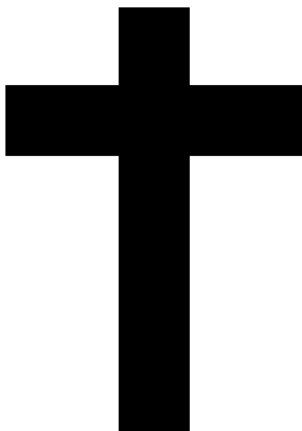

Ipqitchuat Makpigaat
- Agaayyutim Uqalhi
Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

Ippitchuat Makpig̃aat - Agaayyutim Uqalhi Iñupiatun **The New Testament in Northwest Alaska Eskimo**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Contents

FRT	1
Matthew	2
Mark	58
Luke	93
John	151
Acts	195
Romans	251
1 Corinthians	277
2 Corinthians	302
Galatians	317
Ephesians	326
Philippians	335
Colossians	341
1 Thessalonians	347
2 Thessalonians	352
1 Timothy	355
2 Timothy	362
Titus	367
Philemon	370
Hebrews	372
James	391
1 Peter	398
2 Peter	405
1 John	410
2 John	417
3 John	418
Jude	419
Revelation	421

Uqal̄hich Aglaan̄j̄i Matthew-ŋum

Sivullian̄j̄i Jesus Christ-ŋum

1 Uvva ukua aglan̄j̄ich sivullian̄j̄iñ Jesus Christ-ŋum, kin̄juvian̄j̄upluni David-miñ Abraham-miñ̄lu.

2 Abraham aapagigaa Isaac-ŋum,
Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum,
Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñ̄lu.

3 Aasiñ̄ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerah-ŋumlu, taapkuak aakan̄jak Tamar,

Perez aapagigaa Hezron-ŋum.
Hezron-li aapan̄ja Ram-ŋum.

4 Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.

5 Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiñ̄ aapagigaa umialgum David.

David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m nuliaġaluan̄janik.

7 Aasiñ̄ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum,
Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.

8 Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum,
Jehoram-li aapagigaa Uzziah-ŋum,

9 Uzziah-li aapagigaa Jotham-ŋum,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.

10 Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum,
Manasseh-li aapagigaa Amon-ŋum,
Amon-li aapagigaa Josiah-ŋum.

11 Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ŋum aniqataiñ̄lu. (Ukua taimani Israel-aaḡmiut aullautraupmata Babylon-mun.)

12 Iñuich tikiutikkaur̄janikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ŋum,
Shealtiel-aasiñ̄ aapagigaa Zerubbabel-ŋum,

13 Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ŋum,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-ŋum,
Eliakim-li aapagigaa Azor-ŋum,

14 Azor-li aapagigaa Zadok-ŋum,
Zadok-li aapagigaa Achim-ŋum,
Achim-li aapagigaa Eliud-ŋum,

15 Eliud-li aapagigaa Eleazar-ŋum,
Eleazar-li aapagigaa Matthan-ŋum,
Matthan-li aapagigaa Jacob-ŋum,

16 Aasiñ̄ Jacob aapagigaa Joseph-ŋum, uin̄jan Mary-m, taamna Mary Jesus annivigikk̄nan̄ taiguutiqaqtuam Christ-mik.

17 Iluqatin̄aasiñ̄ kin̄juviaġiich aullaġniiplutin̄ Abraham-miñ David-munaglaan̄ akimiaḡuutail̄auniqsut, suli aullaġniiplutin̄ David-miñ iñuich aullautrauhat̄nunaglaan̄ Babylon-mun kin̄juviaġiich akimiaḡuutail̄aupmiñiqsut.

Aasiili iñuich aullautrauhatniñaglaan akimiaguutailaupmiut kinjuviagiich anihhanunaglaan Christ-ñum.

Aniñña Jesus Christ-ñum

18 Uvva Jesus Christ-ñum anihha itnailiplugu inniqsuq. Aakana Mary nuliaksrausiuatianikami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik ilitchuğiniqsuq sinjaiyautilağmiñik Ipqitchuakun Irrutçhikun.

19 Aasiin uiksrautaa Joseph nalaunnaruañuniqsuq. Iisimagaa katchuutihtksrani Mary-mik nalaunnaitkisilaña, aglaan kanñusaagunijnñigaa iñunñun. Taatnamik sivunnigñiqsuq avitchukługu nalunautchipluni.

20 Taavruminña isumaaluktitlugu Atangum isağulgan sagviutiniğaa siññaktukun nipliçhuni, “Joseph, kinjuviagiğaaatin David-ñum, sivuğanak Mary-mik tuvaaqatnijnñaqñilutin atakkii sinjaiyaukağaa Ipqitçuam Irrutçhim.

21 Iğñiqagisuruq. Atçhiğisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsuğisigai iñunni kiluqsautinjitiñ.”

22 Tamatkua iluqatin atuumarut tanjicsaqługu Atangum uqauttutigikkaña tumigiplugu taimña sivuniksriçiri,

23 “Taamna anutituqsimaithuaq sinjaiyauniaçhuni iğñiqagisuruq.

Iñuich taiguutiqağisigaat Immanuel”

(itnautauruaq, Agaayyutim iqatigiğaatigut).

24 Joseph-ñum itiqami taimma ilaqatikraqtaagigaa Mary isağulgan Atangum uqauttutaagun.

25 Iłaksianijnñigaa iğñiqalhanunaglaan; aasiin Joseph-ñum atçhiğñigaa Jesus-mik.

2

Puqiksuat Anutit Aggıqsut Kivaknamiñ

1 Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialğulhani, anutit puqiksaat tikiñniqsut Jerusalem-mun, apiqsruqtuqhutinj,

2 “Sumiimma aniva umialgat Jew-ñuruat? Tautukkikput uvluğiana kivaknamiñ, taatnaqhuta aggıqsugut sitquğvigityaqtuağługu.”

3 Umialgum Herod tusaakamiun taamna isumaalutçhanjicsuq iluqatinlu Jerusalem-miut.

4 Tavra katipkağługich iluqaisa qauklijnich agaayuliqsit aglaliçirit, ilijnich apiqsruğniğai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan.

5 Ilijnisa kiunigaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriçiri aglanatigun ittuq,

6 Iñuich iñuruasii Bethlehem-mi, nunañaniittuami Judah-m,

kamanaiñniqsraunuruasii akunğatni iñuiñ Judah-m,

ilipsitniñ sivulliuqti aggıçisuruq

analatçhityaqtuağuni iñugikkamnik Israel-ñum.’ ”

Micah 5:2

7 Herod atangum nalunautchipluni puqiksaat anutit tikisinnigai, ilitchuğiviginiallapiagługich napmun ilipman uvluğiaq sagviqmagaan.

8 Ilitchuğianikamiun Bethlehem-muğunigai nipliçhuni, “Aullağusi pakallapi-aqsıun ililğauraq, aasiin paçitkupsıun ilitchuğipkağumagıpsıtña. Uvanaptuuq utlakkumagıga sitquğvigityaqtuağługu.”

9 Taavruminña umialgum uqautianikmatinj aullağniqsut. Tautunigaat uvluğiaq qıñikkaqtinj kivaknamiñ. Sivulliučkauniqsut uvluğiam nutqağniathanunaglaan imun ililğauram nayukkananun.

10 Tautukamitruñ uvluğiaq quviatçhallapiagıqsut.

11 Isiqhutinj tupiǵmun tautuǵnıǵaat ilıǵauraq aakanıalu Mary. Sitquǵviginiǵaat sivuǵaanun ilıǵauraq. Anımaǵniǵaich akisuruǵıkkatıj qaitchıpluǵasııñ manıññik kaviǵsaanik tipraǵıksautinıǵlu, frankincense-nik suli myrrh-nıǵlu.
 12 Aasııñ kilıkkauıqsut sıññaktukun utıqunıtıǵıch Herod-mun. Tavra aıñıqsut atlakun apqutikun.

Pıǵruǵnıǵat Egypt-mun

13 Taapkua aullaanikmata isıǵulǵa atangum sagviǵñıqsuq Joseph-mun sıññaktukun nipliǵhuni, “Makillutin. Pıǵruutiıj ilıǵauraq aakanıalu Egypt-mun, aasııñ taamaniıtchumausi uvamnun uqautiniaǵıksıknunaglaan. Atakkii Herod pakanıaǵaa ilıǵauraq tuqqutuchıǵlu.”

14 Joseph makitluni aullautiniǵaa ilıǵauraq aakanıalu unnuami Egypt-mun.

15 Immiǵñıqsuq Atangum uqauttutıǵıkkana tumıǵıpluǵu sivuniksriqiri, “Egypt-miñ tuǵıǵıǵa Iǵñıǵa.” Taatnamik tavraniınnıqsut tuqunıaǵhanunaglaan Herod-ıj.

Nukatpiǵruurat Tuquǵaqtaurut

16 Herod ilıtuǵıǵkama saglutaqtilaǵmiñnik puqıksaanun anıutınun qinnal-lapiǵniqsuq. Tilisñıqsuq tuqqutqupluǵıch nukatpiǵruurapayaat Bethlehem-miıttuat suli iluqaisa avataaniıttuat, tamatkua ukiuqaqtuat malǵuǵnik nu-tautluktuatlı, atakkii ilıtuǵıǵıpluǵu puqıksaat anıutit uqautıǵıkkana uvlıǵıam sagvıǵıhagun.

17 Uqauttutauruq tumıǵıpluǵu sivuniksriqiri Jeremiah taimña immi-manıqsuq,

18 “Nipi tusaǵnaǵniqsuq Ramah-mi qıaruq kınıuvǵıpluni.

Rachel-ıj qıanıǵai qıtunǵaurani arayunaıǵhuniınnıñ atakkii qıtunǵanıch iluqatıj tuquplutıj.”

Jeremiah 31:15

19 Herod tuquanıkmā isıǵulǵa Atangum sagviǵñıqsuq Joseph-mun sıññaktukun Egypt-mi uqaqhuni,

20 “Makillutin aullautıj ilıǵauraq aakanıalu nunanıanun Israel-ıj. Taipkua tuqqutchiñıaqtuat ilıǵauramik tuqurut.”

21 Makitluni aullautiniǵaa ilıǵauraq aakanıalu nunanıanun Israel-ıj.

22 Aglaan tusaakamıj Archelaus atangunıpluǵu Judea-mi inaani aapami Herod sivuǵatıhıniqsuq aullaıksraǵmiñnik. Kilıkkaukama sıññaktukun aullaǵniqsut nunanıanun Galilee-m.

23 Aasııñ iñuuniǵaqıplutıj nunaaqıqimi Nazareth-mi. Immi-manıqsuq uqautauruq tumıǵıpluǵıch sivuniksriqirit, “Taıguutiǵaǵısirıq Nazareth-mı.”

3

Qulıaqtuatha John Paptaaqıtchirim

1 Taipkunani uvluni John Paptaaqıtchiri qulıaqtuǵniqsuq iñıılaami Judea-mi,

2 uqaqhuni, “Isumıtıǵıgıchi atakkii Agaayyutim anıayyautaa qallıruq.”

3 Taamna John ilaanuruq sivuniksriqirim Isaiiah-m uqautıǵıkkana nipliǵhuni,

“Iñuk tuǵıraqtuq iñıılaamıñ, Itqanaiyautısiıj apqutıksraıa Atangum, nalǵuǵılu tumıksraıa.”

Isaiiah 40:3

4 John atnugaaqagñisusq pikukturuum amian nuyaiñik, qisimik tapsiqaqhuni, niqiaqahuni pigligianik suli igutchaich siigñaqtaallianjitiñik nanipayaaq paqitchumiun.

5 Iñuich utlanñigaat John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiñiñlu avataani kuunjan Jordan-ñum ittuat.

6 Iñuich quliaginiñgaich killuqsautitin aasiñ John-ñum paptaagñigai kuunjan Jordan-ñum.

7 Aglaan tautukamigich iñugiaktuat Pharisee-ñuruat Sadducee-ñuruatlu utlau-tiruat paptaagvianun uqautiniñgai, “Tuqunaliktun nimigiatur ittusi. Qimakku-miñaitchusiasu aggigñiaqtuamiñ qinnautaaniñ?”

8 Qiñiqittitichi iñuuniañapsigun isummitqillapiaqtilaapsitiñik.

9 Suli isumaniqasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqagtugut.’ Nipliutiniagipsi uumiña, uyağanñiñ makunakña Agaayyun iñiqsiñhiñauruq ililgaanik Abraham-mun.

10 Ipiğautaqqtuaq kipriñhiñaağtuq napaaqtunik kanjisisigun. Napaaqtu-payaaq asirritñaitchuaq kipikkaugisiruq aasiñ igitauluni ikniğmun.

11 “Iñumun paptaagipsi imiğmik isummitqiliğmun, aglaan aqupkun aggigisiruq kamanatluktuuaq uvañniñ. Nakuñjitchuñ saagaliksramnik alugutiknik. Paptaagisigaasi Ippqitchuamik Irrutchimik suli ikniğmik.

12 Tigummiagigaa tiktittaan salummallapiağukugich mukkaakrsrat sanikñuñniñ. Katikisigai mukkaakrsrat sigluagmiñun, aglaan ikipkağisigai sanikñuich ikniğmun qamiyumiñaitchuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

13 Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun pap-taaqupluni ilaanun.

14 Aglaan John-ñum paptaagunjtikaluaqaqsiñigaa uqautiplugu, “Ivich pap-taaqtaksragigaluağikma. Suvaata utlautivich uvañnun paptaaaquplutin?”

15 Aglaan Jesus kiuniğaa, “Nakuuruq. Taamna taatnağuptigi tanigñiağikpuk iluqaan Agaayyutim injana.” John taatna piyumaliğñiqsuq.

16 Jesus paptaakkaunjanikami mayuğniqsuq imiğmiñ. Aasiñ qilak anmaqhuni tautuñigaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuaq tinmiagruuraturun mitluni ilaanun.

17 Aasiñ nipi qilañmiñ nipliğñiqsuq, “Taamnataavra piqpagikkağa Iğniğa. Quyalisimaagaña.”

4

Jesus-ñum Aniqusaaqsiuha

1 Taatnaanikman Ippqitchuam Irrutchim sivulligñigaa Jesus iñuilaamun uuktuaqsiutyaqtitlugu tuunğagmun.

2 Aasiñ uisauraaqhuni malğukipiani uvluni unnuaniñlu nigisuligñiqsuq.

3 Uktuaqtitchirim utlakamiun uqautiniğaa, “Iğniğipiaqpatin Agaayyutim makua uyağaiç qaqqiagutitkich.”

4 Aglaan Jesus kiuniğaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani, ‘Iñuk iñuuniañjichuq niqilhiñakun aglaan uqalipayaatigun aniruatigun qanganiñ Agaayyutim.’”

5 Tavrani tuunğaum aullautiniğaa Jesus Jerusalem-mun, aasiñ inillaklugu qutchiñiqsranjanun nuvukkanan agaayyuvikpaum,

6 uqautiplugu, “Iğniğipiaqpatin Agaayyutim nutigiagiñ. Aglausimaruq, ‘Tiligisigai isaguligikkani munağitqulutin.

Argagikkağmiknik akigağisigaatin.

Atniñjitchumaitin isigaktin uyağanun.’”

Psalms 91:11, 12

7 Jesus-ñum uqautiniġaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuagumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’”

8 Tuunġaum aullautitqilġiññiġaa Jesus qutchillapiaqtuamun iġġimun, aasiñ qiniqtitlugu atanguvipayaanjñik nunam kamanautinjñitlugu.

9 Uqautiniġaa, “Tamatkua supayaat qaitkisigitka ilipnun sitquġvigigupña sivumnun.”

10 Jesus-ñum kiuniġaa, “Tuunġaaq, piigiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisan agaayyuvigiyumagiñ savautilugulu.’”

11 Tavra tuunġaum uniññiġaa, aasiñ isaġulgich tikiññiġaat savautityaġlugu Jesus.

Jesus-ñum Aullaġniġaa Savaani Galilee-mi

12 Jesus-ñum tusaakamiun John isiqtuaniplugu aullaġniqsuq Galilee-mun.

13 Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaaani narvaqpaum nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu.

14 Taamna immiumatquplugu uqauttaturuaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah,

15 “Iñuich tamatkua nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu tuñaani narvaqpaum, taaganitchianani Jordan-ñum, Galilee-mi nunañatni Jew-ñunitchuat,

16 tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami tautuñniġaat kamañaqtuaq qauma, aasiñ qaumam qaggutiniġai iñuuniaqtuat taġġañani tuquħhum.” *Isaiah 9:1-2*

17 Tikiññanikami Capernaum-mun Jesus-ñum aullaġniñiġaa quliaqtuaħhi, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayquataa qalliruq.”

Jesus-ñum Tuqłuġniġai Sisamat Aqaluñniaqtit

18 Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpañan Galilee-m tautuñniġik aniqatigiik, Simon taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpañmun aqaluñniaqtauplutik.

19 Uqautiniġik, “Maliksikña, uvakñaniñaġlaan piññañniġisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.”

20 Tavrauvaa Simon-ñum suli Andrew-m uniññiġaik kuvratik malikługuasiñ.

21 Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaaqługu narvaqpaña Galilee-m. Tautuk-miñiġik aniqatigiik James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, ikimmiruak umiami aaparinlu Zebedee ilaqtuairuat kuvramiknik. Jesus-ñum tuqłuġniġik maliqupluni.

22 Tavrauvaa uniññiġaak umiaqtik aaparinlu malikługu Jesus.

Jesus Iisautriruġlu, Quliaqtuaqsriruġlu, Ihaqsriruġlu

23 Jesus kukiłunniqsuq iluqaani Galilee-mi, iisautripluni Jew-ñuruat kraġvujitñi suli quliaqtuaġiplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim añaayquataata, mavruuqługillu iñuich atniġñautipayaanjñik.

24 Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ñum, aasiñ iñuich tikiutruġniġaich atniġñapayaqtuat nañjirutipayaqtuatlu, ilañich irruruqługaqhutinj qiqsruqtaqhutinjlu suli avatinjich tuqunaplutin. Jesus-ñum mavruuġniġai iluqaitñik.

25 Iñugiaktuat iñuich malinjiġaat, aggiqhutinj Galilee-miñ, avataaniit-tuaniñlu nunamiñ atilinjmiñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, suli nunamiñ igłuani ittuam Jordan-ñum kuñjan.

5

Jesus-ŋum Quliaqtualha Iğgimi

1 Jesus-ŋum qıñiqamigich iñugiallapiyaqtuat mayuğniqsuq qimiğaa mun, aqvıtluniasii. Malıgıuaqtai Jesus-munıniqsut.

Quviasuutipiağatat

- 2 İlaan ilısaıtıaqsıñıgıai nıplıqhuni,
 3 Quvıanamiurıt tamatkua ilıtchuqsırıruat inuqsralıgmiknik irrutCHKun, atakkii Agaayyutim añaayyuqautaa pigıgaat.
 4 Quvıanamiurıt tamatkua kınıvğuruat, atakkii Agaayyutim arakkısıgıai.
 5 Quvıanamiurıt tamatkua piisaanjıtchuat, atakkii nunapayaaq pigıgısıgıaıt.
 6 Quvıanamiurıt tamatkua kımmutıaqaqtuat nalaunıarualıgmik, atakkii Agaayyutim pisuıqsımaaqıtıkısıgıai.
 7 Quvıanamiurıt tamatkua naglıktauruat, atakkii Agaayyutim naglıktuğısıpmıgıai.
 8 Quvıanamiurıt tamatkua uummatıaqaqtuat ipqıtchuamik, atakkii qıñıgısıgıaat Agaayyun.
 9 Quvıanamiurıt tamatkua tutqıutıaqaqtıtıchıruat akunğatni iñuıch, atakkii Agaayyutim taıguutıaqağısıgıai qıtunğagmıñik.
 10 Quvıanamiurıt tamatkua piyuqaqsıuruat piqıtıgıplıgu nalaunıarualıq, atakkii Agaayyutim añaayyuqautaa pigıgaat.
 11 Quvıanamiurısi piınılaqsruutıgıkpası sulı piyuğası sulı niplıalutın qanusıpayaanık piğıtıchuanık ilıpsıgun sagluturuagılısı pisıgilıgu malıgıuaqtalıqsııvıamnun.
 12 Quvıatıhapıağatağıtıchı atakkii kamañaqtuq akılısıaksraqsı ittuag qılınımi. Taatnatuntuuq piyuqaqsıupmıñıqsut taıpkua sıvunıksrıqırıt sıvupsıtñı iñuunıaqtuat.

Iñuıch İttut Tağıutunlu Qaummaqtunlu

13 “İlpsı tağıuğıgaası nunam. Tağıuq tağıuğnııgımı qanuğuni tağıuğnııtqıkkısıva? Atuğumıñıaıqsuq aglaan ıgıtaksraqıñıñıaqtuq tutmıgıağıuqhuni iñunıun.

14 Nanıgıgaası nunam. Nunaaqıqı nappakkaurıaq qımığaa mun ırıqsımat-laitıhuq.

15 Kısıpayaaım ıkıtnameıunı nanıq ilıtıaitkaa ataunıun utkusıum aglaan nanıqağvıñmun qaummatautlasıplıgu tupqum ilıuani ittuapayaaunıun.

16 Taatnatun qaumapkaqsıgık nannısı sıvuğaatni iñuıch. Tautukıumagaat savaallıtaqsı, aasıñ kamaıksrıaqsııgu aaparı ittuag qılınımi.

Jesus İlisautrıruq Malığıtaksrakun

17 “İsumanası agğıñılınıya piyaqquğıağlugıch malığıtaksrañı Moses-ŋum naagaqaa ilısaıtıtınıch sıvunıksrıqırıt. Agğınıtıhuñya piyaqquğıağlugıch aglaan tañıgıağlugıch.

18 Uqautıgıpsı, Qılıaglu nunalı piıgumıñıaitıchuk aglausımarıuapayaaq malığıtaksrañı immıumagıaluaqnıgu.

19 Kınıpayaaq navguıruaq kamañıñııqsralıpañatnık tillısıt aasıñ ilısaıtırılını atlanık iñunıñ taatnaqıplıgıch, taamna iñuk kamañıñııqsraunıaqtuq ukunakña iñunıñ Agaayyutim añaayyuqautaañı. Aglaan kınıpayaaq kamaıksrıruaq tillısıñık ilısaıtırılınasıñ atlanık

taatnaguplugich, taamna iñuk taiguutiqağisiruq kamanaqtuamik ukunakŋa iñuñniñ Agaayyutim añaayuqautaani.

²⁰ Uvva uqautigipsi, Nalaunŋaruaŋiqsi nakuutluñitpan iñuuniagaŋusiatniñ aglaŋiqirit suli Pharisee-ñuruat suoramikunniñ isiğumiñaitchusi añaayuqataanun Agaayyutim.

Jesus Iñisauriruq Qinnautilikun

²¹ “Tusaamarusi uqautauruamik iñuñnun inilğaan, ‘Iñuağniaqnak’. Kiñapayaaq iñuaqtuaq tikiutraugisiruq atanniivinjmun.

²² Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qinnauriruq aniqatmiñik tikiutraugisiruq atanniivinjmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuaq aniqatmiñun suksraunñiñiplugu tikiutraugisiruq uqaqsittaagvinjmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuaq aniqatmiñun kinnauniplugu tikiutraugisiruq ikniñanun anasiññuqsagvinjmun.

²³ Taatnamik, aatchuityağniğuvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun tunillaqtuğvinjmi itqağluguasiñ aniqatvich sua-tasamma akikŋautaa ilipnun,

²⁴ unillugu aatchuutiksrautin sivuğaananun tunillaqtuğvium aasiñ iluaqsiyaqqaaglugu taimña akinautaa aniqatiupnun, aasiñ utiğutin aatchuutigityaglugu aatchuutiksrautin.

²⁵ Akilligikkaqich uqaqsittaagvinjmuutiniaqpatin ilauraagiliutiyumagiñ qilamik piqatiginjaan apqutmi. Aatchuutigiviagaatin atanniqsuqtumun, aasiñ atanniqsuqtim qaillutin qaunaksrimun isiqtautqulutin.

²⁶ Uqautigikiñi, Aniyumiñaipiaqtutin kisianik akilliğuvich akiqsruutipnik ilaanun.

Jesus Iñisauriruq Atlatulikun

²⁷ “Tusaamarusi itna uqaqsimaruamik, ‘Atlatağniaqnak’.

²⁸ Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qiñiqtuq ağnamik ikłigiplugu atlatuanik-tuq isumamiñi.

²⁹ Taliqpium irivich killuqsagtitpatin piigługu igirruñ. Nakuutluñniaqtuq piyaqquğupku ilaviñğa timivich uumakŋa iluqaan timivich igitauliksrañaniñ anasiññuqsagvinjmun.

³⁰ Suli taliqpium argakpich killuqsagtitpatin kipilugu igirruñ. Nakuutluñniaqtuq piyaqquğupku argaħiñan uumakŋa iluqaan timivich aullaliksrañaniñ anasiññuqsagvinjmun.

Jesus Iñisauriruq Avilikun

³¹ “Uqaqsimaruqsuli, Kisupayaam avitkumiun nuliani qaitchilijun aglaamik nalupqinağutinik avinnikun.

³² Aglaan uqautigipsi, Anutim nuliani tuniqsimagaluanjaan ilaanun avitkumiun atlatuqtitkaa. Taamna avittuq patchisauruq. Suli anun nuli-aqtuaq avittuamik atlatuqmıuq.

Jesus Iñisauriruq Akiqsruutigun

³³ “Tusaasimagiksısulı itna uqautauruaraq iñugikkaptiknun inilğaan, Akıqsruqtağuvich navinñiaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigikkan iñuñnun Atanğum sivuğaani.

³⁴ Aglaan uqautigipsi, Sumiunniñ akiqsruğumiñaitchusi qılakun atakkii qılak Agaayyutim aquppiutağigaa,

³⁵ naagalununakun atakkii iñiqtuiqsiaqvigigaa isiganmiñun, naagalun Jerusalem-kun atakkii nunaqqıgigaa kamanaqtuam umialğum.

³⁶ Naagaqaa akiqsruǵumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qa-tiqsipkaǵumiñaitkiñ unniñ taaqsiqkaǵlugu.

³⁷ Taatnamik, anjǵniǵuvich anjillapiǵumuutin suli naagaǵniǵuvich naa-gaallapiǵutin, atakkii supayaam uqatnum il̄latauruam tamatkuñnuna pigi-itchuamitñaqtauruq.

Jesus Īisaurirurq Akisaqtulikun

³⁸ “Tusaamagiksi uqautturauruq, ‘Iri akisatqiaǵli irimik, kiguttuq kigutmun.’

³⁹ Aglaan uqautigipsi, Akisaqtuǵniaqnagu iñuum pimaq̄luktaqpatin. Kisu-payaam isaksaqpatin taliqppiagun iqsraqpich alaǵumagiñ iǵluanik iqsraqpich.

⁴⁰ Kisupayaam akil̄iipkaǵniaqpatin atnuǵaapnik uqaqsittaǵvin̄mi pipkaǵumagiñ quppigaañ.

⁴¹ Suli anjuyaktim nunuril̄usi saagaqtitpasi natman̄miknik atautchimik mile-lamik saagautiyumagiñ malǵun̄nik mile-laaknik.

⁴² Iñuum in̄jiqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ ilaanun. Suli iñuk atugak-sraqukpan itigautipkaǵniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

⁴³ “Tusaamagiksi itna uqaqsimaruq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatiusi aasiñ uumigilgich uumiksrigikkasi.’

⁴⁴ Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi uumiksrigikkasi suli agaayu-tilugich tamatkua piyuaqtigikkasi.

⁴⁵ Taatnaǵupsi qin̄itqitkiksi iñun̄un il̄uaqqun atril̄lugu aapari qil̄an̄mi ittuq, atakkii siqin̄ini siqin̄ñaaǵiksitkaa pigiitчуuanunlu nakuuruuanunlu suli sialuk-tilugu nalaun̄jaruanunlu nalaun̄aitчуuanunlu.

⁴⁶ Piqpagigupsigik kisiit̄nik tamatkua piqpaksrigikkasi, suvaata akiññaktaaǵniapisi Agaayyutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitlapmiut.

⁴⁷ Suli paǵlagupsigik kisiit̄nik aniqatiusi, savaaǵniq̄pisi pitlukhusi atlaniñ? Taatnatuntuuq tax-siliqirit pitlapmiut.

⁴⁸ Taatnamik nalaun̄jaruksraurusi atril̄lugu aapagikkaqsi qil̄an̄mi nalaun̄jallapiaqtuq.”

6

Jesus Īisaurirurq Nagliktuutitigun

¹ “Qaunagititchi savaǵiniaqasiun̄ nalaun̄jaruakun savaaqsi qin̄iñqusaqsiñǵusi sivuǵaatni iñuich. Taatnaǵupsi aapapsi qil̄an̄miittuam akil̄igumiñaitkaasi.

² Taatnamik aatchuǵuvich nagliktuutinik nipitusiraǵautiginiaqnagich atril̄ugich ukpin̄nuaqtit Jew-ñuruat katraǵvin̄itñi suli tumitchiani kamasruqusaaqsiñaqhutin iñun̄un. Uqautigipsi, akil̄iusiaqaaniktut.

³ Aglaan aatchuǵuvich nagliktuutinik inuqsraqtuuanun saumik argaiñ il̄isimapkaǵniaqnagu taliqppium argakpich savaan̄anik.

⁴ Nagliktuisitchi nalunaqtuakun. Aapavich qil̄an̄mi qin̄itlaruam su-payaanik akil̄iusiaksritkisigaatin.”

Jesus Īisaurirurq Agaayulikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atril̄ugich ukpin̄nuaqtit, atakkii agaayullaturut makitaplutin̄ katraǵvin̄itñi suli saqquvin̄itñi tumitchiat qin̄illan̄niaquplutin̄ iñun̄un. Uqautigipsi, akil̄iusiaqaaniktut.

⁶ Aglaan agaayutyagñaiguvich isigutin inipnun taluluguasiin suli agaayuyumautin aapapnun qinignaitchuamun. Aapavich qiniltaruam nalunaqtuakun akilgisigaatin.

⁷ Suli agaayuguvich nipliraagniaqnak imailaanik uqautinik atrilugich ukpiqtuanjitchuat, atakkii isumasuurut Agaayyutmun tusaagisiñiplutin takhigugaayuguminj.

⁸ Tuvrautinas, atakkii Agaayyutim aapapsi ilisimagaa sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruqaluaqitnasi ilaanun.

⁹ Itna agaayuyumuusi,
‘Aapapta qilanmiittuatiin!

Iñupayaq nunami kamaksriļi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqiñ.

¹⁰ Aullağniilj analatchiļhiñ iñupayaan.

Iñupayaq nunami tupiksriļi pisuğikkapnik
qilanmi itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvlugagikpan niqimik inuğikkaptiknik.

¹² Suli natqigutitluta killuqsautiptiknik
natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqłuuriruanik uvaptiknun.

¹³ Suli sivullituniaqasigut uuktuaqsiuğimun,
aglaan annautiluta pigiitchuamiñ.

[Atakkii umialgurutin sanjipayaacaqhutin kamanautiqaqhutinlu isuitchuamun. Amen.]

¹⁴ Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qilanmiittuam natqigutigisipmigaasi.

¹⁵ Aglaan natqigutinjkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qilanmiittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitnik.”

Jesus Iļisaurirūq Uisauraatikun

¹⁶ “Suli uisauraağupsi, qinñaaqanasi ipiqtunaqsilusi ukpinjuaqtitun. Qinñagiiiragağniğaiç kiiñatiñ qinñiqusaahñaqhutinj iñunun ilinjitiñk uisauraağmikni. Uqautigipsi, akiljusiaqaaniktut.

¹⁷ Aglaan uisauraağupsi uqsruqtigugich niaqusi, suli igguğlugich kiiñasi;

¹⁸ Qinñiqtihiñagniaqasi iñunun uisauraağusi aglaan Aapapsitñun qinignaitchuamun, suli Aapapsi qinñituum nalunaqtuakun akiljusiaksritkisigaasi.”

Jesus Iļisaurirūq Umialgutitigun

¹⁹ “Tugvaiñasi umialgutinik marrumuņa nunamun, qupilgullu qahumlu piiñiqsakkajanun, suli tiglinjaqtit siqumitchiplutin tigliktuğviatnun.

²⁰ Aglaan tugvaisitçi annigikkapsitnik qilanmun qupilgullu qahumlu piiñiqsagumiñaisajanun, suli tiglinjaqtit siqumitchumiñaisajatnun tiglinjağutinj.

²¹ Atakkii annigipayaakkavich irviatni uummatin tavraniitkisipmiuq.”

Jesus Iļisaurirūq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

²² “Iri nanigigaa timim. Irrakkiñ qinñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aulla-payaaguvich.

²³ Aasiñ irrakkiñ pigiitpaknik ilvich saptaaqsiñiaqtutin. Aglaan qinñilguitçupku Agaayyun [kanjqsitlailjlatin pisuħhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtiginiappa!”

Jesus Iļisaurirūq Agaayutikunlu Isumaaluutitigunlu

24 “Kiñaliqaa savautriyumiñaitchuq malğunnik añaayuqaqaguni. Atakkii uumigigisigaa ilaqataa aasiñ piqpagilugu ilaqataa, naagaqaa iluqnauqsi-maagisiruq ilaqataannun aasiñ suksraaglugu ilaqataa. Savautriyumiñaitchutin iluqaaknik Agaayyutniglu maninjiglu.

25 Taatnamik uqautigipsi, isumaalunniyasi iñuukipsitñik, sumik nigigisipmagaapsi suli imigusi, naagaqaa timigikkaqsi sumik atnugaagisipmagaapsi. Uvva iñuukiq pitluktuanunjitpa niqimiñ suli timi atnugaaniñ?

26 Qiñiqsigik tinmiurat silami. Nautchirritaitchut naagaqaa kipritaitchut tugvailutinlu sigluagmikkun. Naagauvva Aapapsi qılanmiittuam nigipkaqsimaagaigai. İlipsimi akisutluktuanunjitñiqipsi tinmiuraniñ?

27 Nallipsi isumaaluguni iñuunigtusilaagisivaun iñuukhi?

28 Suli suvaata isumaalugagivisi atnugaaksrapstñik? Isummatigillak-sigik qanuq nauriat nunami nauragıtılaanjanik. Savatlaitmiut naagaqaa ukilharritaitmiut.

29 Aglaan uqautigipsisuli, Solomon-unniñ qanun kamañaqtigaluaqhun atnugaaqaninñiqsuq atriplugich piññaqnaqtuat nauriat.

30 Taatna Agaayyutim qaunagıtlanıqpagich ivgich ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igitauplutin iknıgmun, qaitchigisigaasi atnugaanik inugikkapsitñik. Ukpıqsriñikiñıaqpat!

31 İsumaalukası itnagusi, Sumik nigıñıaqpısa imıgıtalu atnugaaqagıtalu?

32 Atakkii ukpınaitchuat isumaalukmiraqtut supayaanik tamatkunıña. Aasiñ aaparı qılanmiittuag ilisimaruq inuqsraqtılaapsitñik iluqaitñik tamatkunıña.

33 Pakaaqqaagilugu Agaayyun anılatıchıruaq nalaunıaruıñıpluni umialıktun. Taatnagıpsı qaitchigisigıpsı inugıkkapayaapsitñik.

34 Taatnamik isumaalunniyasi uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq isumaalutıqıqtuq inımgıun. Uvlulaat ihııllıguıtıqaanıktut inımgılaa.”

7

Jesus İlisaurıruq Atanıñıktun

1 “Atanıñıñıaqası atlanik, Agaayyutimlı atanıñıtıchumagaası.

2 Atakkii atanıñıgıpsı atlanik, taatnatuntuuq atanıñıkaugisipmısi. Taatnatuntuuq qanuq irrutrigıpsı atlanik irrutıkkauğisipmısi.

3 Suvaata tautukpıñ irrıutanıuluuraq anıqatvıch iraani aasiñ sulıqıtıgıñıglu tamanna qırugraitıchiaq irıpnı?

4 Qanuğuvva uqautrıñıagıñıqıch anıqatıupnıun, ‘Piğılagu irrıutanıuluuraq irımiitan,’ qıñısunıaqnagu qırugraitıchiaq irımiitan?

5 Ukpıñıñıaqtı, sıvıllıulugu piqsırrun qırugraitıchiaq irıpnıñ. Qıñılğunıagıñıñı nalıpınalıglıglu irrıutalıqsıñıksran anıqatvıch iraanıñ.

6 Qanıñıñıaqasıgıñı ipqıtıchuat sut qıpmıñun, atakkii saatpıagıası sıqumıtıchugısi. Naagaqaa igıñıñıaqasıgıñı akısıruat sunıaurat sıvıgıaatnıun kunıat, atakkii tutmalugıñıagıch ısıgıñımiknik.”

Agaayusıtıchı, Pakakkıtıchı, Katchaktıqıtıchı

7 “İngıpsı qasıaugısurıq ilıpsıtıñun, pakaaqagıpsı paqıtısıgıksı; katchaktıgıpsı talu anımakkaunıaqtuq ilıpsıtıñun.

8 Atakkii kınıpayaaq inıqsruqtıuq akuqtıugısurıq, sulı pakaaqıqtıuq paqıtıchıgısurıq, sulı talu anımakkaugısurıq kısıpayaamun katchaktıqtıuamun.

9 Kıa igıñıñı qaitchıgıısıvaun uyagıñmik inıqpan qaqquqtıgıgunı?

10 Naagaqaa qaitchigisivaun nimigiamik iniqpan aqaluktuḡuguni?

11 Pigiitcaluaqhusi ilisimaraḡigiksi qanuq qaitchiḡiksraqsi nakuuruanik sunik qitunḡaurapsitfun, maatnaasu aapasi qilaḡmiittuaq qaitchiḡiapiatuq nakuuruamik tamatkununa iniqsruqtuanun ilaanun.

12 Qanusipayaatigun irrutitqusuugupsi atanun iḡun nun taatnatuntuuq irrutiryumaasi atlanik. Taavruma atunim iligai iluqaisa ilisauttutinjich sivuniksriqirit suli maligutaksranj Moses-ḡum.”

Amisuuraqtuaq Paa

13 “Isigitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuaq piyaqḡugviksramun anjruq, suli tumi tasamuḡa qaḡanaqtuaq aasiḡ iḡugiaktuat igliḡvigiplugu.

14 Aglaan paa sivuniqaqtuaq iḡuugimun amisuurauraqtuaq suli apqun tasamuḡa qaḡanaitchuq. Aasiḡ iḡugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuaq Iisaḡiḡaat Asianḡigun

15 “Qaunagititchi sivuniksriḡinḡuaqtuanik utlautreḡtuat ilipnun atnuḡaḡutin ipnaisun qaamiktigun, aglaan ilumiktigun amaḡqutun uḡiḡnaḡhutinḡ.

16 Asianḡisigun ilisaḡiniḡisi. Iḡuich asiḡniḡuuvat asiaviḡḡik kakitluḡnaniḡ, naagaqaa aqpinḡik kakitlaḡnaligaaniḡ?

17 Napaaqtuḡiksuaq nauriraqtuaq asiḡiksuanik, aglaan napaaqtuḡiḡiḡaḡ nau-riraqtuaq asiḡiitchuanik.

18 Napaaqtuḡiksuaq nauritḡaitchuq asiḡiitchuanik, suli napaaqtuḡiitchuaq nauritḡaitchuq asiḡiksuanik.

19 Napaaqtupayaḡaḡ asirritḡaitchuq asiḡiksuanik kipikkauraqtuaq igitau-pluniasiiḡ iḡniḡmun.

20 Taatnamik asianḡisigun ilitchuḡiniḡisi, ami iḡuuniḡallauḡhatigun.”

Qanḡunniḡ Naluniḡipsi

21 “Kiḡapayaḡaḡ uḡaqtuaq uvaḡnun, ‘Ataniḡ,’ isigumiḡaitchuq aḡaayuḡataanun Agaayutim, aglaan kisiitḡik tamatkua tupiksriuat pisuḡhanik aapam qilaḡmiittuaḡ.

22 Aqulligmi uvlumi iḡugiaktuat iḡuich uḡaḡisirut uvaḡnun, ‘Ataniḡ, sivuniksriḡisuurugut atigikkapkun anitqataḡḡigich irrusiḡuich suli savaḡaḡhuta iḡugiaktuanik quviḡnaqtuanik.’

23 Aasiḡ nalupqinaḡḡugu uḡautigisigitka, ‘Piigitchi uvaḡniḡ. Iḡisimanḡiḡiḡipsi, pigiiḡiqirisii!’ ”

Malḡuk Tuppirik

24 “Taatnamik kisupayaḡaḡ tusaaruḡaḡ tamatkuniḡa nipliuttutḡigikkamnik aasiḡ atugḡigich, atriḡaqtuaq puḡiksaamik iḡunmik tuppiruamik uyaḡaum qaḡanun.

25 Sialugruaḡuḡman kuḡgich ulitlutin, suli anuḡḡiḡruaḡuḡman makitalgu-pluni taamna tupiḡ ulḡunḡiḡiḡisuuq, atakkii turviḡaḡhuni uyaḡaḡmik.

26 Aglaan kisupayaḡaḡ tusaagaluḡhuni nipliuttutimnik atumaḡitḡamigich atriḡaqtuaq isumalḡuitchuamik iḡunmik tuppiruamik qaviam qaḡanun.

27 Sialugruaḡuḡman kuḡgich ulitlutin, suli anuḡḡiḡuḡman makitalḡuitḡuni tupiḡ ulḡuniḡisuuq suksraunḡiḡiḡapiḡhuni.”

28 Jesus uḡaḡaiḡman taapkuniḡa iḡugiaktuat iḡuich quviḡusuḡniḡsut ilisauttutaiḡik.

29 Atakkii Jesus-ñum ilisautiniğai aňalatchisiqaqtuatun iñuktun, atrisunaqnağich aglaliqirit.

8

Jesus Mamititchiruoq Auyugaqtualinjmik

1 Jesus atqaqman qimigaamiñ, iñugayaaqpaurat malinğaata.

2 Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitquğviginigaa sivuğanun uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksinaguvich mamitihinagikma.”

3 Jesus-ñum isaklugich argakni aksinñigaa nipliğhuni, “Piyummatiqaqtuña, mamittin!” Tavrauvaa aňutim auyugaqtuanja mamitikkauruq.

4 Jesus-ñum uqautinigaa, “Uqağniaqnak kisumununniiñ iñunmun, aglaan tautuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isivğüqtillutin. Aatchuiyumautin tunillaautinik Agaayutmun tuvrağlugu Moses-ñum tillisaa. Taatnağuvich iñupayaam ilitchuginiğaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruoq Anuyyiuqtaiñ Qaukhiata Savaktaanik

5 Jesus tikitman Capernaum-mun, anuyyiuqtit qaukhiata Rome-mağmium paağniğaa apiqsruqlugu ikayuupluni.

6 Tavra nipliğniqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulat-laitchuaq ihuilliullapiaqhuni.”

7 Jesus-ñum nipliutinigaa, “Utlakkisigiga aasiñ ihuaqsilugu.”

8 Anuyyiuqtit qaukhiata kiunigaa, “Ataniiq, utlaktaksraunilūqtunjaunniiñ tupimnun, aglaan tillisiqalhiñagiñ savaktigali ihuaqsiyumuq.

9 Atakkii aňalatiqaqmıuñja qaukhiğnik suli anuyyiuqtiqaqtuña aňalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağiñ!’ aullağaqtuq. Suli tilikapku taamna, ‘Qağğaiñ!’ aggiğaqtuq. Suli tilikapku savaktigikkaga, ‘Taamna piun!’ pirağigaa.”

10 Jesus-ñum tusaakamiun taamna quviguşunniqsuq. Nipliutiniğai iñuich malıktuat inmiñik, “İmunun uqautigipsi, paqitchinitchuñja Israel-unniñ kisumik ukpiqsriñlapiqaqtuamik uumatun.

11 Suli nipliutigipsi, İñugiaktuat Jew-ñunitchuat aggiğisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aqavullutinjaasiñ niğiqaqtuani Agaayutim anjaayugautaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu.

12 Aglaan tamatkua Agaayutmun qitunğagıniruat igitaugisirut taagniqsralapiamun. Tavrani qiağisirut tiriqulalutinunniñ kigutinich.”

13 Jesus-ñum nipliutinigaa anuyyiuqtit aňalataat, “Aniilağiñ. Ukpiqsriñlapkun iñiqtaugisiruq.” Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktigniqsuq taavrumani sassağniğmi.

Jesus Mamititchiruoq İñugiaktuanik İñunjmik

14 Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautunniğaa Peter-m aakaruanja nalaruq uunaqluktitluni.

15 Jesus-ñum aksinñigaa argaigun aasiñ uunaqlunaiqhuni. Tavra maktiqhuni niqluğutiaqsiniğai.

16 Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiqluqaqtuat tikiutruğniğaiç ilaanun, aasiñ Jesus-ñum anittagniğai irrusiqluich uqaligmiñik, suli ihuaqsıplugich iluqaisa atniğnaqtuat.

17 Atuumakamiun taamna tanjiğniğaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkana,

“İlaan piğai sayairrutivut timikun
suli akigağiplugich atniğnautivut.”

Isaiah 53:4

Iluqnaurjitchuat Maliguaqtit

¹⁸ Jesus-ñum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tiliñigai maliguaqtini ikaaqpulugich igluanun narvaqpaum.

¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuni, “Iñisautrii, malikkisiikpiñ sumupayaaguvich.”

²⁰ Jesus-ñum kiuniñigaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tiñmiuratlu silam ugluqaqhutin, aglaan Iğñinan Iñuum iniksraitkaa napmun tullakiksraña niaqugikkagmi.”

²¹ Atlamsuli maliguaqtim nipliutiniñigaa, “Ataniiq, iluviğiallaktiqaaglugu aapaga malikkumaikpiñli.”

²² Aglaan Jesus-ñum uqautiniñigaa, “Malinña, tamatkua tuqunaruat ir-rutchikun iluviqsillich tuqunaruaniq.”

Jesus-ñum Quunniğuaqtitkaa

²³ Aasiñ ikiniqsuq umiamun maliguaqtañlu malikhutin.

²⁴ Tavrakñatchiaq anuqligruağugniqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruğñialiqługu umiaq, aglaan Jesus sifiñktuağniqsuq.

²⁵ Maliguaqtañ utlakługu iqiqsagñigaa nipliqhutin, “Ataniiq, anniqsuqtigut piyaqquaqsirugut.”

²⁶ Aglaan nipliutiniğai, “Ukpiqsriñikiññiaqpat! Suvaata iqsisivi?” Makitnami iñiqtiğniğik anuğilu qaiqpallu, aasiñ quunniğugniqsuq.

²⁷ Maliguaqtai quviğusukhutin uqağniqsut, “Qanusiniqpa una añun anuğimunniñ qaliqpauratlu kamagivatruñ?”

Jesus Mamititchiruaq Malğurñik Anjutik Irrusiqluqaqtuak

²⁸ Jesus tikitman igluanun narvaqpaum nunañanun Gadarenes, malğuk añutik irrusiqłullak nuyuağñallapiaqtuak agğiqhutik iluviğniñ paagñigaak, kiauñniñ iñuum qaanilğuisak apqutni.

²⁹ Iğialaniqsuk, “Suniaqpisiguk? Agğiqpich nagliksaaqtitchaqtuaqhunuk sivuani piviksram?”

³⁰ Kuniagağniqsuq iñuğiallapiaqtuanik niğiruanik uñasipianjitchuami.

³¹ Irrusiqluich inijsruağniğaaq Jesus, “Aninniaguptigut tuyuğisigut tamatkunña kunianun.”

³² Jesus-ñum nipliutiniğai, “Aullağitchi!” Aasiñ anikamiñ malğurñiñ añutiniñ isigñiqsut munaqsrnanun kunianun. Iluqatin kuniat pañaliñiqsut tunaanun narvaqpaum, naparaqhutin qutailakun ipnakun aasiñ ipliutin.

³³ Qaunaksriuat kunianik pigruğniqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiginiğaaq iluqaan qanuqtilaanak añutik irrusiqłullak.

³⁴ Iluqatin nunaaqqim iñuiñ paagñigaat Jesus. Tautukamitruñ iniqtiğniğaaq unitquplugu nunaaqqiqtin.

9

Jesus Mamititchiruaq Anjutmik Aulatlaitchuamik

¹ Jesus ikipluni umiamun ikaagñiqsuq aasii tikitłuni nunaaqqimiñun.

² Iñajich iñuich tikiutriñiqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikiyğani. Jesus-ñum tautukamiñ ukpiqsriñhat nipliğniqsuq aulatlaitchuamun, “Iñauraamaan, quviatchauğigiñ. Killuqsautitin natqigutikkaurut.”

³ Iñajich aglaliqirit uqağniqsut inmiknun, “Una iñuk uqağniqluktağniqsuq.”

⁴ Jesus iñisimaplugich isummatinich nipliğniqsuq, “Suvaata isumavisi pigit-chuanik?”

⁵ Nalliaknik qaganatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisuğin?’

6 Ijitchuġitquġipsi Iġnġjanik Iñuum aŋalatchisiqaqtılaaŋjanik nunami natqigutritlaruamik killuqsautinik.” Tavraasiiñ nipliġñiqsuq aulallaitchua-mun, “Makillutin tigulugich ikivġatin agġiñ.”

7 Aŋun makitluni aiñiqsuq.

8 Iñugayaat qiñiqtuat taavrumiŋa quviġutchaŋniqsut, aasiiñ kamaksruġniġaat Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik aŋalatchiñiġmik iñuŋnun.

Jesus-ŋum Tuqluġaa Matthew

9 Jesus aullaqami tavrakŋa tautuŋniġaa aŋun atilik Matthew-mik aqup-piruaq tax-siliqivini mi nipliuti-pluġasii, “Malinġa.” Matthew-m makitluni malinġaa.

10 Jesus niġiñiaqtitlugu Matthew-m tupqani iñugiaktuat tax-siliqirit suli kil-luliqirit isiqhutiŋ niġiqasiġniġaich Jesus-ŋum maliguaqtaiñlu.

11 Pharisee-ŋuruat tautukamitruŋ taamna apiqsruġniġaich maliguaqtai, “Su-vaata ilisautriksi niġiñiaqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”

12 Jesus-ŋum tusaakamiuŋ Pharisee-ŋuruat apiqsruutaat nipliġñiqsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratlaitchut taaktimik, aglaan tamatkua atniġiaqtuat.

13 Ki, ilitchaqsuŋata taavruma uqalhan qanuutautılaaŋjanik, ‘Kimmutig-itlukkiga nagliktaq uumakŋa tunillaqtuñiġmiñ.’ Agġinitchuŋa tuqluġiaġlugich nalaunŋaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraalikun

14 Maliguaqtaiñ John-ŋum utlaŋniġaat Jesus aasii apiqsruqlugu, “Suvaata uvagut Pharisee-ŋuruatlu uisauraagaġivisa aasiñ maliguaqtitin taatnatun piñiġitmpkaġugich?”

15 Jesus-ŋum kiuniġai, “Ilauraani ilaqatniŋniaqtuam alianniutlaitchut ilaan nayuqataulhani ilinjiñi. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraŋa tik-iñiñiaqtuq. Tavrali aullaanikpan ilauraani alianniugisirut uisauraagutiŋ.

16 Iñuk ilaaqtuitlaitchuq nutaamik iliqniġmik atnuġaaluŋmun, atakkii ilaaġutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiñ atnuġaamiñ aasiiñ allaq aglitlukhuni.

17 Naagaqaa iñuich kuviritlaitchut nutaamik misuqqumik puuġruanun. Taatnagaaluaqmikpata puuġruat qaagñaqtut aasiiñ misuġuq kuvilni suli puuŋich suksraunġiġutiŋ. Aglaan kuviraġiġaat nutaq misuġuq nutaamun puumun. Iluqatikli puuġlu misuġuġlu piiñiŋitichumuuk.”

Jairus-ŋum Pania suli Aġnaq Aksinġiktuaq Jesus-ŋum Atnuġaanjanik

18 Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-ŋuruat katraġviata tikiñiñiqsuq sitqughuni sivuġaanun Jesus nipliġhuni, “Paniga amma tuquqammisquq. Maligluŋa aksigiaġuŋ argaknik iñuulniasiiñ.”

19 Jesus-ŋum makitluni malinġaa piqatigiplugich maliguaqtini.

20 Maliktitlugu aġnam aunaqsruġuitlaiqsuam qulit malġuŋni ukioni tik-iñiñiaġa tunuanun Jesus-ŋum, aksikġuġasiiñ atnuġaanjan akuġun

21 isumapluni inmiñun, “Aksillagukkaluagġiga quppigaaŋa mamilluŋaasiiñ.”

22 Jesus-ŋum kinjaqami qiñiġniġaa aġnaq nipliuti-pluġasiiñ, “Aġnaaq, quviatchaġiġiñ. Ukpisriñiqpich iluaqsipkaġaatin.” Tavrakŋatchiaq aġnaq iluaqsikkauniqsuq.

23 Jesus-ŋum tikitñami sivulliuqtim tupqanun tautuŋniġai supluaqtuŋnanik atuqtuuraqtit iñugayaatlu kinuvguruat.

24 Nipliġñiqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiaġruk tuquŋanjichuq. Siñiktuaqsiañtaquq.” Aglaan iñuich mitautiginiġaat Jesus.

²⁵ Iñugayaat anianikmata, Jesus isiǵniqsuq niviaqsiagrūum inaanun. Tigupmaniasiiñ arganmigun niviaqsiagrūuk makinniqsuq.

²⁶ Iñuich siaminnigaat tusaayugaallautaq taavrumuuna nunaacqipayaanun.

Jesus Mamititchirūq Malǵuǵnik Iññuǵnik Ayaunaruǵnik

²⁷ Jesus aullaqman tavrakǵa malǵuk ayaunaruak aǵutik malinjigaak kapainaplutik, “Nagligillanǵiaqtiguk, iǵniǵikkanjatiin David-ǵum.”

²⁸ Jesus isiǵman tupiǵmun ayaunaruak utlanjigaak. Aasiin Jesus-ǵum apiqsruǵniǵik, “Ukpigiwitku uvamnun taamna savaagitlatilaaǵa?” Taapkuak kiunigaak, “Aa, Ataniiq.”

²⁹ Jesus-ǵum aksinǵniǵik irinjikkun nipliutiplugik, “Ukpigiplunǵa taatnaqhutik qiniitlasitqiksutik.”

³⁰ Taapkuak aǵutik qiniitlasitqinǵniqsuk. Jesus-ǵum alǵaqsullapiǵniǵik uqaqunǵitlugik kisumununniiñ taavrumiǵa,

³¹ aglaan aullaqamik siaminnigaak tusaayugaallautaq Jesus-kun nunaacqipayaanun.

Jesus Mamititchirūq Aǵutmik Uqatlaitchuamik

³² Taapkuak aniaqspimiuglu. Aǵun irrusiqǵululik uqatlaillaq Jesus-muutikkauniqsuq.

³³ Irrusiǵluk anitmagu uqatlaillaq aǵun uqaqsiñiqsuq, iñugayaat quviǵusukhutiñ nipliǵniqsut, “Qanǵaunniiñ tautuksimaiñniqsugut atrinǵanik uuma Israel-mi.”

³⁴ Aglaan Pharisee-ǵuruat nipliǵniqsut, “Anitchiraqtut irrusiqǵunǵik atuǵlugu sanǵia anjalataata irrusiqǵuich.”

Jesus-ǵum Iłunǵuksriłha

³⁵ Aasiin Jesus kukilunǵniqsuq nunaacqipayaani nunaacqipuranilū, ilisautripluni Jew-ǵuruat katraǵvinjitiñ quliaqtuagiplugulu tusaayugaallautaq Agaayutum anǵaayuaqtaagun sulī mamititlugich qanusipayaanik atrinǵanutilgillū nanjirrutilgillū.

³⁶ Tautukamigich iñugayaat ilunǵutcharǵniqsuq, atakkii iluilliuqhutiñ qanuqsausiūqhutiñlu atriplūgu ipnaiq qaunaksrailaaq.

³⁷ Jesus-ǵum uqautiniǵai malǵuaqtini, “Katittaksraq ilūmun iñugiakkaluaqtuq, aglaan savaktit ikittut.

³⁸ Injirsruqsiiuǵ anǵaayuaqanǵa katitchivium tuyuqaqulugu savaktinik katitchivinmun.”

10

Jesus Piksraqtuq Qulit Malǵuǵnik Uqqiraqtinik

¹ Jesus-ǵum inimiñuquniǵai qulit malǵuk malǵuaqtini, aasiin sanǵiksriñniǵai anitchitlasiplugich irrusiqǵunǵik sulī ihuaqspikaitlasiplugich qanusipayaanik nanjirrutilinǵik.

² Uvva ukua qulit malǵuk uqqiraqtañ atinjich: Sivulliq Simon taiguutiqaqtuq Peter-mik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu iǵñak Zebedee-m,

³ Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu iǵñiǵa Alphaeus-ǵum, sulī Thaddaeus,

⁴ Simon-lu ilǵanata Zealot-kuaqtuq, sulī Judas Iscariot aatchuutigitnaktuq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-ǵum Aullaqtikai Qulit Malǵuich Malǵuaqtini

⁵ Taapkua qulit mal'guk Jesus-ŋum tuyu'gini'gai algaqsruqlugich itnaq'huni, "Aulla'g'niaqasi Jew-ŋun'it'chuanun naagaqaa isig'niaqasi nuna'aaqqipaya'anjit'ŋun Samaria-g'miut.

⁶ Aglaan aulla'h'i'fi'agitchi i'ŋui'ŋun Israel-ŋum ittuanun tammaummiruatitun ipnaisun.

⁷ Aasi'ŋ iglau'h'apsit'ŋi quliaqtua'g'yumagiksi, 'Agaayyun a'nalatchi'i'hi'na'agu'tuq i'ŋun'nik nutaakun.'

⁸ I'uaqsipkai'lusi atni'g'ŋaqtuanik, an'ipkaqtillugich tuquruat, mamititchi'lusi auyugaqtualgit'ŋik, anit'ag'lugich irrusiq'ŋuich, suli aatchuutigi'yumagiksi akuqtua'g'ikkaqsi aki'ila'ag'lugu.

⁹ Mani'liga'g'niaqasi kaviqsa'amiglu qatiqta'amiglu unni'ŋ kan'yuyamiglu.

¹⁰ Puukata'ila'ag'usi aulla'g'upsi, quppi'gaat'qiutaila'ag'usilu, suli alugutit'qiutaila'ag'usi, naagaqaa ayaup'pian'ila'ag'usi, atakkii savakti piq'agtita'ksrauruq inu'g'ikka'nanik.

¹¹ Nuna'aaqqimupaya'ag'upsi naagaqaa nuna'aaqqiuramun pakakku-mausi i'ŋun'nik tukki'yumaruamik, aasi'ŋ tukkuummil'usi tupqani aulla'g'nia'h'apsit'ŋunaglaan.

¹² Tukkuummig'upsi taavrumani tupi'g'mi nipli'g'umuusi, 'Agaayyutim i'uaqqutilla'ŋia'g'umagaasi.'

¹³ I'ŋuich taapkua pag'lakpasi tut'qiuti'q'ag'niaqtut. Aglaan pag'lan'it'pasi tut'qiuti'q'ag'umi'ŋa'it'chut.

¹⁴ Kisupaya'am akuqtun'it'pasi naagaqaa naala'g'nisun'it'patigik uqauttutisi, ip-suktuqsiun apyuq isig'apsit'ŋi'ŋi ani'ŋia'g'upsi tupi'g'mi'ŋi naagaqaa nuna'aaqqimi'ŋi.

¹⁵ I'lumun uqautig'ipsi, q'aganatlu'ŋiaqtuq i'ŋui'ŋi Sodom-ŋum Gomorra-ŋumlu Atanniivium uvluani taapkunak'ŋa i'ŋui'ŋi'ŋi tukku'li'ŋit'chumi'ŋi ilip-sit'ŋik nuna'aaqqiatni.

Nagliksaaqtirrutiksrautit

¹⁶ "Tuyu'g'ini'ag'ipsi ipnaisun akun'gatnun amaqqut. Taatnamik puq'ikku-mausi nimig'iatun suli su'q'ukkatat'la'it'chuatun ti'ŋmi'ag'ruuratun.

¹⁷ Qaunagilugich i'ŋuich, atakkii uqaqsitta'ag'v'ŋmuutigisigaasi ipi'gaqtu'g'lusi Jew-nuruat katra'g'v'ŋit'ŋi.

¹⁸ Suli pisigilun'a tikiutrauniaqtusi sivu'g'aatnun kavana'uruat umialgillu. Piviksra'q'ag'isirusi ilisimaraulusi ilin'it'ŋun suli Jew-ŋun'it'chuanun.

¹⁹ Aglaan tigura'g'upsi isumaalun'niaqasi qanuq naagaqaa sumik uq'ag'niaqt'ila'apsit'ŋik, atakkii tavra'g'uqpan qait'chikkauniaqtusi uq'aksrapsit'ŋik.

²⁰ Atakkii ilipsi uq'ag'umi'ŋa'it'chusi, aglaan Irrusina Aapapsi uq'ag'isuruq ilipsi-gun.

²¹ Aniqatim aatchuutigigisigaa aniqatni tuqqutautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taatnatun qitun'gaurani; ilil'gaat akik'ŋaqtu'ipmi'ŋiqsut anayuq'ag'miknik aasi'ŋ anayuqaat'ŋ tuqqutillugich.

²² I'ŋupaya'am uumigiliutigisigaasi piqutigilun'a, aglaan makitaruaq payan'ag'uni isuanun anniqsukkaugisuruq.

²³ Piyuaqsiug'upsi uumani nuna'aaqqimi, qimakkumuusi atlamun nuna'aaqqimun. I'lumun uqautig'ipsi naatchit'lasigaluaqasi savaapsit'ŋik nuna'aaqqipaya'anjit'ŋi Israel-ŋum I'g'ŋina I'ŋuum aggi'g'isuruq.

²⁴ Malig'uaqti kamanat'lut'la'it'chuq ilisautrimi'ŋi'ŋi, naagaqaa savakti an'aayuq'ag'mi'ŋi.

²⁵ I'ŋuich uumigigisigaat malig'uaqti atunim ilil'ugu uumigipmatun ilisautrigik'ŋa, suli taatnatuntuuq savakti an'aayuq'ag'atun. I'ŋuich

tuqhiragniqpatruḡ aḡaayuqarḡa tupqum Beelzebub-mik tupiqatauruat maatnaasu tuqhiragniaḡaich taavruminḡa atigḡmik.

Sivuuḡaginasigik Iḡuich

²⁶ “Iqsiginiaqnasigik iḡuich. Supayaaq matuqaqtuaq sagvikkaugisiruq, suli nalunaqtuapayaaq iḡtchuḡipkakkauḡisiruq.

²⁷ Uqautigikkaḡa ilipsitḡun taaḡmi uqautigiyumagiksi qaumami. Suli iḡuich isivruutigikkaḡat siuttapsitḡun quliaqtuaḡiyumagiksi tupqich qaaḡatniḡ.

²⁸ Suli iqsiginiaqnaḡich iḡuich tuqqutchiraḡaqtuat timimik, aḡlaan tuqqutchumiḡaitkaat iḡuusiḡ; sivuuḡaḡiḡiḡnaqsuḡ taamna piyaqquitlaruaq iluḡaaknik iḡuutchimiglu timimiglu anasiḡuqsagviḡmi.

²⁹ Uvva malḡuk tiḡmiurak tunitḡaitpak atautchimun nalligḡlugik maniuramik? Naagauvva nalliakunniḡiḡ katakkumiḡaitchuq nunamun aapagikkaqsḡi nalunḡaan.

³⁰ Agaayyutim iḡisimagai iluḡaisa nutchasi niaqupsitḡi suli qanutun iḡugiaktiḡaḡat.

³¹ Taatnaḡusi sivuuḡanasi, akisuruanḡutluktusi tamatkunakḡa tiḡmiuraḡayaaniḡ.

Uqagḡihalu Piḡlaagḡihalu Christ-mik

³² “Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuḡaatni iḡuich piginiḡuni uvamnun, ilaa nalupqinaigḡlugu uqagḡigisipmigiga sivuḡaani Aapaa qilaḡmiittuam.

³³ Aḡlaan kisupayaam piḡlaagḡikpaḡa iḡuḡnun piḡlaagḡigisipmigiga Aapaanun qilaḡmiittuamun.

Jesus Aggiutruruq Aviktuḡigḡmik

³⁴ “Isumaniaqasi agḡigḡiḡuna tikiutityaḡlugu tutqiuḡ nunamun aḡlaan savikpak. Agḡiḡitchuḡa iḡuich piqatigiḡisityaḡlugich aḡlaan atingḡiḡuplugich.

³⁵ Atakkii piqutigilunḡa iḡḡiguruat akikḡaqtuitḡasiḡlugich aapamiknik, paniuruat aakamikniḡlu, ukuaḡuruat aakaruumikniḡlu.

³⁶ Iḡuum tupiqatiḡi uumigirigisigai.

Micah 7:6

³⁷ “Iḡuum piqpagitlukkumiun aapani naagaqaa aakani uvamniḡ maliguaqtaulḡuyumiḡaitchuq uvamni, suli iḡuum piqpagitlukkumiun iḡḡigḡikkani naagaqaa panigikkani uvamniḡ maliguaqtiginiḡitkiga.

³⁸ Suli iḡuum akigḡiḡutiḡitkumiun sannigutani maligluḡa maliguaqtiginiḡitkiga.

³⁹ Iḡuum tigummiḡiaqtuam iḡuuliḡmiḡiḡ tammaigisigaa ilumutuuruuq iḡuuliḡ; aasiḡiḡ iḡuum tammaigumiun iḡuuliḡ piqutigilunḡa piḡḡaktaagḡigisigaa.

Akiḡiusiaksrat

⁴⁰ “Iḡuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqḡmigaḡa, suli kisupayaaq akuqtuiruaq uvamnik akuqtullapiaqḡmigaa tuyuḡigira.

⁴¹ Kiḡa iḡuk akuqtuiruaq sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqirauḡpluni akuqtuigisiruq sivuniksriqirit akiḡḡaktaaksraḡatitun, suli iḡuk akuqtuiruaq nalaunḡaruamik iḡuḡmik pisigiplugu nalaunḡaruauḡḡa iḡuum akuqtuigisiruq nalaunḡaruauḡḡa iḡuum akiḡiusiaḡatun.

⁴² Suli kisupayaaq aatchuiruaq atautchimunniḡiḡ makua kamanaiḡḡisrauruat maliguaqtima nigḡiḡaqtuamik imigḡik ḡallutmun pisigilugu maliguaqtuḡa, ilumun uqautigipsi, tammaiyumiḡiḡiḡapiḡaa akiḡiusiaksrani.”

21 “Nakliuḡ Chorazin-naḡmisi! Nakliuḡ Bethsaida-ḡmisi! Savaqaḡaluaqtuḡa iḡugiaktuanik quviquaqtuanik akunnapsitḡi. Makua quviquaqtuat qinḡikkasi savaanuniqpata iḡiḡaanimma Tyre-miḡu Sidon-miḡu iḡuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuḡnik atnugaaḡutiḡ suli aḡramun aquvillutiḡ qinḡiqtitlugu taavrumuuna mumiḡiqtiḡ killuḡsautmikniḡ.

22 Aglaan uḡautigipsi, Uvluani atanniivium iḡlutuyunaitlukkisiruḡ ukunḡnakḡa Tyre-miḡu Sidon-miḡu ilipsitḡi.

23 Aasiḡ Capernaum-miisii! Kamaḡaḡasugivisi? Iktaugisirusi anasiḡḡuqsagvḡimun. Atakkii quviquaqtuat savaanuruat ilipsitḡi savaanuniqpata Sodom-mi, ittuiḡaḡayaḡaluaqtuḡ uvuḡanunaglaan.

24 Aglaan uḡautigipsi, Sodom-miut atannusiaksraḡat qaḡanatluḡḡiaqtuḡ atannusiaksrapsitḡiḡ.”

Agḡiḡhusi Uvamnun Minguiqsiḡitchi

25 Tavraasiḡ Jesus niḡliḡniqsuḡ, “Aapaḡ, atanguruatiḡ qilaḡmi nunamiḡu, quyagikpiḡ! Sagvigitin puqitichuanun sut iriqsamaruat puqiksuanḡ iḡisamaruanḡiḡu.

26 Aa, Aapaḡ, taamna sivunniutigikkan quviagigiḡ.

27 Aapaa sanḡipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniḡ iḡuum iḡisimanḡitkaa iḡḡiḡuruḡaḡ aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniḡ iḡisimanḡitḡigaa aapa aglaan kisimi iḡḡiḡuruam iḡupayaamli iḡḡiḡuruam iḡitchuḡḡipkakanḡa aapamik.

28 Minguiqtuasii uḡumaiḡiḡuqtuasiiḡu! Uvuḡaḡitchi, minguiqsiḡitichumagipsiḡi.

29 Akiyaḡasiutititchi uvamnun iḡisaḡvigilunḡaasiḡ. Taatnaḡupsi iḡuutchisi minguiqsiḡiaḡniaqtut atakkii piisaanḡitchuḡa atchikḡunḡalu.

30 Akiyautiga naammaktuḡ atuḡtuni, suli savaaksrḡirrutiga ilipsitḡun qaḡanaqtuḡ.”

12

Apiqsruun Minguiqsiḡvikun

1 Akuniisuḡaḡatiḡ Jesus-lu maliguaḡtailu apqusaḡḡniqsut mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiḡvium uvluani. Jesus-ḡum maliguaḡtai niḡisuliquḡutiḡ nutchuigaḡsiḡniqsut mukkaaksranik aasiḡ niḡiḡutiḡ.

2 Pharisee-ḡuruat tautukamisigik upyaḡniḡaat Jesus, “Qinḡillakkich maliguaḡtitiḡ. Navḡiḡlapiḡaḡtut maligutaksraptiknik minguiqsiḡvium uvluagun.”

3 Jesus-ḡum kiunigai, “Aḡliḡisimasuknaḡiksi sumik David-ḡumlu piḡataiḡiḡu piḡilaanḡat niḡisuliquamiḡ.

4 David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piḡataiḡu, niḡirut ipḡiqsakkauruamik qaḡḡiamik niḡiraksriutauruamik kisitḡun agaayuliḡsinun. Maligutaksrakuḡnangitchuḡ niḡipmatruḡ taamna qaḡḡiaḡ.

5 Suli aḡliḡisimasuknaḡiksi maligutaksrani, qanuḡ agaayuliḡsit agaayyuvikpaḡmi qaayugnaḡsiḡiḡniḡialhat minguiqsiḡvium uvluani, tavraami patchisaiḡhat navḡuikamiḡ maligutaksranik.

6 Aglaan uḡautigipsi, iḡuk maaniitkaluaqtuḡ kamanatluktuaḡ agaayyuvikpaḡmiḡ.

7 Iḡisimanayaḡniḡupsi qanuutautilaanḡanik uuma uḡalḡum, ‘Kimmutig-itlukkiga nagliktaḡ uumakḡa tuniḡlaḡtuḡiḡmiḡ,’ suksraunḡiḡayaitchisi iḡuich killukuanḡitchuat.

8 Atakkii Iḡḡiḡa Iḡuum atanigigaa minguiqsiḡvium uvluan.”

Anun Argalik Pannaḡluktanik

9 Jesus tavrakḡa aullaqami isiḡniqsuḡ Jew-ḡuruat katraḡvianun.

10 Anutiqaḡniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqaḡmiñiqsuq tavrani agvisiksrailliqiruanik Jesus-mik. Apiqsruḡniḡaat maligutaksrakuaḡnaqmagaan iħuaqsipkairuni minguiqsiaḡvium uvluani.

11 Jesus nipliutinigai, “Nalliysi piqaḡniḡumi atautchimik ipnaimik aasiin ipnaiḡ kataguni iħunaamun minguiqsiaḡvium uvluani, taavruma amunayaiññiqpaun taavrumakḡa?”

12 Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatluktup ipnaimiñ. Taatnaqhuni maligutaksrakuaḡnaqtup ikayuiruni minguiqsiaḡvium uvluani.”

13 Aasiin nipliutiplugu taamna anun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isanḡigai arganñi aasiin iħuaqsipłutñ iḡłunjisitun argaiñ iliplutin.

14 Tavrakḡa Pharisee-ñuruat anikaminḡ katiplutin sivunniḡniqsut qanuḡługu Jesus tuqquatchuḡługu.

Agaayyutim Piksraqtaañruaq Savaktaa

15 Jesus ilisimapluni sumik sivunniḡqtilaanatnik, aullaḡniqsuq tavrakḡa. Iñuḡiaktuat iñuich malinḡiḡaat. Jesus-ñum iħuaqsiraḡaḡniḡai iluqaisa atniḡñiḡtuat.

16 Jesus-ñum iñiḡtiḡniḡai iñuich uqaḡitquñitłuni.

17 Taamna immiqsaḡługu uqautaamaruq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

18 “Uvvauna savaktiga piksraqtaaḡikkaḡa!

Ilaanuruq piqpagikkaḡa suli ilaagun quyalikkaupłuna.

Iḡisigiga irrusillautaga ilaanun,

suli quliaqtuaḡiḡisigaa iñupayaanun

qanuq atanniñiksraḡa iñupayaanik atisiługich.

19 Uqaalatłaitchuq iḡialalunił.

Kia-unniñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

20 Piyacquḡñianitkai sayaitchuat iñuich ittuat piḡittuatun ivikpaktun

naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiḡañatun atanniñiksraḡmiñunaglaan iñupayaanik nalaunḡalunił atisiłunił.

21 Suli ilaan atqagun nunaacqipayaat niḡiugaqaḡisirut.”

Isaiah 42:1-4

Jesus-lu Beelzebul-lu

22 Iñuich Jesus-muutinigaa anun irrusiḡłulik ayaunaruagł uqatłaitchuagł. Jesus-ñum iħuaqsiniḡaa. Tavrani taamna anun uqatlasirup qiniłlasiplunił.

23 Iluqatin iñuich quviḡutchaniqsut uqaqhutin, “Kinuviaḡñitkaluaḡniḡpaun una David-ñum?”

24 Aglaan Pharisee-ñuruat tusaakamitruḡ uqaḡniqsut, “Jesus anitchiraḡaiñiqsuq irrusiḡłunñik iñuñniñ atuḡługu sanḡia Beelzebul-ñum analataata irrusiḡłuch.”

25 Jesus-ñum ilisimaplugich sumik isummatilaanatnik uqautiniḡai, “Iñuich atanḡuinḡmiguuq akikñautirut avatmun; atanigłiasiiñ taavrumani suksraunḡiḡniḡaqtup iñugikkañi avgumakpata. Nunaacqipayaat naagaqaa tupiqatigich avikaminḡ makitatłaitchut.

26 Taatnatuntuuq tuḡḡaḡ irrusiḡłunñi avgumaguminḡ akikñautilitin avatmun atanḡuvia isukhiñniḡaqtup.

27 Aasiñ anittaḡupkich irrusiḡłuch Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittaḡuuvatigich irrusiḡłuch? Taatnamik atanniḡsuqtiginiḡisi.

28 Aglaan Irutchiagun Agaayyutim anittaḡuqaa irrusiḡłunñik, nalupqinaitchuq Agaayyutim anjalathianiktilaanḡa iñuñnik akunnapsiññi.

29 Kiñapayaq isiguktuuq sanḡiruam iñuum tupqanun tigliguguni, qiliqsruqaaḡługu sanḡiruag iñuk tiglikkisirup suuranñik.

30 Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikñautiruaq uvamnun, sulii iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchihñiñtaqtuq.

31 Taatnaqhusi uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitlagai iñuich killuqsautipayaanich itqagitiqkumiñaiqlugich uqagñiquktapayaanich. Aglaan uqagñiquktuaq akikñaqługu Ipqitichuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq sumiunniñ.

32 Kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikñaqługu Iğñiña Iñuum natqigutikkaugisiruq, aglaan kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikñaqługu Ipqitichuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq pakmapak sulii taimuñ.

Napaaqtuq Asianiłu

33 “Napaaqtuq ilitchuğinaqtuq asianiğun. Napaaqtuğiksuaq asirriłlautağaqtuq aasiñ napaaqtuğiiitchuaq asirripluni asiğiiitchuamik.

34 Iipsi tuqunalgich nimigiati! Uqatlaitchusi nakuuruanik atakkii pigiiitchuanuplusi. Qangaum uqagirağigaa faatnasiq ittuag uummatmi.

35 Iñullautaq piqagaqtuq nakuuruamik uummatmiñi aasiñ uqallautat anirağaqhutinj uummatmiñi, aasiłi pigiiitchuaq iñuk uummatigmiutağaqtuq killuğmik uqagqhuniasiiñ nakuunitchuamik.

36 Uqautigipsi, uvluanii atanniivium iñuich pasirauniaqtut uqagiiłlapyaağmiktigun uqautigikkagmikkun.

37 Atakkii uqagikkapsigun nalaunñasripkakkauniaqtusi, sulii uqagikkapsigun suksraunğisauğisirusi.”

Iñuich Jesus Savaqugaat Quviqnaqtuamik Savaamik

38 Tavrani ilañisa Pharisee-nuruat sulii ilañich aglaliqirit uqagñiqsut Jesus-mun, “Iłisautrii, qiiñiğuktugut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinağutauplugu kisutilaagñik.”

39 Jesus-ñum kiuniğai, “Makua iñuich pigiiitchuatlu sayunaruatlu qiiñiğuktut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinağutaugich, aglaan qiiñiğumiñaitłutin taatnatchimik. Qiiñihñiñtağisigaat quviqnaqtuag savaaq atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun.

40 Jonah aqalukpaum narraañni inniqsuq piņasuni uvlunilu unnuaniłu. Taatnatuntuuq Iğñiña Iñuum iluviğmiitkisipmiuq piņasuni uvlunilu unnuaniłu.

41 Atanniivium uvluanii iñuñisa Nineveh-m patchisiginiagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutin killuqsautmikniñ Jonah-m qułiaqtuagutipmatinj. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatłuktuaq Jonah-miñ.

42 Atanniivium uvluanii atangum ağnam patchisiginiagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agğiqhuni unallam tunjaaniñ ujasiksuaumiñ naalağnityaqługu Solomon-ñum puqiksilaña. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatłuktuaq Solomon-miñ.

Irrusiqłuk Utiiqtuq

43 “Irrusiqłuk anipman iñuñmiñ kukiługaqtuq paliqsaukun nunakun pakakhuni iñiqtuqisagviksrağmiñik, aasiñ paqinğitługu.

44 Inmiñun uqagaqniqsuq, ‘Utigłaja tupiğmun annivigikkamniñ.’ Aasiñ utigami paqillağniğaa imaiłaaq inigisimakkani salikuqtaatchiaq sulii inillak-tullaautaqtuq.

45 Anipluni agğiutrirraqniqsuq tallimat malğunnik atlanik irrusiqłunniq pigiiitłuktuanik inmiñiñ. Aasiñ isiqhutinj iñuuniagaqsirağniqsut tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigiiitłuksiraqtuq sivulligmiñ iñuuniagimniñ. Taatnatuntuuq itkisiruq killuliqirini iñuuniaqtuak pakmapak.”

16 Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qin̄itlarut suli siutigikkasi tusaatlaplutin̄.

17 Numun uqautigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunn̄aruatlu Agaayyutim iñuiñ qin̄igukkaluagaat tamanna pakma qin̄ikkaqsi aglaan qin̄in̄itkaat. Tusaa-sukkaluagaattuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaan̄itkaat.

Jesus-ñum Kan̄iqsipkaḡaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

18 “Naalaḡn̄illaksiun̄ qanuutautilaana atrikusautim nautchirriqirikun.

19 Tamatkua tusraaruat uqaliḡmik an̄aayuqautaagun Agaayyutim kan̄iqsisun̄aqatin̄ atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun pigiitchuam̄ agqiqhuni aattaḡigai nautchirriutauruat uummataatniñ, suli piiguiPKaḡai tusaakkan̄atnik.

20 Aasiil̄i akuqtuiruat uqaliḡmik quviasuutigiplugu tusaapqauraqamitruñ atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik uyagaulamun nunamun.

21 Aglaan kan̄iliviksraitman̄ akuniutlaitchuq. Tavra ihūill̄iuh̄iq piyuaqsiuh̄iglu tikitmata iñuich̄ taapkuva qilamik qapiqtiḡagtut.

22 Suli nautchiaksrat kataktuat akunḡatnun kakitlaḡnat atrigigaat iñuk tusaaruat uqaliḡmik, aglaan isumaaluutit iñuuniaikun̄ kinnitniñniaḡutitlu umialgutitigun̄ suqutiginḡigaḡigaat uqaliq̄ taimmaasiñ̄ naurisun̄aqani asianik.

23 Aglaan iñuk akuqtuiruaq nautchiaksranik nautchirriutauruanik katakhutin̄ nunagiksuumun̄ atriqagtut iñuktun̄ tusaaruatun̄ uqaliḡmik kan̄iqsip̄lugu. Ilaa naurisuuruq̄ asiānik, il̄anjich̄ tallimakipiatun̄, il̄anjich̄ pin̄asukipiatun̄, suli atlat iñuiñ̄naq̄ qulitun̄.”

Atrikusaun Mukkaaksraḡiilatigun

24 Jesus uqaḡniqsuq̄ atlamiksuli atrikusautmik, “Agaayyutim an̄aayuqautaa sagviqpan̄ itkisiruq̄ iñuktun̄ nautchiiruutun̄ mukkaaksraḡiksaanik nautchi-iv̄in̄miñun̄.

25 Aglaan iñuich̄ siñiktitlugich̄ uumiksri agqiqhuni nautchiñ̄iqsuq̄ mukkaak-sraḡiilanik akunḡatnun̄ mukkaaksraḡiksaat̄ aullaqhuniasiiñ̄.

26 Naugaqsipmata nautchiat̄ mukkaaksraurat̄ nuñjuraqmata mukkaak-sraḡiilattuuq̄ sagviḡmiñ̄iqsut̄.

27 Savaktit̄ utlakamitruñ̄ an̄aayuqaqtin̄ apiqsruḡniḡaat, ‘Ataniiq, nautchiñ̄igiptigiñ̄ mukkaaksraḡiksaanik. Nakiñ̄ makua mukkaaksraḡiilat̄ nuivat?’

28 Qaukh̄ata kiuniḡai, ‘Uumiksrim̄ savaaḡigaa taamna.’ Savaktit̄ apiqs-ruḡniḡaat, ‘Aullaquvisigut̄ nutchugiaḡlugich̄ mukkaaksraḡiilat?’

29 Tavra kiuniḡai, ‘Naaga, nutchuigupsi mukkaaksraḡiilanik taputriviaq-tusi mukkaaksraḡiksaanik.

30 Iluqatik̄ naulik̄ kiprivik̄sramun̄aglaan, aasiñ̄ kiprivik̄ tikitpan̄ uqautigisigitkā kipririt̄ sivull̄ulugū katitqulugich̄ mukkaaksraḡiilat̄ q̄il̄iqtaulaalugich̄ ikipkaaqsiuḡlugich̄, aglaan̄ katillugich̄ mukkaaksraḡiksaat̄ siḡluamun̄.’”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

31 Jesus-ñum uqautilḡiñ̄iḡai atlamik atrikusautmik̄ itnaqhuni, “Agaayyu-tim̄ an̄aayuqautaā ittuq̄ mustard-ñum nautchiaksrauran̄atun̄ iñuum nautchi-ikkan̄atun̄ nunautmiñ̄i.

32 Mikiniqsraugaluan̄aḡmi nautchiaksrapayaaniñ̄ naagatarrā naukamī an̄iniqsrauraqtuq̄ nautchiapayaaniñ̄ napaaqtuḡuqhuni. Aasiñ̄ tin̄miuran̄i silam̄ agqiqamin̄ uḡl̄uñ̄iqsut̄ qisiqsiutin̄itñun̄.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³ Jesus-ñum uqautilgiññigai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim añaayuuqautaa sagviqpan itkisiruaq añaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus-ñum Uqaqtilaana Atrikusautitigun

³⁴ Jesus-ñum uqaqiniñigai iluqaisa sut tamatkua iñugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautillaaguni uqatlainñiqsuq.

³⁵ Tavra immiumanisuuq uqauttaturuaq sivuniksriqirikun itnaqhuni, “Atrikusautitigun uqaqisiruña ilinjitñun.

Uqatigisigitka sutigun iriqsamaruatigun nunam aullagñiñhaniañaglaan.”

Psalm 78:2

Jesus-ñum Kanjipsipkañaa Atrikusaun Mukkaaksraqiilatigun

³⁶ Jesus-ñum aullaqtitqaaglugich iñuich isigñiqsuq tupigmun. Maliguaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutin, “Kanjipsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraqiilatigun nautchiiviniñmi.”

³⁷ Jesus-ñum kiuniñigai, “Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraqiksaanik Iñuigigaa Iñuum.

³⁸ Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraqiksaat tamatkuanurut qaitchuat inmiknik Agaayyutmun añalatquplutin, mukkaaksraqiilatli tamatkuanurut qaitlutin inmiknik pigiitchuamun añalatquplutin.

³⁹ Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniña mukkaaksraqiilatigun tunuñauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiñ kipirit isagulguplutin.

⁴⁰ Atrilugich mukkaaksraqiilat katituruat ikiptaqlugich ikniñmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isuklitpan nuna.

⁴¹ Iñiñan Iñuum tuyugigisigai isagulgikkani aasiñ katityaqlugich ukunakña Agaayyutim añaayuuqautmiñiñ killuqsasusaagutipayaat suliiñupayaat pigiiliqiruat.

⁴² Isagulgich igitkisigaich ikkularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiagisirut suliiñ tiriqulatchilugich kigutitin.

⁴³ Nalaunñaruatli qaumagisirut siqiniqtun añaayuuqautaa aapagikkañmin. Kiña siutiqaqtuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsamaruakun Akisuruakun

⁴⁴ “Agaayyutim añaayuuqautaa sagviqpan itkisiruaq akisuruuq iriqsimapmatun nautchiiviniñmi. Iñuum paqitnamiñ iritqiklugu nautchiiviniñmun; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityañiqsuq sulliñaurapayaagmiñik, aasiñ tauqsigñigaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

⁴⁵ “Aasiisulii Agaayyutim añaayuuqautaa sagviqpan itkisiruaq tauqsigñiaqtitun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik.

⁴⁶ Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpanmik aipluni tunityaqlugich sulliñaurapayaani tauqsigñlugu taamna akisullapiaqtuaq sunjauraqpagiksaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷ “Aasiisulii Agaayyutim añaayuuqautaa sagviqpan itkisiruaq qaaqtuutitun niñitauruaton tañiumun aasiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluñnik.

⁴⁸ Qaahallaanikamiñ aqaluñniaqtit nuqitlugu siñaanun aqvutlutin avguaqsiplugich aqaluich, nakuuruat iliplugich aqaluqagvinmikhun aasiñ nakuunitchuat igitlugich.

49 Itna itkisiruoq isuklitpan nuna. Isagulgich avguityagisirut pigiitchuanik iñuñnik akungatniñ nalaunnaruat iñuich

50 igitlugich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaqisirut suli tiriquulatchilugich kigutitijñ.

Nutauruallu Utuqqauruallu Suǵalǵich

51 Jesus-ñum apiqsruǵniǵai maliguaqtini, “Kañiqsisivisigik sut tamatkua iluǵaisa?” Kiuniǵaat, “Aa, kañiqsigivut.”

52 Aasiññ Jesus-ñum uqautiniǵai, “Aglaliqipayaaq ilisaacaqtauaq Agaayyutim añaayuqautaani atriqaqtuq tupqum iñuani sagviqsruiruamik suuragmiñnik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsiviniñmiññ.”

Nazareth-miut Ukpigijitkaat Jesus

53 Jesus-ñum uqaginjaiqamigich tamatkua atrikusautit aullaǵniqsuq tavrakña.

54 Tikitluni iñugugvinimiññ ilisautiniǵai iñuich katragviatni. Iñuich tusaaruat quvigusukhutiñ apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa quviutmik suli sanñimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik?”

55 Uvvauna kaapintam taivruma iǵñiǵijitpaññ? Aakaña taimña atiqanjitpa Mary-mik? Aniqatigijitpagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli Judas?

56 Iluqatijñsuli nukatchianñ iñuuniatqataññiñiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññañniqa tamatkunija supayaanik?”

57 Tavra atniummatiaǵniqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniǵai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkaunjitluni iñugugvinimiññ lu naagaqaa ilamiññ lu.”

58 Tavra Jesus savaaqanjñiñiqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsriñitlutiñ ilaanik.

14

Tuqqtauħa John Paptaaqtitchirim

1 Taatnaħhatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun, uqautiniǵai savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq anjitiqikhuni tuquħigimiñ. Taatnaqhuni savaaqatlaniqsuq quviqnaqtuanik.”

3 Sivuanimma Herod-ñum tigupkaǵniǵaa John qiliqsruqługu isiqtaupkaqługu. Taatnaqtinniǵaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nuliaña.

4 Atakkii John Paptaaqtitchirim akulaiqługu uqautiniǵaa Herod, “Maligutaksrakuagñangitchuq ilaqatiginiagupku aniqatvich nuliaña.”

5 Herod-ñum tuqqutchukkaluaǵniǵaa John, aglaan iqsiñiqsuq iñuñnik atakkii ilinjisa isummatigiplugu John sivuniksriqirauplugu.

6 Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuǵniqsuq sivuǵaatni Herod-ñumlu tuyuǵmianññ lu quyalilłapiaqługu.

7 Akiqsruǵniǵaa nalupqinaiqługu qaitchigisiñiplugu supayaamik injiqaan.

8 Niviaqsiq pitchuksaakkaupluni aakamigun nipliǵniqsuq, “Qaitchinña niaquanik John Paptaaqtitchirim ililugu alluiyamun.”

9 Umialik aliatchañniqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni suli tamatkua niǵiqatni tiliriñiqsuq qaitquplugu niviaqsiam injaǵikkaña.

10 Herod tiliriñiqsuq isiqsiviniñmun niaqũiaquplugu John.

11 Itqutiniǵaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasiññ niviaqsiamun, aasiññ taavruma aakamiñuutiplugu.

12 John-nyum malig'uaqtaiñ aggiqhutin piñi'gaat timaa iluviq'luguaasiñ. Taatnaamikamin qautitya'gni'gaat Jesus.

Jesus Ni'gipkaiñiqsuq 5,000 Añutinik

13 Jesus tusaakami qanuqtılaanjanik John-nyum, aulla'gni'qsuq umiakun quv'guti'plugu iñuilaamun kisimi. Iñugayaat tusaakamin maliutini'gaat nuna'q'qipayaaniñ pisukkataqhutin.

14 Jesus tulakami tautuk'lugich iñugaya'q'paurat ilun'ñutchañiqsuq. Mamitin-ñig'ai atni'ñ'autin'it'niñ.

15 Unnuksra'gataqman malig'uaqtaiñ utlan'ni'gaat uqauti'plugu, "Unnu'ag'utuq. Suviksra'ila'q manna. Tuyug'ikkich iñuich nuna'q'qiuranun tauqsig'iaq'lugich ni'qiksramiknik."

16 Jesus-nyum uqautini'gai, "Aullan'itkumin' sun'it'chut. Iipsi ni'gipkaqsigik."

17 Kiuni'gaat, "Piq'agtugut tallima'ñhiñanik qaq'qianiglu mal'gun'iglu aqalun'nik."

18 Jesus-nyum nipliutini'gai, "Uvuñ'autisigik uvamnun."

19 Aasiñ tiliñ'gai iñugayaat aquvit'q'uplugich iviñnun. Tigukamigich taap-kua tallimat qaq'qiat mal'guglu aqaluk aag'lu'gni'qsuq qilañmun quyyati'plugich. Tavra Jesus-nyum avgu'q'lugich qaq'qiat qaiñ'ni'gai malig'uaqtimiñun aasiñ'i taap-kua autaa'q'lugich iñugayaanun.

20 Ilu'gatin' iñugayaat ni'gini'qsut ni'gisuiqhutin. Ni'ginaiqmata malig'uaqtit katitchiñ'iqsut ilakuñ'it'nik immig'ata'q'lugich qulit mal'guk aguupmaich.

21 Taap'kua ni'giru'at 5,000-tuyun'naq inni'qsut añutit, kisiqatigisun'aqnagich agnat ilil'gaatlu.

Jesus Pisu'at'q' Im'gum Qaan'agun

22 Jesus-nyum malig'uaqtini ikipkaqt'ni'gai umia'q'pauramun ika'ag'iaq'uplugich ig'luanun narva'q'paum aasiñ' aipka'q'lugich iñugayaat.

23 Taatnaamikami mayu'gni'qsuq ig'gimun agaayutya'q'uaqhuni kisimi. Anaqaksra'aqman Jesus kisiñ'ñu'gni'qsuq.

24 Tavra umia'q'pauraq tikiñ'ni'qsuq qitqanun narva'q'paum. Umia'q'pauraq piyaqniulig'ni'qsuq qail'guti'plugu atakkii anu'gim pag'ga'guuti'plugulu.

25 Aasiñ' Jesus-nyum utlan'ni'gai malig'uaqtini uvluyasipman pisukhuni im'gum qaan'agun.

26 Malig'uaqtaiñ tautukamitruñ Jesus pisuktuaq im'gum qaan'agun iqsitchañ'iqsut nipli'qhutin, "Aliu'qtuaq marra!" Kappain'aaqsiñ'iqsut tatavrauplutiñ.

27 Aglaan tavrauvaa Jesus nipliutini'gai, "Quviatchau'g'it'chi. Uvañ'auru'ña. Iqsiñ'asi!"

28 Peter-m kiuni'gaa, "Atani'q, ilviupi'ag'uvich tiliñ'ña utlaqulutin im'gum qaan'agun."

29 Jesus-nyum kiuni'gaa, "Uvuñ'ag'it'niñ." Peter niukami umia'q'pauramiñ pisukhuni im'gum qaan'agun utlautini'qsuq Jesus-mun.

30 Aglaan Peter-m tautukamiun qanutun san'jisila'ña anu'gim iqsitchañ'iqsuq. Kiviaqsikami kappain'ani'qsuq, "Atani'q, annautiñ'ña."

31 Tavrauvaa Jesus-nyum isauti'plugich argañ'ni tigiuni'gaa Peter nipliuti-plugu, "Ukpiqsriñ'ikiñ'iaqpat! Suvaata arguaqt'up'pich?"

32 Ikipmaknik umia'q'pauramun anu'gai'ñ'iqsuq.

33 Taap'kua umia'q'pauramiittuat sitqu'g'vigini'gaat sivu'gaanun Jesus uqaqhutin, "Ilumun ig'ni'gini'gaatin Agaayutim."

Jesus Mamititchiruaq Atnigñautiliḡnik

³⁴ Ikaaḡamiḡ iḡluanun nunaliññiqsut Gennesaret-mun.

³⁵ Aasiñ iñuḡi taavruma nunam ilitchuḡikamiḡ Jesus-mik tuyuḡniqsut uqḡamik avalliupayaamiknun nunaqḡiuranun, tikiutruaqsipluḡich aasiñ atniḡñautilipayaat Jesus-mun.

³⁶ Iniqsrullapiaqḡuḡu aksillaḡniaqsifñagukḡuḡuunniñ akua atnuḡaanjan, aasiñ aktuipayaaqtuat ilaanik mamitikkauniqsut.

15

Iḡisauttiniḡich Sivulliaḡnuruat

¹ Pharisee-ḡuruat aglaliqiritlu utlaḡniḡaat Jesus Jerusalem-miñ apiqsruḡḡuḡu,

² “Suvaata maliguaqtivich kamagitlaitpatigik iḡisauttiniḡich sivulliaḡikkapta? Iḡḡuḡitkaich argatiḡ niḡigaluaqatiḡ.”

³ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Suvaatamipsuuḡ kamagitlaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksritlaitchusi atakkii maligukkisi iḡisauttiniḡich sivulliaḡikkapta.

⁴ Agaayyun uqaqtuḡ, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiñapayaaḡ uqa-maḡḡuutruuaḡ aapamiñik naagaḡaa aakamiñik tuquruksraupiaqtuḡ.’

⁵ Ilipsiliaḡsiñ iḡisautrirusi iñuḡmun uḡautiḡhiñauḡnipluḡu aapani naagaḡaa aakanl, ‘Piḡaḡaluaqtuḡa aatchuutiksramik. Aatchuutigiḡumiñaitkiga ilipsiknun, atakkii akiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.’

⁶ Taatnatun iḡisautigupsiuḡ iñuk kamaksritqunḡiḡuḡu aapananik naagaḡaa aakananik suḡḡigisi Agaayyutim tillisaa pisigiḡuḡich sivulliaḡsi iḡisauttiniḡich.

⁷ Ukpiniḡuaqtisiil! Qanutun nalauttiniḡiḡa Isaiah sivuniksriḡiri uqaḡami ilipsiḡun,

⁸ Tamatkua iñuich kamaksrulḡuḡaluaḡaatḡa uḡaḡhiñagmiktigun aglaan uummatiḡich uḡasiksut uvamniñ piḡpaḡillapiangitḡuḡa.

⁹ Agaayyuvigiraḡiḡaatḡa imailaakun, atakkii iḡisautrirut iñuich iḡisauttiniḡitñik ilipluḡich maligutaksraḡiruatum Agaayyutun.” *Isaiah 29:13*

Sut Qaayugnaqsipkairuat Iñuḡnun

¹⁰ Jesus-ḡum inimiñuquniḡai iñugayaat nipliutiḡuḡich, “Naalaḡniḡlaksiniḡa kaniqsilusiasiiñ.

¹¹ Sum isiqtaqtuam iñuum qanḡagun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma aniraḡaqtuam qaniḡmiñ, uḡaḡhum qaayugnaqsipkaḡaḡigaa iñuk.”

¹² Maliguaḡaitiñ utlakḡuḡu apiqsruḡniḡaat, “Iḡisimavigich Pharisee-ḡuruat atni-ummatilaḡat tusaakamitruḡ taamna uḡautigikkan?”

¹³ Kiuniḡai, “Nautchiapayaaḡ aapama ḡilaḡmiittuam nautchirriutiḡaisaḡa amuruaniaqtuḡ kanḡituummaan.

¹⁴ Inmiktuuḡlich. Ayaḡaruani sivulliuḡtaurut ayaḡaplutiḡ. Ayaḡaruam sivulliuḡpagu ayaḡaruuaḡ, iluḡatik katakkisiruk itiqsramun.”

¹⁵ Tavra Peter-m kiuniḡaa, “Uḡautitigut qanuutautilaḡanik taavruma atrikusautim.”

¹⁶ Jesus-ḡum nipliutiniḡai, “Ilipsipsuuḡ kaniqsisaitmivisi?

¹⁷ Kaniqsiniḡipisuli? Suapayaaḡ qaniḡmuktuaḡ aḡiaḡuḡmugaqtuḡ aasiñ aniḡluni timimiñ.

¹⁸ Aglaan sut tamatkua aniraḡaqtuat qanikun aniraḡaqtut uummatmiñ, aasiñ qaayugnaqsiraḡaḡuḡu iñuk.

19 Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiičhuat isummatit, iñuaqtuq, ilaqtiaqagaluahuni atlatuq, ilaqatailluni sayuñaq, tiglyuq, tanjigilaakun ilisimarauiq, uqaniqłuktahılu.

20 Taapkuatavra qaayugnaqsirağagaat iñuk, aglaan niğiruni igğugaluagnagich argaich qaayugnaqsitłaitchaat iñuk.”

Ağnam Ukpiğutaa

21 Jesus aullağniqsuq tavrakña nunañanun Tyre-m suli Sidon-ñum.

22 Canaanit-agmiu agnaq tamaani iñuuniaqtuq utlautiniqsuq ilaanun kap-painapluni, “Ataniiq, kiñuviaña David-ñum! Nagligillañniañña! Paniga pigiiłlapiqtuq irrusiqłuqaqñuni.”

23 Aglaan Jesus kiñuñiñğaa. Maliguaqtañ utlakługu iniqsrullapiğniğaat itnaqñutñ, “Aqpiğiuñ una agnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.”

24 Jesus-ñum kiuniğai, “Tuyugikkaauruña kisiitñun iñuiñun Israel-ñum ittuan tammaummiruatuñ ipnaisun.”

25 Ağnaq utlautikami sitquğniqsuq sivuğaanun nipliğñuni, “Ataniiq, ikayul-lañniañña.”

26 Jesus-ñum kiuniğaa, “Nakuungitçhuq pigupsiuñ ililğaat qaqquksrautaat qailluğasiñ qipmiñun.”

27 Ağnaq nipliğniqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniñ niğipmiraqtut kangakunik kangaalaruanik iñuñmiñ niğğiviniñiñ.”

28 Jesus-ñum kiuniğaa, “Ağnaaq, kamanallapiqtuamik ukpiqs-riñiqagñisutñ; iniqsruagıkkann savaañuğisuruq ilipñun.” Tavra ağnam pania iluaqsikkauniqsuq taavrumani sassagñigmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñuñnik

29 Jesus aullaqami tavrakña iglauniqsuq siñiqsraqługu narvaqpanña Galileem; aasiñ mayuqñuni qimiğaanun aquvinniqsuq tamañña.

30 Iñugiallapiqtuut iñuich utlautiniqsut ilaanun tikiutruipluñ pisutłaitçhuanik, ayañuaruanik, uqatłaitçhuanik, sulguilimaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. Iliuqqağniğaiç Jesus-ñum sivuğaanun. Aasiñi Jesus-ñum iluaqsıñiğai.

31 Iñuich quvigutçhauñisut qıñiqamisigik uqatłilaaat uqaaqsiptomata, sulguilimaruat iluaqsikkaupmata, pisutłaitçhuat pisutlasipluñ, suli ayañuaruat qıñitlasipluñ; kamaksruğniğaat Agaayyutaat Israel-ñum.

Jesus Niğipkaiñiqsuq 4,000 Añutinik

32 Jesus-ñum maliguaqtini inmiñuquniğai nipliutiplugich, “Iñuñutçhaliqsuñña makuniña iñuñnik nayuutituiñaqñuñ uvamni piñasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut. Aullaqñinnaiñitkitka niğisunaitñik atakkii taqtukkaqpiqtut apqutmi.”

33 Maliguaqtañ nipliutiniğaat, “Sumiñ paqitkisivisa naamayumiñaqñuamik qaqqiamik marrumani iñuilaami niğipkautiksramik iñugayaanun?”

34 Jesus-ñum apıqsruğniğai, “Qanutun iñugiaktigiruanik qaqqianik piqaqpsi?” Kiuniğaat, “Tallimat malğunıñnik suli iñugiakisuuranik aqalugauranik.”

35 Jesus-ñum tiliriñiğai iñugayaat aquvitquplugich nunamun.

36 Tiguniğai tallimat malğuk qaqqiat aqalugauratlu. Quyaaniamiun Agaayyun avguqługich qaiñiğai maliguaqtimiñun, aasiñi taapkua autaqługich iñugayaanun.

37 Iluğatiñ iñuich niğiñisut niğisuiğataqñutñ. Aquagun maliguaqtai katitçhiñisut ilakunik immiğataqługich tallimat malğuktun aguupmanıñnik.

38 Tamatkua nigiruat 4,000-tun iñugiaktiginisqut, aġnatlu ililgaatlu kisir-rutisunjaqnaġich.

39 Jesus-ñum aullaqtinñanikamigich iñugayaat ikiniqsuq umiaqpaauramun tikitluni nunanjanun Magadan-ñum.

16

Iñuich Qasiliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

1 Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu utlautiniqsut Jesus-mun uuktuaġiaqlugu. Apiqsruġniġaat qiniqitquplutinj quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutaulugu Agaayyutim tuyuqtılaanjanik qilañmiñ.

2 Kiuniġai, “Unnuksraaqman uqaġuurusi, ‘Silanñuġniqatquq atakkii qilaq kav-
iqsiruq.’

3 Suli uvlaami uqaġaqtusi, ‘Silaxunñiaqtuq ugluvak atakkii qilaq kaviqsiruq nuviyaqluġuqman.’ Sivuniqsitlagaluahusi silamik qilaum qiniñjanagun, aglaan ilitchuġitlaiñiġisi qanuutautilaanjat quviqnaqtuat savaat atuumaruat akun-napsitñi.

4 Makua iñuich pigiitchuatlu sayunaruatlu qiniġuktut quviqnaqtuanik savaanik, aglaan qiniġumiñaitlutinj taatnatchimik. Qiniñhiñiġisigaat quviq-naqtuq savaaq sivuniksriqiririkun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniñiġai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakataġniqsuq Maliġuaqtimiñik

5 Jesus maliġuaqtailu ikaaġniqsut iġluanun narvaqpaum. Maliġuaqtai ilitchuġiniqsut piguisilaagmiknik qaqqianik.

6 Jesus-ñum uqautiniġai, “Qaunagititchi puvlaksautinjatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.”

7 Aglaan uqauraġniqsut inmiknun itnaqhutin, “Uqautigigaa taamna qaqqialigaanjinñapta.”

8 Jesus-ñum ilisisamplugich qanuq uqaqtılaanjat apiqsruġniġai, “Suvaata ilip-siguuraq uqauraqpsi qaqqiñniplugu? Ukpisrikiñiñiġniqpat ilipsitñi.

9 Kanjqsitlaitpisisuli? Naagaunniñ itqatlaitpisiġik avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun anjutinun? Qapsiñik aguupmanñun immiqsitpsi?

10 Naagaunniñ tallimat malġuk qaqqiat avguqapkich 4,000 iñunñun? Qap-siñun aguupmanñun immiqsitpsi?

11 Qanugimña kanjqsinjiniñqipisi uqautiqanjisilaamnik qaqqianik? Qaunagi-titchi puvlaksautinjatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.”

12 Taatnaanikman maliġuaqtai kanjqsiniqsut ilaanun uqautinjisilaagmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilisauttutinjitniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaaja Jesus-ñum

13 Jesus utlautikami nunanjanun Caesarea Philippi-m apiqsruġniġai maliġuaqtini, “Iġniña iñuum kisuuniplugu uqaġaġivat?”

14 Kiuniġaat, “Ilanisa John Paptaaqtitchiraunigaat, atlatli Elijah-ñuniplugu, atlatsuli Jeremiah-ñuniplugu naagaqaa ilaġinasugiplugu sivuniksriqirañun Agaayyutim.”

15 Apiqsruġniġai, “Ilipsilimi kisuunasugivisitña?”

16 Simon Peter-m nipliutinigaa, “Christ-ñurutin. Iġniġigaatin iñuuruam Agaayyutim.”

17 Jesus-ñum kiuniġaa, “Simon, iġniña Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtunjtkaa ilipnun aglaan aapaam qilañmiittuam.

18 Uqautillakkikiñ, Peter-ñurutin [itnautauruaq Uyağanmik] aasiñ taavrumuᅇa uyağanmun nappaᅇniagaᅇa agaayyuviga, suli sanᅇipayaᅇañiñ tuquᅇhum akiᅇiyumiñaitkai.

19 Ilvichuvva, qaitchigisigikiñ itqutiksranik aᅇaayyqautaanun Agaayyutim. Suapayaᅇaᅇ qiliqsruumakkaᅇsi maani nunami qilᅇutiaᅇaᅇuñiᅇaᅇisuruᅇ qilᅇañmi, aasiñ suapayaᅇaᅇ qilᅇutaiyakkaᅇsi maani nunami qilᅇutaiyakkauᅇisuruᅇ qilᅇañmi.”

20 Jesus-ᅇum maliguaᅇtini uᅇaᅇaᅇuñiñiᅇai kisumununniiñ iñuᅇmun Christ-ᅇuniᅇuni.

Jesus-ᅇum Uqautiginiᅇaa Tuᅇutiksranilu Anᅇpakkauᅇiksranilu

21 Tavrakᅇañiñaglaan Jesus uᅇautriaᅇsiñiqsuᅇ maliguaᅇtiniñik nalupqi-naiᅇuᅇu, “Jerusalem-muktuksrauruᅇa. Tavraniasiñ nagliksaᅇqtuksrau-pluᅇa sivulliuᅇtigruniñ qauᅇkiñitñiñlu agaayuliᅇsit aglaliᅇiriniñlu, suli tuᅇqutauruksrauᅇluᅇa. Aglaan anᅇpakkauᅇisuruᅇa piᅇayuaᅇtignun uvlut.”

22 Peter-m avuᅇaᅇaᅇuᅇtiᅇuᅇuᅇ Jesus iñiᅇtignigaa itnaᅇuᅇu, “Ataniᅇ, Agaayyutimtuᅇ taatniᅇtingiᅇliᅇuᅇ taamna. Atuumaruksrauᅇpiᅇaᅇtuᅇ ilipnun.”

23 Jesus-ᅇum qiviaᅇuᅇu Peter niᅇliutiniᅇaa, “Tuungaaᅇ, piᅇiᅇiᅇ uvamniñ! Piñailutaurutin uvamni. Isummatiaᅇñitchutin Agaayyutim isummatañik, aglaan isummatiaᅇqtutin iñuich isummataatun.”

24 Jesus-ᅇum niᅇliutiniᅇai maliguaᅇtini, “Kisupayaᅇam maligukkumiᅇa suk-sraaᅇqtaksraᅇigaa pisuᅇi, iᅇsriutiluᅇa sannigutani aasiñ maligluᅇa.

25 Atakkii kiapayaᅇaᅇ anniᅇiniᅇgumiᅇuᅇ iñuᅇuᅇi tammaigisigaa, aglaan kia-payaᅇaᅇ tammaiᅇyumiᅇuᅇ iñuᅇuᅇi piᅇutigiluᅇa piññakkisuruᅇ ilumun iñuᅇuᅇiᅇmik.

26 Iñuum piññaktaᅇiᅇiñiᅇaᅇgalaᅇaa suurapayaᅇaᅇa marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuᅇutchi. Sakuᅇuᅇuraᅇniᅇaᅇa sumun atugumiñaitᅇuᅇu! Tarra simmiutiksraitchaa iñuum iñuᅇutchi.

27 Atakkii Iᅇñiᅇa Iñuum agᅇiᅇsaᅇuᅇmaruᅇ piᅇatigilugich isaᅇuliᅇni qu-vianaᅇaᅇgun aapami, tavraniasiñ akiᅇliᅇisigaa iñupayaᅇaᅇ savaᅇañiᅇun.

28 Ilumun uᅇautigipsi, Iñuᅇaᅇtuᅇ-samma makitaruanik uvani tuᅇunianᅇtᅇuanik qiiᅇiᅇgalaᅇnagu Iᅇñiᅇa Iñuum agᅇiᅇpan umialᅇuluᅇu.”

17

Jesus-ᅇum Atlanᅇuᅇtiᅇa

1 Itchaksrat uvlut aᅇuaᅇtignun Jesus-ᅇum aullautiniᅇai Peter-lu James-lu John-lu, iniqataa James-ᅇum, kisiᅇtñik qutᅇiksuamun iᅇᅇimun.

2 Tavrani qiiñiqᅇitlugich Jesus atlanᅇuᅇniᅇsuᅇ sivuᅇaatni. Kiiñᅇaᅇ qaum-maᅇiksiñiqsuᅇ siᅇiñiqᅇun atnuᅇaᅇñi qatiᅇsiᅇluᅇtiᅇ kirratᅇiatun.

3 Taatnaᅇmiutlu Moses suli Elijah sagviᅇniᅇsuᅇ uᅇaᅇatigiaᅇsiᅇluᅇuᅇ Jesus.

4 Peter-m niᅇliutiniᅇaa Jesus, “Ataniᅇ, nakuuniᅇsuᅇ nayuᅇtikapta uvani. Nappaitᅇuᅇuᅇtiᅇut nappaiñayaᅇtuᅇa piᅇasunik palapkaaksranik, ataᅇtᅇimik ilipnun, suli ataᅇtᅇimik Moses-mun, suli ataᅇtᅇimik Elijah-mun.”

5 Uᅇaᅇtᅇitlugusuli qaumaruaᅇ nuviyam qulaᅇiutiniᅇai aasiñ nipi ni-pliᅇuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piᅇpaᅇikkaᅇa Iᅇñiᅇa quyalimaᅇtiᅇ-illapiakkaᅇa, naalaᅇniᅇumagiksi.”

6 Maliguaᅇtᅇit suaakamitruᅇuᅇ nipi punniᅇsuᅇt nunamun iᅇsitchakᅇutiᅇ.

7 Aglaan Jesus-ᅇum utlakᅇugich aksiᅇñiᅇai aasiñ niᅇliutiᅇlugich, “Maki-titᅇi, suli iᅇsiᅇaᅇiᅇtiᅇ.”

8 Aaᅇluᅇamiᅇ maliguaᅇtᅇit qiiñiᅇiñiᅇsuᅇt iñuᅇniᅇ. Jesus inniᅇsuᅇq kisimi.

⁹ Atqaaqsikamin iggimiñ Jesus-ñum tilisiñigai, “Uqagnaqasi kisumununniiñ tamatkunija qiiñkapsitñik Igñinja Iñuum anitqilhanunaglaan tuquliğmiñ.”

¹⁰ Maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah aggiqqaqtuksraunipluğu agginaiñjaan Christ?”

¹¹ Jesus-ñum kiuniğai, “Taapkua uqaqtut ilumutuuruamik. Elijah aggiqqaagnaqtuq Christ-miñ itqanaiyağiağluğu suapayaaq.

¹² Aglaan uqautigipsi, Elijah aggianiktuq, aasiñ iñuich nalurut kisuutilaanjanik. Qanupayaaq anjalatçukamitruñ anjalatkaat. Taatnatuntuuq Igñinja Iñuum nagliksaaqtunniaqmigaat.”

¹³ Maliguaqtaiñ kanjisiğatağniğaat Jesus-ñum uqałha John Paptaaqtitchirimik.

Jesus İhuaqsipkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqlulirñmik

¹⁴ Jesus maliguaqtiniļu tikitmata iñugayaanun iñuum utlanjigaa sitquqhuni sivugaanun

¹⁵ nipliqhuni, “Ataniiq, nagligillañniagun igñiğa. Qiiqsruğsuupluni nagliksaallapiaqtuq. Akulaiqluğu puukağaqtuq ikniğmunlu imiğmunlu.

¹⁶ Maliguaqtipnuitigaluagiga, aglaan ihuaqsilguiñniğaat.”

¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ukpiqutaitchuasi ilipsitñi! Naagasuli kil-lukuaqmisi! Qanutunaglaan nayutiniaqppik ilipsitñi? Qanutunaglaan iglutuqtaksrağivisisuli? UVuñautisaqsuñjata nukatpiağruk.”

¹⁸ Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqluñmik anitqupluğu nukatpiağruñmiñ. Irruqsıqluk anitman nukatpiağruk ihuaqsilğniğsuq.

¹⁹ Maliguaqtaiñ utlanjigaaat Jesus kisipquqhutin apiqsruğluğu, “Suvaata irrusiqluk anitlaitpisigu?”

²⁰ Jesus-ñum uqautiniğai, “Pisigipluğu ukpiqsriñliqsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiğagupsi mikitilaanatum mustard-ñum nautchiaksrauranatum uqautiñiñaugiksi una iggiq, Nuuttin iñunja uvakña, aasiñ nuunniaqtuq. Piñiñaugisirusi supayaanik.

²¹ [Aglaan kisiagun agaayulikun uisauraaikunlu anitlagai taatnatchich irrusiqluich. İtam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ñum Uqautigitqikkaa Tuquliksranıļu Anjpkakkauksranıļu

²² Atautchimukamin Galilee-mi Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “İgñinja Iñuum aatçhuutigiğkauniaqtuq iñunjun;

²³ ilinjisa tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuatigun uvlut anjpkakkauniaqtuq tuqqutauñaniñ.” Tavra maliguaqtai ipiqtutchallapiagñiqsut.

Akiliñiq Agaayyuvikpaum Tax-siğutinñik

²⁴ Jesus maliguaqtiniļu tikitñamin Capernaum-mun nalautchirut iñunñik katitchiraunik aatçhuutinik agaayyuvikpañmun. Tamatkua Peter apiqsruğniğaat, “Umaa, ilisautriksi akiliqsuğagiva tax-sinik agaayyuvikpañmun?”

²⁵ “Aa, akiliisuuruq,” Peter-m kiuniğaa. Aasi isiqman tupiğmun Jesus nipliqqaagñiqsuq ilaanun apiqsruğluğu, “Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialinjı nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakñaqtaniñ?”

²⁶ Peter-m kiuniğaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniğaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliqsuğnıanjıñniqsut tax-sinik.

²⁷ Aglaan atniummativiağivat iñuich. Aullağutin niksigiagiñ narvamun. Qanganıñ sivullium aqaluum niksiksagpich paqtikisirutin manıñmik. Tiguluğu taamna qaitchumagiñ ilinjıñun, aasi akiliutılunuk.”

18

Kiña Kamañaqniqsrauva?

1 Maliguaqtañi utlaklugu Jesus apiqsruñiñaat, “Kiña kamañaqniqsrauva Agaayyutim anjaayuuqautaani?”

2 Jesus-ñum tuqłuñiña iligauraq inmiñuquplugu, aasiñ qikaqtitlugu akungatnun maliguaqtit

3 nipliqhuniyasiñ, “Uqautigipsi, isummitqin isuağupsi aasiñ ililusi iligauratun isigumiñaitchusi Agaayyutim anjaayuuqautaani.

4 Kiñapayaaq atchiksiruaq inmiñik atriplugu taamna iligauraq kamañaqniqsrauruq ukunakña Agaayyutim anjaayuuqautaani.

5 Suli kisum iñuum akuqtugumiñ iligauraq pisigilunja akuqtuğaaja.

Killuqsasuağutit

6 “Aglaan kia iñuum killuqsagtitpagu ilañat makua ukpiqsrisiqagtuat uvañnun iligaatun nakuutlukkayaqtuq taamna quñisigmiutchiğlugu uyagapñmik ipipkaqpan itiniqsranjani tagium.

7 Qanutun tatamnaqtigivat nunam iñui killuqsasuağutit iñuñnik. Taatnatchich killuqsasuağutit atuumarut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpigutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsasuaağimigun.

8 Argapsi naagaqaa isigapsi killuqsagtitpasi, kipilugich igitchumagisi. Nakuutlukkayaqtuq isigupsi iñuñniğmun argailłusi naagaqaa isigailłusi uumakña igluktun argalinmiñ naagaqaa isigalinmiñ igitauluniasiiñ isuitchuamun ikniğmun.

9 Suli iripsi killuqsagtitpasi piigługu igitchumagiksi. Nakuutluñniaqtuq isigupsi isuksraitchuamun iñuñniğmun atautchimik iriqağusi uumakña malğunñik irilinmiñ igitauluniasiiñ anasiññuqsagvium ikniñanun.

Atrikusauñ Tammaqtuakun Ipnai kun

10 “Qaunagititchi suññilğagiksranjatniñ makua iligaurat. Atakkii isağulinich ataramik aapamnulhiñaurut qılanjmi.

11 [Iğñiñja Iñuum agğiqsuq anniqsuğiağlugu tammaqtuag].

12 Qanuq isummatiginayağniqpisun iñuk piqaqtuag tallimakipianik ipnaiñik aasiñ atausiq tammaguni? Pakkiagumiñaiñniqpauñ taamna atausiq tammaqtuag? Uninñiağai taapkua tallimakipiağutailat ipnaiç qimiğamun.

13 Uqautigipsi, paqitkumiñ taamna atausiq ipnaiç quviatchautigitluñniğaa ukunakña tallimakipiağutailaniñ tammanjitchuaniñ.

14 Taatnatuntuuq aapapsi qılanjmiittuam pisuğinjitkaa atausiğunniñ ilañat tamatkua ukpiqsriuat iligauratun iliplutin tammaqulugu.

Aniqan Killuqsagtuaq

15 “Aniqatin killuqsagpan akikñağutin uqautityağun killuqsautaanik kisinñuğusik ilaalu ilvilı. Naalağnikpatin aniqatigiliutitqinñiağin utitmun.

16 Aglaan naalağnisunjitpatin utlatqikkumagiñ piqasiğutin atautchimik naagaqaa malğunñik iñuñnik. Taapkua iñuich ilisimarautlaniaqtut uqağipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaaq inilakkaugisiruq malğukun naagaqaa pinasutigun ilisimarauruatigun.

17 Naalağnisunjilgitpagich uqağilugu ukpiqtuanjuranun; naalağnisunjitçuifaaqpan aasiñ ukpiqtuanjuranikunniñ irrutigisigiksi Jewñjitchuatun naagasuli tax-siliqiritun.

18 Iñuum uqautigipsi, Suapayaaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilğutiqaqtuiñagisiruq qılanjmi; suli suapayaaq qilğutaikkaqsi maani nunami qilğutaiyakkugisiruq qılanjmi.

19 Uqautipsaagipsi, Malguugupsik maani nunami aasii anigutilusik su-payaakun apiqsruugupsik, aapaa qilanjmi savaagigisigaa ilipsitnun.

20 Atakkii nani malguk naagaqaa pinasut katikpata pisigilunja nayuutigisirunja ilinjitiñi.

Atrikusaun Natqigutrinjitchuakun Savaktigun

21 Aasiin Peter-m utlaklugu Jesus apiqsruugnigaa, "Ataniiq, qapsiñiaglaan natqigutiraksragivigu aniqatiga akitnaglunja killuqsagpan? Tallimat malgunniaglaan?"

22 Jesus-njum kiunigaa, "Tallimat malgulhiñanunilaanjanik aglaan pinasukipiaq qulit tallimat malgunniaglaan.

23 Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan atriqagisiruq umialinjmik apiqsruq-tuamik savaktimiñik qanutun ilinjitiñun akiqsruutiqaqmagaagmi.

24 Makpigarriqisaanikman iñuk akiqsruummirigikkana manikpauramik tik-itikkauniqsuq ilaanun.

25 Akilijyumiñiñiqman anjaayuqanjan tunirautqunigaa agnaatlu sulij qit-unjauranji sulij iluqaisa suurapayaanji aasiin akilijutigilugich niggiuqsruutaitiñun.

26 Savakti sitquqami sivugaanun uqapsaagniqsuq, 'Ataniiq, utaqqiural-lanja. Utititichigisigikpiñ iluqaitiñik.'

27 Anjaayuqanjan ilunjutchautiplugu aullaqtinnigaa natqigutiplugich niggiuqsruutai.

28 Aglaan savakti anikami tavrakna nalaunnigaa ilanjat savaqatmi niggiuqsruummirigikkani qapsiuranik manijñik. 'Tiguniqlukamiunq qimitchiqsruaqsiniñigaa nipliutiplugu, 'Niggiuqsruutin utiqitirrunj uvamnun.'

29 Savaqataan purviginigaa injiqsruaqluguasiñi, 'Utaqqiurallanjan. Utititichigisigikpiñ iluqaitiñik.'

30 Aglaan akiqsruvgigikkana utaqqisunjiñniqsuq. Aullautiñiñagligaa isiq-sivinmun aasiin isiqtaupkaqlugu utiqitichiniñiñanunaglaan niggiuqsruutaanik.

31 Atlat savakti qiniqamitrunj taamna atuumaruq ipiqtutchallapiagniqsut. Utlaklugu anjaayuqanjan uqautinigaat iluqaitiñik atuumaruanik.

32 Anjaayuqanjan savakti isiqunigaa nipliutiplugu, 'Pigiitchuatiin savaktii! Natqigutigaluaagikpiñ niggiuqsruutipnik uvamnun injiqsruaqanjan.

33 Suvaata ilunjuksriñiñiqpich savaqatnikn atrilunja nagliksriñhaptun ilipnik?"

34 Tavra anjaayuqanjan qinnautiplugu tuyuginigaa isiqsirinun anasiñnuqsuqplugu akilijiniñiñanunaglaan niggiuqsruutipayaaniñik.

35 Taatnatuntuuq aapama qilanjmi irrutiniaqmigaasi natqigutrinjitchupsi aniqatiusitniñik uummatipsitniñi."

19

Jesus Iisautriruq Avilikun

1 Jesus uqanaiqami tamatkuninjan aullaagniqsuq Galilee-miñ utlautipluni nunaaqqiuranjiniñun Judea-m akiani Jordan-njum.

2 Iñugiaktuat iñuich malinjigaat. Jesus-njum mamitinnigai atniñnaqtuat tavrani.

3 Iñanjan Pharisee-njuruat utlanjigaat. Tavra uuktuqaqsuqlugu apiqsruuljiniñigaat, "Anjutim avitpagu nuliani patchitichiguni supayaanik, maligutaksrakuagnaqpa?"

4 Jesus-njum kiunigai, "Agliqisimasuknaagiksi aullaagniipman Agaayyutim iñiqsiñha anjutmiglu agnamiglu.

⁵ Taatnaqḥuni aḥutim unisaksraḡigaa aapani suli aakani aasiin piqasiutiluni nuliagmiñun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik.

⁶ Malḡuunaiqsuk aglaan atausinḡuqtuk. Iñuum avitinḡiñun tuvaaqatini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik.”

⁷ Pharisee-nuruat apiqsruḡniḡaat, “Suvaatami Moses tillisiqagñiqpa aḥutmun agliutiqqaḡlugu aullaqtilluḡuasiin nuliani?”

⁸ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Moses-ḡum avititkaasi nuliapsitñiñ atakkii ilisautitchiḡitpaitlusi. Aglaan itniḡiḡitkaluaqtuq aullaḡniñḡaniḡaglaan.

⁹ Uqautigipsi, Aḡnaq tuniqsimauraḡnaiñḡaan aḥutimiñun naagasuli aḥutim avitkumiñun, ilaqatnitqiguniasii atlamik aḡnamik. Taamna aḡun atlatuqtauruq.”

¹⁰ Malḡuaqtañiñ nipliutiniḡaat, “Taatna inniaqpan akunḡakni nuliagñik nakuutluḡniḡniqsuq ilaqatniñitchuni.”

¹¹ Aglaan Jesus kiuniḡai, “Iñugiaktuat iñuich akuqtutlaitkisigaa taamna ilisauttun. Kisimiñaglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikkañi akuqtutlagisi-gaat.

¹² Atakkii aḡutiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkummataitchuanik; suli aḡutiqaqmiquq ilaqatnikkumiñaiyakkaniñiñ iñuich; atlatsuli, ilaqatnikkummataitlutin atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Iñuum akuqtuḡumiñagumiñun taamna ilisauttun akuqtuḡliñun.”

Jesus-ḡum Agaayyutiniḡai Iñḡaurat

¹³ Iñuich ilḡaurat tikiutruḡniḡaiḡ Jesus-mun argañi ililugich ililḡauranun agaayyutitquplugich. Aglaan malḡuaqtit iñiqtiḡniḡaiḡ tamatkua iñuich.

¹⁴ Jesus nipliḡniqsuq, “Iñḡaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinḡitñun atakkii Agaayyutim aḡaayuqautaa aḡmaruq iñunun atriqaqtuanun ililḡaanik.”

¹⁵ Iñkamigich argañi agaayyutiqqaqḡugich aullaḡniqsuq.

Nukatpiaq Sulliñaurauqauq

¹⁶ Aḡun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruḡḥuni, “Ilisautrii, sunik nakuuru-anik savagluḡa piqatlasinḡayaqpiḡ isuitchuamik iñuñḡmik?”

¹⁷ Jesus-ḡum nipliutiniḡaa, “Suvaata taiguutiqaqpiḡa nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruanaḡuruq. Aglaan iñuñiqagukkuvich tupigiyumagitin tillisit.”

¹⁸ Nukatpiam apiqsruḡniḡaa, “Nallinich?” Jesus nipliḡniqsuq, “Iñuaḡniaqnak, atlatuḡniaqnak atlam ilaqataanik, tiglinḡniaqnak, sagluniḡaqnak ilisimarauḡuvich.

¹⁹ Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu iñuñiaqatin iliptun ililugu.”

²⁰ Nukatpiaq nipliḡniqsuq, “Tamatkua iluḡaisa qaunagigitka nutaullamniñaglaan. Sumik minitchivik?”

²¹ Jesus-ḡum uqautiniḡaa, “Tanḡisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich suurat pisin aasiin qaillugich maniich ilaippauranun. Taatnaḡuvich piññakkisirutin akisuruamik qilaḡmi. Taatnaanikkuvich malinḡa.”

²² Nukatpiam tusaakamiñun taamna ipiqtutchakhuni aullaḡniqsuq atakkii sulliñaurauqauḡhuni.

²³ Jesus-ḡum nipliutiniḡai malḡuaqtini, “Iñmun uqautigipsi, Sakiḡnallapiḡisirisuq umialguruami iñunmi isḡniafiksrana Agaayyutim aḡaayuqautaanun.

²⁴ Uqautipsaaḡipsi, qaḡanatlukuḡ pikukuruam isiliksrana ‘Mitqutim Iraaḡun’ uumakḡa umialguruam isiliksraniñ Agaayyutim aḡaayuqautaanun.”

²⁵ Malḡuaqtañiñ tusaakamitruḡ taamna quviḡutchallapiḡniqsuq nipliḡḥutin, “Kiñami anniqsuḡisifiḡpa?”

²⁶ Jesus-ŋum takusaqługich nipliutiniġai, “Sua iñuich savaaġiyumiñaisanġat Agaayyutim savagitlapiagataġaa.”

²⁷ Peter-m kiuniġaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiļi sumik piññanġiaqpisa?”

²⁸ Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Uqautigipsi, Iġñiña Iñuum aqvinñanikpan aquppiutaqpanmiñun quvianagmiñi suli supayaaq nutaagquqpan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamnik, aquppigisipmiasi qulit malġunñun aquppiutaqpanñun atanniqsuġlugich kinjuvianġi qulit malġuk iġñiñiñ Israel-ŋum.

²⁹ Suli kiñaliqaa unitchiruaq kinjuniġmiñiġlu aniġatmiñiġlu aapamiñik aakamiñiġlu, ililgaaġmiñiġlu naagaqaa nunamiñik pisigilunġa akuqtuigisiruq akiljusianik tallimakipiagugługu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuuliġmik.

³⁰ Aglaan iñugiaktuat sivulliuruat pakma aqulligugisirut, suli iñugiaktuat aqulluruat pakma sivulligugutin.”

20

Savaktit Nautchiivijmi

¹ “Agaayyutim anġayuqataa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiiviqaqu-
atun. Anipluni uvlaatchaurami savaktikrsraqsiuġniqsuq nautchiivijmiñun.

² Sivunniucatiġiqqaqługich savaktikrsrat akilġisifiñiġlugich uvlum akik-
sranġanik savakpata nautchiivijmiñi tiliñiġai.

³ Qulinuġutailamun sassaġ tikitman aullalgitñami qiñiġniġai atlat
tunisñiagvinñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutinġ.

⁴ Nipliutiniġai, ‘Savviagitchiļi nautchiivimñun. Nalaunñaruamik
akilġisigipsi.’ Savviagniqsut.

⁵ Aullalgiñniqsuq uvlug qitiqquġunnaqman suli pinasunun sassaġ ilipman,
taatnatunsuli savviaqtitchiļuni.

⁶ Suli aullalgiñniqsuq tallimanun sassaġ tikitchunnaqsipman, aasiñ
paqilgitñami atlanik qikagaqsiñaqtuaniġ apiqsruġniġai, ‘Suvaata
qikaqtuaqsiñaqpisi taatna uvluvakpauraq ittuaqhusi?’

⁷ Kiuniġaat, ‘Atakkii kia-unniñ iñuum savaktikrsraqtaaginjiluta.’ Uqau-
tiniġai, ‘Aullagitchiļi savviagusi nautchiivimñun.’

⁸ Anaqaksraaqman nautchiiviqagtuq uqaġniqsuq savaktit
anġayuqanġatnun, Tuqługlugich savaktaut akilikkich akinñaktaanġitnik,
aullaġniļugich aqulliuplutinġ savviaqtauniñ sivulligñunaglaan.’

⁹ Agġiqmataasiñ taapkua savaktikrsraqtaanuruat tallimanun sassaġ
ilipman, akilġuglugich uvlum akiksranġanik.

¹⁰ Taapkuali savaktikrsraqtaaqqaanuruat agġiqaminġ, isumaniqsut
akiknġatluñniaqhutinġ. Aglaan atausiullaaplutinġ akuqtuipmiñiqsut uvlum
akiksranġanik.

¹¹ Taapkua akuqtuikaminġ akinñaktaaġmiknik uqapiluaqsiñiqsut akiknġaqługu
nunautilik

¹² uqaqhutinġ, ‘Tamatkua aqullich savviaqtuat savaktut atautchiļhiñami
sassagñiġmi. Akilġitin atuniñ uvaptiktun naagaavva iġlutuqługu uunaq
savakhuta uvlugtutilaanġatun.’

¹³ Aglaan kiuniġaa ilanġat, ‘Iauramaanġ, savvaqłutinġitkikpiñ ivayaġniagutin.
Sivunniucatiġinjipinġa savagukhutin akiksranġatun uvlum?’

¹⁴ Tigulugu akiljusian anġlaaġiñ. Qaitchisukkiga anun savviaqtuq aqulliu-
pluni ilipniktuq akilipmatun.

¹⁵ Nalaunñaiñniġqik isumaptun anġalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa
killuqsraqpich anniqsraitñama?’

16 Taatnatuntuuq aqulliich sivulliguitigisirut, suli sivulliich aqulliguitutilin]. [Iñugiaktuat iñuich tuqñirakkaugaluatut, aglaan ikituurat piksraqtaanurur.]”

Jesus-ñum Pijatchiğñiğai Uqaqallı Tuqputaulıksraqmiñiglu Anıpkakkauıksraqmiñiglu

17 Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktağutiniğai qulit malğuk malığuaqtini uqautiplugich,

18 “Naalağnisitchi, Jerusalem-muñniaqtugut Iğñiña Iñuum aatchuutigikkauviksrañanun qaukñitñinun agaayuliqsit suli aglaliqirininun. Ilinjisa tuqputaksraquğniñiğaaat.

19 Qaitkisigaat Jew-ñuñitçuanun mitautigitqulugu ipiğaqtuğlugulu, suli kikiaktuutipkağlugu sannığutamun; aglaan anıqtıksikkaunıaqtuq piñayuatigun uvlut.”

Aakauruam Injısrıuajı

20 Aasiñ Zebedee-m iğñakkiñ aakanak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigıplıgı iğñañni. Sitquğvıginiğaa sivuğaanun inıqlıgu pisitquplutin].

21 Jesus-ñum apiqsruğniğaa ağnaq, “Sumik pisukpich?” Ağnam kiuniğaa, “Tılikkık ukuak iğñakka aquppitlasıugık ilipni, ilaqataa talıqpiqñun suli ilaqataa saumipñun atannıqsuıgıvıch anıayıuqautipni.”

22 Jesus-aasiñ nipliğniqsuq, “Nalurusi sumik injısrıuqtilaapsitñik. Imiñiñıauvitku qallun imiqsagumakkağa [naagaqaa apqusaañiñıauvitku nañınnaqtıuq apqusaagaksrautigıkkaga]?” Taapkuak iğñakkiñ kiuniğaa, “Imiñiñıaugıpkuk.”

23 Jesus-ñum nipliutiniğik, “Iłumun imiğniğaluıqtusik qallutmiñ imiğniakkamniñ. Aglaan piksraqtuksraunıtçuñıa aquppiruksrañnik talıqpiñi saumimñılu. Taapkuak innak iñuqagnaıqtuk aapaa itqanaıyautıkkarıknun.”

24 Qulit tusaakamıñ taavrımiña ilıuaginıñiğaiç taapkuak malğuk anıqatigıik.

25 Jesus-ñum tuqıuğniğai malığuaqtini uqautiplugich, “İlisımarusi anılatıñıç Jew-ñuñitçuat anıalannıglıuqatılaañatnik iñuñitñik suli kamanagñıqsrañısa nañitçıuıplugich.

26 Aglaan taatnaittuksraunıtçıuq ilipsitñi. Kiñapayaaq kamanaguktıuq akunnapsitñi ilipsitñun savaktıruksrauruq.

27 Suli kisupayaaq qaukñıusukkumi savaktağruguqtuksrauruq iluqapsitñun.

28 Taatnatun Iğñiña Iñuum aggıñıtçıuq savautıpkagaığuni, aglaan savautrıyaqñı suli qaitçaqtuqıuq iñuñı tasugukıgıch iñugiaktuat iñuich.”

Jesus Mamitıtçıruq Malğunıç Ayaunıaruatñıç Anıutıñıç

29 Jesus malığuaqtiniñı aullaagsıpmata Jericho-mun, iñugiıllapiaqtıuq malıñığaaat.

30 Malğuk anıutık ayaunıaruak aquppiñıqsuk saniğaatni tumitçiat. Tusaakamık Jesus apqusaağniplıgu kappanıanıqsuk, “Atanııq, kınıvıañıa David-ñum! Naglıgıllanıñaıqtıgık.”

31 İñıgayaat iñıqtığniğaiç nipaisaaqıplugık, aglaan nipıtıtuuraqñıtık kappanıanıqsuk, “Atanııq, kınıvıañıa David-ñum! Naglıgıllanıñaıqtıgık.”

32 Jesus nutqaqñı tuqıuğniğik, aasiñ apiqsruqıugık, “Sutquvisık uvam-nun?”

33 Kiuniğaa, “Atanııq, qıñıtılasıuktıgık.”

34 Jesus ilunnjuchan̄niqsuq taapkuṇṇiṇa. Aksin̄ñigik irinjik. Tavrauva a qin̄itlasin̄iqsuk, aasiin̄ malik̄lugu Jesus.

21

Jesus-ḡum Tikisaal̄ha Jerusalem-mun Ataniqtun

1 Aasiin̄ qallikamin̄ Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, iḡḡin̄un atiqaqtuamun Olives-mik. Tavrak̄ṇa Jesus-ḡum tiliññigik mal̄guk mal̄iguaqtin̄i,

2 uqautiplugik, “Aullaḡutik nunaaq̄quramun sivunnaptikniittuamun. Amanian̄ani paqitkisigiksik pituqaqtuaq natmaksiḡvik nuḡḡaḡalu. Pituiḡlugik uvun̄autiyumagitik uvamnun.

3 Kia in̄uum qanuqpatik uqautiyumagitik atan̄ḡuramun inuḡin̄iḡluk. Taavrura tavrauva aullaqtinn̄iḡik.”

4 Iluqaan̄ atuumaniqsuq tan̄iqsaqlugu sivuniksriqirim uqautigikk̄ṇa it-naqhuni,

5 “Uqautisigik in̄uṇi Zion-ḡum,
Atan̄ji, umialiksi aḡiqsuq ilipsit̄nun.

Piisaan̄itchuq usiaq̄siqsuq natmaksiḡvin̄mi,
nuḡḡaḡaniunniin̄ natmaksiḡvium.”

Zechariah 9:9

6 Mal̄iguaqtik aullaḡniqsuk tuvraqlugu Jesus-ḡum uqauttuta in̄mikkun.

7 Taapkuak aḡgiutin̄iḡaak natmaksiḡvik nuḡḡaḡalu Jesus-mun. Iliññiḡaich atn̄uḡaatic natmaksiḡvin̄mun aasii Jesus aquvitluni taapkuṇṇiṇa.

8 In̄ugiallapiat̄uat in̄uich siaminn̄iḡaich atn̄uḡaatic̄ tumitchianun. Atlatli kipriññiqsut akiqqunik napaaqtun̄iñ siapsiutiḡluk tumitchianun.

9 In̄ugayaat pisuktuat sivuagun̄ Jesus-ḡum suli tamatkualu maliktuat nipru-alaniqsut,

“Hosanna. Nanḡaḡlakput iḡñiṇa David-ḡum.

Uvvat̄uq Agaayyutim̄ piḡiutiqaḡliṇj tikitchuaq̄ piqusiqhuni Atan̄iḡmik. *Psalms 118:26*

Nanḡakkauli Agaayyun̄ qutchin̄ñiqsrami q̄l̄ar̄mi.”

10 Tavra Jesus isiq̄man Jerusalem-mun in̄upayaani nunaaq̄qim aḡayaullaṇ̄niqsut, aasiin̄ in̄uich apiqsruqtuḡniqsut, “Kiña una?”

11 Tamatkua in̄ugayaat kiun̄iḡaich, “Taamna tavra Jesus-ḡuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ḡum Suaql̄uiȳiḡha Agaayyuvikpaumik

12 Jesus-ḡum isiq̄ami agaayyuvikpaṇ̄mun anittaññiḡai iluq̄aisa tauqs̄iqsuktuat suli tunisiullaqt̄uat tavrani, suli ulḡutaqluḡik̄ tiivlut man̄iññik̄ simmiq̄suḡvin̄ich aquppiutan̄iḡlu tamatkua tunisiullaqt̄uat tin̄miḡruuranik.

13 Jesus-ḡum uqautin̄iḡai tamatkua, “Aglausimar̄uq̄ Agaayyutim̄ makpiḡaan̄iñi, Tupiḡa taḡgis̄iq̄aḡniat̄uq̄ agaayyut̄yaḡvin̄mik, aglaan̄ iriqt̄uḡviḡliutiḡkaḡiksi tiglin̄niaqt̄inun.”

14 Tavrani agaayyuvikpaṇ̄mi ayaun̄aruat suli pisutl̄ait̄chuat Jesus-mun̄niqsut, aasiin̄ Jesus mamit̄luḡich.

15 Qaukin̄ich agaayul̄iq̄sit̄ aglaliq̄iritlu uumitchan̄niqsut q̄in̄iq̄amitr̄un̄ Jesus savaaqaqt̄uaq̄ quv̄iq̄naqt̄uanik suli il̄iḡaat̄ niprualaruat̄ agaayyuvikpaṇ̄mi n̄ipl̄iq̄hut̄in̄, “Nanḡaḡlakput iḡñiṇa David-ḡum.”

16 Tamatkuali n̄ipl̄iutin̄iḡaak̄ Jesus, “Tusaav̄iḡich makua sumik uqaqt̄i-laan̄at?” Jesus-ḡum kiun̄iḡai, “Ii, aḡliq̄isimasuk̄n̄aḡiksi uqaḡiq̄ uqaqsimar̄uaq̄, ‘Aniq̄amm̄iurat̄ il̄iḡaurat̄lu nanḡaip̄kaḡniḡitin̄ quyyat̄illaut̄amik?’” *Psalms 8:2*

17 Jesus-ηum uniññigai. Aullağniqsuq nunaaqçiqpañmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ηum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

18 Uvlaağquqman Jesus utillağmi nunaaqçiqpañmun niğisuliğñiqsuq.

19 Qiñiqamiuñ fig napaaqtua apqutmi utlañniğaa aglaan paqitçinjitluni fig-nik, tamarra milukataigaluaq. Jesus-ηum nipliutiniğaa napaaqtuq, “Tavrakñaniğlaan asianik nauritqinñiaqnak.” Taamna napaaqtuq pan-naçhuktignigaa.

20 Maliguaqtaiñ qiñiqamitruñ taamna quvigutçhakhutinñ uqağniqsut, “Qanuqhuni manna fig napaaqtua paniqtippauñ?”

21 Jesus-ηum kiuniğai, “Uqautigipsi, Ukpıqsrisiqagupsi arguaqtusunaqasi pitlanayaqtusi savaagikkaptun taavrumiña fig napaaqtuanik, aglaantuq nipliğupsiumniñ uumuña iğğimun, ‘Nuuttittin igitaulun tağiumun’ taatnallapiaq atuumanayaqtuq.

22 Ukpıqsriħkun apiqsruğupsi supayaamik akuqtuigisirusi agaayuhkun.”

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqa?

23 Jesus Jerusalem-mun tikiññanikman isiğniqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukhñisa agaayulıqsit sivulliuqtığruatlu utlañniğaat Jesus ilisautripkağluğa aasii nipliutiplugu, “Kisum aňalatchiħhagun savaagıvıgıch tamatkua? Kia sanñiksritpatin taatnatun?”

24 Jesus-ηum kiuniğai, “Uvanaptuuq apiqsruğniagıpsi atautçihñiamik. Ki-ugupsitña uqautigıspımiğipsi nakiñ aňalatchiħıqqaqluña savaagıtılaanjanik tamatkua.

25 Kia sanñiksritpauñ John paptaaqıtichıquplugu, Agaayyutim naagaqaa iñuich?” Uqagtuyaağniqsut inmiknun, “Uqağupta agaayyutimısaunılugu Jesus-ηum uqautiniagaatıgıt, ‘Suvaatami ukpıgıñitpısiuñ John?’

26 Aglaan uqağupta iñukmiqnısaunılugu, İluıgıtçhaktinnıagıvıt iñuich atakkii iñupayaat nalupqıgıñitkaat John sivuniksrıqırautilaana.”

27 Aasiılı kiuniğaat Jesus, “Nalurugut.” Tavra nipliutiniğai, “Uqautiyu-miñaitmiğipsi sumiñ aňalatchısiqaqluña savaaqatılaamnik tamatkunıña.

Atrikusaun Malğukun İğñıkkun

28 “Qanuq isummatıgıvıuñlı anun iğñıqaqtuaq malğunıñk? Utlanığaa anayukħıq nipliutiplugu, İğñıñ savviagıñ nautçııvımñun ugluvak.’

29 Taavruma kiuniğaa, ‘Savviagumiñaitçuña,’ aglaan aquagun nunuu-ranıqsuq aullaqhuniasii.

30 Aapanak utlautılğıñıqsuq ilaqataanun iğñıgımi uqautıplugu sıvuanısun. Taavruma kiuniğaa, ‘Savviagısırıuña,’ aglaan aullanıñıqsuq.

31 Nallıak taapkuak iğñakkiñ tupıgıniqpatku aaparık?” Kiuniğaat, “Taavruma sıvullium.” Jesus-ηum nipliutiniğai, “Nıpliutıgıpsi, tax-sılıqırit sulı akiısut iñugıliutiniğai Agaayyutim anaaayuaqtımıñı sıvupsıtıñı.

32 John agıgıaluaqtuq ilıpsıtñun ilısautıyaqhusı nalaunñaruakun iñuuniagıvıksrakun, aglaan ukpıgıñıtıkısi John. Aglaan tax-sılıqırit akiıstlu ukpıgıgaat. Aasiılı qiñıqapsıgık nunuuranıçhusı aquvatıgun ukpıgılgıu.

Atrikusaun Nautçırriqıritıgıñ

33 “Naalağniğatıçhi atlamik atrikusautmik, İñuqağniqsuq nunaqaqtuamik. Nautçırriğvıluğniqsuq, sapukutçıhıluğa avataagun, nıvakhuni misugıliuğvıksramık, nappaıpluni nasıqsruğvıñmik, tavrասııñ atukırrıtıgıplugu nautçırriqırinun. Taatnaanıkami aullağniqsuq unasıksuamun nunamun. 34 Tavra qallıpman pukugvıksraq asianik

tuyuginigai savaktini nautchirriqirinun aitquplugich piññaaktaaksrautni ilinjitiñ.

³⁵ Aglaan nautchirriqirit tiguñigaich savaktai, aasiñ anaumiklugu atausiq, sulit tuqqutlugu ilañat, atlasuli miuqtuqlugu uyağanik.

³⁶ Tuyuqalgiñiqsut atlanik savaktinik, iñugiatluktuanik sivulligñiñ. Aglaan savvağlulgiñigaich taatnatun.

³⁷ Aqulliqpianuplugu tuyuginisusq iğniğmiñik ilinjitiñun uqaqhuni, ‘Taluginiğaat iğniğa.’

³⁸ Aglaan nautchirriqirit qiniqamitruq iğniq uqağniqsut inmiknun, ‘Tamarra paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaaktaagiluguasii paitchaktaaksrautaa.’

³⁹ Tiguplugu aninnigaat asialiviniñiñ tuqqutluguasiiñ.

⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium aggiğumi qanugniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?”

⁴¹ Kiuniğaat, “Taapkua iñukluich nanjitillugich tuqunniğai, aasiñ atukkirrutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun aatchugumiñaqtuanun injiñun asianik pivik tikitpan.”

⁴² Jesus-ñun nipliutiniğai, “Agliqisimasuknağiksi Agaayyutim uqałha, ‘Uyağak tuppipirit ayakkañat, taamna uyağak piitchuillağaqtuq tuppirauni.

Taamna atanğum savaagigaa

suli quvinaqtuanunasugigikput.’

Psalm 118:22, 23

⁴³ Taatnamik uqautigipsi, Iñuginigisigai Agaayyutim añaayuqautaa, uvakñaniñaglaan Agaayyun aňalatchiñaqtuq iñunmik tupiksirruanik pisuligmiñik.

⁴⁴ Aasiñ kisupayaag puukaqtuag taavrumuña uyağanmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyağaum kattaqitiñikkumi iñunmik kanuğiniğaa.”

⁴⁵ Qaukñinich agaayuliqsit sulii Pharisee-ñuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautinji ilisimaniqsut Jesus-mun uqautigitlaagmiñik.

⁴⁶ Tigusukkaluağniğaat, aglaan iqsiñiqsut iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutin Jesus sivuniksriqirauniplugu.

22

Atrikusau Niğiqpagvikun Ilaqatnigviksrautni

¹ Taimma uqaaqtuagaqsilgiñiqsut atrikusautitigun uqaqhuni,

² “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan atriqagisiruq umialinmik itqanaiyairuamik niğiqpagviksramik iğni ilaqatnigviksrautaani.

³ Tiliñigai savaktini tuqlugiaqplugich tamatkua aiyugaaqtauruaat niğiqpagviksramun, aglaan aggiğunjiñiqsut.

⁴ Umialik tiliritqilgiñiqsut atlanik savaktimiñik uqaqhuni, ‘Uqautiyu-magisi tamatkua aiyugaaqtauruaat, Itqanainanikkiga nullautchigviksrağa. Tuqqutchaniktun qsragsanjitñik tuttuqpañum nuğğagmalu. Suapayaag itqanaiqsuq. Aggiğusi niğiqpagağitchi katchuutiniaqtuanun.’

⁵ Tamatkua aiyugaaqtauruaat suliqutiginiñigaich aglaan aullañiñiğniqsut, ilañat savviaqhuni nautchiiviniñun sulii atla tauqsiğniğviniñun.

⁶ Ilañisa tiguñiqñunigaich savaktit anaumiklugich sulii tuqqutqataqlugich.

⁷ Umialgum tusaakamiun taamna uumitcharniqsuq. Tuyuginigai anuyyuqtini tuqqutchaqtuagplugich tamatkua iñuauqtuatuat sulii ikipkağlugu nunaaqñat.

⁸ Tavra nipliutiniğai savaktini, ‘Ilaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluqtuq nalliummatinjitchut.

9 Aullagusi tumitchiat kanjigalunjitñun aiyugaaqłigiağitchi kisupayaanik qinikkapsitñik aggiqulugich katchuutiniaqtuak nigipkaiviksrautaaknun.

10 Savaktit aullagñisut tumitchianun aasiñ katitchiaqsiplutin iñunñik atisiplugich nakuuruatlu pigiitchuatlu. Ilaqatnigviksraunaasiñ immiğniqsuq paqitapayaağmiknik.

11 Aglaan umialik isiqami qinğiaqlugich tuyuğmiaksraqtaañuruat, qinğniğaa iñuk tavrani atnuğaaqtummaanjitichuaq piqutigilugu ilaqatniñniaqtuag.

12 Umialgum nipliutinigaa taamna iñuk, 'Iauraamaañ, qanuqhutin isiqpich nigiqpagvianun atnuğaaqtusunjaqnak nalaunjaruanik?' Taamna iñuk nipik-sraiñniqsuq.

13 Umialgum uqautinigai savaktini, 'Qiliqsigik argaillu isigaillu igillugu aasi taagñisrallapiamun. Tavrani itkisiruq qialiq suli tiraalatchiğ kigutininik.'

14 Tavrani Jesus niplipsaağniqsuq, "Iñugiaktuat iñuich aiyugaakkaugaluq-tut, aglaan ikituurat piksraqtaañurut."

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

15 Pharisee-ñuruat sivunniugaqsiñisut pitchağukługu Jesus uqałhigun.

16 Tuyuqağniqsut maliguaqtmiknik ilaanun, piqasiqlugich Herod-kuaqtuanik uqaqhutin, "Iisautrii, ilisimarugut nalaunjaruañutillaqnik. Iisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitukkanjanik ilumutuuruakun sugisunjaqnaqu qanuq iñuich isummatiqaqtilaanjat, aasiñ suginjitmigiñ iñuum suurautilaanja.

17 Uqautitigut sumik isummatillaqnik taavrumuuna, Maligutaksrakuağnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunjaippa?"

18 Aglaan Jesus ilisimaplugu sivunniugutaat pigiiliqilikun nipliğniqsuq, "Ukpññuqaqtisi! Suvaata uuktuqaqpsitña?"

19 Qiniqtillaksitña maninmik akiliqsuutauruamik tax-sinun!" Qaitchiñisut maninmik. 20 Jesus-ñum apiqsrugñigai, "Kia-una agliutranja maninmi? Kiasuli aglanja?"

21 Kiuniğaat, "Caesar-m." Aasiñ Jesus-ñum uqautinigai, "Akiliitigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkanja, suli Agaayyutmun pigikkanja Agaayyutim."

22 Tusaakamitruñ Jesus-ñum uqağikkanja quvigusunñisut unitluguasiñ.

Apiqsruun Anipkakkaulikun Tuqutigiñ

23 Taavrumani uvlumi Sadducee-ñuruat, tamatkua uqağuurat tuquruat anjitiqlaiñiplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsrugukługu,

24 "Iisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut itnaqhuni, Anun ilaqatigaqtuag tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatniktaagiraksrağiniğaa uilgağnaaq qitungisiługu anjutmik ilisimanağuniasiiñ tuquruam qitungağitilaanjanik.

25 Samma maani ittut tallimat malğuktun aniqatigiich akunnaptikni: anayukkiq nuliaqtuag tuqupluni qitungaiłuni, unitlugu nuliani aniqatmiñun.

26 Tughiasuli aniqataa taatnatun tuqupluni piñayuaglu, kiisaimma iluqatin aniqatigiich tuquvut.

27 Aqulliupluniasiiñ ağnaq tuqupmiñisquq.

28 Taapkuu tallimat malğuurat anjutit nuliaqtuat iluqatin taavrumiña ağnamik, nalliata nuliağigisiñiqpaun taamna anjitiqvinmi?"

29 Jesus-ñum kiuniğai, "Qanutun killukuaqtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqałhich ilaanlu sanja.

30 Iñuich anjitiqugin tuqumiñ ilaqatniktuğumiñaitchut naagaqaa ilaqatniktitakkauyumiñaitchut. Aglaan itkisirut isağulikitun qilañmiittuatun.

8 Aglaan taiguutiqagumiñaitchusi ilisautriñik, atakkii atautchiñhiñamik ilisautriqahusi aasiñ iluqasi aniqatigiiksusi.

9 Taiguñiaqasiuñsuli kiñapayaaq maani nunami aapapsitñik, atakkii atautchiñhiñamik aapaqaqtusi qilañmiittuamik.

10 Naagaqaa taiguqasiuñ kiñapayaaq sivulliuqtinik atakkii atautchiñhiñamik sivulliuqtiqaqtusri, taamna Christ-ñuruq, anniqsuqti akiqsruutauruq.

11 Iñuk kamañañiqsrauruq akunnapsitñi savaktigiyumagiksi.

12 Suli kiñapayaaq kamañañasuguruq inñiñik atchiksipkakkaugisuruq. Kiñapayaaq atchiksiruq inñiñik kamañaqsiqkakkaugisuruq.

Jesus-ñum Suakatağai Ukpinquathatigun

13 “Nakiuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquqtisii! Kanqisitñaitkiksi Agaayyutim uqalha uqqiraqtaalu suli ilisautriñitlugich. Atriqaqtusi iñuñnik anñmautiqaqtuanik Agaayyutim anaaquqautaanun aglaan anñmanjitlugu. Isinjtchusi sulipsuuq isiqtailigisi tamatkua isigniuraqtuat.

14 [Nakiuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquqtisii! Ivayaqtuipłusi tupinjitñik sulliñauranjitñiglu uilğañaat, aasiñ taimma qinñiqtinniagaqsiplusi takiruumik agaayupłusi, taamna pisigilugu anasiññuqsaqsiuliksraxsi pigiitłunñiaqtuq.]

15 Nakiuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquqtisii! Kukiłuktusi tađiukunlu nunakunlu atautchimikunniiñ maligüaqtinigukhusi. Aasiñ maligüaqtiksraqtağianikapsiuñ anasiññuqsagvijnmutlasirağigiksi pigiilitłukługu ilipsitñiñ.

16 Nakiuñ, ayaunapłusi sivulliuqtaurusii! Uqaqtusi, ‘Kiñapayaaq akiqsruqami agaayyuvikpakun taamna suunjtchuq, aglaan kiñapayaaq akiqsruqami kaviqsaaqun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!’

17 Ayaunapłusi isumalğuitchuasii! Nalliak ukuak pitłuktuanjuva—kaviqsaaq manik naaga agaayyuvikpak ipqiqsitchipkairuq kaviqsaaq manijnmik?

18 Uqaqtusisuli kiña iñuk akiqsruqami tunillaqtuğvikun taamna suunjtñiplugu, aglaan akiqsruqami aatchuutauruakun tunillaqtuğvinñi akiqsruutiniktuq.

19 Ayaunarusii! Nalliak ukuak pitłuktuanjuva aatchuun naaga tunillaqtuğvik ipqiqsitchipkairuq aatchuutmik?

20 Taatnamik iñuum tunillaqtuğvikun akiqsruqami taputiragigai aatchuutit tunillaqtuğvinñiittuat.

21 Iñuk akiqsruqami agaayyuvikpakun, taputipmiragigaa Agaayyun ittuq tavrani.

22 Iñuk pakivrumuuna akiqsruqtaqami taputipmiragigaa Agaayyutim aquppiutanja taamnalı aquppiruq tavrani.

23 Nakiuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquqtisii! Qulikuraqtusi avuğutipsitñik—mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitlugich qulliuqtaqtat ilisauttutit maligütaksrani: nalaunñaruahiq, nagliktaq suli ukpinqsriñiq—taapka atuumaraksraqaluasi minitchiragasanjaqasiaglaan sivullignik.

24 Ayaunapłusi sivulliuqtisii, milugiatchiat piigniağagigisi qallutipsitñiñ salummautitugługich, aglaan ilğataqtigagigiksi pikukturnuq natmaksigvik.

25 Nakiuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquqtisii! Salumapkairusi qaañhiñanjitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilunñich immaukkaqhutin ivayaqtuğmik suli killiqilignik.

26 Pharisee-ñuruasii, qanutun qinñitlaisigivisi! Salummaqqaqsigik iluanñik qallutimlu puggutamlu, qaanigli salumayumauk.

²⁷ Nakhiuŋ, aglaliqirisiiġu Pharisee-ŋuruasiġu, ukpinŋuaqtisii! Ittusi qinŋiyunaqtuatun iluvġich silataatitun, aglaan iluŋich immaukkaqhutin tuqunaruat iŋuich sauninjitnik suli qaayugnapayaaqtuaniġ.

²⁸ Taatnallapiaq qaalhiŋapsigun sagviaqtuġaqtusi iŋuŋnun nalaunŋaruatun iliplusi, aglaan ilupsitni immaukkaqtusi ukpinŋuaġutinik pigiilqihigŋiglu.

Jesus Sivuniksriqiruuq Anasiŋŋuqsaaġviksraŋatnik

²⁹ “Nakhiuŋ, aglaliqirisiiġu Pharisee-ŋuruasiġu, ukpinŋuaqtisii! Qiŋiyunaqsaġisi iluvinŋich sivuniksriqirit suli nalaunŋaruat iŋuich.

³⁰ Uqaqtusisuli, ‘Iŋuuniaqsimagupta inŋilġaan taimani aapaavut iŋuuniaqmata, piqasiqsuutinayaitchugut ilinjitni iŋuaqtuqmata sivuniksriqirinik.’

³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitnik ilisimarauniqsusi kinŋuviaġitilaapsitnik tuqutchiruanun sivuniksriqirinik.

³² Ki naatchiuŋ sivulliapsi aullaġniikkaŋat.

³³ Ilipsi qitunġanich tuqunaqtuat nimiġiat! Qanuġlugu nanaqniaqpisiuŋ anasiŋŋuqsaaġviriŋmuktitaaviksraŋsi?

³⁴ Taatnamik tuyuġisiruŋa sivuniksriqirinik ilipsitnun puqiksaaniglu iŋuŋnik aglaliqiriniglu—iluŋich tuqutkisigisi, suli iluŋich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipiġaqtuġlugich katraġvipsitni suli qimaaratchilugich nunaaqqimiŋ atlanun nunaaqqiŋun.

³⁵ Taamna pisigiplugu anasiŋŋuqsaaġviksraŋsi tikiŋŋiaqtuq ilipsitnun maqitchipkaiŋapsigun auŋatnik nalaunŋaruat iŋuich maunja nunamun, aullaġniilugu iŋuaqtuŋhaniŋ Abel-ŋum iŋuaqtuŋhanunaglaan Zechariah-m iġŋiŋan Barachiah-m, iŋuaqtapsi akunġakni agaayyuvikpaumlu tunillaqtuġviumlu.

³⁶ Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqani tamanna anasiŋŋuqsautiksraŋ tikiu-magisiruq makunŋa iŋuŋnun pakmapak iŋuuruuanun.

Jesus-ŋum Piqaksriŋha Jerusalem-miunik

³⁷ “Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqutchuuruasii sivuniksriqirinik miŋuqtuuruasiġu uyaġanik tamatkuniŋa tuyuurauruanik ilipsitnun! Akulaiqŋu katitchummiuġaluaġaġigitka iŋuġikkasi, atrilugu aqargiġpak piyaqquqtailitniktuatun paiyaagmiŋnik ataaknun isaqqunmi. ³⁸ Atanji, tupiqsi suksraakkaullapiaġniaqtuq suŋillaġuġlugu.

³⁹ Taatnaqŋuŋa uqautigipsi, qinŋitqikkumiŋaitkipsitŋa ni-pliġŋiaŋapsitnunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim piliutigiliuŋ taamna tikitchuaq atqagun atanġum.’ ”

24

Jesus Sivuniksriqiruuq Piyaqquġniathanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus unitkaqsimmagu agaayyuvikpak maliġuaqtaŋi upyaugniġaat ininjitnik agaayyuvikpaum.

² Jesus-ŋum apiqsruġniġai, “Iluqaisa makua tupqich qinŋinjitpisigich? Uqautigipsi, Kisiŋŋuqtaqagumiŋaitchuqunniŋi uyaġanmik qalliani atlam ulġusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruuq Ihuilliġutniglu Piyuaqsiuliksramiglu

³ Jesus aquppikaqtitlugu iġġimi taggisqaqtuamik Olives-mik maliġuaqtaŋi utlanŋiġaat kisipkuqhutin apiqsruqŋu, “Uqautigitiŋ uumiŋa. Qakugun tamanna atuummiŋiaqpa? Sukun ilitchuqutigun ilitchuġigisivisa agġiyasiguvich suli nuna isukhiyasikpan?”

⁴ Jesus-ŋum kiuniġai, “Qaunatqiaġigitchi iŋuilli kinniŋitchumagaasi.

⁵ Atakkii iñugiaktuat iñuich agğigisirut uqagutinj, ‘Christ-ηuruηa,’ aasiin kin-nitñigutinj iñugiaktuanik iñuηnik.

⁶ Tusaagisirusi anuyaktuanik qanittuamiñ uηasikuamiñlu. Iqsiñiaqasi atakkii iluqatinj tamatkua atuumaruksraurut aglaan isukñiğitchuqsuli.

⁷ Nunaaqğich anuyyiuğisirut akilligiiksillutinj avatmun suli atanğuviiç ak-illigiiksillutinj avatmun, niğisukuiliqmilutinj, suli nuna aulapmiluni nani-payaaq nunani.

⁸ Iluqaitñik tamatkua aullağniisaagigai auliyautiñhum.

⁹ “Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapstitñun, suli tuqqutauiksrapstitñun, uumigitchiulusi nunaaqqipayaaniñ piqutigilunja.

¹⁰ Taimaniğuppan iñugiaktuat iñuich ukpiğutaiğñiaqtut, aatchuutigi-ragautilitinj avatmun suli uumikkutilutinj avatmun.

¹¹ Iñugiaktuat sivuniksriqirinñuaqtuat agğigisipmiñiqsut kinnitñigutinj iñugiaktuanik iñuηnik.

¹² Suli pisigilugu iñuich pigiilqihath iñugiaksitmukhutinj piqpakkutaat niglaqsiniğaa.

¹³ Aglaan iñuk makitaruaq payanaiğuni isuanun anniqsukkaugisiruq.

¹⁴ Quliaqtuağigisigaat taamna tusaayugaallautaq Agaayyutim anayyuqautaagun, uqautigilugu nunaaqqipayaanun. Aquagun isukhtikisiruq.

Tatamnapiağataquaksraq

¹⁵ “Iñuk agliqiruaq ukuniηa kaniqsili. Qiñiğniagiksi nagğunallapiağataqtuaq qikağlugu ipqitchuami inimi iniksraginjisamiñi, Daniel-ηum Agaayyutim sivu-niksriqiraa uqautigikkana.

¹⁶ Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunanani Judea-m qimakkumaut iğğinun.

¹⁷ Iñusuli itkumi tupiğmi qaanani atqağniaqani aikliğuni sumik tupiğmi iluaniñ.

¹⁸ Kiñasuli iñuk nautchiivinjmi itkumi utiğniaqani aikliğuni quppiğaağmiñik.

¹⁹ Taipkua uvlut tikitpata, nakliur agnat sinaiyauniğuminj suli aakat miluk-titchiguminj ililgauragmiknik.

²⁰ Agaayutitchi qimaliksraqsi atuumatqunilugulu ukiumi naagaqaa minğuiqsiagvium uvluaui.

²¹ Atakkii taivrumani nagliksaaqpauraliksraq atuomagisiruq atriginisanja atuumaruaam aullağniñhanin nunam uvunjanunaglaan. Taatnasiq nagliksaaq-pauraliq atuumitqinñianjichuq taavruma aquagun.

²² Aasii Atanğum makua uvlut ilanñaqtaanjsuaqpagich, kiña iñuk anniq-sukkauyumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taap-kua uvlut ilanñaqtaagisigai.

²³ Taimaniğuppan kia iñuum uqautikpasi, ‘Qiñiqsiur, uvva Christ,’ naagaqaa itnaqpasi, ‘Ikanittuq,’ ukpiğiniaqasigik.

²⁴ Atakkii anniqsuqtinñuat suli sivuniksriqirinñuat iligisirut savaaqagutinj kamañaqtuanik savaanik suli quviqnaqtuanik. Taapkuunuuna kinniñiağniğaiç Agaayyutim piksraqtaanji pisagiyumiñagumisigik.

²⁵ Atanji, uqautipisi taavruminja atuummigaluaqnaqu.

²⁶ “Aasiili kisupayam uqautikpasi Christ iñuilaami innilugu tatpavunjaqasi naagaqaa iriqsimanilugu uvani tupqum iluani ukpiğiniaqasiur.

²⁷ Atakkii Iğñinja Iñuum agğigisiruq atrilugu ikniqpalanmun qaummağikspmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun.

28 Sumipayaaqsuli tuqunaruq itpan, tavruja tinmiaqpaich tuqunaraqtuuurat katsuuruf.

Aggiiksraja Igñinjan Iñuum

29 “Aqurañagunaasiñ uvluiñ nagliksaaqsium, siqiniq taaqsigisiruq sulit atqiq qaumağingiguni, uvlugiat katagaqmilitin qilañmiñ sulit qaummatipayaanji silam nuktitalutin inimikniñ. *Isaiah 13:10; 34:4*

30 Taivrumanı uvluni ilitchuqutaa Igñinjan Iñuum sagvigisiruq qilañmi. Iñupayaanı nunam qialuni qiniğisigaat Igñinjan Iñuum agğiqsuaq nuviyakun qilañmiñ sanñimigun sulit kamanallapiaqtuakun kamanautmigun.

31 Qalguqtautiqpaktuglugich nipituruat tuyuğigisigai isağuligikkani katitchiyaqtillugich piksraqtaagmiñik iñuñnik nakitñapayaaq nunami.

Iłisaaksraja Asirritlaitchuam Napaaqtum

32 “Iłisaagağitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akiguiñ milukatariñ nauqaqsipmata sulit sunaaqsiplutin qituglipmata ilisimarağigiksi upingaam qalilha.

33 Taatnatuntuuq qiniğupsigik tamatkua atuummiruat ilisimaniaqmigiksi Igñinjan Iñuum qallilapiaqtilaanja qakma.

34 Iłumun uqautigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquaninñianjitchut tamanna suapayaaq atuumaanikkaluaqnagu.

35 Iługani nuna sulit qilaq piyaqqukkaugisiruk, aglaan uqallich uqautigikkatka piiniğigumiñaitchut.

Pivia Aggiiksrajan Iłisimaraitchuq

36 “Kia-unniñ iñuum nalugaa uvlug naagaqaa sassağ sumi tikisilaaksraja. Isağuligich qilañmiittuat unniñki igñiguruam nalugaat. Kisimi aapam ilisimaga.

37 Igñinjan Iñuum agğiqpan taimanisun itkisiruq atrilugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m.

38 Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpalthum iñuich niğimaagtut imiqsimaaghutinju, ilaqatniktuqhutin sulit qitungatin ilaqatniktuqtitlugich Noah-m isignialhanunaglaan umiamun.

39 Iñuich ilitchuğinñiqsut atuumaniaqtuamik uliqpanmun pisagilgataqtitlutin. Taatnatun itkisipmiuq Igñinjan Iñuum agğiqpan.

40 Malğuk anutik savaktuak nautchiivinmi, ilaqataa tigurauligisiruq aasiñ ilaqataa uniktauliguni.

41 Malğuk ağnak mukkaaksriuqtuak mukkaaksriuğvinmi, ilaqataa tigurauligisiruq aasiñ ilaqataa uniktauliguni.

42 “Taatnağusi ataramik itqanaitchuksraursi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atannapsi agğigñiaqtilaanjanik.

43 Aglaan ilisimayumagiksi una, tupqum iñuan ilisimayumiñ napmun ilikpan unnuuq tiglinniaqtim agğigñiaqtilaanja qaunaginayaqtuq tiglinniaqti siqumğutitqunilugutupigmiñun.

44 Taatnatuntuuq itqanaitchuksraupmisi atakkii Igñinjan Iñuum agğigñiaqtuq sassağniğmi niğiuğvinisapsitni.

Tuniqsimaruaq Naaga Tuniqsimaitchuq Savakti

45 “Kiña tuniqsimaruanupluni isumatupluni savaktauva? Ilaanuruq anayuuqam qaukiliutikkana atlanun savaktimiñun tupigmiñi ittuanun niqik-sritniikaqtuamun piviksraq nallaullapiaqługu.

⁴⁶ Qanutun quviasuktigigisiva taamna savakti anjaayucaqum utigumi paqitana savaagiglugu.

⁴⁷ Ilumun uqautigipsi, atangum piksraqtaagigisigaa taamna savakti qau-naksritqulugu iluqaitnik suuraqmiñik.

⁴⁸ Aglaan qanuq savaktauniqpan pigiitluni? Isumapiagniqsuq inmiñun, ‘Anjaayucağa maunauraq utignianjichuq,’

⁴⁹ aasiñ anaumiagsilugich atlat savaqatini suli nigiqatigiplugillu imiqatigi-plugillu imiqtuqtit.

⁵⁰ Anjaayucağa taavruma savaktim utigniaqtuq ilanatigun uvlut nigiuqinjisillugu ilaanik sassagnimilu qaunaginjisillugu.

⁵¹ Atangata aggigumi tatapsallapiagisigaa piqasiutipkaqlugulu ukpinjuaqtinun. Tavrani iñuich qiasisirut tiriqulatchilugillu kiggutitin.”

25

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsiatigun

¹ “Agaayyutim anjaayucautaa sagviqpan itkisiruq qulitun anjutiutiqsimaitchuatun tiggumiaqaqtuanik nanniuramiknik paaqiaqlugu ilaqatniñniaqtuaq.

² Tallimat taapkunani isumaturuanjuniqsut, suli tallimat isumatuitlutin.

³ Taapkua isumatuitchuat saagaqmiñigaich nanniuratin, aglaan uqsritqiu-tiksranjitnik saaganñiñiqsut.

⁴ Isumaturuataasiñ uqsritqiu-tiksraligaagniqsut nanniuramiknun.

⁵ Ilaqatniñniaqtuaq tuuliuñpaqqlugu taapkua iluqatin siñinjaliamin siñiksagniqsut.

⁶ Tavra unnuaq qitiqquqman iñuk nipliqsuq, ‘Marra, ilaqatniñniaqtuaq aggiqsuq. Anilusi paaqiaqsuñ.’

⁷ Iluqatin anjutiutiqsimaitchuat makitnamin ikummaktaagnigaich nanniuratin.

⁸ Isumatuitchuat uqautinigaich isumaturuat, ‘Qaitchisigut ilananiq uqs-rupsi atakkii nanniuravut qamiaqsiniqsut.’

⁹ Aglaan isumaturuat kiunigaich, ‘Naaga, naamayumiñaitpalunmiugut uvaptiknunlu ilipsitñunlu pigupta, aglaan aullaqusi taipkununa tunisiullaq-tuanun uqsrunik tauqsigiagitchi piksrapisitnik.’

¹⁰ Tavrani isumatuitchuat aullaqniqsut, aasiñ tauqsigiagtulugich ilaqatniñniaqtuaq aggiqniqsuq. Taapkua itqanaitchuat isiqatigigaat katchuutivinjmun nigiqpagiaqhutin, tavraasiñ taluplugu.

¹¹ Aquvatigunli aggiqmiñiqsut algianich niviaqsiat. Uqaaqsigaluaqtut, ‘Ataniq, anmautillanajiaqtigut.’

¹² Aglaan kiunigai, ‘Nalunigipsi. Kisuuvisi?’

¹³ Taatnagusi qaunatqiaqigitchi. Atakkii nalugiksi uvlug unniñ sassagniq iñinja Iñuum aggiiksraña.

Atrikusaun Pinjasutigun Savaktitigun

¹⁴ “Suliuvva Agaayyutim anjaayucautaa sagviqpan atriaqtuq anjutmik iglausuqtuamik unjasikuamun nunamun. Inmiñuqplugich savaktigikkani qanaksriiutinigai suuraqmiñun.

¹⁵ Atausiq iñuk qaitchiñigaa 5,000-tun maninñik, atla iñuk 2,000-tun, at-lasuli 1,000-tun, inullaa akuqtuipuni pitlakkagmigun. Aasiñ aullaqniqsuq iglauviksraqmiñun.

16 Taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun maninjñik aullaqhuni piñatchiasuñaqani tauqsigñiutiginiñgai maniksriusriani, aasiñ piññautigiplugich 5,000-sipsaanik.

17 Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun piññapsaaqmiuq atlanik 2,000-nik.

18 Aglaali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqhuni paksrautiplugu nuna-mun iriñniñgaa añaayuqañmi manija.

19 Akuni piilgatañaluaqami añaayuqañat taapkua savaktit utiñniqsuq, aasiñ makpiñarriqutiaqsipugich maniksriusriañatigun.

20 Tavra taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutriruq atlanik 5,000-naktaagmiñik uqaqhuni, 'Ataniiq, qaitchikapña 5,000-tun maninjñik, uvva piññapsaaqtuña 5,000-nik.'

21 Añaayuqañan taavruma uqautigaa, 'Savaaqallautañniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruñniqsutin savakti! Tuniqsimatriñniqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillañniagikpiñ añalatiñgugutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ añaayuqañgikkapni.'

22 Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun maninjñik aggiqhuni uqañmiuq, 'Ataniiq, qaitchikapña 2,000-tun maninjñik, uvva piññapsaaqtuña 2,000-nik.'

23 Añaayuqañantuuq uqautipmigaa, 'Savaaqallautañniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruñniqsutin savakti. Tuniqsimatriñniqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ añaayuqañgikkapni.'

24 Tavrali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun maninjñik aggiqhuni uqaqtuq, 'Ataniiq, iñisimagikpiñ. Anayaktuaqtaunungitchutin añun. Pukuiraqututin nautchiivigiñisapniñ katitchisuuplutiñlu kangaqsruiviginñisaqniñ nautchiaksranik.

25 Sivuuñapluna taatnaqluna iriñitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.'

26 Añaayuqañan uqautigaa, 'Pigiitchuatin iqiasruuplutiñlu savaktii! Iñisimagaluaqtutin kiprisuutilaamnik nautchiiviginñisamniñ katitchipluñalu kangaqsruiviginñisamniñ nautchiaksranik.

27 Iñiñayagñigitin manitka manniqiriñun, aasiñ utiñuma akuqtu-itlanayaqtuña pimñik naggutiñitñik.'

28 Aasiñ uqautiniñgai atlat savaktit, 'Pisigin taapkua maniich ilaaniñ qaityañiñgugichaañi taavrumuña 10,000-tun maniqaqtuamun.'

29 Tavraasiñ kiñapayaaq añalatchillañtaqtuaq aatchuusriañmiñik piññapsaañisuruq sippakuuqtualiguni. Aglaan taamna piññangitchuaq, mikiruamkunniñ piginasugikkagmiñik piikkaugisuruq ilaaniñ.

30 Siñitchiuq piññañniurangitchuaq savakti taaqtuam tañniqsrañanun. Tavrani qiañisirut tiriquullaisa kiggutiñ.

Aviktuiñksraq Nunam Iñupayauraji

31 "Iñiñña Iñuum aggitqikpan kamañtaqtuakun qaumamigun iluqaisa ipqitchuat isaguligikkani piqatigilugich, aquvinniaqtuq aquppiutaqpañmiñun kamañtaqtuamun.

32 Aasiñ iñupayauraji nunam katitaugisirut sivuñaanun. Tavrani aviktuiñksraq atausiuttañgugich, atriñlugu munaqsri aviktuiñksraq ipnañik tuttuñuraniñ.

33 Suli inillakkisigai ipnaich taliqpiñmi tuñaanun, aglaali tuttuñurat saumium tuñaanun.

³⁴ Umialgum uqautigisigai taliqqinjimiñi ittuat, ‘Maunagitchi, aatchuusriaqquasii piliusiamik Aapamniñ, paitchaktaagisiun Agaayyutim anjaayquataa itqanaiyaanruuaq ilipsitñun iñiqtaulhaniñaglaan nunam.

³⁵ Atakkii nigisuktauqama niqiksritchagigikma. Imigukamalu imiksritchagigikma. Iglaanjukama aiyugaaqluna isiqtitagigikma.

³⁶ Atnugaanjitñama atraksritchagigikma atnugaaq. Atniñnaqama takuraigigikma. Isiqtaukama tikitluna isiqattaagagigikma.’

³⁷ Tavrali iñuich nalaunjaruat kiuniagaat, ‘Ataniiq, qanjaaglaan qiniqipisigiñ nigisukavich aasiñ nigipkaqutin naagaqaa imigukavich imiqtitagivisigiñ?’

³⁸ Qanasuli qiniqipisigiñ iglaanuplutin aasiñ isiqtitlutin naagaqaa atnugaanjitñavich atnugaaqtitpisigiñ?

³⁹ Suli qanjaaglaan qiniqipisigiñ atniñnaqhutin naagaqaa isiqsiviniñmiitnavich takuniqipisigiñ?’

⁴⁰ Umialgum kiugisigai tamatkua itnaglugich, ‘Illumun uqautigipsi. Qanutunaglaan savautrikapsi naglinnaqniqsrañatnun aniqatiuma savaagigiksi uvañnun.’

⁴¹ Aasiili uqautiniaqmigai tamatkua saumium tunjaani, ‘Piigitchi uvañniñ! Anasiñnuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniñmi itqanaiyaanruuamun tuungagmun isağulinñunlu.

⁴² Atakkii nigisukama niqiksritlaitchipsitja. Imiguliqama imiksritlaitchipsitja.

⁴³ Iglaanjukama aiyugaatlaitchipsitja. Atnugaitñama atnugaaqtitlaitchipsitja. Atniñnaqamalu isiqsiviniñmiitnamalu isiqattaatlaitchipsitja.’

⁴⁴ Tavraptuuq kiuniagaat itnagutin, ‘Ataniiq, qanjaaglaan qiniqipisigiñ nigisukavich imigukavillu naagaqaa iglaanjukavich atnugaitñavillu, naagaunniñ atniñnaqvich isiqtaukavillu aasiñ savautingitlutin?’

⁴⁵ Aasiñ kiuniagai, ‘Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisunğitñapsi atautchimununniñ naglinnaqniqsraqtuamun savautriñgitchusi uvañnik.’

⁴⁶ Tamatkuali aullaqtikisigai isuitchuamun anasiñnuqsaqsiuviniñmun, aglaali nalaunjaruat isuitchuamun iñuukigmun.”

26

Sivunniğun Tuqutçuklugu Jesus

¹ Jesus uqağuiqami tamatkuniña, uqautigai maliguaqtini,

² “Iisimarusi, malğuk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-nuruat nigiqpagvikañat atilik Apqusaakkauğimik, aasiñ Iğniña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni.”

³ Qaukñijich agaayuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqpananun qaukñiat agaayuliqsit atilgum Caiaphas-mik.

⁴ Sivunniugaqsiñiqsut tigusrağuklugu Jesus nalunautçilutinj tuqulluguasiñ.

⁵ Aglaan uqağniqsut, “Nigiqpagvikaam uvluani taatnağniangitchikput. Iñuich anjalanniçluktaiiaqtut.”

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

⁶ Uvvaasriñ Jesus Bethany-miitlugu tupqani Simon-ñum auyugaqtualgum

⁷ tikiñniğaa ağnam saagaqhuni nakasruññuanuramik tiprağiksautmik akisuruamik nanuutiksramik, aasiñ kuviplugu Jesus-ñum niaquanun niğniiaqtitlugu.

⁸ Malig'uaqtaiñ q'iñiqamitruñ iluagin'iññiğaat nipliçhutinj avatmun, "Supman asiñun tiprag'iksaun atuqpaun?"

⁹ Una tiprag'iksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisauluniasiiñ nagliñnaqtuanun."

¹⁰ Jesus-ñum ilitchuğiplugu nipliutigikkanat uqautiniğai, "Suvaata una isumaaluksaaqpisiun ağnaq? Savautigaan'a savaallautamik.

¹¹ Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginianğitchipsitña ataramik.

¹² Uvvauna ağnam kuvikamiun tiprag'iksaun timimnun itqanaiyautigaa iluvikkauliksrağa.

¹³ Iñmun uqautigipsi, nanipayaq tusaayugaallautaq quliaqtuanjukpan nunapayaani, taavrumaptuq ağnam savaan'a uqautaugisipmiuq itqakku-tauluni ilaanun."

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁴ Taimmali ilañata qulit malğuk malig'uaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukliñitñun agaayuliqsit

¹⁵ uqautiplugich, "Sumik qaitchiñiaqpititña Jesus aatchuutigigupku ilip-sitñun?" Akiliññiğaat iñuiññiaq qulitun maninjñik.

¹⁶ Tavrakñaniğlaan Judas qaunaksruaqsiuq piviksramik aatchuutigis-rukluq Jesus.

Jesus Niğiqatauniqsuq Malig'uaqtimiñi Niğiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkaulig'mik

¹⁷ Sivulliippiami uvluani niğiqpagvikaam puvlaksiğniğilaanik qaqqunik malig'uaqtit tikiññiğaat Jesus uqautipluguasiiñ, "Nani itqanaiyaquvisigut niğiqpaliksrapnik atiliñmik Apqusaakkaulig'mik?"

¹⁸ Kiuniğai, "Nunaaqçimugitchi anutmun ilisimakkamnun uqautilugu, 'Iisautri uqaqtuq, piviksrağa qalliuraqtuq. Niğiqpagvia atilik Apqusaakkaulig'mik niğigivigisukkiga tupipni piqatigilugich malig'uaqtitka.'"

¹⁹ Malig'uaqtit piñiqsut Jesus-ñum piraksrirtaatan ilinjitñun, aasiiñ itqanaiyaqhutin niğiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkaulig'mik.

²⁰ Unnuksraaqman Jesus aqvinniqsuq niğisukhuni piqatigiplugich qulit malğuk [malig'uaqtini].

²¹ Niğiñiallag'min Jesus-ñum uqautigai, "Uqautigipsi, ilapsisamma aatchuutiginiğaan'a uumiksriñun."

²² Iluqatin isumaalutçhallapiğataqtut. Atausiuttaaqhutin apiqsrullaa-gaqsigaat, "Ataniñq, uvañangitchuq, amii?"

²³ Uqautigai, "Ilaañuruq misuqatauruq argañmiñik uvapkun puggutaaura-mun. Taavruma aatchuutiginiğaan'a uumiksriñun.

²⁴ Iğñiña Iñuum aullag'isiruq uqathum aglaksimathatun pisigiplugu ilaa, aglaan ganutun tatamnaqtigigisiva taamna anun Iğñiñanik Iñuum aatchuutigitniktuq uumiksriñun. Nakuutlukkayaqtuq taamna iñuk taimani aniñiğiñiğumi."

²⁵ Tavrali Judas-ñum aatchuutigitniktuanan apiqsruğniğaa, "Iisautrii, uvañangitchuq, amii?" Jesus-ñum uqautiniğaa, "Ii, ilviuruq."

Atañum Nullautchiğvia

²⁶ Niğillag'min Jesus-ñum tigugaa qaçqiaq quayplugu Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiiñ malig'uaqtimiñun uqaqhuni, "Tigulugu niğgisiiñ, tavrataamna timiğa."

²⁷ Tigupluguasiiñ qallun quyaanikami qaitkaa ilinjitñun uqaqhuni, "Imiğvigiñiñ!"

28 Taamna auga maqipkakkauruaq iñugiaktuanun aullağniiruaq nutaamik sivunniugutmik Agaayyutmiļu iñuñniļu. Taavrumuuna aukun Agaayyutim nalupqinaigñiağaa sivunniugutni iñuñnun natqigutiksraupluni killuqsautinjitñun.

29 Imitqinjñiangitçuna taavruma asiam misuğuanıñ uvakñaniñaglaan tik- ilğataqtilluğu taimña uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa añaayuaqutaani.”

30 Atuanikamıñ atuutmik aullaqtut igğimun taggisıqaqtuamun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piılaaiksraña

31 Pisullağmıñ Jesus-ñum uqautiniğai malığuaqtini, “İluqasi uniññiağipsitña uumani unnuami. Atakkii aglausımaruaq uqağıñni itna, ‘Tuqtutkisigıga munaqsri,

aasıiñ ipnaich siamillapiagutinj.’

Zechariah 13:7

32 Ağlaan anıpkakkaunıñkuma tuqułıgımiñ, aullağisırıña sivupsitñi Galileemun.”

33 Peter-m uqautıgaa Jesus, “İluqatinı atlat suksraağaluaqpatin sumiunniñ taatnağumiñaitçikpiñ.”

34 Jesus-ñum uqautıgaa Peter, “Uqautıgıkpiñ, anaqavak piılaağutıgıniagıkma piñasuniaglaan aqargıqpak qalğutağaluaqnagu.”

35 Peter-m uqautıgaa, “Tuquqatıgiraksrağıgıupkiñunniñ piılaağıyumiñaiıpiagıkpiñ.” Taatnatuntuuq uqaqtağmiut iluqatinı malığuaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

36 Jesus-ñum aullautıgı malığuaqtini inimun atilıñmun Gethsemane-mik uqautıpluğich, “Aquppiuraallagıtçı uvani, agaayutyuaqtaqtilluña iñuña.”

37 Aullautıpluğich Peter malğuglu igñanjik Zebedee-m alianniulıqsuq iluıñiulıllııapiaghunılı.

38 Uqautıgı, “Arrii, uvva uqumaiıllııullapiagñıqsuña. Alianam pisagıñhiñaagıuqtağaaña. Tavraniıtuallagıtçı qaunaksruqasıllagıuña.”

39 Taiñuñaqtaallakhuni pullapiaqıluğu kiiñani agaayuruq, “Aapaan, pisuhıgıupku piıgıñ qallutaa naglıksaahum uvañniñ. Uvaña pisuhıgıñıllaaptun ağlaan ilvich pisuhıptun.”

40 Jesus utıqami malığuaqtimiñun paqınnığai sıñıktuat. Apıqsruğniğaa Peter, “Qaunagiuraallakkumiñaitpisitña ataıutçimiunniñ sassagñıgmi?”

41 Sıñıñniasuñaqası agaayulusılı. Ukpıqsrisainıtçhumaısilı uuktuaqıı- ugıpsı. İmun irrısiq piyummatıqagıaluaqtuq ağlaan timi sayaitçuq.”

42 Jesus aullaqtılğıtçıuq ilaqataani agaayupluni uqağhuni, “Aapaan, una qallugauraq piıgımiñaitpan uvañniñ imıqtaksrağıpiagıupku piılagu pisuhıgıkkıan.”

43 Utılgıtñami paqılğıtçai sıñıktuat atakkii irinıch sıqupsağulıllııapiaghutinı.

44 Uvvaasıiñ aullalgıtçıuq agaayutyaghuni piñatçıqıluğich, uqağhuni taapkunıñasulı uqautıgıkkagımiñik sivuani.

45 Jesus utıqami malığuaqtimiñun uqautıgı, “Sıñıktuaqıpsısulı iñıqtuıqsıaqhusı? Uvva, sassağ tıktıçıuq aatçhuıtıgıkkauvıksraña İğñınan İñuum arganjitñun killulıqırit.

46 Makıllısi aullaqta! Aatçhuıtıgıtıñıktuağı imma tıktıçıuq.”

Jesus Tigukkauruaq

47 Jesus uqağugaaqtıllıuğu Judas agğıgñıqsuq, ilañat qulıt malğuk malığuaqtit. Piqatıqagñıqsuq iñugıallapiaqtuaniñ iñuñnik savıkpıraqtuaniñ anautçıraqtu- anıglu, tuyuumaruaniñ qaukñitñıñ agaayulıqsıt sıvullıuqtığırañitñıñı.

48 Taavruma aatchuutigitnaktuam piqatini ilitchuqutiksriññigai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra taamnaugisiruq. Tiguyumagiksi.”

49 Taavrumatavra nalinjiñaqlugu utlakkaa Jesus pağlaplugu, “Pağlagipñi, ilisautrii!” aasiñ kuniklugu.

50 Jesus-ñum kiuniğaa, “İlauraamaan, tavra taatnağiağuguutinkii.” Tamatkua iñuich tiguniqluklugu Jesus tigugaat.

51 Tavrani ilañata taapkua piqatiniñ Jesus-ñum amuniğaa savikpani uu-giraqtıqluguasii savaktiña qaukliata agaayuliqsit. Uugiraqamıuñ tavra siu-taiqsıgnıgaa.

52 Tavrani Jesus-ñum uqautigaa taamna, “Utiqtırruñ savikpaiñ puunñanun atakkii iluqatın añuyaktuat savikpakun piyaqqugısırut savikpakun.

53 İsumañitpich iniqsrugupku Aapaga ikayuqtalıqluña, akkuvaurapiaq tuyuğayağañ qulit malğuktun kavluutinik isagulinik.

54 Taatnağupku qanuğuni Agaayyutim uqałha immiumagısıva uqağırıuaq taatna ittüksraupluni?”

55 Taavrumani Jesus-ñum uqautigai iñugıallapiaqtuat iñuich, “Savvaqluktauvik, atakkii agğıghusi tigutyaqłuña savikpañnik anautanıglu. Uvlugağıpmān aquppıgıaluağaqtuña piqatıgıplusi agaayyuvikpañmi ilisautrıpluña, aglaan tıgısratlaitchıpsıtıña.

56 Aglaan iluqatın tamatkua atuumarut atakkii Agaayyutim uqałhıch uqağıkkañıch sıvunıksrıqırıt immıumaruksraupmata.” Tavrani iluqatın malıgıuaqtıt unıtchaat pıgruqhutın.

Jesus Apiqsruqtuğaat Uqaqsıttağvıñmi

57 Taapkua tıgurıruat Jesus-mik aullautınığaat Caiaphas-mun qauklat agaayuliqsıt katımmavıgıkkañatnun aglalıqırıt sıvullıuqtıgruatlu.

58 Aasiñ Peter-m malıñniğaa uñasıraaqhuni qaukliata agaayuliqsıt igluqpañan sılataañunaglaa. İsiqhuni aquppıqataunıqsuq qaunaksrıni qıñıguklugu qanuğısıtılaañ.

59 Qaukılınıç agaayuliqsıt sulı iluqatın uqaqsıttaaqıtıchırıt pakaaqagñıqsıt tanjıgılaanık ilısımarauruanık sagluutıgılugu Jesus tuqqutıchuklugu.

60 Aglaan paqıtıchınıñıqsıt sumıkunñıñ, iñugıakkaluaqhutın tıkıaruat tanjıgılaakun ilısımaraunıaqtuat. Naagataı paqıtıchınıtıchut. Kısımamalu malğuk tanjıgılaakun ilısımarauruak saavıtıpk

61 Uqaqhutık, “Uvvauna iñuk uqaqtıuaq, ‘Pıyaqqulhıñıağıga agaayyuvıkpaña Agaayyutım aasiñ nappatqıglıgu pıñasunı uvlunı.’”

62 Uvvaasiñ qaukliata agaayuliqsıt makıtunı uqautıgaa Jesus, “Kıgğutık-srıatpıch sumık ukuak iññuk uqautaakkun ilıpkun?”

63 Aglaan Jesus nıpaisaaqtıuq. Qaukliata agaayuliqsıt uqautınığaa Jesus, “İtqagunı una, Pakma nayıutırıgıt sıvuğaañı iñuuruam Agaayyutım. Taatnamık uqautıtıgıt, Chrıst-ñuvıch, İğñıña Agaayyutım?”

64 Jesus-ñum kiuniğaa, “Uvva ilvıch uqaanıktutın taatna. Aglaan uqautıgıpsı, qakugun tımma qıñıgısıgıksı İğñıña İñuum aquppıruaq talıqpıan tunaañı sanjıpayaaqıtuam, agğığunı nuvıyatıgun.”

65 Tavrani qaukliata agaayuliqsıt alıgaağıñıgı atnuğaañı uqaqhuni, “İñmıñık uqağñıqluktagnıqsuq! Suvaatamı pıqagupsaaqpsıa ilısımarıñık? Pakma tusağısı uqağñıqlıtuatı.

66 Qanuq ısımavısı?” Kiuniğaat, “Tuquruksrağıtuqtı.”

67 Aasiñ tıvvıuaqtıuaqsıñıgıaat kılınañagun qakıqtıqsımmaan pattaklugu ar-ğañmıknık.

68 Uqagniqsut, “Christ-ḡuruatiin! Nalautchagutin uqautitigut, kia qakiq-patin?”

Peter-m Piilaaǵigaa Jesus

69 Taatnalhatni Peter aquppiñiqsuq silataani igluqpaam. Niviaqsigaa tik-itlugu nipliutinigaa, “Ivichtuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-ǵmiu.”

70 Aglaan Peter piilaaqtuq iluqanjisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruḡa sumik uqautiqaqtılaapnik.”

71 Aasiñ anipman qanitchaǵruamun, atlam qiñiqhugu uqautiniǵai tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna iñuk piqatauruq Jesus-mi Nazareth-miumi.”

72 Tavrani Peter piilaaqtiksug suamasiplugu, “Nalugiga taamna aḡun.”

73 Suli akkunilitchiallakhugu qikaqtuat tamaani utlakkaat uqautitigut Peter, “Iłumun ilagigaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.”

74 Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiñḡuqsaǵliḡa uqaḡiñiǵuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaḡa taavruma aḡutim.” Uqaqtitlugu tavrakḡatchiaq aqargiqpak qalǵuqtaǵniqsug.

75 Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-ḡum iḡmiñun itna, “Aqargiqpak qalǵuqtaǵaluaqnagu piilaaqtiginiǵikma piḡasuniaglaan.” Tavra anipluni qianiqsug ihuilliullapiqhuni.

27

Jesus Pilate-muutiniǵaat

1 Uvlaatchaurami qaukḡiñich agaayuliqsit suli sivulliuqtigruaḡich Jew-ḡuruat sivunniǵniqsut tuqqtuchukhugu Jesus.

2 Qiliqhugu aullautiniǵaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

3 Tavrani Judas, Jesus-ḡum aatchuutigiriḡa, ilitchuǵikami Jesus-ḡum tuqqtaksraǵuqtilaḡanik nunuuratchallapiǵniqsug utiqutlugich taapkua iñuiñiñaq qulit maniurat qaukḡiñiñun agaayuliqsitlu sivulliuqtigruaḡitñunlu Jew-ḡuruat

4 nipliḡhuni, “Killuqsagtunḡa atakkii aatchuutigitnikhuna patchisailaamik iñuḡmik.” Kiuniǵaat, “Suutauniaqpami taamna uvaptiknun? Tavra savaaǵiñi.”

5 Judas-ḡum miłuqsautiniǵai maniich agaayyuvikpaḡmun. Aullaqami qim-iñiñiqsuq iḡmiñik.

6 Qaukḡiñich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliǵniqsut, “Maligutaksrakuǵnangitchuq tugvaigupta maniḡmik ilirakuvianun agaayyuvikpaam, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.”

7 Sivunniǵniqsut tauqsutigisukhugu utkutchirim nunaḡanik iluviqagvigiisukhugu iglaaḡuruamun.

8 Taatnaqhugu taamna nuna taiguutiqaǵaat nunaḡanik augum ugluvaḡnunaglaan.

9 Taamna immiumaniqsug uqauttutauruq tumigiḡlugu Jeremiah sivu-niksriqiri uqautigikkaḡa, “Tiguniǵaich iñuiñiñaq qulit maniich. (Taapkua maniich iḡuǵiaktılaḡat Israel-aǵmiut sivunniutigikkaḡich aklitigisukhugich ilaanun.)

10 Tauqsutiginiǵaat utkutchirim nunaḡa, maligutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtuǵaa Pilate-ḡum

11 Jesus qikaqtitlugu sivuḡaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruḡniḡaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ḡruuat?” Jesus kiuniḡaa, “Uqaaniktutin taatna.”

12 Aasiin Jesus pasiikkaukama qaukḡitniin agaayuliqsit sivulli- uqtigruaniḡlu kiunḡiḡniḡai.

13 Kiisaimma Pilate nipliḡpuḡ ilaanun, “Tusaqsagḡitḡigich ḡisimariqsuutiḡich akikḡaqhutin?”

14 Aglaan Jesus-ḡum kiunḡiḡniḡaa atautchimikunniin uqaqsagḡniḡmik. Kavanauruuq quviḡutchallapiagḡniqsuq.

Jesus Tuquruksraḡuḡaat

15 Uvvaasiin ukiuḡagḡipman niḡiqpagvikaami kavanauruuq anipkairagḡniqsuq atautchimik isiqtamik iḡuich pisukkanḡatnik.

16 Taatnaḡhatni iḡuk isiqtaniqsuq ḡisimallautakḡat atiqagtuag Barabbas-mik.

17 Iḡugayaat katipmata Pilate-ḡum apiqsruḡniḡai, “Nalliaknik anipkaitquvisitḡa –Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?”

18 Ilaan ḡitḡuginiḡaa tamatkua qaisilaḡat Jesus iḡmiḡun siḡḡataqahḡmiktigun.

19 Aasiin Pilate aquppiḡkaḡlugu atangum aquppiutanḡani, aḡnaata tuyuḡniḡaa uqḡamik itnaḡlugu, “ḡaksianagḡ taamna nalaunḡaruuq iḡuk, atakkii ḡuḡḡiḡutḡigillakkiga ugluvak siḡḡaktuḡiplugu.”

20 Aglaan qaukḡinisa agaayuliqsit sivulliḡḡitḡruatlu maliksunḡiḡaich iḡugayaat apiqsruḡlugu anipkaḡplugu Barabbas aasiin tuḡḡutillugu Jesus.

21 Kavanauruam apiqsruḡniḡai, “Nalliaknik ukuak iḡḡuk anipkaitquvisitḡa?” Iḡuich kiuliḡniḡaat, “Barabbas.”

22 Pilate-ḡum apiqsruḡniḡai, “Suniaqḡiguasiin Jesus taiguutiqaqtuag Christ-mik?” Iḡuqatḡ kiuniḡaat, “Kikiaktuutili sannigutamun.”

23 Pilate-ḡum nipliutinḡai, “Sumik savamaḡḡuqaḡa?” Aglaan nipaalap-saaḡsiḡniqsut nipitusḡlapiaqhutin, “Kikiaktuutili sannigutamun!”

24 Pilate ḡitḡuginiqsuq qanuḡunniin piyumiḡaiḡhanik suliasiin apai nipruaqhutin iḡuich. Imiksraqhuni igḡuḡniḡai argaḡni sivuḡaatni iḡugayaat. Aasiin nipliḡhuni, “Uvva, patchisaunḡitḡuḡa uuma iḡuum tuḡḡutauniaḡhagun. Taamna savaagḡigiksi.”

25 Iḡuqatḡ iḡuich nipaalaniqsut, “Anasiḡḡuqsausiaksraq tuḡḡutaḡhagun illi uvaptiknun qitunḡaptiknunlu.”

26 Tavrani Pilate-ḡum anipkaḡniḡaa Barabbas, aasiin ipiḡaqtuḡitḡaaḡlugu qaiḡniḡaa Jesus anuyyiuqtinun kikiaktuutityaḡplugu sannigutamun.

Anuyyiuqtit Mitautiginiḡaat Jesus

27 Aasiin Pilate-ḡum anuyyiuqtinḡi Jesus aullautiniḡaat kavanauruam igluḡ- paḡanunaasi, katipkaḡḡigich anuyyiuqtipayaat avatanḡiḡlugu Jesus.

28 Atnuḡaiaḡlugu atipkaḡniḡaat kavḡiḡsaamik atnuḡaamik.

29 Niaḡuḡusiḡniqsut kakitḡaḡnanik ḡiplugu niaquanun tigummialḡḡugulu ayauppiamik taliḡpiagun. Aasiin sitḡuḡhutin sivuḡaanun mitauti- gaaḡsiḡniḡaat nipliḡhutin, “Paḡlagiptiḡiḡ, umialḡat Jew-ḡruuat.”

30 Taatnaaniḡmata tivvuaḡḡuḡniḡaat Jesus pipḡlugu taamna ayauppiag anaamaḡsiḡḡuḡuasiin niaḡuḡun.

31 Mitautigisuiḡamitruḡ Jesus anuyyiuqtit mattaḡlugu atnuḡaaḡ atukḡaḡa atnuḡaatqiksinniḡaat atnuḡaḡiḡiḡ. Aasiin aullautiniḡaat kikiaktuutikkau- viksranaun.

Jesus Kikiaktuutiniġaat Sannigutamun

³² Anjuyyiuqtit anillaġmin nalaunnigaa anjun Cyrene-naġmiu atilik Simon-mik. Nunuriplugu taamna anjun iqsruktinnigaaat Jesus-ġum sannigutaniġ.

³³ Tikitnamin inimun atilinmun Golgatha, itna mumiutiqaqtuaq “Saunġa niaqum,”

³⁴ anjuyyiuqtit qaitchiġigaaat misuqqumik avuuqtamik suġamik. Aglaan Jesus-ġum ukuuallakkaluaqamiun imiġunifniġaa.

³⁵ Kikiaktuutianikamitruġ Jesus anjuyyiuqtit autaaġniġaich atnuġaanġ inmiknun saaptaqtuutigiġlugich.

³⁶ Aquvinniqsut qaunagiasipluġu tavrani.

³⁷ Qulaanun niaqun ilifniġaaat pasikkun ilaagun, aglausimaruaq itna, “Uvvauna Jesus, umialġat Jew-ġruat.”

³⁸ Malġuk tiglinġiaqtik kikiaktuutiġatigipmiġniġik Jesus-ġum, ilaqataa taliqpi-anun aasiifni ilaqataa saumianun.

³⁹ Išuich apqusaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutiġ pisaanġatinik Jesus-mun,

⁴⁰ “Uqaġuuruatin piyaqquħhiġaunipluġu agaayyuvikpak nappatqigluġu piġasuni uvluni, anniqsuġifni ilipnik. Iġniġikpatin Agaayyutim, atqaġifni sannigutamiġ.”

⁴¹ Taatnatun qaukniġisa agaayuliqsit aglaliqiritlu sivulliuqtigruatlu pisaanġapmiġniġaaat Jesus.

⁴² Uqaġniqsut, “Ikayutlagaluaġai atlat išuich, aglaan inmiġun ikayul-guiġniġisq! Umialġikpaun Israel-ġum, ki atqaġli kikiaktuutriviġmiġ. Aasiifni ukpiġigisigikput.

⁴³ Tunġaniqsuq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigisullapiagumiun anniq-suġliun Jesus pakma, atakkii uqaġniqsuq iġniġinipluni Agaayyutmun.”

⁴⁴ Taapkuak tiglinġiaqtik kikiaktuutiġatauruak ilaani pisaanġapmiġniġaaat Je-sus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵ Uvluq qitiqquqman taaqsiġisqun nunapayaami piġasuni sassagniġni.

⁴⁶ Iiyunnaqsiqman qulinġuġutailam sassagniġanun Jesus nipliġniqsuq nip-itusillapiaghuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suksraaqpiġa?)

⁴⁷ Ilaġisa išuich tamaani qikaqtuat tusaakamitruġ taamna uqaġniqsut, “Uvva uuma anjutim tuħħiraġaa Elijah.”

⁴⁸ Tavrauvaa ilaġat išuich tigusiġisqun misuktaqtuamik. Immiqsinnigaa misuġuħħmik ilipluġu qiruum nuvukkananun. Aasiifni qaiġniġaa ilaanun imiqupluġu.

⁴⁹ Aglaan ilaġich išuich nipliġniqsut, “Iaksianasiun. Naipiqtuġlakput Elijah agġigisipmagaan annautiyaġluġu.”

⁵⁰ Aasiifni Jesus nipliatqikami nipitusipluni anigniġniġniqsuq.

⁵¹ Tavraguq talukuyaġq niviġaruaq agaayyuvikpaġmi siiksniqsuq tat-pichakġa takanunaglaan. Nuna aulapmiġniqsuq suli uyagaich qupluħħutin.

⁵² Iiuvġiġllu anmaġniqsut aasiifni išuigiaktuat Agaayyutim išunġi tuqugaluaqtuat anġitqikħħutin.

⁵³ Anġitqianikamiun uniġniġaich iluviqtiġ, aglaan aquagun anġitqilhan Jesus-ġum nunaaqqimunġisut ipqitħħuamun sagviqħħutin išuigiaktuanun išunun.

⁵⁴ Anjuyyiuqtit anjalatiġiġlu qaunaksriuat Jesus-mik qifiqamiġ aularuamik nunamik suli supayaanik atuumaruamik, iqsitchallapiagniqsut nipliħħutin, “Iimun iġniġiniġaa Agaayyutim.”

⁵⁵ Iñugiaktuat aġnat qinñiqtuagñiqsut uñavaniñ. Tamatkua aġnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ savautrityaqhutinj ilaanik.

⁵⁶ Ilaupmiñiqsut Mary Magdalene, Mary aakanjak James-ñumlu Joseph-ñumlu, suli aakanjak iġñanġisa Zebedee-m.

Jesus Iľuviġniġaat

⁵⁷ Unnuksraaqman umialik agġiġñiqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-gmiamik maliguaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi.

⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiġaa timaa Jesus-ñum. Pilate tiliriñiqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun.

⁵⁹ Tavra Joseph-ñum atqaqamiuj timi aasii nimiqsruġniġaa salumaruamik ukilħaamik.

⁶⁰ Aasiñ inillañniġaa Jesus-ñum timaa nutaamun iľuviľuqtamun uyaġaŋmi, iľuviksraġmiñun iñmiñik. Aksraanikamitruj uyaġakpak umiñniġaa talua iľuvġum aullaqhuniasiiñ.

⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiqsuk akiani iľuvġum.

Munaqsrit Iľuviġmi

⁶² Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaiaġvium uvluan aquagun, qaukñinich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat utlautiniqsut Pilate-mun

⁶³ nipliġhutinj, “Añuun, itqagikput taavruma kinnirim uqagikkana iñuññagmi makitqikkisiñipluni aquatigun piñasut uvlut.

⁶⁴ Taamna pisigilugu tilisiiñ iľuviq qaunagillapaqlugu taapkunani piñasuni uvluni. Maliguaqtai agġiqpiaqtut tigligluga timaa Jesus-ñum aasii uqautilugich iñuich anitqinñiľuġu tuqumiñ. Taatnasiq sagluġiq pigiitľukkisiruq sivulliġmiñ sagluutimiñ.”

⁶⁵ Pilate-ñum uqautiniġai, “Piksraġusi anuyyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaqsiuj iľuviq pisuqtılaapsitñi.”

⁶⁶ Tavralli utlautiniqsut iľuviġmun anmaġumiñiaiaġiaqľuġu uyaġak, suli qaunaksriľiľuġu anuyyiuqtinik.

28

Jesus Anitqiksuk Tuquliġmiñ

¹ Aquagun miñġuiqsiaġvium, qauniuraagataqtuami sivulliġmi uvluni akun-ñiqsaam, Mary Magdalene-ñumlu atlamlu Mary-m qinñiġaġniġaak iľuviq.

² Tavratavrani suamaruamik nuna iľiqsraqtuq, atakkii isaġulġan Atanġum atqaghuni qilañmiñ aksraktinniġaa uyaġagrauaq paananiñ aasii aquvirvigi-plugu.

³ Qinñanġa atriqagñiqsuq ikniqpalañmik, suli atnuġaanj qatigniqsut aputitun.

⁴ Iqsigiplugu qaunaksrit uuliksiñiqsut. Iľiñiqsut tuqunaruatun iñuktitun.

⁵ Isaġulġum uqautiniġik aġnak, “Iqsiñatik. Iľisimagiġa ivaqľiqtik Jesus-mik kikiaktuuuraumuamik.

⁶ Uvaniñgitchuq. Anitqiksuk nipliľiġmisun. Maunġaġitchik. Qinñiġiatku Atanġuruam nallavia.

⁷ Aullaġitchik qilamik uqautilugich maliguaqtai, ‘Anitqinñiqsuq tuquliġmiñ aullaanikhuni sivupsitñi Galilee-mun. Taamani qinñiġisigiksi.’ Tavrunġaġlaan.”

⁸ Aullaqtiqtuk qilamiksruaqhutik iľuviġmiñ iqsillaġmik quviasul-lapaġataqhutigli. Aqpaqsruaqhutik uqautrityaqtuk maliguaqtañnik.

⁹ Uqautrityaqtuaqtitlugik maliguaqtañnik taimmaiñaq Jesus-ñum nalaun-ñiġik nipliutigaluni, “Paġlaġiptik.” Taapkuak utlakľuġu tiguniġaak isiganġun, aasiiñ agaayyuvigiplugu.

10 Uvvaasiin̄ Jesus-ŋum uqautiniġik, “Iqsiñatik. Aullaġutik uqautityatkik aniqatiutka Galilee-muqulugich. Taamani qiniġisigaatŋa.”

Munaqsrit Quliaqtualhat

11 Tavraguuq, igliqtitlugik ilaŋich qaunaksrit nunaqqimun̄niqsut uqauti-aqsiplugich qaukhiŋich agaayuliqsit iluqaŋitnik atuumaruanik.

12 Uvvaasiin̄ taapkua katimaanikmata sivulliuqtigruatlu sivunniuqhutin̄ anjuyyiuqtitlu qaitchiñiġaich manigayaanik

13 uqautiplugich, “Uqautiyumagisi iñuich, maliguaqtaiñ tikitlugu unnuami timaa tiglin̄niġaat siñiktitluta aullautipluguasiin̄.

14 Taamnaasii uqautauruaq kavanaauruam tusaaniqpaun̄ quyalin̄iaqsagisigikput qanuutaisitchagusi.”

15 Anjuyyiuqtit akuqtuġniġaich maniich tupigiplugu urriqsuusiaqtin̄. Taamna quliaqtuaq siamin̄ŋasugaaqtuq akunġatni Jew-ŋuruat uvluvan̄nunaglaan.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiñun

16 Tavraasiin̄ qulit atautchimik maliguaqtit Galilee-mun̄niqsut iġġimun̄ Jesus aullaġvigitqukkaŋanun.

17 Uvvaasiin̄ qiniqamitruŋ agaayyuviginiġaat, aglaan ilaŋisa nalupqisuutigi-plugu.

18 Jesus-ŋum tikitluni uqautiniġai, “Agaayyutim saŋŋiksriñniġaana aŋalataġitlasiplugich qilaŋmiittuat nunamiittuatlu.

19 Taatnamik aullaġusi iñun̄nun nanipayaaq nunami maliguaqtigūqtititchi, paptaaġlugich atqagun Aapauruamlu Iġniġuruamlu Ipqitchuam Irrutchimlu,

20 Iisautilugich kamaksritqulugich iluqaŋitnik tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutiliġa ilipsitni ataramik isuklitchaagatahanunaglaan nunam.”

Uqal̄hich Aglaan̄j Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqaŋniqsuq

¹ Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, iŋñiŋagun Agaayyutim.

² Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna, “Atañji, tuyuŋigisigiga uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

³ “Iñuk tuqłiraqtuq iñuiłamiñ: Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atanŋum, nalŋuŋlugu tumiksraŋa!”

Isaiah 40:3

⁴ Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuŋnun iñuiłami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaagusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.”

⁵ Iñugiaktuat iñuich aggiumauraaŋniqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judea-miñ sulı Jerusalem-miñ. Quliagimatigik killuqsautitiŋ John-ŋum paptaaŋniŋai kuŋŋmi taggisigaqtuami Jordan-mik. ⁶ John atnuŋaaqaŋniqsuq pikukturnuam amianik, qisiŋmik tapsiqaqhunılu, niqıaqahunılu piglıŋianik sulı igutchaich siigŋaqtaalıanıtñik nanıpayaaq paqtınamı.

⁷ Quliaqtuaqtuq, “Anunimma tikiumagisiruq kamanatluktuqaq uvaŋniñ, aasiñ siŋiılguymiñaitchuŋaunniñ aluŋutiŋnik.

⁸ Aa, ilumutun paptaaŋaluagıpsi imikun, aglaan ilaan paptaaŋisigaasi Ipqtichuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptaaakkaupman Anıqusaqaŋsiuplunılu

⁹ Taipkunani uvluni Jesus aggiŋniqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŋum paptaaŋniŋaa Jordan-mi.

¹⁰ Jesus-ŋum qakıppauraqami imiŋmiñ tautuŋniŋaa qılak anımaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miñniqsuq ilaanun tiŋmiagruraturun.

¹¹ Nipi tusaŋnaŋniqsuq pakmakŋa, “Ivich piqpagiplutin Iŋñiŋigikpiñ, quyalımaŋikma.”

¹² Tarakŋatarra Ipqtichuam Irrutchim aullaqtinnıŋaa iñuiłaaun.

¹³ Taavani iñuiłami innıqsuq malŋukıpiaq uvluni, aasiñ tuuŋgaum uuktallanıŋaa. Nayuutiniqsuq iñuiłaaam niŋrutaiñi, aasiñ isagulgich savautıyaŋniŋaat.

Jesus Tuqługniqsuq Sisamanik Iqaluŋniatınik

¹⁴ Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tiguplugu isıŋniŋaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaanik Agaayyutim.

¹⁵ Nıplıŋniqsuq, “Pakma anıayyuqautaa Agaayyutim qallıpluni atuumaasıruq. Isummitqıgıtchi ukpıŋılgulu tusaayugaaŋiksuaq.”

¹⁶ Uvvaasiñ Jesus pisuktualgıtłuni siñaagun narvanan Galilee-m, tautuŋniŋik anıqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriŋniŋniqsuak narvami, iqaluŋniatıuplutik.

¹⁷ Jesus-ŋum niplıutıgik, “Malıksıŋa. Uvakŋanıñaglaan piññanıŋniŋisırutik iñuŋnik aqaluŋniatıtun.”

¹⁸ Tarvaavaa unıñniŋiŋik kuvraŋıkkatik malıaqsiplıguasiñ.

¹⁹ Tarakŋatarra Jesus pisuktuaallakhuni tautukkik anıqatigiik, James-lu John-lu, iŋñak Zebedee-m, kuvriunıŋniqsuak umıaŋmikni.

20 Jesus-ñum tautupqauraqamigik tuqluǵniǵik. Unisigaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññakniaqtuanun savaktaifun umiami, maliaqsipluǵuasiiñ Jesus.

Iñuk Irrusiqǵulik

21 Tikitñamiñ Capernaum-mun minguiqsiǵvium uvluani Jesus katraǵviatnuktǵniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

22 Katimaruat aarigaagusuniqsut ilisauttutaiñik atakkii ilisautripluni aňalatchiǵiqaqtuatun, atlakaupluni ukunakña aglaliqiriniñ.

23 Jew-ñuruat katraǵviatni piqǵniqsuq irrusiqǵuliniñmik nipliaruamik,

24 “Iłaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaqpisigut? Uvunaqpih piyaqquǵukhuta? Nalunjitichiga kisuutilaan, ipqitichuanjurutin Agaayyutim tuyuǵikkana.”

25 Jesus-ñum tarra tiliñigaa irrusiqǵuk itnaqluǵu, “Qiñuisaǵiñ! Aniłutinaasii aňutmiñ!”

26 Irrusiqǵuum iñukniaq nagliksaaqtituullanıñigaa qiiqsruqmatununniiñ iǵialapkaqpauraqluǵu uniksaqamıuñ.

27 Iluqatin tautuktuat taavrumiña quvigutçhakpagitlutin apiqsruqtuuti-aqsiñiqsut avatmun, “Qanusuniqpa una? Qanusuniqpa nutaaq ilisauttun? Una aňun aňalatchiǵiqaqñuni tiliflanıǵai irrusiqǵuich, asii ilinisa tupigitlanıǵaat.”

28 Qilamik tavra siaminniqsuq taamna atuumaruaq nunaaqqipayaanun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

29 Anikamiñ Jew-ñuruat katraǵviatniñ tupqatnunıqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu, piqatigipluǵik James-lu John-lu.

30 Simon-ñum aakaruaña nalaniqsuq uunaqlukñuni. Jesus tikipqauraqman uqautiniǵaat atniǵñaǵnipluǵu.

31 Utlakluǵu aǵnaq tiguniǵaa argaigun makititluǵu, aasiiñ uunaqlunǵiqsiqñuni. Tavra niqñuǵutiaqsiñıǵai.

32 Minguiqsiǵvium uvlua nunjitman, unnuksraakun siqiniq nipianikhuni, iñuich tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniña atniǵñautilinıñnik atlakaǵiñik sulı irrusiqǵuliniñnik.

33 Iluqatin nunaaqqim iñui katiniqsut taavruma tupqum sivuǵaanun.

34 Jesus mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniǵñautiliaqtuanik atlakaǵiñik sulı anipkaipluni iñugiaktuanik irrusiqǵunıñnik. Ilaan irrusiqǵuich nipliqunıñıǵai atakkii ilisimanıǵaat kisuutilaana.

Jesus Quliaqtuǵniqsuq Galilee-mi

35 Uvlaatchaurami gaugaluqñagu Jesus aullaǵniqsuq nunaaqqimiñ iñuilaamun. Tavrani agaayuniqsuq.

36 Simon-ñum piqasiqñuni piqatmiñik pakaaqsiñıǵaa.

37 Paqitnamitruñaasiiñ nipluutiqluǵu, “Iluqatin iñuich qiniǵukkaatin.”

38 Aglaan Jesus-ñum kiuniǵai, “Aullaqtuksraurugut atlamun nunaaqqimun. Uvanjali quliaqtuǵumaña taamani atakkii piqutigipluǵu agqisuanjuruna.”

39 Tarra ilaa quliaqtuǵu katraǵvinıtiñi iluqaani Galilee-mi, anipkaipluni ilu irrusiqǵunıñnik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualıñmik

40 Tarrasuli una auyugaqtualik tikiunaniqsuq Jesus-mun sitquqñuniasii inıqsruqluǵu ikayuqpluni, “Ivich pisuksiñǵuvich mamitilhiñıǵikma.”

41 Jesus ilunŋutchaŋniqsuq, isaklugich argagikkani aksikluguasiif. Nipliutiniġaa, "Pisugaagluŋa, mamititqugikpiñ."

42 Jesus nipliġluqqaqtuq taavrumiŋa, taamna tavrakŋatchiaq iluaqsiruq auyuqaqtuagmiñiñ.

43 Tarra Jesus-ŋum taamna aŋun aullaqtikaluaqnagu iñiqtignigaa,

44 "Uqautiniaqnagu kiñaunniif aglaan agaayuliqsimumutin, qiñiqtitchumigiñ iluaqsiñhiñ ilaanun. Aatchuutyumautin tuniñl'autinik Agaayyutmun tuvraglugu Moses-ŋum tillisigikkana mamititkaatinkii. Taatnaġvich iñupayaam ilitchuġiniġaa mamitilaan."

45 Aglaan taamna aŋun aullaqami uqallaqsiñiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mamitikkauhi. Taatnaqhuni Jesus isitqilguiñniqsuq nunaqçqiiñun, aglaan aullaġniqsuq iñuilaamun, iñuichaasiif utlaagaaqsiplugu nakitŋapayaaq.

2

Jesus Mamititchiñiqsuq Aŋutmik Aulatlaitchuamik

1 Kiŋuagun ikituurat uvlut Jesus utitqinñiqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat uqaaqsiñiqsut aiñiplugu.

2 Iñugiaktuat kativagitlutin tavrura iniksraigutiniqsut tupqum iluani naa-
gaunniif paam silataani. Jesus-ŋum quliaqtuagutiniġai Agaayyutim uqalhanik.

3 Tarra sisamat iñuich tavrurautriñiqsut aulatlailaamik iñuŋmik.

4 Qalligaluaqhutin tikilguiñiġaat Jesus iñugiakpagitlutin iñuich. Tavra aŋmaqlugu tupqum qilana atqaqtinnigaa taamna aulatlailaq qaatchiaqtu-
ummaan. 5 Jesus-ŋum ilitchuqliqamiuŋ ukpiqsrisiqaqtılaanaŋat, nipliutiniġaa aulatlailaq, "Nukatpiaq, killuqsautipnik natqigutigikpiñ."

6 Ilaŋich aglaliquirit aquppuruat tamaani isummatiqagñiqsut itna,

7 "Suvaata una uqaqpa Agaayyutitun? Taamna uqaġniqluktauruq. Agaayyun kisimi natqigutritlaruq killuqsautinik!"

8 Jesus-ŋum irrutchiġmigun kaŋiqsiaġiliqamigich uqapiluhhat, nipliutliġniġai, "Suvaata uqapilukpisi isummatipsigun?"

9 Qanuq una nipliutitquvisiuŋ aulatlailaq, 'Killuqsautipnik natqigutigikpiñ' naagaqaa nipliutiñhanik, 'Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ'? Nalliak qaġanatlukpa?

10 Aglaan ilitchuġitqugipsi Iġniŋan Aŋutum aŋalatchiqlaŋhanik maani nunami natqigutritlapluni killuqsautinik." Tavrani nipliutigaa aulatlailaq,

11 "Tiligikpiñ, 'Makillutin, tigulugu qaatchian agġiñ!'"

12 Tavrakŋatchiaq taamna aŋun makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullaġniqsuq nakuqsiqauraqami. Qiñiqtuapayaat taavrumiŋa quviġutchaŋniqsut. Kamasruaqsiñiġaat Agaayyun, "Tautunġaŋitchugut taatnatchimik," itnaqhutin.

Jesus Piksraġniqsuq Levi-mik

13 Jesus taivrimumaġliġniñiqsuq siñaanun narvaŋan Galilee-m aasii katirvig-
iniġaat iñugaaġruich. Ilaan ilisautiaqsiñiġai.

14 Tamaani apqusaqami tautuŋniġaa Levi, iġniġikkana Alphaeus-ŋum aquppuruq savaaġmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-ŋum nipliutipmani itna, "Maliŋa," taavruma makitluni maliutliġniġaa.

15 Aasiif taavruma aquagun Jesus niġniñiqsuq tupqani Levi-ŋum. Iñugiaktuat tax-siliqiritlu atlat killuliquiritlu aquppigatiniġaich Jesus-ŋumlu maliġuaqtaiñlu. Tamatkua iluqatin maliqsiptmiñiġaat.

16 Aglaliqirit suli Pharisee-ɲuruat tautuɲniɲaat niɲiqatitaaɲu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaich maliguaqtai, “Suvaata ilaa niɲiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”

17 Jesus-ɲum tusaakamigich nipliutigai, “Ihaqtuut taapkua atniɲniɲaitchuat inuqsraɲitichut taaktinik aglaan ilinich atniɲniɲaitchuat. Uvaɲa agɲiɲitichuɲa aiyugaagiɲlugich nalaunɲaruat aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraaɲikun

18 Maliguaqtai John-ɲum Paptaagirim suli Pharisee-ɲuruat uisauraaɲu miqsuut piqusiɲiplugu. Ilaɲich iɲuuch utlakamitruɲ apiqsruɲniɲaat, “Suvaata maliguaqtai John-ɲum suli Pharisee-ɲuruat uisauraaqmata, ilvilli maliguaqtitin taatnatlaiɲniɲiqat?”

19 Jesus-ɲum kiuniɲai atrikusautmik, “Ilaɲiich uumani ilaqtatniɲiaqtuami uisauraaɲniɲiqat ilaqtatniɲiaqtuam nayuutiniɲanisuli? Taatnaɲumiɲaitchut ilaqtatniɲiaqtuam nayuutilhiani.

20 Aglaan uvluq tikitkisiruuq ilaqtatniɲiaqtuam aullaɲviksraɲa ilinɲitniɲ. Tavra uisauraaɲviksraɲpaaluk.”

21 Jesus-ɲum ilisautipsaaɲniɲai atrikusautmik, “Iɲuum utuqqaaq atnuɲaaq ilaɲumiɲaitchaa nutaamik ukiɲhaamik atakkii ilaɲuuyumi nutaam utuqqaaq alikpalaagisigaa, aasiɲiɲ allaq aglitlukkuni.

22 Naagasuli, iɲuum utuqqaaq puuq immiɲumiɲaitchaa nutaamik asiam misuɲuanik atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuɲuan puuɲa, suli asiam misuɲua maqigisiruuq taavrumakɲa puumiɲ. Aglaan nutaaq asiam misuɲua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutaulaɲa Minguiqsiaɲvium

23 Uvluani minguiqsiaɲvium Jesus pisuɲniqsuq nautchiivikun. Tarra maliguaqtai tamaunnaaqaminɲ pukuɲniqsut mukkaaksranik, niɲiaqsipɲugitaasiɲiɲ.

24 Tavra ilaɲisa Pharisee-ɲuruat nipliutilɲiɲniɲaat, “Ataɲi, suvaata ilinich savakpat minguiqsiaɲvium uvluani maligutaksrakuagɲaɲitkალuaqtuut tamarrumani uvlumi?”

25 Ilaan kiuniɲai, “Agliaɲmasuknaɲiksi David-ɲumlu piqataiɲiɲ inuqsriulhat niqiksraɲmiknik?”

26 David isiɲniɲuguuq tupqanun Agaayyutim niɲipluniasii qaqquumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atuumasruuniqsuq Abiathar-ɲum qaukiulhatni agaayuliqsit. Maligutaksraɲtigon kimun-unniɲiɲ niqiksrautitqunɲiɲniɲaa avataatigon agaayuliqsit. Aglaan David-ɲum niɲiɲniɲaa qaqqiaq, aasiɲiɲ aatchuɲniɲaa maliktigikkani.”

27 Taatnaɲaluaqamigich Jesus-ɲum nipliutipsaaɲniɲai, “Minguiqsiaɲvium uvluani iɲiqtauruuq iɲiɲumun aglaan iɲuk iɲiqtatɲitichuuq minguiqsiaɲvium uvluunun.

28 Taatnamik Iɲniɲa Iɲuum atanguruq unniɲiɲ minguiqsiaɲvium uvluani.”

3

Aɲun Argalik Pannaqɲuktanik

1 Jesus isitqinɲiɲisuuq Jew-ɲuruat katraɲvianun. Aasiɲiɲ tarani itmiɲiɲisuuq aɲun argalik pannaqɲuktanik.

2 Jew-ɲuplutinɲiɲ sivulliuqtuut qaunaksruaqsilɲiɲniɲaaq mavruigisikmaɲaan minguiqsiaɲvium uvluani, tavraami agvisiksraqsuuɲuɲu.

3 Jesus-ɲum tarra nipliutiniɲaa aɲun argalik pannaqɲuktanik, “Makillutin uvuɲaɲiɲ.”

4 Tavraniasiin apiqsruqlugich taapkua, “Nalliak maligutaksrakuagñaqpa Minguiqsiaqvium uvluani—savaaqahiq nakuuruamik naagaqaa piguitchuamik, anniqsuñiq iñuuhigmik naagaqaa tuqutchiñiq?” Aglaan ilinjich nipaisaagñiqsut.

5 Uumitchaksaahum tikiualigaluağniğaa tarani aglaantuuq ihurrutiginigaa pitchigiihatigun sulisuksraqanjhatigun, uummatiqaghutin siqquqtuamik. Tarra nipliutinigaa anun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinnigai, aasiitai argai ihuaqsiniqsut iglumiktitun iliplutin.

6 Tarra taapkua Pharisee-nuruat aullaqtigniqsut, tarvauvaa sivunniuqatig-ityaqługich Herod-kuayaat qanuq tuquhiksrañagun Jesus-ñum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

7 Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvananunñiqsuq. Iñugaagruich malilgiñniğaat Galilee-miñlu Judea-miñlu,

8 Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, uñataaniñlu Jordan-ñum, avataañniñlu Tyre-mlu Sidon-ñumlu. Taapkua tusaaniğaat kamanaqtuanik savaaqalħa utlakługasiin.

9 Tarra Jesus-ñum uqautinigai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tiguññaagıuqplugu qanimiñun atakkii iñugaagruich ukua iñugiaksivagıtıutinı tatrułiğaat.

10 Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat atniğñautilgich tatviksraiğniğaat aksigukługu Jesus.

11 Tamarrasuli irrusiqługich tautukamitrın putqatagıvıgıplugu niplianiqtıulı itna, “Ilvich Iğñiña Agaayutim.”

12 Aglaan iñiqtiqtağniğai tamatkua ilinjıtñun ilıtchuğıpkautıgıtıunıtluni.

Jesus Piksrağniqsuq Qulit Malğuiñik

13 Jesus kilvaqtaagñiqsuq tunaanun kiniktaam nunam. Tarani qıññuağniğai tamatkua pigisukkani. Tarra utlanığaat.

14 Nalunaiqsagai qulit malğuk maliguaqtiksrat, uqqıraqtanik taiyuqługich piqatıgisukługich, tuyuğısukługich qulıaqtuagaıuqplugich.

15 Sanjiksriñniğai mamititchitlasıplugich atniğñaqtuanik sulı anıtchıtlasıplugich irrusiqłunınik.

16 Uvva ukua qulit malğuiç Jesus-ñum nalunaiqsagıkkanjı: Simon-lu atchıkkanjı Peter-mik,

17 James-lu John-lu iğñak Zebedee-m Jesus-ñum atchıkkak Boanerges-mik, mumiutıqaghuni “Iğñiğıkkak katlulam” [uumitchıyaalłakhutıgıguuq].

18 Sulı Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iğñiña Alphaeus-ñum, Thaddaeus-lu, atla sulı Simon Zealot-ñuruuq,

19 sulı Judas Iscariot, taamna aatchuutıgıtıniktuuq ilaanık.

Jesus-lu Beelzebul-lu

20 Akuniisunaqani Jesus isığniqsuq tupığmun. Iñugaagruich malilgiñniğaat. Kiısaimmataı taatnaqhutinı Jesus-lu malıgıuqtıniñlu niğilguıñıniqputunniin.

21 Tavra ilaiñ tusaakamitrın taatnaqtuuq aullağniqsut agğısıyağukługu Jesus, atakkii iñuıch uqautıgıgaat ihuağığñıplugu.

22 İlanıç aglalıqırıt tikiñniğaat Jerusalem-miñ itnaqhutinı, “Jesus Beelzebul-mik anjalatıqatıuq, aasiin anıtchırağatıuq irrusiqłunınik atuqługu sanñja anjalataa irrusıqıuıch.”

23 Jesus-ñumtarra qallııaaqunığai iñuıch inmiñun uqautıuraa-qaqsıplugıchaasiin atrikusautıgıtun itna, “Qanuğuni tuunğaq anıttaıgısiıva tuunğagmik?”

24 Uvva nunaqqim aŋalatai akililiqsuutikpata avatmun, taamna nunaqqiq suksraungigñiaqtuq.

25 Uvvasuli iñuich tupigmi atingiqpata akitŋaqtuutilutin suk-sraungigñiaqmiut.

26 Uvva taatna qaukiat tuunŋaich irrusiqŋunji piyuutigumiŋ avatmun, ilaan sanŋia isukhiññiaqtuq.

27 Uvvasuli atla atrikusauun: Kiñaanunniñ iñuk isigumiñaitchuq sanŋiruam iñuum tupqanun ivayaqtuaqsiluniasiiñ sulliñauranjiñik aglaan sivulliulugu pitukkayaŋaa sanŋiruaq iñuk, tavrakŋaasiiñ ivayaqtuaqsiluni sulliñauranjiñik.

28 “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutiyumaqtuq pisugaaqhuni iñuich killuqsautipayaanjitñik suli uqagñiqŋuktalipayaanjitñik Agaayyutmik.

29 Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa taimuŋa iñuk uqagñiqŋuutirruaq Ipqitchuamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaguni.”

30 Jesus taatnaŋiqsuq atakkii taapkua upyaktuŋlugu itna, “Taamna aŋalatiqaqtuq irrusiqŋunmik.”

Jesus-ŋum Aakanalu Aniqaŋiunŋilu

31 Uvvali Jesus-ŋum aakanja suli aniaqatiunji tikiññiqsut. Qichaqhutinŋ qakma kiligiaqtinnigaaat.

32 Ilaŋata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atanji, aakanlu aniqaŋiutinlu kigga utaqqiñigaaatin.”

33 Jesus-ŋum kiunigai, “Kiña uvaŋa aakapiaŋiviyu unniñ aniaqatiu-piaŋiviyu?”

34 Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaaŋnigai, “Atanji, uvaŋa aakapiaŋa suli aniaqatiupiatka!”

35 Kisupayaaq savaaqaqtuq pisuŋhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniqaŋiugigiga suli aakagiŋlugu.”

4

Atrikusauun Nautchiaksriqirikun

1 Tarrasuli Jesus-ŋum ilisautiaqsilgiññigai narvam siñaani imma. Iñuich katil-giññiqsut iñugiaksiplutin. Taatnaqmataasiiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruu-ramik ayaktaallakŋugu, aquvinniqsuq. Iñugaagruich qichaqtuiñiaqtut narvam siñaani.

2 Ilaan ilisautiniŋai iñugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii ilisaututmiñi uqaqtuutiuraaqŋugich.

3 “Naalaŋniŋlagitchi! Iñuguuq nautchiityaŋnigsuq.

4 Nautchirapkaŋlugu nautchiaksrat ilaŋich katagaŋnigsuq apqutmun, aasi-itai tiŋmiurat tikitlutin niŋiñigai.

5 Ilaŋich katanjiqsut uyaŋauramun nunamun nunaqapianjitchuamun. Nau-niqsut qilamik atakkii nunakitluni.

6 Aasiiñ siqinŋum mayuaqami pasikŋugich atakkii kanjiqapianjilutin pan-naqŋunigai.

7 Suli ilaŋich katanjiqsut akunŋatnun kakitlaŋnat, aasiiñ kakitlaŋnat naukaminŋ nagguviksraigñigai asirrinjilutin aasiiñ.

8 Ilaŋjitsuli katakhatinŋ nunagiksaamun asirriaqagñigsuq. Iñugiaksiplutin nauriñiqsut mukkaaksranik atatchimiñ iñuiñiaq qulinuttaaqhutinŋ suli ilaŋich pinasukipianuttaaqhutinŋ suli ilaŋich tallimakipianuttaaqhutinŋ.”

9 Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuq naalaŋniŋi.”

Sivuniŋat Atrikusautit

¹⁰ Kisiŋŋuqamin, maliguaqtaiñ iñuilla tusaaruat ilaanik apiqsruŋniŋaat taavrumuuna atrikusautikun.

¹¹ Jesus-ŋum nipliutigai, “Agaayyutim sagvigaa nalunaqtuanjanik aŋaayquataan ilipsitñulhiñaq, aglaali tamatkunuja ukpiqsriŋitchuanun uqagaqtuŋa atrikusautitigulhiñaq. Taamna aglausimaruq uqahŋni immiumaruq Agaayyutim itnauttutigikkana,

¹² Qiñigaluaqhutinŋ irimiknik ilisaqsritlaitchut, unniñ tusaagaluahutinŋ siutimiknik kanjisiŋlaitchut.

Kanjisiŋguminŋ mumikpiaqtut Agaayyutmun, ilaanli natqigutigai killuqsautinŋitñik.”

Isaiah 6:9-10

Jesus Kanjisiŋkañiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

¹³ Jesus-ŋum apiqsruŋniŋai, “Naluniciŋpisiunŋ taamna atrikusaun? Qanuŋmi kanjisiŋiaqpisigich atlat atrikusautit?

¹⁴ Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik.

¹⁵ Ilaatni uqahiq nautchiakstratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqahiq, aglaan tuungaum ŋikitlugu qilamik aattaŋniŋai uqahich nautchirriutauruat uummatinŋitñi.

¹⁶ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiakstrat kataktuat uyaŋauraalinŋmun; tusaaplugulu uqahiq qilamik quviasukhutinŋ akuqtuŋlugulu,

¹⁷ aglaan uqahiq kanjilinŋitman akuniutlaitchuq. Kinuagun iluillaŋiŋlu piyuuq-siukŋlu ilipmaknik pigiplugu uqahiq qapiqtiganiŋisut.

¹⁸ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiakstrat kataktuat akungatnun kak-itlaŋnat. Taapkua tusaaruat uqahigmik

¹⁹ aglaan isumaaluutit iñuuniaŋikun, kinnitñiŋniagutitlu umialgutmik suli kimmuit supayaanik suqutiginiŋigagaat Agaayyutun uqalha. Taimmaasiñ nauritlaitchut asianik.

²⁰ Suli atlat iñuich atriplugich kataktuat nunagiksaumun: tusaakamitruŋ uqahiq akuqtuŋlugulu suli asirriaqahutinŋ, ilanŋich iñuiniñaq qulitun, ilanŋich pinasukipiatun, ilanŋitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

²¹ Jesus nipliutigikkani ilaniŋai, “Atanji, iñuich iliraŋingitchaa naniq ataan- un utkusium unniñ ataatnun siñigviich. Aglaan iñuich naniq iliraŋigaa naniqagvinŋmun. ²² Agaayyutim iriqsimakkanŋi pakma sagvigisigai ilaatnigu. Iñuich kanjisiŋmanŋitchaluaŋumisigik pakma kanjisiŋisigaiŋ taimanigu.

²³ Kiña iñuk siutiŋagumi tusaatlaruanŋik, ki ilaa tusaali.”

²⁴ Ilaan nipliutimmiñigai, “Ki, naalaŋnimmaagiksi ata! Qanutun naalaŋnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kanjisiŋaqtilaaqsi itkisiruq, suli kanjisiŋisaiñaŋiaqtusi.

²⁵ Ilaa piŋaqtuŋa akuqtullaagisiruq aglaan taavruma piŋanŋitchuam anniag- isigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiakstrakun Nauraqtuakun

²⁶ Jesus nipliŋsuq, “Atrigaqtuq aŋaayquataa Agaayyutim iñunŋmik nautchi- iruamik nautchiakstranik nunamun.

²⁷ Unnuagaŋipman siñikhuni suli uvlugaŋipman makitluni savaaŋaqtuq. Qaunaksraiŋaat nautchiakstrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa nauhat.

²⁸ Aglaan nunam nauŋkaŋlugulu asirriaŋaqtuq, sivulliuplugu nautchiakstraŋ nuillaŋaqtuq qiñiŋnaqsiraqhuni aasiitai nauqqaqhuni puunŋa piŋuŋumata mukkaakstram, tavrakŋa iluqani niŋiksraŋ nauvaalukhuni.

29 Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipiagsiragigai, katitchivik tiki-umaplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

30 Jesus nipliqsuq, “Sumun atritlavisigu Agaayyutim anjaayuqautaa iñuninik? Uqautiniagipsi atrisilaanjanik.

31 Atriqaqtuq nautchiaksrauramik atiqaqtuamik mustard-mik. Mikiniq-tagaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami

32 nauqaqsiraqtuq aglitlukhuni nauriapayaaniñ. Akiğuglüksipluni tinmiñuich uvluitiqagvigiragnigaat tagğanatni akutuqpalgich.”

33 Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaqtuutiragnigai iñuich kanqisilgutilaanjatitun.

34 Ilaan uqautitlaitkai atrikusautailaaghuni. Aglaan kisinñuqamin maliguaqtini kanqisipkağniuraapiaqługich piragnigai.

Jesus-ñum Quunniğıqtitkaa

35 Tamarrumani uvlumi anaqaksraaqman ilaan nipliutiniğai maliguaqtini, “Akmurjaqta”

36 Tavrani ilinisa uniññigaich iñugaağruich. Maliguaqta ikiniqsut umiamik-nun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut.

37 Anuqığıquqman qalığıquhuni umianat immautiagsiñığaa.

38 Jesus aqani umiam siñinıqsuq akitchilłakhuni. Ilinisa itiqsagnigaat niplialaplutin, “Ataniiq, suginjitpiñ piyaqquğupta?”

39 Ilaa makitluni iñiqtiğniğik anuğilu qalığılu, “Ki, anuğaiğil!” itnaqhuni. Anuğaiqhuni quunniğıgnıqsuq taatnaqman.

40 Nipliutiniğai, “Suvaata iqsivisi ukpiqqutaitmatun?”

41 Taapkaa iqsilıqpauragnıqsut. Apiqsruutiagsiñıqsut avatmun, “Qanusiu-nıqpa una iñuk anuğimunniñ qalıqpauratlu kamagivatruj?”

5

Jesus-ñum Mamitkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiğıluk

1 Ilinich ikaagnıqsut igłuanun narvam nunañatnun Gerasene-nağmiut.

2 Niupqauraqman umiamiñ paagnığaa irrusiğıługum iluvğich akungatniñ.

3 Uvvaquq taamna iñuuniagnıqsuaq tamaani. Kia-unniñ iñuum qılıqsimalguitługu kalimñiğñik;

4 Akulaiğıqu qılığaluağagnıgaat niukkunlu argaigunlu. Kiktuğaalarağniğai qilğutini piyaqługich. Kia-unniñ iñuum nuyuiqsalguinñığaa.

5 Ataramik unnuamılu uvlumılu nayuutiragnıqsuq nıpaalapluni qıpiqsralakami iluvğich akungatniłu qimigaat qaanatniłu, sulı iñugiaktuami killialapluni uyağanun.

6 Taiññaqıuraq qıñiqamıñ Jesus aqpalıqsruğıqsuq ilaanun, sitquğvıgıpluguasiñ sivuğanun.

7 Iñuum iluanıñ irrusiğıhuum piyaa nipıtugalukut, “Jesus, Iğñıña Qutchinñıqsrauram Agaayyutim, suniaqpinä? Agaayyutim atqagun inıgıkpıñ anasiññuqsauñitłuna.”

8 Jesus-ñum tilıga irrusiğıluk anıtquplugu taavrumakña iñunmiñ.

9 Atakkıi Jesus-ñum apiqsruğaa, “Sumik atıqaqıch?” Ilaan kiuniğaa, “Uvaña atıga Iñugiaktuq atakkıi uvagut iñugiaktugut.”

10 Tarra taavruma inıqsruağniğaa, “Tuyuginıaqasıgıt tamarrumakña nunamiñ.”

11 Qanimi munaqsraqpauraqaǵniqsuq malǵuǵnik kavluutinik kunianik, niǵiñiaqhutin qimiǵaami.

12 Irrusiqluich iniqsruaqsiniǵaat, “Isiqittigut kunianun taapkunurja.”

13 Jesus-ǵum aniqniǵai. Irrusiqluk aullaǵniqsut anutmiñ, isiqhutin aasiñ kunianun. Iluqatin kuniat pañalikhutin anayasaktuasuñaqatin ipnakun. Naparaǵniqsut narvamun aasiñ ipiplutin.

14 Munaqsrruat taapkunurja kunianik qimakhutin uqautityaǵniǵaich nunaqqiqmiut. Tamatkua iñuich aullaqhutin tautugiaǵniǵaat tamanna atumaruaq.

15 Iñuich utlautikamin Jesus-mun tautunniǵaat irrusiqluqaǵuugaluqaqtuaq aqappiruaq atnuǵaaqhuni qaǵgrimapluni. Taatnaqhutin iñuich iqsitchan niqsut.

16 Tamatkua qiniqatauruaq uqautigiaqsiniǵaat iñupayaanun qanuq atumalha atlaǵuqman irrusiqluqaǵuugaluqaqtuaq suli qanuq piyaqqulhat kuniat.

17 Tavra iñuich iniqsruaqaqsiniǵaat Jesus aullaquplugu nunamikniñ.

18 Jesus ikiaqsipman umiamun taavruma irrusiqluqaǵuugaluqaqtuaq iniqsruaqsiniǵaa maligukluǵu Jesus. Maligulilapiǵniǵaa Jesus.

19 Naagauvva Jesus-ǵum maliquñiñniǵaa aglaan itna nipluutihniǵniǵaa, “Ailutin ilaaraaqnun uqautityakkich tamarrumiña kamanaqtuamik Atangum savauttutaanik ilipnun suli ilunñuksriñhanik ilipnun.”

20 Tavra iñuk aullaǵniqsuq, aasiñ quliaqtuaqaqsipluni nanipayaaq Qulini Nunaqqiñi qanuq kamanaqtuamik savaqaħha Jesus-ǵum inimiñun. Tarra iluqatin iñuich quviǵusun niqsut.

Jairus-ǵum Pania suli Aǵnaq Aksikniktuqaq Jesus-ǵum Atnuǵaanjanik

21 Jesus utiqami igluanun narvam, iñugiaktuat iñuich katilginiñniqsut siñaani narvam.

22 Tavra aggiqmiñniqsuq anjalataa Jew-ǵuruaq katraǵviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiñ Jesus punniqsuq sivuǵaanun.

23 Iniqsruallapiǵniqsuq itnaqhuni, “Paniuraǵa amma tuquħhiñaaǵuqtuq. Iñuñiaqutitka argaktin ilaanun mamitquplugu. Iñuuyumaǵli.”

24 Taatnaqmantarra Jesus taamun aqatiqaginiñniqsuq. Iñuich iñugiakpagitlutin malilginiñniǵaat tatrutluǵuunniñ.

25 Aǵnaqtuuq tamaaniitmiñniqsuq atniǵñautiqaqtuaq auñmik qulit malǵuñni ukiumi,

26 iħaqsipkaǵniǵaluaqtituluni iñugiaktuanun taaktinun. Akiliqsuutigiplugitunniñ sulliñaurani iħaqsiniñniqsuq, aglaan atniǵñaliqsaiñniǵniqsuq.

27 Ilaan tusaakamiñ Jesus utlautiniqsuq iñugiaktuat akunǵatigun. Tarra tunuaniñ aksiniñniǵaa atnuǵaaǵikkaña,

28 isumapluni, “Aksikupku Jesus-ǵum atnuǵaanja iħaqsiyumiñaqtuja.”

29 Tavrakñatchiaq aunaqsrun aǵniñniqsuq. Ikpiginiǵaa timigikkaǵmiñ iħaqsilñi taavrumakña atniǵñautmiñ.

30 Jesus ilisimaliqhuni sanñi aullaqtilaanjanik inimiñniñ kiniaǵniqsuq tatrutuan nipliqhuni, “Kia aksiksiqpaun atnuǵaaǵa?”

31 Maliguaqtañ niplutigaat, “Iñisimaluaqluǵu iñugiaktuanun tatrutulaan, naagasuli aqisruqtutin kimun aksiksilaaǵnik.”

32 Jesus qiniǵniǵniqsuq kimun aksiksilaaǵmiñik.

33 Taavruma aǵnam Jesus utlanñiǵaa iqsiliqsighuni atqaqsraliqsighuni ilisimaplunikii iħaqsisilaaǵmiñik. Putluni sivuǵaanun uqautiniǵaa aksiniñiplugu.

³⁴ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiqsrihqupich ihuaqsiпкагаatin. Tutqiksaut-lasirutin, ihuaqsirutin atnigñautigikkaqniñ.”

³⁵ Jesus uqaqtitlugu ilañich iñuich tikiññiqsut tupigikkañaniñ taivruma añalataan katragvium niplihutin, “Paniuran tuquaniktuq. Iłaksiatqinñiaqnagu Iłisautri.”

³⁶ Jesus-ñum suliqutigisunaqnagich nipliqsuat nipliutigaa añalataa katragvium, “Iqsiñak, ukpiqsrihñiañiñ.”

³⁷ Ilaan kiñañniñ iñuk maliqunñiñigaa avataatigun Peter-mlu, James-lu, suli John aniqatigikkañ James-ñum.

³⁸ Tikitñamin tupqanun añalataan katragvium Jesus-ñum qinñigai kiñuvğurit tamatkualu qarit atqunallapiaq.

³⁹ Isiqhuni nipliutigai, “Suvaata itnagñiqpisi qiaplusilu? Una ililgaaq tuqunitchuq, siñiktuaqsiñiaqtuq.”

⁴⁰ Tamatkua mitautigiasniñigaa. Uvvaasiñ anitquniñigai. Kisinñuqhutin añayuqaaglu ililgaam suli taapkualu pinasut maliguaqtai isigñiqsut ililgaam nalavigikkañanun.

⁴¹ Tiguniñaa ililgaaq argaigun nipliutipluguasi, “Talitha Coum” (mumiutiqaqtuq “Niviaqsiargruuk, nipliutigikpiñ, makittin”).

⁴² Tavrakñatchiaq ililgaaq makinniqsuq pisuaqsipluniasiiñ. Taamna ukiuqtutillaqagñiqsuq qulit malğunnik. Taapkua nayutiruat quvigutçhallapiagniqsut.

⁴³ Ilaan iñiqtiñigai kisumununniiñ ilitchuğipkaqunijlugu tamanna atu-umaruaq aglaan nigipkaquniñaa.

6

Nazareth-miut Ukpiğinjtkaat Jesus

¹ Taavrumakñ Jesus aullağniqsuq iñuguqniğvinmiñun. Maliguaqtaiñ malinñigaa.

² Minguiqsiğvium uvluani ilaa ilisautriaqsiruq Jew-ñuruat katragviatni. Iñugiaktuat tusaakamitruñ quvigusuniqsut niplihutin,

“Nakikñakiaq ilisimmatiqagñikpa, una iñuk? Kia marrumiña puqutmik aatchuğniqpauñ suli sanñimik savaaqatlasipluni quvignaqtuanik?”

³ Taamna qiruñnik savaaqagñuusruguuq, amii? Iğñiñigaa Mary-m. Suli aniqatigaa James-ñumlu, Joseph-ñumlu, Judas-ñumlu Simon-ñumlu, suli ağnat aniaqtai marra iñuuniaqhutin akunnaptikni.” Tarraasiñ ukpiğinñiñigaa kamanalha.

⁴ Aglaan Jesus-ñum itnagñigai, “Iñuich nanipayaaq kamagiraqniñigaa sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiñiñigaa iñugugviani unniñ akungatni ilagikkaiñ naagaunniñ kiñunani.”

⁵ Jesus savaaqalğuiñniqsuq quvignaqtuanik savaanik. Iłigaluğniğai argañni ikituuranun atnigñiaqtuanun ihuaqsiplugichaasiñ.

⁶ Ilaan quvigusuutiginigaa Nazareth-miut ukpiqsrisuñiñhat. Jesus nunaqqiñuktağniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-ñum Aullaqtikai Qulit Malğuich Maliguaqtini

⁷ Jesus-ñum sivunniugatiginigai qulit malğuich maliguaqtini, aasii aullaqtikaqsiplugich malğuuçtaaqugich. Sanñiksriñiñigai anitchitlasiplugich irruqilunnik, ⁸ tiliplugich, “Iglaułapsitñi saagagniaqasi sumik aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniñ injularim puukatananik unniñ maninmik aullautriñiaqasi.

⁹ Aluğuaqtuğusi suli atnuğaatqitiksraılaağusi.”

10 Suli ilaan nipliutiniġai, “Tukkuniġupsi tupiġmun atlamik tukkuksraq-siuġumfiñaitchusi aullaġniaħapsitñunaglaan,

11 suli iñuich paġlanjitpasi naalaġnisunjitpatigligu uqalusi, unillugu nunaaqġiq ipsuktuġumagiksi apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinjitiñun akuq-tuiñsilaħatnik tusaayugaagiksuumik. [Ilmun uqautigipsi, qaġanatluħniaqtuq iñuiñi Sodom-ħum Gomorrha-ħumlu atanniivium uvluañi taapkunakħa iñuiñiñ nunaaqġim.]”

12 Quliqaqtuagutiginiġaat iñunun isummitiquplugich mumikħugich kil- luqsautinjitiñiñ.

13 Suli anittaiñiqsut iñuġiaktuanik irrusiqħunnik iñunniñ, uqsrudtiqħuġillu uqsrugutnik iñuġiaktuat atniġħaqtuat iħuaqsipluġichaasiiñ.

John Paptaaqtitħiri Tuquniqsuq

14 Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqaġniqsut ilaanik nanipayaaq. Iħanjich iñuich nipliġniqsut, “John Paptaaqtitħiri anjitiqinñiqsuq tuquħiġmiñ. Taatnamik savaaqatlasiiñiqsuq quviq- qaqtuanik.”

15 Atlat nipliġniqsut, “Elijah-ħuvaluktuq.” Suli atlattuq uqaġniqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq iħanjatitun taipkua kamañaqtuat sivuniksriqiritun injiħaan.”

16 Aħlaan Herod tusaakami nipliġniqsuq, “Una John-ħuniqsuq niaquikħaġa, makitqikħuni tuquħiġmiñ.”

17-18 Sivuañi Herod-ħum iħaqaatigiliutinikkħa aniaqatmi Philip-ħum nuliħa atilik Herodias-mik, John-ħum suakataġalaħniġaa Herod, “Maligutaksrakuħnanġitħuq aniaqatvich nuliġikħħa tuvaqaqasiutigupku.” Taatnaħuġu Herod-ħum tigupkaħniġaa John isiqsiuvinmuktitluħuasiiñ aħnaqtin quyalisukħuġu.

19 Aasiiñ Herodias-ħum qinnautigaluħniġaa tuqquħukħaluaħuġu, aħlaan taatnalġuiñniġaa piqutigiħuġu Herod.

20 Herod-ħum attaħniġaa John iħsimapluġu nalaunħapluni ipqitħuaq iñuk. Taatnamik tuħuaqsimaħniġaa. Naalaġnisuullapiħaġaa John tutqiiħisuħalaunħaġmi naalaqtuapayaaqamiun.

21 Kiisaimma Herodias-ħum piviksrañi nalautitpaa. Herod-ħum an- nivilirvia tikitman aiyugaaħliħuni qauckinjitħiħ kavamañuraat, anuayaktillu qauckinjitħiħ suli sivulliutqinjitħiħligu Galilee-m.

22 Tavra pania Herodias-ħum isiqħuni sayuħniqsuq quyalipħuġu Herod suli tuyuħmianji. Umialġum nipliutiniġaa aħnañuraq, “Injqsruġiñ, sumik piqaħukħapnik aatħuġisigikpiñ.”

23 Akiqsruutiniġaa taamna aħnañuraq, “Qanutħipayaamik injiħunħa qaithiġisigikpiñ, avvananikunniñiñ atanħuvinħma.”

24 Niviaqsiaq aakamiñukħuni itnaħniġaa, “Sumik apiqsruġisivik?” “Apiqs- ruġumautin niaquanik John Paptaaħirim,” aakanan itnaħniġaa.

25 Taamna utiġniqsuq qilamiksruaħuni umialinmun nipliutiħuġu, “Uvanħa aatħuħurunħa iħipnun akkupak niaquanik John Paptaaqtitħirim puġguta- mun iħiħuġu.”

26 Umialġum tusaakamiun aliasulillapiħniqsuq. Aħlaan akiqsruqtuutni piġiħuġu suli piġiħuġich tuyuħmiani itiħautipħanġitħaa.

27 Tarva Herod umialik tilisiñiqsuq niaquiqsirimik niaquanik John Paptaaqtitħirim agġiutritquħuġu. Taavruma isiqsivinmukħuni niaquiqniġaa John.

28 Aasiñ aggiutiplugu niaqua puggutamun iliplugu qaiññigaa agñauramun, aasiñ agñauram qaitlugu aakamiñun.

29 Tavrakña John-ñum maliguaqtaiñ tusaapqauraqamitruñ taamna, aiññaat timaa tugvagiaqlugyasiñ.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Arjutinik

30 Uqqiraqtit utiğniqsut Jesus-mun, uqautiplugyasiñ savaagikkağmniknik sulı ilisautriğmnikniğlu.

31 İñuich utiqtapaitlutin maliguaqtai niğgıvıksraiğniğaiçhunniñ. Taatnaqhuni Jesus-ñum nipliutinigai, “Kiata, kisinñuğutiluta iñuilaamun, minguiqsıallagıağitchi.”

32 Tavra aullağniqsut iñuilaamun umiakun kisimin.

33 İñuich tautukamisigin aullaqmata, ilisağhniğaiç. Aqpatkaqsiligiñiqsut iluqaitniñ nunaqqiñniñ tikiumasukhutin sivuniğvigıkanatnun taapkua sivu-atni.

34 Jesus niukami umiamiñ tautuñniqsuq iñugiaktuanik iñuñnik. İñunñutçanıqsuq atrilıutiplugich ipnaiyaatun munaqsraılaatun. Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagatasrugruñniğai.

35 Uvluqpaguqman maliguaqtaiñ utlanıñaat Jesus nipliutiplugu, “Manna nayukkaqput iñuitchuq, sulı unnuaqsiyaa.

36 Aullaqtitkich iñuich nunaqqiuranun. Tauqsigiğlich niqiksrağmniknik.”

37 Tarra Jesus-ñum kiuniğai, “Aatchuqsigik niqiksranıñnik.” Taapkua apiqsruğniğaat, “Qaqquqsitquvisigut malğuk tallimakıpiak akiksranıñnik niğipkautiksranıñnik?”

38 Jesus-ñum nipliutinigai, “Qanutunmi samma qaqqianuraqapisi? İtichuğiniurallaktiğitchi.” İtichuğikamitruñ Jesus uqautigaat, “Paqittugut tallimanik qaqqianuranik sulı malğunıç iqaluñnik.”

39 Tiligai iñuich aquvıtıtquplugich ivigaamun.

40 Tavra tallimakıpianıtqataaqługich sulı malğukıpiaq qulıtqataaqługich aquvıtıtkaich.

41 Tiguniğai tallimat qaqqianurat sulı malğuk iqalugauraak, aagluqhuni qılanmun quyyatıplugich. Aasiñ avguqlugich qaqqiat sulı iqalugauraak qaiñniğai maliguaqtimiñun autaaquplugich tamatkununja niğisuktuanun.

42 İñuich niğiñniğniqsut, iluqatinıaasiñ niğisuiłlapiaqhutin.

43 Niğisuiñanikmata katinniğaiç qulıt malğuk aguupmaich ilakunik imal-gich.

44 Taapkunani niğiruani 5,000-ñuniqsut arjutit.

Jesus Pisrukman Imiğmi

45 Niğianıppauraqmata maliguaqtai aullaqtitkai umiakun sivumiñi narvam igluanun, amunja nunaqqiuramun Bethsaida-mun. Aasiñ taatnaanikami aıtquniğai taapkua iñugayaat.

46 Sulı aullaqtitkanikamigich mayuğniqsuq igğimun agaayutyaqhuni.

47 Qaumaaraaññaan unnuksraaqman umiaq ilıñiqsuq qıtqanun narvam, Jesus kisivlipkaqlugu nunami.

48 Qiñniğniğai sakuullaıraqhutin iputtuat atakkii paaqlugu anuği. Tamaanıguuq uvlaatchaurağuşman pisuktuağniqsuq qaanıgun imğum. Qaanıqsagumaruatun piñniğai.

49 Tautuñniğaat ilisağipmiñagulu pisuktuaqtuq qaanıni imğum. Aliuqtu-aqsıñasugıplutin nipliagaqsıñiqsut.

⁵⁰ Qiñiqamitruñ iluqatın tataminnıqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutigai, “Quviatchaugıgıtchi, uvañauruñ, iqsiñasi.”

⁵¹ Tarra utlañıgıai ikipluni umiamun, aasii anuğaiqhuni. Taapkua quviğutchallapıağniqsut.

⁵² Tautukkaluagıluğı Jesus niğipkaipman qaqqunik iñuğiaktuanun kañiqsimalguıñıgıatsuli kisuutılaña, ukpiğilğuitluğı tavrakii.

Jesus Mamitichiruq Atniğñaqtuanik Gennesaret-mi

⁵³ Taapkua ikaaqluğı narvaq tulañıqsut Gennesaret-mun.

⁵⁴ Niukamın umiamiñ iñuich ilısaqlığıtiniğaat Jesus.

⁵⁵ Iğlaunıqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsipluñ atniğñaqtuanik akiyaqhutın siñıgıvıksuummaisa ilıtchugıkamitruñ Jesus sumiitılaña.

⁵⁶ Napmupayaq Jesus nunaaqquıramukman suli nunaqpanmun iñuich agğıtruğniğaiç atniğñaqtuat ilııuqaqluğıç tumıtchaanun apqusaagaksrañıñun Jesus. Tamatkua iñuich inııqsruğniğaat Jesus atniğñaqtuat aksılıñniğıgıluğıguunniñ atnuğaaña. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsırağautıginiğaat.

7

Sivullıñisa İlisauttıgıkkarñat

¹ Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit agğıqsuat Jerusalem-miñ utlañıgıat Jesus.

² Tautuñıgıaç Jesus-ñum malığıuqıt ilañisa niğıruat iğğıgıaluaqnağıç arğatın Pharisee-ñuruat piraksrıutaatıtun iñunun.

³ Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat niğıllaiñıñıqsut iğğıgıaluaqnağıç arğatın, kamagıpluğı ilısauttutaat sıvullıağıkkagmın inıılğaanımaña.

⁴ Aikamın tauqsıgıñıağvıñmiñ sunik niğıllaiñıñısut iğğıgıaluaqatın. Suli iñuğiaktuat piraksrıutınıç aapamın malığıtımıgıaç itnatun ittuat, iğğıgıluğıç qallutıt suli utkusiıç suli pugğutat.

⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apıqsruğniğaat Jesus, “Suvaata malığıuqıtın malığıtınıtıpat ilısauttıgıkkarñıtñik sıvullııpta, niğıpluñ qaqqıanıç iğğıgıniğılaanıç arğanmıknıç?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpiñıuqaqtauruasii, İsaiah sıvunıksrıqırı nalauttuq uqaqamı ilıpsıgun, itnaqhuni,

Iñuich kamaksrulgıaluağaatña uqañhiñagmıktıgun

aglaan uummatınıç unasıksut uvamniñ [pıqpagıllapıanığıtıluña].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun tanığılañuruq

atakkı ilısautrırut iñuich ilısauttıtaıtñik ilıpluğıç malığıtaksrağıruatun Agaayyutım.

İsaiah 29:13

⁸ Kamagıñıtıkaluağısı tillısaı Agaayyutım, aglaan kamaksrıplıı ilıtqutçıñik iñuknitıñıqtauruanıç.”

⁹ Jesus-ñum nipliutıpsağniğai, “Yaiy, nalunğıtıkaluağniğıksı qanuq ayaksımaahıksrañı tillısaı Agaayyutım. İlisımagıaluağıgu atuumanıqtaksrauruq Agaayyutım pısuñhagun kamagırağıñıtıksı aglaan ilısauttıtı malıkkısaı.

¹⁰ Moses tilısiñıqsuq, ‘Kamagıyumagıñ aapan suli aakan’ suli ‘Kıñıaimña uqapıluutrıruq aapamıñik suli aakamıñik tuqğıtaksraupıaqtuq’.

¹¹ Aglaan itna ilısautrırusı iñuum nipliutıñhiñıaupluğıç anıyuuqañni ‘Corban’ (mumiutııqatıuq ‘İkayıgıkkıaluağıptıç aglaan qaiñıñanıktıña Agaayyutım’).

¹² Taatnaqamıgıguuq paçhisaiyagıñıraqtuq ikayıñıksrağıaluağmıñik anıyuuqañmıñik.

13 Taatnaqapsi ayakkisi uqalhi Agaayyutim taavrumuuna ilisauttutipsigun. Suli iñugiaktuat atlat ilisauttutipsi atuumangigagigisi.”

Sut Qaayugnaqsiruat Iñunjun

14 Uumaguuq tuqługniğai iluqaisa iñuich inmiñun nipliutiplugich, “Naalağniłłaksitñja, kanjicsiyumausi!

15 Isaagaqtuaq iñunmun silataaniñ qaayugnaqsiragutaunjtichuq aglaan samna annuğaqtuaq uummatmniñ.

16 [Kiña iñuk siutigaqtuaq tusaali.]”

17 Jesus-ñum unitñamigich iñugayaat isigñiqsuq tupiğmun. Maliguaqtaiñ kanjicsimasrukhotin apiqsrulğiñniğaat taavrumuuna atrikusautikun.

18 Suakatağniğai, “Kanjicsiłłaiñniğapat! Tusaanjichuatun! Uvvaami qanutchim silataaniñ isaagaqtuaq qaayugnaqsiraganjtichaa iñuk.

19 Atakkii isaagaqtanjichuq uummataanun aglaan aqiağuanun anipluniasiiñ timimiñ.” (Jesus-ñum nipliutigikmaun taamna niğiñaqsigai niqipayaurat.)

20 Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiqataqtuaq iñunmiñ taavruma qaayugnaqsiragigaa iñuk.

21 Samakña annuğağaqtuq uummataaniñ iñuum, pigiitchuat isummatit: sayunjaği ilaqataunnani, tiğliyuliq, iñuaqtuliq,

22 atlatuliq, kaviuğutiqaği, pigiiliqiliq, kinnitñiqliq, inmiñun anjalalguiğiq, sanjaktuliq, uqağniqluktaği, kamanagaşrugiliq, kinnanjaaliq.

23 Iluqatin taapkua pigiitchuat sagviğaqtuq iñunmiñ, qaayugnaqsipługuasiiñ taamna iñuk.”

Ukpiqsriłha Ağnam Jew-ñunjtichuam

24 Tavrakña Jesus aullağniqsuq tunaanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. Isigñiqsuq tupiğmun nalutqugaluaqhuni iñunjun. Aglaan naluñjilğiñniğaat.

25 Uvvauna ağnaq paniuraqagñiqsuqq irrusiğłulinmik. Tusaanigaa imma Jesus tikiumaniplugu. Utlakamiun purviginiğaa isigaiñun.

26 Ağnaq Jew-ñunjtichuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi ittuami. Taavruma injirsuğniğaa irrusiğłuk anillañniaquplugu paniurağikkagmiñiñ.

27 Aglaan Jesus-ñum nipliutigaa atrikusautmik, “Ililğaat sivullilugun niğisuiqsuksaurut. Nalaunjanjtichuq ililğaat qaqquksrañat aachtuutigiłksrañat makununja qipmiñun.”

28 Ağnam kiuniğaa, “Aa tarraami, Ataniq, naagaunniñ qipmich niğgiiviich ataatni niğisuupmiut kanğanijtñik ililğaat.”

29 Ilaan nipliutiniğaa, “Aarigaa, kiusriłłautaqutintarra, ikayugişigikiñi. Ag-ğiiñ, taamma irrusiğłuk aniruq paniurağikkaqniñ.”

30 Taavruma aikami paqiniğaa paniurağikkani nalauraaqtuaq siñigvinñi, irrusiğłuqagñianjtichalukut.

Jesus Mamititchiruiq Iñunmik Uqatlaitchuamiglu Tusaatlaitchuamiglu

31 Tarra Jesus aullalğiñniqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaqhuni utlau- tipluni narvananun Galilee-m, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis- mik.

32 Iñuich Jesus-muutlilğiñniğaat iñuk tusaallaitchuuaq suli uqallaitmisi- galugu. Tarra injirsuğniğaat patiglugu argaiñik iluaqsitquplugu.

33 Tavra unavaqtuağutilillañniğaa iñugaağruñniñ. Iliplugu tikiğikkani siutanun suli tivvuaqtuğługich aksinñiğaa uqağikkaja iluaqsisukługu.

34 Aağłuhuni qıllañmun aniqsaaqpañniqsuq nipliqluhuni, “Ephphatha” (mu- miutiqaqtuaq “Anmağiñ”).

35 Tavrakñatchiaq siuttak aḡmaḡniqsuk suli uqaña iħuaqsipluni, uqaaqsipluniasiiñ kañiqsiñaqsipluni.

36 Jesus-ḡum tiliñḡai uqaquñitlughich, aglaan iñiqtiḡaluaqtitlutin uqapsaaḡniqsut tamarrumuuna uuma savaaḡikkañagun.

37 Quviḡutchallapiaḡniqsut nipliḡhutin, “Ilaa savaaḡaḡtuq supayaamik piḡlautaḡlugu: tusaallaiḡaat tusaatlasiplughich suli uqallaitchuat uqatlasiplughich.”

8

Jesus Niḡipkaiñiqsuq 4,000 Aḡutinik

1 Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katiniqsut. Niḡiksraitmata, Jesus-ḡum tuḡluḡniḡai maliguaḡtini iḡmiñun, aasii nipliutiḡlugich,

2 “Uvaña ilunḡugigitka iñugiaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni piḡasuni uvluni niḡiksraigutiḡlutin aasiiñ;

3 uvaña aullaḡtitkupkich niḡipkaḡaluaḡnagich ilinich taaḡtukkaḡisirut apḡutmi. Ilañich agḡiḡniqsut uḡasikuuamiñ.”

4 Jesus-ḡum maliguaḡtaiñ kiuniḡaat, “Nakikñami maani iñuiḡaami qaqquḡ-ḡuḡisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich niḡisuiḡutin?”

5 Tarra apiḡsruḡniḡai, “Qapsiñik qaqqianuraniḡ piḡaḡpsi?” Kiuniḡaat, “Tallimat malḡuḡnik.”

6 Tarra tiliñḡai iñuich aquvitḡuplugich nunamun; aasiiñ tigukamiḡich tallimat malḡuk qaqqianurat quyyaviḡiqqaaḡlugu Agaayyun, avḡuḡhigich qaqḡiat qaiñḡai maliguaḡtiniñun autaaḡutigitḡuplugich iñun. Aasiiñ piñḡaat taamna.

7 Taapkua piḡaqmiñiqsuttuuḡ mikiruuranik iḡalugauranik. Jesus-ḡum quyyatiḡlugich tiliñḡai maliguaḡtini tamatkuaptuuḡ autaaḡutigitḡuplugich.

8 Iluḡatin iñuich niḡiñiqsut niḡisuiḡataḡutin. Maliguaḡtit ilakut pukukmatigich immiḡniḡaiḡ tallimat malḡuk aḡuupmaich.

9 Taapkua niḡiruat iñugiaktiḡaaḡniqsut 4,000 iñuich. Jesus-ḡum aipkaḡaaḡhigich

10 ikiñiqsuḡ umiamun maliguaḡtiniḡu tiksiquḡutin nunañanun Dalmanutham.

Iñuich Qasiñiqsut Quviḡnaḡtuamik Savaamik

11 Pharisee-ḡuruat agḡiquḡutin uqavaaḡutiaḡsilḡiñḡiḡaat Jesus uuktuaḡsaḡukḡugu, “Savaaḡaḡiñ quviḡnaḡtuamik. Taavrumuuna ilitchuḡipkaḡumigaaḡtigut Agaayyutim tuyuḡipialhanik ilipnik.”

12 Aniqsaaḡpagataḡhuni Jesus-ḡum qatmiḡiliutiniḡai nipliḡhuni, “Uvvali ukua tautugukamiñaglaan quviḡnaḡtuamik! Nipliutigiḡpsi, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviḡnaḡtuaniḡ savaaniḡ nalupḡinaḡgutaulugu kisuti-laamnik.”

13 Taatnaḡaaḡhuni uniniḡai. Ikipluniasiiñ umiyamun aullaḡniqsuḡ taavruma narvam siñaan iḡluanun.

Kañiqsitlaitchuat Maliguaḡtit

14 Maliguaḡtai aullaḡamiñ piiguḡtiḡniqsut qaqquḡmikumniñ aglaan atausiñiñaaḡ qaqqianuraḡ taḡaḡiḡiḡniḡaat.

15 Jesus-ḡum tiliñḡai, “Qaunagiymausi puvlaksautaatniñ Pharisee-ḡuruat suli puvlaksautaanin taavruma Herod atañum.”

16 Taapkua uqaqḡtuyaḡaḡsiñiqsut avatmun, “Una uqaqḡtuḡ taavrumiñ taqanitiñapta qaqḡiamik.”

17 Jesus-ñum ilisimalgiññigai kanjqsitlaijhatigun. Uqaqtuaq ilisautrijhatnik Pharisee-ñuruat suli surağalhanik Herod-ñum, taapkuali uqaqhutinj taquanijigmiknik qaqqumik. Taatnaqhuni apiqsruğniğai, “Suvaata uqaqtuyaagaqsilgitpisi akunnapsitñi qaqqumik taquanijñiñplusi? Kanjqsitjipisusuli? Puqiisigivisi taatnatun?”

18-19 Iriqagałuaqhusi qinilguitchusi suli siutiqagałuaqhusi tusaalguitchusi. Itqaginjñiñipisun tallimat qaqqiat nigipkautikapkich 5,000 iñugiaktilaalijnun? Qapsiñik aguupmanjik immiuvisi ilakunik katitchikapsi?” Tamatkua kiunigaat, “Qulit malğunjik.”

20 “Suli nigipkautikapkich tallimat malğunjik qaqqiat 4,000 iñugiaktilaalijnun aasiñ ilakugikkanjch pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupmanjik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malğunjik.”

21 Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kanjqsilguitkaqsilgitpisi?”

Jesus Iħuaqsipkaiñiqsuq Qiñitlaiħamik Bethsaida-mi

22 Tikitmata Bethsaida-mun, tavrunautiniğaat qiniltaitchuaq iñuk injiqsruqługuasiiñ iħuaqsitquplugu.

23 Jesus-ñum tiguplugu qiniltaitchuaq iñuk argaigun, tasiuqługu annisiniğaa nunaaqqimiñ. Aasiñ tivvuaqtuqqaqługik irrak patinjñigik arganjmiñik nipliutipluguasii, “Sumik qiniltasiñiqpich?”

24 Iñuk tautunniagaqsiiñiqsuq nipliqhuni, “Uvañja tautukkitka iñuich atriqaqługich napaatqunik pisuktuatun.”

25 Jesus-ñum ilitqinjñigai argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna iħuaqsiiñiqsuq. Takpiksiliğniñiqsuq.

26 Qiñitlasipkaanikamiñ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Aillaagiñ, aglaan nunaaqqimun utiqtiğniğnak.”

Peter-m Uqautiginiğaa Kisuutilañja Jesus-ñum

27 Jesus aullağniqsuq piqatigiplugich maliguagtini nunaaqqiñun qanijnanun Caesarea Philippi-m. Iğliqtuağimikni apiqsruğniğai, “Kisuunivatñja makua iñuich?”

28 Tamatkua kiunigaat, “Ilañja iñuich John Paptaaqtitçhirauniplutin, ilañja Elijah-ñuniplutin, atlatlu sivuniksriqirauniplutin injiğaanimma, itna uqağaqut.”

29 Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi kisuunivisitñja?” Peter-m kiuniğaa, “Christ-ñurutin Agaayyutim akiqsruutigikkañja.”

30 Jesus-ñum tiliñigai uqautitqunjtıluğ kimun-unniñ.

Jesus-ñum Uqautiginiğaa Tuqutiksranılı Anjipkakkauksranılı

31 Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagaqsiiñigai maliguagtini, “Iğñinja Iñuum nagliksaaqtuksrauruq, suli sivulliuqtıgruat suli gaukñjisa agaayuliqsit suli aglaliqirıt ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayukun uvlut anjipkakkauğisiruq.”

32 Nalupqinaiyautigai tamatkuninja. Peter-m saniqpaktaagutillakługu uqautiniğaa Jesus taatnatchiñik uqaqunjtıluğ.

33 Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguagtini iñiqtiğniğaa Peter, “Tunğaaq, aullağni uvamnañi atakkii isumanjitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanjatnik.”

34 Jesus-ñum tuqłuqmiñigai iñugayaat injmiñun maliguagtimiñunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksrağigaa pisuħi, iqsrıutılugu sannığutani aasiñ malıglunja.

³⁵ Atakkii kisupayaam anniginiagumiun iñuulli tammaigisigaa aglaan kisu-payaam tammaiyumiun iñuulli pigiluña suli pigilugu tusaayugaallautaq anniqsugiakun, taamna iñuugisipiaqtuq.

³⁶ Iñuum piññaktaagilhiñagaluagaa suurapayaaña marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutchii. Sakuunjurağniñha atuğumiñaitchuq sumun.

³⁷ Tarra simmiutiksraitçaa iñuum iñuutçhii.

³⁸ Iłapsi kanjugalukkaatña ilisauttitkalu sivuğaatni iñuich killuuruat sayunaruatlu. Taatnatun Iğñiñan Anjutim kanjugisipmigaaptuq utiğumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiğuni ipqitchuanik isagulinrik.”

9

¹ Suli ilaniğai uumiña, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Iłanjich marra iñuich tuquyumiñaitchut qinñiñaiñjaan Agaayyutim anjaayquataa sanjigun.”

Jesus-ñum Atlanñuqtilha

² Kiñuagun itçhaksrat uvlut Jesus-ñum kayunigñiğai Peter-lu, James-lu John-lu aasii sivulliaqsipługich igğimun kisiisa. Qiniqtitlugich Jesus atlanñuğniqsuq sivuğaatni.

³ Atnuğaanji qivliqisiraaraqhutinj qatiqsipłutin aniutun, kia-unniñ nunami salummagumiñaitkai qatiqsipługlughich.

⁴ Tavrakñatchiaq tamatkua qiniğmiñiğaiç Elijah-lu Moses-lu uqaqati-ğiaqsipmatku Jesus.

⁵ Tarra Peter-m nipliutiniğaa Jesus, “Iłisautrii, nakuunayaqtuq uvani it-tuiñagupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piñasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.”

⁶ Peter qanuğviiłlapiagñiqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimangñiñiqsuq sumikunniñ uqağikkagmiñik.

⁷ Taatnaqsatitlugich nuviyam qulanjutiniğai. Nipi nuviyamiñ tusağnaqsiniqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaanuruq piqpagikkağa Iğñiğa, naalağniyumagiksi!”

⁸ Taapkua alaqtqaqsikmata ilagikkak qiniğnaiñaniktigñiqsuk. Qiniñhiñagñiqsut kisianik Jesus-mik.

⁹ Iłuqatin atqaaqsikamin taavrumakña igğimiñ Jesus-ñum tiliñiğai uqautig-itqunitlugich qinñikanjit Iğñiñan Anjutim anitqinñhanunaglaan.

¹⁰ Tamatkua tusaakamitruñ tillisaa qanuqsagviitkaluaqhutin apiqsruqtuu-tiaqsiniğaat avatmun, “Qanuutauruaq una anitqinñiq tuqumiñ pivaun?”

¹¹ Tavra apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqağuuvat Elijah aggiq-suksrauniplugu sivulliuluni?”

¹² Kiuniğai, “Tavra Elijah aggiqqaagñiaqtuq Christ-miñ itqanaiağlugich supayaat. Uvvasuli aglausimaruq Iğñiña Iñuum nagliksaallapiaqtuk-srağsiniplugu suli suksrağingigisiñiplugu iñuñnun.

¹³ Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktuq. Iñuichaasiñ anallaqłukkaat qanu-payaq, tuvraqługu aglausimaruq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiagruñmik Irrusiqlulinmik

¹⁴ Tamatkua utiqamin atlanun maliguaqtaiñun tautuñiğaiç iñugayaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliguaqtinun.

¹⁵ Iñuich tautukamitruñ Jesus quvigusullapiaqhutin aqpaliqsruqhutin ilaa-nun paagñiğaat.

¹⁶ Ilaan aglaliqirit apiqsruğniğai, “Sumik uqaqtuyaağutiqaqpsi?”

¹⁷ Iłañata iñugaagruich nipliutiniğaa, “Iłisautrii, tikiutriruña igñiğikkamnik irrusiqluqaqhuni uqatlaiqsitlugu pitchanik.

18 Irrusiqłuum aŋalataǵıpmagu ulǵutkaa nunamun. Ilaa qıluraǵallapıaǵaqtuq, innuliqıpluni qanıǵmıgun, tıriqıulaplugich kıgutını sulı tıkkaksıllapıaqhuni iluqaǵmı tuquruatununniñ. Uqautıǵaluǵıtka malıǵuaqtın anıtqıplugu aglaan taatnalǵuıññıǵaat.”

19 Tavralı Jesus-ńum nipliutinıǵai, “Aataı, ukpıqqtalıññıaqqat ilıpsıtıñ! Qanutunaglaansulı nayugıaqpısı? Qanutunaglaan ıǵlutuqtaksraǵıvısı? Taamna nukatpıaq uvıñtaısıaqsıuñata.”

20 İñuıch Jesus-muutinıǵaat. Irrusiqłuum tautupqauraqamıuñ Jesus, nukatpıaǵruk qııqsruqtıtkaqsıñıǵaa. Ulǵıpluni nunamun aksralıkhuni in-nuliqıaqsıñıqsuq qanıǵmıñı.

21 Jesus-ńum apıqsruǵaa aapaña, “Qarıaaglaan taatnalıva?” Taavruma nipliutigaa, “Imma ilıǵaurauıǵmıñıñaglaan.

22 Akulaiqıluǵu irrusiqłuum tuqunıaqsımagaa ıgıtqataqluǵu iknıǵmun sulı imıǵmun. Pıtıǵapku suraǵallanıaǵuqtuq! İñunıuǵıllanıaǵuta ikayuqtıgıt!”

23 Jesus-ńum uqautınıǵaa, “Arguasuktıksraunıchutin pıtıanıluña. Ukpıqs-rıññıaǵuvıch supayaaq pıtıñıauruq!”

24 Tavrauıaa aapaña ilıǵaam kappıanaruq nipliqlıhuni, “[Atanııq.] Ukpıq-tuña. İkayunıña ukpıqsırsıqatluquluña!”

25 Jesus-ńum qıñıǵai iñuıch utlaktıgıkkanı. İñıqtıǵaa irrusiqłuk itnaqıhuni, “Uqallaitchuıaq sulı tusaallaitchuıaq irrusiq, anıtqıgıkpıñ uumakña nukatpıagrıñmıñ, aasıñ isıtqısuñaqnak.”

26 Irrusiqłuk ıǵıallaksaqtuq qıluraǵaqtıtlugu taamna nukatpıaǵruk, aasıñ uulıllaktıtlugu anıruq ilaaniñ. Taamna nukatpıaǵruk tuqunaruatun ilıııqtuq. İñuıch uqaqsıñıqsut, “İlaa tuqulıqtuq.”

27 Aglaan Jesus-ńum tıgıplugu arǵaıgun ikayuqluǵu makıtınıǵaa.

28 Jesus isıanıkman tupıǵmun malıǵuaqtıñ apıqsruǵnıǵaat kısıñıuǵuıtıplugu, “Suvaata anıǵııtıpısigu taamna irrusiqłuk?”

29 İlaan kınıǵai, “Agaayulıññıakun pıliqıllapıaqhuni [ıısauraaħıkunlu] anıt-lagaa taatnasıq irrusiq.”

Jesus Uqautıǵıgıtkaa Tuqqutaıksranılu Anıpkakkauıksranılu

30 Taavrıumakıñıaqtıñ Galılee-kuaǵnıqsut. İısimatquñıññıǵaa kımun-unıñ naniıtılaanı,

31 atakkı ilıısautrıskıhuni malıǵuaqtımıñık, itna, “İñuıch tıgıgısigaat İǵnıña İñuum tuqulluǵasıñ. Tuqqutaunıkkımı pıñıayakun uvlut taamna anıtqıkkısrıuq.”

32 Aglaan malıǵuaqtıñ kanıqsınıññıǵaat uqaqıtuıtıgıkkana, taluqsraqıhutinı aasıñ apıqsruaǵalǵuıññıǵaat Jesus.

Kıña Kamaǵnıqsrauıva?

33 Tavra tıkiñıqsut Capernaum-mun. Tupıǵmııllıǵmıñ Jesus-ńum malıǵuaqtını apıqsruǵnıǵai, “Sumık uqaqtıyaǵıtuıaqqası ıǵlauħaptıknı?”

34 Kınıññıǵaat atakkı ıǵlaullaǵmıñ uqaqıqtıñ avatmun nallıǵmıknık kamaǵnıqsraunıaıqmagaan.

35 İlaan tarra aqıvıtılnı tuqıuǵnıǵai qulıt malıǵıch malıǵuaqtıgıkkanı nipli-ıplugıch, “Kıña iñuk sıvullııskımı aqullııruksrauruq savaktıǵuqmılıni iluqanıñun.”

36 Aası qıñıuaǵnıǵaa ilıǵaaq inıllakıgu akunǵatnı, saǵlırııtıplugu itnaqıhuni,

37 “Kisupayaam akuqtuğumiun ililgaaq pisigilunja akuqtuğaanja, suli kisu-payaam akuqtuğumiña akuqtuğumiñaitchaanja uvanajhiñaq aglaan akuqtuğaa taamna tuyugirigikkağa.”

Akitñaqtuqtinjtichuaq Uvaptiknun İlagillapiagiğkput

38 John-ñum Jesus nipliutiniğaa, “İisautrii, qiniğikput una anitchiragiiruaq ir-rusiğluñnik atuğluğ atqin. Taavruma iñuum maliguanjitmigaatigut. Uvvaasiñ iñiqtiğikput atakkii maliguaqtiginjtıluğ uvaptikni.”

39 Aglaan Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nutqaqtitnasion atakkii iñuum savaaqaqtuam quvinqaqtuanik atuğluğ atıga uqautigiyumiñaitkaanja pigiilıunja.

40 Akitñaqtuqtinjtichuaq uvaptiknun ilagillapiagiğkput.

41 Nipliutigipsi, kisupayaam aatchuğumisi qallugauramun imiksrapstnik Christ pipipmasi akilıiusiagiğlasipiagiğisigaa.

Killuqsasusaagıtı

42 “Kia iñuum killuqsasusaagpagu ilanat makua ukpiqsrisiqaqtuat uvamnı ililgaatun, nakuutlukkayaqtuğ taamna qunisiğmiutchiğluğ uyağakpañmik ipipkaçpan tağiumi. 43 Suli argakpich killuqsaqtitpatin piğumagitin. İuatlukkayaqtuğ ilipni isiguvich iñuuhıgmun argaillutin uumakña argaqağutin igluktun aullaħiksraqniñ anasiññuqsagvıñmun ikniğmun qamitlaiıaamun.

44 [Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut suli ikniq gamiyumiñaitmiuq.]

45 Naagasuli isigakpich killuqsaqtitpatin piğumagitin. İuatlukkayaqtuğ isiguvich iñuuhıgmun isigaillutin uumakña isigaqağutin igluktun iktaulikhsraqniñ anasiññuqsagvıñmun.

46 [Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut suli ikniq gamiyumiñaitmiuq.]

47 Suli ilvich irigikkaqıich killuqsaqtitpatin piıqsıgmagiñ qaçulıgluğ. İuatlukkayaqtuğ ilipni isiguvich anjaayuaataanik Agaayyutim atautchımik iriqañraqpich uumakña malğunınik iriqağutin iktaulikhsraqniñ anasiññuqsagvıñmun.

48 Tavrani

qupilğut tuquyumiñaitchut

suli ikniq gamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

49 “Maaniñ iñuk inımiğuurag makitalgutillaakkaugisiruğ iknıkun.

50 Tağiuq nakuuruq, aglaan tağium tağiuğniıqpan qanuğ tağiuğniğniıaqpisiun? Taatnamik qanusriuıqagıtchi tağıuntun, tutqıutiqağusi akunnapsitni.”

10

Jesus İisautriruq Avitıkun

1 Jesus aullaqami tavrakña Judea-munniqsuq igluanun Jordan-ñum kuunjan. Tavrani iñuich katirvigilgitmatni sivuanisun Jesus-ñum ilisautiuraagaqsilgiñniğai.

2 İlanjich Pharisee-ñuruat tikitluğ uuktuaqsagñaıgalualgiñniğaat, “Uvva, malığutaksrakuağnaqpa iñuum avitkumiun ağnaqtin?”

3 Taavrumali kiuniğai apiqsrutmik, “Qanuğmi Moses-ñum tillisiqaçpasi?”

4 Tamatkua kiugaat, “Moses aglausımaruğ, İñuum ağnaqtin avitchukku-mıun qaıtchiqılıun aglañnik avırrutiksranik aullaqtilluğuaııñ.”

5 Jesus-ñum kiuniğai, “Moses qaıtchiruq taavrumiña tillitmik pitchiıipsıgun.

⁶ Aglaan aullaǵniiǵhani Agaayyun iñiqsipman supayaanik iñiqsipmiñiqsuq aņutmik suli aǵnamik.

⁷⁻⁸ Taatnamik aņutim unitkisigaa aapanilu aakanilu, aǵnamiknun ililuni atausinņugutikaasiñ. Tavra malǵuunņaiǵutik aglaan atausinņugisirik.

⁹ Taatnamik kia-unniñ iñuum avitinniaqnaǵik Agaayyutim atautchimuk-titaǵikkak.”

¹⁰ Isiqaminj tupiǵmun maliguaqtañ apiqsrutqilǵiññiǵaat taavrumuuna.

¹¹ Jesus nipliutigai, “Kisupayaaq avitchumi aǵnaǵmiññi aasiñ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akitñaglugu aǵnaqqaatqinj.

¹² Naagaqaa aǵnam avitchumiuj aņutni aasiñ kasuutiluni atlamun taamna aǵnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ņum Agaayyutigai Ililgaurat

¹³ Iarjisa iñuich ililgaat Jesus-muutiniǵaich aksiquplugich. Maliguaqtañi aasiñ iñiqtiaqsiñiǵaich iñuich tikiutriruat ililgaanik.

¹⁴ Jesus-ņum ilitchuǵikamigich iħuaginñiñiǵai. Nipliutiniǵai, “Ililgaurat uvam-nuktitchigik. Avriaqutaunagich ilinjitñun atakkii Agaayyutim aņaayuqautaa aņmaruq iñunñun atriqaqtuanun ililgaanik.

¹⁵ Itqagisiuj una! Taapkuu akuqtuqtuat aņaayuqautaanik Agaayyutim ililgaurat akuqtuipmatun, kisiminj taapkuu tavrunaǵisirut.”

¹⁶ Tarra ilaan saǵliritikamigich ililgaat, iliplugich arganji ilinjitñun agaayyutiniǵai.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuq

¹⁷ Jesus aullapqauraqman iñuum aqpaliqsruqħuni purviginigaa itnaqluǵu, “Nakuuruq ilisautrii, qanuǵluņa piññaktaaqatlasifayapik isuitchuamik iñuulǵmik?”

¹⁸ Jesus-ņum apiqsrugniǵaa, “Suvaata atchiqpiņa nakuuruamik? Atautchiñhiñaq nakuuruq, taamna Agaayyun.

¹⁹ Iisimagitin tillisauruat, ‘Iñuauqtuqnak, atlatuqnak, tigliktuqnak, saǵlunak, saǵlutaqnak, kamagilugu aapan suli aakan.’”

²⁰ Taavruma iñuum kiugaa, “Ilisautrii, iluqaisa tamatkuu tupigigitka nu-taullamniñaglaan.”

²¹ Tavra Jesus-ņum tautuñniǵaa piqpaksrilikun itnaqluǵu, “Atautchimik inuǵniqsutin. Aullaǵutin tunityakkich sulliñipayaagikkatin aasiñ qaiļlugich maniññaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilli umialgutiqagumautin pakmani. Aasiļi taatnaanikkuvich maligluņa.”

²² Iñuk tusaakami taavrumiņa aliasuliǵniqsuq, aasiñ aullaǵniqsuq iħiļiuliqħuni atakkii suuraupkaqpaitłuni.

²³ Jesus qiniqtuagataǵaluaqamigich nipliutiniǵai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isiliksraxat Agaayyutim aņaayuqautaanun.”

²⁴ Maliguaqtai quvigusunñiqsut taavrumiņa nipliqman. Aglaan Jesus-ņum nipliutitqinñiǵai, “Ililgaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isiliksraxat Agaayyutim aņaayuqautaanun.

²⁵ Qaǵanatlukkayaqtuq pikukturuam isiliksraxa ‘Iraagun Mitqutim’ uumakņa umialguruamiñ isigñialiksrananiñ Agaayyutim aņaayuqautaanun.”

²⁶ Maliguaqtai quvigutchallapiǵniqsut, suli apiqsruaqsiplutinj inmiknun, “Kiñami anniqsuǵisifiqpa?”

27 Jesus-ŋum qĩñiqamigich irigruiñaqługich nipliğñiqsuq, “Iñuk anniqsugumiñaitchuq iñmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaagitlaplugu.”

28 Tavra Peter-m nipliutinigaa, “Atañii, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

29-30 Jesus-ŋum kiunigaa, “Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kinunigmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitungamiñik, unniñ umialgutmiñik pigilunja suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitnik ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuuligmi piyuaqsiugaluanñagmiunniñ, suli pigigisiplugu isuitchuq iñuuliq sivunigmi tikiumaraksrani.

31 Tamatkua sivulliuinasugiruat pakma aqulligugisiñiqsut aasiñ aqulliu-ruat sivulligugutin.”

Jesus-ŋum Piñatchiğñigai Uqaqalki Tuqputauniağimñiglu Anjitiqkkauligimñiglu

32 Ukuu a igliğniqsut tunjaanun Jerusalem. Jesus-ŋum sivulliuqtuağniğai maliguaqtit kapyalillaqtuat. Atlas iñuich maliqsruqtuat iqsilillaqtut. Aasiñ katitaallakamigich qulit malguich iñugiaktigiruat uqautiaqsiligimñigai tamatkua atuumaruaksrat iñmiñun,

33 nipliqhuni, “Atañii, Jerusalem-munñaqtugut. Iñuum aatchuutiniğaa Iğñiña Iñuum qaukhinittun agaayuliqsinun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqputaksrağniğniğaa. Tavralli qaitkisigaat Jew-ñunitchuanun.

34 Taipkuu mitautigigisigaat suli tivvuaqtuglugu suli anaumigilugu, aasiñ tuqputkisigaat. Aglaan piñayakuun uvlut anjitiqkkisilgitchuq.”

Aakauruam Injirsuana

35 James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliqhutik, “Iñisautrii, apiqsruutiksrağiptigiñ pisullapiakkaptiknik.”

36 Tavra nipliutinigik, “Suqagukkaluapqisik?”

37 Taapkuu kiunigaak, “Aquppiqasrigukhutin uvvaami ilaqatikpuk taliqppikni suli ilaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumanu uvlumi aqvutkuvich kamañaqtuani atanguvipni.”

38 Aglaan Jesus-ŋum nipliutigik, “Iñisaniğuptiku apqusaagaksrautigikkağa apiqsruğayaitpaluktutik taatna. Imiñiñauvitku qallun imigviksrautigikkağa naagaqaa apqusaalhiñauvitku nañinnaqtuaq apqusaagaksrautigikkağa?”

39 Taapkuu malğuk nipliutigaak, “Piñhiñauruguk.” Jesus-ŋum nipliutigik, “Iliptik ilmutun imigisirutik alianaqtuamik imigaksrautimnik suli apqusaagisiplutik nañinnaqtuakun apqusaagaksrautipkun.

40 Aglaan piksraqtuksraunitchunja kimik aquppiruksramik taliqpimni unniñ saumimni, aglaan Agaayyun qaiñniğagik taapkuu inik tamatkununja iñunñun itqanaiyautikkağmiñun inigitquplugik.”

41 Atlas qulit tusaakamitruñ iluaginimñiğaiç James-lu John-lu.

42 Jesus-ŋumli iñmiñuutiniğai aasiñ nipliuuplugich, “Iñisarusi añalatinich Jew-ñunitchuat añalaniglugaqtilaanatnik iñunittik, suli kamañağniqsrañisa naqititchuuplugich.

43 Aglaan taatnatun ittuksraunitchuq akunnapsitni. Kisupayaaq kamañağukkumi akunnapsitni savaktigiyumagiksi.

44 Suli kisupayaaq qaukhusukkumi akunnapsitni savautrisuuyumaq iluğapsitnik.

45 Iğñiña Iñuum agginitchuq iñunñun savautityağuni aglaan savautriyağuni suli qaitchaqługu iñuulhi tasuqsautiksrauplugu iñugiaktuanun.”

Jesus Qiñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

⁴⁶ Jesus maliguaqtinilu tikiuaniqsut Jericho-mun. Aasiñ aullalgitñamin Jericho-miñ qiñitlailaq injiulauraañiaqti aquppiñiqsuq tumitchaam sanigaani, atilik Bartimaeus-mik igñiña Timaeus-ñum.

⁴⁷ Qiñitlailam ilitchuqhiqamiñ Jesus Nazareth-miu apqusaagaqsiñiplugu tuqluğaaqsiñiqsuq, “Jesus, kinuviaña David-ñum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkana inilgaanimma. Nagligillanñianña.”

⁴⁸ Iñugiakuat iñiqtiğaluağniğaat nipaisaaquplugu, aglaan nipitusip-saagñiqsuq, “Kinuviaña David-ñum, nagligillanñianña.”

⁴⁹ Jesus nutqaqtigami tiliñigai tikiutitquplugu. Tamatkua utlanğniğaat qiñitlailaq nipliutiqlugu, “Quviatchauğigini, makillutin. Tuqluğaatin.”

⁵⁰ Quayaliqpagitluni maksrikami quppigaañiutigalugu aqpaqsruğniqsuq Jesus-mun.

⁵¹ Jesus-ñum apiqsruğniğaa, “Suvaata akku tuqlullaviña?” Qiñitlailam uqautinigaa, “Iisautrii, qiñitlasitqigukkaluaqtuña.”

⁵² Uuma kiugaa, “Itqanainaniktigñiqsuq ukpiqsrihipkun.” Tavrakñatchiaq qiñitlasifñiqsuq. Nakuqsliqami maliutigaluguuğniğaa Jesus.

11

Jesus-ñum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Qaniñani Jerusalem Jesus iglauqatailu qallifñiqsut nunaaqqiuraanun Bethphage-mun suli Bethany-mun ituanñun iñginani atiqaqtuam Olives-mik. Jesus tuyuqagñiqsuq malğunnik maliguaqtimiñnik nipliutiqlugik,

² “Nunaaqqiuramukkitik. Taamuñaasii isipqauraguptik paqtikisigiktik pituksimaruaq nuğğaña natmaksigvium natmaksigvigimailaq sivuani. Pituiglugu uvunautiyatku!

³ Kia iñuum apiqsruqpatik suvaata pituigñiaqmagaan nipliutiyumagiktik, ‘Atanguruam inuğigaa aglaan utiqtitkisiyaa qilamik.’”

⁴ Taapkuak tarra aullağniqsuk. Paqinnigaa natmaksigvium nuğğaña tumitchiani pituqagtuq paanani tupqum. Tarra pituigñigaa.

⁵ Taatnal u iñuilli qichaqtuat tamaani nipliutigaiq, “Ukuqtik, suniaqlugu una pituigpitku?”

⁶ Aikhiqsuak taapkuak kiggutiniqsuk Jesus-ñum tillisaatun. Iñuilli taapku aullaqtinnigaiçh.

⁷ Taapkuak taamna nuğğaq Jesus-muutiqlugu, aasiñ quppigaaatik matqalugik ilinigaiçh taavrumuña nuğğagmun. Jesus natmaksiaqsiñiqsuq.

⁸ Iñugiakuat iñuich quppigaaatin siamitkaqsiñigaiçh apqutmun, suli ilañich akiğuiñnik napaaqtum navquqlugich illiuqaiñiqsut apqutmun.

⁹ Iñuich sivuagun Jesus-ñum suli tamatkua aquagun nipruagaqsiñiqsut, “Hosanna. Nangaglakput Agaayyun! Uvvatuq Agaayyutim pliutiqağliun tikitchuaq piqusiqhuni Atanigmik. *Psalm 118:25, 26*

¹⁰ Agaayyutim pliutiqağliun taamna anjalatchiaqsiruaq pakma sivulliaptiktun David-tun.

Nangakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qilanmi.”

Psalm 148:1

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-munniqsuq. Tavrunaqami isiqhuni agaayyuvikpanmun, qiniqtuagatağaluaqami aniñiqsuq. Tanuğaksipluni aullağniqsuq Bethany-mun piqatigiplugich qulit malğuk maliguaqtini.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaqtua

12 Uvlaakuqman iluqatin pisuktuaqamin Bethany-miñ Jesus nigisuligñiqsuq.

13 Tautunigaa asirrisuuruaq napaaqtuq unjavaniñ akutuqpaliqagñiqman. Tarra takunigaa asirritmanaaqiaqlugu. Tikitñamiñ suqagñiangitchuq. Akutuqpaliñhiñanik paqittuq atakkii pukunnaqsingitñunisuli.

14 Jesus-num nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniñ iñuum asiaqtuvgitqikkumiñaitchaatin pakmakñaniñaglaan.” Maliguaqtaiñ tusaanigaat taatnaqman.

Jesus-num Suaqluiyaiñha Agaayyuvikpauramik

15 Tikitñamiñ Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq agaayyuvikpañmun. Anitaqsiligñigai tunisullaqtuat suli tauqsigsuqtuat taavrumakña agaayyuvikpañmiñ, ulgutqataqlugillu niggiiviich akiñik simmiqsugviich suli aquppiutanjich tunisullaqtuat tinmiagruranik tunillautiksrauranik,

16 suli kiñaunniñ akiyaqtitchumiñaiññigaa tuniaksranik agaayyuvikpakuaglugu.

17 Iisautiniñgai iñuich, “Aglausimaruq,

‘Uvaña tupiğa taiyuutiqağisiruq

iñupayaat agaayutyaqtuğviatnik.’

Isaiah 56:7

Aglaan ilipsi iriqtuğviliutinigiñksi tigliniaqtinun.”

18 Qaukinjich agaayuliqsit suli aglaliqirit tusaakamitruñ taamna, pakaagñiaqsiniñgaat qanuq taimma piyaqquguklugu. Nuyuağiliutinigaat atakkii iluqatin iñuich quvigusuutigiplugich Jesus-num iisauttutai.

19 Unnuksraaqman Jesus aullalgiññiqsuq nunaqqimiñ piqatiqaqhuni maliguaqtimiñik.

Iiisaaksraq Pannaqluktuamiñ Napaaqtumiñ

20 Suli uvlaağuman apqusaqamin taututqinñigaat asirrisuuruaq taimña napaaqtuq. Pannaqlunñiqsuq kanjituummagmi.

21 Peter-m itqaqtigilññigaa imña atuumaruq aasiñ nipliutiplugu Jesus, “Iisautrii, asirrisuuruaq napaaqtuq piunillaqsruqtikkan panitqitñiqsuq.”

22 Jesus-num kiugai, “Ukpiqsrisitchi Agaayyutmik.

23 Iļumutun uqatigipsi, Nipliutigupsin igğiq, ‘Ki, nuuttittin igitaulutin tağiumun’ atuumagisipiaqtuq. Taamna nalupqinaitchuq. Ukpigillapiagupsin iluqnağusi taatna atuumagisinilugu, tavra savaanupkahifiñagiksi.

24 Taatnamik nipliqsuña, qanutchipayaat kipigñiuğutigikkasi agaayyutigupsigik ukpigitchi akuqtuğinilugich, suli piginiagi.

25 Agaayugupsi, natqigutimaagumagisi ilagikkasi qanutchmik akikñaqtuutiqağniğupsi. Taatnağupsi aapagikkapsi pakmani ittuam natqigutimaagisigaasi killuutipsitñik.

26 [Natqigutrisimaitkupsi iñunñik atlanik aapapsi pakmani ittuam natqigutiymuñaitmigaasi killuutipsitñik.]”

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqa?

27 Utitqikkamin Jerusalem-mun, Jesus isigñiqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukinjich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtigruat tikiññigaat

28 apiqsruqlugu, “Kia aatchuqpatin anjalatchiğimik savautiplutin tamatkunina? Kia sanñksriññiqpatin taatnatun?”

29 Jesus-num kiuniğai, “Apiqsruğniğipsi atatchiñhiñamik apiqsruutmik. Kiulgupsitña uqautigisigipsi anjalatchiñkun tamatkunina savalgutilaamnik.

³⁰ Nakitña John anjalatchiñinikpa ilaan paptaaqtitchisilaanjanik? Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ? Uqautisitña.”

³¹ Taapkua uqqaagiasqisñiqsut inmiknun, “Kiuguptigu pakmakñaktaunilugu nipliutigisigaatigut, ‘Suvaatami ukpigiññiqpisiñ John?’

³² Naagaqaa uqagumiñaitchugut anjalatchiñña iñukmiqnisaunilugu.” Ilinjisa sivuugaginiñgaich iñuich, atakkii iñupayaq ukpigiñpiagiñgaq John sivuniksrigit-rauniplugu.

³³ Taatnagaluqamin kiulhiñagiñgaat Jesus, “Uqautilguiññigiptigiñ.” Jesus-nuñli kiugai, “Uvanjaptuq uqautiyumiñaitmiñigipsi nakikña anjalatchiñinikña tamatkuninja savaaqqtilaamnik.”

12

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

¹ Tavrali Jesus uqautriñiqsuq Pharisee-njruanik atrikusautmik. “Unaguq iñuk nautchiiviqagiñiqsuq. Nautchirrigviliugniñiqsuq, sapukutchiqługu avataagun, nivakhuni misuguliugviksramik, nappaipluni nasiqsrugvijnmik, tarraasiñ atukkirutigiplugu nautchirriqrinun, Taatnaanikami aullañiqsuq unjasiksaunun nunamun.

² Katitchiñaqsiyman nautchiiviqaqtuq tuyuqagiñiqsuq savaktaagrunkiamik atugaksraqtuanun piññaktaaksrautni aitquplugu ilinjitñiñ.

³ Tamatkua taamna tigukamitruñ anauliñgiñgaat, aullaqtitluguasiñ saagailaaqługu.

⁴ Una tuyuqatqinñiqsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqługu niaquagun, aullaqtinnigaaat uqapiluuuuplugu.

⁵ Tuyuqatqilginñiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunnigaaat. Tarra iñugiaktuat atlat tuyugikkani iñuum nanjititqatapiaqtañgiñgaich, ilañich anauragaqługich, atlat tuqquttaqługich.

⁶ Uvvaguq taamna nautchiiviqaqtuq atautchimik igñiqagiñiqsuq piqpagikkagiñnik. Aqulliuplugu tuyuginigaa itnaqhuni, ‘Tamatkua talugigisivalukkaa igñigikkaga.’

⁷ Aglaan taapkua nautchiiriqirit inmiknun uqagiñiqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’

⁸ Atugaksraqtuat tigguqłunigaaat igñinja, aasiñ tuqqutlugu iginnigaaat taavrumakña silataanun nautchiivium.

⁹ Qanuñniaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqqutchaqługich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuanun.

¹⁰ Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqalña:

‘Uyagak tuppirt ayakkañat,
taamna uyagak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atangum savaagigaa
suli quvinqaqtuanun asugigikput.’ ”

Psalm 118:22, 23

¹² Jew-nuplutin sivulliuqtit ilisimanigaaat uqaaqtuutigiplugu atrikusautmik akikñahiqtin. Taatnaqługu tigusuliqpiavsaağaluğniñgaat Jesus maatna aglaan taluqsrağniqsut iñuñnik. Aasiñ qanuusiksraiqaamin uniññigaaat.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹³ Jew-nuplutin sivulliuqtit tuyuginigaiç ilañich Pharisee-njruat suli Herodkuaqtuat pitchaquplugu Jesus apiqsruqtuutininik.

¹⁴ Tikiumakamin nipliutinigaaat, “Iñisautrii, ilisimarugut nalaunñaruñtilaaqnik sugisunjaqñagu qanuq iñuich isummatiaqqtılaañat.

Suginjtmigiñ iñuum suurautilaanja, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitqukkanjanik. Maligutaksrakuagnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi?

¹⁵ Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliinjanitpisa?" Aglaan Jesus-ñum ilisimaniġaa ukpinñuagutaat nipliutiplugich, "Suvaata uuktuagpisiñja? Kiata aatchuqsitña qinillaaksramnik maninjmik!"

¹⁶ Tamatkua aatchuqmatni manieuramik apiqsruġniġai, "Kisumik atrigaġniqpa?" Kiuniġaat, "Caesar-mik."

¹⁷ Jesus-ñum nipliutinigai, "Utiqtitchumagiksi pigikkaña Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaña Agaayyutim." Tamatkuatarra quviġusuutiginigaa nipliutipmatinj taavrumiña.

Apiqsruun Anjipakkauġkun Tuquliġmiñ

¹⁸ Tavra ilanjich Sadducee-ñuruat Jesus-muñniqsut, taapkua nipliġuuruat tuquruat anjitiqlaiññiplugich. Ilinja apiqsruġniġaat,

¹⁹ "Iñisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anjun ilaqatigaqtuq tuqukpan qitunġigaluaqani, taavruma anutim aniqataan ilaqatniktaagiraksraġiniġaa uilgaġnaaq qitunġisilugu anutmik ilisimanaġuniasiiñ tuquruam qitunġaġitilaanjanik.

²⁰ Uvva uqaqtaunurut itna, Ilaatniguuq tallimat malġuich aniaqatigiich. Anayukġium nuliagiliutinigaa una aġnaq, tuqupluniasiiñ qitunġigaluaqani,

²¹ suli tuglian nuliagiliutiginigaa taamna aġnaq aasiiñ tuqulġitluni qitunġigaluaqani, taatnatunsuli pinayyak.

²² Tarra taatnatunsuli tallimat malġuich nuliaginiġaat qitunġigaluaqatin. Aqullipluni aġnaq tuqupmiñiqsuqtuq.

²³ Taivrumanij anjitiqligmi makitqikkuminj nalliata nuliagigisivaun? Atakkii iluqatinj tallimat malġuich nuliaginiġaat."

²⁴ Jesus-ñum kiugai, "Naluniqpsiñ nalaunġiġiqsi? Naluniġiksi Agaayyutim uqalħa aglausimaruaq ilaanlu sanñja.

²⁵ Tuqunaruat anjitiqkkuminj atrigigisigaich isaġulgich atakkii ilaqatniktuġiq itchumiñaitchuq pakmani.

²⁶ Agliqisimasuknaġiksi makpigaañiñ Moses-ñum anjitiqlikun tuquliġmiñ—Agaayyutim nipaa tusaġnaqtuq ikualaruamiñ uqpigauramiñ itnaqhuni, 'Uvanja Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu'.

²⁷ Kanjicsimaiññiqsursi. Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigi-plugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun."

Kamanaġniqsarjat Tillisit

²⁸ Iñanjata aglaliqirit tusaaniġaa Jesus-ñum uqautigikkaña Sadducee-ñuruatnun. Iitchuġiplugu Jesus-ñum kiggutillautaqalħa apiqsruġniġaa, "Nalliat tillisit tupigitluktaksrauva iluqanjitñiñ?"

²⁹ Jesus-ñum kiugaa, "Una tilliñ piitchiuillapiaqtuq, 'Naalagnisitña, Israel-aagmionurusii, Sanñjiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanguruq.

³⁰ Piqpagiraksraġiginiñ Ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ suli iluqaaniñ iñuutchipniñ suli iluqaaniñ isummatipniñ suli iluqaaniñ sayagikkapniñ.' Sivulliuruksraq tilliñ tavrataama.

³¹ Tuglia taatnatun, 'Piqpagiyumagiñ iñuuniagmatin iliptun ililugu.' Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluqtuamik taapkuñnakña."

³² Taavruma aglaliqirim kiuniġaa, "Iñisautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaipiaqtuqtavra atlamik.

33 Iñuum piqpagiraksragigaa Agaayyun iluqaaniñ uummatmiñiñ suli iluqaaniñ kanjicsimaligmiñiñ, suli iluqaaniñ sayagikkagminiñ, suli piqpag-ilugu iñuuniaqatni iñmisun ililugu. Iñuatluktug tupiksriruni taapkuñniña tillisñiñ tikiutriñigmiñ niğrutinik suli atlanik tuniñlautiksranik Agaayyut-mun.”

34 Taavruma kiupmani isumaturuaton, Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpigilhiñaagugniñiñ Agaayyutmun añalatchiñiksran.” Tavrakña Jesus apiqsruqausiksraigñaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

35 Jesus ilisautriñlagmi agaayyuvikpañmi apiqsruğniqsuq, “Suvaata aglaliqirit nipliğagivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag, kinjuviağiniplugu David-mun?”

36 David, añalatlugu Ipqitchuam Irrutchim, itnağniqsuq,
‘Atangum uqaqtug Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

uvanñun akiñliñialhatnunaglaan uumigiritin.’

Psalms 110:1

37 David-ñum iñmiñiñ taiguutiqaqpagu Atanguruamik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kinjuviağitlaniqpañ?” Iñugağruich naalağnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

38 Iñisautriñigmiñiñ nipliutigai, “Qaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktu-atlaturuat akuqturuaniñ atnuğaaqhutin suli iñuñnun paglatqusuuplutin tauqsigñiağviniñi.

39 Katragviniñiñ suli iñuich niğiqpakmata aquppitlaturut nakuutluktuani aquppiutanjitiñi.

40 Ivayaqtuqmigaich ulğagñaat tupigikkajich, aasiñ agaayyuraalgupmiut sivisuplugu agaayunñuakikun. Tamatkua tamarra anasiñhuusiaqagisirut pitluglugu atlaniñ iñuñniñ.”

Uilğagñaam Iñiraña

41 Jesus aquviniqsuq iglvanun ilirrivium aasiñ tautuktuagaqsiplugich iñuich iliriruat ilirrivimñun. Iñugiaktuat umialguruat iliriquañniqsut.

42 Piqaqmiñiqsuq naalgiiktuamik ulğagñaamik iliriruamik malğunñik susaurañnik maniaayurañnik.

43 Jesus-ñum tuqluğniğai maliguaqtini nipliutiplugich, “Nipliutigipsi, taamna naalgiiktuag ulğagñaag iliritluktug tamatkunakña atlaniñ iliriruaniñ.

44 Iluqatin atlat piksraqaqhutin ilirirut sippakuuqtuaghutin, aglaan ağnaq piksraiññağmi iliriruq tamatkiqlugu iluqaan pigikkani iñuuniutiksraigluqhuniunniñi.”

13

Jesus Sivuniksriqirug Piyaquğniathanik Agaayyuvikpaum

1 Jesus aullaaqsiñman agaayyuvikpañmiñ, maliguaqtaan ilañata nipliutinigaa, “Iñisautriñ qiniğun. Qanutun piññaqnaqtigivat makua uyağaiç marrumani agaayyuvikpañmi!”

2 Jesus-ñum kiugaa, “Quviğusuitigivigich makua kamañtuat tupqich qiniçkatin? Kisinñuqtaqagumiñaitchuq uyağañmik qalliani atlam ulğutañiañitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqirug Iñuñliuğutniğlu Piyuaqsiutiksramiğlu

3 Aquppiuqtuaqhutin Jesus-lu iggiñi atiqaqtuag Olives-mik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-njuml, John-njuml, suli Andrew-m apiqsruñigaat kisinjuutiplugu,

4 “Uqautitigut, qakugun tamanna atuumaniappa? Suli sukun ñitchuqutitigun ñitchuqigisivisa iluqagminj tamatkua atuumaaqsikpata?”

5 Jesus-njum uqaaqsiñigai, “Qaunagiyumausi; kisumun iñunmun kinnip-kagniaqasi!

6 Iñugiaktuat tikiumagisirut atuqlugu atiga nipligutin, ‘Uvanja Christ-njuruja’. Kinnitñikkisirut iñugiaktuanik.

7 Iñuñiugniaqasi tusaqsraqağupsi anjuyanjmik maani naagaqaa unjasiktuani. Aglaan isukhitchumiñairgaqtusuli.

8 Nunaaqqich akikñaqtuligisigaich atlat nunaaqqich, suli atanguviich akikñaqtuligisigaich atanguviich atlat, nuna ñiqsraqisiruq atlakaagiiñi nunani. Itkisipmiuq nigisunjaq suli ihuñiñi. Tamarra tamatkua aullağniisaagigisigai nagliksaahum.

9 “Aglaan qaunakkiagikkumausi ilipsitñik. Qaitqatagisigaasi uqaqsittaqtitchirinun, suli ipiqaqtugisigaasi katrağvinñi. Tikiutigisigaasi kavanauruanun umialguruanunlu pisigilunja. Tavra piviksraqağisifiqsusi ñiisimaraulusi.

10 Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuağisigaat tusaayu-gaagiksuaq iñunmun nanipayaaq.

11 Qakugun tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvinmun isumaalusunjaqasi sivuani piviksram sumik uqaksrapsitñik. Taivrumanani Ippitichuam Irrutchim ñisautigisigaasi nipliutiksrapitñik. Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna Irrusia Agaayyutim uqağisiruq ilipsigun; nipliyumiñaitchusi.

12 Aniaqatiunjuuat qaitqataligisigaich aniaqatiutin tuqqutaksraulugich, suli aapagikkatin igñiguruat. Iñigaat akikñaqtuligisigaich anjuyuqaatin unniñ tuqqutaksraulugich tamatkua.

13 Iñuich nanipayaaq uumigigisigaasi pigilunja. Aglaan Agaayyutim anniq-sugisigaa sivutmuulguruuq isuanunaglaan.

Tatamnapiağataqtuaksraq

14 “Iñuk agliqiruaq ukunija kanjisi! Tautukkisigiksi naggunallapiağataqtuaq qikağuni tavrani qikağviksraqviginisagmifiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-mi ittuat qimakkumaut iggiñun.

15 Iñuk innigumi tupqum qanani isigñiaqani saagaksraqsiugiağuni tupqum ñluni.

16 Suli taamna qakma nautchiivinmi utigniaqani saagağniağuni atnuğamifiñik.

17 Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani sinjaiyuruani suli miluk-titchiruani taipkunani uvluni.

18 Agaayyumuusi qimagviksraqsi ingitqulugu ukiumi.

19 Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiağniaqtut qanapaniñiñaglaan Agaayyutim nuna iñigataqmagu. Aasiñ taatnatun nagliksaaqtigitqikku-miñaitchut aquagun taavruma.

20 Aasiñ Atangum ñanñaqtaanjsuaqpagich taipkua uvlut kiña iñuk anniq-sukkauyumiñaitchuq, aglaan pisigilugich piksraqtaagikkani ñanñaqtaagisigai taipkua uvlut.

21 Taimanigun kia iñuum uqautikpasi, ‘Atanji, uvva Christ-njuruuq Agaayyutim akiqsruutigikkaña’ naagaqaa uqautikpasi ‘Atanji, ilaa taimña’, ukpiğiniaqagich.

²² Anniqsuqtinŋuat suli sivuniksriqirinŋuat iligisirut savaaniglu quviq-naqtuaniglu. Taavrumuuna kinniŋiaŋniŋaich Agaayyutim piksraqtaani pisagiyumiŋaŋumisigik.

²³ Taatnamik qaunatqiaŋgikkumausi! Kilikkipsi sivuani tamatkuniŋa iluqanjitŋik pinaiŋiŋaisa.

Aggiŋha Igŋiŋan Iŋuum

²⁴ “Taipkunani uvluni, pianikpan taamna ihuilliugutiŋpak, siqiniŋ taaqsigisiruq,

suli tatqiq qaumagingiguni.

²⁵ Uvlugiat katakkisirut qilaŋmiŋ,

suli qaummatipayaani silam nuktitaulutin inimikniŋ. *Isaiah 13:10; 34:4*

²⁶ Taivrumani uvlumi iŋuich tautukkisigaat Igŋiŋa Iŋuum aggiqsuaq nuviyakun piqaguni kamaŋaqtuamik saŋjimir kamaŋautituummaŋmi.

²⁷ Taamna tuyuqagisiruq isaŋulinŋik katitchiyaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkaniŋik nakikŋapayaaq.

Iŋisaaksraŋa Asirritlaitchuam Napaaqtum

²⁸ “Iŋisaaqagitchi asiaviqutiniŋ, itnaqhuni, nauriuraq nauŋuraaqsiivaalukman qiŋiŋnaqsiuraaqsiŋmata akutuqpaliksrai ilisimaraŋigiksi upiŋgaam qalliŋha.

²⁹ Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat ilisimagisigiksi isuksram tikiumaaqsiŋha.

³⁰ Ilumun nipliutigipsi, ukua iŋuich tuquyumiŋaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna.

³¹ Qilaŋlu nunalu piigisiruk aglaan uqaŋitka piigumiŋaitchut.

Pivia Aggiŋiksraŋan Iŋisimaraitchuq

³² “Kia-unniŋ iŋuum nalugaa taimanigun Igŋiŋan Anjutim qakugun aggiŋiksraŋa, uvaŋa unniŋ isaŋulgich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa ilisimagaa.

³³ Qaunatqiaŋgiksiliŋsi, itqummaaŋgikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumaŋiksraŋa.

³⁴ Atriqaqtuq umialinŋmik aullaqtuamik uŋasikuamun nunamun unitchipluni tupigimiŋik. Saŋjiksriŋiŋiŋaa pirigikkani savaaksraŋanik, tilipluguaŋiŋ talum munaqsraa qaunatqiaŋgiquplugu.

³⁵ Taatnamik itqummaaŋgikkumausi atakkii nalugiksi qakugu aŋaayuqarŋa tupqum aggiŋiksraŋan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniŋ uvlaami.

³⁶ Aggiŋumi tavrakŋatchiaq paqingitchumagaasi siŋigusi.

³⁷ Nipliutigikkaŋa iluqapsitŋun sivuani uqautigigiga iŋupayaanun, Itqummaaŋgikkumausi!”

14

Sivunniugun Tuqtuchuklugu Jesus

¹ Atuumagaluaqtitnagik malguk uvluk Jew-ŋuruat niŋiqpagvikaanatalu atilik Apqusaakkauŋigimik suli niŋiŋhata puvlaksigniŋiŋaamik qaqqumik, qaukŋiŋisa agaayuliqsit suli aglaliqirit pakaŋiniŋaata qanugimŋa tigusuklugu Jesus iriŋaqtuŋutin tuqulluguasiŋiŋ.

² Aglaan ilinŋich nipliŋiŋisut, “Niŋiqpagvikaam uvluaŋi taatnaŋniŋaŋitchikput. Iŋuich aupatchakpiaqtut.”

Jesus Tipraŋiksakkauruq Bethany-mi

³ Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ñum atniññautiqaqtuam auyugaqtuamik. Aasii niñipkaqlugu aǵnam tikiññiǵaa saagaqhuni akisul-lapiaqtuamik uqsruǵutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma arǵmañiǵaa nakastruñjuañja kuviklugu uqsruǵun Jesus-ñum niaquanun.

⁴ Ilañisa iñuich iħuaginñiǵiññiǵaat aasiiñ avatmun nipliqtuñ, “Suvaata una piilaamun uqsruǵun atuqpa?”

⁵ Tuniñayaqtuq qaaniǵlugu pinjasut kavluutit taalanik aasii qailllugu manik nagliñnaqtuanun.” Taatnaqhutiñ uqapiluktut akikñaqlugu aǵnaq.

⁶ Jesus-ñum nipliutigai, “Suginaiqsuñ! Suvaata iħuilliqtitpisiuñ taamna aǵnaq? Una savaaqtuq nakuuruamik uvañnun.

⁷ Nagliñnaqtuat itchaǵataqtut. Taimma qanutun savautiħiññiǵaǵisi nakuuru-amik piyumiññiǵupsi, aǵlaan nayuutiħiññiǵumiññiǵaıtħuñja.

⁸ Aǵnaq savaaqtuq piyumiññiǵumiññiǵaıtħuñ. Tipraǵiksaa timigikkaǵa itqanaiautiplugu iluvikkauksrañjanun.

⁹ Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuagikpatruñ tusaayugaagiksuaq iñuich uqautigigisiǵaat nalupqinaǵlugu aǵnam taavruma taatnaħa itqakku-tauluniasii ilaanun.”

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilañat qulit malǵuich malǵuaqtit, utlautiniqsuq qaukiñitiñun agaayuliqsit aatchuutigisuklugu Jesus ilinñitiñun.

¹¹ Tusaakamitruñ quviasuligniqsut, sulii akiqsruǵniǵaat aatchuǵuklugu maniññik. Tavrakña Judas utaqqiaqsniñiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuǵnaqsilugu.

Jesus Niǵiqatauniqsuq Malǵuaqtimiñi Niǵiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkauǵimik

¹² Sivulliqpiami uvluañi niǵiqpagvikaam puvlaksignigilaamik qaqqumik ip-naiyaaq tuqqutauratuq itqakkutauplumi Apqusaakkauǵimun. Jesus-ñum malǵuaqtaiñ apiqsruǵniǵaat, “Nanili itqanaiaquvisigut niǵiqpahiksraptiknik atiliñmik Apqusaakkauǵimik?”

¹³ Jesus-ñum tuyuǵigik malǵuk malǵuaqtinñi nipliutiplugik, “Nunaaqqimukkitchik. Tavrani paaǵisigiktik iñuk saagaqtuq qikumik imiqagvinñik. Malikkumagiktik.

¹⁴ Napmun isiqqan nipliutiyumagiktik tupilik, ‘Iisautri nipliqsuq, nanili iniqaqpich niǵiviksramnik ipnaimik atiliñmik Apqusaakkauǵimik piqasigilunja malǵuaqtimnik?’

¹⁵ Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagvinñik inituruamik qul-igmi inimi itqanaillaamik inuqsrañaiqlugu. Tavrani itqanaiautiyumagip-tigut.”

¹⁶ Jesus-ñum malǵuaqtai aullaqtut nunaaqqimukhutiñ. Paqinnigaañ nipliħa taatnatupiaq, itqanaiaqhutiñ niǵiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauǵimik.

¹⁷ Anaqaksraaqman Jesus tikiññiñiqsuq piqatigiplugich qulit malǵuich.

¹⁸ Niñipkaqlugich Jesus-ñum nipliutigai, “Ilañsisamma niǵiqatigikkaǵma aatchuutigigisiǵaañja.”

¹⁹ Taapkuā aliasuligniqsut nipliutiplugich atausiuttaqhutiñ, “Uvañ pivañ?” atlatuli, “Naaga uvañ?”

²⁰ Jesus-ñum kiuniǵai, “Ilañsisamma qulit malǵuuplusi ittuasi misuksiqatigikkaǵma puggutamiñ.

21 Iñuk agaayyutitñaqtauruaq nalunaiqsaq tuquruksauruq tuvraglugu aglausimaruq ilaagun. Nakliuñ iñuk tamna aatchuiruaq Iñuñmik agaayyutitñaqtauruaq! Iñuñlukayaqtuq taimani anijitchumi.”

Atangum Nullautchigvia

22 Tamatkua nigilgataqtitlugich Jesus-ñum tiggummiplugu qaqquq quyyatipluguasiñ avguqlugu qaiññigaa maliguaqtimiñun nipliqhuni, “Tigulugu niggiñsiuñ, taamna timiga.”

23 Jesus-ñum tigukamiuñ qallun quyalgitlugu Agaayyun, qaiññigaa tamatkununa imiqsillaavigipluguasiñ.

24 Nipliutigai, “Una auga maqiruaq iñugiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim taluñniquisigaa akiqsruutni.

25 Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuna asiam misuñuanik taivrumunaaglaan imigviksramnun nutaakun añaayuaqutaani Agaayyutim.”

26 Tavra atuani kamij atuutmik aullañiqsut iggimun atilijmun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piiñaañiañhanik

27 Jesus-ñum nipliutigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigiluna. Atakkii aglausimaruq, ‘Tuqqtuchiruna munaqsrimik, taatnamik ipnaich siamitkisirut.’ *Zechariah 13:7*

28 Aglaan kiñuagun anijqianikkuma aullañisirusi sivupsitñi Galilee-mun.”

29 Peter-m nipliutigaa, “Iluqatin unitkaluaqpatinunniñ, nikatchakku-miñaitchuna.”

30 Jesus-ñum itnañigaa, “Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalguqtañaluaqñagu malguniaglaan piiñaañigigisigikma piñasuniaglaan.”

31 Aglaan Peter nipliqsuq qapinaiqhuni, “Tuqulunaunniñ nayuñniañigikpiñ. Piiñaañiyumiñai piñaañigikpiñ sumiunniñ.” Taatnatuntuuq nipliqmiñiqsut iluqatin.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

32 Jesus-lu maliguaqtiniñu tikitñamin nunagiksaanñanun atilijmun Gethsemane-mik nipliutigai, “Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyatqil-luna.”

33 Piqatiginigai Peter-lu, James-lu, suli John. Uqumaiñiullapiañiqsuq naglijnaqsipuniunniñ irrutchigmigun

34 nipliqhuniasiiñ, “Arrii, uqumaiñiullapiañiqsuq. Alianam pisagihñiñaañuqtañaaña. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasillañuq.”

35 Taavunaqtaallakhuni sitquñiqsuq nunamun agaayupluniasiiñ naglik-saagunjitluni piñaañumiñaaqan.

36 Itnañiqsuq, “Abba, Aapaan, suapayaaq analatkiñ piiqugaluagiga naglik-saagutiqpak uvamniñ. Aglaan pisulñiñ atuumayumuq, pisuñigijñiñaaqun.”

37 Jesus-ñum utiqami paqitlugich siñiktuat niplutiniñaa Simon Peter, “Simaan, siñikpich? Munagiuraallakkumiñaiñiñiñiqpichunniñ akkuvauraq?”

38 Tavra nipliutligniiñigai, “Siñiñniasuñaqasi agaayulusilu, ukpiqsri-sainjitchumañiñi uukuakkaugupsi. Iñuk ilumutun piyummatiqagaluqhuni irrutchigmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq.”

39 Jesus aullatqinñiqsuq agaayutyaghuni sivuanisun.

40 Utiqami paqilgiiñigai siñiktuat, irratin uisalguñiñiñlaklugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksrañiñigaañ.

41 Utiqami piñayauakni nipliutinigai, “Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsigüsü. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva aatchuutauliksrana inuum Iğniñan tikitchuq arjalatağiyumiñaqsiplugu killuliqirinun.

42 Makillusı, utlaglavut, atanii tunirigikkaga imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniğaat

43 Jesus uqaqtıtlugu Judas, ilañat qulit malğuiç maliguaqtaiñ tikiñniqsuq. Aggıqasıqhuni inuğıaktuanik inuñnik, saviqaqhutıñ suli anauchıraçhutıñ. Qaukñiç agaayulıqsit, aglalıqırıtlu suli sıvullıuqtığruat tuyuğiniğaiç.

44 Taavruma tunirıtñıktuam ilaanik qaiñniğaa itnaqhuni ilıtçuğıpchautıgısiñıplugu, “Taamna kunıkkaga, tavra ilaanuğısırıuq. Tiguyumagıksi aullautıluguasıñ qaunagılugu.”

45 Judas-ñum tikirgauraqamıuñ Jesus nipliutinigaa, “İlisautrii,” kunıklugu.

46 Aasıñ tamatkua tigguçluñniğaat.

47 İlanata malıguaqtaiñ qıçaqtuam amulıqamıuñ savıkanı anaunığaa savaktaat qaukñiata agaayulıqsit, sıutaiqsıçlugu.

48 Jesus-ñum nipliutigai, “Suvaata tigutyaqpisıtña savıkalıraaqhusı anauntanıglu? Savvaçhuktaunasuğıvisıtña?

49 Uvlutaugagıpman agaayyuvıkanı ilısautıplısı naagauvva tigullaitçıp-sıtña, aglaan aglaksımaaqtuqa taatna Agaayyutım uqañhıni ittüksrauplunı.”

50 Tarralı malıguaqtai iluqatıñ suksraaqługu qımanıqsut.

51 Nukatpıaq, malıguaqtaiñ ilañat, atnuğaaqagñıqsuq qalıpquañhiñamik. Tigulıqsaqmanıtıuq

52 qalıpqanı unitługu qımanıqsuq atnuğannanı.

Jesus Uqaqsıttaagvıñmi

53 Taapkua tıgusıruat pıtıuğın tasiuğniğaat Jesus qaukñiatnun agaayulıqsit, katımaruanun iluqatıñ qaukñiç agaayulıqsit sıvullıuqtığruat aglalıqırıtlu.

54 Peter malıkmıñıqsuq uñasıuraaqhuni sılataanunaglaa igluqpanan agaayulıqsit qaukñiata. Aqıppıqataunıksuq qaunaksrıni naniaqtuaqhuni ikniğmi.

55 Qaukñiç agaayulıqsit suli iluqatıñ uqaqsıttaaqıtçırıt pakaaqagñıqsut agvısiksranınik akıknıağlugu Jesus tuqqtçhukługu, aglaan paqıtçıtıñiñıqsut.

56 İnıuğıaktuat ilısımarauğaluaqtut akıknıağlugu, aglaan ilısımaruaruat atıñıtqataqtut.

57 Tavra ilısımarıt ilañiç makınnıqsut akıknıağlugu nipliçhutıñ,

58 “Tusaagıkpıt nipliçman, ‘Pıyaqquğısıgıga agaayyuvıkpak inıqtauruqa arganınik, aglaan pıñayauakkun uvlut nappaiñıaqtunja atlamik inıqtaunıtçhuamik arganınik.’”

59 İlısımarıtunniñ taapkua pıqasıutılguıñıqsut taavrımuuna.

60 Qaukñat agaayulıqsit makınnıqsuq sıvuğaatni. Tarra apıqsruğniğaa Jesus, “Kıgğıtıksrıtpıuñ una ilısımarıt uqağıkkarıñ akıknıaçhutın?”

61 Aglaan Jesus nıpaısaaqtuq uqañıtłuni sumik.

Apıqsrutqılğıñniğaa qaukñiata agaayulıqsit nipliçhuni, “Christ-ñuvıç, İğniña Nangakkauruam Agaayyutım?”

62 Jesus-ñum kiunığaa, “Tarra, İlaañuruña. Tautukksıgıksi İnıuum İğniña aqıppıkan talıçpıanı Sanıppayaalgum qıñıgısiplugu atqaçpan nuvıyakun qılañmıñ.”

63 Qaukñiata agaayulıqsit alıktuğniğai atnuğaanı nipliçhuni, “İnuqsranıqsuğıt ilısımarauruksramık!

⁶⁴ Tusaagiksi uqaǵniqluutaa! Qanuq sivunniǵniqipisi?" Iluqatin katimaruat tuqqutaksraǵuǵniǵaat.

⁶⁵ Ilañisa tivvuaqtuǵuǵu, irrak matuqqaaqǵugik anaumikkaat apiqsruǵuǵu, "Ki, nalautchaǵiñ kimun anaumiktılaaqnik." Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattanñiǵaat.

Peter-m Jesus Piilaǵiǵaa

⁶⁶ Peter ititlugu silataani uqaqsittaǵvium tikiññiǵaa aǵnam savaktaan qaukhiata agaayuliqsit.

⁶⁷ Uuma tautukamiuñ naniaqtuaqtuaq inmiñik ilisaǵhiǵniǵaa nipliutiplugu, "Ivittuuq piqatigipmikkañatin Jesus Nazareth-mium!"

⁶⁸ Peter piilaatqitquq, "Naluruña. Kañiqsimañitchiga qanutchimik uqaqtılaan." Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalǵuǵniqsuq.

⁶⁹ Suli aǵnam taututqilǵitñamiuñ nipliutiniǵai tamatkua qichaqtuat, "Uvvauna ilagipmikkañat."

⁷⁰ Peter piilaatqilǵiñniqsuq. Kiñuagunsuli qichaqtuat tavrani nipliutiniǵaat Peter, "Illumun ilagigaatin Galilee-ǵmiuñuplutin."

⁷¹ Aglaan suviagaqsiñniqsuq itnaqñuni, "Agaayyutim anasiññuqsaǵliña uqañitkuma ilumutuuruamak. Nalugiga kisuutilaaña taavruma añutim."

⁷² Tuglililǵuǵu aqargiqpak qalǵuǵniqsuq. Peter-m itqaǵniǵai uqaǵhikkañi Jesus-ñum, "Aqargiqpak qalǵuqtagaluaqñagu malǵuñniaglaan piilaǵutigigisigikma piñasuniaglaan." Itqaqamiuñ taamna qiagaqsiñniqsuq.

15

Pilate-muutiniǵaat Jesus

¹ Tavra uvlaatchaurami qaukñiñich agaayuliqsit piqatigiplugich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqaǵmñ uqaqsittaatqitichirit katimaniqsut sivunniuhutin. Tamatkua Jesus qilǵitinniǵaat. Qilǵutilik tasikuaqǵuǵu Pilate-muutiniǵaat kavanauruamun.

² Pilate-ñum apiqsruǵaa, "Uvva Jew-ñuruat umialigivatin?" Jesus-ñum kiugaa, "Tavra ilvich taatnaqtutin."

³ Qaukñiñich agaayuliqsit pasiuǵniǵaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriñiñniqsuq.

⁴ Pilate-ñum apiqsruǵitkaa, "Kiggutiksraiñniqipich? Qanutunaglaan iñugiaktautigiruaniñ pasiuqpatin!"

⁵ Jesus nipliñitichuq. Taatnamik Pilate quviǵusuniqsuq.

Jesus Tuquruksraǵuǵaat

⁶ Ukiupayaaqman Jew-ñuruat niǵiqpagvikaatni atilimni Apqusaakkauǵimik Pilate annaktitchiraǵniqsuq atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukamiñ.

⁷ Akunǵatni isiqtat iñuk inniñniqsuq atilik Barabbas-mik iñuaqatauruuq taap-kua añuyakmata akikñaqǵuǵu Roman kavamañatnik.

⁸ Iñugayaat Pilate-mukamitruñ qasriliaqsiñniǵaat pituiquplugu isiqtaq pi-raǵihǵmisun sivuani.

⁹ Pilate-ñum kiugai, "Pituiǵitquvisitña Umialgatnik Jew-ñuruat?"

¹⁰ Iñitchuǵiniǵaa qaukñiñisa agaayuliqsit qaitchiñhat Jesus-mik siqñataqahǵmiktigun.

¹¹ Aglaali qaukñiñich agaayuliqsit akatchiñniqsut iñuñnik Pilate-ñum pituiǵitquplugu Barabbas-mik.

12 Pilate kiugai, “Qanugisiñiqpigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-nuruat?”

13 Iluqatin iñuich nipliaqpanniqsut, “Kikiaktuutili!”

14 Pilate-ñum apiqsruñigai, “Suvaata? Savamaqñuqaqa?” Aglaan iñuich nipliaqpaurlallapiagniqsut, “Kikiaktuutisiun!”

15 Pilate-ñum quyalisuklugich iñuich pituiñigaa Barabbas ilinjitñun. Qaitkamiun Jesus anuyyiuqtimiñun tiliñigai, “Ki, ipigauqtusiun! Kikiaktuutinaqsiruc.”

Anuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

16 Anuyyiuqtit itqutiniñaat Pilate-ñum tupiqpananun, aasiñ katitquniñaich atlat anuyyiuqtit,

17 atnugaqñuq akisuruanik kaviqsaamik suli niaquusiqlugu kakitlagñanik aasiñ iliplugich niaquanun.

18 Kamaginñaugniñaat sivuñgaani nipliqhutin, “Uvvaguuq Umialgat Jew-nuruat!”

19 Anaullañniñaat niaquagun anautamik suli tivvuaqtuqlugu sitquvgigiplugu sivuñgaani Jesus.

20 Mitautigianikamitruñ mattaqtinniñaat kaviqsaaq silatiñuq atipkaqluguasiñ ilaan atnugaaniñik. Tavra aullautiniñaat kikiaktuutiviksrananun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniñutamun

21 Uvvaguuq iglaullañmin anuyyiuqtit paagniñaat iñuk atiqauqtaq Simon-mik utiqtuq nunaqqimun. Nunuriñniñaat iqsrucuplugu Jesus-ñum kiki-aktuutriviksraña. Taamna Simon Cyrene-nañmiu aapanak Alexander-mlu Rufus-ñumlu.

22 Tikiutiniñaat nunanjanun taiyuutilinmik Golgotha-mik mumiutiqaqhuni “Niaqum Saunga.”

23 Imiksritkaluañniñaat asiam misuñuanik avuplugu sunağnitluamuk. Aglaan Jesus imininiñigaa.

24 Tamatkua anuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktuñniñaich atnugaanji aasiñ saaptautigiplugich qanutchimik iñuk piksraquplugu.

25 Nine-aklaaqman uvlaami kikiaktuutiniñaat.

26 Aglaich pasikkusianji iliniñaich niaquan qulaanun itna aglaklugich, “Umialgat Jew-nuruat.”

27 Ilaani kikiaktuutrigatauniqsuk malguk tiglinniaqtik, ilaqataa taliqpian tunjaani suli ilaqataa saumiani.

28 [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqalña immiumaruq, “Irrutiniñaat savamaqñuqtuun.”]

29 Iñuich apqusaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutiñ pisaanñatinik Jesus-mun, “Aa! Uqaguuruatin piyaqquñhiñauñiplugu agaayyuvikpak aasiñ nap-patqiglugu pinasuni uvluni,

30 ki, anniqsuñiñ ilipnik, aasiñ atqagiñ sanninñutaminiñ.”

31 Taatnatuntuuq qaukñisa agaayuliqsit piqasiqhutin aglaliqirinik mitautigigaat, “Una anniqsuiraqtuq atlanik, aglaan inmiñik anniqsulguiminiñisuc.

32 Ki, Christ, Umialga Israel-ñum, atqagutin kikiaktuutrivipniñ! Uvagut tautukkuptigu ukpiñiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutrigatauruak suviagutiniñaak.

Jesus Tuquruq

³³ Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami.

³⁴ Three-aklaaqman Jesus nipitusiñiqsuq, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiqaqhuni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqutig-ingiqpina?”

³⁵ Ilañich tamatkua qichaqtuat tusaakamiuñ nipliqsut, “Atañii, tuqługağaa Elijah.”

³⁶ Ilañat iñuich tiguliqamiuñ allaqtigun qilamiksruaqhuni misuktiqlugu misuqqumun, isautchiqsıqlugu ayauppınmik qaqluukkun aktuqlugu nipliqhuniasiiñ, “Ki, qıñigumagikput Elijah agğigisipmagaan atqautityağlugu.”

³⁷ Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq.

³⁸ Talukuyaaq agaayyuvikpañmi siiksigñiqsuq tatpichakña takanuña taatna.

³⁹ Tavra anuyyiuqtıt qaukhat qichaqtuaq Jesus-ñum qanıñani tuqupman nipliğñiqsuq, “Iłmutun taamna anun igñiginiğaa Agaayyutim.”

⁴⁰ Itmiñiqsut ağnat tautuktuat unavaniñ, ilagiplugich Salome suli Mary Magdalene suli Mary, aakagikkañak taivruma kamanaiññiqsram James-ñum suli Joses-ñum.

⁴¹ Tamatkua piqasiqsuğniğaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlas iñugiaktuat ağnat maliñniğaat Jerusalem-mun.

Jesus İluviğñiğaat

⁴² Unnuksraağuraaqman Joseph Arimathea-ğmiu tikiññiqsuq. Uvva uvluani sivuani Jew-ñuruat minguiqsiağviat piuq.

⁴³ Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-mun. İniğiniğaa Jesus-ñum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtigruañuniqsuaq niğiugaqağniqsuq aullağniñiksrañanik anjaayuaataniik Agaayyutim.

⁴⁴ Pilate quvigusunıqsuq Jesus tuquaniktigñiqman. Tuqługniğaa anuyyiuqtıt qaukhat apiqsruqlugu tuquaniktıqmagaan.

⁴⁵ Tarra ilitchuğianikamiuñ taavrumakña anuyyiuqtıt qaukhatniñ Jesus-ñum tuqqutılaañ, qaitkaa timaa Joseph-mun.

⁴⁶ Joseph tauqsıgñiqsuq ukiñhaağiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqlugu ukiñhaağiksuamik ilıñiğaa iluvılıuqtamun uyağañmi. Aksraklugu uyağañmik taluniğaa taamna iluviq.

⁴⁷ Mary Magdalene suli Mary aakagikkaña Joses-ñum qıñiğniğaa napmun ilıñiaqmanjaan.

16

Jesus Anıtıqsuq Tuqułıgmiñ

¹ Jew-ñuruat minguiqsiağviat qaañanikman, Mary Magdalene suli Mary aakaña James-ñum suli Salome tauqsıgñiqsut tipragiksaanik uqsruqtıguklugu Jesus.

² Uvlaatchaurami sivullıgmi uvluani akunniqsam tikitchut iluviğmun nuiyasriuraqmıuğlu sıqıñiq.

³ Uqaksraqtuniqsut inmiknun, “Kiami aksrakkisivaun uyağak paañaniñ iluvğum?” (Atakii uyağak anıgaluaqtuaq).

⁴ Tavrakña tautuñniğaat uyağak aksraksimaanıklugu.

⁵ Tavra ağnat isıgñiqsut iluviğmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraaqtuag taliqpian tuñaani atnuğaaqaqhuni takıruamik qatiqtaamik. Quvigutchanıqsut.

⁶ Aasiñ nukatpiam nipliutigai, “Quvigusuñaqasi! Pakakkiksi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauruaq. Agaayyutim anitqiksiktaa. Uvani ingitchuq. Qiñiqsiuñ nallavia.

⁷ Aglaan uqautityaqsigik maliguaqtit Peter-lu, ‘Immaimña Galileemunñiaqtuq sivupsitñi, taamani tautukkisigiksi tuvraǵlugu uqauttutaa ilipsitñun.’”

⁸ Tarra uniññigaat iluviq qilamik. Tatamitpaitlutin uliksiñiqsut. Niplinñiqsut iñunmun apqutmikni iqsitchakpaitlutin.

Jesus Sagviqsuq Mary Magdalene-mun

⁹ Jesus anitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsam, sagviǵñiqsuq sivulliuplugu taivrumuñ Mary Magdalene-mun irrusiqñuyakkamiñ tallimat malǵunñik.

¹⁰ Taavruma utlanñigai piqatigisuukkanñi Jesus-ñum kiñuvǵuruat qaiplutinlu.

¹¹ Uqautiniǵai Jesus iñuuniplugu suli tautuniplugu. Tamatkua naagatai kiñuvǵuruat tusaakamiñ ukpiǵingñiñigaat.

Jesus Sagviǵñiqsuq Malǵunñun Maliguaqtinñun

¹² Kinuagun Jesus sagviqmiñiqsuq iglaatun ilipluni malǵunñun ilanjknun aullaqtuanñun nunaaqqimiñ.

¹³ Tavrakñatchiaq utiǵniqsuk. Uqauraaqsiñiaǵaluǵniqsuk atlanun maliguaqtinun, aglaan tamatkua ukpiǵinñitmiñigaich.

Jesus Sagviǵñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliguaqtinun

¹⁴ Kinuagun Jesus sagviqmiñiqsuq taapkunuñ qulit atautchiñun niǵiñiaqtitlugich. Suakataǵniǵai ukpiqsriǵuiñhatigun pitchiǵiñhatigunlu atakkii ukpiǵinñitlugich qiñiqtuat ilaanik kinuagun anitqilhan.

¹⁵ Nipliutigai, “Aullaǵusi iluqaanun nunamun, quliaqtuaǵiyumagiksi tusaayugaǵiksuaq anniqsuǵiakun iluqaitñun iñunmun.

¹⁶ Kisupayaaq ukpiqsriuruaq suli paptaakkauruaq anniqsuǵisuruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsriñitchuaq suksraunǵiqsaugisuruq.

¹⁷ Tamatkua ukpiqtuat piqagñiaqtut ilitchuqutaiñik sanñim taavrumuuna: Atuǵlugu atiga anittaǵisirut irrusiqñunñik suli uqatlagisirut atlakaǵiñik uqanik.

¹⁸ Tigualuǵumiñ niǵiǵianik unniñ imiǵaluǵumiñ tuqunamik nuyuaǵnamiuyumiñaitchut. Iǵisigaich argagikkatin atniǵñaqtuanun aasiñ tamatkua iluaqsilutin.”

Jesus Aullautrauruq Qilanjmun

¹⁹ Kinuagun Jesus-ñum Atanǵum uqaqatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraagaqsiñigaa pakmuñ aqovititluguasiñ taliqqinmi tunaanun.

²⁰ Maliguaqtai aullaqhutin quliaqtuaǵniqsut tusaayugaǵiksuaq nani-payaaq. Atanǵuruam savaqatiginigai nalupqinaigutiplugu uqauttutaat ilumun itilañanik quvinqaqtuatigun savaanñisigun.

Uqal̄hich Aglaan̄i Luke-ŋum

1 Piqpagiplutin il̄auramaan̄ Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqti-laagmiktigun aglan̄niqsut atuumaruanik akunnaptikni.

2 Iisimarauruat uqautiniġaatigut tautukkaġmiknik taimakŋaniñ aullaġniñhianiñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaqtuaġniqsut tusaayugaaġksuamik.

3 Qutchiksuan̄uruatiin, aglan̄niactun̄a il̄itchuġiraksraqnik il̄isaaḡillapiaqqaaḡlugich uqaḡipayaakkan̄ich aullaġniñhianiñaglaan̄.

4 Aglaktun̄a taavrumiñ̄a il̄isimatquplutin il̄umutuupial̄hanik il̄isauttusiaġikkaqich.

Anniviksraña John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

5 Herod-ŋum umialguniñani Judea-mi agaayuliqsiaqmiñiqsuq atiliñmik Zechariah-mik. Agaayyuvikpañmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisiaqtuani Abijah-tkutnik. Aġnaata atqa Elizabeth, paniginiġaali atlam agaayuliqsim.

6 Iluqatik nalaun̄jaruan̄uniqsuk Agaayyutim qiñil̄hani, tupiksripl̄utik iluqaitnik Atangum tillisaiñiglu atuqtaksraiñiglu.

7 Qitungaiñiñiqsuk atakkii Elizabeth qitungitlaitluni, suli iluqatik utuqqanaaġuqhutik.

8 Abijah-tkut savaviksriutaata Agaayyuvikpañmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniġaa Agaayyun̄ agaayuliqsaupluni.

9 Tuvraq̄lugu atuiraḡilhat agaayuliqsit piksraqtaaḡiniġaat ikipkairuksraupluni tipraḡiksautmik. Isiġniqsuq agaayyuvikpañanun̄ Atangum.

10 Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipraḡiksautmik iñugaaġruich agaayuniqsut silataani.

11 Isaḡulgan̄ Atangum sagviutiniġaa qichaqhuni taliqpiani ikipkaivuram tipraḡiksautmik.

12 Zechariah-m tautukamiñ̄ tupañniqsuq iqsil̄iqsiqhuni.

13 Aglaan̄ isaḡulgum nipliutiniġaa, “Zechariah, iqsiniñ! Agaayyutim tusaaniġaa in̄iqsruñhiñ. Nuliaḡikkan̄ Elizabeth iġniġisiruq aṅugauramik. Atchiġisigiñ John-mik.

14 Quviasuutiqaġniaqtutin! Atlatlu iñugiaktuat quviatchakkisirut anikpan.

15 Iñullautaugisiruq kamañuni Agaayyutim qiñil̄hani. Imiġumiñaitchuq asiam misuqquanik san̄jisamaruamik. Anil̄gatahiġmiñiñaglaan̄ aṅalatiqaġisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik.

16 Utigtinniġai iñugiaktuat Israel-ñuruat Ataniġmun̄ agaayyutaatnun̄.

17 Ataniq̄ agġitl̄aiñ̄aan̄ taamna John quliaqtuaġniaqtuq san̄niqaġuni sivuniksriqiritun̄ Elijah-tun. Il̄auraaḡiiksitkisigai aapaaurat qitungan̄itñun̄. Utigtitkisigai tupiksritl̄aitchuat isummatiqatlasil̄lugich nalaun̄jaruamik. Itqanaiyautigisigai iñuich akuqtuġumiñ̄aqsil̄lugu Ataniq̄.”

18 Zechariah-m nipliutiniġaa isaḡulik, “Qanuġlun̄a il̄isimaniaqpik il̄umutuutilaaganik? Ataniq̄, aṅayuqaactun̄a suli nuliaḡikkaga utuqqaġuqmiuq.”

19 Isaḡulgum kiuniġaa, “Gabriel-ñuruñ. Qichaqtun̄a sivuġaani Agaayyutim. Tuyuġiġaana uqautityaquplutin taavrumiñ̄a tusaayugaallatamik.

20 Ukpiḡilguitchiñ̄ uqauttutigikkaga aglaan̄ atuumagisiruq. Atakkii ukpiḡilguitchiñ̄apña uqaḡumiñ̄aitchutin tikiġgataġlugu uvluq tamatkua atuumaviksrañat.”

²¹ Taatnaqtitlugu iñuich utaqqiñigaa Zechariah ilisimasukhutin suvaata muluvaahakmagaan iluani agaayyuvikpaum.

²² Anisulligataqami uqalguiniñiqsuq. Iñuich ilitchuğiniğaa qiniquuraaqalha agaayyuvikpaum iluani. Uqalguitluni urriqaniqsuq arganmiñik.

²³ Abijah-tkut savagviksriutaat Agaayyuvikpañmi naatnamiuñ Zechariah ainiqsuq.

²⁴ Aquvatigun taavruma nuliaña Elizabeth sinjiauniqusuq. Aasiñ tallimani tatqiñi aimmiñiqsuq

²⁵ itnaqhuni, “Kiisaimma sanjiruam Atangum Agaayyutim ikayuqpaaña. Kanjusutqikkumiñaiqsuña qitungitlaiñiñiñuña.”

Anniviksraña Jesus-ñum Uqautauruq

²⁶ Itchaksrani tatqiñi Elizabeth sinjiaujanikman, Agaayyutim tuyugilgiñiğaa isağulik Gabriel nunaaqqimun Galilee-miittuamun atilimun Nazareth-mik.

²⁷ Tuyuginiğaa niviaqsiamun anjituqsimaitchuamun atilimun Mary-mik nuliaksrausiuatianikuamun anjutmun atilimun Joseph-mik. Joseph kinuviağiniğaa Atangum David.

²⁸ Isağulgum tikiñiñiğaa nipliutiplugu, “Pağlagikpiñ! Atangum Agaayyutim piksraqtaagiğaaatin iqatigiplutin. [Quvianağniqsraurutin ağanapayaaniñ.]”

²⁹ Mary tupallapiagiñiqsuq isağulgum nipliuttutaagun kanjisiñitlugu suvaata uqaqtılaaña taatna.

³⁰ Isağulgum nipliutiniğaa, “Iqsiñak Marii! Agaayyutim ihuaqutigigaatin.

³¹ Sinjiaugisirutin iğñilutinaasiñ anjugaumik atchiqsaksraqikkaqnik Jesus-mik.

³² Taamna kamañagisiruq, suli iñuich taiguutiqağisigaat iğñinjanik Qutchinñiqsraurum Agaayyutim. Agaayyutim ataniğutinniağaa David-tun sivullianatun.

³³ Ataniğugisiruq kinjuviañiñi Jacob-ñum qanapak taimuña, suli anjauyqautaa isuksraqagumiñaitchuq.”

³⁴ Mary-m tarra nipliutiniğaa isağulik, “Qanuq una itkisiñiqa? İlaqatniksimaitchuñasuli.”

³⁵ Isağulgum kiuniğaa, “İpqitchuaq İrrusiq tikiuamagisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchinñiqsraurum sanjigikkanjanayugisigaatin. Taatnağuni ililgaaq ipqitkisiruq taiguutiqağuni iğñinjanik Agaayyutim.

³⁶ Aasiñ, itqallauñ ilan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitungaqtalaiñiplugu. Aglaan pakma sinjiauruq itchaksrani tatqiñi utuqqanaağugaluñnağmi.

³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaağitlagaa.”

³⁸ Mary nipliğniqsuq, “Atangum savaktigigaaña. Atuumali uvañnun uqautitigikkaptun.” Tavrakña isağulgum uniñiğaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaliqtuqhuni aullaqtigñiqsuq nunaaqqiu-ramun qimiğaanñiittuamun Judea-m.

⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinniağaa Elizabeth.

⁴¹ Elizabeth-ñum tusaapqauraqmagu Mary-m paglataa ilummiutaq iliqsraqtiğniqsuq. Elizabeth anjalatiqağniqsuq İpqitchuamik İrrutchimik

⁴² nipliqhuni nipitusipluni, “Quvianağniqsraurutin ağanapayaaniñ. Quvianamiuruq ililgaaq sinjiaukkan.

43 Qanutun quyyasiusiaqatgivic, atanigma aakagikkanjan utlaglugnigaaña qiniñiaqhuja!

44 Tusaapqauraqapku paglatigikkan ilummiutağa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq.

45 Qanutun quviasuktigivich ukpigikapku Atangum uqalha tuyuutigikkaña ilipnun atuumagisiñiplugu.”

Mary-m Kamaksruutaa

46 Mary nipligñiqsuq,

“Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksrugiga Ataniq.

47 Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkağa.

48 Suunilugtuana itqaginiğaaña.

Uvakñaniñaglaan iluqatin iñuich taiguutiqağisigaatña quvianamiuruamik

49 atakkii kamañaqtuq Sanjiruaq Agaayyun savaaqaqhuni kamañaqtuanik uvamnun.

Atqa ipqitchuq.

50 Kinuviağiñi aippaavak nagliktuutiqağai taluğirigikkani.

51 Agaayyun isanñiqsuq sanjiruamik taligmiñik aasiñ siammayaaqługich kamañağasuktuat sivunniugutituummitñik.

52 Atchiksinnigai kamañaqtuat atangich sulit atchiksuat kamañaqsipkaqługich.

53 Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik sulit aullaqtitlugich umialguruat saagaiłaaqługich.

54-55 Ikayuğniğaa savaktigikkani Israel nagliktuqługich, akiqsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kinuviapayaañiñunlu qañapak taimuña.”

56 Mary nayuutiuraagniqsuq piñasuni tatqini Elizabeth-mi, aasiñ utigmun aipluni.

Aniħha John Paptaaqtitchim

57 Iğniviksrani tikitman, Elizabeth iğniñiqsuq anjugauramik.

58 İlaiñ ilauraaniñilu tusaaniğaat Atangum kamañaqtuamik nagliktuiħha Elizabeth-mun. Aasiñ tamatkua quviasuqasiğniğaat.

59 Aniqammiuraq tallimat malğunñik uvlianikman nalunaitutchiaqsiñiğaat atchigukhugu Zechariah-mik, aapanjan atqanik.

60 Aglaan aakaña nipligñiqsuq, “Naagga, atiqaqtuksrauruq John-mik.”

61 Nipliutilginiğaat, “Aglaan nalliatunniñ ilavich atiqanjitchut taavrumiña atigmik.”

62 Urriqaplutin apiqsruğniğaat aapaña kisumik atchigukkisipmagaan aniqammiuraq.

63 Zechariah aatchuquniqsuq aglagviksramik, aglakhuniasiiñ, “Atiqagisiruq John-mik.” Quvigusunñiqsut iluqatin.

64 Taatnaanikami Zechariah uqatlasitqiniñiqsuq quyaaqsipluguasiiñ Agaayyun.

65 Siłalliuñich atlayuatchañiqsut, aasiñ iñuich nunapayaani Judea-mi uqaginiğaat.

66 Tusaapayaqtuat taavrumiña isummatiginiğaat apiqsruqhutin, “Qanusigisiñiqpa una ililğaaq?” Nalupqinaitchuq Atanigmun iqatigiħlaaña.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

- ⁶⁷ John-ŋum aapaŋa Zechariah aŋalatiqaǵniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik. Uqǵniqsuq sivuniksriqiopluni,
- ⁶⁸ “Quyalakput Ataniq Agaayyutaat Israel-aagmiut!
Atakkii ikayuǵiaǵniǵai tasuqsagiaǵlugich iŋuni.
- ⁶⁹ Akunǵatniŋ kinuviaǵikkaniŋ David-ŋum
Agaayyun piksraqtaaqaǵniqsuq iŋuŋmik sanŋiqaqtuamik anniqsuǵiaqhuta.
- ⁷⁰ Taimakŋaaglaan akiqsruǵaatigut tumigiplugich ipqitchuat sivuniksriqirini
- ⁷¹ anniqsuǵisiŋipluta akililiqsuqtigikkaptikniŋ
suli sanŋiatniŋ uumigirigikkapta.
- ⁷² Uqǵniqsuq nagligigisiŋiplugich sivulliaǵikkavut
itqǵilugu ipqitchuaq sivunniugutni.
- ⁷³ Agaayyutim akiqsruǵniǵaa sivulliaqput Abraham
⁷⁴ annautigisiŋipluta akililiqsuqtigikkaptikniŋ
uvaptiknun savautitqupluni iqsisuŋaqata
⁷⁵ ipqilikon nalaunŋaruaŋkunlu iŋuuniqtutilaaptikni.
- ⁷⁶ Ilvich ililgauramaan, taiguutiqaǵisirutin sivuniksriqiraanik
Qutchiŋniqsrauruam Agaayyutim.
Ilgisirutin sivuani Atangum itqanaiyaǵiaǵlugu agǵiliksrana
⁷⁷ uqautilugich iŋugikkani
anniqsuǵisiŋilugich natqigutigisiŋilugillu killuqsautinjitnik.
- ⁷⁸ Agaayyutigikkaqput ilunŋuktauruq nagliktaupluniŋ.
Tuyugikpagu anniqsuqti inniaqtuq uvaptiknun uvlum
qausagatauraǵniŋatun.
- ⁷⁹ Ikayuǵisigai iŋuuniaqtuat taaqtuami iqsiŋanani tuquŋhum,
aasiŋ ilaan iŋuupkaǵuta tutqiksilluta.”
- ⁸⁰ John aglipluni timimigun sanŋisiŋiǵsuq irrutchikun. Iŋuuniaǵniqsuq
iŋuilaami aullagŋiŋiahanunaglaan ilaan quliaqtuaqalhan Israel-aagmiunun.

2

Aniŋha Jesus-ŋum

- ¹ Augustus atanǵunŋaǵmi Rome-mi tilisiŋiǵsuq iŋuich nanipayaaq atqisitquplugich.
- ² Taamna atqisitchivik sivulliuniqsuq. Taamna atuumapman aŋun atiqaqtuq Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi.
- ³ Iŋupayaat utlautiniqsut sivulliaǵmin annivinjitŋun atqisitchaqtuqhutin.
- ⁴ Joseph-tuuq iglaupmiŋiǵsuq. Aullaǵnipluni Nazareth-miŋ Galilee-miittuamiŋ Bethlehem-munniqsuq, nunaaqqimun Judea-miittuamun, annivianun atangum David. Joseph tavrugaŋniqsuq atakkii ilaaptuuq kinuviaǵiplugu David-ŋum.
- ⁵ Atqisitchaqtuqami aullautiniǵaa Mary nuliaksrausiutianikkani sinjayaauraaq.
- ⁶ Bethlehem-miittitlugik Mary igŋiŋisuliǵniqsuq.
- ⁷ Igŋiŋgaŋniqsuq aŋugauramik. Nimiqsruqtuallaŋniǵaa ilipluguasiiŋ tuttuq-paich nigǵiviatnun atakkii iniksraitlutin nullagvinmi.

Munaqsriŋlu Isaǵulǵiŋlu

- ⁸ Iŋaŋich munaqsrit unnuiŋiǵsut taavani nunami munaqsriplutin ip-naimiknik.
- ⁹ Isaǵulgan Atangum sagviutiniǵai aasiŋ qaumanan Atangum qaggutiplugich. Taapkuva tatamitchallapiǵniqsut.

10 Aglaan isagulgum nipliutinigai, “Iqsiñasi, uvuñaqłuñja uqautityagipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksraurumamik iñupayaamun.

11 Marrumani unnuami anniqsuqti ilipsitñun aniruq David-ñum nunaaqqiani, Christ-ñuruq Ataniq.

12 Una ilitchuqcutauruq ilipsitñun ilaanutilaanjanik, paqitkisigiksi aniqammiuraq nimiqsullaktaq nalaruq tuttuqpaich niggiivatni.”

13 Tavrakñatchiaq iñugiallapiatuat isagulgich qılanmiñ sagvigñiqsut. Piqasiqlugu isagulik nangañniğaat Agaayyun itnaqhutin,

14 “Kamanaun illi Agaayyutmun qutchiññiqsrami qılanmi, sulı tutqıutiqağli nunami akunğatni iñuich quyalitñıktuat ilaanik.”

15 Isagulgich utiqmata qılanmun munaqsrit nipliğñiqsut inmiknun, “Ki, aullaqta Bethlehem-mun tautugağlugu Atangum uqaututigikkañja uvaptiknun!”

16 Qilamiksruaqhutin paqinniğaiç Mary-lu Joseph-lu sulı aniqammiuraq nalauraqtuaq tuttuqpaich niggiivatni.

17 Munaqsrit tautukamitrun uqağiniğaiç isagulgum nipliuttutigikkañja taavrumuuna aniqammiurakun.

18 Tusaapayaqtuat quvigusunıqsut tamatkuniña munaqsrit nipliuttutigikkañjitñik.

19 Mary-m uummatigmiitchiutiniğai uqautigikkañiç aasiin isummatigiuraqługich.

20 Munaqsrit utiqniqsut kamaksruqługu nangaqługu Agaayyun iluqaisigun tusaakkağmiktigunlu tautukkağmiktigunlu. Atuumaruq atrilıplugu isagulgum atuumagisiñikkañja.

Jesus Atchiğaat Agaayyuvikpañmi Qaitługu Agaayyutmun

21 Tallimat malğuk uvlut naatmata sulı aniqammiuraq nalunaitjutchiqsaujanikman, atchiğñiğaat Jesus-mik, atigmik isagulgum qaisaıjanik Mary sıñaiyaugaluqtitnagu.

22 Ipqiqsağviksrañat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu aniqammiuraq Jerusalem-muutiniğaaç qaitchaqtuaqługu Agaayyutmun tuvraqługu maligutaksraña Moses-ñum,

23 maligutlugu aglausimaruaq maligutaksrañiñi Atanguruam, “Aniqqaaqtu-apayaaq anugauraq qaisaksrauruq Agaayyutmun.”

24 Tunillaqtugağniqsuk malğunıç tıñmiagrurañnik, inıanuruamik maligutaksrañagun Agaayyutim.

25 Jerusalem-mi anutiqağmiñiqsuq atilıñmik Simeon-mik. Una anun nalaunñaniqsuq taluqsriuraq Agaayyutmik, sulı utaqqiñiqsuq Israel-aagmiut annautikkauksrañatnik. Ipqitчуam Irrutchim nayuğniğaa.

26 Ilaan uqautiniğaa tuquyumiñaiñiñi plugu qıñiğaluaqnagu Christ Anniqsuqti Agaayyutim akiqsruutigikkañja.

27 Simeon sivullikkaupluni Ipqitчуakun Irrutchikun utlautiniqsuq agaayyuvikpañmun. Jesus-ñum anayucaañiñ tikiutipmatku aniqammiuraq Jesus agaayyuvikpañmun atuumatyaqługu atuiraiğihagun maligutaksram,

28 Simeon-ñum akiggiutiniğaa ililğaaç aasiin quyaplugu Agaayyun,

29 “Ataniiq, akiqsruutigikkañ atuumapkağiñ, sulı tuqcutlasirunja tutqıglunja.

30 Irramnik tautukkiga anniqsuqti

31 tuyuğikkañ annautitquplugich iñuich sumipayaaq.

32 Ilaa qaumauruq sagviiruaq anniqsuğiamik Jew-ñun jıchuanun sulı kamanautagısirun iñuñun Israel-ñum.”

33 Iilgaam aapaŋa aakaŋalu quvigusuniqsuk tamatkunuuna Simeon-ŋum uqauttutaigun Jesus-kun.

34 Simeon-ŋum qinŋiuaŋutiniŋik piŋiusiamik suli nipliutiplugu Mary aakagikkaŋa, “Agaayyutim una iilgaaq piksraqtaaginiŋaa agvisautyaquplugu tammaliksraŋatnun naagaqaa anniqsuliksraŋatnun iŋugiaktuanun Israel-aagmiunun. Iitchuqqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaŋa iŋugiaktuat iŋuich uqagisirut akitŋaŋlugu.

35 Taatnaŋumij sagvigisiŋiŋaich iriŋaqtuqhutiŋ isummatigikkaŋich ilaagun. Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”

36 Sivuniksriqiriqagmiŋiqsuq uilgaagnaamik atilijmik Anna-mik panianik Phanuel-ŋum kiŋuvianijini Asher-ŋum. Anna utuqqauruq. Uiqagŋiqsuq talimat malŋuŋi ukiuni, aasii uija tuqupluni.

37 Taimakŋaaglaan iŋuunaŋniqsuq uilgaagnaaŋupluni, aasiiŋ pakma ukiunijniqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unillaŋiŋiŋaag agaayyuvikpak. Uvlumi unnaaqtuummaan savautiniŋaa Agaayyun uisauraaqhuniŋu agaayupluniŋu.

38 Taavrumanii sassagŋiŋmi tikiŋniqsuq qaitchiplugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiŋaa taamna iilgaaq iluqaitŋun niŋiugaqaqtuanun tasuqsaityahiksraŋanik Jerusalem-ŋum.

Utilhat Nazareth-mun

39 Joseph-ŋum suli Mary-m taŋianikamitkik iluqaisa atuqukat maligutaksraŋigun Agaayyutim utiŋniqsuk kiŋuniŋmiknun Nazareth-mun Galilee-miittuami.

40 Iilgaaq Jesus aglipuni saŋjisiŋiqsuq, puqiuqiapallapiqhuniŋu. Suli Agaayyutim iluaqutiniŋaa.

Nukatpiaŋruk Jesus Agaayyuvikpaŋmiittuq

41 Ukiugaŋipman aŋayuqaak Jesus-ŋum utlautiraŋniqsuk Jerusalem-mun niŋiqpagvikaamun atilijmun Apqusaakkauhiŋmik.

42 Jesus qulit malŋuŋnik ukiunikman utlautiniqsut niŋiqpagvikaamun pi-raŋiŋimiktitun.

43 Niŋiqpagvikaam aquagun aigaqsiŋiqsut. Utiqsaŋmaknik nukatpiaŋruk Jesus unijniqsuq Jerusalem-mun, aasiiŋ aakaŋan Joseph-ŋumlu naluniŋaak.

44 Igligasuginiplugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalgataqlugu uvlug. Uvvaasiŋ tikiamakamik nullagviksraŋmiknun pakaaqsiŋiŋaak akungatni ilamij suli ilauraanijini.

45 Paqinijitŋamitku utiaqsiŋiqsuk Jerusalem-mun pakkiaqlugu.

46 Piŋayuatigun uvlut paqinniŋaak agaayyuvikpaŋmi aquppiqataupluni Jew-nuplutiŋ ilisautriŋi, naalagniplugich apiqsruqtaqlugillu.

47 Iluqatiŋ tusaaruat ilaanik quvigusuutiginiŋaak puqikhuni kiggutaigun.

48 Aŋayuqaakkiŋ quvigusuutiginiŋaak tautukamitku. Aakaŋan nipliutiniŋaa, “Iŋiŋiŋ, qanulgitpisiguk? Aapanlu piŋiksralillaŋapiqhunuk taatnaqhunuk pakkiaŋiptigiŋi.”

49 Jesus-ŋum kiuniŋik, “Suvaata pakakpisiŋa? Naluniqpitku nayuutiruk-srauhga apaa tupqani?”

50 Aglaan kaŋiqsiniŋiŋaak kiggutaa.

51 Tavrakŋa Jesus utiqasiŋiŋik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkaŋan itqagiplugich iluqaisa tamatkua uummatigmiitchiutiniŋai.

52 Jesus agliŋiqsuq puqiksipluni. Agaayyutimlu iŋuilla nakuaginiŋaat.

3

Quliaqtuaqal̥ha John Paptaaqtichirim

¹ Akimiāḡuutaatni ukiut atanniqsuiḡhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiqaaqtuami Judea-mik, Herod atangupluni Galilee-mi, aniqataa Philip atangupluni nunami taggisiqaaqtuami Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atangupluni Abilene-mi, aasiin

² Annas-lu Caiaphas-lu qaukiuplutik agaayuliqsini. Taapkoa atangupkaḡugich uqal̥ha Agaayyutim tikiumaniqsuq John-mun iḡñinjanun Zechariah-m iñuilaami.

³ John kukiḡuñiqsuq kuḡḡan Jordan-ḡum avataani quliaqtuaqḡhuni, “Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitñiñ paptaaqtillusi. Taatnaḡupsi Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.”

⁴ John agḡiñiqsuq tuvraqḡugu aglausimaruag makpigaaḡani sivuniksrqirim Isaiah-m itna,

“Iñuk tuḡḡuiraqtuq iñuilaamiñ:
Itqanaiyautisiuḡ apqutiksraḡa Atangum,
nalḡuḡlugu tumiksraḡa!

⁵ Natignapayaat immiḡlughich,
iñḡich qimiḡaallu naqigilughich,
saḡḡaruat apqutit nalḡuqsamilughich,
qaiḡiitchuat tumitchaat qaiqsagḡlughich.

⁶ Tarrali iñupayaag iḡtchuḡiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim
akiqsruutigikkaḡanik.” *Isaiah 40:3-5*

⁷ Iñuḡiaaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaquplutinḡ. Uqautiniḡai, “Nimiḡiatun ittuasii, kia uqautivasi annatlasiiñiplusi anasiñḡuqsautiksraḡaniñ Agaayyutim?

⁸ Iḡtqutchipsigun qiniḡnaqsisiuḡ isummitqiliḡsi killuqsautipsitñiñ. Isumanasi, ‘Abraham sivulliagigikput.’ Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyaḡaich kinuivialiutlagai Abraham-mun!

⁹ Agaayyutim atanniḡḡha qallipiaḡataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipiḡhiñaagukḡugu napaaqtuḡ kanḡiagun. Napaaqtupayaag asirriḡitchuag kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniḡmun.”

¹⁰ Iñuich apiqsruḡniḡaat, “Qanuḡmi pigisiñiqpisa?”

¹¹ Kiuniḡai, “Kisupayaam malḡuḡnik qaliḡuqaḡumi qaitchili iñuḡmun atnuḡaaksraitchuamun, sulii kisupayaag niqiksrautiqaḡumi niḡipkaili niqiksraitchuamik.”

¹² Iḡḡḡich tax-siliqirit utlautipmiñiqsuq paptaaquplutinḡ aasiin apiqsruḡlugu, “Iḡisautrii, Sugisiñiqpicali?”

¹³ Uqautiniḡai, “Katitchiñasi qaanḡiḡlugu piraksrusiaqsi.”

¹⁴ Iḡḡḡisa aḡuyyiuqtit apiqsruḡmiñiḡaat, “Uvaguḡaasiin, qanuḡisiñiqpisa?” Nipliutiniḡai, “Aqsaknasigik iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apaḡilugu akiḡiusiaḡikkaqsi.”

¹⁵ Iñupayaat niḡiugaqaḡniqsut Anniqsuqtimik agḡiqsaḡumaruamik, aasiin isumaniqsuq taamna John Christ-ḡupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruag.

¹⁶ Aasiin John-ḡum uqautiniḡai, “Paptaaqtichirunḡa imikun, aglaan taimma iñuk agḡiqsaḡumaruag kamanatluktuḡ uvamniñ. Siñiḡguyumiñaitchuḡaunniñ alugutiḡnik. Paptaaḡisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun sulii iknikun.

¹⁷ Tigummiagigaa tiktitaun salummaguklugich mukkaaksrat sanikluḡniñ, katillugichaasiñ mukkaaksrat sigluagmiñun. Aglaan ikipkağisigai sanikluich ikniğmun qamiyumifaitchuamun.”

¹⁸ Atlakaagiiḡkun John quliaqtuağniqsuq tusaayugaallautamik iñunpun pitchksaaqlugich atlağquplugich iñuuniałhat.

¹⁹ John-ḡum iñiqtiqmiñigaa ataniq Herod atakkii ilaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliananik suli savaaqaghuni iñugiaktuunik atlanik pigiiḡtchuanik.

²⁰ Aasiñ Herod savaaqagñiqsuq pigiiḡlukuḡtamik isiqtaupkaqamiun John.

Paptaakkaultha Jesus-ḡum

²¹ Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqtinḡanikmata, Jesus-tuuq paptaaqtin-
niqsuq. Agaayupkaqlugu qilak anmaqtuq

²² suli Ipqitichuaq Irrusiq atqagñiqsuq ilaanun tinmiagruuratun. Nipi tusaaniğaat pakmakḡa, “Piqpapiplutin iğniğigikpiñ. Quayalimaagikma.”

Jesus-ḡum Kanḡiğvini

²³ Jesus-ḡum aullağniikamiun savaani, iñuiñnaq qulinik ukiuqtuti-
laaqagñiqsuq. Iñuich isummatiginigaat iğniğiniplugu Joseph-mun,

iğniḡna Heli-m, ²⁴ iğniḡna Matthat-ḡum,

iğniḡna Levi-m, iğniḡna Melchi-m,

iğniḡna Jannai-m, iğniḡna Joseph-ḡum,

²⁵ iğniḡna Mattathias-ḡum, iğniḡna Amos-ḡum,

iğniḡna Nahum-ḡum, iğniḡna Esli-m,

iğniḡna Naggai-m, ²⁶ iğniḡna Maath-ḡum,

iğniḡna Mattathias-ḡum, iğniḡna Semein-ḡum,

iğniḡna Josech-ḡum, iğniḡna Joda-m,

²⁷ iğniḡna Joanan-ḡum, iğniḡna Rhesa-m,

iğniḡna Zerubbabel-ḡum, iğniḡna Shealtiel-ḡum,

iğniḡna Neri-m, ²⁸ iğniḡna Melchi-m,

iğniḡna Addi-m, iğniḡna Cosam-ḡum,

iğniḡna Elmadam-ḡum, iğniḡna Er-ḡum,

²⁹ iğniḡna Joshua-m, iğniḡna Eliezer-ḡum,

iğniḡna Jorim-ḡum, iğniḡna Matthat-ḡum,

iğniḡna Levi-m, ³⁰ iğniḡna Simeon-ḡum,

iğniḡna Judah-m, iğniḡna Joseph-ḡum,

iğniḡna Jonam-ḡum, iğniḡna Eliakim-ḡum,

³¹ iğniḡna Melea-m, iğniḡna Menna-m,

iğniḡna Mattatha-m, iğniḡna Nathan-ḡum,

iğniḡna David-ḡum, ³² iğniḡna Jesse-m,

iğniḡna Obed-ḡum, iğniḡna Boaz-ḡum,

iğniḡna Salmon-ḡum, iğniḡna Nahshon-ḡum,

³³ iğniḡna Amminadab-ḡum, iğniḡna Admin-ḡum,

iğniḡna Arni-m, iğniḡna Hezron-ḡum,

iğniḡna Perez-ḡum, iğniḡna Judah-m,

³⁴ iğniḡna Jacob-ḡum, iğniḡna Isaac-ḡum,

iğniḡna Abraham-ḡum, iğniḡna Terah-m,

iğniḡna Nahor-ḡum, ³⁵ iğniḡna Serug-ḡum,

iğniḡna Reu-m, iğniḡna Peleg-ḡum,

iğniḡna Eber-ḡum, iğniḡna Shelah-ḡum,

³⁶ iğniḡna Cainan-ḡum, iğniḡna Arphaxad-ḡum,

iğniḡna Shem-ḡum, iğniḡna Noah-m,

iğniḡna Lamech-ḡum, ³⁷ iğniḡna Methuselah-m,

iğniḡna Enoch-ḡum, iğniḡna Jared-ḡum,

igñiṇa Mahalaleel-ṇum, igñiṇa Cainan-ṇum,
³⁸ igñiṇa Enos-ṇum, igñiṇa Seth-ṇum,
 igñiṇa Adam-ṇum, igñiṇa Agaayyutim.

4

Jesus-ṇum Anjiquasaqsiulha

¹ Jesus utiṅniqsuq Jordan-miñ aṇalatiqahuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Sivullikkauniqsuq Irrutchikun iñuilaamun

² uuktuaqsiutyaghuni tuunḡaḡmiñ malḡukupiami uvluni. Iluqaani taapkunani uvluni niḡiṇiñiqsuq, aasiñ niḡisuliqhuni piviksrani isukhitmata.

³ Tuunḡaum nipliutiniḡaa, “Agaayyutim igñiḡipiaqpatin tilliṇṇ una uyaḡak qaqquḡuqulugu.”

⁴ Aglaan Jesus-ṇum kiuniḡaa, “Agaayyutim uqaḷha nipliqsimaatquq, ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuq qaqquḷhiñakun.’”

⁵ Tavrakṇa tuunḡaum aullautilḡiñiḡaa qiñiqtitluguasiiñ atanḡuvinjñik nunam

⁶ nipliutiṇṇuq, “Aatchuḡisigikpiñ iluqaanik aṇalatchiḡiḡmik sulil uqaanik umialgutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvaṇṇun. Aasiñ qaitḡlagiga kisumupayaaq qaitchukkupku.

⁷ Iluqaan tamanna piginayaḡiñ agaayyuvigigupṇa.”

⁸ Aglaan Jesus-ṇum kiuniḡaa, “Agaayyutim uqaḷha nipliqsimaatquq, ‘Agaayyuvigisaḡiñ Atanḡuruuq Agaayyutin savautilugu kisan.’”

⁹ Tavrakṇa tuunḡaum aullautilḡiñiḡaa Jerusalem-mun inillakluguasiiñ qutchiñiqsraṇanun nuvukkananun agaayyuvikpaum nipliutiṇṇuq, “Iḡiḡipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taunṇa.

¹⁰ Atakkii Agaayyutim uqaḷha nipliqsimaatquq, ‘Agaayyutim isaḡuliṇmiñun munagipkaḡisigaatin.’

¹¹ Nipliqhunisuli, ‘Akiyaḡisigisaatin argaṇmiknik, aasii atniḡumiñaitchitin isigaktin uyaḡaṇṇun.’” *Psalm 91:11, 12*

¹² Aglaan Jesus-ṇum kiuniḡaa, “Agaayyutim uqaḷha uqaqmiuqtuuq, ‘Uuktuaḡumiñaitchiñ Atanḡuruuq Agaayyutin.’”

¹³ Tuunḡaum uuktuaqsaḡuiqamiṇṇ Jesus qanutchipayaakun unisimaal-laṇniḡaa.

Jesus-ṇum Aullaḡniḡaa Savaani Galilee-mi

¹⁴ Tavrakṇa Jesus utiṅniqsuq Galilee-mun sanṇjiaqahuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaḡiniḡaat nanipayaaq.

¹⁵ Ilaa ilisautriṇṇiṇi katraḡvinjñi sulil kamaksruḡniḡaat iluqatinṇ.

Nazareth-miut Ukpiginiñiḡaat Jesus

¹⁶ Jesus Nazareth-muṇniqsuq iñuḡuḡvigikkaḡmiñun. Jew-ṇuruat miṇḡuiqsiaḡvium uvluni piragihḡmigun isiḡniqsuq katraḡvinṇun. Makinniqsuq agliqipluniasiiñ Agaayyutim uqaḷhaniñ.

¹⁷ Aatchuḡniḡaat makpiḡaanjñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Anṇmaqamigich makpiḡaat paqinniḡaa aglausimaruaq,

¹⁸ “Irrussian Agaayyutim nayuḡaanṇ.

Piksraqtaḡiḡaanjakii

quliaqtuaḡitquṇṇuq tusaayugaallautaq inuqsraqtuun.

Tuyuḡiḡaanṇ uqaḡitquṇṇuq patchisaḡun tigutaanṇuranun

sulil mamirritiksraq qiñitlaitchuanun

sulil patchisaiquṇṇugich nanjitaqsiruat

19 suli quliaqtuagıtquplugu Atangum anniqsuııksranan iñugikkağmiñik tikiññıqsuq.”

Isaiah 61:1-2

20 Jesus-ñum umiklugich makpıgaat utıqtınnıgai katrağvium savak-tigıkkarınan aqvıtluniasıı. İluqatıñ iñuıch katrağvıñmi qıñıaqsıñıgaat.

21 İlisautiaqsıñıgai itnaqhuni, “Taamna Agaayytım uqalha atuumanıqsuq uvıltup akglıqarıpman tusaalapsıtıñı.”

22 İñupayaat aarigaagıtcharıñıqsut quvıgısuutıgıplugıch sanıñıaqtuat uqalhıch uqauttutıgıkkarı. Nıplıgıñıqsut, “Una taimña ıgñıgıngıtıpaıñ Joseph-ñum?”

23 Jesus-ñum niplıutıñıgai, “Uqautıñıağıpsıtña uqauttutauruamık ıñılğaanimma itna, Taaktıı, İhuaqıñıñ ilıpnık!” Tusaagıvut savaagıkkatın Capernaum-mi. Ki, Savaaqagıñ uvanı iñugıvıpnı.

24 İlumutuuruq, Sivunıksrıqırı pağlatıtaçaat iñugıvıñmiñi.

25 Naalagñıllaksıtña, İlumun iñugiaktuanık uılğağnaaqtuq Israel-mi taimanı Elıjah iñuupman. İmanı sialıñıtçugğıuq pıñasunı ukiunı ukium avvanıak ilaplugıch nıgısuksıullapıaqhutıñ iluqaanı nunamı.

26 Naagauvva Elıjah tuyuunıñıñıqsuq nalliatnun uılğağnaat Israel-mi aglaan kısıanun uılğağnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunañatnı.

27 Suli iñugiaktuanık iñuqaqmıñıqsuq auyugaqtualıñnik iñuuniaqtuanık Israel-mi imanı sivunıksrıqırı Elısha iñuupman. Aglaan nalliatunıñ mamıkkauñıñıqsuq avataagun Naaman Syria-ğmiu.”

28 İñuıñ katrağvıñmi tusaakamıtrıñ taamna qıñnallapıağıñıqsut.

29 Makıtıqhutıñ tinuraqlugu Jesus annısınıgaat nunaaqıgıgmıknıñ. Qaarınanuutıñıgaat iñğıuram nunaaqıgımıñ ırvıanun ıgıtçuklugu ipnamıñ.

30 Aglaan akunnıraqlugıch iñugayaat aullağıñıqsuq.

Iñuk İrrusıqlık

31 Tavrakña Jesus Capernaum-muñıqsuq, nunaaqıgımun Galılee-mıttuamun aasıñ ilısautrıplunı iñuñnik Jew-ñuruat mıngıuıqsıağvıum uvluanı.

32 İñuıch quvıgısuñıqsut tamarrumıña ilısauttutaanık, atakkıı uqağıñıqsuq lıılaa añalatçıñıaqtuatun.

33 Katrağvıñmi iñuqaqmıñıqsuq ırrusıqlıñmik ıgıalaruamık,

34 “[İlaksıanatıguk.] Jesus Nazareth-mıu, sunıaqpısıguk? Uvıñıağpıch pıyaqquğukhunuk? Nalıñıtçıgı kısıutilaan, ipqıtçuanıplutın Agaayytım tuyıgıkkarı!”

35 Jesus-ñum tılıñıgaa ırrusıqlık, “Qıñıusaagıñı! Anıñ iñuñmiñı!” İrrusıqlıum ulğusaqtıñıgaa añun sıvuğaatnun iñuıch unıtıluğasıñ atnısınıağnagu.

36 İñuıch quvıgıtçarıñıqsut niplıqhutıñ avatmun, “Qanusıñıqpa una ni-plıun? Añalatıçıñıgımk sanıñııglu uuma iñuum tılıñıağı aasıñ ırrusıqlıch anıplıtıñı.”

37 Tusaayugaaq taamna Jesus-kun sıamıñıqsuq napmupayaaq tamarru-manı nunamı.

Jesus Mamıtıçıñıqsuq İñugiaktuanık İñuñnik

38 Aasıñı Jesus anıkamı katrağvıñmiñ utlautıñıqsuq Simon Peter-m kıñunarınan. Simon-ñum aakaruna atnıgñıağıñıqsuq uunaqlıkpakıhuni. Uqautıñıgaat Jesus taavrumıña.

39 Utlaklugu qıçaqıhuni sıñıvıñ sanıgaatnun tılıñıgaa uunaqlık aullaqıplugu ilanıñ. Tarra uunaqlıñıgıñıqsuq. Makıtıqhunıasıñ nıqıñıgıtıaqsıñıgai.

⁴⁰ Jew-ḡruuat ming̃uiqsiaḡviat nuñitman, siq̃iñiq̃ nipianikmanimma iluqatiñ ilauraaq̃atuaat atniḡnaqtuanik atniḡnautilgich atlakaag̃iñik̃ tikiutiñiḡaich̃ Jesus-mun. Iñiḡai argaḡni iluq̃arjit̃ñuñ aasiĩ iluaqsip̃lugich̃ iluq̃aisa.

⁴¹ Irrusiḡluich̃ aninñiḡaĩ iñugiaktuañiñ̃ iñuñniñ̃ nipliaplutiñ, “Iḡñiḡiḡaatiñ Agaayyutim.” Jesus-ḡum̃ tiliñiḡaĩ irrusiḡluich̃ nipliq̃uñit̃lugich̃, atakkiĩ ilisimañiḡaat̃ Christ-ḡutilaḡa.

Jesus-ḡum̃ Quliaqtuaq̃aḡhã Katraḡviñiñ̃i

⁴² Uvlaaḡuqmañ Jesus-ḡum̃ uniñiḡiḡaã nunaaq̃q̃iq̃ iñuilaamukhuniásiiñ̃. Iñuich̃ pakaaq̃siñiḡaat̃. Paḡitnamitruḡ̃ iḡliḡiaqs̃iñiḡaat̃ aullaq̃uñit̃lugu.

⁴³ Aglaañ nipliutiñiḡaĩ, “Quliaqtuaqtuksraurunã tusaayugaallautañanik̃ aḡaayyutaañ Agaayyutim̃ iñuñuñ atlañi nunaaq̃q̃iñ̃i. Taatnaḡhunĩ Agaayyutim̃ tuyuḡiḡaḡa.”

⁴⁴ Taatnamik̃ quliaqtuaḡniqsuq̃ Jew-ḡruuat̃ katraḡviñit̃nĩ nanipayaaq̃.

5

Jesus-ḡum̃ Tuḡluḡaĩ Sivulliich̃ Malig̃uaq̃it̃

¹ Iḡañatnĩ uvlut̃ Jesus̃ ḡichaḡniqsuq̃ siñaañi narvam̃ taggis̃iḡaqtuamĩ Gennesaret-mik̃. Iñuich̃ tinurautraḡniqsut̃ tusaasukhut̃iñ uḡaḡhañik̃ Agaayyutim̃.

² Tautuḡniḡik̃ malḡuk̃ umiak̃ siñaañi. Iqaluḡniaq̃tit̃ niuplut̃iñ salum-maiñiḡisut̃ kuvram̃ik̃nik̃.

³ Jesus̃ ikiñiḡsuq̃ ilaqaatakuñ umiak̃ (umiaḡikk̃añanuñ Simon-ḡum̃) uḡautipluguasiñ̃ ayaktaallaq̃up̃lugũ siñaañiñ̃. Jesus̃ aḡup̃piḡunĩ umiamĩ ilisautriaqs̃iñiḡsuq̃ iñuñnik̃.

⁴ Iḡisautriñ̃aiḡamĩ nipliutiñiḡaã Simon, “Ayallaguñ umiaq̃ itiruamuñ aasiñ̃ kuvriḡiḡusrĩ, ilvich̃ piḡatig̃ikk̃atinlu.”

⁵ Simon-ḡum̃ kiuniḡiḡaã, “Ataniiq̃, sakuukkaluaq̃tugut̃ unnuapak̃. Iqaluḡñ̃ilaktugut̃. Aglaañ nipliut̃ig̃ikk̃añ malig̃lugũ kuvriḡis̃irugut̃.”

⁶ Kuvriḡamiñ iqaluk̃paur̃aḡniqsut̃ kuvrat̃iñuñniñ̃ aliñ̃niuraliḡlugich̃.

⁷ Isaaq̃taḡniḡiḡaich̃ piḡatit̃iñ atlañi umiamĩ ittuat̃ ikayuḡiḡaḡup̃lut̃iñ. Utlaut̃ikamiñ immiḡiḡiḡaich̃ taapkuak̃ umiak̃ iqaluḡnik̃ kiviñ̃ialig̃ataḡlugik̃.

⁸ Simoñ Peter-m̃ tautukamiuñ tamannã sitcuḡniqsuq̃ sivuḡaanuñ Jesus-ḡum̃ nipliq̃hunĩ, “Ataniiq̃, aullaḡiñ̃ uvam̃niñ̃! Killiḡiraaurunã.”

⁹ Atakkiĩ ilaalũ piḡatinĩlũ narḡiasruñ̃niqsut̃ iqaluk̃paur̃aḡtaḡmikt̃iguñ.

¹⁰ Simon-ḡum̃ piḡatik̃ James-lũ John-lũ, iḡñak̃ Zebedee-m̃, quviḡusuk̃miñiḡsuttuūq̃. Jesus-ḡum̃ Simoñ nipliutiñiḡaã, “Iqs̃iñak̃, uvak̃ḡaniñ̃aglaañ piñ̃ñ̃aḡiḡis̃irutiñ iñuñnik̃ aqaluḡniaq̃matuñ.”

¹¹ Iqaluḡniaq̃tit̃ qak̃it̃iḡniḡaich̃ umiat̃iñ siñaanuñ, unisiḡluḡichaasiñ̃ supayaat̃ maliaqs̃ip̃lugũ Jesus̃.

Jesus̃ Mamititchir̃uq̃ Auyugaq̃tualiñ̃mik̃

¹² Jesus̃ nunaaq̃q̃imiñ̃nam̃i nalautchiñiḡsuq̃ aḡutmik̃ auyugaq̃tualiñ̃mik̃. Aḡutim̃ tautukamiuñ Jesus̃ sivuḡaanuñniqsuq̃ iñiḡsr̃uḡluguasiñ̃, “Ataniiq̃, pisuks̃iñ̃aḡuvich̃ mamit̃iñ̃iḡaḡik̃ma.”

¹³ Jesus-ḡum̃ isak̃lugich̃ argaḡnĩ aks̃iñ̃iḡiḡaã, “Piyummat̃iḡaqtunã. Ihuaqs̃iñ̃iñ̃!” Tavrauḡvaã aḡutim̃ auyugaq̃tunã mamit̃ikk̃auruq̃.

¹⁴ Jesus-ḡum̃ tiliñiḡaĩ, “Uḡaut̃ig̃iniaq̃nagũ kisumuñuñniñ̃i, aglaañ agaayul̃iq̃simugutiñ isivḡiḡuḡt̃itchumuutiñ. Aatchuiyumuutiñ tuñiḡl̃aut̃iñik̃ Agaayyut̃muñ tuvraḡlugich̃ Moses-ḡum̃ tillisaã mamit̃it̃kaat̃inkiĩ. Taatnaḡuvich̃ iñupayaam̃ il̃itchuḡiḡiḡaã mamit̃ilaañ.”

¹⁵ Aglaan tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq iñugiaksipluni. Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut ilaanun tusaasuklugu sulì mamititausukhutin atniññautmikniñ.

¹⁶ Aglaan iñuilaamuaqsiniqsuq agaayutyaghuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

¹⁷ Ilaatni Pharisee-nuruat sulì ilisautrit maligutaksranik aggigñiqsut nunaaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu sulì Jerusalem-miñ. Jesus ilisautripkaqlugu taapkua aquppiñiqsut naalañniplugu. Agaayyutim Jesus sanjksritmiñigaa iñuaqsitquplugich atniññaqtuat.

¹⁸ Iñanich iñuich aggigñiqsut akiyaqlugu aulatlaitchuaq anun ilaan qaatchianagun. Itqutiniagaluagñigaat iluanun tupqum ilisuklugu sivugaanun Jesus.

¹⁹ Aglaan apqutiksranilguinñamitrun, iñuitkii tatiplutin, akiyautiniñaat qaanun tupqum, aasriñ aliklugu qilaja tupqum atqaqtinnigaat qaatchianagun akungatnun iñugayaat iliplugu sivugaanun Jesus.

²⁰ Jesus-nun tautukamiñ ukpiqsriñhat nipliutiniñaat atniññaqtuaq, “Anuun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.”

²¹ Aglaliqirit sulì Pharisee-nuruat isumaaqsiniqsut, “Taamna iñuk kisunasugiva uqañniqluutiriruaq Agaayyutmik? Kiña natqigutriyumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.”

²² Jesus-nun ilisimaniñgai sumik isummatiaqtilaanat apiqsruqlugich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik?”

²³ Qağanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa ‘Makillutin pisugiñ’?

²⁴ Iitchuñipkañisigipsi Iğñinan Iñuum anjalatchirrutiaqñhanik natqigutritlapiuni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutiniñaat aulatlaitchuaq anun, “Makillutin tigulugu qaatchian anilaagñ.”

²⁵ Tavrakñatchiaq anun makinniqsuq sivugaatnun nayuutipayaaqtuat. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkañi ainiqsuq kamaksruqlugu Agaayyun.

²⁶ Iñuich katimapayaaqtuat quvigusulillaapiagñiqsut, aasriñ taluqsraliqhutin nipliqhutin, “Maatnatavra quviqnallapiaqtuamik qiniqtugut uvlupak.” Tarra kamaksruñigaat Agaayyun.

Jesus Tuqluñiqsuq Levi-mik

²⁷ Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautunigaa anun atilik Levi-mik aquppiruaq tax-siliqiviniñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maninñik Rome-magmiunun. Jesus-nun nipliutiniñaat, “Malinñaj!”

²⁸ Levi makitiqhuni unitlugu suapayaaq maliaqsiniñaat.

²⁹ Aqvativun Levi niñiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupigmiñi. Aiyugaaqtauruani ilaupmiñiqsut iñugiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich.

³⁰ Uvvaasiñ Pharisee-nuruat sulì aglaliqirit uqaalaaqsiniqsut maliguaqtaiñun Jesus-nun, “Suvaata niñiqatauvisi imiqatauvisiñu tax-siliqirini sulì killuliqirini?”

³¹ Aglaan Jesus kiuniñgai, “Iñuich atniññanitchuat taaktiaqñianitchut aglaan tamatkua atniññaqtuat.

³² Agginitchunja tuqluñiaqlugich nalaunnagiruat inmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich.”

³³ Ilaŋisa iñuich nipliutiniġaat Jesus, “Maliguaqtaġ John-ŋum uisauraaġniqsut akulaiqġuġu agaayuplutiŋ suli maliguaqtiŋich Pharisee-ŋuruat taatnatunsuli; aglaan maliguaqtiŋ niġiraqtut imiqhutiŋlu.”

³⁴ Jesus-ŋum kiuniġai, “Isummatigivisiġik aiyugaaqtauruat katchuutiŋiŋmi uisauraaqpluġich uiksraun inŋaan? Naagga!

³⁵ Uiksrautaan aullaġviksraŋa tikiññiaqtuġ. Aglaan aullaanikpan ilauraanġ uisauraaġniagtut.”

³⁶ Jesus-ŋum uqautitqiŋñiġai atrikusautmik, “Kiñapayaaq ilaaksraġumiñaitchuġ nutaamiñ quppiġaamiñ ilaaġluguasiiñ utuqqaq quppiġaaq. Taatnaġumi aliksiñaaġniġaa nutaq quppiġaaq, atakkii nutaamiñ quppiġaamiñ ilaaksraġumiŋ atriginianġitchaa utuqqaq.

³⁷ Uvvasuli nutaqq asiaŋ misuġua ittuksraunġitchuġ utuqqaġmi puumi atakkii nutaam misuqqaq alikkisiġaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiiñ misuġuq puuġlu suunġiġisiruk.

³⁸ Aglaan nutaqq asiaŋ misuġua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluqatigli puuġlu misuġuġlu piiñiġiŋitchumuuk.]

³⁹ Kiñaaniiñ imiġukkumiñaitchuq nutaamik imiqqaġuni asiaŋ misuġuanik sanġisimaruaŋmik. Atakkii nipliġisiruq, ‘Utuqqaġuqsiaq nakuutluŋniqsuq.’”

6

Qanuutautilaŋa Minguiqsiaġvium Uvluan

¹ Jesus pisunġniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiaġvium uvluani. Maliguaqtiŋi pukunġniqsut mukkaaksraŋnik sanġiyaqġuġich argaŋmiknik niġiaqsipluġitaasiiñ.

² Pharisee-ŋuruat apiqsruġniġaich, “Suvaata savakpisi minguiqsiaġvium uvluani? Maligutaksraġikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak.”

³ Jesus-ŋum kiuniġai tamatkua, “Aqliqisimasuknaġiksi sumik David-ŋumlu piqataiñlu pisilaanġat niġisuliqaminġ.

⁴ David isiġniġuġuuq tupqaŋun Agaayyutim. Aasiiñ qaqquksraqhuni tuniġautauruaŋmik Agaayyutmun niġiñiġaa aatchuqġuġich maliktigikkani. Maligutaksraŋtigitun kimununniñ niqiksrautigitunñiñiġaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.”

⁵ Jesus nipliġniqsuqsuli, “Iġniña Iñuum atanġuruq minguiqsiaġvium uvluani-unniiñ.”

Anun Argalik Pannaqġuktanik

⁶ Atami minguiqsiaġvium uvluani Jesus ktraġviŋmukhuni ilisautriñiqsuq. Tavrani itmiñiqsuq anun argalik pannaqġuktanik.

⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat patchisiksraileiqiniġaat Jesus savaaqaaġasugalugu nalaunġaitchuamik; naiqiqtuġniġaat tautuġiaqhutiŋ iluqsiŋiġisipmagaan ilisratlaitchuamik minguiqsiaġvium uvluani.

⁸ Aglaan Jesus-ŋum ilisimaniġai isummatiŋich. Uvvaasiiñ nipliutiniġaa anun argalik pannaqġuktanik, “Makittin uvuŋaġutin.” Anun makitluni tavrunġniqsuq.

⁹ Jesus nipliutiniġai tamatkua, “Apiqsruġniġaġipsi una, Nalliaġ maligutaksraġaaġnaqqa: savaaqaaġ nakuuruamik naagaqaa piġiitchuamik minguiqsiaġvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iñuŋnik naagaqaa piyaqquqtilluġich?”

¹⁰ Qiñiqġuġich iñuich avatmiñi nipliġniqsuq anutmun, “Isakkich argaktin!” Taatnaqman argai iluqsiñiqsut.

11 Aglaliqirit Pharisee-ḡuruatlu qinnallapiag̃niqsut. Aasiñ uqauti-
giaqsiñiḡaat avatmun qanuguklugu Jesus.

Jesus Piksrag̃niqsuq Qulit Malḡuḡnik Uqqiraqtinik

12 Taipkunani uvluni Jesus qimig̃aamunḡniqsuq agaayutyaghuni, unnuaq
naatluguasiñ agaayupluni Agaayyutmun.

13 Uvluqman inḡmiñuquniḡai malig̃uaqtini. Piksrag̃niqsuq qulit malḡuiñik
taiguutiqaqkaḡmiñik uqqiraqtinik:

14 Simon-mik atchikkaḡmiñik Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik,
James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik,

15 Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iḡñinjanik Alphaeus-ḡum suli
Simon-mik taiguutiqaqtuq Zealot-ḡuruamik,

16 Judas-mik iḡñinjanik James-ḡum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitnik-
tuq ilaanik aquagun.

Jesus Iḡisauriruaq suli Mamititchiruaq

17 Tavrakḡa Jesus atqaqatiginiḡai malig̃uaqtini qimig̃aamiñ.
Qichag̃ataḡniqsuq qaig̃iksaamun nunamun piqatigiplugich iñugiaktuat
malig̃uaqtigikkani. Iñugiaktuat iñuich aggig̃niqsut nakikḡaliqaa Judea-miñ
Jerusalem-miñlu suli nunaaqḡinñiñ tag̃ium siñani atiqaqtuamiñ Tyre-miglu
Sidon-miglu.

18 Utlautiniqsut tusaasuklugu Jesus suli iḡaqsisukhutin atniḡñautmikniñ.
Uvvasuli tamatkua iḡuḡliuqtitauruat irrusiqḡunmiñ iḡaqsikkauniqsut.

19 Iñupayaat aksigunḡiḡaat atakkii sanḡiqaghuni inḡmiñi iḡaqsitḡaplugich.
Aasiñ tamatkua utlautiruat ilaanun iḡaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaag̃utitlu

20 Jesus-ḡum tautunḡiḡai malig̃uaqtini nipliqhuni,
“Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;

Aḡaayuaqataa Agaayyutim pigigiksi!

21 Quvianamiurusi niḡisuktuasii pakma;

Agaayyutim niḡisuiqsitkisigaasi!

Quvianamiurusi alianniqtuasii pakma;

Iḡlaḡisirusi!

22 Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,
ayaksimakpasi pigilugu Iḡñina Iñuum aivakpasiunniñ
suli nipliutigikpasi pigiitchuanunḡlusi.

23 Quviatchapiag̃itchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun, atakkii
akiliusiaksraqsi pakmani kamanag̃niaqtuq. Itqumasigik, sivullianḡisa taatnau-
tipmirag̃igaich sivuniksriqirit.

24 Aglaan iqsiniamiurusi umialguruasii pakma;

qaḡanaqtuq iñuḡiqsi isukñiñiaqtuq!

25 Iqsiniamiurusi niḡisuiqsimaqtuasii pakma;

niḡisuliḡisirusi!

Iqsiniamiurusi iḡlaqtuasii pakma;

kiñuvḡugisirusi qialusilul!

26 Iqsiniamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.

Itqumasigik, sivullianḡisa uqautigillautaqmirag̃igaich sivu-
niksriqinḡuaqtuat.

Piqpaksriḡiq Uumiksirinik

27 “Aglaali naalaḡniruasii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi akiliḡisquqtigikkasi,
iḡaqqutilugich uumigirigikkasi.

²⁸ Apiqsruqsuñ Agaayyun ihuaqquitiqulugich tamatkua taiyuaniqñuutruuat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua ihuaqquitriginisasi.

²⁹ Kia qakiqpatin iqsrapkun, ki, maniyumagiñ igluanik iqsraqpich; kia iñuum piñiqpagu quppigaañ, ki, pipkağumagiñ atnuğaanlu.

³⁰ Kisupayaam apiqsruqpatin suqağuguni qaiñlugu, sulì kia tiguniqpagu pigikkan apiqsruğniaqnagu utiqitqulugu.

³¹ Qanuq irruitqusuugupsi atlanun iñunñun taatnatuntuuq irrutriyu-muusi atlanik.

³² “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñunñik piqpaksrigikkapsitñik suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ piqpagipmirağigaich tamatkua piqpagirigikkatin.

³³ Ihuuqutigupsigik kisiisa ihuaqquitrigikkasi suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ taatnağaqtuttuuq!

³⁴ Atugaksritñikkupsi tamatkunurja kisiitñun utiqititichlaruanun atugaksraqtaagmiknik suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ atugaksritñikaminñ killuliqiriqatmiknun utiqitichivigitqupmiraqtut aktalanatun!

³⁵ Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, ihuaqquutilugich iñuich sulì atuaksriñlughich niğugisunatnagu utiqitkisiñilughich. Taatnağupsi akuqtuigisirusi kamanaqtuamik akiliusiamik, sulì igñigigisigaasi Qutchinñiqsrauruam Agaayyutim ihuaqqutriruaq quyyataitчуuanik pigiitчуuaniglu.

³⁶ Nagliktausitchi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniñiq Atlanik

³⁷ “Suksraunqinasi atlanik, suksraunqisauñitчhumaasilì; pigiññigaiñiaqasi atlanik, pigiññigakkaunñitчhumaasilì; natqigutisimaaglugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasilì.

³⁸ Aatchuğlugich atlat, aatchuusiaqağumuasilì; aa, akuqtuigisirusi immiğlugu uuktuun, naqiqsraqlugu, anjalallugu, ulipkaulalugu: akiyağniqtutillaapsitñun. [Agaayyutim aatchuğağigaasi iglikkutailaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutigigisipmigaa ilipsitñun.”

³⁹ Jesus uqautiniğai atrikusautmik, “Qinñitlaitчуuam iñuum sivulligumiuñ atla qinñitlaitчуuaq iluqatik katakkisiruk nivviamun.

⁴⁰ Maliğuaqti kamanatluñitчуuq ilisautrimiññ, aglaan ilisaqtaupayaaq naatchigumi ilisaagmiñnik atrigaigutigisigaa ilisautriñi.

⁴¹ “Suvaata tautukpiuñ irriutanuluuraq aniqatvich iraani, aasiñ suliqutigisunaqnagu qirugraitchiaq iripni?

⁴² Qanuq uqautriñiağniqich aniqatiupnun, ‘Aniqatmaan, piğlugu irriutanuluuraq iripniñ!’ qinñisunaqnagu qirugraitchiaq iripni? Ukpinquaqtii! Sivullulugu piqsirrun qirugraitchiaq iripniñ. Qinñilgumiağniñli nalupqinaiglugu irriutaiqsiliksran aniqatvich iraaniñ.

Napaagtuaq Iłisağigaat Asianigun

⁴³ “Napaagtugiksaag nauritlaitчуuq asiagiiтчуuanik, naagaqaa napaagtugiiтчуuaq asirritlaitчуuq nakuuruanik.

⁴⁴ Napaagtupayaaq ilisimanagaqtuaq asirrianigun; pukutlaitчhusi aqpinqñik kakitlağnaniñ, naagaqaa asiavinñnik kakitlağnaqaqtuanik uqpinqñi.

45 Iñullautaq nakuurualiqiruaq atakkii nakuuruamik isumaqaqḥuni; iñullautaujithami pigiitchualiqiruaq atakkii pigiitchuamik isumaqaqḥuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusipiani salapqigaa uqaligimigun.

Malḡuk Tuppirik

46 “Taiguqtaksraḡinjitchipsitja Atanipsitñik kamagiyumanjtkupsigik uqaut-tutigikkatka ilipsitñun!

47 Kiña iñuk uvañnukkumi naalaḡniḡuch uqaligikkatka aasiñ tupigilugich— ilisautigisigipsi qanuq atriqaqtılaañanik.

48 Taamna atriqaqtuaq iñuñmik nappairuamik tupigmiñik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyaḡañmun. Kuuk uliqḡukman qasaqtaḡlugu taamna tupiq auliyanjitchuq atakkii payanjitluni.

49 Aḡlaan kiña iñuk tusaaruq uqaligikkamnik tupiginjilugich atriqaqtuaq iñuñmik nappairuamik tupigmiñik nunamun turviiḡaaḡlugu; uliqḡuum qasaq-taqmagu taamna tupiq ulḡuruq siqumitipiaqhuni.”

7

Jesus Mamititchiruaq Anjuyyiuqtaiñ Qaukḡiata Savaktaamik

1 Jesus-ñum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñuñnik, ilaa Capernaum-muñiqsuq.

2 Taavaniguuq Roman anjuyyiuqtaiñ qaukḡiat savaktiqagñiqsuq piqpagikkaḡmiñik; taamnaasii iñuk atniḡñaqḥuni tuḡulhiñaḡuḡḥuni.

3 Uvvauna anjuyyiuqtit qaukḡiat tusaakami Jesus-mik tuyuqagñiqsuq Jew-ñuruat sivulliuqtigruanjitñik apiqsruḡiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani.

4 Tikitñamitruñ Jesus injiḡniḡaat pipiaqhutin, “Taamna iñuk ikayuqtaksraḡipiḡaiñ,

5 atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ ka-traḡviksrapḡtiknik.”

6 Tavra Jesus maliñḡigai. Uñasiñaiqmiglu tupqaniñ anjuyyiuqtit qaukḡiata tuyuḡiḡigai ilauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniḡ, uvvañiññaqpich. Uvva utlaktaksrañjilugtuñauñniñ tupimnun.

7 Naagaluu suñjilupaitluna utlaktaksraḡinjilugikpiñunniñ. Uqallaksiñḡaiñ uqaligimik aasiñ savaktigikkaḡa atniḡñaqtuq iḡuaqsiñiaqtuaq.

8 Atakkii aḡalatiqamiuñja qaukḡiñik suli anjuyyiuqtiaqḡuñja aḡalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullaḡiñ!’ aullaḡaqtuaq; tilikapkusuli taamna, ‘Qaḡḡaiñ!’ aḡḡaqtuaq; suli tilikapku savaktigikkaḡa, ‘Taamna piñ!’ piragigaa.”

9 Jesus-ñum quviḡusutiginigaa taamna tusaakamiñ. Kiñjaqami iñuḡaaḡruñnun maliktigikkaḡmiñun uqagñiqsuq, “Paqisimaitchuñjasuli ukpiqsriḡimik taatnatun Israeḡ-aḡmiuni!”

10 Anjutit tuyuuruat utiqamiñ anjuyyiuqtit qaukḡiata tupqanun paqinniḡaat savakti iḡuaqsiplugu.

Jesus Anjitiqsitchiruaq Uilḡaḡnaam Iḡñiñanik

11 Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniḡsuq nunaaqqimun atilijmun Nain-mik. Maliguaqtaiñ suli iñugiaktuat iñuich maliñḡiḡaat.

12 Tikiññiqsuq pañanun nunaaqqim anilḡataqmiñiqsullu akigaqtuat tuqunaruamik iñuñmik. Taamna tuqunaruq iḡñiḡaḡinikkañja uilḡaḡnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ maliñḡiḡaat taamna aḡnaq.

13 Atanguruam Jesus tautukamiñ ilunñutchallapiḡniḡsuq. Nipliutiniḡaa aḡnaq, “Qianak!”

14 Utlaklugu aksinjñigaa tuqunaruam akigautaat. Iñuich akigaqtuat taavruniña nutqaqmata Jesus nipliñiqsuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!”

15 Tuqunaruaraq anjun aquvitiñiqsuq uqaaqsipluniasiiñ. Jesus-ñum utiqtin-ningaa aakananun.

16 Iñuich iluqatin taluqsratçanñiqsut kamaksruaqsipluguasiiñ Agaayyun itnaqhutin, “Kamanaqtuaq sivuniksriqiri salapqñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun agqiqsimanñiqsuq anniqsuñiaqlugich iñugikkani!”

17 Taamna tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq nunaaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

18 John-ñum maliguaqtaiñ uqautiniñaat iluqaitñik tamatkuniña.

19 Tuqluqlugik malguk maliguaqtaiñni tuyuginiñik atanguruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuqtauvich agqiqsagumaruaq, naagaqaa niñiuktuksrauvisasuli atlamik?”

20 Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyuginiñaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuqtauvich agqiqsagumaruaq, naagaqaa niñiuktuksrauvisasuli atlamik?’ ”

21 Taavrumani taatnañhatni Jesus iñuqsirağaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik atniğñautinjitñik nanjirutinjitñiglu, suli anittaqlugich irrusiqñuich, qñitlasiplugillu qñitlaitchuat iñuich.

22 Jesus-ñum kiuniğai John-ñum maliguaqtik, “Uqautiyatku John qñikkaptiknik suli tusaakkaptiknik:

‘Qñitlaitchuat qñitlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut, tamatkua auyugaqtualgich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut, tuqunaruat anjitiqsikkaurut iñuñgmun, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanuruq inuqsraqtuanun.’

23 Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpiğutaiñgitchuaq piqutigipluña.”

24 John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautigiaqsiniğaa iñugaagrunnun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qñiğasugivisi? Ivinmik anuğim anjalatanjik liilaa?

25 Uvvasuli qñiğasugivisi iñuñmik atnuğallautalinmik? Iñuich atnuğallautaqagatut inuqsrasunjaqtin iñuuniaguurut inillautani.

26 Uqautisitña, sumik qñiğiaqpisi? Sivuniksriqirimik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluktuanuruq sivuniksriqiriñhiñamiñ.

27 John taamna ilaanuruq Agaayyutim uqañhan uqautigikkaña itna, Agaayyun nipliqsuq,

‘Atañji, tuyuginisigiva uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.’ ”

Malachi 3:1

28 Jesus niplipsaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktutq anipayaqtuaniñ. Aglaan kiñanniiñ kamanaiññiqsrauruq anjaayugataani Agaayyutim kamanatluktutq John-miñ.

29 (Tusaapayaqtuat ilaanik tax-siliqirituummağmin tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunjaruanik atuqukkanjiñik paptaaqkauplutin John-kun.

30 Aglaan Pharisee-ñuruat suli ilisautrit maligutaksranik ayaksimanigaa Agaayyutim sivunniutaa inmiknun, suli paptaaqunjitlutin John-mun.)

31 “Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat?

32 Atriqaqtut ililgaanik aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmavinjitñi tuqlirautiplutin avatmun,

‘Atuqtuauritagaluagipsi katchuutituitinik aglaan agginjitlusi.’

'Uvagutli, atuqapta kinuvguutinik qianjitchusi.'

³³ John Paptaaqitchiri aggiqami nigitlaiñiqsuq suli imingitluni asiam misuguanik, naagasuli uqaqtusi irrusiqtuqagñiplugu.

³⁴ Igñiña Iñuum nigiraqtuq imiqhuniļu. Pakma nipliğaqtsi, 'Tautullaksiun iñuk niggiqsuruuq imiqtuqtulu, ilauraanat tax-siliqiriftu killuliqiriftu.'

³⁵ Agaayyutim puqituaa ilitchugipkautauruq ilumutuuplugu savaanagun.'

Jesus Kinungani Simon Pharisee-nuruam

³⁶ Ilañata Pharisee-nuruat aiyugaağniğaa Jesus nigiyauqtuauqplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamauna nigiaqsiniqsuq.

³⁷ Taavrumani nunaagqimi ağnaq iñuuniaqmiñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiun Jesus niginiagniplugu Pharisee-nuruam tupqani aggiutrinisqsuq nakasunjuamik imalinjuq piññaqnaqtuamik tiprağiksautmik.

³⁸ Qichagñiqsuq tunuani Jesus-num isigaiñi qiapluni, imağugugich qulvimiñik, iviklugich nutchamiñik, kuniklugich, suli kuviplugich tiprağiksautmik.

³⁹ Pharisee-nuruuq aiyugaaqtuauq Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğniqsuq inmiñun, "Uuma iñuum sivuniksriqiraupiağami naluñiñayağaa una ağnaq aksiksigikkani; naluñiñayağaa qanutchmik iñuuniuşıaqatilaanjal Atakkii ilaa killuliqirauruq."

⁴⁰ Jesus-num nipliutiniğaa, "Simon, uqautraksrağigikpiñ." "Aa, ilisautrii, uqautiñja!"

⁴¹ Jesus unipkaagaqsirug, "Malğuk iññugguuq simmiliaksraqtuğvik akiqsruumanigaak maniñik. Ilaqataan akiqsruumanigaak naliksralinmik tallimat kavluutit avlut savaanjatnik, ilaqataanaasiñ malğukipiaq qulinik.

⁴² Iluqatik taapkuak akiljiilguifñiqmaknik akiqsruutaigñigik. Nalliak taapkuak piqpaksritlukpa ilaanik?"

⁴³ Simon-num kiuniğaa, "Uumaqanuğii natqigutrikkauruam anitluktumik akiqsruutmik." Jesus nipliğniqsuq, "Nalauttutin."

⁴⁴ Kinjaqluguasiñ ağnaq nipliutiniğaa Simon, "Tautugun una ağnaq! Uvaña isiqama tupipnun qaitchinjitchikma imigimik igguutiksrañatnik isiganma. Aglaan uuma ağnam igguğai isigatka qulvimiñik aasiñ iviklugich nutchamiñik.

⁴⁵ Ilvich iqinjitchikma kunigluna. Aglaan uuma ağnam nutqautinjitchai kunniugugich isigatka isigataqamaaglaan.

⁴⁶ Uqsruqtinjitchiñ niaquğa. Aglaan uuma ağnam uqsruqtigai isigatka tiprağiksautmik.

⁴⁷ Uqautigikpiñ, uuma ağnam kamañaqtuamik piqpaksriñhan qiniqtitkaa iñugiaktuat killuqsautini natqigutikkauhat. Aglaan iñuk killuqsautiqapaniñnasugiruaq natqigutiraksramik piqpaksripiagnianjitchuq."

⁴⁸ Tavrakña Jesus-num uqautiniğaa ağnaq, "Killuqsautitin natqigutikkaurut."

⁴⁹ Atlat aiyugaaqtauruat nigiqatigiplugu Jesus nipliğniqsut avatmun, "Kisunasugiva una? Natqigutritlanisququnniñ killuqsautinik."

⁵⁰ Aglaan Jesus nipliutiniğaa taamna ağnaq, "Ukpiqsriñiqpich anniqsugaatin. Iñuuniagiñ tutqiksilitin."

1 Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaqługich nunaaqçich nunaaqçiquratlu quliaqtuaghuni tusaayugaallautamik añaayuyautaanik Agaayyutim. Qulit malğuiç maliguaqtaiñ malinjñaat.

2 İarjisa ağnattuuq malikmiññaat iħuaqsikkauruat irrusiqłunñiñ suli at-niğñautiniñ. Taapkua Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik), taamna Jesus-ñum tallimat malğunñik irrusiqłunñik anitchirvigikkaña,

3 Joanna-lu, uiaqqtuaq Chuza-mik aňalatauruamik atangum Herod-ñum in-ıqpaňani, suli Susanna suli iñugiaktuat atlat ağnat. Tamatkua ikayuuttutig-iniğaiç pigikkatıj Jesus-mun suli maliguaqtaiñun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

4 İlaatni iñugiaktuat iñuich utlautruğniqsut Jesus-mun nunaaqçipayaaniñ. İñugayaat katikmata uqautiniğai uumiña atrikusautmik.

5 “İlaatni iñuk nautchiityağniqsuq. Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun tutmiğaqatauplutıñaasii, suli tiñmiurat sıłami niğiplugich.

6 İlanjich katanjıqsut uyağauruamun nunamun. Nautchiaksrat qilamik nau-rut, aglaan pannaqłunıqsut atakkii nuna aılanjıłuni.

7 İlanjich nautchiaksrat katanjıqsut kakitlağnalğich akunğatnun. Aasiiñ kak-itlağnat nauqasiqlugich nautchiaksrat nagguviksraiğniğaiç.

8 Suli ilañich nautchiaksrat katanjıqsut nunagiksaamun. Naukaminj nau-riñıqsut mukkaaksranik tallimakıpiarıttaaqħutiñ atautchimiñ.” Taamna uqausiğillaan nipitusıpluni uqallanjıqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalağniñ!”

Sivuniyat Atrikusautit

9 Maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat Jesus qanuutautılaanjanik taavruma atrikusautim.

10 Kiuniğai, “Agaayyutim sagvigaa nalunaqtuaña añaayuyautmi ilipsitñulħiñaq, aglaali tamatkunuña ukpiqsriñitchuanun uqaqtunja atrikusautitigulħiñaq. Taatnamik

qiñiğaluaqħutiñ ilısaqsritłaitçhut,

suli naalağniğaluaqħutiñ kanjıqsitłaitçhut.

Isaiah 6:9

Jesus-ñum Kanjıqsipkağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

11 “Uvvauna qanuutaulħa atrikusautim: nautchiaksraq uqağiğaa Agaayyutim.

12 Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atrıqaqtut tamatkunıña tusaaru-anik tusaayugaallautamik, aglaan Tuungaum tikiłuni aattağiğai uqaħhıç uummatinjıñiñ ukpiqsritqunjıtlugich anniqsukkautqunjıtlugıllı.

13 Nautchiaksratlı kataktuat uyağauruamun nunamun atrıqaqtut tamatku-nıña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqlugu quviasukħutiñ aglaan kanjılnjıtlutiñ. Ukpiqsriuraallakkaluaqħutiñ akkunıisunjaqani aasiiñ uuktu-aqsiuħiq tikitman qapiqtıgağniqsut.

14 Nautchiaksratlı kataktuat akunğatnun kakitlağnat atrıqaqtut tamatkunıña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaaħum umialğulħumlu suli quvıanarıñ marruma iñuuniaħum suqutigingıqsıtağiğaat ukpiqsriħiq, aasiiñ asıanat piğutłaitçhuq.

15 Nautchiaksratlı kataktuat nunagiksaamun atrıqaqtut tamatkunıña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupıağataqlugu. Tamatkua tupıginiğaat Agaayyutim uqaħha aasiiñ asırriqaqħutiñ anuqsrukun, suli iñuusıñjıç atlanjıqtauplutıñ.

Nanıq Ataani Utkusium

16 “Kia iñuum ikitnamiuñ naniq matutlaitchaa utkusinmik naagaqaa ñitlaitchaa ataatnun siñigviich. Aglaan ñlirağigaa naniqagvinmun, iñuilli isiqtuat taututlarut naniqaqman.

17 Qanutchipayaag irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaag matukkauruaq paqitaugisiruq.

18 Qaunagititchi taatnamik qanuq naalağnisilaapsitñik atakkii kisupayaag piqaqtuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa taamnaunniñ mikillapiaqtuaq pigikkani.”

Jesus-ñum Aakanjan Aniqatiunñilu

19 Jesus-ñum aakanjan suli aniqatiunñiñ utlanñigaat. Aglaan tikilguiññigaat iñugiakpaitlutin.

20 Iñajata iñuich nipliutiniğaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga qinñigukhutin.”

21 Jesus-ñum nipliutiniğai iluqaisa, “Aakagigaa aniqatigigitkalu makua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ñum Quunniğuaqtikaa Narvaq

22 Iñajatni uvlut Jesus maliguaqtiniñu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqta igłuanun narvam.” Tarra ayaksaagñiqsut.

23 Tinilğaqsiagvinmikni Jesus siñiksağniqsuq. Tavrakñatchiaq anuqłiguutiqpaarağniğai narvami, umianat immiaqsipluguasiñ suli iluqatin navianniuliqhutin.

24 Maliguaqtaiñ utlakħuğ Jesus itiqsağniğaat nipliqhutin, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitluni iñiqtiğniğaa anuği qaiqpauratlu. Anniğuiqman quun-nitchiağullapiağniqsuq.

25 Tavra Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Naami ukpiqsriğiqsi?”

Aglaan quviğusunñiqsut iqsiliqhutin, aasiñ uqaqhutin inmiknun, “Qanusiu-niqpa una iñuk anuğimunniñ qalıqpauratlu kamagivatrun?”

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuaniq Irrusiğłulinmik

26 Jesus maliguaqtailu tinilğaqsiagñiqsut nunanjanun Gerasene-nağmiut, igłuanun narvanjan Galilee-m.

27 Jesus niupman umiamiñ paagñigaa iñuum nunaaqqimiñ irrusiğłuaqtuam. Taamna iñuk atnuğailaagñiqsuq aimmitlaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq iluviğni.

28 Tautukamiuñ Jesus igitluni isigaiñun nipliğñiqsuq nipitusipluni, “Jesus, iğñina Qutchinñiqsrauruaq Agaayyutim, suniaqpinja? Injiğikpiñ anasiññuqsarunñitlunja!”

29 Nipliutiniğaa taavruminja atakkii Jesus-ñum tilipluğ irrusiğłuk an-itqpluğ ilaaniñ. Aippaavak anallaqħunñigaa akulailuğ. Tigurau-galuagaqtuq argailu isigailu. Qılıqsruğugich kalimñiğñik kiktugaagagnigai, aasi iñuilaamuktitaqħuğ irrusiğłuum.

30 Jesus apiqsruğniğaa, “Kisumik atiqaqpich?”

Taavruma kiuniğaa, “Uvanja atiga Iñugiaktuq,” atakkii iñugiakhutin ir-rusiğłuch isiqsimaniqsut ilaanun.

31 Irrusiğłuch iniqsruagñigaat Jesus tuyuğitqunñitlutin samunja natiqsiniñaitchuamun.

32 Uvvaasiñ iñugiallapiaqtuat kuniat qanimi niğniğniqsut qimigaami. Ir-rusiğłuch iniqsruagñigaat Jesus aullaqtitquplutin kunianun. Jesus-ñum aullaqtinnigai tamatkununja.

33 Irrusiqłuich anikamin iñuñmiñ isigñiqsut kunianun. Iluqatin̄aasiññ kuniat panjalñiqsut ipnakun. Naparağñiqsut narvamun aasiññ ipiplutin̄.

34 Iñuich munaqsrruat kunianik tautukamitruñ taamna atuumaruq, qimakhutin̄ tusaayugaagutiginigaaat nunaaqqimi avataanił.

35 Iñuich utlautiniqsut tautugiaqhutin̄ supmagaisa. Tikitñamitruñ Jesus paqinnigaaat iñuk anitchivigikkañan irrusiqłun̄nik aquppiruq isigaiññi Jesus-ñum, atnuğaaqahuni suli qauğrimmaagikhuni. Iñuich tamatkua iqsitchañiqsut.

36 Tamatkua munaqsrruat tautuktuat taavrumin̄a uqautiginigaaat iñuñnun qanuq iñuum mamitikkaułha.

37 Iluqatin̄ Gerasene-nağmiut apiqsruğniğaaat Jesus aullaquplugu iqsilil̄lapiaqhutin̄. Jesus ikipluni umiamun utiaqsiniqsuq Galilee-mun.

38 Iñuum anitchivigikkañan irrusiqłun̄nik in̄iğniğaa Jesus, “Maligukkaluağikpiñ.” Aglaan Jesus-ñum aullaqtitkaa nipliutiplugu,

39 “Ailutin̄ uqagagiğñ Agaayutim savauttutaanik ilipnun.” Taamna iñuk nunaaqqimukhuni uqaaqsiniqsuq qanuq Jesus-ñum savauttutaanik in̄miñun.

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksin̄ñiktuaq Jesus-ñum Atnuğaañanik

40 Jesus utiqami igłuanun narvam iñugayaat pağlagaat atakkii utaqqiñigaaat.

41 Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliuqtaa Jew-ñuruat katragviata, tikiumaniq-suq. Punniqsuq isigaiññun Jesus-ñum in̄iqsrugługu kiñunigmiñuquplugu,

42 atakkii panitaulua, qulit malğun̄nik ukiuqaqtuaq, tuqaaqsiniqsuq. Jesus taamun̄aqami iñugaktuat iñuich tatviksraiğniğaaat avataaniñ.

43 Iñuich akungatni itmiñiqsuq ağnaq aunaqsruğuit̄l̄aiqsuaq qulit malğun̄ni ukiuni. Akil̄iqsuutigigaluağniğai suurapayaani taaktinun, aglaan kia-unniññ mamitilguiñniğaa.

44 Akungatigun iñugayaat ağnam utlakługu tunuaniñ aksin̄ñigaa Jesus-ñum akuagun atnuğaañan. Tavrakñatchiaq aunaqsruğuiqsigñiqsuq.

45 Jesus apiqsruğniqsuq, “Kia aksikpaña?” Iluqatin̄ naluniñiqsut. Peter nipligñiqsuq, “Ataniñ! Iñuich tatviksraiğhutin̄ tinurağaatin. [Naagauvva apiqsruqtutin̄ kimun aksiksilaaqnik?]”

46 Aglaan Jesus nipliqsuq, “Kia-imña aksikkaañan. Iłisimaligiga anipman sanñigikkaga uvamniñ.”

47 Ağnam tautukamiuñ ilitchuğikkaułli utlautiniqsuq uulillağmi putluni Jesus-ñum isigaiññun. Sivugaatni iluqaisa iñuich uqautiniğaa suvaata aksihanik Jesus suli qanuq ihuaqsikkaułli tavrakñatchiaq.

48 Jesus uqautiniğaa, “Ağnaaq, [quviatchauğigiñ,] ukpiqsriğiqpich ihuaqspkagaatin. Aullahiñaağuqtutin̄ tutqiksilutin̄.”

49 Jesus uqaqtitlugu kiliktuiruq tikiññiqsuq Jairus-mun nipliqhuni, “Paniuran tuquruq. Iłaksiatqin̄ñaqnagu ilisautri.”

50 Aglaan Jesus-ñum tusaaplugu nipliutiniğaa Jairus, “Iqsinağ; ukpiqsriğhiñagiñ. Paniuran ihuaqsigisiruq.”

51 Tikitñamin̄ tupiğmun Jesus-ñum isiqun̄itchai iñuich avataagun Peter, John, James suli ililgaam aapanalu aakanalu.

52 Iluqatin̄ iñuich qiaplutin̄ kiñuvğugaat ililgaaq. Jesus nipliutiniğai, “Qianasi. Ililgaaq tuqun̄itchuq, siñiksiñaqtuq.”

53 Iluqatin̄ mitautigiasigaat ilisimaplugu ağnauram tuqulha.

54 Aglaan Jesus tigukamigich argai tuqłuğniğaa, “Niviaqsiaq! Makittin̄.”

55 Ililgaaq iñuutqin̄ñiqsuq makitluniasiiñ tavrakñatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuquplugu niqksrananik.

56 An̄ayyuqaak quvigiŋtchar̄niqsuk. Aglaan Jesus-ŋum uqaqun̄iññigik kisumun taavrumiŋa atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtikai Qulit Mal̄guich Maliḡuaqtini

1 Jesus-ŋum katipkaqamigich qulit mal̄guich maliḡuaqtini san̄jiksriññigai anitchit̄lasiplugich irrusiq̄tun̄nik suli mamit̄tchit̄lasiplugich atniḡnautinik.

2 Taatnaamikami tuyuḡiniŋai quliac̄tuaḡiaquplugich an̄aayyuqautaanik Agaayyutim suli iħuaqsit̄quplugich atniḡnaqtuanik,

3 nipliŋhuni, “Aullautriññiaqasi iglaugupsu: ayaupiamik unniñ in̄iularim puukatan̄janik unniñ niqiksrap̄sit̄niŋlu unniñ manin̄miglu naagaqaa atnuḡaat̄q̄iutiksrap̄sit̄niŋk.

4 Kisupayaam akuqtuq̄pasi nayuutiyumausi taavrumani inaani aullaŋniat̄hap̄sit̄niunaglaan taavrumak̄na.

5 Iñuich nani akuqtun̄it̄pasi unitchumagiksi taamna nunaac̄q̄iq̄ aasii ip-suktuḡlugu apyuq̄ isigapsit̄niñ. Taamna kilgutaugisuruq̄ ilin̄it̄n̄un akuq̄-tun̄isilaaŋat̄nik tusaayugaaḡiksuumik.”

6 Maliḡuaqtit̄ aullaqamin̄ iglauniqsut nunaac̄q̄iurapayaat̄igun̄ quliac̄tu-aq̄hut̄iŋ tusaayugaallautamik suli mamit̄tchipl̄utin̄ iñun̄nik nanipayaac̄.

Herod-ŋum Qanuḡviiħa

7 Herod-ŋum, an̄alatauruam Galilee-mi, tusaaniŋai iluq̄aisa Jesus-ŋum savaani. Tupan̄aniqsuq̄ atakkii iñuich uqaq̄hut̄iŋ John Paptaac̄q̄titchiri iñugut̄q̄iñ̄iŋiplugu,

8 ilan̄ich uqaq̄hut̄iŋ Elijah sagviḡñ̄iŋiplugu, ilan̄itsuli uqaq̄hut̄iŋ sivuniksriq̄iri in̄ilḡaaq̄nisaq̄ iñugut̄q̄iñ̄iŋiplugu.

9 Herod nipliŋsuq̄, “Uvan̄a John niaquiŋsit̄aga, aglaan una iñuk kisuuniq̄pa tusaŋsraḡikkaga tamatkunuuna?” Taatnamik il̄it̄chuḡisun̄iŋaa Jesus kisuuti-laŋa.

Jesus Niŋipkairuq̄ 5,000 An̄utinik

10 Uq̄q̄raqt̄it̄ utiq̄amin̄ uq̄autigaat̄ Jesus iluqaanik savaaḡikkaŋmiknik. Uvvaasiñ̄ aullaq̄at̄iginiŋai kisiit̄niŋ nunaac̄q̄ianun̄ Bethsaida-m.

11 Iñugaaḡruich tusaakamit̄ruŋ malin̄niŋaat̄. Jesus-ŋum paŋlap̄lugich uq̄at̄iniŋai an̄aayyuqautaanik Agaayyutim, suli iħuaqsip̄lugich tamatkua ikayuḡnaqtuat̄.

12 Unnuksraaq̄huni siq̄iñiq̄ nipiŋman, qulit mal̄guk maliḡuaqtit̄ utlan̄niŋaat̄ Jesus nipliutiŋiplugu, “Tuyuḡikkich iñuich nunaac̄q̄iuranun̄ suli nautch̄iiv̄iñ̄nun̄ nullaḡniuraŋiaq̄ulugich suli niqiksraŋiaq̄ulugich, atakkii iñuilaamiittugut̄.”

13 Jesus nipliutiŋai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksran̄it̄niŋk.” Tamatkua kiuniŋaat̄, “Uvva piq̄aḡaluaqtugut̄ tallimanik qaq̄q̄ianun̄anik suli mal̄gun̄nik iqalugauraan̄nik. Tauqsiḡiaquvisigut̄ mal̄ksran̄it̄niŋ iñugaaḡruich?”

14 An̄utit̄ 5,000-siyun̄naq̄ iñugiakt̄igirut̄ tarani. Jesus nipliutiŋai maliḡuaqtini, “Iñuich aq̄uvit̄tchigik mal̄gukip̄iaq̄ qulin̄ullaalugich.”

15 Maliḡuaqtit̄ iñupayaat̄ aq̄vit̄inn̄igaich.

16 Jesus tiguniŋai tallimat̄ qaq̄quurat̄ suli mal̄guk iqalugauraak̄ aasii aaŋluqhuni q̄lan̄mun̄ quyyat̄igip̄lugich. Avguaŋai qaq̄q̄t̄ iqalugauraaglu qait̄lugich maliḡuaqt̄im̄iñun̄ autaaŋut̄iḡit̄quplugich iñun̄nun̄.

17 Iñuich niḡiñiq̄sut̄ niḡisuiŋataq̄hut̄iŋ. Tavra maliḡuaqtit̄ immiḡniŋaich qulit mal̄guk aguup̄maich ilakunik.

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaana Jesus-ŋum

18 Ilaatniguuq Jesus agaayupman kisinŋuqhuni maliguaqtaiñ utlanŋigaat. Jesus-ŋum apiqsruŋnigai, “Kisuunasugivatŋa iñuich?”

19 Maliguaqtaiñ kugaat, “Ilanisa uqaŋigaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilanisasuli Elijah-ŋuniplutin, atlatlu uqaqhutŋi sivuniksrigiri inilgaaqnisag inuŋutqinŋiplugu.”

20 Jesus apiqsruŋnigai, “Ilipsiasiiñ? Kisuunasugivisitŋa?” Peter-m kiuniŋaa, “Ivich Christ-ŋurutin, anniqsuŋti akiqsruutauruaq.”

Jesus-ŋum Uqautiginigaa Tuquŋiksranilu Anjipkakkauŋksranilu

21 Jesus-ŋum iñiqtillapiagnigai uqautigitqunŋitluni kisuutilaagmiñik kimunniiñ.

22 Uqautipsaaŋnigai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukŋinisa agaayuliqsitlu suli aglaliŋirit nagliksaaqtikisigaat ayaglugulu Igñiŋa Iñuum tuqulluguasiiñ. Aglaan piŋayuakkun uvlut anjipkakkauŋksiruaq.”

23 Iluqaisa nipliutiniŋai, “Kia iñuum maligukkumiña suksraaqtaksraigaa pisuŋi, iqsriutilugu sannigutani uvlugaŋikpan aasii maligluŋa.

24 Atakkii kia iñuum anniŋiniaŋumiŋ iñuŋi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiyumiŋ iñuŋi piqutigilunŋa piññakksiruaq ilumun iñuŋigmiŋ.

25 Iñuum piññaktaagilhiñaugaluaŋaa suuraŋpayaana marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuŋi. Sakuuguraŋniaha sumun atuŋumiñaitchuq!

26 Iłapsi kannuŋivalukkaatŋa ilisauttitutkalu sivuŋaatni iñuich suksraaŋjitchuat Agaayyutmiŋ. Taatnatun Igñiŋan Anutim kannuŋigisipmigaaptuuq utiŋumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiŋuni ipqitchuanik isaŋuliŋnik.

27 Ilumun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilanŋitñik uvani makitaruat tuqunaiñŋaŋmin qinŋigniatuanik Agaayyutim anaaququtaanik.”

Jesus-ŋum Atlanŋuqtilha

28 Akunniŋsaanaŋnikman Jesus-ŋum kayunjuutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuŋniqsuq qimiŋaamun agaayutyaqhuni.

29 Agaayupkaqlugu qinñanaŋa atlanŋuŋniqsuq atnuŋaanŋilu qivliqisirauroqhutŋi.

30 Tavrakŋatchiaq malŋuk anjutik uqaqatiginigaaq Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu

31 aasiiñ qinñanaŋ qaummaŋilallanŋniqsuq. Uqaqatiginigaaq Jesus tuqqutaaliksranaŋun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun.

32 Peter-lu piqatailu siñiŋnialilapiagniqsut, aglaan itiqamiŋ tautunŋigaat Jesus kamanahagun qichaqatigiŋiplugu malŋuk anjutik.

33 Anjutik unikaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutiniŋaa, “Ataniq, nakuullapiatquq uvaniŋiŋiput. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piŋasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” Iłisimanŋitkaluaŋniŋaa uqaŋikkani.

34 Peter uqaqtitlugu nuviyam qulanjuutiŋniŋai; maliguaqtai iqsitchanŋniqsut nuviya qulanjuutipman.

35 Nipi nipliqsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna Igñiŋa piksraaŋtaaŋikkaga; naalaŋniyumagiksi.”

36 Uqaŋuŋiqman Jesus kisinŋuŋniqsuq. Taipkunani uvluni maliguaqtaiñ uqautiginiiñigaat kisumununniiñ tautukkaqtŋi.

Jesus Ihuqaŋsipaŋiŋniqsuq Nukatpiagruŋmik Irrusiŋŋuliniŋmik

37 Uvlutŋikman Jesus-lu piŋasutlu maliguaqtai atqaqamiŋ qimiŋaamiñ inuŋiaktuat iñuich paaŋniŋaqt Jesus.

38 Iñuk nipliğñiqsuq akungatniñ iñugayaat, “Iñisautrii, tautullagun iğñiğa, tarra iğñituaługa.

39 Irrusiqluum aňalatmani kapyaaqsiniqsuq. Ilaa qilurağallapiagaqtuq suli innuliqiaqsiruq qanıgmıgun. Irrusiqluum atniaqtuiniğaa suli unitıaiqlıgu.

40 Uqapsaagalağitka malıgıaqtitin anıtquplıgu taamna irrusiqluk aglaan anıpkalguıñniğaa.”

41 Jesus kiusriñiqsuq, “Ukpiqutaiñniıaqqat ilipsitni. Naagasuli killukuaqmısi. Qanutunaglaan nayuqtıgıraksrağivisi? Qanutunaglaan iğlutuqtıgıraksrağivisi?” Tavrali nipliutiniğaa iñuk, “Uvunıautisaqsıunıata iğñiğıñ!”

42 Nukatpiagruum utlautıhıni irrusiqluum ulğıqsraaqtınniğaa nunamun qııqsruqtıkaqsıplıgu. Jesus-ıum iñıqtıgnığaa irrusiqluk aasıñ mamıtıtlıgu nukatpiagruk utıqtıtlıgu aapananun.

43 İluqatın iñuıch quvıgıusutıgnığaa kamanaqtıuaq sanıgıkkıñı Agaayyu-tim.

Jesus-ıum Uqautıgilıtkaa Tuqqutaulıksrani

Iñuıch quvıgıusuktıtlıgıtıı suli Jesus-ıum savaagıkkıñanı nipliutiniğai malıgıaqtıni,

44 “Piıgıñıaqnagu una uqauttıgıniıkkaga ilipsitñun! Iğñıñı İñuum aatchuutıgıkkıağısırıuq iñunıun tuqqutqulıgu.”

45 Aglaan qanuutautilaıñı uqautıgıkkıñanı irıqsımanıqsuq malıgıaqtaiñıñ. Taatnaqlıgu kanıqsılguıñniğaa. Talıqsraqhutın apıqsırlıguıñniğaa taavru-muna.

Kiña Kamanagıniqsrauva?

46 Malıgıaqtıt qapıqtalııtraaqsiniqsut nallıqtın kamanagıniqsraupmagaan.

47 Jesus-ıum ilısmanığai isummatılaıñat. Qıñıñıuağniğaa ilılgıaq inillaklıgu sanıqqanıñun

48 nipliutıplıgıch tamatkua, “Kısupayaam akuqtıgımiun ilılgıaq pisıg-ilıñı tavra akuqtıgaıñı; suli kısupayaam akuqtıgımiñı akuqtıgıspımgıaa taamna tuyıgıgıkkıga. İñuk kamanaiñıqsrauruıaq akunnapsitni ilaa kamanagıniqsrauruıaq.”

Akıtıñıaqtıñıgıtıuaq Uvaptıknun İlagıllapiagıkput

49 John nipliısuq, “Atanııq, tautukkıkput iñuk anıtchırağıqtıuaq irrusiqlıñnik atuqlıgu atqıñ. İñıqtıgıkput atakkıı uvagıt ilağınıtıluıgu.”

50 “Nutqaqtınnııñıaıqsıunı,” Jesus-ıum nipliutiniğaa atlatlu malıgıaqtıai, “Atakkıı kınıapayaıaq akıñııliqsunıgıtıuaq ilipsitñık ilipsitñıktıuqtıuq.”

İlanısa Samarıa-ğmiut Akuqtıgıñıgıtıchaat Jesus

51 Jesus-ıum ilıtıhıgıkamıñı utıqtıksraulıı Agaayyutmun isumıgıñııqsuq İerusalem-mugukhıni.

52 İglauıgımiñıı tuyıgağniqsuq uqqıraqtıñnik sıvımiñı nunaıaqqıanıun Samarıa-m itqanıayautıtıqıplıni tukkuksrağmiñık.

53 Aglaan iñuıch taranı akuqtunıñniğaa atakkıı İerusalem-munıñıaqhıni.

54 James-ıum suli John-ıum, malıgıaqtıkkıñı, tautukamıtku taamna nipliutiniğaa, “Atanııq, qıñıñıuaquvisıguk lknıgmık qılıñıñı piyaqqııyaqulıgu tamatkunıñı?”

55 Jesus-ıum kınııaqıgıch iñıqtıgnığai.

56 Aasıñ Jesus malıgıaqtıılu iglaıniqsut atlamun nunaıaqııramun.

İluqnaungıtıchaat Malıgıaqtıt

⁵⁷ Iqliqtauhiǵmikni iñuum nipliutiniǵaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaaguvich.”

⁵⁸ Jesus-ñum kiuniǵaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, sulı tıñmiurat silami ugluqaqhutıñ, aglaan Iǵniña Iñuum iniksraitchuq minguiqsiagviksraǵmiñik.”

⁵⁹ Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniǵaa, “Maliñña.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniǵaa, “Ataniiq, sivulliulugu aılaña iluvigiaglugu aapaga.”

⁶⁰ Jesus-ñum kiuniǵaa, “Ki, tuqunaruat iluviglitruñ tuquruagikkaqtıñ. Aglaali ilvich qulıaqtuagıaǵiñ anıayuuqautaanik Agaayyutim nanıpayaaq.”

⁶¹ Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qıñıǵuiqsaagıaglagich ilagıkkatka.”

⁶² Jesus-ñum nipliutiniǵaa, “Kiña iñuk nunniuuqtuaq kinjanıatıgalugu atugumiñaitchuq sumun anıayuuqautaanı Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuǵıǵai Malıǵuaqtıt

¹ Kiñuaǵun taavruma atañguruuq piksraqtuq piñasukıpiıaq qulıt malǵuñnik iñuñnik tuyuǵıplugich malǵuullaaplugich. Aullaqtıtkaı sivumiñi nunaaqqi-payaanun tikıtchaǵumakkagmiñun.

² Jesus-ñum nipliutiniǵai, “Katıtaksraqtugaluıaqtuq aglaan savaktıt katıtchıruksrat ikıttut. Inıqsruǵumausi atañǵanun katıtchivium tuyupsaaqulugu katıtchıruksranik savaqulugich nautchiıvinımiñi.

³ Aullahiñaurusi. Tuyuǵiniǵıpsı ipnaiyaatun liılaa akunǵatnun amaqqut.

⁴ Aullautriñıaqsı manıkuviuramik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtauñapsitñi nutqaaqtuǵniıaqsı kisumununniñi.

⁵ Supayaami isıǵniǵupsı tupıǵmun nipliutiyumagısi, “Tutqıun iñuiñun uumani tupıǵmi illı.

⁶ Iñuk tavrani iñuumiǵniqpan piqpaksrıluni tutqıutmik, taamna tutqıun ittuiñagısiuruq ilaani. Aısiñ taatniıǵiñnikpan taamna tutqıun utıǵısiuruq ilıpsitñun.

⁷ Nayuutiyumausi taavrumani tupıǵmi niǵılısuılu imıǵısuılu qanutchipayaamik aatchuqpası, atakkıı savaktı akılıusiaksraqtuksrauruq. Nuktǵniıaqsı tupıǵmiñ atlamun.

⁸ Supayaami nunaaqqımukkupsı paǵlakpası niǵiyumausi payugutaatnik,

⁹ mamıtıtchılısı atniǵınaqtuanik taavrumani nunaaqqımı, uqautılugich iñuıch, ‘Anıayuuqautaa Agaayyutim qallıruq ilıpsitñun.’

¹⁰ Aglaan nunaaqqımukkupsı nani iñuıch paǵlanıtpası nipliǵumausi tumıtchaani,

¹¹ ‘Apyua nunaaqqıpsı isıǵaptıknıñ ipsuktuǵısigıput; aglaan itqagıyımagıksı una, Anıayuuqautaan Agaayyutim qallisıgaası!’

¹² Uqautıǵıpsı, atanniıvium uvluani Agaayyutim ilunıugıtıluıkkısgıı Sodomıut taavrumakña nunaaqqımıñ taatniıtuamiñ. [Jesus uqaanıkman taavrumıña, malıǵuaqtıı aullaǵniqsut.]

Ukpiñıtchuat Nunaaqqıch İlanıtñi

¹³ “Naklıñ, Chorazin-naǵmıusıı! Naklıñ, Bethsaida-ǵmıusıı! Savaaqagıaluaqtuña iñuıǵıktuanık quvıqnaqtuanık akunnapsitñi. Makua quvıqnaqtuat qıñıkkası savaanıunıqpatı Tyre-mılu Sidon-mılu inıılǵaanımma, iñuıch taimanı isumıtqianıkkayaqtut mıssunıñnik atnuǵaaǵutıñ sulı aǵramun aqıvıllıtıñ qıñıqıtıllugu taavrumauna mumıñıqtıñ killuqsautmıknıñ!

¹⁴ Atanniıvium uvluanı iglutuyunaitıluıkkısiuruq ilıpsitñi ukunakña Tyre-mıñılu Sidon-mıñılu.

15 Iipsitñunlu Capernaum-miusii! Kamanagnasugivisi qilanjmunaglaan? Iktaugisirusi anasiññuqsagvijnmun!

16 Jesus nipliutinigai maliguaqtini, “Kisupayaam naalagnikpasi naalagnisipmigaanja, sulii kisupayaam ayakpasi ayakkisipmigaanja, sulii kisupayaam ayakpanja, ayakkisipmigaa taamna tuyugirigikkaga.”

Jesus-ñum Maliguaqtai Utigniqsut

17 Pijnasukipiaq qulit malguich iñuich utiqamin quviasullapiagniqsut nipliqhutij, “Ataniq, makua irrusiqluichunniññ tupigiragigaatigut tilikaptigin anitquplugich atuqlugu atqin!”

18 Jesus-ñum kiunigai, “Tautukkiga tuungaq atqaqman atriplugu ikniqpalak pakmaknja.

19 Naalagnilagitchi! Sanjniksritkipsi tutmatlasiplusi nimigianik putyuu-tilinignilu akimatlasiplusilu sanjianiññ piyuaqtigikkapsi. Sulii tamatkua atnigumifaitchaasi.

20 Quviatchautiginagu irrusiqlunñun tupiginilusi aglaan quviatchautigitlusiñ atigikkasi aglausimaagnilugich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuq

21 Taavrumani Ipqitchuam Irrutchim quviatchaktinnigaa Jesus sulii uqaqtitlugu, “Aapaanj, atanguruatiin qilajmi nunamilu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqitichuanun sut iriqsimaruat puqiksuaninñ ilisimaruaninñlu. Aa, Aapaanj, taamna sivunnigikkan quviagigiñ.

22 Aapaa qaitchigaanja sanjipayaamik. Kia-unniññ nalugaa Igniguruam kisupiaqtilaanja aglaan kisimi Aapauruam, sulii kia-unniññ nalugaa Aapauruam kisuuatilaanja aglaan Igniguruam, sulii tamatkua Igniguruam sagviutisukkani Aapauruamik.”

23 Jesus-ñum kinjiaqamigich maliguaqtini nipliutinigai kisinñuutiplugich, “Quvianamiurusi atakkii iñuursi taututlasiplusi atuumaruanik!

24 Uqautigipsi, Iñugiaktuat sivuniksriqirit sulii umialgich tau-tugummiugnigaat tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguiltlugu, sulii tusaayummiuqlugu tusaakkaqsi aglaan tusaalguiltlugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-gmiukun

25 Iisautrim maligutaksraniq utlaklugu Jesus uuktuagunigaa apiqsrutaqlugu, “Iisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik iñuuligmik?”

26 Jesus-ñum kiunigaa, “Qanuqmi maligutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiqlugu ilisauttutigiragivijn?”

27 Anutim kiunigaa, “Piqpagiyumagiñ ataniq Agaayyutin iluqaaniññ uumatipniñ, iluqaaniññ iñuutchipniñ, iluqaaniññ sayagikkapniñ, iluqaaniññ isumatipniñ; sulii piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.”

28 Jesus-ñum kiunigaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna iñuuniağuvich iñuugisirutin.”

29 Aglaan aglaliqirim nalaunñanasugniaqhuni injmiññ apiqsrulgitchaa Jesus, “Kiña iñuuniaqatigivigu?”

30 Jesus uqaqtuagaqsrug, “Ilaatniguuq iñuqagniqsuq Jericho-muktuamik Jerusalem-miñ. Iglauññaan tiglinjaqtin añallaqlunigaa atnuğaiqlugu karuklugu unitluguasiññ tuquhññaaguqtuag.

31 Agaayuliqsiptuuq iglignimiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamiññ taamna iñuk apqusaññiñagnigaa igluagun tumitchaam.

³² Ikayuyqtiptuug agaayyuvikpaḅmi taatnatun pipmiñiqsuq, aasiñ tau-tukamiuḅ taamna iñuk apqusaagmiñigaa igluagun tumitchaam.

³³ Aglaan Samaria-ḅmiu iglaupmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuḅa aḅallaqłuktamun, aasiñ tautukamiuḅ iłunḅugiliutiplugu.

³⁴ Utlakługu kuvviciḅigai uqsruḅutmik wine-miglu killiḅḅniḅi aasiñ mami-taqługich. Taatnaaniḅmi iłiñigaa taamna iñuk natmaksigviuraḅmiñun nul-laḅviḅmuutiplugu qaunagiaqsipluguasii.

³⁵ Uvluḅqikman manniññigaa malḅuḅnik nullagvium iñua uqautiplugu, ‘Qaunagiymagiñ. Tikiumatqikkuma tamaunnaaḅluḅa aḅiliḅisigiga qau-naksriłipkun ilaaniḅ aḅiqsruutiqaḅniḅuḅkiñsuli.’”

³⁶ Jesus-ḅum aḅiqsruḅniḅigaa iłisautri, “Qanuq isumaniqpiḅ taapḅunuuna piḅasutigun? Nalliat iñuuqatauva taavrumuḅa iñuḅmun aḅallaqłukkauruamun tigliḅniaqtitigun?”

³⁷ Aglaliqirim kiuniḅaa, “Taamna nagliktuiruaq ilaaniḅ.” Jesus-ḅum nipliuti-niḅaa, “Taatnatun iñuuniḅiñ.”

Jesus-ḅum Isiqattaḅvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtinilu iglautuñaqhutiḅ tikiññiqsut nunaaqḅiuramun. Aḅnam tavrani atilḅum Martha-mik aiyugaaḅniḅigaa kiḅuniḅmiñun.

³⁹ Aasiñ aḅiqatiqaḅniḅsuq atiqaqtuamik Mary-mik. Aḅuptaaḅhuni isigaiñ saniḅaaton atanguruam naalaqtuaḅniḅigaa iłisautriḅman.

⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqaḅniḅsuq suraksraḅayaḅmiñik. Utlakługu Jesus uqautiniḅaa, “Ataniḅ, sugiḅitpiuḅ aḅiqatma kisivriḅkaḅmaḅa? Uqaut-tuḅ uvuḅaqulugu ikayuḅiḅluḅa!”

⁴¹ Atanguruam kiugaa, “Anna, Martha! Isumaaluktutin supayaanik.

⁴² Aglaan atausiq piitchuillapiaqtuq. Mary-m piḅsraqtaḅigaa nakuuniḅtaḅ atlat piḅumiñaisaḅat ilaaniñ.”

11

Jesus Iłisautriruq Agaayulikun

¹ Iḅaḅatni uvluḅ Jesus agaayulḅiññiqsuq kiḅiḅḅuḅhuni. Agaayuyḅaiḅman iłaḅata maliguaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniḅ, iłisauttutigut qanuq agaayuliksraptiknik John iłisautriḅmatun maliguaqtimiiñik.”

² Jesus nipliutiniḅai, “Agaayugupsi itnaḅusi, ‘Aapapta:

Iñupayaaḅ nunami kamaksriłi ilipnik ipḅiqsiḅlugu taavrumuuna atḅiñ.

Aullaḅniłi aḅalatchiḅhiñ iñupayaanik.

³ Aatḅuḅtiḅut uvluḅḅiḅkaḅniḅ niḅimik inuḅiḅkaptiknik.

⁴ Natḅigutiluta killuḅsautiptiknik

natḅigutrisimaḅmatun savamaḅluutriruanik uvaptiknun. Sivulliutiniaqasiḅut uktuaḅsiuḅiḅmun.’”

⁵ Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iłapsisamma utlakkayaḅaa iłauraani tupḅanun unnuami nipliutilugu, ‘Iłauraan, simmiłiaksraḅuktuḅa piḅasunik qaḅḅianik.

⁶ Iłauraaga iglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niḅaitḅuḅa niḅiḅkautiksraḅanik.’

⁷ Iłauraan kiunayaḅaa tupḅum iłuaniñ, ‘Iłaksianan! Talu kiluusaaniktuq. Qitunḅatkalu uvaḅalu nallaaniktuḅut. Makitḅuḅiḅuḅa aatḅuḅiḅuḅutin.’

⁸ Uqautigipsi, una makitchunjitkaluaḡuni aatchuḡiaḡlugu qaqqumik ilauraagil'hagun, makitchumiñaqtuq aatchuḡiaḡlugu inuḡikkaḡanik atakkii taamna iniqsruqtuiñaqhuni.

⁹ Taatnamik nipliutigipsi, Inigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqagupsi paqitkisigixi; katchaktugupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun.

¹⁰ Atakkii kisupayaag apiqsruqtuag akuqtuigisiruq, sulii pakaaqagtuag paqitichigisiruq, sulii talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun.

¹¹ Uvva kisupayaam aapauruam aatchuḡayaqpauḡ igñi nimigiamik iniqsruqpani iqaluktugukhuni?

¹² Naagaqaa aatchuḡayaqpauḡ putyuutilinmik iniqsruqpani manniksugukhuni?

¹³ Pigiitichaluaqhusi ilisimaraḡigixi qanuq aatchulikisraqsii nakuuruanik qitunḡapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuag aatchuiñiapiqtuq Ipqitichuamik Irrutchimik tamatkununa iniqsruqtuanun inimiñun."

Jesus-lu Beelzebul-lu

¹⁴ Jesus anitchiñiqsuq irrusiqñunmik uqalguitchuamik. Aasiñ irrusiqñuk anipman taamna iñuk uqaaqsiiñiqsuq. Iñuich quvigutchañiqsuq

¹⁵ aglaan ilanich nipliqhutin, "Beelzebul-ñum, anjalataa irrusiqñuich, qaitchiñiḡaa sanñimik anitqataitlasipluḡu."

¹⁶ Atlas uuktuaguklugu Jesus apiqsruḡniḡaat savaaqaguplugu quviqnaqtuamik ilitichuqutaulugu Agaayyutmun tuyugitilaanjanik qilañmiñ.

¹⁷ Aglaan Jesus-ñum ilisimaniḡai qanuq isummatiqahhat. Nipliutinigai, "Iñuich nunaaqçikpañmi akikñautikpata avatmun makitayumiñaichuq akuni. Atanḡuviich aviksimagumiñ suksraunḡiñiaqtut.

¹⁸ Taatnatuntuuq tuunḡaum irrusiqñuni avgumagumiñ akikñaututilutin avatmun anjaayuaqataa isukñiñiaqtuq. Nipliqsusi anitchiraḡaḡnipluna irrusiqñunik atakkii Beelzebul qaitchiplunaguḡu sanñimik savaaqatlasipluna taatnatchimik.

¹⁹ Anitchiraḡaḡuma irrusiqñunik Beelzebul-kun kisukun maliguaqtigikkasi anitchiraḡamiraḡivat? Tarra ilanich atanniqsuqtiginiaḡisi ilisimanaqsilugu kilukuapiaḡataqtillaqsi.

²⁰ Aglaan anitchiraḡaḡtuna irrusiqñunik Agaayyutim irrusillañautañagun, taavrumuuna nalupqinaitchuq Agaayyutmun aullaḡniñaniktilaana anjaayuaqataa akunnapsitñi."

²¹ "Sanñiruam iñuum paqnasimaqmagich satkupayaani qaunaksripluni tupiḡmiñik, suurai tiglikkautlaitchut.

²² Aglaan sanñitlukuam anuyaklugu akiilikamiñ aullautiraḡigai satkui tunñavigikkanji, avguḡlughich tiglikkani piqatmiñun.

²³ Iñuk piqataunitchuag uvamni akikñautiruq uvamnun, sulii iñuk katitchiqataunitchuag siamitchiñiñiaqtuq.

Irrusiqñuk Utiqtuq

²⁴ "Irrusiqñuk anikami iñunmiñ iglauraqtuq paliumaruakun nunakun pakakhuni minguiqsillagviksraḡmiñik. Paqinñitñamiñ nipliqsuq, 'Utiḡniqatuna tupiḡmun unisagikkamnun.'

²⁵ Utiḡami paqinnigaa ini salumaplugu sulii iluaqsasimapluni.

²⁶ Aasiñ anipluni aggiutigai tallimat malḡuich irrusiqñuich pigiiñlukuat inimiñiñ. Isiqhutin iñuuniḡniḡsuq tavrani. Taamnaasiñ iñuk pigiiñlunniqsuq sivuaniḡniñ."

Quvianapiaġataqtuaq

²⁷ Jesus uqaqtitlugu aġnam iñugayaaniñ nipliutinigaa, “Qanutun quvianaqti-giva aġnaq iġñiruaq ilipnik suli miluktitlutin!”

²⁸ Jesus-ñum kiunigaa, “Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim aasiñ tupigiplugu!”

Qasilirut Quviqnaqtuamik Savaaqaqplugu

²⁹ Iñuich iñugiaksisaiñaqsipmata Jesus uqaqsiñiqsuq, “Iñuich uvlupak pigi-itčuanjuruat qñiġuktut quviqnaqtuamik savaamik ilitčuqqutaulugu kisuuti-laamnik, aglaan qñiġuminiñaitčut taatnatchimik. Qñiñiñiġisigaat quviqnaq-tuaq savaaq atuupmatun sivuniksriqirimun Jonah-mun.

³⁰ Iġñija Iñuum ilitčuqqutauniaqtuq iñunjun marrumani uvlumi, atriplugu sivuniksriqiri Jonah ilitčuqqutauruaq iñuiñun Nineveh-m.

³¹ Atanniivium uvluanı atanguruam aġnam agġiqsuam uñallamiñ maat-naasu patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglau-niqsuq uñasiksuamiñ naalaġnityaqłhuni Solomon ilisautripman puqıutmigun. Atanjii, iñuk maaniıttuq kamanatluktuq Solomon-miñ.

³² Atanniivium uvluanı iñunja Nineveh-m patchisigigisipmigai iñuuruat pakmapak, atakkii taimanı isummitqinñiqsut mumikħuñ killuqsautmikniñ tusaakamıtrun Jonah-m quliaqtuaqałha. Atanjii, iñuk maaniıttuq kamanatluktuq Jonah-miñ!

Qaumman Timimun

³³ “Kia-unniñ ikitnamıun naniq irıtlaitčaa naagaqaa ilitłaitčaa ataa-nun utkusium aglaan iliraġigaa naniqagvinmun. Iñuiñi qñiġumagaat qauma isigumiñ.

³⁴ Iriñi nannısun ittut timipsitñun. Irrakkiñ qñitłakpaknik qaunagilguniaq-tutin aullapayaaguvich. Aglaan irrakkiñ pigıitpaknik saptaaqsiñiaqtutin.

³⁵ Qaunagititchi qaumaruaq ilıpsitñi taqtuanitčumuuq.

³⁶ Iluqanı timin qaummaagıkpan, ilanja taqtuamiisunjaqanı, qaummaagıkkısirun iluqaanı, atriplugu naniq qaummatrıpmatun ilipnik qaumamiñik.”

Jesus-ñum Upyaktugai Ukpıñjuaqtit

³⁷ Jesus uqanjaiqman, Pharisee-ñuruam aiyuagaagnigaa niġiyaqtuaqplugu. Ma-liklugu nayummagataġniqsuq tamañja niġiaqsipluniasıñ.

³⁸ Pharisee-ñuruuaq atlasuktuq ilitčuġikamıun Jesus-ñum igġunısilanjat ar-ganjıñ niġıgaluaqanı.

³⁹ Atanguruam nipliutinigaa, “Aatai Pharisee-ñuruasıi, salumapkairusi qaalıñanjitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilıpsitñi immaukkaqtusi ivayaqtuġmik suli pigıilıqihıgmik.

⁴⁰ Ukunani ilisaġunġitčalukkut. Agaayyutim iñiqtagıgik iluqaanıq qaanjalu ilıalu. Taatnatuntuuq iñiqtagıgik iñuum timaalı isumaalu.

⁴¹ Aatčuutigisiun immanjat qallutipsılu puggutapsılu naglıñnaqtuanun. Taatnaġıpsı suapayaaq salumagısiunıq sıvuġaani Agaayyutim.

⁴² Naklıun Pharisee-ñuruasıi! Qulikuraqtusi Agaayyutmun avuġutinik naurianik. Naagatai iñunınik anjalatitłaitčusi nalaulılu suli piqpak-srıñitłısi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmıusi.

⁴³ Naklıun, Pharisee-ñuruasıi! Qıñıusaagaqtusi aqıppıutaġıksaanun aquvıtısi katraġvinñi suli paġlatqusuursı kamagılısi tauqsıġıaġvinñi.

⁴⁴ Naklıun, [ukpıñjuaqtısi]! Atriqaqtusi nalunaitıutčıġniġılaanıq ilıvıġnik iñuich pisugvigıkanıitñik qaanjatıgun nalıpluġich.”

45 Ilaŋata ilisautrit maligutaksranik nipliutinigaa, “Ilisautrii, taavruminŋa nipliŋavich upyaktugiptigtuttuq.”

46 Jesus-ŋum kiunigai, “Nakliuŋ, ilisautrisii maligutaksranik. Iŋuich natmigagigisi kivipqaqtaŋnaqtuanik aglaan ilipsi isatlaitchisi argagikkasi ikayuutigisuglugich natmaŋnun.

47 Nakliuŋ! Iŋiqsiraqtusi iluviŋiksaanik sivuniksriqirinin, taipkununŋaami sivuniksriqiripayaanun sivulliaŋgikkapsi tuqqutaŋikkaŋjitŋun.

48 Taatnaqapsi aniqataupmisi, aasiisuli iŋuagigiksi tamanna savaaŋikkaŋat sivulliaŋgikkapsi. Taipkua tuqqutchiŋiqsut sivuniksriqirinin, naagasuli nappairusi iluvinjitŋik.

49 Piquitigiplugu Agaayyun nipliŋiŋiqsuq puqiliŋmigun, ‘Tuyuqaŋisiruŋa sivuniksriqirinin uqqiraqtinigu iŋugikkamnun. Tamatkua tuqqutkisilgitchaich ilaŋich suli piyuaglugich atlat.’

50 Taatnaqhutin Agaayyutim anasiŋiŋuqaŋisigai iŋugikkaŋi pakmapak iŋuqaŋuŋhatigun iluqaŋjitŋik sivuniksriqirinin aullaŋniŋhaniŋaglaan nunam,

51 aullaŋniplutin tuqqutaŋuŋhaniŋ Abel-ŋum tuqqutaŋuŋhanun Zechariahm, tuqqutaŋuŋam akunŋakni tunillaŋvium suli ipqitchuam inim. Aa, nipliutigipsi, iŋuich iŋuuruat pakmapak anasiŋiŋuqsakkaugisirut iluqaagun tamarrumuuna.

52 Nakliuŋ, ilisautrisii maligutaksranik! Kaŋiqsilaŋtiksi Agaayyutim uqaŋha uqqiraqtaalu suli ilisauttutiginjitlugich. Atriqatqusi iŋuŋmik aŋmautiqaqtuag Agaayyutim aŋaayuqautaanun aglaan aŋmaŋjitluŋu. Isinitchusi suliŋsuuq piŋiŋilutchiŋisugmipjugich tamatkua isigŋiuraqtuat.”

53 Jesus aullaqsiŋman tavrakŋa aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat naipiqtu-aqsiŋiŋaat apiqsruqtaqluŋu supayaatigun,

54 pisagisukluŋu uqaqpan nalaunŋiluni.

12

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Ukpiniŋuauŋiŋi

1 Iŋugaaŋruich kativiiŋaŋhutin tatrutivaitlutin tutiliqatautiniqsut. Jesus-ŋum nipliutiŋuqaŋigai maliguatqini, “Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaatniŋ Pharisee-ŋuruat, ami ukpiniŋuagutaatniŋ.

2 Qanutchipayaŋ matukkauruaq matuiŋisiruq, suli iluqani iriqsimaruaq ilitchuŋipkakkauŋisiruq.

3 Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich taaqtuami tusaŋnaŋisiruq qaumaruami, suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami nipitusiluni uqautauŋisiruq nunaaqŋiŋi.

Sivuugaginasigik Iŋuich

4 “Uqautigipsi, ilauramaan, iqsiginagich tamatkua tuqqutchiraŋaqtuat timik aasiŋ taavruma aquagun savaaqalguilutin pigiitluktuamik.

5 Urriqsuutiniaŋipsi taluŋiraksramik, Sivuuŋagisiuŋ Agaayyun tuqpkaiŋanikami aŋalatchiŋiŋaqtuag anasiŋiŋuqaŋviniŋmuktitchitlapluni. Ukpigisitŋa, ilaa taluŋiraksraŋigiksi.

6 Tallimat tiŋmiurat tunitlaŋiŋiŋiŋiŋat malŋuŋnun maniuraanun? Naagasuli Agaayyutim atausiqunniŋ tiŋmiuraq piiguumanjitcha.

7 Taatnatuntuuq ilipsitŋi, nuyagikkasiunniŋ niaqupsitŋi kisisimaaqtut. Taatnamik iqsiŋasi, akisutluktusi iŋugiaktuaniiŋ tiŋmiuraniŋ.

Uqaŋiŋhalu Piilaŋiŋhalu Christ-mik

8 “Nipliutigipsi, Kiña nalupqinaiguni uqaqpan sivuğaata ni iñuich pig-iniluni uvamnun, Igñinan Iñuum nalupqinaiglugu uqağigisipmigaa sivuğaata ni isağuligikkaniñ Agaayyutim.

9 Aglaan kia ayakpaña sivuğaata ni iñuich Igñinan Iñuum ayakkisipmigaa sivuğaata ni isağuligikkaniñ Agaayyutim.

10 Agaayyutim natqigutyumaagaa iñuk uqağniqluktaqtuaq Igñinanik Iñuum. Aglaan Agaayyutim natqigutyumiñaitchaa iñuk uqağniqluutiqaqtuaq Ipqitchuamik Irrutchimik.

11 Iñuich uqaqsittaagvinmutikpasi sivuğaatanun atangich suli anjalatit, isumaalunniqasi qanuq naagaqaa sumik uqağniqtilaapsitñik.

12 Atakkii tavrağuppan Ipqitchuam Irrutchim ilisautrigisigaasi uqaksrap-sitñik.”

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

13 Iñuk iñugaagrũniñ nipliğniqsuq Jesus-mun, “İlisautrii, uqauttuun aniqatiga aviqulugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisağikkani.”

14 Jesus-ñum kiuniğaa, “Anuun, atanniqsuqtauyumiñaitchuña avguitlasilũña suuraksrapitñik ilipnunlu aniqatipnunlu!”

15 Nurliğniqsuq iluqanjitñun, “Munağitichi siqñaktualigmiñ! Atakkii suurağaisigaluagumi iñuk piññautigiyumiñaitchaa iñuuligmik.”

16 Tavrani Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, “İlaatniguuq iñuqağniqsuq umialguruamik. Nunaña nauqpaurahuni kpraksranik.

17 Isumaaqsiñiqsuq, ‘İniksraigutigitka iluqaisa nauriatka. Qanuğisivik?

18 İtnağisirunaliqaa, uqağniqsuq inmiñun, ‘siqumitkisigitka tugvağvitka aasiñ nappailũña anjiluktuanik. Tavrũña tugvağisigitka nauriağikkatka suli atlat suuratka.

19 Taatnaanikkuma nipliğisirũña uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuğikkaqnik iñuğiaktuani ukiuni atugaksranik. Ki aasiñ iñuuniagiñ qagalutin niğilutin imiğutinlu. Quviasugiñ!”

20 Aglaan Agaayyutim nipliutiniğaa, ‘Kinnauñisutin! Marrumani unuami tugugisirutin. Kia pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?”

21 Jesus niplipsaagñiqsuq, “Taamna ittuq tugvairuani umialgutiksranik inmiknuñhiñaq aasriñ suksraitlutin Agaayyutitnıaqtauruamik.”

Isumaaluutitigin

22 Jesus-ñum nipliutitqinñiğai maliguaqtini, “Uqautigipsi isumaaluqunjitlusi iñuuligmik, sumik niğniqtilaaksrapitñik naagaunniñ sumik atnuğaagñiaqtilaapsitñik.

23 İñuuliq pitluktuanıñiqsuq niqimiñ, suli timi pitluktuanuruq atnuğaaniñ.

24 Tautullaksigichata tulukkta, Nautchiitlaitchut naagaqaa katitchitlaitchut, suli sigluqaanjitchut tugvağviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niğipkağagigai! Akisutluktusi tamatkunakña tinmiñunniñ!

25 İlapi iñuulhi takhilaalguitchaa isumaaluutigilugu.

26 Anjalatagilguiñniğupsiunı sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaqpsi atlanik sunik?

27 Tautullaksigich nauriat atnuğarritlaitchuat inmiknik. Aglaan uqautigipsi, Atangum Solomon atnuğaallautat pigigaluqulugich atrinitchai tamatkua piññaqnaqtuat nauriat.

28 Agaayyutim atnuğaqaqlakpagich nauriat–ivgich illakhutinı uvlupak aasiñ ikipkaqlugich uvlaakun–atnuğaatlukkumiñaiñniqpsi? Aatai, ukpiqs-riğikiñniqpat!

²⁹ Isumaalukasi niġiħksrapsitħnik imiħksrapsitħnġlu.

³⁰ Atakkii ukpinaitchuat marrumani nunami isumaaluutiqaġaqtut tamatkuniġa. Aapagikkapsi iħisimaga a inuġikkaqsi.

³¹ Taatnaħusi pakaqqaagilugu Agaayyun aħalatchiruaq nalaunħaruaħupluni umialiktun. Taatnaħupsi qaitchiġisġipsi inuġikkapayaapsitħnik.

Umialgutit Qilħmi

³² “Iqsiħasi iħuġiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qilħmiittuam aatchuġukkaasi ilaan pigikkħanik qaunagilurħu.

³³ Tunisigik sulliħaurasi qailluġuasiħ akuħtu aq nagliħnaqtuanun. Taatnaħupsi inniaqtuq maniqaġviqaħmatun piunġiġumiħaitchuumik. Tugvaqsiun umialgutiksraħsi pakmuħa piyaqquġumiħaitchuumun, atakkii tigliħniaqħim tiglikkumiħaitchaisuli qupilġut piyaqquġumiħaitħuġich.

³⁴ Nani umialgutitin itpata tavrani uummatin itkisipmiuq.

Itqanaismaaqtuat Savaktit

³⁵ “Itqanaiaħuħmausi savautriħipsitħun suli nannisi ikumalugich,

³⁶ atriħuġich savaktit utaqħruat aħaayuaqħmiknik utiqsaħumaruumik katchuutiruat niġipagvatniħ. Tikilluni katchaktuħpan aħmautinayaħaat utaqħpkasunħatnagu.

³⁷ Qanutun quviasuktigivat savaktit aħaayuaqħmiħ paqitpatiħ itqumalutiħ suli itqanaillutiħ utiħpan. Naalaħnisitħi, Aħaayuaq saalisahisiruq aquvitiħluġich aasiħ payuħuġich.

³⁸ Qanutun quvianaqħtigivat Ataniħmiħ paqitpatiħ piħhiħaaguhuġutiħ agiġisħiħpan unnuam qitħani unniħ aquaħun.

³⁹ Nalupqiginiħitħiksi taamna, tupqum iħuan iħisimagumiun tigliħniaqħim tiki-umahksraħa isiqħinnayaitchaa tupiġikkaħmiħun.

⁴⁰ Iħipsisuuq, taatnatun piħhiħaħuyumausi, atakkii Iħniħa Iħuum agiġisiruq sassahniħmi niġiugiħisapsiħun.”

Tuniqsimaru aq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

⁴¹ Peter nipliħniħsuq, “Ataniħ, uħautrivich taavrumiħa atrikusautmik uvaptikħnun naagaqaa iħupayaanun?”

⁴² Atanġuruum kiuniħaa, “Uqallagħa tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq aħaayuaħata iglahiħmiħi qaukħiħutiħkaħa atlasavaktit niqisritquħluġich piħaħsikpan.

⁴³ Quvianamiuruq taamna savakti aħaayuaħan paqitħani savaguni utiħpan.

⁴⁴ Iħumun uħautiħipsi, Atanġum taamna savakti munaqsriliħutiniħaa iluħaitħun suurahmiħun.

⁴⁵ Agħaan taamna savakti qaukħiħutiħkaħa isummigħiħumi, ‘Aħaayuaħa muluruq,’ tavrakħaagħaan ipiħaqtuaħsiħuġich atlasavaktit aħutiħ aħnatlu, suli niħiaħsiluni imiliħuniħu,

⁴⁶ tavrauvaali aħaayuaħa utiħisiruq niġiugiħisilluħu kilikkaluaqħnagulu. Uma atanġum piħisigaa savagħianiħ piħasiutiħkaħuħu tuniqsimaitħuanun.

⁴⁷ Taamna savakti qaukħiħutiħkaħa iħisimagaluaqtuq aħaayuaħmi piħuħħanik. Agħaan tupiksriħitħuni anasiħnuħsaħiaqallapiħniħaqtuq.

⁴⁸ Agħaan savakti naluruq ataniħmi piħuħħanik nalaunħaħiħiruagħu anasiħnuħsakkauħisiruq atqunaunħiħaħmiħ. Iħuk aatchuħsiaqħtu aq atqunaq

iñuich niǵiugvigigisigaat atqunaq. Aasiñ iñuk aatchuusiaqatluktauaq iñuich niǵiugvigitlukkisigaat.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiǵimik

⁴⁹ “Aggiqsunǵa nunamun isummitqigiaqlugich iñuich. Aggiiǵa ittuq ikniq-suǵmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktinǵaniksimali.

⁵⁰ Akuqtuigisirunǵa paptaaǵutiksramik; qanutun iñuilliuqtigivik atuumanialhanunaglaan!

⁵¹ Isumavisi aggiutriñiplunǵa tutqiumik nunamun? Qañaa, aggiutrirunǵa aviktuiǵimik.

⁵² Pakmaniñaglaan añayuqaǵiich tallimauyumiñ avikkisirut, piñasut akillililugich malǵuk sulil malǵuk akillililugich piñasut.

⁵³ Aapa akillililutiniaqtuq iǵñiǵimiñun sulil iǵñiq aapamiñun; aaka akillililutiniaqtuq paninimiñun sulil panik aakamiñun; aakaruum akillililigisigaa ukuani sulil ukuañuruq aakaruañi.”

Kañiqsimaluǵa Atuumaruksraq

⁵⁴ Jesus-ñum nipliutligiñiǵai iñuich, “Tautukapsiuñ nuviya kanaknamiñ nipliǵaqtusi sialugugniǵnipliǵu, aasii sialugugaqtuq.

⁵⁵ Ikpigikapsiuñ anuǵi unallamiñ nipliǵaqtusi uunaqsiñiaǵnipliǵu, aasii uunaǵugaqtuq.

⁵⁶ Ukpiniñuaqtausii! Iisimagaluaqtusi silaksramik qiriñañagun nunam qilaumlu. Suvaatami naluvisiuñ qanuutauñha atuumaruam pakmapak?

Atisiqatigiñ Akillililisuqtin

⁵⁷ “Suvaata isivǵiutlaitpisi ilipsitñik sum nalaunñatilaanǵanik piraksrapsi?

⁵⁸ Kia iñuum pasikpatin maligutaksratigun aasii uqaqsittaǵviniñmuutilutin, pisuqtılaapni inillaksaǵumagiñ agvisigikkan tikitkaluaqñagu uqaqsittaǵvnik. Taatnaniñchuvich tikiutigisigaatin atanniqsuqtimun, aasiñ atanniqsuqtim qaitkisigaatin aikǵisuqtinun, aasii aikǵisuqtit iligisigaatin isiqtauviniñmun.

⁵⁹ Uqautigikpiñ, aniyumiñaitchutin isiqtauviniñ akililaluaǵnagich akililaksrapayaatin.”

13

Mumigusi Killuqsautipsitñiñ Naagaqaa Piyaqquǵusi

¹ Jesus uqaqtitlugu ilanich iñuich Jesus-muñniqsut uqautiplugu Galileegmiunik Pilate-ñum tuqqutaninik tunillaqtuqtitlugich Agaayyutmun; aunillu aunich niǵrutitlu avugiiksitlugich.

² Jesus-ñum kiuniǵai, “Isummatigivisigich taapkua Galileegmiut killiqirautluñnipliǵich atlaniñ Galileegmiuniñ tuqqutaupmata taatna?”

³ Qañaa, uqautigipsi, isummitqiniñchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.

⁴ Itqallaksigik taapkua akimiq piñasut iñuich Siloam-mi tuqqatauruat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisiginiñ killiqirautluñnipliǵich iluqaitñiñ iñunñiñ Jerusalem-miñ?

⁵ Naagga, uqautigipsi, isummitqiniñchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.”

Atrikusaun Asirritlailaakun Napaaqtukun

⁶ Jesus-ñum uqautiniǵai uumiña atrikusautmik, “Ilaatniuguq iñuk asirrisuuruam napaaqtuqǵaǵniqsuq nautchiiviniñmiñi. Asiaqaqmagaqamiñ paqitchiniñniqsuq.

⁷ Aasiñ nipluutinigaa nautchirriqirini, 'Uvva, piņasuni ukiuni asiaqaq-magaaqapku taamna napaqtuq paqitchinitchuņa. Kippuun! Atuqsiņaagaa manna nuna.'

⁸ Aglaan nautchirriqirim kiuniņaagaa, 'Anjuun, taatniillagli atautchimi ukiumi. Nivanņiaqtuņa avataagun suli illiqilugu nagguksautmik.'

⁹ Aasiñ asirriņiqpan ukiutqikpan nakuuniatuq aglaan piņitpan kip-iniaģiga.' "

Jesus Mamititchiruo Aģnamik Jew-ņuruat Miņguiqsiģviata uvluaui

¹⁰ Iļanātņi Jew-ņuruat miņguiqsiģviata Jesus iļisautriņiqsuq katraģviņmi.

¹¹ Tavrani itmiņiqsuq aģnaq irrusiqļuqatuaq naņititchiruamik ilaanik akimiaq piņasut ukiuni. Taatnaqhuni imupluni isivilģuļiģņiqsuq.

¹² Jesus-ņum tautukamiņ tuqļuģniģaa iņmiņiūquplugu, "Aģnaaq, atniģņautaiqsutun."

¹³ Iļigai argaņņi ilaanun. Aģnam isivitiqami kamaksruaqsiģaa Agaayyun.

¹⁴ Aņalataan katraģvium iļuagiņiņniģaa Jesus-ņum iļuaqsiļha miņguiqsiģvium uvluaui. Tarra uqautiniģai iņiuch, "Itchaksrat uvlut ittut savagviksraut. Agģiģaģutitchi taapkunani uvluni iļuaqsiraulyaqtuļlusi miņguiqsiģvium uvlunilaaņani."

¹⁵ Atanguruam Jesus kiuniņaagaa, "Ukpiņņuaqtisi! Iļuqapsi pituiģayaģaa qunņiņi unniņ natmaktini inaaniņ imiģiaqtuqtilluguaasi miņguiqsiģvium uvluaui.

¹⁶ Una aģnaq kiņiūviagiģaa Abraham-ņum naagaunniņ tuungaam pituksimaplugu akimiaq piņasuni ukiuni. Pituitļaiņiņiqpigu marrumani miņguiqsiģvium uvluaui?"

¹⁷ Taavruma kiggutaan kanņutchaktinniģai akilļiqsuqtinģi, atlat iņiuch quvi-atkhamipkaqļuģich iļuqaagun quviqnaqtautigon savaaņigon.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

¹⁸ Jesus apiqsrugņiqsuq, "Sumik atriqaqpa aņaayquataa Agaayyutim? Sumik atrilģņiaqpigū?"

¹⁹ Ittuq mustard-ņum nautchiaksrauraņatun aņutim nautchiikkaņatun nunautmni. Nautchiaq naukami napaqtuqpaģuqtuq aasiņ tņmiurat siļami uģluluqhutinģ akiģuiņun."

Atrikusaun Puvlaksautikun

²⁰ Jesus apiqsrutqinģiqsuq, "Sumik atrilģņiaqpigū aņaayquataa Agaayyutim?"

²¹ Itnatun ittuq puvlaksautitun aģnam akarrutiksraņatun mukkaaksra-mun, iļuqani puvlaņniahanunaglaan qaqqiaksram."

Amisuuraq Talu

²² Jesus igliģniqsuq nunaaqqisigun suli nunaaqqiuuratigon, iļisautriļuni iņiņnik iglaulģmiņi Jerusalem-mun.

²³ Iļanāta apiqsrugņiģaa, "Ataniiq, ikituuralhifāt anniqsuģniaqpat?" Jesus kiuniģai,

²⁴ "Pisuqtılaapsitņi isigņiaģitchi amitchuakun talukun, atakkii iņugiaktuat iņiuch isigņiaģisigaluaqtut aglaan pilģuyumiņaitcut.

²⁵ Iņuan tupqum umikkisigaa talu. Qichaģupsi siļataani katchaktuģisirusi talumi suli niplģusi, 'Anjuun, aņmautillaktigtut!' Kiugisigaasi, 'Nalugiga nakitņa agģiqsilaaqsi!'

²⁶ Tavrali kiugisigiksi, 'Niģirugut imiqatigiplutinlu iļisautrikavich nunaaqqiptikni.'

27 Aglaan niplitqikkisiruq, 'Nalugiga nakitña aggiqsilaaqsi. Piigitchi uvanñiñ, iluqasi pigiliqiraurasii.'

28 Qanutun qiatigigisirusi tiriqulatchilugich kigutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Jacob, suli iluqaisa sivuniksriqirit anjaayuqautaani Agaayyutim igitaupkagusi!

29 Iñuich agigisirut kivaknamiñ kanaknamiñ! suli nigigimiñ! uñallamiñ! u aasiññ aquvillutinj nigiqpagvinmun anjaayuqautaani Agaayyutim.

30 Isummatigillaksiun una, ilasi suvasaginjsasi pakma kamaqaqsikkaugisirut suli kamaqaqhutinj isumaruat pakma suvasaungigisirut."

Jesus-ñum Piqaksriñha Jerusalem-miunik

31 Iñajisa Pharisee-ñuruat utlakkaat Jesus nipliutiplugu, "Aullaqtuksraurutin maakña, atakkii Herod-ñum tuqqutthukkaatin."

32 Jesus kiuniñgai, "Uqautityaqsiun taamamna Herod kayuqtumik atriqaqtuq, 'Anitqatagitka irrusiqñuich suli iluaqsirañaipluñña atniññaqtuamik uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruñña savaamnñik.'

33 Iqliqtuksraupiaqtuñña tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitchuq Jerusalem-ñum avataani.

34 Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutañgigitin sivuniksriqirit, uyañanñik miñluuqñugillu uqñiraqtit Agaayyutim tuyugikkani ilipsitñun! Qapsiññaglaan katitthukkakaluañgagigipsi atrilugu aqargiqpak piyaqquqtailitniktuq paiyaañmiññik ataani isaqqunmi, aglaan pitchigñitthuchi!

35 Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiagniaqtuq suññillañugñuglu. Qiñitqikkumiññaitchipsitña nipliñviksrapitñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim piñiutiqañliun taamna tikitchuaq atqagun atañgum."

14

Jesus-ñum Mamititchiñha Atniññaqtuamik

1 Minguiqsiagñvium uvluañi Jesus nigñiyaqtuagñiqsuq kiñunñanun sivulliuqtaata Pharisee-ñuruat. Iñuich naipiqtulgiññiñgaat.

2 Iñuk Jesus-muñniqsuq puvinniqsuaq iluqaani timimiñi.

3 Jesus-ñum apiqsruññigai ilisautrit maligutaksranik Pharisee-ñuruatlu, "Maligutaksrauaññaqpa mamititchiruni minguiqsiagñvium uvluañi?"

4 Aglaan nipliññiñiqsut. Jesus-ñum aksikñugu iñuk iluaqsipkaññiñaa aasiññ aullaqtitlugu.

5 Tavra nipliutinigai, "Iññiqagñpsi kataguniasiiñ nivviamun minguiqsiatñum uvluañi nuqinnayaqpsisiun tavrakña qilamik? Taatnatun piñayaitpsi pamiqsaaqagñpsi? [Taatanmik nalaunñaruq mamititchikama minguiqsiagñvium uvluañi.]"

6 Aglaan kiggutiksraññiñgaat.

Atchiksuañglu Tukkuññatñaglu

7 Jesus-ñum ilitchuññigai iñajich aiyugaakkaauruat piksrathat aquppiutaññiqsranik. Uqautinigaiññi atriqusautmik.

8 "Kia aiyugaaqpatin kasuutiruan nigiqpagvianun aquvinniaqnak aquppiutaññiqsramun. Kiña tavrani kamanatluqtuq ilipniññi aiyugaakkauviaqtuq.

9 Aiyugaaqtivich aiyugaaqñiqsuam iliptiknik utlakkayañgaatin nipliñgumi, 'Ki, una iñuk aquvilli uvuñña.' Kanñusuliñayaqtutin aquvititpatin atchitñuqtuamun.

¹⁰ Uvvaasiin, aiyugaakkauyuvich aquvillutinaasiin atchitluktuamun, ilvilli aiyugaaqtivich utlakkayağaatin nipliutilutin, 'Iauramaan, uvunağin aquppiutağitluktuamun.' Taavrumuuna kamagigisigaatin sivugaatni iluqatin aiyugaakkaurat.

¹¹ Atakkii kispuyaaq inmiñik kamaqaqsiruaq atchiksikkaugisiruq, suli kispuyaaq atchiksiruaq inmiñik kamaqaqsikkauluni."

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutiniğaa aiyugaaqñisuaq, "Qitiquutaqtitchiñağuvich unniin nullautchiqsitchiñağuvich, aiyugaağniaqnağich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniin ilatin umialguruat silalliuutinlu, atakkii aiyugaağisipmigaatin. Taavrumuuna akiliusiaqağisirutin.

¹³ Niğiqpaktitchiñağuvich aiyugaağumagisi nagliñnaqtuat aulatlaitchuatu suli pisutlaitchuat qiniñlaitchuatu.

¹⁴ Aasiin quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiliutiksraitchaatin. Agaayyutim akiliğisigaatin taivrumanı uvlumi anjıqkpaata tuquğimniñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisulhanik."

Atrikusaun Niğiqpavikun

¹⁵ Iñar at iñuich aquppiataauruaq niğğivini tusaakami taavrumiña nipliutiniğaa Jesus, "Quvianamiurut tamatkua niğiqatauniaqtuat añaayyuqataani Agaayyutim."

¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğaa, "Iaatniguuq iñuk aiyugaaqñinıqsuq iñugiaktuanik iñuñnik niğiqatiksrağmiñik.

¹⁷ Niğiñaqsipman tuyuğiniğaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, 'Uvunağitchi, supayaaq piñiñaaguqtuq!'

¹⁸ Aglaan iluqatin patchisiqsuaqsiniqsut. Sivullium uqautiniğaa, 'Tauqsiqu-suña nunamik. Tautuğiağniaga. Uvvatuq akuqtuğun pisanjichuuğutiga.'

¹⁹ Atla nipliğniqsuq, 'Tauqsigammıqñuñ tallimanik unirrautiqatigiñik uktuagağniagaıtka. Uvvatuq akuqtuğun pisanjichuuğutiga.'

²⁰ Suli atla nipliğniqsuq, 'Ilaqatnikpaalukñuñ, taatnaqñuñ utlautilguitchuñuñ.'

²¹ Savakti utiğniqsuq uqautipluguasiin añaayyuqani. Taavruma qinnakhuni nipliutiniğaa pirini, 'Qilamiksruğutin tumitchaanuğin suli akunğatnun tupqich nunaaqçimi qağğisilugich nagliñnaqtuatlu aulalguitchuatu suli qiniñlaitchuatu pisutlaitchuatu.'

²² Aquvatigun savakti nipliğniqsuq, 'Ataniiq, savaağigiga savaağitqukan aglaan iniksraqaqtusuli.'

²³ Añaayyuqam nipliutiniğaa savakti, 'Aullağin tumitchaanun. Uqautiyak-kich iñuich nanipayaaq niğiqasiquluna. Tupiğa immiğli iñuñnik.

²⁴ Uqautigipsi, taipkua iñuich utlatingitchuat aiyugaaqtaugaluaqhutinj uuk-siyumiñaitchut nullautchiukkannik! "

Jesus-ñum Malıgıaqtini İnmiñkun Suksraaqugai

²⁵ Iñugiaktuat iñuich malıñniğaat Jesus. Kınaiamigich nipliutiniğai,

²⁶ "Kiña malıgıkkumi malıgıaqtalguuyumiñaitchuq kisanik piqpağitlugluna aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliagağmiñiñ qitunğamiñiñlu, suli aniqatiumiñiñ naagaunniin inmiñiñ.

²⁷ Kispuyaaq iglutuinjitchumi sannıgutağmiñik malıglunalu malıgıaqtalguuyumiñaitchuq.

²⁸ Nallıqsi nappaisukami nasirvinmik aquvitluni naarrutiksraqağma-gaagaqtuq savaaksrağmiñik.

²⁹ Turviljanıkkaluaqñuğ maniksraiñniğumi tupquq naarrutiksranjanik tamatkua qiniñtuat iglatinginayağaat

³⁰ nipligutij, ‘Taamna iñuk nappaisağaluaqhuni naatchijitchuq.’

³¹ Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik anjuuyiuqtigiqtuuaq akililiutisukkumi atlamun umialinjmun piqaqtuamun iñuiniñanik kavluutinik anjuuyiuqtinik, ilaa aquvitqaaguni sivunniugayaqtuq sanjigaluaqmagaagmi igluliuğumiur atla umialik.

³² Igluliuதியுமிñaiññiğumi tuyuqağayaqtuq kiliktimik paağlugu atla ataniq apiqsruğlugu qiniuirrutitquluni unjasinñaan.”

³³ Jesus nipliğniqsuq, “Taatanuntuuq, kiñapayaaq maliguagtigiyumiñaitchiga suksraangisuaqpan inmiñik suli suksraağlugulu iluqaan pigikkani.

Atuğumiñaiñaq Tağıuq

³⁴ “Tağıuq nakuuruq, aglaan tağıuğniraanajigumi, nakitña tağıuğniraalitqikkisiva?

³⁵ Nakuunijitchuq nautchiiviksrautmun unniñ naggutiksriuganun. Iktak-srahñauruq. Naalağniłlagitichi, siutiqaqtuasi!”

15

İpnaiq Tammaqtuuaq

¹ İlanjatni uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaa-suğlugu Jesus.

² Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit uqapiluaqsiniqsut, “Uuma iñuum pağlagai killuliqirit niğiqatigipluğilı!”

³ Tavrakña Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, itna,

⁴ “İlarisamma tallimakipiamik ipnaiqağumi tammaiğlugu ilanjat, suniaqpa? Uniññağai tallimakipiaguuaitat ipnaich iñuilaami aasii pakkiaglugu atausiq tammaqtuuaq paqinnialhanunaglaan. ⁵ Paqitnamij quviatchallapiagñiqsuq natmiutiplugu

⁶ aggisiniğaa. Tuqluqluğich ilauraani siłalliuniļu nipliutiniğai, ‘Quviatchak-tunja paqitnapku tammaqtuuaq ipnaiga. Quviasuqasiqsikña!’

⁷ Uqautigipsi, taatanuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakña tallimakipiaguuaitaniñ nalaunñaruaniñ iñuñniñ isummitqinñianñiñasugiruanıñ.

Maniuraq Tammaqtuuaq

⁸ “Ağnaq qulinik qatigtaanik maniuraqağumi tammaiğlugu ilanjat, suniaqpa? İkillugu naniq salikuğniğaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqin-nialhanunaglaan.

⁹ Paqitnamij tuqluğai ilauraani siłalliuniļu nipliutipluğich, ‘Quviatchak-tunja paqitnapku maniurağa tammaitchağa. Quviasuqasiqsikña!’

¹⁰ Uqautigipsi, taatanuntuuq isağulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman.”

Iğñiq Tammaqtuuaq

¹¹ Jesus uqaaqtupsaagñiqsuq, “İñuğguuğuvva malğunñik iğñiqtuuaq.

¹² Nukaqñum nipliutiniğaa, ‘Aapaan, aatchunña pakma paisannaktaak-srautimnik.’ Uvvaasiñ anjutim avinñiğai suuranı taapkunñunja iğñanmiñun.

¹³ Uvlut aquuranatigun nukaqñum tuniñiğai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun unjasikusamun. Tavraniasıñ maniğutiniqsuq iñuuniamaqłukhuni.

¹⁴ Maniğutipman kakkaaqsuñiq iñiñiqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqıñi. Suıllapiaqmiuğlu.

¹⁵ Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq ilaŋatnun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriiutiniŋaa qaunagitquplugich kuniani.

¹⁶ Niŋisukpaitluni niŋisukkaluaŋniqsuq kuniat niqiksraŋitñik aglaan iñuich niŋipkagunjiññaagat.

¹⁷ Tavrakŋa qaugriapalaŋniqsuq nipliqhuniyasiñ, 'Iluqatiŋ aapaa savaktai sippakuuqtuaqhutiŋ niqiksraqaŋaqtut. Aglaan kakkaagataqtuŋa.

¹⁸ Makilluŋa aullaŋisiruŋa aapaanun nipliutiluguasiñ, Aapaan, killuqsaqtuŋa akitñiaqluŋu Agaayyun ilvillu.

¹⁹ Taiguutiqaqtuksraunŋiqsuŋa iŋñipnik. Ilaŋiutiŋŋa akiññiaŋniaqtaunun savaktipnun.'

²⁰ Tavra makitluni aapamiñuŋniqsuq.

'Uŋasiksitlugusuli aapaŋan tautuŋniŋaa aasiñ ilunŋutchakhuni. Aqpaqsruŋniqsuq iŋñiŋmiñun iqiitluguasiñ kuniklugulu.

²¹ Iŋñiŋan nipliutiniŋaa, 'Aapaan, killuqsaqtuŋa akitñiaqluŋu Agaayyun ilvillu. Taiguutiqaqtuksraunŋiqsuŋa iŋñipnik.'

²² Aglaan aapaŋan tuqluŋniŋai savaktini, 'Qilamik, aggiutrisitichi nakuŋniqsramik atnuŋaatqiutikraŋiñik qitiqligutilugulu suli sakpakkiŋlugu.

²³ Taatnaanikkupsi aikiŋitichi uqsraqsaamik nuŋŋamik tuqulluguasiñ, uvagulli quviasuguta niŋiqpakkumaugut.

²⁴ Iŋñiŋa tuqugaluaqtuaq pakma iñuuruq, tammaŋaluaqtuaq pakma paqitauruq.' Tavraasiñ niŋiqpaaqsiñiqsut.

²⁵ "Taataŋitlugich aŋayukkiŋ nautchiiviŋmiñ aiñiqsuq. Qallikami tupiŋmun tusaagaqsiñiqsuq atuqtuuramik agŋiruaniŋlu.

²⁶ Tuqluqluŋu ilaŋat savaktit apiqsruŋniŋaa, 'Suvat ipkua?'

²⁷ Savaktim kiuniŋaa, 'Nukatchian aiñiqsuq suli aapavich tuqutchisipluŋu uqsraqsaamik nuŋŋamik. Niŋŋisigaa utitiŋluguqman nakuupluni.'

²⁸ Aapiyaŋa qinnakpaitluni isiŋuŋiñniŋiqsuq tupiŋmun niŋiqpaktuanun. Aapaŋan anipluni iŋiŋsruaŋniŋaa isiquplugu.

²⁹ Aglaan uqautiniŋaa aapani, 'Ataŋji, iluqaiti ukiuni savautigikiŋi kamagiŋlugulu tilliñ. Aglaan nagruligauramikunniñ aatchuŋaŋitichikma niŋiqpautiksramnik ilauraatkalu.

³⁰ Aglaan taamna iŋñiŋiñ maniŋutiniqsuq akiisutiguŋlu. Aasiñ aipman tuqutchirutin uqsraqsaamik nuŋŋamik pisigiŋlugu.'

³¹ Aapaŋan kiuniŋaa, 'Iŋñiŋ, ittutin ataramik uvaŋni. Suuratka iluqaisa pigigitin.

³² Aglaan niŋiqpaktuksraurugut quviasullapiaguta, atakkii nukatchian tuqu-ruaq pakma iñuuruq, tammaqtuaq pakma paqitauruq.' "

16

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Aŋalatchiruakun Suuranik

¹ Jesus-ŋum uqaaqtuutiniŋai maliŋuagtini, "Taimmaguuq umialik savaktiqaŋniqsuaq aŋalatchiruamik suuraŋmiñik. Iñuich umialik uqautiniŋaat aŋalatchiruamun maniŋutchaŋnipluŋu.

² Umialgum tuqluqamiuŋ uqautiniŋaa, 'Sua uvvauna tusaakkaŋa ilipkun? Uqautiŋŋa qanuq aŋalatchisilaaŋnik suuraŋnik. Aŋalatchitqikkumiñaitchutin suuraŋnik atakkii maniŋutchaŋniŋikma.'

³ Savakti isummiŋniqsuq, 'Aŋaayuqaŋma piiŋataŋaŋa savaamniñ. Qanuŋisivik? Paulŋiralguitmiuŋa nunamik suli kaŋjuŋipmigiga iŋiulaŋiksraŋa.

⁴ Uvvaliqaa itnaŋisiruŋa! Savaŋaiguma ilauraqaŋumuŋa tukkiqsiksramnik.'

⁵ Anjalatauruum tuqługñigai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat anjaayuqağmiñun. Apiqsruğniğaa sivulliq, ‘Qanutun akiqsruumaviuñ anjaayuqağa?’

⁶ Taavruma kiuniğaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaalijnik qattağruñnik uqsrunik.’ Suuranik anjalatauruum uqautiniğaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aquvillutin aglaguñ tavrurña malğukipiaq qulit.’

⁷ Apiqsrułginiñigaa atla, ‘Ilvichaasiñ, qanutun akisruutiqaqpich?’ Taavruma kiuniğaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaalijnik miissuñnik mukkaaksranik.’ Suuranik anjalatauruum uqautiniğaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aglaguñ sisamakipiaq.’”

⁸ Atanğum Jesus-ñum uqağiniğaa nalaunñaitchuaq anjalatchiruaq suuranik pillautañniplugu pisaasulhagun. Atakkii iñui nunam pisaasutluktut piqatigaqamin iñuqaqatiumiknik tamatkunakña ukpiqsriruaniñ.

⁹ “Uqautigipsi, ilauraalliğusi atuğusi manigikkapsitñik ikayuutiksranatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. Ilaatnigun tuquniğuvich aasiñ manik nuñutpan iniqağisirusi pakmani.

¹⁰ Kisupayaq tuniqsimaruaq mikiruatiğun tuniqsimagisipmiuq anjruatiğun. Kisupayaq tuniqsimaitchumi mikiruatiğun tuniqsimaitekisipmiuq anjruatiğun.

¹¹ Uvvaasiñ tuniqsimaitchuvich anjalatchiñiqni nunam suuraiñnik, qanuğuni Agaayutim tunñavigitlagisiñiqpatin anjalatchiñiqni ilumutun umialgutaauruanik?

¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranigun, qanuğuni Agaayutim aatchutlagisivatin piksraqnik.

¹³ Kiñaaniiñ savautrilguitchuq malğunnik anjaayuqatñnik. Atakkii uumigigisigaa atausiq aasiñ piqpagilugu ilaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiñ nagğugilugu ilaqataa. Savautrilguyumiñaitchusi iluqaaknik Agaayutniglu manijniglu.”

Ilañat Jesus-ñum Iñisauttutijisa

¹⁴ Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ iluqaan tamanna, mitautiginiğaat Jesus atakkii piqaksriplutin manijnmik.

¹⁵ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nalaunñanisuurusi takkuatni iñuich, aglaan Agaayutim ilisimapiğai uummatisi. Atakkii sut kamañaqsiqkauruat akunğatni iñuich Agaayutim nagğugipiğai.

¹⁶ “Agğilhanunaglaan John Paptaaqtitchirim maligutaksranalu Moses-ñum aglanjalalu sivuniksriqirit anjalatkaich iñuuniaktivut. Aasiñ tavrakñaniñaglaan tusaayugaallautaña anjaayuqautaan Agaayutim quliaqtuanuniqsuq, sul piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayutmun atanniqsimatquplutin.

¹⁷ Mikiniqsrallapiaqunniñ titignauraña aglaum maligutaksrani simmigumiñaitchuq kisanik qilaglu nunalu piqpaknik.

¹⁸ “Kia anjutim avitchumiuñ nuliani aasiñ kasuutiluni atlamun ağnamun atlatuğaqtuq; taatnatuntuuq anun kasuutiyumi avisimaruumun ağnamun atlatuqmiuq.”

Umialiglu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaqtulgitchuq, “Ilaatniguuq umialiqañniqsuq atnuğaaqaguuruamik akisuranik sul iñuuniaghni ayuqsranitluni uvlugağipman.

²⁰ Uvvagauguna injularikniaq atilik Lazarus-mik killiğruaqaqtuaq. Iñuich inillañniğaat paanun umialgum tupqan,

²¹ niğilakkasugaluni kangauranik kataktuanik umialgum niğgivianiñ. Qipmich utlaklugu aluktuqañniğaiç killii.

²² Injularikniaq tuqurpman isağulğich akiyautiniğaat sanigaaun Abraham-
num. Umialik tuqurpmiñiqsuq iluvikkaupluniasiiñ.

²³ Aasiñ anasiñnuqsagvinjmi nagliksaallapiağataqtuq. Aağluqhuni tau-
tunñigaa Abraham unjavanun Lazarus-lu saniganiittuaq.

²⁴ Umialik tuqluğniqsuğli, 'Abraham Aapañ. Nagligillanñiñña! Tuyuğiuñ
Lazarus kiñiñlaglugu tikini imiğmun niglaqtuğiağliuñ uqağa, atakkii nagliksaal-
lapiaqtuñña ikniğmi!'

²⁵ Aglaan Abraham nipliğniqsuq, 'Iğniñ, itqallaun una! Iñuukiqni piqaq-
tutin iluqaanik nakuuruamik, aasiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik pigi-
itchuamik. Aglaan pakma arauttutiqatquq uvani nagliksaaqtitlutin.

²⁶ Naagaunniñ itiruamik ikaağnağumiñaitchuamik piqaqtuq akunnaptikni.
Kiñaasiñ ikaatlaitchuq uvakña ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitchuq uvap-
tiknun ilipniñ.'

²⁷ Umialik nipliğniqsuq, 'Abraham, aapañ! Injigikpiñ, tuyuğilugu Lazarus
aapaa tupqanun.

²⁸ Tavrani tallimanik aniqatiqatquña. Kiliktuğiağligich tatamnaqtuamik,
tarrali uvunajitchumagaat inaanun nagliksaağvium.'

²⁹ Abraham nipliğniqsuq, 'Aniqatiutin piqaqtut aglaanjitñik Moses-ñum
suli sivuniksriqirit uqautriqaghutin tatamnaqtuamik. Aniqatiuvich
naalağniraksrağigaich taipkua uqaqpata.'

³⁰ Umialgum kiuniğaa, 'Abraham, aapañ! Taamna apainujitchuq. Aglaan
kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut killuqsaut-
mikniñ.'

³¹ Aglaan Abraham nipliğniqsuq, 'Naalağniñitichumisigich aglaañi Moses-
numlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kia-unniñ utiğuni tuquruamiñ
uqautikpatin.'

17

Killuqsauñlu Natqigutriğli

¹ Jesus-ñum nipliutiniğai maliguagtini, "Nalupqinaitchuq. Kil-
luqsasusağutit atuumaniaqtut ataramik. Aglaan qanutin tatamnaqtigiva
taamna iñuk ukpigutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsasusaagiligimgun.

² Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iñuk igitaukpan tağiumun uyağanjmik
qunjsiğmiutchiğlugu, taamna ililgaamik killuqsasusaagitñiktuaq.

³ Taatnamik munağititichi! Aniqatiksi killuqsaqpan suakatağumagiñ, aasiñ
isummitqikpan natqituyumagiñ.

⁴ Killuqsagñiqpan akitñağutin tallimat malğunniaglaan atautchimi uvlumi
nipliğuni, 'Nunuuraqñña isummitqiksuna, natqitiraksrağiginiñ.'

Ukpiqsriğli

⁵ Uqqiraqtit nipliutiniğaat Ataniq Jesus, "Ukpiqsriğiqput ilalaagun."

⁶ Atanguruam kiuniğai, "Ukpiqsriğiağniğupsi aktilaaliñmik mikiniqs-
rañatitun nautchiaksrat, nipliutñiññağini una napaaqtuq. Amulutin
ilipnik kanjituumaqpich aasiñ nautchirriutilutin ilipnik tağiumun.
Ukpiqsriğiağniğupsi tupiginayağatin.

Iisautun Tuniqsimalikun

⁷ "Nalliysi savaktiqatquaq nunniughuni naagaqaa munaqsriğuni ipnaiñik
aipman, uqautinayaqpiun, 'Aquvillaglutin niğgiñ?'

⁸ Naaga! Uqautisuugiñ, 'Itqanaiağiniñ niqiksramnik. Saalisagutin
niğipkanña imiqtilunjal. Nigianikkuma niğiyumautintuuq.'

⁹ Savaktin quyaraksrağinjitchiñ tupigipmatin!

¹⁰ Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqagupsi uqauttusiapsitñik nipligñiaqtusi, 'Uvagut nalliummatinitchuat savaktit savahñiaqtugut savaaksriusiap-tiknik.' "

Jesus Mamititchiruaq Qulinik Auyugaqtuaiñnik

¹¹ Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akungakkun Samaria-m Galilee-mlu.

¹² Nunaaqqiuramukami paaqsiruaq qulinik iñuñnik auyugaqtuaiñnik. Qichaqtut unjasiksiplutin

¹³ aasiñ kappainaplutin, "Jesus! Ataniiq! Nagligillanñiaqtigit!"

¹⁴ Jesus-ñum tautukamigich nipliutiniñai, "Agaayuliqsinugitchi isivgiuqulusi." Utlautillağmin iħuaqsiñiqsut.

¹⁵ İlanat ilitchuğikami mamitilaagmiñik utiğniqsuq, kamaksruqluğu Agaayyun nipitusipluni,

¹⁶ putluni Jesus-ñum isigaiñun aasiñ quyanigaa. Taamna iñuk Samaria-ğmiuñuniqsuq.

¹⁷ Jesus nipliğniqsuq, "Qulit iñuich mamitchugaut. Naamiimma qulinuğutailat?"

¹⁸ Suvaata una sumiunuruuq kisimi utiqpa quyasukluğu Agaayyun?"

¹⁹ Jesus-ñum nipliutiniğaa, "Makillutin. Ukpisriğiqpich iħuaqsigaatin."

Agaayyutim Anayyuqautaağun

²⁰ İlanich Pharisee-ñuruat apiqsruğniqsut Jesus çakugun anayyuqautaa Agaayyutim agğisipmagaan. Jesus-ñum kiuniğai, "Anayyuqautaa Agaayyutim agğiumiñaitchuq tautuñnağuni.

²¹ Kiñaanñiñ nipliğumiñaitchuq, 'Atañji, uvva uvaniittuq!' naagaqaa 'İñña iñaniittuq!' Atakñi Agaayyutim anayyuqautaa uvaniittuq akunnapsitñi."

²² Tavra nipliğniqsuq maliguaqtimiñun, "İlaatnigu qinğiguliğisirusi ilanatinik uvluğikkaiñ İğñinan İñuum. Aglaan tautukkumiñaitchiks.

²³ İlanich iñuich uqagisirut ilipsitñun, 'Qinğisiusuñ, iñña' naagaqaa 'Atañji, uvaniittuq!' Aglaan tautugiagniaqnağich!

²⁴ Atriqaguni ikniqpalanmik qaummağisipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun, taatnatuntuuq sagviğisirusuq İğñinja İñuum uvluğikkağmiñi.

²⁵ Aglaan sivullilugu nagliksoqtuksrauruq ayakkauluni iñuñniñ marru-mani uvlumi.

²⁶ Uvluğikkaniñsun Noah-m itkisirusuq İğñinan İñuum utilha.

²⁷ İñuich niğiplutin imiqhutinlu suli anutit ağnat katchuutiplitin uvlumu-naglaan Noah-m isilhanun umiamun, aglaan uliqluum tuqqutkai iluqaisa.

²⁸ İtkisipmiuq uvlunusun Lot-ñum, iñuich niğiplutin suli imiqhutin, tauqsiqu-sughutin suli tunisiullaqhutin, nautchiiplutin suli nappaiplitin.

²⁹ Taivrumani uvlumi Lot-ñum unikmagu Sodom, ikniq suli ağralitlaiilat katanñiqsut qilaniñ aasiñ tuqqutlugich iluqaisa.

³⁰ Taatnatun itkisirusuq İğñinja İñuum sagviqpan.

³¹ Taivrumani uvlumi iñuk itchumi qaanani tupqum atqagñiaqani isiguguni tupiğmiñun aikhiğuni sulliñaurağmiñik. Taatnatunsuli iñuk nautchiivniñmi itchumi aiñiaqani tupiğmiñun.

³² Itqallaksiuñ qanuq piħa Lot-ñum nuliana!

³³ Kia anniginiğumiñ iñuuch tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tam-maiyumiuñ iñuuch piqutigipluna piññakkisiruq ilumun iñuuchimik.

³⁴ Uqautigipsi, tamarrumani unnuami malğuk iññuk siñiktuak siñiviniñ; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasi ilaqataa unisikkaugisiruq.

³⁵ Malguk agnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruq.

³⁶ Malguk anjutik nautchiivinmiittuak; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasiin ilaqataa unisikkaugisiruq.”

³⁷ Maliguaqtaifi apiqsruigniqaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ñum kiunigai, “Sumipayaaq tuqñaruaq itpan tinmiaqpaich tuqñaruaqtuguuruat katisuurt.”

18

Atrikusaun Uilgañnaakun suli Atanniqsuqtikun

¹ Jesus-ñum maliguaqtini uqautinigai atrikusautmik. Iisautinigai ataramik agaayutqplugich nikaligasunjaqñagich.

² “Nunaaqqiq atanniqsuqtigagñiqsuq taluqsriñitchuamik Agaayutmik naagaqaa suvasağinijitlugich iñuich isummataat.

³ Taavrumaniguuq nunaaqqimi uilgañnaaqmifiqsuq utlaurtaqtuamik taavrumunja isivğiqsimun ikayuqupluni akitñaglugu igluliuqtini.

⁴ Akuniguuq isivğiksaum suqutigininñigaa. Kiisaimmatai nipliğñiqpuq inmiñun, “Taluqsriñitchaluanñagma Agaayutmik suli suvasağinijitlugich iñuich isummataat,

⁵ naagasuli taamna uilgañnaaq mingitñihlagun uvannik ikayuğisigiga akuqtutlasilugu pigikkañanik nalaullugu. Taatnanitichuma utlakpaitlunja mingisağatağisigañja.”

⁶ Jesus-ñum ilapsaagñigaa, “Tsummatigisiun qanuq pigiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa.

⁷ Agaayutim ikayuğumiñaiññiqpagich piksraqtaagikkani iniqsruqtuat inmiñun unnuaqtuummaan? Pisağumagisiva ikayuliksratigun?

⁸ Naalağnisitichi. Agaayutim ikayuğisigai nalaullugu iñunni, suli pisağumautisunjaqñagich. Aglaan Igñinja Iñuum utigumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriğimik nunami?”

Atrikusaun Pharisee-ñuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹ Jesus-ñum uqautinigai iñuich atrikusautmik tunñaruatigun nalaunñajigmiknun aasii nagğugiplugich atlat.

¹⁰ “Ilaatni malguk inñuk agaayyuvikpañmun agaayutyagñiqsuk, ilaqataa Pharisee-ñuruuq atlaasiin tax-siliqiri.

¹¹ Pharisee-ñuruuq qichaqhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuanjilutunja, qanutitanitlunjalulu naagaqaa atlatuqlunja atlatitun. Quyagikpiñ atriginijlugiga inñja tax-siliqiri.

¹² Uisauraaqlunja malğunni uvlunni akunniqaasami suli qaitchağigiga qulikuut akiññaktaagma.’

¹³ Aglaan tax-siliqiri qichagñiqsuq unjavanun aasii aagluqsunjaqaniunniñ pattaqlugu satqani nipliqlhuni, ‘Agaayyuun, nagligillanñianñja, killuliqiraurunakii!’”

¹⁴ Jesus nipliğñiqsuq, “Uqautigipsi, tax-siliqiri aifiqsuq nalaunñasiluni Agaayutmi, aglaan Pharisee-ñuruuq nalaunñaitchuq. Atakkii kisupayaaq kamañaqsiqpaqtuag inmiñik atchiksigisiruq, suli kisupayaaq atchiksiruq inmiñik kamañaqsiqkakauniaqtuq.”

Jesus-ñum Agaayutinigai Iilgaurat

¹⁵ Ilañich iñuich tikiutriñiqsut aniqammiuranik Jesus-mun aksiquplugich. Maliguaqtit tautukamisigich suakatağaiçh.

¹⁶ Aglaan Jesus-ŋum ililgaat inŋimiŋuquniġai nipliġhuni, “Ki, ililgaat uvamnuk-titchigik. Avriaqutaunasi ilinjitŋun atakkii aŋaayuqautaa Agaayyutim aŋmaruq iŋuŋnun atriqaqtuanun ililgaanik.

¹⁷ Itqaqsiuŋ una! Kisupayaaq akuqtuinjitchuaq aŋaayuqautaanik Agaayyutim atrililgich ililgaat isigumiŋaitchuq.”

Nukatpiaq Sulliŋaurauqaqtuaq

¹⁸ Jew-ŋuruat sivulliuqtaata apiqsrugniġaa Jesus, “Nakuuruuq ilisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuitlasilunja isuitchuamik iŋuudigmiġ?”

¹⁹ Jesus-ŋum apiqsrugniġaa, “Suvaata taiviŋa nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim.

²⁰ Iisimagitin tillisit, ‘Atlatugniaqnak, iŋuaġniaqnak, tiglinniaqnak, naagaqaa sagluuqtaugniaqnak atlatigun, sulikamagilugik aapan aakanlu.’ ”

²¹ Iŋuum kiuniġaa, “Nutaullamniŋaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.”

²² Jesus-ŋum tusaakamiuŋ taamna nipliutiniġaa, “Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tunilugich iluqaisa pigikkatin qaillugillu maniich inuqsraqtuanun, ilvilli umialgutiqaġumautin pakmani. Taatnaanikkuvich uvuŋaġutin malinŋa.”

²³ Aglaan taavruma iŋuum tusaakamiuŋ taamna, aliatchaŋniqsuq atakkii umialgupluni.

²⁴ Jesus tautukamiuŋ aliatchaklugu nipliġniqsuq, “Qanutun sakiqnaqtigiva umialguruat iŋuich isilikraŋat aŋaayuqautaanun Agaayyutim!

²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iŋuum isilikraŋa aŋayuqautaanun Agaayyutim uumakŋa pikukturuam isilikraŋaniġ ‘Mitqutim Iraagun.’ ”

²⁶ Iŋuich tusaakamitruŋ apiqsrugniġaat, “Kiŋami anniqsukkaugisiva?”

²⁷ Jesus-ŋum kiuniġai, “Sua iŋuich savaaġiyumiŋaisaŋat Agaayyutim savaaġitlapiagaataġaa.”

²⁸ Peter nipliġniqsuq, “Ataŋii! Unitchivut kiŋunnnavut malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus nipliutiniġai, “Aa, kiŋaunniġi unitchigumi kinuniġmiŋiġ, nu-laġmiŋiġ, aniqatumiŋiġ aŋayuqaaġmiŋiġglu naagaqaa qitunġaġmiŋiġ piqutig-ilugu aŋaayuqautaa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitluktuumik marrumani iŋuudigmiġ sulik iŋuuluni Agaayyutim qaŋapak taimuŋa.”

Jesus-ŋum Piŋatchiġniġai Uqaqalli Tuqqutaunialigmiŋiġ

³¹ Jesus-ŋum qulit malġuich maliguaqtini kisiŋnuutiplugich uqautiniġai, “Naalaġniġlagitchi! Jerusalem-muŋniaqtugut. Tavraniasiġi sivuniksriqirit aglaanġich Iŋuum Iġniŋagun atuumaniaqtut.

³² Iŋuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ŋunjitcheuanun. Mitautigigisigaat kannunakun sulik tivvuqaqtuġlugu.

³³ Ipiġaqtuġlugu tuqqutkisigaat. Aglaan piŋayuatni uvlut aŋitqikkisilgitchuq.”

³⁴ Aglaan maliguaqtit kanjicsiŋiŋniġaat uqaġikkaŋa. Qanuutautilaanja uqaŋhan iriqsimaniqsuq ilinjitniġ. Nalugaat sumik Jesus uqaqtilaanja.

Jesus Mamititchirug Qiŋitlailamik Injiularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiŋitlailaġ injiulari aquppiŋiġsuq sanigaatni tumitchaat.

³⁶ Tusaakamigich iŋugiaktuat iŋuich apqusaqtuat apiqsrugniqsuq, “Suvat ukua?”

³⁷ Uqautiniġaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaqtuq.”

³⁸ Taamna kappainjaaqsiŋiġsuq, “Jesus! Kinjuviaŋa David-ŋum! Anniqsuq-taurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa inilġaanimma. Nagligillanŋianŋa!”

³⁹ Iñuich sivulliuruat suakataǵniǵaat uqautiplugu, “Nipaisaagıñ.” Aglaan nipitusılaǵniqsuq, “Kinuviana David-ñum, nagligillañniañña.”

⁴⁰ Jesus-ñum nutqaqami inmiñuutitquniǵaa qıñitlaılaq iñuk. Qallipman Jesus-ñum apiqsruǵniǵaa,

⁴¹ “Sumik uvañnun savautitquvich?” Kiuniǵaa, “Ataniiq, qıñitlasitqiguktuña.”

⁴² Jesus nipliutiniǵaa, “Qıñitlasiñ! Ukpıqsriñqıch ihuaqsigaatin.”

⁴³ Tavrakñatchiaq qıñitlasiruq maliaqsıpluguasiñ Jesus kamaksruqluǵu Agaayyun. Iñugaaǵruich tautukamitruñ, iluqatıñ nangǵniǵaat Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

¹ Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaalhiñǵukluǵu.

² Itmiñıqsuq qaukhat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiñ umialgu-pluni.

³ Qıñıǵuñiǵaa kisuutılaña Jesus. Aglaan iñunuluuraupluni qıñilguiñiñiǵaa atakkı iñugiakpaitlutıñ iñuich.

⁴ Taatnaǵhuni aqpaqsruǵniqsuq sivuatnun iñugaaǵruich mayuqhuniasıñ napaaqtumun qıñıǵukluǵu Jesus apqusaagñiaqtuaq taavrumuuna.

⁵ Jesus taruñaqami aaǵluǵniqsuq nipliutiplugu Zacchaeus, “Qilamik atqaǵıñ, atakkı tukkunıaqtuña tupiqnun uvlupak.”

⁶ Zacchaeus qilamik atqaǵniqsuq. Paǵlanıǵaa Jesus quviasullapiaǵhuni.

⁷ Iluqatıñ iñuich qıñıqtuat uqapıluqaşıñıqsut, “Una añun Jesus tukkuruq tupqanun iñuum killılıqırauruum!”

⁸ Kinuniǵmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniǵaa Atanguruuq, “Naalaǵniñıǵıñ! Qaitkisigıga avvaña suuraǵıkaǵma inuqsraqtuñun. Aqsakniksımanıǵuma kisupayaamik utıqtıtchıgisigıtka sisamaullugu.”

⁹ Jesus-ñum Zacchaeus nipliutiniǵaa, “Uvluvak una iñuk tupıqatniñu annıq-sukkaunıqsut, atakkı ilaaptuq kinuviagıpmıǵaa Abraham-ñum.

¹⁰ Iǵñıña Iñuum agǵıqsuq ivaqñıǵıaǵhuni suli annıqsuitıyaǵhuni tammaum-mıruanik iñunıñk.”

Atrikusaun Kaviqsaatıgun Manıuratıgun

¹¹ Iñuich naalaǵnipkaǵluǵıch taavrumıña Jesus uqautıpsaagñıǵai atrikusaut-mik. Tikıyasıpluni Jerusalem-mun iñuich isummatıginiǵaat añaayquautaa Agaayyutim sagviaqsıñıplugu.

¹² Uvvaasiñ nipliǵıñıqsuq, “İaatnıguuq umialıqagñıqsuq aullaǵniqtuamik nunamun unjasısuamun umialıguqtıtqupluni, aasi utıǵuni.

¹³ Aullaǵaluqañi qulıt savaktıni aatchuǵniǵai ilaagullaa kaviqsaamik manıñmik uqautıpluǵıch, ‘Aǵlıpkagñıuraǵumagıksi utıǵniñıñamnunaglaan.’

¹⁴ Aglaan nunaqatañ umıginiǵaat. Tıyuqagñıqsut uqqıraqtıñik malıqu-plugu nipliqtıñ, ‘Taamna iñuk umialıgısunıjtchıktıñ.’

¹⁵ Taamna iñuk umialıgıgımi utıǵniqsuq. Inmiñuquniǵai savaktı tavrauuaa ıltchuǵısuǵluǵu qanıtun piññaktılañat.

¹⁶ Sivulliıq tıktıñami nipliǵıñıqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqluǵu quliniksuli piññaktıña.’

¹⁷ ‘Aarıǵaa! Savallautagñıqsutın. Tunıqsımarutın mikıruatıgun. Analatıǵuǵısigıpiñ qulinun nunaaqıñun.’

¹⁸ Tuglianlı pirim tıktıñami nipliutiniǵaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqluǵu tallımanıksuli piññaktıña.’

19 Taavrumunja taamna nipliḡñiqsuq, ‘Aḡalatiḡuḡisirutin tallimani nunaacqñi.’

20 Piḡayuatsuli piri tikiññiqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaacq maniiñ tugvakkaga iriḡlugu kakkiiḡisamun.

21 Iqsigiḡlutiḡ atakkii nagliktaitchutin. Piksraḡaqtutin piḡiḡisaqnik suli katitchiraḡtutin nautchiḡisaqnik.’

22 Atanḡum nipliutiniḡaa, ‘Suksraunḡallaktutin! Nipliutipkun atanniḡisigikpiñ! Nalunitchiñ nagliktaiḡiḡa, piksratlaiḡa piḡiḡisamnik suli katitchitlaiḡa nautchiḡisamnik.

23 Suvaatami iḡiḡitpiun maniga manikuviḡmun? Akuḡtuḡayaḡiḡa iḡlataa manium utiḡuma.’

24 Nipliutiniḡai qichaḡtuat tamaani, ‘Piḡlugu kaviqsaacq manik ilaaniñ qaitchiun pirimun piḡaḡtuamun qulinik maninḡiñ.’

25 Aḡlaan nipliutiniḡaat, ‘Ataniiq, piḡaaniktuḡ qulinik maninḡiñ!’

26 Ilaan nipliutipsaaḡniḡai, ‘Iñupayaacq piḡaḡtuaḡ aatchuusiḡmiñik piññapsaaḡisiruḡ sippakuuḡtauliḡuni, aḡlaan iñuk piḡanitchuaḡ, mikiruaḡunniñ piḡinasuḡikkaḡa piḡkkaugisiruḡ.

27 Pakma taipkua iḡluliḡutitka ataniḡaḡunḡitcheat uvaḡnik, uvunḡautisigich tuḡullugich aasii sivuḡqamni!’ ”

Jesus-ḡum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

28 Jesus uḡautiḡqaaḡḡugich taavruminja iḡliḡtuiḡnaḡniḡsuq Jerusalem-ḡum tunḡaanun.

29 Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun iḡḡiani atiaḡtuam Olives-mik, tuyuḡiniḡik malḡuk maliguaḡtik sivumiñi,

30 itnaḡḡugik, “Aullaḡitchik nunaacqḡiuramun taichunja. Tikitchaḡluḡaaḡtutik paḡtikisigiktik nuḡḡaḡa natmaksigvium pituksimaruaḡ natmaksigviumḡanḡiḡaaq. Pituiḡlugu uvunḡautiyumagiktik.

31 Kia apiḡsruḡpatik, ‘Suvaata pituiḡpitku,’ uḡautiyumagiktik, ‘Atanḡuruam inuḡiḡaa.’ ”

32 Tikitñamik tamaunja paḡinniḡaak iluḡaan Jesus-ḡum uḡaḡhatun.

33 Uvvaasiñ pituiḡḡiaḡtitlugu nuḡḡaḡa natmaksigvium iñuan nipliutigik, “Suvaata pituiḡpitku?”

34 Kiuniḡaak, “Atanḡuruam inuḡiḡaa.”

35 Aasiñ Jesus-muutiniḡaat. Taatnaḡqaaḡḡugu quppiḡaatin ḡiḡniḡaik qaanun natmaksiaḡvium, Jesus aquvitluniasii.

36 Natmaksiaḡtitlugu iñuich quppiḡaatin tutmaḡvigiliutiniḡaich tumitchaanun.

37 Tikiññiqsut inimun tavrakja Jerusalem qiniḡnaḡsiḡlugu. Tavra iñuḡiḡaktuat maliguaḡtit Agaayyun quviatchautigiaḡsiñiḡaat suli nangaqḡugu nipitusiḡlutiḡ iluḡaisigun quviḡnaḡtuatigun qiniḡkaḡmiktigun,

38 “Uvvatuḡ Agaayyutim piḡiḡtiḡaḡliun umialik tikitchuaḡ piḡusiḡhuni Atanḡmik!

Psalms 118:26

Illi tutḡiun ḡiḡanmi suli kamanaun qutchinḡiḡsrami ḡiḡanmi.”

39 Aasiñ ḡanisa Pharisee-ḡruat akunḡatniñ iñugaḡruich uḡautiniḡaat Jesus, “ḡisautrii, tilikkich maliguaḡtitin iñuksruisaaḡulugich!”

40 Jesus kiuniḡai, “Uḡautigipsi, maliguaḡtitka nipaisaaḡniḡpata uyaḡaitḡi nipli-anayaḡtut nipitusiḡlutiḡ.”

Jesus-ḡum Qirratigigaa Jerusalem

41 Natmaksiiḡmi nunaacqḡiq tautukamiun ḡiḡaḡaḡsiñiqsuq.

⁴² Aasiñ nipliñiqsuq, “Uvvatuq ilisimatitchi uvlupak suruksrautilaapsitñik tutqiuṭiqagukkupsi. Aglaan kanjicsitlaitchusi!

⁴³ Uvlut tikitkisirut akililiqsuqtipsi puugisigaasi, saulugu avatiksi aniyu-miñaiyağusi quğgutilusilu sumiliiqaa.

⁴⁴ Saksraungillapiağisigaasi iñugikkasiḷu. Atausiunniiñ uyağak minitchu-miñaitkaat. Atuumaniaqtuq atakkii ilipsi ilisağinjilugu Agaayyun aggiqman anniqsuğiaqhusi.”

Jesus-ñum Suaqluiyaiḥa Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isiñiqsuq agaayyuvikpañmun aasiñ anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsuqsuqtuatlu,

⁴⁶ nipliutiplugich, “Aglausimaruq uqalhani Agaayyutim itnaqhuni, ‘Tupiga agaayyuviksrauruq.’ Aglaan iriqtugvigiliutiapkagiksi tiglinniaqtinun.”

⁴⁷ Uvluğagipman Jesus ilisautriñiqsuq agaayyuvikpañmi. Qauklijich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtigruat tuqqtuchunigaat,

⁴⁸ aglaan qanuqsausiññigaat, atakkii iluqatin iñuich naalagñituiñağaat.

20

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqa?

¹ Uvlut ilanjatni Jesus agaayyuvikpañmi inniqsuq ilisautripluni iñuñnik qu-liaqtuağiplugu tusaayugaallautaq. Qauklijich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu piqasiqhutin sivulliuqtigruanik utlañnigaat

² nipliutiplugu, “Uqautitigut, kism anjalatchiḥhagun savaagivigich tamatkua? Kia sanñjksritpatin taatnatun?”

³ Jesus-ñum kiunigaai, “Apiqsruallapsi uumiña. Uqautisitña,

⁴ nakitña John-ñum paptaağilha taluğniqsuqqa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?”

⁵ Inmikhun kiumğatraaqsiniqsut, “Qanuğmi uqautigisiñiqpisigu? Nipliğupta, ‘Agaayyutmiñ’, nipliğisiruq, ‘Suvaatami ukpiğinjitpisiun John?’

⁶ Aglaan nipliğupta, ‘Iñuñniñ’, iñugaağruich miḷuqtuğisigaatigut uyagañnik atakkii nalupqigijitchaat John sivuniksriqirauḥa.”

⁷ Uvvaasiñ kiunigaat, “Nalugikput nakitñaqtauḥa.”

⁸ Jesus-ñum nipliutinigaai, “Uvañaptuuq uqautiyumiñaitmigipsi nakitña sanñjiaqḷuña savaaqaqtılaamnik tamatkuninja.”

Atrikusau Nautchiivikunlu Nautchirriqiritigunlu

⁹ Uqaanikami taavrumiña Jesus-ñum uqaaqtuutinigaai iñuich atrikusaut-mik, “Ilaatniuuq iñuqağmiñiqsuq nautchirriğviliuğniqsuamik, atukkirutigiplugu nautchirriqirinun aasiñ aullaqami mulupluni.

¹⁰ Katitchivik asianik tikitman tuyuqağniqsuq savaktimik nautchirriqir-inun akuqtuquplugich piksrağmiñik katittanjitñiñ. Aglaan nautchirriqirit savakti anaullağniğaat utiqtitlugu saagaunnagu.

¹¹ Tuyuqalğiññiqsuq atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullağmiñigaat uqaniqḥuutiplugu kanñunakun, suli utiqtitmiñigaat saagaunnagu.

¹² Tuyuqalğiññiqsuq piñayuaknik savaktimik. Nautchirriqirit anallaqḷuklugu aninnigaat.

¹³ Aquagun taamna iñua nautchiivik nipliñiqsuq, ‘Qanuğisiñiqpik? Tuyuğisigiga iğniğa piqpagikkaga. Iñumutun kamagigisigaat iñuatun.’

¹⁴ Aglaan nautchirriqirit tautukamitruñ nipliñiqsuq avatmun, ‘Taamna tavra paitchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suuraniasiiñ piññaaktaagilugich!’

15 Uvvaasiin anitlugu nautchiivijmiñ tuqunnigaat.”

Jesus apiqsruñiqsuq, “Nautchiivilgum sugisiñiqpagitmi tamatkua nautchirriqirit?”

16 Aggigiisiruq aasiin tuqullugich taapkua iñuich, qaiñluguasiin nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” Iñuich tusaakamitruñ taamna nipliñiqsut, “Naagga, taatnaqtuksraunjitchuq!”

17 Jesus-ñum tautuklugich apiqsruñigai, “Taamna uqahiq qanuutauva? ‘Uyağak tuppirtit ayakkanat, taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.’” *Psalm 118:22*

18 Kisupayaag puukaqtuq taavrumuñ uyağanmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyağaum kattaqitñikkumi iñuñmik kanüñiñiagaa.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

19 Aglaliqirit suli qaukñiqñi agaayuliqsit tigusuñigaat Jesus tavrani. Atakkii iñichuñigaaat uqagñiplugu taavrumuñ aatrikusautmik inñiktigun. Aglaan iqsiñiqsut iñuñmik.

20 Naipiqtuqsiñigaat Jesus. Tuyuqagñiqsut naipiqtuqtiksranik nalaunñanñuaqtuanik. Pisağisuñigaaat Jesus uqayusautinik, qaitchuklugu anjalatchiñiqaqtuamun kavanaauruamun.

21 Tamatkua naipiqtuqtit pisaasugmigaqlugu nipliutiniigaat Jesus, “Iisautrii, iñisimagikput uqahiqñin suli iñisauttutitin nalaunñat. Iñisimagikput suqtiksriñiñi iñuich iñhatnik, aglaan iñisautrirutin Agaayyutim iñuñiagvigitqukanatnik ilumutuuruakun.

22 Uqautitigut, maligutaksrakuagnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunñaitpa?”

23 Aglaan Jesus-ñum kaniqsiñigaa pisaasugmigañhat aasiin nipliutiqlugich,

24 “Maniñlaksaqsiun uvamnun maniuraq. Kia agliutranñ manijmi itpa? Kiasuli aglañ?” Kiuniigaat, “Caesar-m.”

25 Uvvaasiin Jesus nipliñiqsuq, “Nakuuruq, akiliutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkañ aasiin Agaayyutmun pigikkañ Agaayyutim.”

26 Tavrani sivuğaatni iñuich pisağilguitchaat sukununniiñ. Nipaisaaqhutinj quviguusuutiqağniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Anjikkauñkun Tuquliğmiñ

27 Iñanich Sadducee-ñuruat, uqaguruat iñuich anjitiqlaiñiñiplugich tuqunaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliqlutinj,

28 “Iisautrii, Moses aglañniqsuq maligutaksramik uvaptiknun itnaqhuni, ‘Anun ilaqatiqaqtuq tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniaqataan ilaqatniktaagiraksraginiğaa uilğagñaaq qitungisiñlugu anjutmik iñisimanağuniasiiñ tuquruam qitungağitilaanik.’

29 Ilaatniguuq tallimat malğuk aniqatigiich inniqsut. Anjayukliq ilaqatniñniqsuq tuqupluniasiiñ qitungigaluaqani.

30 Tuglian nuliagñigaa uilğagñaaq,

31 aasiin piñayuaknik. Taatnatuntuuq iluqatinj tallimat malğuiç tuquniqsut qitungigaluaqatinj.

32 Aqulliuapluni uilğagñaaq tuquniqsuq.

33 Uvvaasiin, uvluni tuqunaruat anjitiqlapata iñuukigmun, nuliagiplugu iluqatinj tallimat malğuk kia nuliagigisivaun?”

34 Jesus kiuniğai, “Katchuutruñiq pigigaa marruma iñuunialhum,

35 aglaan anjutit ağnatlu anjitiqkkuminj tuquliğmiñ katchuutirağagumiñaitchut pakmani.

³⁶ Atriqagisirut isagulinjik tuqqutlaitchuanik. Igñigigai Agaayyutum atakkii anjtiqkkauplutinj tuquligmiñ nutaamun iñuuligmun.

³⁷ Suli Moses nalunaqıǵu ukpiqnaqsıñigaa anjtiqıǵı iñuuligmun ikularu-
akun uqpigaurakun. Moses-ñum uqautiginiǵaa Ataniq itna, ‘Agaayyutaa
Abraham-ñum Isaac-ñumlu, suli Jacob-ñum.’

³⁸ İlaa Agaayyutiginigaaat iñuuruat, piginjitchaat tuqunaruat, atakkii ilaanun
iluqatinj iñuich iñuuruat.”

³⁹ İlanjich aglaliqirit uqagñiqsut, “Aarigaa kiggutin, ilisautrii!”

⁴⁰ Tavrakña apiqsrutqinjaiǵñigaaat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Jesus-ñum Pharisee-ñuruat apiqsruǵnigai, “Suvaata iñuich uqagñiqpat
Christ, Anniqsuqtı akiqsruutauruag, kinjuviaginiplugu David-mun?

⁴² Atakkii David ilaa nipliǵñiqsuq Psalms-ni,
‘Ataniq uqagtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

⁴³ uvañnun akiilñiñiahatnunaglaan uumigiritin.’

Psalms 110:1

⁴⁴ David-ñum inñiñi taiguutiqaqpagu Ataniǵmiñik, qanuǵmi Anniqsuqtı
David-ñum kinjuviaginiqpauñ?”

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

⁴⁵ İluqatinj iñuich naalaǵnipkaǵugich Jesus-ñum nipliutiniǵai maliguaqtini,

⁴⁶ “Qaunagititchi tamatkunakña aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut
akuqturuani atnuǵaaqhutinj. Suli purvigigtutlaturut iñuñnun
paǵlatqusuuplutinj tauqsıǵñiaqvıññi. Aquppiataksraqtuuraaqmiut
aquppıutaǵıksaanik katraǵvıññi iñuich niǵiqpakmata.

⁴⁷ İvayaqtuqmıgıaich uılǵaǵnaat, tigliktuıplugich kinjunañatıñik, suli
qıñiqqusaatlaturut agaayyuraaqamıñ! Anasiññuqsausiaqagisirut piñluglugu
atlanıñ iñuñniñ.”

21

Uılǵaǵnaam İlıraña

¹ Jesus tautuñiqsuq umialguruani iñuñnik iliripmata aatchuutmiknik
agaayyuvikpaum ilirivianun,

² tautukmiñigaa inuqsraqtuag uılǵaǵnaaq ilisiruag malǵuñnik patukpaanik
maniuraanik.

³ Nipliǵñiqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuag uılǵaǵnaaq ilisitluktug
iluqaitñiñ atlanıñ,

⁴ atakkii atlat ilisirut aatchuutmiknik ilanatniñ umialgutmiñ, aglaan aǵnam
inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksraǵaluani.”

Jesus Sivuniksriqıruq Pıyaqquǵñiañhanik Agaayyuvikpaum

⁵ İlanjisa maliguaqtit uqautiginigaaat qanutun qıñiyunaqtılaña agaayy-
vikpaum, piññaqusıqsaqtaq uyaǵanik suli aatchuutauruanıglu qaisauruanik
Agaayyutmun. Jesus nipliǵñiqsuq,

⁶ “İluqaan tamanna tautukkaqsı—tamanıgu kisırñuqtaqagumiñaitchuqunniñ
uyaǵanmik qalliani atlam ulǵusimaitchuan.”

Jesus Sivuniksriqıruq İhuiǵuǵutnıglu Pıyuaqsıutiksramıglu

⁷ İñuich apiqsruǵnigaaat, “İlisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa?
Sukun ilitchuqutikun ilitchuǵıgısvısa pıyaqquǵvıksraq aullaǵniıgaqsıkan?”

8 Jesus-ŋum kiunigai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. Iñugiaktuat iñuich aggigisirut uqağutin, ‘Christ-ŋuruna! Pivik tikiumaruq!’ aglaan maliñniaqnasigik.

9 Iqsiñiaqasi tusaagupsi anuyaktuanik ağayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutinj aglaan isukitichumiñaitchuq taapkunuuna.”

10 Niplipsaağniqsuq, “Nunaaqqich anuyyiuğisirut atlanik nunaaqqiñik, atanguviich anuyyiuğisirut atlanik atanguvijñik.

11 Nuna iliksrağisiruq tatamnaqsiluni. Iñuich kakkaagisirut. Iñuich atniğñautiqagisirut tigupputnaqtuanik naniliqaa. Atlayuağnaqtuat sagviğisirut qilañmi iqsiipkağlugich iñuich.

12 Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnağich, tiguraulusi piyuaqsiugisirusi. Iñuich uqaqsittaagvinmuktikisigaasi katrağvinmiknun isiqtaupkağusi, tikiutruğusi sivuğaatnun umialgich kavanaauruatlu pisigiluna.

13 Taivrumani piviksrağasiñiqsusi ilisimarulusi.

14 Isumaalunağitchi kiggutiksrapstñik tiguraugaluqasi.

15 Atakkii uqaksritkisigipsi isumatuligmiglu uumigiripsiunniñ igluliugumiñaisanjanik.

16 Anayuaqapsi aniqatiupsilu ilapsilu sulilannapsilu qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii ilasi tuqçutaugisirut.

17 Iluqatin iñuich uumigigisigaasi pigiluna.

18 Aglaan atausiqunniñ nuyana niaquqpich tammakkauyumiñaitchuq.

19 Qichağitchi anuqsrukun. Nikaitkupsi piññaaktağiniagiksi iñuuliqsi.

Jesus Sivuniksriquiruq Piyaaquğniathanik Jerusalem-ŋum

20 “Tautukkupsin Jerusalem puqpatrun anuyaich ilitçuğigisigiksi qalliha piyaqukkauliksrajan.

21 Taipkunani uvluni kiñapayaaq iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauq igğinun. Kiñapayaaq nunaaqqimiittuaq aullaqtuksrauruq, sulilavataani nunavinmiittuaq nunaaqqimuktuksraunijitçuq.

22 Atakkii taapkua uvluğigai anasiñuqsautiksram immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqaututinich.

23 Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni ağanun sinjiayauranun sulilakaanun miluktitchiruanun. Tatamnaqtuaq ihuññaq tikiumagisiruq tamarrununa nunamun, atakkii Agaayutim qinnautaa akikñautaugisiruq makamunja iñunun.

24 Iñarich tuqçutaugisirut savikpakun atlat sulitigutaaqsiulutinj Jew-ŋunijitçuanun. Iñijisa tutmigagigisigaat Jerusalem piviksraqtinj isukliññialhatnunaglaan.

Agğilha Igñinan Iñuum

25 “Atlayuağnağisirut siqiniğlu tatqiglu suliluvluğiatlu. Iñuich nanipayaaq qanuusiksriagisirut, iqsilutin nipruağniñanik tağium aksraligruaniğiglu.

26 Iñuich igivruğagisirut iqsilutin isumaaluligmikni sumsulitiktichuksrañanik iluqnaanun nunamun, atakkii qaummatipayaanji silam nuktitalutin inimiñ.

27 Qiniğisigaat Igñina Iñuum agğiqsuaq nuviyakun qilañmiñ sanñimigun kamanallapiaqtuakun kamanautmigunlu.

28 Tamatkua atuumaaqsikpata qichağitchi niğiuqağusi. Atakkii tasuqsakkauliksraqsi qalliruq.”

Iñisaaksraña Asirritlaitçuan Napaaqtum

²⁹ Jesus-ñum uqautiniñgai atrikusautmik, “Qinillaksaqsium asirrisuuruuq napaqtuq sulil iluqaisa atlat napaqtut.

³⁰ Milukatata sagviaqsimata ilisimarañigiksi upingaam qallilha.

³¹ Taatnatuntuuq atuumaasikpata tamatkua uqautigikkatka ilitchuñigisigiksi anjaayuqautaan Agaayyutim tikiññialilha.

³² Itqallaksium una! Inuich inuuniaqtuat pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatin atuumagaluaqtitnagich.

³³ Qilaglu nunalu piñisirik aglaan uqalitka piñigumiñaitchut.

Munañimaañigikisraq

³⁴ “Munañitichil! Isumaiqsitnasi taanñagmunlu isumaaluutaanunlu maruma inuunialhum. Taatnanjitchupsi uvlum quviqupiagaasi tavrakñatchiaq niñiungisillusi.

³⁵ Naniñiatun pisañigisigai iluqaisa inuich nanipayaaq nunami.

³⁶ Munañiyumañili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payañiñigisi iluqaani atumarauxrani agñiñialhanunaglaan Iññinjan Inuum.”

³⁷ Uvluñagipman Jesus ilisautiriraqtuq agaayyuvikpañmi. Anaqaksraaqman siñiktagiñiqsuq iññiani atiqaqtuam Olives-mik.

³⁸ Uvlaañuqman inuich utlautiraqtut agaayyuvikpañmun naalañnisuklugu uqaqpan.

22

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

¹ Niñiqpagvikaq atilik Apqusaakkauliñmik qalliñiqsuq inuich niñipmata pulaksiniñilaamik qaqqumik.

² Qaukñich agaayuliqsit sulil aglaliqirit tuqqutchunñigaat Jesus nalunautchilutin aglaan iqsiginiñgach inuich.

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

³ Tavrakña tuungaq isiniñiqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Isariot-mik, ilañat qulit malñuk malñuqaqtit.

⁴ Judas-ñum uqaqatigityañigai qaukñich agaayuliqsit anjalatinitlu agaayyuvikpaum iluaqtichinñiaqtinñ qanuq aatchuutigisuklugu Jesus ilinñitñun.

⁵ Quviasukhutin akiqsruñaat akilñiguklugu maninñmik.

⁶ Judas añiñiqsuq. Piviksraqsiugaqsiñigaa aatchuutigisuklugu Jesus ilinñitñun inuich nalupkañgich.

Itqanaiyañiq Jew-ñuruat Niñiqpagvikaanun Atilinmun Apqusaakkauliñmik

⁷ Akunniqsaami uvlua Puvlaksiniñilaam qaqqum tikiññiqsuq, taamna Apqusaakkaulhum ipnaiyaam tuqurviksraña.

⁸ Jesus-ñum tuyuñigik Peter-lu John-lu itnañlugik, “Itqanaiyañiatku niñiqpaliksraqput.”

⁹ Apiqsruñigaaq, “Nani itqanaiyaquvisiguk?”

¹⁰ Jesus-ñum kiuniñik, “Isiñguptik nunaaqqimun pañisigiktik inuk akiyaqtuq qattamik imilinñmik. Malikkumaiktik isiqpan tupiñmun,

¹¹ suliasiiñ nipliutilugu inua tupqum, “Iñisautri nipliñiqsuq, Nani iniqaqpich tuyuñmiaqagvinñmik niñigiviksramnik ipnaimik piqasiñluna malñuqaqtimnik niñiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauliñmik?”

¹² Uuma urriqsuutigisigaatik inimik nallaauraallagviuluumaqtuamik quligmi itqanailaamik inuqsrañaiñlugu. Tavrani itqanaiyañiñaurutik.”

13 Aullaqamik paqinnigaak taatnatun Jesus-um uqałhatun, aasiñ itqanaiaqhutinj nigiqpagviksramun atilinjmun Apqusaakkaułgimik.

Atangum Nullautchigvia

14 Nigigiviksraqtinj tikitman Jesus aquvinniqsuq piqasiqhuni uqqiraqtinik.

15 Nipliutiniğai, “Nigiqatigisullapiağipsi uuminja ipnaimik nigiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkaułgimik nagliksaanjaifnjağma!

16 Uqautigipsi, nigitqinjñianjtkiga immiumaniałhanunaglaan anjaayuqautaani Agaayyutim.”

17 Taatnaamikami Jesus-um tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliqhuni, “Tigulugu taamna imillagvigisiun!

18 Uqautigipsi, uvakjanifnaglaan imitqikkumiñaitchuja asiam misuğuanik aggiğniałhanunaglaan Agaayyutim anjaayuqataan.”

19 Jesus-um tiguplugu qaqquq quyanigaa Agaayyun. Avguqlugu qaqquq qaiññigaa nipliqhuni, “Taamna qaqquq timigigiga qaisauruaq ilipsitñun. Nigigisiun itqakkutigilugu uvanñun.”

20 Taatnatuntuuq, nigianikamin qallun qaiññigaa nipliqhuni, “Asiam misuğua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniugutigigaa taluğniqusiqlugu aupkun maqikkauruamik ilipsitñun.”

21 “Atanjii! Iłapsisamma aquppiqatima qaiññiagaaña.

22 Iğñinja Iñuum tuquruksraunjaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakłun inuñmi qaitchiruami ilaanik!”

23 Maliguaqtaı apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun nalliqsinj qaitchiumma-tiaqmqagaan ilaanik.

Uqavaağun Kamanagunñikun

24 Maliguaqtaı qapiqtaııtrağniqsut nalliqsinj kamanagniqsraugisipmagaan.

25 Jesus-um nipliutiniğai, “Jew-ñunjichuat umialgich sanjiaqatut inuñmikni suli anjalatit taigukkautilatuplutinj Iłauraanjitñik Iñuich.

26 Aglaan taatnatun itchuksraunjaqtuq Agaayyutim akunnapsitñi ilili nukaqłiqsun suli sivulliuqti savaktitun.

27 Kiña kamanagniqsrauva—taamna aquvitluni nigiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuaq? Tavrataamna aquppiruaq kamanatłuktuaq. Aglaan iqasiğipsi payuktaqtutun.

28 “Iłipsi, nayuğipsitja uuktuaqsiupayaaqama.

29 Atriłilugu aapaa anjalatchitłasipkaiłha uvamnik, taatnatuntuuq anjalatchitłasipkağisipmigipsi.

30 Nigiqasiğisigipsitja imiqasiğılunalu anjalatchiaqsiguma inuñnik, suli aqup-piqasiğisigipsitja taivrumanı atanniıtyağuma kinjuviagiñnik qulit malğunñik iğñinjitñik Israel-um.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piılaadiksranjanik

31 “Annaa, Simon! Naalağniłagiñ! Tuunğaum uktuağumiñaqsiñiğaaasi iluqasi, nautchirriyit aviktuipmatun mukkaaksranik sanikłunñiñ.

32 Aglaan agaayyutigikpiñ ukpiqsriłhiñ qapiqunıllugu. Utiguvich uvanñun sayyigisigitin aniqatiutin.”

33 Simon Peter-m kiunigaa, “Ataniiq, isiqtaucasıłhiñıaugkpiñ suli tuquqasiğutin!”

34 Jesus nipliqsuq, “Peter, uqautigikpiñ, aqargiqpak qalğuqtağaluaqnagu uvlaami piılaağisigikma piñasuniaglaan.”

Maniağviglu Puukatağlu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ŋum uqaanikami taavrumiŋa apiqsruŋniŋai maliŋuaqtini, “Taimani tuyuŋikapsi manikuvii laaŋhusi puukatai laaŋhusilu sakpakki laaŋhusilu, inuqsraqpsi?” Kiuniŋaat, “Inuqsraŋitchugut.”

³⁶ Jesus nipliŋniŋiqsuq, “Aglaan pakma, kiŋa maniqagviqagumi naagaqaa puukataqagumi saagaŋligik. Suli kiŋapayaaq savikpaitchumi tuniraksragiŋaa quppiŋaani aasiin tauqsiguni savikpaŋmik.

³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqahiq aglausimaruaq Agaayyutim makpiŋaanjiŋi atuumaruksrauruq, itna ‘Irrutiniŋaat savamaŋluktuatun.’ Iluqaan aglausimaruaq uvapkun immiumakkauniaqtuq.”

³⁸ Maliŋuaqtit nipliŋniŋiqsut, “Ataniiq, uvva malŋuk savikpaak!” Kiuniŋai, “Tavra apai!”

Jesus Agaayuruq Iŋgimi Atiliŋmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalgiŋniŋiqsuq iŋgimun atiliŋmun Olives-mik piraŋiŋimisun, aasiin maliŋuaqtaiŋ malikkaat, [aglaan Judas maliniŋichuq.] ⁴⁰ Tikitŋamiŋ taruŋa nipliutiniŋai, “Agaayulusi ukpiqsrisainitchumausiŋi uuktuqaŋsiugupsi.”

⁴¹ Tavrakŋa aullaqtaallahuni sitquqhuni agaayuniŋiqsuq.

⁴² Nipliŋniŋiqsuq, “Aapaan, pisuhigiyupku piigun qallutaa nagliqsaathum uvaŋniŋ. Uvaŋa pisuhiginiŋlaaptun aglaan pisuhiniŋ savaanuli.”

⁴³ [Isaŋgulum qilaŋmiŋ sagviutiniŋaa sayyiqŋugu.

⁴⁴ Ihuiliiuqpakikun agaayuniŋiqsuq piŋiqitlakhuni, aasii ilaan siiqsipkaŋa kataktuq auktun nunamun.]

⁴⁵ Makitnami agaayuhigimiŋiŋ utiqhuniasiiŋ maliŋuaqtimiŋun tavra paŋiniŋai siŋiktuat, miŋquqhutiŋ ihuiliuqpaitlutin.

⁴⁶ Nipliutiniŋai, “Suvaata siŋikpsi? Makillusi, agaayyutitchi ukpiqsrisainitchumausiŋi uuktuqaŋsiugupsi.”

Tiguniŋaat Jesus

⁴⁷ Jesus uqaqtitlugu iŋugiaktuat iŋuich tikiŋniŋiqsut, sivulliqŋugich Judas-ŋum, ilaŋata qulit malŋuk maliŋuaqtit. Utlakŋugu Jesus kuniŋniŋaa.

⁴⁸ Aglaan Jesus nipliutiniŋaa, “Judas, kunikŋugu aatchuutigiviun Iŋniŋa Iŋuum?”

⁴⁹ Maliŋuaqtit nayuutiruat Jesus-mi tautukamitruŋ taamna atuumaruaq uqautiniŋaat, “Ataniiq, atuŋlavut savikpavut!”

⁵⁰ Ilaŋata anauniŋaa qaukhiata agaayuliŋisit savaktaa siutaiŋsiŋugu taliŋpi-anik.

⁵¹ Aglaan Jesus nipliŋniŋiqsuq, “Anŋaa! Apaiŋsuq!” Aksikŋugu iŋuum siutaa mamitinniŋaa.

⁵² Taavruma aquagun Jesus-ŋum nipliutiniŋai qaukŋiniŋ agaayuliŋisit suli aŋalatiŋich agaayyuvikpaum iŋuaqtitchiŋiaqtiŋiŋiŋ suli sivulliuqtiŋruat tikitchuat aipŋugu ilaa, “Aatai, tikitchuksrauvisi savikpaligaagusi anautaniglu uvaŋa liilaa savamaŋlukti?”

⁵³ Nayuŋagikapsi agaayyuvikpaŋmi uvluŋagipman tiguniatlaitchipsitŋa. Aglaan pakma savagviksragigiksi sanŋiagun taaqtuam.”

Peter-m Piilaŋiniŋaa Jesus

⁵⁴ Tamatkua tiguplugu Jesus aullautiniŋaat tupqanun qaukhiata agaayuliŋisit, suli Peter-m maliniŋai taavakŋatluk.

⁵⁵ Ikniaŋniŋiqsut siŋataani tupqum, aasii Peter-m ilaliŋniŋai aquppiruat tavrani.

⁵⁶ Ilaŋata pirit aŋnam tautuŋniŋaa Peter aquppiruaq sanigaani ikniŋum. Qiŋiqŋugu naliŋiŋaaŋlugu nipliutiniŋaa, “Una iŋuk piqataupmiruaq Jesus-mi!”

⁵⁷ Aglaan Peter piilaŋniŋiqsuq, “Aŋnaaq, nalugiga!”

58 Kiñuurajagun iñuk ilitchuqsripmiñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, “Ilvich, ilagigaatintuuq taapkua!” Aglaan Peter-m kiuniğaa, “Naagga, ilaginitchaatña.”

59 Sassağniğum kiñuagun atlam iñuum qapinjaiqhuni upyanğiğaa, “Iñumun una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi, atakkii Galilee-ğmiunuruq!”

60 Aglaan Peter-m kiuniğaa, “Nalullapiagiga sumik uqaqtilaan.” Uqaqtitluqu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalğuqtağniqsuq.

61 Atanguruam qiviaqhuni tautuñiğaa naliniñaaqlugu Peter, aasii Peter-m itqağniğaa atangum nipliha inmiñun, “Aqargiqpak qalğuqtagaluaqnagu uvlaapak piñlaagutigigisigikma piñasuniaglaan.”

62 Peter tavra anipluni qianiqsuq ihuilliullapiaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anaullaqlugulu

63 Iñuich munaqsriuat Jesus-mik mitautiginiğaa anaullaqlugulu.

64 Matuplugik irrak apiqsruğniğaa, “Kia anauvatin? Nalautchağiñ?”

65 Nipliutipmiñiğaa iñugiaktuanik pisaanñatinik.

Jesus Uqaqsittaagviñmi

66 Uvlaağquqman Jew-ñuruat sivulliuqtiğruat qaukñich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu katinisut, aasiiñ Jesus tikiutiniğaa uqaqsittaaqtitçhirinun,

67 nipliqhutinj, “Uqautitigut! Ilvich Christ-ñuvich, taimña aqisruutauruaq Anniqsuqti?” Jesus-ñum kiuniğai, “Uqautigupsi ukpiginiñitçhipsitña;

68 suli apiqsruğupsi apiqsruutmik kiuyumiñaitçhipsitña.

69 Aglaan uvakña Iğñiña Iñuum aquppigisiruq tunaañi taliqpian Agaayyutim piqagtuam sanñipayaañik.”

70 Iluqatinj nipliğniqsut, “Ilvich, Iğniğivatin Agaayyutim?” Kiuniğai, “Iłipsi, uqaqtusi Iğniğinipluñña.”

71 Kiisaimmalu nipliğniqput, “Inuqsranjaisuqut ilisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliha.”

23

Jesus Pilate-muutiniğaa

1 Iluqatinj iñuich makitlutinj Jesus Pilate-muutiniğaa kavanaauruamun.

2 Tavrani pasiaqsniğaa Jesus itnaqhutinj, “Ilitçhugigikput una anun killukuaqtitçhiha iñuptiknik atakkii uqautiniğai aqiliquñitlugich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniğaisuli ilaa Christ-ñunipluni umialik.”

3 Pilate-ñum apiqsruğniğaa, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus anjiniqsuq, “Aa, nalauttutin.”

4 Taamna atuumaanikman Pilate-ñum nipliutiniğai qaukñich agaayuliqsit iñuagağruillu, “Ilitçhuginitçhuña patçhisiksramik uumani anjutmi.”

5 Aglaan qapinjaisuraqtut, “Iłisauttutimigun ağayagağigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniuruq Galilee-mi pakma maunjaqhuniasiiñ.”

Jesus Herod-muutiniğaa

6 Pilate-ñum tusaakamiñj taamna apiqsruğniğaa, “Una anun Galilee-ğmiñuva?”

7 Ilitçhugikamiñj Jesus-ñum agqisilaaña nunamiñ analatananiñ Herod-ñum, tuyuğiniğaa Herod-mun tavraniñtiniñisuumun Jerusalem-mi.

8 Herod quviasupiağatağniqsuq tautukamiñj Jesus, atakkii tusaaplugu suli qiniğummiuqlugu inilgatluk. Tautukkummiuğniqsuq Jesus savakpan quviqnaqtuanik.

⁹ Herod-ñum apiqsruqtaaqsiñigaa Jesus iñugiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ñum kiunjiñigaa.

¹⁰ Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapinaipsauraqhutin pasiuñigaaat Jesus.

¹¹ Herod-ñum anuyyiuqtaiñlu mitautiginigaaat Jesus suvasağinitlegu. Atipkaqlugu atangum atnugaallautarjanik utiqtinigaaat Pilate-mun.

¹² Taavrumani uvlumi Herod-lu Pilate-lu ilaurağiiksinniqsuk sivuani uumigiikkaluaqtuak.

Jesus Tuquruksrağugaaat

¹³ Pilate-ñum katipkağniğai qaukñich agaayuliqsitlu sivulliuqtit iñuilla,

¹⁴ suli nipliutiplugich tamatkua, “Tikiutigiksi una anun uvanun nipliğhusi sivulliuallautarjaninipiugich iñuich. Isivgiğualuaqlugu sivuqapsitni paqitlaitchiga savamaqluutiqağlugu pasiuğutipsitnik.

¹⁵ Unniñ Herod-tuuq paqitchinitchuq agvisiksramik, atakkii utiqtitqinñigaa uvaptiknun. Una anun piitchuq sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun.

¹⁶ Taatnağluja ipiğaqtuqtitqağlugu aullaqtitkisigiga.”

¹⁷ [Pilate patchisaiqsitchisuuruq atautchimik isiqtamik niğiqpagvikaam uvluni].

¹⁸ Iñugaağruich niplianiqsut, “Tuqutchiun taamna iñuk aasiñ tigutaaq-taunaiqsillugu Barabbas!”

¹⁹ (Barabbas isiqtauniqsuq atakkii ilaupluni tamatkunani ağayakhutin nunaaqqimi tuqutchiruanilu).

²⁰ Pilate-ñum Jesus patchisaiğukkaluağaa. Taatnamik uqağvigitqikkaluağai iñugaağruich.

²¹ Aglaan iğialaniqsut nipitusiplutin, “Kikiaktuutisiun! Kikiaktuutili sannigutamun!”

²² Pilate-ñum pinatchiqlugu nipliğniqsuq, “Sumik savamaqluutiqaqpa? Paqitchinitchuğa sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. Ipiğaqtuqtillugu patchisaiğisigiga.”

²³ Aglaan iğialapsaurağniqsut kikiaqtuutiraksraupiağniplugu sannigutamun. Kiisaimmalu iğialahigmiktigun akimavut.

²⁴ Uvvaasiñ Pilate-ñum atanniğniğaa Jesus kipiçniğutaatitun.

²⁵ Pilate-ñum pituigñigaa Barabbas pisukkanat, taamna isiqtauruq atakkii ilaupluni tamatkunani ağayakhutin iñuaqtuani, aasiñ qaitlugu Jesus ilinjitñun pisulhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

²⁶ Anuyyiuqtit sivulligñigaaat Jesus. Pisullağmin paaqsiñiqsut iñunmik Cyrene-nağmiumik atiqaqtuamik Simon aitmuktuamik nautchiivinmiñ. Tamatkua nunuriñigaaat akiyağiaquplugu sannigutamik aquagun Jesus-ñum.

²⁷ Iñugiallapiaqtuat iñuich malinñigaaat. Akunğatni itmiñiqsut ağnat qairuat uiguualaplutin.

²⁸ Jesus-ñum kiniağami niplutinigai, “Ağnaanjsii Jerusalem-ñum! Qirratigin-asitja aglaan qirratigisitchi ilipsitñun qitungapsitñunlu.

²⁹ Atakkii uvlut qallirut iñuich nipliğisilhat, ‘Quvianamiurut taapkua ağnat qitungaitchuat sinaiyautlaitchuatlu miluktitchisimaitchuatlu.’

³⁰ Tavrumani uvlumi iñuich nipliğisirut igğinun, ‘Katagitchi uvaptiknun!’ suli qimiğaanun, ‘Iriqtigut.’

31 Atakkii taatnatun irrutikpatruŋ patchisaitchuaq pakmapak, qanutun ir-
rutriñiaqmivat iñuŋnik taimanigu?”

32 Malguk atlak iññuk, iluqatik savamaqłuksimaruak, tuqqatauruksraup-
miñiqsuk piqataulugik Jesus-mi.

33 Anuyyiuqtit tikiññiqsut atiqagtuamun “Saunga niaqum.” Tavrani kiki-
aktuutinigaat Jesus sulit taapkuak savamaqłuksimaruak piqasiqlugu, ilaqataa
taliqpian tunjaanun sulil ilaqataa saumian tunjaanun.

34 Jesus nipliññiqsuq, “Aapaan, natqigutikkich tamatkua iññich! Nalugaat
sumik savaaqagtillaagtin.” Avguññigaich atnugaanil nalautchagautigiplugich.

35 Iññich qichagtuat tautuktuagñigaat. Jew-ñuruat sivulliuqtinisa mitautig-
inigaat, “Annautirağigai atlat. Ki anniqsugli inmiñnik Christ-ñuyumi, Anniq-
suqti akiqsruutauruaq Agaayyutim piksraqtaagikkaña!”

36 Anuyyiuqtit mitautigipmiñigaat. Utlaklugu aatchuğñigaat sunağnit chuamik
misuqqumik

37 nipliqhutin, “Anniqsuğin ilipnik umialigikpatin Jew-ñuruat!”

38 Niaquan qulaagun aglaklugich uqałhich, “Taamnauvva umialgat Jew-
ñuruat.”

39 Ilaqataan savamaqłuksimaruam niviñaruam uqağniqluktaqmifiğaa, “Christ-
ñuguvich anniqsuğin ilipnik uvaguglu!”

40 Aglaan ilaqataan iñiqtiğniğaa nipliqhuni, “Taluginitpiuñ Agaayyun?
Tuqqutaksraurutintuuq ilaatun.

41 Tuquniaqtuguk nalautilugu atakkii taatnağnaqhunuk; aglaan taamna
savaaqanjitchuq pigiit chuamik.”

42 Aasiin nipliutinigaat, “Jesus, itqagillaññiarñña tikitchuvich
añayyuqautipnuni!”

43 Jesus-ñum nipliutinigaat, “Akiqsruğikpiñ, marrumani uvlumi
piqasiğisigikma utaqqivini.”

Jesus Tuquruq

44 Uvluq qitiqquqman siqinñaağinaiğñiqsuq taaqsipluni nunapayaami
piñasanun ilipman sassaq;

45 talukuyaaq [sapukutchiutauruaq] niviñaruuaq agaayyuvikpañmi siik-
siğniqsuq tatpichakña takununaaglaan.

46 Jesus nipaalaliğniqsuq, “Aapaan! Argaknun iligiga irrusiğaa!” Taat-
naanikami tuquniqsuq.

47 Rome-mağmiut qaukhiata anuyyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruuaq
kamaksruğniğaa Agaayyun nipliqhuni, “Illumutun taamna añun
nalaunñaruq!”

48 Iññich katiruat qiniğiaqlugu kikiaktuutiriqlit tautukamitruñ tamanna atu-
umaruaq, utiğniqsut kinuniğmiknun ipiqtutchallapiaqhutin.

49 Iluqatin tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilağipluğillu ağnat maliktuat
Galilee-miñ qichagñiqsut taiñakñatluk qiniğiaqhutin.

Jesus Iluviğñigaat

50-51 Iñuqaqmifiqsuq atilini mik Joseph-mik Arimathea-ğmiumik,
nunaagqimiñ Judea-mi, nalaunñaruuaq qanutitanit chuaglu iññuk, sulil
utaqqiniqsuuaq tikiłiqsrañanik añayyuqataan Agaayyutim. Ilağaluaqhuni
uqaqsittaaqtitchirini añiqataunñiqsuq sivunniyuqmata tuqqut chuaklugu
Jesus.

52 Joseph-ñum utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginigaat timaa Jesus-ñum
pisuklugu.

⁵³ Tavrakŋa atqaqŋu timaa Jesus-ŋum, nimiqsruŋniġaa ukiŋhaaġiksaamik, ilipluġuasiin iluviŋuqtamun uyaġaŋmi atunġaŋitchuamun.

⁵⁴ Iluqani tamanna atuumaniqsuq miŋġuiqsiġvium uvlua aullaġniyasipman.

⁵⁵ Aġnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miŋ maliŋniġaat Joseph tautukluġuasiin qanuq Jesus-ŋum timaa ilipmagu iluviġmun.

⁵⁶ Utiqhutiŋ kiŋuniġmiknun itqanaiyaġniġaich tipraġiksautilgich uqsruġutiksrai timaan Jesus. Jew-ŋuruat miŋġuiqsiġviate ni miŋġuiqsiġniqsut kamagipluġu tillisaa Moses-ŋum.

24

Jesus Anjpkakkauruq Tuqutiġmiŋ

¹ Uvlaatchaurani sivullium uvlum akunniqsaami aġnat iluviġmuŋniqsut saagaqhutiŋ tipraġiksautiliŋnik uqsruġutiksraiŋik itqanaiyaagmiknik.

² Paqinniġaat uyaġak aqsraqtiŋaniqsuaq paananiŋ iluviġmun.

³ Tavraasiin isiqamiŋ paqingiŋniġaat timaa atanġuruaŋ Jesus.

⁴ Qanuqsausiŋuqtitlugich tavrakŋatchiaq malġuk anjutiŋ qitŋaġnaqtuanik atnuġaallak qichaġniqsuk saniġaatni.

⁵ Iqsitchakhutiŋ aġnat sikinniqsut nunamun. Anjutiŋ nipliutiŋniġaich, “Suvaata tautuġiaqpsi iŋuuruamik akunġatni tuqunaruat?”

⁶ Uvaniŋiŋitchuq atakkii iŋuġutiqksuq. Itqallaksiuŋ qanuq uqaqtilaŋa ilipsitŋun Galilee-miŋniġaġmiŋi, itna,

⁷ ‘Iġniŋa Iŋuum qaisauruksauruq killuuruanun iŋuŋnun kikiaktuu-tikkauluni, aasiin piŋayuatigun uvlut anjitiqikkumapluni iŋuŋniġmun.’”

⁸ Aġnat itqaġniġaat uqaġikkaŋa.

⁹ Utiqhutiŋ iluviġmiŋ uqautiniġaich qulit atausiq maliguaqtit atlatlu iluqaitŋik tamatkuniŋa.

¹⁰ Taapkua aġnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakaŋa James-ŋum, sulit atlat aġnat. Uqautiniġaich uqquiraqtit tamatkuniŋa atuumaruanik iluviġmi.

¹¹ Aglaan maliguaqtit isumaniqsut aġnat piŋiŋiqinipluġich. Taatnamik ukpiġiŋiŋniġaich.

¹² Aglaan Peter makitiqhuni aqpalisruġniqsuq iluviġmun; auġrukami tau-tuŋniġaa niŋġutaa ukiŋhaaġiksuaq kisan. Kiŋuniġmukhuni quviġusuutiginigai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataaġniqsuk Emmaus-mun

¹³ Taavrumani uvlumi malġuk Jesus-ŋum maliguaqtik nunaaqquira-muŋniġniqsuk atiliŋmun Emmaus-mik, uŋasiksilaqaqtauaq tallimat malġuŋni mile-lanik Jerusalem-miŋ.

¹⁴ Pisullaġmik uqaġniqsuk iluqaanik atuumaruanik.

¹⁵ Uqqaagiksitlugich Jesus pisuqasiġniġik;

¹⁶ tautukkaluaġniġaak aglaan ilisaġiŋiŋniġaak.

¹⁷ Jesus-ŋum nipliutiŋniġik, “Sumik uqaqpsik pisuktuaŋaptikni?”

Qichaqpaahaŋniqsuk alianaqsiplutiŋ.

¹⁸ Ilaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruġniġaa, “Kisivich naluvalunniqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.”

¹⁹ Jesus-ŋum apiqsruġniġik, “Sunik?” Kiuniġaak, “Tamatkuniŋa atuumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna anun sivuniksriqirauniqsuq sanjiaqtauaq uqalaġmigun savaġmigunlu sivuġaatni Agaayyutimlu iŋuŋiŋlu.

²⁰ Qaukñinich agaayuliqsipta suli sivulliuqtipta sivunnigñigaat kikiaktuu-titquplugulu tuqcutautquplugulu.

²¹ Niğiugağigaluakkaqput ilaajuniplugu tasuqsairuksrauplugu Israel-aagmiunik. Marrumani uvluni piñayugigaat atuumapmanaglaan.

²² İapta ağnat tupakkaatigut pitlukuğunnıñ. Taapkua utlautiniqsut qau-niuraami iluviğmun,

²³ aglaan paqinğinñigaat timaa. Utiqaminj nipliğniqsut tautuñniplutin isagullañnik uqautırıruañnik Jesus iñuuniplugu.

²⁴ İlavut utlautiniqsut iluviğmun paqitlugu taatnatupiaq ağnat uqałhatitun, aglaan qinñitmiñigaat Jesus.

²⁵ Tavrali Jesus-ñum nipliutiniğik, “Qanutun isumailaaqtigivisi! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriğkrapstıñik supayaanik sivuniksriqirit uqautaitıñik!

²⁶ Uqağniğugaut Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq nagliksaaqtuksrau-niplugu tamatkunıña isigaluaqani kamanautmiñun.”

²⁷ Jesus-ñum ilitçuğipkağniğik uqautigikkauruanik inmjigun iluqaitñi Agaayyutim uqałhiñi, aullağniipluni makpiğaajıñiñ Moses-ñum suli aglañitñiñ iluqatinj sivuniksriqirit.

²⁸ Qallikaminj nunaaqquoramun igliğvinmiknun, Jesus pisuktuiñağniqsuq qaanjiññağniqtuatun.

²⁹ Aglaan nutqaqtinnigaak nipliçhutik, “İttuallagiñ uvaptikni. Taaqsisı-aqsıgaatigut.” Maliklugik nayuğniğik.

³⁰ Jesus aquvinniqsuq niğiqasiğuklugik. Tıgusikami qaqqumik quyanığaa Agaayyun. Avguqlugu qaqquq qaiññığaa iliniknun.

³¹ İrratik anımaqmata ilisağiasılığniğaa. Aglaan qinñnaiqsığniqsuq ilinikniñ.

³² Uqaqasıñiqsuk inmjiknun, “Uunaaqsaagaluapıñuk uummatiptikni uqaqatigipmatiguk tumitçaani suli kanıqsipkaqlugu Agaayyutim uqałha uvaptiknun.”

³³ Maksriçhutik utiqtiğniqsuk Jerusalem-mun. Paqinnıgaik qulit atautchik malığuaqtit katimaqatıqaqtuat atlanik.

³⁴ Tamatkua katımaruat niplianiqsut, “Atağuruaq anjıtqinñiqsuq ilumun! Sagviğniqsuq Simon-mun.”

³⁵ Malğuk utiqtiqtuak uqautiniğaiç atuumaruamik tumitçaani suli qanuq iliniknik ilısaqsriğmiknik Atanığmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsuq Malığuaqtimiñun

³⁶ Malğuk uqaqtıtlugik taavrumıña, tavrakñatchıaq atanıq Jesus qıçaanik-tığniqsuq akunğatni nipliutiqlugich, “Tutqıutiqağitçil!”

³⁷ Tatamitçañniqsut atakkii tautukkasurñiaqhutinj aliuqtumik.

³⁸ Aglaan nipliutiniğai, “Suvaata tupaktıqpisi? Suvaata ukpiqsrinjıtpisi?

³⁹ Tautuksıgich argatka isıgatkalu. Uvañapıaqtuña. Aksıgluñja ilitçuğiniıaqtusi. Atakkii aliuqtuq tımiqanjıçhuq saunıqanğitlunılı uvaptun.”

⁴⁰ Uqaqami taavrumıña qinñiqtitkai argañmiñik suli isıganımiñik.

⁴¹ Malığuaqtit ukpıgilguiñniğaaıtıñi suli aglaan quviğusukhutinj quviasullapı-aqhutinju. Jesus-ñum apıqsruğniğai, “Uvani niqıksraqaqpisi?”

⁴² Aatçuğniğaaıtı ıgaamik iqalunmik.

⁴³ Tiguplugu niğniğaa sıvuğaatni.

⁴⁴ Tavra nipliutiniğai, “Tamatkua uqautigıkkatka ilipsitñunimma nayuu-tınjığma ilipsitñi, suapayaq atuumanıağniplugu aglausımaruatun uvapkun malığutaksraña Moses-ñum suli aglaañitñi sivuniksriqirit suli Psalms-ni.”

⁴⁵ Tavra anımağniğai isummatınjich kanıqsitquplugich uqałhanik Agaayyutim.

⁴⁶ Nipliutiniġai, “Taamna aglausimaruq, Christ, Anniqsuqti akiqsruu-tauruq, nagliksaaqtuksrauruq tuqulunilu anjtiqksuksraupluni tuqunaruaniñ piñayuatigun uvlut,

⁴⁷ suli atqagun tusaayugaagiksuaq guliaqtuakkaugisiruq isummitqilikon suli natqiuutikkaulikun killuqsautiniñ iñunun nanipayaaq, aullaġniilugu Jerusalem-miñ.

⁴⁸ Iļisimaraugisirusi tamatkunuuna.

⁴⁹ Tuyuġisigipsi Irrusillautamik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. Utaqqiruksraurusi nunaqqimi sanñim pakmakña tikiññiañhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qilañmuutikkauruq

⁵⁰ Jesus-ñum annisiniġai nunaqqimiñ Bethany-m tunjaanun. Tavrani isaklugich argañni piñiutiksriññiġai maliguaqtini.

⁵¹ Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqsuq pakmuña.

⁵² Maliguaqtit agaayyuviginiġaat utiqhutiñaasiiñ Jerusalem-mun quviasul-lapiaġataqhutiñ.

⁵³ Ataramik agaayyuvikpañmiinniqsut [nanġaqługu] quyaplugu Agaayyun.

Uqal̄hich Aglaan̄i John-ŋum

Uqal̄thum Timinītha

¹ Aullaŋniisaqqaagatahiŋmi ittuq Uqaliq, Uqaliq iqataupluni Agaayyutmi, suli Uqaliq Agaayyutaupluni.

² Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaŋniisaqqaagatahiŋmi.

³ Taavrumuuna Uqal̄kun Agaayyutim iñiqtaŋigai supayaat. Atausriu-raqunniñ iluqaaniñ iñiqtaŋikkaŋaniñ iñiqtaunŋitchuq ilaa piillugu.

⁴ Uqal̄q kanjigaa iñuul̄hum. Taavruma iñuul̄hum iñuich qaggutigai, kanjisiŋiksraŋatnun Agaayyutmik.

⁵ Taamna qauma qagqutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitchaa.

⁶ Agaayyun kilgiruaksramik tuyuqagñiqsuq, iñuŋmik atil̄ŋmik John-mik,

⁷ taivrumuuna qaumakun iñuŋmik uqautriyaqtitlugu. Aggigñiqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugillu.

⁸ John ilaa taivrumiñauŋitchaluaqhuni, aggigñiqsuq taivrumiña qaumamik uqautriyaqhuni.

⁹ Taimmataimña qauma ilumun aggigñimiñi nunam iñuiñun kanjisiŋipchaityaqtuaq iñupayaanik nunami.

¹⁰ Ilaa itman nunami, nuna iñiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iñuiñ ilitchuŋiŋiñiŋaat.

¹¹ Ilaa ilamiñun tikitman, ilaiñ akuqtunŋitchaat.

¹² Aglaan ilan̄ich ukpiqsripl̄utin̄ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunŋagiliutiŋkaŋai Agaayyutmun.

¹³ Tamatkua aniñŋitchut timim qitunŋiul̄hagun naagaqaa iñuum pisul̄hagun, aglaan anitqin̄iqsut tuvraŋlugu Agaayyutim pisul̄ha.

¹⁴ Taamna taggisiquaqtuaq Uqal̄ŋmik iñuŋuqhuni akunnaptikni iñuuniaqtuq. Uvagt qin̄igikput kamanautaa inuqtuummataitchuq iħuaqqutriŋkun suli ilumutuul̄ikun. Taamna kamanaun piliun Ilaan akuqtuaŋigaa aapamiñiñ Iŋñituan̄ul̄igimigun.

¹⁵ John-ŋum taamna uqautiginigaa. Itnautigiplugu, “Taamna uqautigikkaga itnaqama, ‘Taimña aggisusaksraq aqupkun kamanatluqtuq uvaŋniñ, takku anigaluaqnaŋa inŋaniksimaaqhuni.’”

¹⁶ Inuqtuusrimaiñiŋimiñiñ nagliktaŋmigun Ilaan piliutiqaŋaatigut; iluqata ikayuŋaatigut ikayutqigaaghuta iħuaqqutmigun.

¹⁷ Agaayyutim qaitchaa maligutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan iħuaqqun suli ilumutuul̄iq Jesus Christ-kun aggisusuk.

¹⁸ Kia-unniñiñ Agaayyun qin̄iŋŋaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atrin̄uruam Agaayyutmi suli Aapam saniŋaaniittuam, ilitchuŋipkautigigaa.

John Paptaaqtit̄chirim Niplītha Christ-ŋunŋiñīpluni

¹⁹ Jew-ŋuruat Jerusalem-miñ tuyuqagñiqmata agaayuliqsiniq Levi-tkuaayaniglu apiqsruŋiaqħugu John kisuupmanjaan,

²⁰ itna kiggutiksraisaŋaŋani uqautiniŋai nalupqinaiqħugu, “Uvaŋa Christ-ŋunŋitchuŋa; Annisusutiksrautaunŋitchuŋa.”

²¹ “Kisuuvitmi? Elijah-ŋuvich?” John-ŋum kiuniŋai, “Taavrumiñauŋitchuŋa.” Naaga taimña Moses-ŋum uqautigikkana sivuniksriqirauvich?” John-ŋum piñiŋai, “Taimñaunŋitchuŋa.”

²² Nipliutit̄il̄iñiŋaat, “Uqautitigutmi kisuutilaŋnik. Uvagt kiggutiqaq-tuksraurugut tuyugiriptiknun. Qanuqsamma nipliutigivich ilipkun?”

23 John kiuniġai, “Uvaġa taimñaauruġa uqagimakkana Isaiah-m sivuniksriqirim, itna, Iñuk tuqluqtuaq iñuilaamiñ, Itqanaiyautisiuq apqutiksraġa Atangum, nalguġlugu tumiksraġa.”

Isaiah 40:3

24-25 Taapkuva uqgiraqtit tuyuurat Pharisee-njuruaniñ, John apigilgiññaġaat, “Uvva, Christ-nunġiññaġuvich naagaqaa Elijah-nunġitchuvich, naagaqaa taimña sivuniksriqiraungitchuvich, suvaata paptaaġivich?”

26 John kiuniġai, “Uvaġa paptaaġutiqaqtuġa imikun. Aglaan akunnapsitiñ qichaqtuq iłitchuġimaisaqsi.

27 Ilaa aqupkun sagviġisiruq. Uvaġa sinjiłguyumiñaitchuġaunniñ aluġutiñnik.”

28 Tamatkua atuummiñiqsut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavan-tchianjani John-nuġm paptaaġitichiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaana

29 Uvlutqikman John-nuġm Jesus qiniġniġaa utlautiruaq iñmiñun, aasrii upyaklugu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana piġityaqtuaq nunam iñuñ killuutaatnik!

30 Ilaa taimñauruq uqautigikkaġa itnautigiplugu, ‘Iñuk imma agġiġiaqtuq akiaqtiksraġa. Kamanatluktuvaq uvañniñ, takku ilaa anigaluaqnaġa inñaniksimaahuni.’

31 Uvaġa nalualuaqługu kisuuġisilħa, tikiumaruġa paptaaġusriqłuġa imiġmik iłitchuġipkautigisrukługu Israel-aagmiunun.”

32 Uvva itnaiłiplugu John-nuġm ilisimarrigaa, “Uvaġa qiniġiġa Ippqitchuaq Ir-rusriq atqaqtuaq pakmakna atriqaqhuni tiñmiagruuraturun aasrii ilaaniitluni.

33 Kanjisianingitchaluaġiġa kisuułilaana, aglaan Agaayyutim tuyuġirima imikun paptaaġityaqłuġa, uqautiġaana itna, ‘Ivich qiniġisigiñ Ippqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni iñuñmun, ilaa taimñaugisiruq paptaaġiruksraq Ippqitchuakun Irrutchikun.’

34 Aasrii uvaġa qiniñnikkiġa taamna atuamaruaq aasrii uqautigitlaplugu Iġniġilħagun Agaayyutmun.”

Jesus-nuġm Sivulliich Maliguaqtai

35 Uvlutqikman John taraniłgiñniqsuq malġuñnik maliguaqtinmiñik piqas-righuni.

36 Qiniqamiuñ Jesus apqusraaqtuaq John-nuġm upyañniġaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana.”

37 Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniġaak Jesus.

38 Jesus-nuġm kinjaqami, maliutiniqmakni qiniqługik apiginiġik, “Sua pakipitchu?” Taapkuak kiuniġaak, “Rabbi, nani tukkuqaqpih?” (Taamnaguq Rabbi mumiutiqaqtuaq ilisautrimik.)

39 Ilaan kiuniġik, “Uvuñagutik qiniġiatku!” Taapkuak utlauti’amik qiniġniġaak nani irviqaqtılaana, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtuq iliyuñnaqsiruami sassaġ unnuksraaqman.

40 Taapkuak tusraaplutik John-nuġm uqautaanik maliutruruak Jesus-mik ilaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu.

41 Andrew-m sivulliuplugu paqilġaaġniġaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaġuk paqitkikpuk Messiah” (mumiutiqaqtuaq Christ-mik naagaqaa An-niqsuqtimik),

⁴² aasrii Simon Jesus-muutiplugu. Jesus-ñum qiniqñuglu nipliutinigaa, “Ilvichuvva Simon, igñiña John. Taiyuutinikkisirutin Cephas-mik” (mumiutuqatquamik Peter-mik Iyağanmiglul).

Jesus Tuqtuñña Philip-mik Suli Nathanael-mik

⁴³ Uvlutqikman Jesus sivunnigñiqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutinigaa, “Maliguanñja!”

⁴⁴ Philip-guuq Bethsaida-gmiiñuniqsuaqtuuq Andrew-mlu Peter-mlu irviakni.

⁴⁵ Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautinigaa “Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakkana maligutaksrani suli sivuniksiriqirit uqautigikkanat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum igñiña.”

⁴⁶ Nathanael-ñum piñigaa, “Qanusriq nakuuruuq aggitlava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamili qiniqñiqsağun!”

⁴⁷ Jesus-ñum qiniqamiun Nathanael utlautiruaq inmiñun nipligñiqsuq, “Uvvauna Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigiñlaq.”

⁴⁸ Nathanael-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuqñuglu ilisimaviña?” Jesus-ñum kiugaa, “Philip-mun tuqñugaluqaqtinrak qiniñaniñigikpiñ atanjusrima'avich asriririrağaqtuami napaagtumi.” ⁴⁹ Nathanael-ñum kiugaa, “Iisautrii! Ilvich Agaayyutim Iğniğiniğaaatin! Israel-aagmiut umialiginiğaaatin!”

⁵⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsipich qiniğni'apkiñ sivuani ataani napaqtum asriririrağaqtuam? Qiniğisirutin kamanatluktuanik taavrumakña.”

⁵¹ Jesus-ñum nipliutipsaagñigai, “Iñumutuuruamik nipliutigipsi, Ilipsi qiniğisigiksi qilak anmaqqan suli Agaayyutim israğulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Iñuum Iğniñanun.”

2

Jesus-ñum Atlanñuqtitchiñña Imiğmik Misruqqumun

¹ Uvluk piñayyakun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaqqimi Galilee-mi ituami. Jesus-ñum aakana itmiñiqsuq.

² Suli Jesus-lu maliguaqtinilu aiyugaagtaupmiñiqsut katchuutniaqtuannun.

³ Misruğutaat nunupman, Jesus-ñum aakanan nipliutinigaa, “Ukua misruğutaqsut.”

⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Tiliuqtaksrağingitchikma sutqulunja. Piviksrağasuli tikiumaitchuq.”

⁵ Jesus-ñum aakanan uqautinigai savaktit, “Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri.”

⁶ Taraniğuuq itchaksrat qattaliat iyagaich imiğnun inniqsut, atausriq imaqtuutilaagallaapluni iñuiniñaqun naagaqaa iñuiniñaq qulit gallon-tun, Jewnuruat maligutaksrirusriagikkagmikkun igguutiksraqtuğvikaanich.

⁷ Jesus-ñum uqautinigai, “Immiqsigik qattat imiğmik.” Tarra immiğniğaiç qaqñukpiurağugich. ⁸ Tarakñaasrii Jesus-ñum nipliutigai, “Tarakña qalusriñusri, niğiqpaktuat analataat payuksiuñ!” Taapkua payunniğaa.

⁹ Anjalataata niğiqpaktuat uukamiun imiq misruğugtuqitaq naluniğaa nakitñaqtautilaanja tamarruma misruqqum, aglaan taapkua savaktit qalusriñuut imiğmik ilisimaniğaa. Taavruma anjalataata niğiqpaktuat tuqñugniğaa uiksraun,

¹⁰ nipliutiplugu, “Atlas autaaqtitchiraqtut misruğuginiğramik sivulluipuglu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitñuñiqsramik piqaqtitkaqsipugich. Aglaan ilvich itinniğni misruğuginiğsraq isruanunaglaan.”

¹¹ Sivulliqpianuplugu taamna quvignaqtuaq savaaq Jesus-ŋum iñiqtağiniğaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qiniqtinnigaa. Aasrii maliguaqtañ ukpigiliutipsaagnigaa.

¹² Tamarruma aquagun Jesus aakanilu nukatchianilu suli maliguaqtinji Capernaum-munniqsut, taraniasriin itlutin ikituurani uvluni.

Jesus-ŋum Suaqluiyaiħa Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew-ŋuruat nigiqpagvikaan atilik Apqusaakkauħigmik tikiyasriruq, aasriin Jesus Jerusalem-mun aullağniqsuq.

¹⁴ Agaayyuvikpañmi pakinnigaa iñuich tunniucqairuat anusalluñnik ip-naiñiglu tinmiagruuraniglu suli simmiqsuqtit maninñik aquppiruat manniqivinmikni.

¹⁵ Aasriin aklunaamik, ipigaaqtusriqhuni uumaruapayaat aninnigai Jew-ŋuruat agaayyuvikpañatniñ, manniqivinjich simmiqsuirit maninñik ulgutlugich, simmiqsuutinjich siamitlugich.

¹⁶ Suli tiliplugich tunisullaqtuat tinmiagruuranik itnaqhuni, “Tamatkua uvakña anitchigik! Aapaa tupqa tunisuuqqaiviguqnagu!”

¹⁷ Maliguaqtañ itqağniğaa uqalıq aglausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siqñigillapiaħigma tupigikkapnik iluqnauqsimaagtitkaaña.”

¹⁸ Jew-ŋuruat nipliutitqinñigaa apiqsrutmik, “Sumik quvignaqtuamik iñiqtaqağutin qiniqtinnayaqpiuñ uvaptiknun nalaulħiñ taatnasriğaqavich?”

¹⁹ Jesus-ŋum kiugai, “Unauvva agaayyuvikpak piyağupsiuñ, piñasruni uvluni nappatqikkisigiga.”

²⁰ Jew-ŋuruat apiqsruğniğaa, “Piñasruni uvluni nappatqikkisiviun? Malğukipiaq itchaksrani ukiuni nappağniakkauruq agaayyuvikpak una!”

²¹ Aglaan Jesus uqautigikkaña agaayyuvikpak atrinuniqsuq ilaan timaanun.

²² Taamani tuquligmiñ anitqikman, maliguaqtañ itqağniğaa taatna uqalħa, arguaqqutaitlugich aglausimaruaq uqalħich, suli Jesus uqautigikkañi.

Jesus İlisimagai İluqaisa İñuich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu nigiqpagvikaami taggisigaaqtuami Apqus-raaqtitauligmik iñugiaktuat ukpiginigaa qiniqamisigik quvignaqtuat savaanji.

²⁴ Aglaan Jesus-ŋum ilumutuuginginñigai, atakkii ilaan iñuich ilisimmaagiklugich.

²⁵ İñuktigun kanjiqspkağniğnaqhuni inginñiñiqsuq, ilaan kanjiqsimmaagiklugich iñuich isrummatinjich.

3

Jesus-ŋum İlisautriħa Nicodemus-mik

¹ Uvvaasriin inniqsuq iñuk atiqaqtuag Nicodemus-mik, Jew-ŋuruat sivulliqtañ ilañat, piqataupluni taapkunani Pharisee-ŋuruani.

² Unnuat ilañatni utlautiniqsuq Jesus-mun nipliqhuni, “İlisautrii! İtchuğigikput ilvich ilisautriksrauplutin tuyuuħiñ Agaayyutmiñ. Kia-unniin piyumiñaitchai quvignaqtuat savaat kisianik Agaayyutim piqasriumalugu.”

³ Jesus-ŋum kiugaa, “İlumutuuruamik uqautigikpiñ, iñuum anitqinğisuaguni, Agaayyutim anaaquqautaa qiniñtasriyumiñaitchaa.”

⁴ Nicodemus-ŋum apiqsrulginñigaa, “Qanuğuni iñuguaniktuaq anitqikkisiva? Nalupqinaitchuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitchuq, anihhi tuglilgitlasriługu.”

5 Jesus-ŋum kiugaa, “Ilumutuullapiaqtuamik nipliuutigikpiñ, Iñuk anitqĩngisuaŋumi imikun suli Ipqitchuakun Irrutchikun isitlasriyumiñaitchuq Agaayyutim anjaayuqautaanun.

6 Tamatkua aniruat inuñniñ iñugruifñaurut. Tamatkualiasrii kisiisa Ipqitchuam Irrutchim anitqĩksitanj iñuugisirut Ipqitchuakun Irrutchikun.

7 Quviŋusruutiginaŋu nipliuutiga, ‘Anitqĩksuksraupiaqtusri’.

8 Anuŋi igliŋaqtuq napmupayaagukami, ilipsiasriiñ tusraaplugu anuŋim siigrunñija, aglaan ilisimatlaitchiksi nakiñ aggĩlha unniññ napmulha. Taatnatun kiñapayaag ittuq animaaqtuag Ipqitchuakun Irrutchikun.”

9 Nicodemus-ŋum apiqsruŋnigaa, “Qanuŋuni taatniitlagisiva?”

10 Jesus-ŋum kiugaa, “Ilvich ilisautraugaluqhutin Israel-mi taamna nalu-niqpiun?

11 Ilumutuullapiaqtuamik nipliuutigikpiñ, Uvagut uqagaqtugut ilisimakkaptiknik suli ilisautrirraqtugut qĩñikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqaliqput akuqtugummataitchaa.

12 Ilipsi ukpiŋingitchipsitña uqautikapsi nunakŋaqtatigun; qanuŋusri ukpigĩtlasrigisivisitña uqautigupsi pakmakŋaqtatigun?

13 Kiñaanunñiñ pakmunja mayuqsimaitchuq, aglaan Iñuum Igñiñja atqagtuag tatpakmakŋa.

14 Moses kivikmatun nimigianñuaq nappaqutamun suviksrailaami, taatnatun Iñuum Igñiñja kiviktaksraugisiruq.

15 Kisupayaag ukpiqsripluni turviñiktuaq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruq.

16 “Agaayyutim nunam iñui piqpagivagitlugich, Igñituaumi aatchuutig-inigaa. Kisupayaag ukpiqsrihikun turviñiktuaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik iñuugisiruq.

17 Atakkii Agaayyutim Igñiñi tuyuŋingitchaa atanniqsuqtatquplugu nunam iñuiñun aglaan anniqsuqtatquplugu iluqaitñun.

18 Kisupayaag ukpiqsripluni tunñaviñiktuaq Igñiñjanik, atanniusri-aksraithuq. Aglaan ukpiqsriñgitchuag atanniqsimañjaniktuq, takku ukpiqsrihikun tunñaviñiksimañitluni Agaayyutim Igñituaŋgikkanjanik.

19 Taatnailiplugu taamna atanniusriaksraq ittuq, qauma nunam iñuiñun tikitman. Aglaan iñuich piqpagitlukkaat taaqtuag taavrumakŋa qaumamiñ, takku ilinich irrusriñiksimaqñhutin pigiitchuamik.

20 Kisupayaam irrusriñiksimaqñuam pigiitchuakun qauma uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusrigiliutikkani pigiitchuag sagviungitlugu.

21 Aglaan kisupayaag irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlauraqtuq, taavrumunja qaumamun sagviumatquplugu irrusrigiliutikkani tupik-srihikun Agaayyutmik.”

John Paptaaqtitchiri Ilisimarauŋa Jesus-kun

22 Taavruma aquagun Jesus-lu maliguaqtinilu aullaŋniqsut nunanjanun Judea-m. Tarani ittuallanñiqsuq ilinjitñi suli paptaaŋipluni.

23 John-tuuq paptaaŋiniqsuq Aenon-mi unasriñgitchuamiñ Salem-miñ, takku imŋukkaqhuni tamanna. Iñuich utlaaŋaqlugu ilaan paptaaŋaŋnigai.

24 John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsivinmun.

25 John-ŋum maliguaqñitaiñ ilanich uqaksraqtuasriñiqsut Jew-ñuruatlu taavrumuuna ipqĩqsakkauhikun.

26 Aasriiñ John-mun utlautiplutin uqautiplugu, “Iisautrii! Anun itqagaŋivun Jordan-ŋum igluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaaŋiaqsiruq, aasrii iñuum iluqani utlakkaa!”

²⁷ John-*num* kiunigai, “Kiñ’aunniñ sumik piqağumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiñgunnani.

²⁸ Ilpsi ilisimarigigipsi nipliqsimañhapkun ‘Uvaña Christ-*nj*ungitchuña, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruña, itqanaiyautityaqtitlugu.

²⁹ Nukatpiaq katchuutniaqtuaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpam ilauraña qichaqatauraqtuq naalañniplugu, quviagiplugu tusraaħa nukatpam katchuutniaqtuam nipa. Taatnatun quviasruliğa naammatigiruq.

³⁰ Ilaa piğtuksrauruq kamañqsiñluguni, uvañaasrii nuimaigluña.

Ilaa Aggigsuaq Qilañmiñ

³¹ “Ilaa aggigsuaq pakmakña iluqaitñiñ kamanatluktuq. Nunakñaqtaği inuħiñaupluni nunamiittuanuruq, nunakñaqtanik nipiqaqhuni. Ilaa aggigsuaq qilañmiñ kamanatluktuq iluqaitñiñ.

³² Aasrii uqautigigaa qinikani tusraakkanilu, aglaan kisupayaat uqaħa akuqtungitchaat.

³³ Kia akuqtuiruam uqaħanik nalupqigingigaa Agaayyutim ilumutuulħa.

³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyugikkanan Agaayyutim uqaħi uqağigai, takku Agaayyutim qaitchiplugu inunaiqlugu Ipqitchuamik Irrutchiğmiñik.

³⁵ Aapam Iğniñi piqpagiplugu aasrii supayaat aatchuutigigai ilaanun.

³⁶ Ilaa ukpiqsriuruq Iğniğmik isruitчуamik inuħiqağumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qarjavak taimuña.”

4

Jesus-lu Ağnağlu Samaria-ğmiu

¹ Pharisee-*nj*uruat tusraaniqsut Jesus inunnatluaqsiñiplugu paptaagitlukhuni lu John-miñ

² (Jesus ilaa paptaağingitchaluaqtitlugu, aglaan maliguaqtai).

³ Jesus-*nj*um tusraa‘amiur uqağikkanat, Judea-miñ aullağniqsuq Galileemun utiqhuni.

⁴ Utigmiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksrauniqsuq.

⁵ Tikiñniqsuq Samaria-m nunaqçinun atiqatuamun Sychar unasriñiğniñiqsuamun nunañaniñ Jacob-*nj*um qaisañaniñ iğniğmiñun Josephmun.

⁶ Jacob-*nj*um nivviaña taraniinniqsuaq. Aasrii Jesus iglualigimikniñ iniquqhuni, nivviam sanigaanun aquvinniqsuq, uvluc qitiqquqman.

⁷ Samaria-ğmiu ağnaq agğigniqsuq imiqtağiaqhuni. Aasrii Jesus-*nj*um nipluutiniğaa, “Imiksriñai”

⁸ Immali maliguaqtai nunaqçimuñniqsut niqiksramiknik tauqsigiaqhutin.

⁹ Ağnam Samaria-ğmium nipluutiniğaa, “Ilvich Jew-*nj*urutin aasrii Samaria-ğmiunupluña. Qanuqhutin iniqpiña imigukhutin?” (Uvvatakku Jew-*nj*uruat piqatqatlaitchut Samaria-ğmiunik.)

¹⁰ Jesus-*nj*um kiugaa, “Ilisimagupku Agaayyutim aatchuutiksraña suli kisuuħa iniqtigikkaqich imiksritqupluni iniyayağiñ, aasrii Ilaan qaitchilutin inuunaqtuamik imigimik.”

¹¹ Ağnam nipluutigaa, “Ilvich qattaitmiutin, aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiñmi imiq inuunaqtuag piñayaqpiuñ?”

¹² Jacob-*nj*um sivulliapta uumña nivviamik piqaqtitanatigut, qitungaiñlu suli pamiqsaañisa imigvigimakñatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuununasrugivich?”

13 Jesus-ñum kiugaa, “Kiñapayaaq imiqtuaq imigmiñ uumakña imigulitqikkisiruq.

14 Aglaan kiñapayaaq imigmiñ aatchuutiksramniñ imigumi imigulitqinñiangitchuq, takku imiq aatchuutiksrağa itkisirug ilaani suvliktuatun nivviatun imigmik iñuunaqtuamik, piqaqtillugu ittuksramik isruñlaamun iñuuhigmun.”

15 Ağnam nipliutigaa, “Taavrumiña imigmik qaitchiña, imigulitqinñgitchumuñjali unniñ uvuña imiqtatqinñgitchumuña.”

16 Tarra Jesus-ñum niplutiniğaa, “Aullağutin uqautityağun ilaqatin pakma nayuqtigikkan, aasriñ uvuñatqigutik.”

17 Ağnam kiuniğaa, “İlaqataitchuña.” Jesus-ñum kiugaa, “İlvich nalauttutin nipliqavich ilaqataiñniplutin.

18 İlvich ilaqatniktuqsimaruumi tallimani, aasrii nayuqtigikkan pakma nalaullugu ilaqatigingitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taatnaqavich nalauttutin.”

19 Ağnam niplutigaa, “Taatnaipluğu ilisimmatiqagñiqavich kanjicsigiga sivuniksriqirauñhiñ.

20 Samaria-ğmiut sivulliaavut agaayumaaguurut uumani iñğimi aasriñ ilipsi Jew-ñuruani uqağaqtsuri iñuich agaayumaagtuksrauniplugich Jerusalem-mi.”

21 Jesus-ñum niplutiniğaa “Ağnaaq, ukpigiña, Piviksraq tiktkisirug iñuich agaayyuvigilaighñiaqmatruñ Aapa uumaniunniñ iñğimi naagaunniñ Jerusalem-mi.

22 Samaria-ğmiesri ilisimanğipiağiksi kisumun agaayumaahiqsi; uvagut aglaan Jew-ñuruani ilisimagikput kisumun agaayumaahiqput, takku iñuich anniqsuqtiksrañat Jew-ñuruaniñ kanjiaqtuq.

23 Aglaan piviksraq tikisaaqtuq, pakmaunniñ tikiumaaniktuq, ilumun putqatağviquatuat agaayumaagviginiaqmatruñ Aapa İpqitchuakun İrrutchikunlu ilumutuulikunlu. Takku Aapauruq piqağuktuq iñuich agaayumaagviginiaqtuanik inmiñun taatnaipluğu.

24 Agaayyun İrrusriuruq. Tamatkua putqatağviquatuat ilaanik agaayumaagtuksraupiaqtut İpqitchuakun İrrutchikunlu ilumutuulikunlu.”

25 Ağnam niplutiniğaa, “Uvaña kanjicsimagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik agğisagumaruq. İlaan agğigumi uqautisrağumakkanjatigut supayaamik.”

26 Jesus-ñum niplutigaa, “Uvaña uqaqatin İlaanuruña.”

27 Taatnaanigmiguğu tarani Jesus-ñum maliguaqtai utiğniqsut. Atqunaq quvigutchañniqsut Jesus ağnamik uqaqatiqagñiqman. Aglaanguuq nalliata niplutingiñniğaa ağnaq, “Sumik pisukpich?” naagaqaa apiqsrunğinñiğaat Jesus, “Suvaata ağnamik uqaqatiqapich?”

28 Tarakña ağnam imiqtautni unitluğu, nunaaqqimun utiğniqsuq, uqaagsipluniasriñ iñuñnun,

29 “Maligluña qinğiaqsuñ iñuk uqautriga surağalipayaamnik. İlaa Christ-ñunğitchaluaqpa?”

30 Tamatkua uniñniğaat nunaaqqiq utlautiplutin Jesus-mun.

31 Taatnañhatniguuq, maliguaqtaiñ Jesus uqapsaagñiğaat, “İlisautrii, niğğiiñ!”

32 İlaan kiuniğai, “Niqautilaqtuña ilisimanğisapsitñik.”

33 Taatnaqman maliguaqtai avatmun apiqsruqtautiaqsiniqsut, “İñuum una payunğitchaluağniqpauñ niçiksramik?”

34 Jesus-ñum niplutiniğai, “Niqautilaqtuña tupiksriğmik tuyuğirima pitqutaanik suli itqanañiksrañanik savaam qaisañan iñiqtağitqupluğu.”

35 “Uqagaqtusri, itnailiplugu nautchiiviksigan, ‘Sisamani tatqiñi ittaqtuq katitchiviksraq.’ Uvañali nipliutigipsi, qiñiqtuallautaqsigik nauruat pakma pinjuqtuat katitaulhiñaaguqhutiñ.

36 Iñuk kipripluni katitchiruaq akiññagaqtuq katitchiñigmiñi nauruanik isruitchuamun iñuuligmun, atunim aasrii nautchiiruaглу kipriruaглу quviasrugatiñkissiplutik.

37 Uqautauruaq ilumutuuruq itna, ‘Iñuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kipi-plugu, katitlugu mukkaaksraq.’

38 Uvaña tuyugiñpsi kipripluñi katitchitqplusri nautchiivini savaaqagvigimaisapitiñi atlat savaañatni aasrii piññagusri taipchua savaañatniñ.”

39 Samaria-gmiut iñugiaktuat nunaaqqimikni ukpiqsriñiqsut Jesus-mik agnam itnalhagun, “Ilaan uqautigaaña supayaamik atugsimakkamnik.”

40 Taatnaqługu Samaria-gmiut tikitñamitruñ, ittullaquaqsiniñaat inmikni. Jesus-ñumaasriñi malğunni uvlunni nayugniğai.

41 Iñugiaksilaagniqsut ukpiqsriuruaq ilaan uqauttutaigun.

42 Aasrii agnaq uqautiniñaat, “Ukpiqsriñiqsugut ilvich nipilhiñağingisapkun aglaan uvaptiknik tusraaplugu, ilitchuğigikput ilumutun anniqsuqtiksraulha nunam iñuñik.”

Jesus Mamititchiñiqsuq Anjalatchirim Iğñiñanik

43 Kiñuagun malğuk uvluk Jesus aullağniqsuq Galilee-mun.

44 Ilaan ilisimagaluaqlugu, “Sivuniksriqiri kamakkusriaqatlaitchuq inmi nunamiñi,” aullağviginiğaa.

45 Galilee-mun tikitman iñuich pagłaniñaat, qiñianikługu supayaaq savaagikkaña niğiqpagvikaami taggisiqagtuami Apqusaakkauligmik, takku ilinittuq utlautiniqsut niğiqpagvikaamun Jerusalem-mi.

46 Taatnaqhuni Jesus utitqiñiñiqsuq Cana-mun Galilee-mi ittuumun, sivuani imigmik misrugugutitchiñiñiñun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq anjalatchiri iğñiqağniqsuq atniğñaqtuamik.

47 Tusraa'amiun Jesus tikitługu Galilee-mun Judea-miñ, utlakługu apiqs-rugniğaa Capernaum-mugługu iluaqsipkağayaitmañaan iğñi tuqułhiñaaguqtuq.

48 Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Nalliqsuñniñiñ tarra ukpiqsriyumiñaiapiaqtuq, qiñigaluaqani kamañaqtuaniğlu savaanik quviqnaqtuaniğlu.”

49 Anjalatchirim kiulgiñniğaa, “Malinña, qitunğaurağa tuqugaluaqtitnagu!”

50 Jesus nipliutitnaga, “Aullağniñ, iğñiğniñ iñuugisiruq!” Taavruma iñuum Jesus-ñum nipliutaa ukpiği-plugu aullağniqsuq.

51 Anjilaatmuktitlugu savaktaiñ pağniñaat tusraapkağiaqlugu “Iğñiğniñ iñuugaqsiruq.”

52 Apiqsrugniğai qanaaglaan iğñi iluaqsitmuqsipmañaan. Taapkua kiu-niğaat, “Ikpaksraq uvlucpagugniğmiñiñ atautchimun iliyuñnaqsipman u-naqłutaiqsuq.”

53 Aapauruam ilitchuğiniğaa atuummilha taivrumanı sassağniğmi Jesus-ñum nipliutikmani, “Iğñiğniñ iñuugisiruq,” Taatnaqhuni ukpiligniñiqsuq, sulı iluqağmiñ tupiqatipayaañılu.

54 Taavruma tuglıliğniğaa quviqnaqtuq savaaña Jesus-ñum Galilee-mukman Judea-miñ.

1 Aquagun tamarruma Jew-ɲuruat niǵiqpagvikaan̄at ilǵiññiqsuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun.

2 Taamani Jerusalem-mi Ipaich Paan̄atni narvauraqaǵniqsuq tallimanik quliǵutilik. Hebrew-tguuq uqan̄atigun taiyuutiqaǵniqsuq Bethzatha-mik.

3 Iñugiallapiqhutin̄ iñuich atniǵñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quliǵutit atin̄itiñi qñiñlaitchuat, pisrutlaitchuat, sulii auliyatlailat taqqiplutin̄ imǵum iliqsraqtiñksran̄anik.

4 Uvvaguuqtakku qakugulitchiaq̄lugu Agaayyutim israǵulgan imiq iliqsraqtitaǵniqmagu aasrii sivulliq atniǵñaqtuaniñ kiñiñl̄aaqtuag an̄alataupkaqaaq̄lugu imiq mamitaurañiqsuq qanusripayaamik atniǵñaqtiqaǵalaññaǵmi.

5 Iñuguuq atniǵñaqtuag iñuiññaq akimiaq piñasruni ukiuni tarani it-miñiqsuq.

6 Jesus-ɲum qñiñniǵaa nalaruaq sulii kan̄iqsiplugu ilaan atniǵñañha takiru-ami, aasrii nipliutin̄iǵaa, “Iñuasiñkalluaq̄pich?”

7 Atniǵñaqtuam kiun̄iǵaa, “Uvan̄a kiñisaitchaqtun̄a imiq iliqsraqtitaupman. Takanun̄añniqaqtitlun̄a atlam sivulliugañiǵaañ.”

8 Jesus-ɲum nipliutiǵaa, “Makillutin, ikiv̄atin tigulugich pisrugñiñ.”

9 Taimmaiññaq taamna mamitauñiqsuq; ikiv̄ani tiguplugich, pisrun̄niqsuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ɲuruat minguiqsiǵv̄iginiǵaat.

10 Taatnaq̄lugu Jew-ɲuruat nipliatiqañiñiǵaat iñuk iñuasiñkauruaq, “Ugluvak minguiqsiǵviuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin ikiv̄apnik akiyaqavich.”

11 Ilaan kiun̄iǵai, “Taivruma iñuasiñkaqtima uqautiǵaana, ‘Ikv̄atin tigu-lugich pisrugñiñ.’”

12 Taapkua apiqsruñiǵaat, “Kia taatnaqvatin?”

13 Aglaan taavruma iñuasiñkauruam ilitchuǵingñiñiǵaa kisuutilaana, atakkii Jesus tamaakñja piiǵniqsuq iñugiakpagitluni tamanna.

14 Aquagun taavruma Jesus-ɲum paq̄inn̄iǵaa Jew-ɲuruat agaayyuvikpañatni aasriiñ nipliutiplugu, “Atañii. Pakma iñuasiñrut. Killuqsatqin̄ñaqnak. Takku killuqsaḡavich pigñiñluktuaq tikitpiaqtuq ilipnun.”

15 Taavruma iñuum aullaqami Jew-ɲuruat uqautiaqsiñiǵai Jesus-ɲuniplugu iñuasiñkaqtini.

16 Taavrumiña piqsriqhutin̄ Jew-ɲuruat piyuagaqsiñiǵaat Jesus, ilaa iñuasiñniplugu minguiqsiǵv̄ium uvluani.

17 Jesus kiun̄iǵai, “Aapaga savaktuq ataramik iñiqlugu, sulii uvan̄aptuuq savaktuksraupmiun̄a.”

18 Taavruma nipliutim Jew-ɲuruat sivunniqsillapiǵniǵai tuq̄qut̄chuklugu, taavrumuunañhiñnaun̄gitchuaq minguiqsiǵv̄ium atuq̄taqsraigun aglaan nipliñhagunlu Agaayyutmik aapaqañnipluni sulii atril̄iutipluni in̄miñik Agaayyut-mun.

Iǵñiǵurum Anjalatchiñha

19 Jesus kiugai, “Uqautigipsi ilumutuuruamik itna, Iǵñiq iñiñtaqat̄laitchuq in̄migulhiñnaq. Ilaa savaaqaq̄aqtuq taavrumiña qñiñkaǵmiñik Aapani savaaqaqman. Supayaamik Aapauruaq iñiñtaqqaqman, Iǵñiñantuuq savaaǵiraǵiǵaa.

20 Aapam Iǵñi urriqsuutiraǵiǵaa iluqaanik savaaǵitlakkaǵmiñik, atakkii piq̄pagiplugu. Ilaan ilisautigisiplugu kamanatluktuanikunniñ tamatkunakñja iñiñtaq̄ikkan̄iñiñ, ilipsi quviǵusrullapiatlasriñlusi.

21 Atriplugu Aapaa anipchairağilha tuquruaniq iñugutqılığmun, taatnatul-lapiaq Iğñiña qaitchitlaruq iñuulıgımiq tamatkunıña pisukkağmiñun.

22 Aapaña inmiñik atanniqsungıqhuni, aglaan Iğñi qaitchianıñniğaa atan-niñiğmik.

23 Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Iğñiñanun atrilugu iñuich ka-maqsriñhat Aapañanik. Kiñapayaaq kamakkutaitchumi Iğñiñanun kamakku-taitmiuq Aapañanun tuyugıraanun.

24 İlumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruq uqautimnik suli ukpiqsırıruq tuyugirimnik piññaktaqtuq isruitchuamik iñuulıgımiq. Taamna atanniqsuyumiñaitchuq, aglaan pituğaanıktuq tuqunahıgımiñ iñuulıgımun.

25 “Uqautigipsi ilumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññaıqtuq, ami tikiu-maanıktuq tuqunaruq tusraaliksrañat nıpaanik Iğñiñan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruq iñuunıaqtu.

26 Atriplugu Aapauruq İlaa kanıuruq iñuulıgımi, taatnatun Aapauruam inillakkaa Iğñiğikkani kanıutlasriplugu iñuulıgımi.

27 Suli qaitchaa Iğñiñi nalauullugu anjalatçıñikramik atanniqsuiğımiq, atakkii İlaa İñuum Iğñiğiplugu.

28 Taamna quviğusruutiginagu, piviksraq tikiññaıqtuq tuquruq iluqatin iluvıgıni tusraağisıñhat nıpaanik.

29 Aasrii ilinich anıtıqılutın iluvıgıniñ, tamatkua savaağıksuat anılutın iñuulıgımun suli tamatkua savaağıitchuq anılutın sıvuğanaqtuamun atanniq-sıuviksraqmıknun.

İlisimarit Jesus-kun

30 “Sumik savaaqagımiñaitchuña uvapkuıñaq. Uqausriusriğa tuvraqıluq Agaayyutmiñ atanniiraqtuña. Taatnaqhutin atanniutitka nalaunñarut, takku pisulhapkun itingitıluq, aglaan tuyugırıma pisulhagun.

31 Uvapkuıñaq uqaqsagıniğuma, iñuich ukpiğiyumiñaitchaat ilumutuunıluq.

32 Aglaan ittuq uqautıgırıga, uqaqtuq ilumutun uvapkun.

33 İlipsi tuyuqağapsi iñuñnik kanıqsıuqtuksranik John-mun Paptaaqıtıchir-imun, İlaan uqautıgaasri taavrumuuna ilumutuuruamik.

34 İñuñmik ilisimariqağnangıtchaluaqluña, aglaan taamna nipliutigigıga ilipsi annıqsuqplusri.

35 John atrıaqtuq nannimik ikımaruamik qaummağıksıplugu, ilipsısuuq sıvıkitchuami taimani quviagıgıksi qaumagıkkana.

36 Aglaansuli uvapkun piqaqtuña ilisimarimik kamanatıktuamik John-ñum ilisimaraulhaniñunniñ, makua savaat iñıtağıkkagma, Aapaa qaisanıñ savaağıtuplugich itqanağılugich tamatkua nalupqınaiqsruğaat Aapamun tuyuğığa.

37 Aapauruqtuuq tuyuqaqtuq uvañnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraanğaqısımaitchaluagıksi nıpaanıñ kıgıñana qıñıglugu.

38 İlipsi uqautıtai pıgıngıtılugich unniñ ukpiğingıtıluq taamna tuyuğıkkana.

39 İisaagıgısi uqañhich aglausımaruat iñuulıgımiq isruitchuamik paqıtçıñıasugıplusri. Tamarra tamatkua uqautıqaqtuat uvapkun,

40 aglaan piyummataıtchusri uvañnun utlautısrugusri aasrii piññagusri iñuulıgımiq uvapkun.

41 “Nanğaqısiuliksraq iñuñniñ qıñıgıniğagıngıtıchıga.

42 Aglaan ilisımagıksi, suutnağingıtıchıksi piqpaksrıñıq suvaluk Agaayyutim piqpaktana.

⁴³ Aggiqsuŋa Aapaa aŋalatchisaagun aasii akuqtungitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña agqippan inŋmi sanŋimigun, ilipsi akuqtuŋniagiŋisi.

⁴⁴ Ilipsi nanŋautisruuruani avatmun aasriiñ suliqutigingitchiksi nanŋausriaksraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuŋusrimi ukpiqsriniñaqpsisi?

⁴⁵ Isummatiginagu uvaŋnun patchisiqutigisiñiñusri Aapaanun. Moses-ŋum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunŋavigikkaqsi.

⁴⁶ Iñumun ukpiginiŋupsiuŋ Moses, tunŋaviginayaqmgipsitña ukpigilunja takku ilaan aglaktigun uqautigigaŋa.

⁴⁷ Aglaan aglaaŋikkani ukpigingitñapsigik, qanuŋusri ukpiqsrigisivisi uvaŋa uqañimnik?"

6

Jesus-ŋum Niŋipchaiña 5,000 Aŋutinik

¹ Taavruma aquagun Jesus ikaanaruq taagatchianun narvaŋan Galileem. Taamna narvaq taggisiqaqmiuq Tiberias-mik.

² Iñugiallapiaqtuat malilgiñiñaat, atakkii ilinisa qiñiqługich quvinqaqtuat savaaŋi iluaqsiraŋañikun atniŋñaqtuanik.

³ Jesus qimiŋaamun mayuqhuni, aquvinniqsuq maliguaqtiniñu.

⁴ Jew-ŋuruat niŋiqpagvikaŋat taggisiqaqtuuaq Apqusraaqtitauligmik tarani qalliñiqsuq.

⁵ Jesus qiñiqługich iñugiallapiaqtuat iñuich utlautiruat inmiñun nipliutiniŋaa Philip, "Nakiñ tauqsigayaqpsisa niŋisuiŋutiksraŋatnik ukua iñuich?"

⁶ Taavruminaguq nipliutiniŋaa Philip uuktuaqługu, Jesus-ŋum iñisimaanikkaluaqługu suliksrani.

⁷ Philip-ŋum kiuniŋaa, "Malguk kavluutik akiaknik naamuyimiñaitchut qaqqiaqsisisagaŋuptigik iñulla mikiruaramikunniñ niŋiyumiñaqsiługu."

⁸ Maliguaqtit ilaŋata, Andrew, Simon Peter-m aniqataa, nipliqsuq,

⁹ "Uvvaavani nukatpiaŋruk piqagñiqsuq tallimanik qaqquranik barley-nik suli qaluuraŋnik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñugiaktigiruami iñuŋmi?"

¹⁰ Jesus nipliutigai, "Iñuich aquvititchigik." Ivigaanupluniguuq tamanna. Iñuk iluqani aquvinniqsuq. Aŋutiñiñat 5,000-siyuñaq.

¹¹ Jesus-ŋum qaqqiaq tigu'amiun, Agaayyun quyaniŋaa agaayupluni, autaagutaupluniasrii iñuŋnun aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqagñiqsuq qalukkun. Aasrii iluqatiŋ niŋiñiqsut pisuiŋataqhutin.

¹² Niŋisuiñlakmata, Jesus nipliutigai maliguaqtini, "Iłakupayaat katitchigik aasrii iksisruŋaqasri."

¹³ Katitchi'amin, immiŋiñaich qulit malgūnik aguupmaich ilakuatnik tallimaniñ barley-niñ qaqquraniniñ iñuich niŋgigivikkaŋatñiñ.

¹⁴ Iñuich qiñiqamitruŋ quvinqaqtuuaq savaaq Jesus-ŋum iñiqtaŋa nipliŋñiqsut, "Iñumutun una ilaanuniqsuq. Tarra sivuniksriqirauniqsuq aggiqsuksrautauruaq nunam iñuñun."

¹⁵ Jesus-ŋum kaŋiqsiñiŋaa iñuŋnun umialiguqtinniakiksrani nunuriluni. Taatnaqhuni unitługich aullaumiugallaŋniqsuq qimiŋaanun kisimi.

Jesus-ŋum Pisruña Imŋum Qaanagun

¹⁶ Unnuksraaqman maliguaqtai narvamun utlautiniqsut.

¹⁷ Umiamun iki'amin utiaqsiñiqsut Capernaum-mun ikaaqługu narvaq. Unnuaguqman Jesus-ŋum utlangiñiñiŋaisuli.

¹⁸ Anuŋiguuqiqaaraŋiŋai qailguutiługich.

19 Maliguaqtit iputlutinj piñasrunik naagaqaa sisamanik mile-lanik iglian-igmiullu, qiniagsiniigaat Jesus pisruktuaq imigmi qalliruaq umiamun. Aasrii ilinjich iqsitichallapiagniqsut.

20 Jesus-num nipliutinigai, “Iqsiñasri! Uvañauruñ.”

21 Taapkua ikiyumaligsipiagnigaat, aasrii ikipman taimmaiñaq umiam tikiñjaniktignigaa sivunigikkani.

Jesus-num Qaqqianuñha Iñuutigmi

22 Uvlutqikman iñuich iñugiaktuat aullangitchuat tamaaniananiñ narvam, ilitchuğiniigaat atausrisualuk umiaq taraniitilaanjanik. Jesus aullaqataungñiñha maliguaqtimigun suli itqaginiigaat kisiinj maliguaqtañ aullañhat.

23 Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqsiñiqsut qaninanun nigiqpagviata Atanguruaq agaayutrianikman.

24 Iñugiaktuat kanjicsima'amitruñ Jesus taraniingñiñha unniñ maliguaqtañ, umianun ikiplutin Capernaum-mun aullağniqsut pakakñgu.

25 Narvam igluani iñuich Jesus paqitnamitruñ, nipliutinigaa, “Iñisautriil Qanaglaan maunqapich?”

26 Jesus-num kiugai, “Iñumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitña takku nigñiñapsigun qaqqiamik pisuigataqhusri piqutigitlusrunaqnagich qñikkasri quvinqaqtuata savaatka sanñjigikkapkun.

27 Sakuugutiqaqasri niqimik piungiqsaqtuamik aglaan sakuugutiqağitchi niqimun ituaksramun isruitchuamun iñuutigmun. Taamna niqi Iñuum Iğñinan qaitkisigaa ilipsitñun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsağigaa ihağikkauñhagun Ilaa.”

28 Tamatkua apiqsruğaa, “Suruksrauvisa savaaqagñiağupta Agaayyutim savaañiñik?”

29 Jesus kiugai, “Uvva savaaq savaagitchukkañaga Agaayyutim ilipsitñun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyuğikkagmiñik.”

30 Tamatkua kiugaat, “Sumik qñikkigayaqpisigut quvinqaqtuamik sanñjipkun, uvagut qñiñglugu ukpiqsritñasriñluta ilipnik. Sumik iñiqtaqağayaqapich?”

31 Sivulliaavut nigimarut taiyuutilinjmik Manna-mik qaqqumik pakmakñaqtamik suviksrañlaami atriplugu uqautigimaruaq injilğaan uqatigmi, itna, ‘Ilaan qaitchigai qaqqumik niqiksrañatnik pakmakña.’ ”

32 Jesus nipliqsuq, “Iñumun nipliutigipsi, taimña Moses niqiqagitchirup ilipsitñik pakmakña timilhiñamun ituamik, taiyuutilinjmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iñuunaqtuamik iñumutuuruamik niqiksramik pakmakña qilañmiñ.

33 Uvvatakku niqiksraq Agaayyutim qaisañaga ilaanuruq atqaqtuaq pakmakña iñuutigmik qaitchipñuni nunam iñuñun.”

34 Tamatkua nipliutinigaa, “Ataramik qaitchisigut taavrumiñaga niqiksramik.”

35 Jesus-num nipliutigai, “Uvañaga atrigigaañaga qaqqiam niqiksrauruam timikun, uvañaga kanjigigaañaga iñuutlasriñiksram iñuutichikun. Iñuk utlautiruaq uvañnun nigisulitqikkumiñaitchuq, suli ukpiqsriruaq uvapkun imigulitqikkumiñaitchuq.

36 Aglaan uvañaga uqautianikkipsi arguaqtuñapsigun, takku ilipsi qñiğaluaqñuñaga savaagikkapkun ukpiqsrisungitchusri.

37 Kiñapayaaq Aapaa qaisañaga uvañnun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaaq uvañnun utlautiruaq saqitchumiñaitchiga.

³⁸ Takku atqaqtunja pakmaknja tuyugirima pitqutigikkanja iniiqtagityaqhugu, pisullapkuungitchuaq.

³⁹ Uvvauna pisuhigigaa tuyugirim uvamnik tammatqungihiksrağa naliatnikunniin qaisagianikkanjiniin uvanun aglaan iluqaisa anitqiksillugich iñuuhigmun uvlumi aqulligmi.

⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisuhigigaa iluqatin qiniqtuat igñiguruamik suli ukpiqs-riruat ilaanik piqaliksrañat isruitchuamik iñuuhigmik aasrii uvanja makititk-isiplugich iñuuhigmun aqulligmi uvlumi.”

⁴¹ Jew-njruat uqapiluuqtigiasiniñaat ilaan nipliñhagun, itna, “Uvanja niqik-sraurunja atqaqtuaq pakmaknja.”

⁴² Ilinich nipliñiqsut, “Jesus-njungitpauna, Joseph-njum igñiña? Uvagut ilisimagivut aapanalu aakanalu. Qanuqhunimi nipliava atqagnipluni pakmaknja?”

⁴³ Jesus kiugai, “Uqapiluguiqitchi!

⁴⁴ Kiñanunniin uvanun utlautilguitchuq kisanik Aapauruam tuyugirima uvanun utlautipkaqmani. Aasrii uvanja anitqiksitisigiga iñuuhigmun uvlumi aqulligmi.

⁴⁵ Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat ilisautigisigai.’ Kisupayaq naalagñiruaq Aapamik suli ilitchiyumaruq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvanun.

⁴⁶ Kia-unniin qiniqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qiniqsimagaa Aapa.

⁴⁷ Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaq ukpiqsiruaq isruitchuamik iñuuhiaqtuq.

⁴⁸ Uvanja qaqqianjuruña iñuunaqtuq.

⁴⁹ Ilipsi sivulliasri nigimanñagminj pakmakñaktamik qaqqumik suviksrailaami tuqurut timimikkun.

⁵⁰ Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmaknja itniittuq, kiapayaq nigikpagu tuquyumiñaitchuq.

⁵¹ Uvanja iñuunaqtuq qaqqiaq atqaqtuaq pakmaknja. Kiñapayaq iñuk nigigumi taavrumaknja qaqqiamiñ iñuugisiruq taimunja, aasrii timiga qaqqianjuruq qaisaksraqikkaga nunam iñui iñuutlasritquplugich.”

⁵² Taatnaqman Jew-njruat uqaatchagutinigsut inmiknun aasrii apiqs-ruqhugu, “Qanuğuni uuma iñuum timimiñik niqiksriññaiaqpatigt?”

⁵³ Jesus-njum kiugai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi niginñitgichpsiuñ timaa Igñiñan piqagumiñaitchusri iñuuhigmik ilipsiñi.

⁵⁴ Kiñapayaq niqiniktuaq timimnik suli iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuuhinñaktaqtuq, aasrii anitqiksitisigiga iñuuhigmun aqulligmi uvlumi.

⁵⁵ Uvatakku timiga ilumun niqiksrauruq, suli auga ilumun imiksrauruq.

⁵⁶ Kisupayaq niqiaqtuaq timimnik suli imiaqtuaq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipluni piqasriutluni uvanj.

⁵⁷ Iñuuruam Aapam tuyugiplunja, suli uvanjaptuuq iñuuruña ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqiaqtuaq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun.

⁵⁸ Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiun iñuugisiruq qanjavak taimunja. Taamnauruña qaqqiaq atqaqtuaq pakmaknja atrigingisanja qaqqiam sivullipsi nigitchañat, naagaunniñ tuquplutiñ.”

⁵⁹ Taatnağniğai Jesus-njum ilisautriñigmiñi katraqvinmi Capernaum-mi.

⁶⁰ Iñugiaktuat maligüaqtaiñ tusraaplugu nipligñiqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuhksraña sakiqnaqtuq. Kia naalağnisivaun?”

⁶¹ Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-ñum kanjqsimapmitchañi maligüaqtini uqapiluktuat tamarrumuuna uqagikkagmigun. Taatnaqlugich nipliutiniğai, “Taavruma nipim piyummataiqsitkaqsivasri?”

⁶² Isrummatigisriun qiniliksrana İğñinan İñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkagmiñun. Taatnaqsikpan nikaligükkayağniqpisi?

⁶³ Ipqitchuaq Irrusriq iñuuliqaqtitchiruanñuruq. Timi iñuuliqaqtitchiñgitchuq. Uqalħich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli iñuupkağisipiğaasri.

⁶⁴ Naagauvva ilapsi ukpigingitchaich,” Jesus-ñum taatnağniğai. İlisimaplugu aullağnisagataħhaniñ kisuulħat ukpiqsriñgitchuaq suli kisuugisilħa tunirik-srağmi.

⁶⁵ Aasrii nipligñiqsuq. “Taavrumiña piqusriqlugu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumiñaiħha uvañnun kisanik Aapam utlautipkaqpani taatnatlas-rilugu.”

⁶⁶ Taavruma aquagun iñugiaktuat maligüaqtai kiñumuaktut malitqikkum-mataiqlugu ilaa.

⁶⁷ Taatnaqhuni Jesus nipliutiniğai qulit malğuk maligüaqtini, “İlipsipsuuq kiñumuakkumangitchaluaqmivisi?”

⁶⁸ Simon Peter-m kiuniğaa, “İi, Ataniiq, kimunmi aullağisivisa? İlvich pigigitin uqalħich isruitchuamik iñuunaqtuat.

⁶⁹ Pakma ukpigigikput ilitchuğiplugu ipqitchuanutilaan Agaayyut-miqnisauplutin.”

⁷⁰ Jesus kiugai, “İlipsi qulit malğuuplusri piksraqtaagingitpisi? Aglaan ilari Tuunğaqmiqnisauruq.”

⁷¹ İlaanguuq uqautiginiğaa Judas, iğñiña Simon Iscariot-ñum. Uvvatakku Judas qulit malğuuqataugaluaqhuni, tunisiyumanisquq Jesus-mik.

7

Jesus-lu Aniqatailū

¹ Tamarruma kiñuagun Jesus igliğniqsuq Galilee-mi, igliğummatailəqhuni Judea-mi, atakkii Jew-ñuruat tuqqutçuklugu.

² Jew-ñuruat niğiqpagvikaanata Palapkaat tikiyasriuruq.

³ Uvvaasriiñ Jesus-ñum nukatchianıñ anutit nipliutiniğaat, “Unillugu man-naaq, aullağiñ Judea-mun, ilvilli maligüaqtivich taamani qinığumigaat savaaq iñiqtağikkan.

⁴ Kiñaanıiñ iriqsimatlaitçuq savaagmigun ilisimatqullapiaqami. İlvich iñiqtaqaqtuami tamatkuniña, iluqaitñun iñuñnun ilitchuğipkağiñ.”

⁵ Taatnağniğaat nukatchianıunıiñ ukpiqsriñğitlutin İlaanik.

⁶ Jesus nipliutigai, “Piviksrağa nalaullugu tikiumangitchuqsuli. İlipsi aullaħiñaanurusri sumipayaaq.

⁷ Nunam iñuiñ uumigikkagingitchaasri uvaptun, atakkii uvaña uqaus-rimaplugich iñuuniħhat pigiiħhagun.

⁸ İlipsi niğiqpagvikaanukkitchi. Aullangitchuña pakma atakkii aullağviksrağa tikiumangitchuqsuli.”

⁹ Taatna uqautilğaaqlugich Galilee-mi ittullañniqsuqsuli.

Jesus Niğiqpagvikaanani Palapkaatit

¹⁰ Aquagun nukatchiani niğiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullağniqsuq sagviaqtusrunaqani iñuñnun, aglaan nalunautçipluni.

11 Jew-ŋuruat qiniŋniagaŋuagniŋaat niŋiqpagvikaanani itnaqhutinj, “Naami-imma taimña?”

12 Iñuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilañich uqaqhutinj iñullautauñiplugu aasriilu ilañich uqaqhutinj piginiñiplugu kinnitñiniplugu iñuñnik.

13 Aglaan kia-unniñ uqaksraqtutigingiñniŋaa sagviŋlugu, atakkii iqsiplutin Jew-ŋuruat sivulliuqtinik.

Jesus Iñisautriñha Niŋiqpagvikaanani

14 Niŋiqpagvikaanata avvaŋa atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ŋuruat agaayyuvikpañatnun aasriñ iñisautriaqsipluni.

15 Jew-ŋuruat atqunaq quvigutchañniqsut nipliŋhutinj, “Qanuŋhuni una iñuk ilisimaniqpa apai, iñisaiŋsimaitchaluahuni?”

16 Jesus kiugai, “Iñisauttutiga uvamniŋnisaunŋitchuq aglaan Agaayyutmiñ tuyuŋirimniñ.

17 Kisupayaam piyummatiqagumi maliguglugu Agaayyutim pisulha ilisimatlagisiŋaa iñisauttutma Agaayyutiqniqsaukmagaan naagaqaa uvamniŋnisaukmagaan.

18 Iñuk nipiqaqtuaq inmigulhiñaaq piññañniagaqtuq kamagitchiuhiksraŋmiñik. Aglaan taamna kamaŋatitçhiraŋ tuyuŋiriminiñ ilumutuuruq, ilaani pitçuq tañiŋilaŋaq.

19 Moses-ŋumliumaa qaitchitçaŋasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiun-niñ maligutaksrapayaŋaq tupigingitçhaa. Suvaata tuqqutçhumavisitña?”

20 Iñugiaktuat kiugaat, “Iñvich tuunŋaqtuŋaqtutin! Kia tuqqutçhukpatin?”

21 Jesus kiugai, “Atautçhimik quviŋnaqtuamik savaaqaqama, iluqasri quviŋusruutigigiksi.

22 Moses-ŋum tiliñiŋaasri iŋñaurasri nalunaitŋutçhiquplugich. Nalunaitŋutçhiqsauviksrañat nukatpiagruiç uvluq nalaurrutipman miñŋuiqsiaŋviñmun nalunaitŋutçhiqsuursri miñŋuiqsiaŋviñmi. Uvvasuli, taamna tillisiñ aullaŋniñŋitçhaluaqmiqu Moses-miñ aglaan sivulliaŋpitniñ ilaan sivuani.

23 Nukatpiagruiç nalunaitŋutçhikautlaniqpan Jew-ŋuruat miñŋuiqsiaŋviatni, Moses-ŋum maligutaksrañ navigunŋillugu, suvaatami uumisuutivisitña iñuñmik iħaqsipkaiñipluñ Jew-ŋuruat miñŋuiqsiaŋviatni?

24 Atanniŋsuñasri sagvirautigułhiñaaq qiniññiñakun aglaan atanniŋsu-isitçhi nalaunŋaruakun.”

Jesus Christ-ŋuva?

25 Jerusalem-miut ilañich nipliŋniqsut, “Imñauñitçhaluaqpa iñuk ipçhua tuqqutçhukkañat?

26 Aasrii maaniuttuq! Ilaa uqauriruq sagviçhuni. Naagauvva nalliatun-niñ akitñanŋitçhaat. Ipçhua sivulliuqtit kañiqsiñŋitçhaluaqpatruñ Christ-ñuñlugu?

27 Aglaan Christ aggiçpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitçhaa nakitñiaqtulha. Naagauvva ilisimagikput uuma iñuum kisunñik aŋayuqaaqalha.”

28 Jesus iñisautriñiñiñ Jew-ŋuruat agaayyuvikpañatni nipliŋniqsuq nipitus-ripluni, “Iłipsi iłitçhiŋipiŋaŋuapisiñña? Kañiqsivisiuñ nakitñiaqtaultaalaŋa? Uvañ aŋŋiŋitçhunja uvapkuñaaq, aglaan tuyuŋiriga ilumutuuruq. Iłipsi nalugiksi.

29 Aglaan ilisimaga atakkii Ilaaniñ aggiçluñ, aasriñ Ilaan tuyuŋipluñ.”

30 Tamatkuaguŋuq iñuich tiguyumagaŋuagniŋaat, aglaan kia-unniñ ti-gunŋiñniŋaa takku Ilaan tigukkauviksrañ tikitmañitluni.

31 Iñugiakpauraqtuat ukpiqsriñiqsut Ilaanik, aasrii nipliqhutin, “Taimña Christ aggigumi, quviqnatluktuanik savaanik iñiqtaqağisiva uuma iñuum iñiqtanjiniñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

32 Pharisee-ñuruat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruağutiqaqtuat ilaanik, ilinjich piqasriqhutin qauklijich agaayuliqsiniq tuyuqağniqsut qaunaksrinik tigutaacquplugu Jesus.

33 Jesus nipligñiqsuq, “Uvaña nayuqtaullapsaagaluagupsi aullağisiruña Ilaanun tuyugirimmun.

34 Ilipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.”

35 Taatnaqman Jew-ñuruat uqaagsilginiñiqsut inmiknun, “Napmuniaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaitchipsitña? Ilaa aullağniqpa Jew-ñungitchuat nunaqqiatnun, Jew-ñuruat iñuuniagviatnun ilisautiyaglugich Jew-ñungitchuat?

36 Uvvatakku nipliqsuq, ‘Ilipsi pakikkisigaluağipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuq-pami taatnaqmani?”

Kuujj Iñuunaqtuam Imğum

37 Niğiqpagvikaam uvlua aqulliq nuimatluktaununiqsuq. Taavrumani uv-lumi Jesus qichaqhuni nipligñiqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imigukkumi utlautiluni uvañnun imigili.

38 Atriługu aglausimaruat uqałhich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvap-kun imğa suvlituağugniqatnuq silatmun uummataaniñ.’”

39 Taatnañiplugu Jesus-ñum uqautiginigaa Ippqitchuaq Irrusriq akuqtugniakkañat ukpiqsriuat ilaanik. Tarani taatnañhani Ippqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitłunisuli, takku Jesus utiqsimaitłunisuli pakmunja qilañmun.

Atingirrun Iñuñji

40 Iñugiaktuam iñuum tusraa'amitruñ Jesus-ñum uqałhi nipligñiqsut, “Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!”

41 Ilañjilli niplianiqsut, “Christ-ñuruq (itnautauruamik Anniqsuqtimik).” Aglaali atlat itnağniqsut, “Christ aggigumiñaitchuq Galilee-miñ.

42 Agaayyutim uqałhich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviagigisifiñiplugu David-mun, suli anigisiñiplugu Bethlehem-mi nunaqqiani David-ñum.”

43 Taatnaqhutin iglugiiksinniqsut iñugiaktuat piqsriqhutin ilaanik.

44 Ilañjisa tiguyumagaluagniğaat aglaan kia-unniñ tigungiñiğaa.

Ukpiqsriñiğihat Jew-ñuruat Qauklich

45 Qaunaksrit utiğniqsut qauklijich agaayuliqsininun suli Pharisee-ñuruanun. Taapkua apiqsruğniğaiç, “Suvaata uvuñautingitpisiuñ?”

46 Qaunaksrit kiuniğaiç, “Uvagut tusraavaaluktugut iñuñmik taatna uqalğutigiruumik.”

47 Pharisee-ñuruat nipligñiqsut, “Ilipsi kinnipchangitchaluaqpisi?”

48 Iitçugimaitpisiuñ nalliata sivulliuqtipsa suli Pharisee-ñuruat ukpiqs-riñiğihat Ilaanik?

49 Aglaan iñugaağruich kisimij ukpiğigaa. Tamatkua iñuich kañiqsimmataitchut maliğutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutin suksraunğiqsauyumaatut.”

50 Nicodemus-guuq ilauniqsuq taapkunani qauklijni suli Pharisee-ñuruani. Taamna qiniğiaqtuq Jesus-mik sivuani, aasrii nipligñiqsuq,

⁵¹ “Maligutaksraǵikkaptigun atanniipkatlaitchaatigut iñuñmik tusraagaluaq-nagu naagaqaa ilitchuǵigaluaqnagu sumik pisilaña.”

⁵² Taapkua ilaiñ kiuniǵaat, “Uvva, Galilee-ǵmijupmivich? Ilitchuǵimaiññiqpiuñ uqalñich aglausimaruat? Iisaǵlugich aasriiñ kanjigsigisigiñ sivuniksriqirit agǵiñǵaqsimaiñhat Galilee-miñ.”

Aǵnam Anukkauħa Sayuñatikun

⁵³ [Tarani iluqatij añilaǵniqsut,

8

¹ aglaali Jesus utlautiniqsuq iñǵiuramun atilijmun Olives-mik.

² Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautilǵiññiqsuq Jew-nuruat agaayyuvikpañatnun. Iñuich iñugiakpauraqtuat kattivigilǵiññiǵaat. Aasrii aquviltuni ilisautiaqsilǵiññiǵai.

³ Aglaliqirit suli Pharisee-nuruat tikiutriññiqsut aǵnamik anukkauruamik sayuñatikun aasrii iluqaisa sivuǵaatnun qichaqtitlugu.

⁴ Jesus-mun nipliǵññiqsut, “Iisautrii! Una aǵnaq anukkauruq sayuñatikun.

⁵ Uvagut maligutaksriusriaptikni Moses-ñum tillisiqakkanatigut taatnasriq aǵnaq iyaǵañmik miłuqtuǵlugu tuqqutaksrauplugu. Qanuǵli una aǵnaq nipliutiginayaqpiuñ?”

⁶ Taatnaǵniǵaat Jesus pitchaqǵu ilijich piqagukkaluahutin agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglañniqsuq argañmiñik.

⁷ Taapkua apiqsruqtaqtuiñaaqsipmata, Jesus qichaqñuni nipliutinigai, “Nal-lipsi killuqsasimaitchuam sivulliuluni iyaǵañmik miłuqsaaqaaǵliuñ.”

⁸ Taatnaqqaaqñuni sikitluni nunamun aglaaqsilǵiññiqsuq.

⁹ Taamna tusraa'amitruñ, taapkua iluqatij aullaǵniqsut atausriut-taaqhutin aullaǵniplutin utuqqautlunijniǵmikniñ, Jesus kisijñuqǵu aǵnaǵlu qichaqtuq tarani.

¹⁰ Qichatqikhuni nipliutinigaa aǵnaq, “Naamiimma taipchua? Nalli-ataunniñ tuqqutaksraǵuǵnivatin?”

¹¹ Aǵnam kiuniǵaa, “Ii, Anjuun! Nalliatnik israaqtaitchuña.” Jesus nipliuti-gaa, “Uvanaptuuq tuqqutaksraǵuǵumiñaitchikpiñ. Aullaħiñaaǵuqtutin aglaan killuqsatqisruñaqnak!”

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

¹² Jesus-ñum iñuich nipliutitqijññiǵai, “Qaumaksrauruña nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taat-naǵuni iñuuniatqikkumiñaitchuq taaqtuakun.”

¹³ Pharisee-nuruat kiuniǵaat, “Ilvich ilisimarriqsimarutin ilipniħiñnaq, taat-naqǵu ilumutuǵilguitchikput. Sumun atugumiñaitchuq taamna.”

¹⁴ Jesus kiugai, “Taatniingitchuq. Uqautigigaluannǵama uvamnik, nipliutipayaaǵa ilumuturuq, takku ilisimagiǵa nakitñiaqtautilaaǵa suli napmun aullaǵniaqtılaaǵa. Ilipsi ilisimangitchiksi nakiñ agǵiqsilaaǵa unniñ nap-munniaqtılaaǵa.

¹⁵ Ilipsi atanniqsuiraqtusri iñuħiñauħikun, atannigviǵautaitchuña kimun-unniñ.

¹⁶ Aglaan atanniiruksrauniǵuma atanniutiksraǵa ilumutuuniaqtuq, takku tamarrumuuna kisima ingitchuña, aglaan Aapauruam tuyuǵirima piqasriq-suǵaaña.

¹⁷ Aglausimaruq maligutaksriusriapsitñi malǵuulutik ilisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginiplugu.

18 Uvaŋa uvamnik ilisimarriqsimaaqtuŋa suli Aapam tuyugirima ilisimarriqsimaaqmigaŋa.”

19 Tamatkua apiqsrugniŋaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugip-tiguk Aapagalu. Ilisimanigupsitŋa, Aapagaptuuq ilisimanayaŋiksi.”

20 Jesus-ŋum taatnaŋniŋai tarani Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatni iliraqagvigiŋplugu pivigikkanatni. Aglaan nalliataunniiŋ tigungiŋniŋaa, takku tuqquatauviksraŋa tikiuumangitluni.

Jesus-ŋum Ilumutuuruuŋuŋa

21 Jesus nipliutitqinŋiŋai, “Uvaŋa aullaqsaŋumaruŋa. Pakiaqsigisi-galuagipsitŋa, aglaan tuqugisirusri killuunŋapsi natqiguttusriaqangitchupsi. Atlanŋungillusri, aullalguyumiŋaitchusri aullaŋviginiakkamnun.”

22 Jew-ŋuruat nipliŋiŋiqsut, “Qanuqpa una, naaga inmiŋik tuqunniqa? Takku nipliŋisug, ‘Aullaŋumiŋaitchusri aullaŋviginiakkamnun.’”

23 Jesus kiugai, “Ilipsi maakŋaqtaurusri, aglaan pakmakŋaqtaurusri. Ilipsi aggiqsaunurusri marrumakŋa nunamiŋ, aglaan nunamiqnisauŋgitchuŋa.

24 Taatnaqhusri uqautigipsi killuliqiraunŋapsi tuqugisiniŋplusri. Tuqugisip-iaqtusri killuliqiraunŋapsi ukpiŋingisuaŋupsiuŋ ilaanjutilaaga.”

25 Taapkua apiqsrugniŋaat, “Kisuuvichuvva?” Jesus kiugai, “Aullaŋniisaqqaapihianiŋ uqautigaluagipsi kisuutilaamnik.

26 Iŋugiaktuatigun nipliŋluŋa isilŋigumiŋaŋaluagipsi. Uvaŋa nipiqaqtuŋa nunam inuiŋun tusraakkaŋhiŋamnik Ilaaniŋ tuyugirimniŋ ilumutuuruamiŋ.”

27 Tamatkua kanjisiŋiŋiŋiŋaat uqautrisilaaqtin Agaayyutikun Aapauru-akun.

28 Taatnaqŋugich Jesus nipliutitqinŋiŋai, “Iŋuum Iŋniŋa kivianikkupsiuŋ, ilitchuŋipmilugulu pigisigiksi ilaanjutilaaga, suli inŋiqtqaqtangilŋa uvapkuinŋa aglaan nipiqaŋiga Aapam kisimi ilisauttutaŋun.

29 Aasrii tuyugiriga uvamni piqatauruq, Ilaan kisivripchangitchaŋa, takku ataramik quyalimaagiga.”

30 Iŋugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriniŋiqsut Ilaanik.

Qitungai Abraham

31 Taatnaqŋugich Jesus nipliutinigai Jew-ŋuruat ukpiqsruruat ilaanik, “Ilipsi ilisauttutitka tupigitiŋaŋupsigik sivutmun, ilumutun maliguaqtiginiagipsi.

32 Ilumutuuruuq ilitchuŋiniagiksi, ilumutuulhum patchisaisitkisigaasri.”

33 Taapkua kiuniŋaat, “Uvagut Abraham-ŋum kiŋuviagigaatigut. Kimunun-niŋ savaktaagrũumaitchugut. Uvvami qanuqpaŋ nipliŋqavich ‘patchisaisitk-isigaasri’ itna?”

34 Jesus nipliutinigai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kiŋapayaaq killuqsaq-taqtuq savaktaagrũlutraqtuq killuŋmun.

35 Savaktaagrũgli nayuutilaitchuq anayuuqaaŋiŋi ataramik, aglaan iŋniŋuruaq nayuutiraqtuq.

36 Ilipsi Agaayyutim Iŋniŋan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri.

37 Ilisimagiga Abraham-mun kiŋuviagilŋiqsi, naagasuli tuqurviksraq-siuŋipsitŋa, takku akuqtuumangitlugu ilisauttutiga.

38 Uqautigaqtuŋa Aapama qinŋiqitanjanik uvamnun, aasrii inŋiqtqaŋaqtusri Aapapsitŋiŋ uqauttusriapsitŋik.”

39 Tamatkua kiuniŋaat, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ŋum kiuniŋai, “Ilipsi ilumun Abraham-ŋum qitungaŋigipasri, savaqaŋayaqtusri ilaatun.

40 Naagauvva tuqurviksraqsiugipsitña, uqautigaluaqtitlusri ilumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsimaitchuq.

41 Ilipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi savaañiñik.” Tamatkua kiuniñaat, “Uvagut aapailaunjunğitchugut. Aapa atausriq pigigikput, Agaayyun ilaa.”

Qitungai Tuunğaum

42 Jesus kiugai, “Agaayyutmik ilumun aapaqağupsi piqpaginayağipsitña, takku aggiqsauñuruña Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluña aggiñğitchuña uvapkuiñaq aglaan ilaan tuyuğipluña.

43 Suvaata kanjqsitłaitpisiuñ uqağiga? Ilipsi naalağnyummatiqanğitchiksi uqauttutiga.

44 Tuunğaum aapagikkapsi qitungağiplusri aasrii maligutchiyumaruñuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullağniisaqqaapiañiñaglaan ilaa tuğqutçhiruaruq. Ilaa tapiqsuusrimaitchuq tuñaanun ilumutuukhum ilaa piitłuni ilumutuuruamik inmiñi. Uqağami saglumik inñiqtaqağaqtuq takku sagluturuñupluni, sagluuqtualipayaam aapagiplugu.

45 Uvaña ilumutuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri ukpigingitchipsitña.

46 Kiñaunniñiñ niplilğuitchuq uvapkun ilumutuğuglugu killuuruñunilunğa? Uvvami uqauti’apsi ilumutuuruamik, suvaata ukpigisrunğitpisitña?

47 Inuum aggiqsuam Agaayyutmiñ naalağnigai Agaayyutim uqautai. Ilipsi agaayutiqniqsauñitłusri naalağnyummataitçusri.”

Jesus-lu Abraham-lu

48 Jew-ñuruat kiuniñaat Jesus, “Uvagut nalauttugut nipliqaapta ilvich Samaria-gmiuniplutin suli tuunğaqtaqaqhutin.”

49 Jesus kiuniğai, “Uvaña tuunğaqtaqanğitchuña. Aapaga kamagikkağigiga aglaan kamakkutaitçipsitña.

50 Pakkiagingitchiga kamagikkauliksraq uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiagigaa kamanaqtitauliksrağa, aasrii ilaa atanğuruq.

51 Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam uqauttutitka tupigigumigich tuquyumiñaipiaqtuq.”

52 Jew-ñuruat kiuniñaat, “Pakma nalupqigingigikput tuunğaqtaqaqłiñi. Abraham sivuniksriqirillu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaam tupigikpagu uqauttutin tuquyumiñaipiağniplugu.

53 Uvagut sivulliaqput Abraham tuquaniksimaqtuq sulipsuq sivuniksriqiripayaatlu. Kamanatlukkumavich Abraham-miñ? Kisuunasrukni-aqpiñmiuvva ilvich?”

54 Jesus kiugai, “Uvapkuiñaq kamakkutiqağniğuma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnik kamagiriqaqtuña, taavrumiña ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik.

55 Aasriisuli ilitçugianiksimaitchiksi, aglaan uvaña ilisimagiga Agaayyun. Uqağuma Ilaa nalunilugu sagluturuñuniaqtuña ilipsisun. Aglaan ilisimallapiağiga aasriiñ uqałha tupigiplugu.

56 Abraham-ñum sivulliapsi ukpiqsriğimigun kanjqsiplugu agğigisiğiga nunamun quviatchautigikkaña suli qinğimmiuqługu taimña uvluga. Arguaqqtutailłapiaqługu agğigisiğiga ilaa quviasruktuq.”

57 Jew-ñuruat kiuniñaat, “Malğukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasiñ qinğisimaniviuñ Abraham?”

58 Jesus kiugai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuniunniñiñ Abraham-ñum anihksrañan, inñaniktuña.”

59 Tamatkua tigusriñiqsut iyagañnik miłuqtuğuklugu, aglaan Jesus iriğniqsuq aasriiñ anipluni Jew-ñuruat agaayyuvikpañatmiñ.

9

Jesus-ḡum Iḡuaqsigaa Anjun Ayaunaruq Aniḡigmiññaaglaan

¹ Jesus pisruksaahigmiñi qiniḡniqsuq anjutmik ayaunaniqsuamik anigatahigmiññaaglaan.

² Maliguaqtañ apiqsruḡniḡaat, “Iisautrii! Kia killuqsautaan anihaniñ ayaunapkaḡniqapauñ? Ilaan naagaqaa anayuqaakkiñ killuqsautaanik?”

³ Jesus-ḡum kiugai, “Taavruma ayaunaha kanjqangitchuq ilaan killuqsathanun unniñ anayuqaakkiñ killuqsathaknun. Ayaunaruq Agaayyutim sanjia qiniḡnaqtitquplugu ilaagun.

⁴ Savaagiraksraḡigikput sivutmun piyumiñaḡnaptikni. Unnuaq tikiññaqtuq, kia-unniñ savagvigiyumiññaisaja.

⁵ Uvaña maani nunami innamni qaumaksruruna nunam iñuiñun.”

⁶ Taatnaanikami Jesus-ḡum tivvuaqhuni nunamun akurrutinigaa maḡgamun, aasriñ nanuklugik maḡgamik taavruma anjutim irrak,

⁷ nipliutiplugu, “Aullaḡutin igḡuḡiaḡun kigiñan narvauranun Siloam.” (Taamnaguug mumiutiqaqtuq Tuyuuḡmik.) Taamna anjun aullaqhuni, kigiñi igḡuḡiaqamiun utiḡniqsuq qiniñlasripluni.

⁸ Iñuunqatañ suli tamatkua qiniḡtikaaniñ injularaupman apiqsruqtati-aḡsiñiqsut, “Unauvva taimñaunḡitpa anjun aquppipluni injulayuk?”

⁹ Iñajisa taivruminajunigaat. Iñajilli nipliḡniḡsut, “Qañaa! Taivruminajunḡitchuq, taatnatun qiniñaaqasniḡaqtuq.” Taamna anjun injimiñik nipliḡniḡsuq, “Taimñaauruna.”

¹⁰ Tamatkua apiqsruḡniḡaat, “Qanuqhutinmi qiniñlasripkakkauvich?”

¹¹ Ilaan kiugai, “Iñuum atiqtaqtuam Jesus-mik irrakka maḡatlamik nanuqqaahugik aasriñ tiligaana Siloam-mun igḡuḡiaquplugu kigiñaḡa. Tarra aullaqtuna, aasriñ igḡuḡsaḡluqqaqtuna qiniñlasriruna.”

¹² Taapkua apiqsruḡniḡaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniḡai, “Naluruna.”

Pharisee-ḡuruat Apiqsruqtuḡaa Iḡuaqsikkauruq

¹³ Tamatkua taamna anjun qiniñlaisimaruq aullautiniḡaat Pharisee-ḡuruanun.

¹⁴ Tamannaguug uvluq Jesus-ḡum maḡatlamik nanuklugik anjutim irrak piñha qiniñlasritquplugu Jew-ḡuruat miḡuiqsiḡviginigaa.

¹⁵ Tarra Pharisee-ḡuruat apiqsruḡniḡaat qanuqhuni qiniñlasripmañaan. Aasriñ uqautiniḡai, “Taivruma maḡatlatiḡlugik irrakka, igḡuqapku kigiñaḡa pakma qiniñlasriruna.”

¹⁶ Pharisee-ḡuruatguug iñajich nipliḡniḡsut, “Taimña iñuk taatnaiḡiplugu iñiqtaqaqtuq Agaayyutmiqnisaunḡiñniqsuq, takku atuḡtaksraq miḡuiqsiḡvikun tupikkutaiñigaa.” Atlatl nipliḡniḡsut, “Qanuḡunimi iñuk killuliqirauruq iñiqtaqatlagisiva taatnatchiñik quvinqaqtuamik savaanik?” Taapkua igluguiniqsut taavrumuuna.

¹⁷ Pharisee-ḡuruat apiqsruḡniḡaat taamna anjun, “Qanuḡi nipliutigitlanayaqpiun ilaa qiniñlasripkaḡniplutin?” Taavruma kiuniḡai, “Sivuniksriqirauruq.”

¹⁸ Jew-ḡuruat ukpiqqutiqaḡumangiñniḡaat qiniñlaiḡigmiñiñ qiniñlasriñha. Kii-saimma tuḡluqpaich taavruma anjutim anayuqaak.

¹⁹ Iñajisa apiqsruḡniḡaich, “Una igḡniḡivitchu? Nipliutigitlavitchu animaha ayaunapluni? Qanuqhunimi qiniñlasriḡa pakma?”

²⁰ Anayuqaakkiñ kiuniḡaich, “Uvaguk iñisimagikpuk ilaa igḡniḡikkaqpuq suli iñisimagikpuk aniḡigmiññaaglaan ayaunaha.

21 Aglaan nalugikpuk qanuqhuni pakma qiñitlasriħha, naagaqaa nalugikpuk kimun qiñitlasripchaha. Ilaa iñuguaniksimaatquq suli kiggutitlasrimaatquq inmiñun. Apiqsrutaqsiun.”

22 Anayuaqañuruak taatna nipliğñiqsuk iqsikkutiqaqhutik Jew-ñuruuanun, takku sivunnianiksimaatquq kia iñuum nalupqinağlugu uqağikpugu Jesus Christ-ñuniługu anitkisiplugu katragviñmikiñ.

23 Taatnaqhutik taapkuak anayuaqañuruak nipliğñiqsuk, “Ilaa iñuguaniksimaruruq, apiqsrutaqsiun!”

24 Tuglilıqługu tuqlulgiññiğaat inmiknun taimña anjun animaruag ayaunapluni aasriñ nipliutiplugu, “Agaayyutim sivuğaañi akiqsruğıñ ilmutun uqağisilħapkun. Uvaguť ilitchuğigikput taimña uisitin killulıqirauħha.”

25 Taavruma kiuniğai, “Ilaan qanusriħha nalugiga. Atausriq ilisimagiga, uvaña ayaunagaluaqtuami pakma qiñitlasriruħa.”

26 Taapkuak apiqsrutqilgiññiğaat, “Qanusriğaqhutin qiñitlasripkaqpatin?”

27 Kiuniğai, “Uqautianikkaluagıpsi aglaan naalağnisunğitħusri. Suvaatami tusraatqıguaqsilgitpisiun? Naaga malıguaqsıutisrukıpsi ilaanun?”

28 Tamatkua kiuniğaat uqanıgluutiplugu, “İlvich taivruma malıguaqtıgıliutıgaaťin. Uvaguť Moses-ñum pigıgaaťıgıt.

29 İlisimagikput Agaayyutmun uqautruħha taimña Moses, aglaan nalugikput tamanna iñuk nakiñ agğıqsılaaħa.”

30 Taavruma anutim kiuniğai, “Atlayuağnarruqtugalukkut nalunikapsiun nakitñıaqtauħhagun, aglaan qiñitlasripkağaaħa.

31 İlisimagikput, Agaayyutim naalağnitlaiħha killuuruanun, aglaan naalağnırağıgai kamagirini suli tupıksrıruat pisuħımiñik.

32 Nunam aullağniisagaťahaniñ tusraangaqsımaitħut iñuñmik qiñitlasripkakkauruamik ayaunapluni animaruamik.

33 Kisianik taimña iñuk agğıqsuanuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumik iñıqtaqalguymiñaitmiuq.”

34 Tamatkua kıgguqłunığaat, “Animagaluaqtutin killukun iñukkuksaanuplutinlu aglaan ilısautniagaqsıvisıgıt?” Taatnaqqaaqługu ilınısa anıniğaat katragviñmiñ.

İrrutchikun Qiñitlaiłaułıq

35 Jesus tusraaniğaa ilaa anıniplugu. Paqıtnamıun nipliutiniğaa, “Ukpiğıviun İğñıħa İñuum?”

36 Taavruma Jesus kiuniğaa, “Uqautınıħa kisuutilaanınik. Uvañali ukpiğıyumiğıgı ilaa.”

37 Jesus nipliutiğaa, “İlvich qiñianiksımaagıñ, suli ilaanuruq pakma uqaqatın.”

38 “Atanııq! Uvañali ukpiğıgıkiñ,” taamna nipliğñıqsuq, aasri sitquqhuni sivuğaanun Jesus-ñum.

39 Jesus nipliğñıqsuq, “Agğığñıqsuħa nunamun pisıgıplugu atanıqsııħıksraq, ayaunaruat qiñitlasripkaglugich, suli qiñitlanasrıruat ayaupkağıaqlugich.”

40 İlanısağuuq Pharisee-ñuruat tarani ittuat tusraa'amıtrun taatna nipliğman apıqsruğıniğaat, “Uvaguťtuuq qiñitlaiħuağıvisıgıt?”

41 Jesus-ñum kiugai, “İlipsi qiñitlaiħupsi killuutaiññıağaluaqtusri, aglaan qiñitlaruagıplıusri ilıpsıtñik killuutiqağıgaaqtusri.”

10

Atrikusraun Ipnaiqaǵvikun

¹ Iłumutuuruamik nipliutigipsi, “Iñuk isingitchuaq ipnaiqaǵvium taluagun, aglaan mayuaqtaqtuaq atlakun tiglinniaqtauruq ivayaqtuqtauplunilu.

² Aglaan isigaktuq talukun ipnaich munaqsrigiraǵigaat.

³ Taluqirrim taluǵutiraǵigaa. Ipnaiich tusraaraǵigaat nipaa tuǵluǵaqmatin atigmiktigun, aasrii ilaan annisiraǵigai.

⁴ Annisianikamigich sivulliuǵaǵigai aasrii ipnaich malikługu nipaa ilisimaplugu.

⁵ Tamatkua atlamik maliutritłaitchut, aglaan qimagaǵigaat nipaa ilisimangitługu.”

⁶ Jesus atrikusrautmik uqautipmatin, ilinjisa kanjicsiñǵiññiǵaat sumik uqautitilaaqtin.

Jesus Nakuuruq Munaqsri

⁷ Jesus nipliutitqinñigai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Uvaña taluuruñja ipnaiñi.

⁸ Atlakauplutin sivumni tikiaruat iluqatin tiglinniaqtaurut ivayaqtuqtauplutinlu aglaan ipnaich naalagnisaitchaich tamatkua.

⁹ Uvaña taluuruñja. Kisupayaaq isigumi uvapkun anniqsugisiruq; ilaa isigtuni naagaqaa aniruni paqittaǵnaqtuq niqiksraǵ.

¹⁰ Tiglinniaqti tikitchaqtuq kisanik tigligiaqhuni tuqutchityaqhuni unniñ piyaqquqtaityaqhuni. Uvañali agqisunja tamatkua iñuich iñuulǵmik piññaqplugich inunaiłlapiagługu.

¹¹ “Uvaña munaqsriłlautaǵigaatñja ipnaich. Munaqsriq nakuuruq tuquyumatiaqtuq ipnaiñik piqusriǵuni.

¹² Akiññañniaqtim munaqsriñungitchua ipnaich pigingitchai. Unitługich qimagaqtuq qinñiqami amaqqumik agqiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kinmaǵugich siamitkaqsiplugich tamatkua ipnaich.

¹³ Akiññañniaqti iñuk qimagaqtuq akiññañniaqtaułhiññalǵmigun. Suk-sraǵingitchai ipnaich.

¹⁴ “Uvaña ipnaich munaqsraat nakuuruq. Iłisimmaǵitka ipnaitka suli ilinjisa uvaña.

¹⁵ Taatnatun Aapam ilisimalħa uvamnik, uvañaptuuq Aapa ilisimagiga. Uvaña piyumatiaǵigaa tuquliksraǵa piqutigilugich.

¹⁶ Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsriññi mi uvaniingitchuat. Tikiu-traksraǵitmitgita, aasriiñ naalagniññiǵaat nipiga. Tarra atautchiññiǵuǵniaqtut ipnaich suli munaqsrii atautchiññamik.

¹⁷ Aapam piqpagigaña tuqutriyumałłapkun piqusriǵlunja iñuñnik, aasriiñ tuqutaunaniikkuma iñugutqikkilħitchunja.

¹⁸ Kia-unniñ tuqutchumiññaitchaña nunurilunja. Uvapkuiñña qaisaǵigiga pisulłapkun, qaiłhiññaǵiplugu suli satułhiññaǵiplugu. Taamna tillisiaǵikkaǵa Aapaaniñ atuqugiga.”

¹⁹ Tarani Jew-ñuruat atingilǵiññiqsut piqusriqhutin tamatkuninja uqaututinik.

²⁰ Iñugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuunǵaǵmik piqagñiqsuq, kinniquruq. Suvaata naalakpisiun?”

²¹ Atlatli niplianiqsut, “Iñuk tuunǵaqtalik uqagumiññaitchuq taatna. Qanuǵuni tuunǵaqtalik qinñitlasripkaigisiva ayaunaruamik?”

Jew-ñuruat Ayaiłħat Jesus-mik

²² Ilgiññiqsuq nigiqpavikaaq Jerusalem-mi. Itqauttutiginiġaa Jew-ḡruuat agaayyuvikpaḡat aḡmalġitqikman taimani qaayugḡnainanikmagich. ²³ Jesus pisruksaaġniqsuq Jew-ḡruuat agaayyuvikpaḡatni Solomon-ḡum Quliġutaanik taggisilinmi.

²⁴ Aasriiñ Jew-ḡruuat avataanun kati'amin nipliutiniġaat, "Qanutun taktigiruami naligutitchaaqsisivisigut? Ilmutun uqauttutigut, Ilvich Christ-ḡvich?"

²⁵ Jesus kiugai, "Uqautianikkaluagipsi, aglaan ukpigingitchipsitña. Savaat iñiqtaġikkaġma Aapaa sanḡiqutaagun uqautigigaatḡa.

²⁶ Aglaan ukpigingitchipsitña atakkii ipnaiġingitlusri.

²⁷ Uvaḡa ipnaima nipiga naalagaġigaat, uvaḡa ilisimaplugich, ilinisa malikḡa.

²⁸ Iñuulġmik isruitchuamik qaitchigitka, ilinich tuquyumiñaiqḡugitunniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchai uvaḡniñ.

²⁹ Sua Aapaa qaiñḡanikkaḡa uvaḡnun kamanatluktuq iluqaaniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ.

³⁰ Aapagalu atausriuruguk."

³¹ Jew-ḡruuat iyaġanik tigusritqilgiññiqsut miñluuġukḡu.

³² Jesus nipliutiniġai, "Sivuqqapsitñi uvaḡa savaaqaqtuami iñugiaktuanik savaallautanik Aapam uvaḡnun iñiqtaġitqukkanjiñik, nalliatigun tamatkua miñluqtuġukpisitña?"

³³ Jew-ḡruuat kiuniġaat, "Savaallautatigun miñluqtuġungitchiptigiñ, aglaan sagluuqtuagutiqaḡḡapkun, takku iñuñhiñaugaluaqhutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutauniplutin."

³⁴ Jesus kiugai, "Maligutaksraġikkapsitñi aglausimaruq, 'Agaayyun nipliġniqsuq, Iipsi agaayyutaurusri.'

³⁵ Kanjqsimagivut uqaḡhich aglausimaruat ilumutuugisiḡhat taimuḡa. Agaayyutim taiñiġai agaayyutinik taipchua iñuich akuqtuiruat uqaḡimiñik.

³⁶ Uvaḡali tigusriaġipluḡa Aapam tuyuġikkaġigaanun nunam iñuñun, qanuqhusrimi nipliavisi saglupluḡa uqaġniġluutigiñipluḡu Agaayyun nipliġama iġniġinipluḡa Agaayyutmun.

³⁷ Ukpiginaḡa savaaqaḡitchuma Aapaa savaanjiñik,

³⁸ aglaan savaaġiniġupkich, ukpiginiġitchaluaġupsitñaunniñ, savaaġikkatka ukpigiiraksraġigisri. Taatnaġupsiuḡ kanjqsiniñiaqtusri nalupqisrunġiġlusri Aapam uvamniitilaanjanik suli uvaḡa Aapamniitilaamnik."

³⁹ Taapkuaguq tigyumatqiaqsilgiññiġaat aglaan annalgiññiqsuq ilinisa arganjitñiñ.

⁴⁰ Jesus utilgiññiqsuq Jordan kuuk ikaaḡuḡu taivruma John paptaaġivianun, aasrii tarani itkaqsipluni.

⁴¹ Iñugiaktuat iñuich tikiagaqsiniġaat avatmun itnaqhutin, "John taimña iñiqtaqaḡitchaluaqtuq quviqnaqtuanik aglaan uqauttutipayaḡa uumuuna iñukun ilumutuuruq."

⁴² Taatnaqhutin iñugiaktuam iñuum ukpiginiġaa Jesus.

11

Lazarus-ḡum Tuquḡa

¹ Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuq atiaqtuq Lazarus-mik atniġñaliġniqsuq. Taamna Bethany nunaaqḡiuraq nukaġiik Mary-mlu Martha-mlu irviak.

² Taamnaguuq Mary taimña kuviriruaq tipragiksaumik Atangum isi-gaiñun aasrii allaqługich nutchamiñik. Taavruma anutnunğa Lazarus atniğñaliğñiqsuq.

³ Nukağiik ağnak tuyuqağniqsuk Jesus-mun kilgutmik itnaqługu, “Ataniiq, ilauraannan piqpagikkan atniğñaliqsuq.”

⁴ Jesus tusraa’ami nipliqsuq, “Taamna atniğñaq isruqağitichuq tuqułıgmun. Atuummigişiruaq kamagikkauñksrajanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iğñiña kamañasikkautquplugu taavrumuuna atniğñakun.”

⁵ Jesus-ñum piqpagigai Martha-lu aniqataalu Mary Lazarus-lu.

⁶ Ilaan tusraa’amiuñ Lazarus atniğñagñiplugu, irviñmiñi ittuallap-saagñiqsuq malğunni uvlunni.

⁷ Tarakña malıgıuaqtini nipliutiniğai, “Ki, utitqıllakta Judea-mun!”

⁸ Malıgıuaqtaiñ kiuniğaat, “İlisautrii! Uvvaquyuuraqnaami Jew-ñuruat iyağañnik miłquťuğñağugaatin, utiğñialgitpiñmi taamuña?”

⁹ Jesus nipliqsuq, “Uvlum qaumanıña sassaqağitpa qulit malğunnik? İñik uvlum qaumanıñani igliğumi putukkitchumiñaitchuq, atakkii qıñiqługu siqıñğum qaummataa marruma nunam.

¹⁰ Aglaan unnuam taaqtuami igliğumi, putukkitekisiruq piılluni qau-mamik.”

¹¹ Jesus taatnaqqaqługich nipliğñiqsuq, “İlauraaqput Lazarus siñiksaqtuq, aglaan iqiiqsitchaqtuğñağıga.”

¹² Malıgıuaqtaiñ kiuniğaat, “Ataniiq, siñikkumi iluaqsiñiaqtuq.”

¹³ Aglaan Jesus piñiqsuaq Lazarus tuquniplugu. Taapkua isrumaniqsut uqağasrukñiaqługu siñiksapiaqtuamik.

¹⁴ Jesus nipliutiniğai nalupqinaiqługu, “Lazarus tuquruq.

¹⁵ Aglaan piqtuğiplusri, qyaruña taamani ingiğlapkun, ukpiqs-risiñiquplusri pitıglugu. Utlaglakput!”

¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malğimik, nipliğñiqsuq malıgıuaqtuqaťmiñun, “Ki! İlisautrii, piqasriğlakput! Uvagullu tuquqatigiymigikput!”

Jesus Anıťiqıgvuruq Suli İñuulhupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, ilıťchuginiğaa Lazarus iluviqtaunaniksimaplugu sisamani uvluni.

¹⁸ Bethany-guuq unasriguni ingiññiqsuq Jerusalem-miñ. Sivisuti-laaqağniqsuq malğuktun mile-laksrayunñatun.

¹⁹ Aasriiñ Jew-ñuruat iñugiaktuat aggiğñiqsut, Martha-lu Mary-lu qıñiqıaqługik araaqtuğıaqługik anıñaurañaknik tuqułhagun.

²⁰ Martha-m tusraa’amiuñ Jesus aggiaqsıplugu anıpluni paağniğaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq.

²¹ Martha-m Jesus nipliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, anıñaurağa tuqunayaitchuq.

²² Aglaan ilisimagıga, pakmaunniñ Agaayyutim qaitchitłagaatin, qanusri-payaamik ingıgıvich inmiñiñ.”

²³ Jesus-ñum nipliutigaa, “Anıñauran anıpçakkaugisiruq.”

²⁴ Martha-m nipliutigaa, “Kañiqsimagıga İlaan anıpçakkaugisiłha aqullıgmi uvlumi.”

²⁵ Jesus-ñum nipliutigaa, “Uvaña anıťiqıgvuruña suli iñuulhuplunı. Kisupayaaq tunñapluni ukpiqsriruq uvamnik iñuugisiruq tuquñagaluaqtuqaunniñ.

²⁶ Suli kisupayaaq iñuuruuq ukpiqsripluni uvamnik tuquyumiñaiıpiaqtuq. Taamna ukpiğiviuñ?”

27 Martha-m kiugaa, "Aa! Ataniiq! Ukpigigiga Christ-ñuñhiñ, Agaayyutim Iğñigiplutin, agqiqsuksrautauruaq nunamun."

Jesus Qulviruq

28 Martha taatnaqqaqhuni utiğniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuqluqlugu nalunaitchipluni, "İisautri agğigñiqsuq, amma utlaqugaatin."

29 Mary-m tusraa'amiuñ iğñiqsruqhuni paağiağniğaa.

30 Jesus-suli tikiñjaniksimaıtłuni nunaaqqimun aglaan itluni taivrumanı Martha-m paağiviani.

31 Jew-ñuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuat araaqtuğniqlugu qiñiqamıtrıñ makıtłuni aniaqsılıqman, isrumaniqsut ilıuvıgmun qiatyaaqsiniplugu aasrii aniaqsriqlugu.

32 Mary-m tikitlugu Jesus qiñiqamıuñ isigaiñun punniqsuq nipliqluni, "Ataniiq! Uvani itchuvich, anıñauraga tuqunayaitchuq."

33 Jesus-guuq qiñiqamıuñ Mary kiñuvğuruaq qıapluni tamatkualu Jew-ñuruat tuvaaqataıñ qıaqasriqlugu, ilaaptuuq ihuıllıullapiağniqsuq İrrutchiğmiñi ilunñutchakhuni.

34 Apıqsruğniqsuq, "Napmunimma ilıvıqpisiun?" Taapkua kiuniğaat, "Ataniiq! Maliguta qiñiğiağun!"

35 Jesus-tuuq qulviruq.

36 Jew-ñuruat qiñiqamıtrıñ nipliğniqsut, "Qanutun atqunaq piqpagitigı-galuagñıqpauñ!"

37 Aglaali ilañich nipliğniqsut, "Uvva uuma qiñıtlasripchaitlaruam ayaunaruam irraknik tuqqutçhaiiyumiñaiññıayağniqpauñ Lazarus, amağaa?"

Jesus-ñum Anıpçagağ Lazarus Tuquñathaniñ

38 İhuıllıullapiaqhuni Jesus utlautiniqsuq ilıuvıgmun inıllaksımaruamun sısıtun ittuamun taluplugu iyagakpañmik.

39 Jesus tiliñigai, "Iyagak piıqsiun!" Martha nipliğniqsuq tuquruam ağnaunğa, "Ataniiq! Tipliğunnaqsıruq. Sisamani uvluni ilıvıqtıanjanıksımaruq."

40 Jesus nipliutıgaa, "Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqqutıtağuvich qiñiğayağniqsutin Agaayyutim kamanautaanik."

41 Tarakña tamatkua iñuich iyagak piıqmatruñ, Jesus aagluqhuni nipliğniqsuq, "Aapañ! Quyagikpiñ tusraaragi'apña.

42 İlisımaruña ataramik naalağniğikma. Taamna nipliutıgıgıgı pıqutıgı-plugich makua iñuich qıchaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqañlapkun uvamnık."

43 Taatnaanıkami nipıtusrıpluni tuqluğniqsuq, "Lazarus, annıiñ!"

44 Tuquñaruuaq aniñiqsuq ilıvıqısisinik nımıqsruqtat argai isigailıu kigiñanalu. Jesus nipliutinıgai, "Qılğutağlugu aullaqtıchiun."

Sıvunniugun Tuqtuchuklugu Jesus

45 Jew-ñuruat iñugiaktuat Mary-muqattaqısimaruat qiñiqlugu Jesus iñıqtaña, turvigıplugu ukpiğıagutrıñiqsut ilaanık.

46 Aglaan ilañich Jew-ñuruat Pharisee-ñuruanun utiğniqsut, aasrii uqautı-plugich Jesus iñıqtañanık.

47 Taatnaqhutıñ Pharisee-ñuruatlu qaukñıñıllu agaayulıqsıt kattutrıñiqsut uqaqsıttaaqıtçırinik uqaqtıgıgukhutin itnaqhutin, "Qanuğısivısa quvıq-naqsıplugu savaañıgun taivruma iñuum iñıqtağun?"

48 "İlaatuqtıçıtçıtuğı taatna iñupayaam ukpiğıagutıgısisıgaa. Aasrıi Rome-mağmiut qaukñıñich piyaqquğısıgaa agaayyvıvkpakput sulı nunaaqıqıput."

49 Taapkua ilanarguuq atiqaqtuq Caiaphas-mik, qaukhiupluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipliñiqsuq, “Kanjiqsimaigataqtusri!

50 Iisimanğıtpisiuñ iluatluha uvaptiknun atautchim iñuum tuqqutauha piqusriğuni iñuñnik uumakña iluqagmi nunaaqqim piyaqqukkauhaniñ?”

51 Taatnaguusq nipliñiğniñiqsuq inmiñihhiñaq, aglaan qaukhiupluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriqiginiğaa Jesus-nun tuqqutriñiksraña Jew-nuruanik,

52 taapkuninahiñaaunğıtchuaq aglaan atausriğutitçitçiguni anayuaağiisun iluqaitnik siammayaaqsimaruanik ukpiqsriuanik Agaayyutmun.

53 Taatnaqhutin tamarrumakña uvlumiñaglaan Jew-nuruat qaukinich sivunniugniqsut, qanuğlugu tuqqutçhuklugu Jesus.

54 Taatnaqhuni Jesus igligatqiniğniñiqsuq sagviluni Judea-mi. Aglaan aullagniqsuq nunamun qanittuamun suviksrailaamun nunaaqqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaqsiplutin maliguaqtiniñu.

55 Jew-nuruat niğiqpagvikaan at taggisiqaqtuq Apqusraaqtitauliğmik qal-liñiqsuq, aasrii iñugiaktuat iñuich nunamiñ utlautipluni Jerusalem-mun niğiqpagvikaam sivuani itqanaiyagiahutin, qaayugñaityaqhutin inmiknik [maliglu maligutaksraq].

56 Iñuich niğiuñniqsut Jesus-mik, Jew-nuruat agaayyuvikpanatnun kati'amin apiqsruqtautiplutin, “Qanuğli isrumavich? Nalupqinaifçhuq utlautigisuknaitçhuq niğiqpagvikaamun taavrumani.”

57 Qaukinich agaayuliqsit Pharisee-nuruatlu tiliriñiqsuat kia iñuum iłitçhugikpagu naniitlaaña Jesus kilgutigitquplugu ilinisa tigusruklu.

12

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

1 Itçhaksrat uvlut sivuatni niğiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitauliğmik Jesus utlautiniqsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniağvianun, taimña Jesus-nun anipçhakña tuqułiğmiñ.

2 Nullautçhiğutiniğaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aqup-piqataupkaqlugu Jesus-mi niğgiviñi.

3 Aasriiñ Mary-m tigusripluni akisullapiaqtuamik tiprağiksautmik kuvviqiniğai Jesus-nun isigai, aasrii nutchamiñik allaqlugich. Naimasruğnaqtuam tiprağiksautim immiğniğaa iluqaan tupiq.

4 Jesus maliguaqtaifiñ ilan at, Judas Iscariot, taimña tunisirauksraq Jesus-mik, nipliñiqsuq,

5 “Suvaata tiprağiksaun tunikkaunğıtpa piñasrunun kavluutinun maninñun, qaisauluniasriñ inuqsraqtuamun?”

6 Taatnağniqsuq pigaqatlulikuunğılaaq inuqsraqtuamik, aglaan ilaa tiglik-tuqtaupluni; maniqağviat akiyağikkani piksraqtuğviraqniğaa.

7 Jesus nipliqsuq, “Iłaksianagu ağnaq! Ilaan pigiliuñ ilakuni taivrumuñ uvluanun iluviqtuaviksrağma.

8 Iłipsi ataramik piqağniaqtusri inuqsraqtuamik iñuñnik, aglaan nayuutiyu-miñaitçhuñ ataramik.”

Sivunniugun Tuqutçhuklugu Lazarus

9 Iñugiaktuarguuq Jew-nuruat tusraaniğaat Jesus ilha Bethany-mi aasriiñ taamuñaqhutin, pisigisruñaqnagu Jesus kisan aglaan Lazarus qiniğiağuklugu, Jesus-nun anipçhakña tuqułiğmiñ.

10 Taatnaqługu qaukłinjich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut tuqqutuchukługuptuuq Lazarus;

11 atakkii ilaa piqutigiplugu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiğach qaukłiisij ukpigiagutriplutinj Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

12 Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlauriat nigiqpagvikaamun taggisiaqatuaq Apqusraaqtitaułimik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun aggiaqsipługu.

13 Ilinjich Palm napaaqtunjitñiñ akiguksraqhutinj paagaqsiñiğaat nipliaplutin, “Hosanna. [Nangagłakput Agaayyun!]

Uvvatuaq Agaayyutim piłiutiqağliun tikitchuaq piqusriqhuni Ataniğmik, *Psalm 118:25, 26*

Agaayyutim piłiutiqağliun Israel-aagmiut Umialgat!”

14 Jesus paqitluni natmaksigvinj mik natmaksiağniqsuq uqałhich aglausimaruatun, itna,

15 “Israel iñugikkañasri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi aggiqigaasri,

natmaksigvium nuğğañani usriaqsiaqhuni.”

Zechariah 9:9

16 Tarani maliguaqtañ kanjisiñiğiñiğaat taamna; aglaan Jesus anjitiqianikman pakmunjaanikhuni, ilinjisa itqağniğaat aglausimaruum uqałhum taatnaqsi-malħa, sulı itqaqmigaat iñuich immiutilħat taivrumunja uqauttutmun.

17 Iñugiaktuarguuq nayuutiruat Jesus-mi Lazarus-mik iluvigimiñ tuqułigimiñ anjitiqisitman, tusraayugaqtirrutiginigaat tamanna atuumaaniktuaq.

18 Taatnaqhutin iñugiaktuat Jesus paağniğaat, atakkii tusraañanikhutin ilaa savaktılaañanik taavrumunja quvinqnaqtuamik.

19 Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaqsiñiqsut, “Uvagut piğunğıllapiagaqsirugut! Takkua, iñupayaat iluqatinj maliutigaat!”

Jew-ñunğıtchuat İlanjisa Uqaqatiqağulħat Jesus-mik

20 İlanjiguuq Jew-ñunğıtchuat akunğuruat tamatkunani Jerusalem-muktuani kamaksrityaqhutinj Agaayyutmik nigiqpagvikaami.

21 Tikiñniqsut Philip-mun Bethsaida-ğmimun Galilee-mi, uqaqhutin, “Anjuun! Uqaqatigillagukkaluağikput Jesus.”

22 Philip-ñum uqautityağniğaa Andrew, malğuuplutikaasrii uqautityağniğaaak Jesus.

23 Jesus kiunigik, “Tuqqutauviksrağa tikiumaruq, sivuniqaqtuaq İñuum İğniñan atqunaq kamagikkauħiksrañanun.

24 Uvanja ilumutuullapiagtuamik uqautigipsi, mukkaaksram nautchiaksraña suunğıtchuq kisianik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taatnaiłiplugu tuquanikami tikiutriraqtuq iñugiatluktuanik nautchiaksranik.

25 Kisupayaam iñuulłi piqpagigumiun tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iñuulłi piqpagingitchumiun nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimunja.

26 Kisupayaam savautisrukkumiña maliktaksrağigaanja, aasrii sumiitçuma tarani savaktiga inniaqmıuq. Kiapayaq savautikpaña Aapam kamañatitkisigaa.

Jesus-ñum Uqaqatiqałħa Tuqqutauħiksrağmigun

27 “Pakma uummatiga ihuıllıuğniqsuq. Qanuq nipliğisivik? Nipliğayaqpik itna, ‘Aapañ! Tikiumapkaqnagu taamna nagliksaaqsıuııq uvanñun?’

Taatnaġnianġitchuġa, takku taamna piqutigiplugu agġiqsaunuruna apqus-raaġiaqfugu taamna nagliksaaqsiuliq.

²⁸ Aapaan! Kamanaqtirrun atqin!" Taatnaqman nipi nipliqsuq qilanmiñ, "Uvaġa kamanaqtinjanikkiga, suli kamanaqtitqikkisiplugu."

²⁹ Iñugiaktuam iñuum qichaqtuam tarani nipi tusraaniġaa aasrii nipliqhutin, "Katlularuq!" Atlaliguuq nipliqsut, "Israġulġum uqaqatigiġaa ilaa."

³⁰ Aglaan Jesus-ġum nipliutiniġai, "Uvaġa piqutigiluna taamna nipi tusagñanġichuq, aglaan ilipsi.

³¹ Pakma tikiumaruq nunam iñuiñ atanniusriaqaliksrana. Tuunġaq, nunam marruma aġalataa akiilrauniaqtuq.

³² Aasrii kivikkauguma marrumakġa nunamiñ nuqitkisigitka iluqaisa iñuich uvaġnun."

³³ Taatnaqamiguuq uqautiginiġaa qanuq tuqqutaaluni nagliksaaġiksrani.

³⁴ Iñugiaktuat iñuich kiuniġaat, "Maligutaksraġikkapta uqausrimagaatigut, Christ iñuugisiñiplugu taimuna. Qanuqhutinmi uqaqpitch, Iñuum Iġñina kivikkaugisiñiplugu? Kisuuva una Iñuum Iġñina?"

³⁵ Jesus kiugai, "Qauma ittuatlullakkisiruq akunnapsitiñi. Qauma piginġaan iñuuniagitchi taaqsisikkaunġitchumuusrii. Uvvatakku iñuum taaqtuakun iñuuniagami, ilisimatlaitchaa napmun sivuniqaqtilaani.

³⁶ Qaummatiqanġapsi ukpiksrisitchi qaumamik, aasrii iñugiliutyumagaasri qaumam."

Ukpisriñġihat Jew-ġuruat

Jesus taatnaqqaaghuni aullaġniqsuq tamatkunakġa iriqhuni ilinjitiñi.

³⁷ Jesus iñiqtaqagaluqatitlugu quviqnaqtuanik savaanik sivuġaatni ukpigiñiñiġaat.

³⁸ Taavrumuuna sivuniksriqirim Isaiah-m uqauttutaa tanjqsitauniqsuq it-naqsimalha,

"Ataniiq! Kisut ukpqsrivat uqauttutigikkaptiknik?

Kisumun Atanġuruam sanġiñi urriqsuqpaun?"

Isaiah 53:1

³⁹ Taatnaqhutin tamatkua ukpiqputaiñiñiqsut, takku Isaiah-suli itnaqhuni,

⁴⁰ "Agaayyutim ayaupkaġai, isrummatinjich muliktugai, ilitchuqsrilaiqġugich qinikkamiknik suli isrummatinjich kanjqsiyumiñaiqġugich, aasriiñ saatkumiñaiqġugich uvamnun mamititqulutinj." *Isaiah 6:10*

⁴¹ Isaiah-m taatna nipliutiginiġaa takku ilaan qiniquġugu Jesus-ġum kamanalha.

⁴² Iñugiaktuat Jew-ġuruat sivulliuqtit ukpqsrigaluaqmiiñiqsut Jesus-mik, aglaan sivuugagiplugich Pharisee-ġuruat anitqunġitlutinj Jew-ġuruat katraġvatiñi. Taatnaqhutin uqautiginiñiġaat sagviglugu ukpqsriñiqtin Jesus-mik.

⁴³ Ilinġa piqpagitlukuġugu iħuaġitchiuliq iñunniñ uumakġa iħuaġitchiuliksragmikniñ Agaayyutmiñ.

Atanniusriaqaliksrat Jesus-ġum Uqaħagun

⁴⁴ Jesus nipliutiniġai nipitusripluni, "Kisupayaaq uvamnik ukpqsriyumi ukpqsriħiñanġichuq uvamnun, aglaan ukpigiġisipmiġaa tuyuġiriga.

⁴⁵ Kisupayaam qinġisimaruam uvamnik qinġisimaqmigaa ilaa tuyuġiriga.

⁴⁶ Uvaġa nunamun qaumatun ilipluna agġiqsaunuruna, kisupayaaq uvamnik ukpqsrikpan, irviqagumiñaiqġugu taaqtuamik.

⁴⁷ Kia ivruma tusraagaluağlugich uqauttutitka tupigingitpagich atannigumiñaitchiga. Atakkii aggiñgitchuñja atanniqsuityağluñja nunam iñuiñik aglaan anniqsuğiağlugich.

⁴⁸ Kisupayaam ayagluñja, uqauttutiga akuqtunğitchumiun, atanniqsimaaq-tiqatquq. Uqalhum uqautigianikkagma atannigisigaa aqulligmi uvlumi.

⁴⁹ Takku uqangitchuñja uvapkuñnaq, aglaan Aapam tuyuğirima tillisiqagañja sumik uqagiraksramnik.

⁵⁰ Uvañja ilisimagiga ilaan tillisigikkañja isruitchuamik iñuulhuruq. Tamanna uqauttutigikkağaa Aapam uqautigañja uqağitquplugu.”

13

Jesus-ñum Iğğuiñha Maliguaqtimi Isiganjñik

¹ Aasriñ sivuurañani niğiqpagvikaam taggisigaaqtuam Apqusraaqti-tauligmik, Jesus ilisimaniqsuq aullağviksrani tikisilañjanik nunamiñ marrumakñja Aapamun. Ilaan pigikkani piqpagiragiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginiğai isruanunaglaan.

² Jesus-lu maliguaqtinilu nullautchigñiqsut. Tuungaum isrummianinğigaa Judas Iscariot, Simon iğñigikkañja, tunitquplugu Jesus.

³ Jesus-ñum ilisimanigaa Aapam aatchuutigitilañja iluqaan sanñi inmiñun. Ilisimapgigaa agğiqsilaani Agaayyutmiñ sulı aullağniaqtilaani Agaayyutmun.

⁴ Tarraasriñ Jesus makinniqsuq niğğivinñiñ, aasriñ qalliich atnuğaañi piqğugich, ivgutmik tapsipluni.

⁵ Aasriñ kuviripluni imigmik iğğugviuramun, iğğuaqsıplugich maliguaqtigikkağmi isiganjich, aasriñ allaqtıqğugich ivgutmik tapsigikkağmiñik.

⁶ Simon Peter-m tikitmani nipliutiniğaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iğğugniaqpigich isigatka?”

⁷ Jesus-ñum kiugaa, “Pakma nalugiñ savaagikkağaa, aglaan aquvatigun ilitchuğisigisiñ.”

⁸ Peter-m nipliutiliğñiğaa, “Qakugununnıñ isigatka iğğugumiñaiپیاییتین.” Jesus-ñum kiuniğaa, “Iğğugitchupkich isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvañni.”

⁹ Simon Peter-m kiulgiñniğaa, “Ataniiq! Isigañhiğagingisatka aglaan argatkalu niaquğalu.”

¹⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Kisupayaaq iğğuaniksımaruaq salumallapiaghuni iğğutqıksuğraunğitchuq avataagun isigañ. Iluqasri salummaqsımarusri aglaan taamna atausriq.”

¹¹ Jesus ilisimanigaa kisumun tuniñiaqtilaani; taatnaqhuni nipliutiginiğaa, “Iluqasri salummaqsımarusri, aglaan atausriq.”

¹² Ilaan isiganjich iğğuanikamigich atıqianıkkugich atnuğaañilu utıgnıqsuq inimiñun niğğivinñun. Aasriñ apiqsruğniğai, “Kanıqsıvisi sutilaamnik ilipsitñun?”

¹³ Taiyugıpsitña Ilisautrimik sulı Atanıgmik, aasri nalaunñapluni taatnaıqısi, atakkii taavrumıñauruñja.

¹⁴ Uvañjaasrii, ilipsi Atannapsi sulı Ilisautripsi, isigasri iğğugıtka. Ilipsısuuq iğğuatıruksraurusri isigapsitñik avatmun.

¹⁵ Qaitchigıpsı urrautıksrapsitñik, ilipsısuuq iñıqtaaqapulısi iñıqsiñıaptun ilipsitñun.

¹⁶ Ilumutuallapiaqtuamik uqautıgıpsı, Savaktaagruk kamanatluk-tuanunğitchuq atanıgmıñiñ, unniñ uqıraqtı kamanatlunğitchuq taavrumakñja tuyuğirimiñiñ.

17 Iisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaqtusri atuǵupsigik.

18 Taamna nipliutigingitchiga iluqapsigun. Iisimanigitka taapkua piksraq-taagikkatka, aglaantuuq uqaliq aglausimaruaq immiqsuksrauruq itna, 'Iñuk nigiqatiga niqumik akilligiuqtuq uvamni.'

19 Kilikkipsi taavrumiña pakma atuomaliksrañan sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpigiquplugu ilaanutilaammik.

20 Iumutuullapiaqtuamak nipliutigipsi, iñupayaam akuqtuǵumiñ kiñapayaaq tuyuǵikkaǵa akuqtuqmiragigaañaptuuq. Suli akuqtuipayaqtuat uvamnik akuqtuqmiragigaañ tuyuǵiriga."

Jesus Sivuniksriquruq Tunikkauksraǵmiñik

21 Taatnaqqaagugich Jesus ihuilliuligñiqsuq irrutchigmiñi aasrii nipliuti-plugich, "Iumutuullapiaqtuamak nipliutigipsi, ilapsi tuniñiǵaaña."

22 Maliguaqtit qinǵutiasiqsiñiqsut avatmun, kanjicsiñigillapiaqǵugu.

23 Maliguaqtit ilañat, taimña Jesus piqqagikkaña, aquppiñiqsuq tugliupluni Jesus-mun.

24 Simon Peter-m urriqaniǵaa itnaqhuni, "Apiqsruǵuñ kisumik uqau-tiqaqtilaaña."

25 Taamna maliguaqti qallilaahuni Jesus-mun apiqsruǵniqsuq, "Kisuuva, Ataniq?"

26 Jesus kiugaa, "Ilaañuruq qaitchikkaǵa uumiña qaqqiaviñauramik misruqqaaglugu imiqqamun." Tarakña tigusripluni qaqqiaviñigmik misruqqaaglugu qaiññiǵaa Judas-mun, igñiñanun Simon Iscariot.

27 Judas tiguluqqaagaa qaqqiaq Tuungaum isigñiǵaa. Tarani Jesus-ñum nipliutigaa, "Savaagisrukkan piñuñ qilamik!"

28 Nalliataunniñ niginiñatauruat kanjicsiñigñiñiǵaat qanuutautilañanik Jesus-mun nipliutilha.

29 Ilañich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas aňalatigipmagu maniqagvinat, Jesus-mun tauqsigiquniplugu inuǵikkaǵmiknik nigiqpagvikaami, unniñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuñanun.

30 Judas akuqtuanikamiñuñ qaqqiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuañuruq.

Nutauruaq Tilliñ

31 Judas anianikman Jesus nipliqsuq, "Pakma Iñuum Igñiña kamanaqsip-kakkauruq. Suli Agaayyun kamanaqsipkakkauruq Ilaagun.

32 Aasrii Agaayyun kamanaqsipkakkauñiqpan Ilaagun, Agaayyutimtuuq inimiñ sagvigisigaa kamanautaa Igñiñan Iñuum, Ilaan kamanausriǵlugu tarvauvaa.

33 Iilgauramaañ! Uvaña nayuutiqqakkumiñaiqsuña. Pakaqsigisi-galuagipsitña, aglaan Jew-ñuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, 'Aullalguitchusri aullagviniñiakkamun.'

34 Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun piqqakutiyumuusri! Atriǵugu piqqaksriǵiǵa ilipsitñik, taatnatuntuuq piqqagñikkumuusri.

35 Avatmun piqqakutigupsi, iñupayaat ilitchuǵigisigaañ uvamni maliguaqtauñiqsi."

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piñlaaliksrañanik

36 Simon Peter-m apiqsruǵniǵaa, "Ataniq! Napmuñniaqpitch?" Jesus-ñum kiuniǵaa, "Pakma malilguitchiñ aullagviniñiakkaga, aglaan aquvatigun malikkisigikma."

³⁷ Peter-m apiginiġaa, “Ataniiq! Suvaata malilguitpigiñ pakma? Uvaña tuqulhiñaaguqtuña pisigilutin.”

³⁸ Jesus-ñum kiugaa, “Itqanaipiaqppich tuqqtusukkuña? Iļmutuuruamnik nipliutigikiñ, aqargiqpak qalġunaiññaan piilaagutigigisigikma piñasruniaglaan.”

14

Jesus-ñum Apqutaulha Aapamun

¹ Jesus-ñum nipliutigai, “Thuļliuqtitnagich uummatisri. Ukpigisrimaagitchi Agaayyutmun, uvamnun ukpiqsriļusripsuuq!

² Aapaa kiñungani iniksrat iñugiaktuat ittut. Itqanaiyautityaġniagipsi iniksrapstitnik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan.

³ Aasrii aullaġuma itqanaiyagiagļugu iniksraqsi aggitqikkisiruña, aasrii uvañnun inmagusri nayuutitlasriļusri nani itchuma.

⁴ Aasrii iļitchuġianikkiksi qanuq tikiññialiksraqsi taivrumuña aullaġniagvigikkamnun.”

⁵ Thomas-ñum nipliutigaa, “Ataniiq! Iļisimangitchikput napmuniaqtilaan. Qanuġlugu taivrumuñaġniathum apqutaa iļisimagisvisigu?”

⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña apqutauruña, iļmutuupluña, suli iñuulhupluña. Kiñaunniñ Aapaanukkumiñaitchuq kisanik uvapkun.

⁷ Pakma iļitchuġi’apsitña iļitchuġipmigiksispsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakñaniñaglaan iļisimagiksi suli qiñiqsimaplugu.”

⁸ Philip-ñum nipliutinigaa, “Ataniiq! Aapamik urriqsuutitigut. Taamna inuġikkatuaġigikput.”

⁹ Jesus-ñum kiugaa, “Takiruami nayuuti’ama ilipsitñi naagasuli iļitchuġingitpiña, Philip? Kisupayaam qiñiqsimaruum uvañnik qiñianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliupich Aapamik urriqsuutitquplursi?”

¹⁰ Philip! Ukpigingitpiuñ uvaña Aapami nayuutitilaaga suli Aapa uvañni itilaaja? Tamatkua uqalħich uqautigianikkatka ilipsitñun uvamninqnisaungitchut. Aapauruam nayuutiruam uvañni iñiqtaġigai savaani.

¹¹ Ukpigisritña uqaqama Aapami itilaamnik suli Aapa uvañni itilaanjanik! Naagaunniñ ukpigisritña savaapkun.

¹² Iļmutuuruamnik nipliutigipsi, kisupayaaq ukpiqsriruuaq uvapkun savañniaqmıuq savaaġikkamnı, piñiaqtuqunniñ kamanatluktuanı savaanık tamatkunakña, atakkıi aullaaqsiruña Aapaanun.

¹³ Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusripayaamik inġipsi attapkun piqutigilugu Aapauruam kamañatitauħksrañagun uvapkun Iġñıġuruakun.

¹⁴ Sukupayaaq inġıpsitña atıġıkkapkun, iñıqtaġıgisıgıga.

Akiqsruun Ipqitchuam Irrutchim Qaisaulksrañanun

¹⁵ “Pıppagıpsıtña tupıgıgıgısrı tıllısıtka.

¹⁶ Aasrii inġıgıgıgıga Aapa qaitchıtqulusrı atlamık ikayuqtıksramık nayuqtıksrapstınik qañavak taimuña.

¹⁷ Taamna Irrusrıgıgıga iļmutuulħum. Nunam iñuiñ akuqtulguitchaat qiñingitlugu unniñ kanıqsımaıtılugu. Aglaan iļisimagiksi, takku iñuuqatauruq piqatıgıplusrı suli ilipsitñıinnaqtuq.

¹⁸ “Unıthumıñaitchıpsı kısıññuġusrı. Utıġıħıthčuña ilipsıtñun.

¹⁹ Sivıksıuramı nunam iñuiñ qiñıtıkkumiñaiġısaatña aglaan ilıpsı qiñıġıgıpsıtña, takku iñuuħapkun ilıpsıpsıuq iñuugısrısrı.

²⁰ Taimña uvluq tıktıpan iļıthčuġıgıgıgıksı Aapamni itilaaga suli ilıpsı uvamni, aasrıpsıuq uvaña ilıpsıtñı.

²¹ Kisupayaaq piqaqtuaq tillisimnik tupigiplugillu ilaanuruq piqpaksrirauruq uvamnik. Aapaa piqpagigisigaa piqpaksriruuaq uvamnik. Uvanjaptuuq piqpagigisigiga ilisimapkagluna ilaanun.

²² Judas-Num (Iscariot-nungitchuam) nipliutinigaa, “Ataniiq! Qanuġutin ilisimapkaġisivich uvaptiknun ilisimapkasruŋaqnak nunam iŋuiŋun?”

²³ Jesus-Num kiugaa, “Kisupayaam piqpaksriruam uvamnik tupigigisigai uqaġatka. Aapaa piqpagigisigaa suli Aapagalul tikitkisigikpuk iŋuuniaqasriġlugu.

²⁴ Kisupayaam piqpaksriŋgitchuam uvamnik tupigitlaitchai uqaġatka. Uqaġhich tusraakkasri uqaġiŋgitchitka, aglaan agġiaġaqtuq Aapamiŋ tuyuġirimniŋ.

²⁵ “Tamatkuniŋa uqautigipsi nayuutinŋaġmasuli ilipsitŋi.

²⁶ Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tuyuġiraksraŋan attapkun ilisautigisigaasri supayaamik itqaqtitaġlugillu iluqaisa uqauttutitka ilipsitŋun.

²⁷ Qiŋuiŋŋamik unirvigigipsi. Tutqutimnik tutqutiqaqqtichi. Nunam iŋui qinuiŋŋaqaġumiŋaitchut qinuiŋŋaqaqtirruptun. Iŋuiliuqtitnagich uummatisri! Iqsisuŋaqsri!

²⁸ Tusraagipsitŋa nipliġama aullaġniagŋipluŋa, aglaan agġitqinŋiagŋipluŋa ilipsitŋun. Piqpagipiagŋigupsitŋa quviasrugayaġaluaqtusri aullaġniagŋiŋapkun Aapamun, atakkii ilaa kamanatluktuaq uvamniŋ.

²⁹ Tamarrumiŋa pakma kilianikkipsi atuummigaluaqnagu ukpiqsritqupluri atuummiluni pikpan.

³⁰ Tarakŋaaglaan uqaqtuqatigilguigŋiagŋiŋgipsi, takku nunam marruma aŋalataa, Tuuŋaġ, agġiaqsiruaq. Ilaa piitchaluaqtuq saŋŋimik akiililuna,

³¹ aglaan nunam iŋuiŋ ilitchuġiraksraġigaat piqpaksriŋiġa Aapamik. Taatnaqġuq tupigiraġigiga Aapam tillisipayaana. Makillusri, uvakŋa aullakta!”

15

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

¹ “Uvaŋa atriqaqtuŋa napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchirriqiraupluni.

² Ilaan piigagigaa akigupayaaq uvamniittuaq asrirriraġanġitman, suli nagguksaqġuq akigupayaaq asrirriraġaktuaq asrirripsaaquplugu.

³ Ilipsi salummakkaunaniqtusri uqaġikun uqautigianikkapkun ilipsitŋun.

⁴ Piqatautuiŋaġitchi uvamni suli uvanjaptuuq ilipsitŋi. Uvamni nayuutingiqsuuŋuġupsi asrirriaqaġumiŋaitchusri, atriġlugu akiguaq inŋmigun asriritlaitchuaq kisianik napaaqtumi itnami.

⁵ Uvaŋa atriqaqtuŋa napaaqtumik, ilipsiasriŋi akiqqutun. Kisupayaaq nayuutiruaq uvaŋi suli uvaŋa ilaani, atqunaq asrirriaqaġisiruaq, takku sumik iŋiqsiyumiŋaipaiaqtusri piilluna uvaŋa.

⁶ Kiŋapayaaq nayuutingitchuaq uvamni ittuq akiqqutun igitaupluni tuqul-liruatan. Taatnatchich akiqqut katitlugich ikniġmun igittaġigaich ikipkaġviksraŋatnun.

⁷ Ilipsi uvamni nayuutigupsi suli uqaġikkatka ilipsitŋi, aasriiġi qanutchimik pigiyumakkapsitŋi iniqsrugupsi qaisauniaqtuq ilipsitŋun.

⁸ Aapaa kamanautaa qinŋiŋnaqtitaugisiruaq tumigilugu atqunaq savaaqqal-lautaiqi. Taatnatun ukpiqnaqsigiksi maliġuaqtigitilaqsi uvamnun.

⁹ Piqpagikkagigipsi atriġlugu Aapaa piqpaksriŋha uvamnik. Nayuutititchi piqpakkutimni.

¹⁰ Tillisitka tupigigupsigik piqppakkutimni itkisirusri, atriluguptuug uvaŋa Aapaa tillisaiñik tupiksripluŋa itmatun piqppakkutaani.

¹¹ Tamatkuniŋa uqautigipsi quvianaġikkaġa ilipsitñiitquplugu, suli quvianaġaġuplusri naamaruamik.

¹² “Unauvva tillisiga, piqppakutiyumuusri avatmun atrilugu piqppaksriñiġa ilipsitñik.

¹³ Kiñaunniñ kamanatluktuamik piqppakutaitchuq uumakŋa iñuum qaitchiñhaniñ iñuukigmiñik piqutigiplugich ilauraani.

¹⁴ Ilipsi uvaŋni ilauraanurusri tillisitka atuġupsigik.

¹⁵ Savaktaaġrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaaġruum ilisimatlaitcha ataniġmi suraġaħa. Aglaan ilauraanik taiyuutiġaġisigipsi, takku supayaamik Aapamniñ tusraakkamnik ilitchuġipkaġipsi.

¹⁶ Ilipsi piksraqtaaġiñitchipstña, aglaan piksraqtaaġigipsi suli nalunaigusri asririġaġuplusri iñuġiġlugu suli asrirituiñagusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchiġisigaasri qanusripayaamik inġiġupsiuŋ attapkun.

¹⁷ Taatnaqhusri taatnaiñiplugu tiligipsi piqppakutitquplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriñhat Maliguaqtinik

¹⁸ “Nunam iñuiñ uumigipasri itġaġiraksraġigiksi uumigikkauġiġaptuug sivupsitñi.

¹⁹ Ilipsi pigipkaġupsi nunam iñuiñun, piqpaginayaġaasri pimiktitun ililusri. Aglaan piksraqtaaġigipsi marrumakŋa nunakuuġigmiñ pigiñiġisitlusri tamarumunġa; taatnaqhusri nunam iñuiñ uumigigaasri.

²⁰ Itġaġiyumaġiksi uqalħich uqautigikkatka ilipsitñun, ‘Savaktaaġruk kamanatluktuanuñitchuq ataniġmiñiñ.’ Ilinjisa piyuakkaġiġaatŋa, tarrali piyuġisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttititka, tarrali tupigigisigaasripsuuq.

²¹ Aglaan ilinjisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkaġis uvaŋnun, ilisimanġitlugu tuyuġiriga.

²² Agġiñitichuma suli uqautingitchupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisanġitchuuġutiksraitcut killuqsautmiktuġun.

²³ Kisupayaam uumigi'amiña Aapagaptuug uumigipmiriġiġaa.

²⁴ Savaaġaqsimaitchuma akunġatni iñuum iñiqtaġingaqsimaisaġanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qñianikkaluaġlugu iñiqtaġa uumigituiñiġaatŋa suli Aapaga.

²⁵ Taamna taatniittuksrauruq tanġiplugu taimña uqautauruq aglaksi-makkaŋa maligutaksriusraiñitñi, ‘Uumigigaatŋa patchisailaakun.’

²⁶ “Aglaan ikayuqti agġiġpan, tuyuġiniakkaġma Aapamiñ, Irrusria ilumutuuhum Aapamiqnisauruq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun.

²⁷ Uqaġisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullaġniñhaniñ.

16

¹ “Uqautigipsi tamatkuniŋa ukpiqputaiquñitlusri.

² Iñuich anitġataġisigaasriunniñ ilinjisa katraġviñmikniñ. Aa, piviksraq tik-itichumaqtuq kia iñuum tuqquatchumisi savautriñasrukniġisirusuq Agaayyutmik.

³ Taatnaiñilugu irrutigisigaasri ilitchuqsrimaiñiġmikkun Aapamik unniñ uvaŋnik.

⁴ Aglaan uqautigipsi tamatkuniŋa itġaġitquplugich uqauttititka ilipsitñun taimanigu irrutiaqsikpasri taatnaiñilugu. Uqautingitchaluaġipsi tamatkuniŋa maliguaqsutiġaġapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaᅇa

5 “Aglaan pakma utiᅇniaqama ilaanun tuyuᅇirimnun nallipsi apiqsruq-tanᅇitmigaatᅇa napmuᅇaqsisilaapkun, ‘Napmuᅇniaqpitch?’

6 Aasriiᅇ pakma kilikapsi aliatchaktusri.

7 Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, iᅇuatlukkisuruq aullaliksraᅇa. Uvvatakku aullanᅇitchuma ikayuᅇqtiksrapsi utlanᅇnianᅇitchaasri. Aglaan aullaᅇuma tuyuᅇᅇisigiga ilipsitᅇnun.

8 Aasrii agᅇᅇiᅇumi iᅇitchuᅇipkaaᅇsᅇisigai iᅇui nunam nalaunᅇitᅇutᅇ kil-uqsautikun suli nalaunᅇaruᅇᅇikunlu atanniiviksarakunlu.

9 Uᅇautiᅇisigai nalaunᅇiᅇiᅇitᅇ utᅇ killuqsautikun takku ukpiqsriᅇᅇitᅇ utᅇ uvamnik,

10 suli nalaunᅇaruᅇᅇikun takku Aapamuᅇniaᅇutᅇa aasrii qiᅇitqiᅇkumiᅇiᅇaitchisᅇiᅇa,

11 suli atanniivikun takku aᅇalatchiruaᅇ marrumani nunami Tuunᅇaᅇ atan-nikkaunᅇanᅇtuᅇ.

12 “Uᅇaksraᅇaᅇaᅇuᅇaᅇ iᅇuᅇiaktuanik ilipsitᅇnun aglaan pakma kaᅇiqsiyumiᅇiᅇaitchusri.

13 Aglaan Ipqitchuaᅇ Irrusriᅇ ilumutuᅇuᅇiᅇmiᅇk iᅇitchuᅇipkairuksraᅇ agᅇᅇiᅇumi, ilaan kaᅇiqsiᅇpchaᅇaᅇsᅇisigisaasri iluᅇaᅇanik ilumutuuruanic. Ilaa uᅇaᅇumiᅇiᅇaitchuᅇ aᅇalatchiᅇiᅇaᅇmatun imigun aglaan uᅇautiᅇisigisaasri tusaakkagᅇmiᅇiᅇk, suli quliaᅇtuᅇaᅇutᅇinaᅇaasri sunik tikitchuksranik.

14 Ilaan kamaᅇaᅇtᅇkisigaᅇaᅇ, takku uᅇaksraᅇiᅇkaᅇa quliaᅇtuᅇaᅇiniᅇaᅇa ilip-sitᅇnun.

15 Iᅇuᅇaᅇan Aapam piᅇikkaᅇa piᅇipmiᅇigaptuuᅇ. Taatnaᅇᅇuᅇ nipliutigᅇigiga Ipqitchuamun Irrutchimun quliaᅇtuᅇaᅇiniᅇaᅇniᅇᅇuᅇ ilipsitᅇnun uᅇaksraᅇiᅇkaᅇa.

Alianaᅇ suli Quvianaᅇ

16 “Sivikisuurami qiᅇiᅇᅇisaallakkisᅇipsiᅇiᅇa, aasriiᅇ kiᅇiᅇvaᅇaᅇuᅇun qiᅇiᅇaᅇsiᅇᅇiᅇuᅇaᅇ.”

17 Iᅇaᅇitᅇuuᅇ malᅇuᅇaᅇtaᅇiᅇn uᅇaᅇaᅇsiᅇiᅇisut avatmun, “Sumik uᅇautivatigut itᅇaᅇami, ‘Akuniisruᅇaᅇasri qiᅇiᅇᅇiᅇᅇisᅇipsiᅇiᅇa aasriiᅇ taamuunavak qiᅇiᅇaᅇsiᅇᅇiᅇuᅇaᅇ,’ suli itᅇaᅇami, ‘Aullaᅇniaᅇutᅇaᅇ Aapamun?’

18 Qanuutauva ‘sivikisuuraᅇ’? Uvaguᅇ kaᅇiqsitᅇaᅇitᅇchikput sumik uᅇaᅇ-tiᅇaᅇaᅇ.”

19 Jesus-ᅇum kaᅇiqsimaᅇᅇuᅇuᅇ apiqsruᅇᅇuᅇᅇat taavrumuuna nipliutinᅇiᅇa, “Apiqsruᅇtuᅇtivisi ilipsitᅇnun sumik qanuutaᅇtiᅇaᅇtᅇilaᅇanᅇiᅇk uᅇaᅇaᅇama, ‘Akuniisruᅇaᅇasri qiᅇiᅇᅇiᅇᅇisᅇipsiᅇiᅇa aasriiᅇ taamuunavak qiᅇiᅇaᅇsiᅇᅇiᅇuᅇaᅇ.’ Taamna apiqsruᅇtiᅇisᅇukᅇuᅇuᅇ uᅇaksraᅇaᅇutᅇigivisiᅇuᅇ akunnapsitᅇiᅇ?”

20 Uvaᅇa nipliutigipsi ilumutuuruamik, qiᅇapkaᅇusᅇiᅇuᅇ alianniᅇuᅇtᅇillusiᅇuᅇ nunam iᅇui quviatchakkisᅇrut, aglaan alianniᅇuᅇiᅇqiᅇsᅇiᅇ mumikkisᅇuruᅇ quvias-ruᅇiᅇmun.

21 Aᅇnaᅇaᅇ qiᅇtunᅇiᅇuᅇtuᅇaᅇ auliyaᅇtipmani nagliksaᅇaᅇaᅇtuᅇ tᅇiᅇumaᅇᅇagun atᅇiᅇᅇam, aglaan annaanᅇtiᅇqami puuyuᅇaᅇᅇiᅇaᅇ nagliksaᅇᅇiᅇ auliyaᅇsriᅇami, quviatchagaᅇtuᅇ iᅇaalugruaᅇ aᅇipman nunamun.

22 Taatnatun alianniᅇuᅇtiᅇaᅇaᅇaᅇuᅇᅇusri pakma aglaan qiᅇiᅇitqiᅇkisᅇiᅇᅇitᅇchipsi suli uummatᅇsri quviatchakkisᅇrut, aasriᅇ kia-unniᅇiᅇ iᅇuum ivayaᅇaᅇiyumiᅇiᅇaitchaᅇ quvianaᅇaᅇ ilipsiᅇiᅇiᅇn.

23 Taivrumani uvlumi apiqsruᅇaᅇaᅇsiyumiᅇiᅇaitchipsiᅇiᅇaᅇ sutigun. Uᅇautiᅇipsi ilumutun, Aapam qaitᅇiᅇisigisaasri ilipsi inᅇᅇuᅇsiᅇuᅇ qanusriᅇayaᅇamik attapkun.

²⁴ Uvvanunaglaan iniqsruqtangitchusri sumik attapkun. Iniqsruğitchi ilipsiļi akuqtuyumuusri suli quvianaksraqsi inuñaitchumuug.

Akiilñiñha Jesus-ñum Nunam Iñuiñik

²⁵ “Uqautigipsi tamatkuniña atrikusrautitigun. Pivik tikitchağumaruq uqağuiğviksraga ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kanjqsinaqsilugu Aapauruakun.

²⁶ Taimña uvluq tikitpan, iniqsruqtağisigiksi attapkun. Uvañauñniñ iniqsruutingitkipsi Aapamun.

²⁷ Uvvatakkun Aapam piqpagigaasri takku piqpakstripluuri uvamnik suli ukpiqsriplugu agğiqsimaliğa Agaayyutmiñ.

²⁸ Uvaña ilmun agğiqsuami Aapamiñ marrumuña nunamun. Uvva pakma aullaqaqsilğitchuña maakña nunamij utiqsaqluña Aapamun.”

²⁹ Maliguaqtañiñ nipliutiniğaat, “Uvvaliqaa uqañiñ kanjqsinaqtuq. Pakma uqağitçhutinunniñ atritigun.

³⁰ Uvagu kanjqsigikput pakma ilisimalhiñ supayaamik. Inuqnağitçhuq kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpiğigikput agğiqsuanjuñiñ Agaayyutmiñ.”

³¹ Jesus kiugai, “Uvvaapakma ukpiqsriļiqpaalukpisi?

³² Pivik tikiññiaqtuq, tikiuamaaniktuqami, iluqasri siammayaaqti- tauliksraqsi, atausriukattaagusri kiñunnapsitñun kisinjuğluña. Aglaan kisimallapiaq inğitçhuña, takku Aapaa nayuğaña.

³³ Tamarrumiña uqautigipsi qinñiññiaqapulusri piqatauhapsigun uvamni. Nunam iñuiñ nagliksaaqtitkisigaasri, aglaan quviatchağikkitchi. Uvaña akiilñianksimagiğa nunam anjalataa.

17

Jesus-ñum Iniqsruñha Inmiguñ

¹ Jesus taatnaamikami, ilaa aagluqhuni nipliğñiqsuq, “Aapañ, pakma piviksraq tikiumaruq. Kamañaqsiqkağun Iğñiğñi, Iğñiqpili kamañaqsiyu- magaatin.

² Uvvatakkun ilvich anjalatchitlapkağñiñ iluqaitñik inuñnik suli qaitçhitlapluni isruitchuamik inuñniğmik iluqaitñun qaisağikkaqnun ilaanun.

³ Una isruitchuaq inuñniq itnautauruq, inuñich ilitçhuqsriļksrañat ilipnik kisivich ilmun Agaayyutautilaaqnik suli ilitçhuğilugu Jesus Christ ilvich tuyuğikkan.

⁴ Ilitçhuğipkautianikkiga kamañhiñ nunam inuñniñ. Itqanainanikkiga savaaksrirutigikkan uvañnun.

⁵ Pakma, Aapañ, kamañaqsiqkañña sivuqqañni, kamañautim atrinjanik pigikkağma itnama ilipni nuna iniqtaugaluqağnuñniñ.”

Jesus Iniqsruutriñha Maliguaqtimiñik

⁶ Uvaña ilitçhuğipkautigianikkikpiñ inuñnun ilvich qaisaqnun uvañnun mar- rumakña nunamiñ. Ilvich pigiliutigitin, aasriñ qaitkitin uvañnun, aasriñ tu- pigiğaat uqañiñ.

⁷ Pakma ilitçhuğigaat suapayaaq qaisan uvañnun agğiqsañha ilipniñ.

⁸ Qaitçigitka uqağimik qaisaqnun uvañnun. Iinisa akuqtuqlugu, ilitçhuğigaat ilmun agğiqsuanjuğa ilipniñ ukpiğiplugu ilipnun tuyuğiliğa.

⁹ Agaayyutigitka tamatkua. Pakma agaayyutitçhitka nunam inuñni, aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin uvañnun, takku ilinç pigigitin.

¹⁰ Iluqaan uvaŋa piga pigipmigiñ suli iluqaan ilvich piñ uvaŋaptuuq pigigiga, aasriiñ kamanahiŋa qiniŋnaqtitauruq tamatkunuuna.

¹¹ Pakma utlautiniaqtuŋa ilipnun nunami inŋigilunja, aglaan tamatkua inniaqtut nunami. Iŋqitchuaq Aapaan! Qaunagiyummigitin annautruŋlugich sanŋigikkaŋagun atigikkaqpiç qaisaŋikkapkun uvaŋnun, ilinjiŋi atautchiiñauyumuut atrilugu uvaguk atausriuliŋqupk.

¹² Uvaŋa nayuutinnamni nunami ilinjitni qaunagigikkatka annautruŋlugich sanŋiagun atigikkaqpiç, ilvich atchiutigikkapkun. Qaunagigitka aasrii atausriquuniiñ tammangitchuq, aglaan taimña iñuk tammaqtuksauruaq, Agaayyutim uqaŋha immiutaupluni.

¹³ Pakma utlautiyasriŋa ilipnun. Taatnaiŋiplugu uqaqtuŋa innamni nunami, ilinich piqaquplugich quvianagikkamnik inuŋaiŋlugu.

¹⁴ Qaitchiruŋa uqaliŋnik ilinjitnun, aasrii nunam iñuiñ uumigigaich, takku piqatigingiqŋugich nunam iñui atriplugu uvaŋa piqataunŋiŋiŋa nunam iñuiñun.

¹⁵ Uvaŋa inŋiqsrungitchikpiñ piiqulugich marrumakŋa nunamiñ, aglaan inŋigikpiñ qaunagitquplugich piŋinŋaiŋlughich tuunŋaŋmiñ.

¹⁶ Uvaŋa piqataunŋitmatun nunam iñuiñun ilinjituuq piqataunŋitchut nunam iñuiñi.

¹⁷ Ilumutuulŋapkun ipqiqsimaakkich ilipnun. Uqaŋhiñ ilumutuuruq.

¹⁸ Tuyuŋigitka nunamun, ilvittuuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun.

¹⁹ Ilinich piqutigiplugich ipqiqsimaagtunja ilipnun, ilinjituuq ipqiqsimaquplugich ilipnun ilumutuulŋikun.

Jesus Inŋiqsrutiŋha Ukpigtuanjuruapayaanic

²⁰ “Agaayyutingitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuuq taipchua ukpiqsriruaksrat uvamnik ilinŋisa uqaŋhatigun.

²¹ Agaayyutigitka iluqaŋmiŋ atautchisun itquplugich. Aapaan! Atautchisuttuq illich uvaptikni, atrilugu ilvich uvamniitmatun suli uvaŋa ilipni. Taatnatuq atausriyumuut, taavrumuunali nunam iñuiñ ukpiŋiagutiyumigaat ilvich tuyuqaŋhiñ uvaŋnik.

²² Uvaŋa qaitchigitka atrinjanik kamanahiŋqpiç qaisaqpiç uvaŋnun, piqutigiplugu ilinich atautchiiñauhiksraŋat atrilugu uvaguk atausriuliŋqupk.

²³ Uvaŋa illunja ilinjitni suli ilvich uvaŋni, taavrumuuna ilinich atausriŋuŋumuut. Nunamli iñuiñ kanŋiqsiyumigaat ilipnun tuyuŋiŋiŋa suli ilvich piqpakstriŋhiñ ilinjitniŋ piqpakstriŋmatun uvaŋnik.

²⁴ Aapaan, tamatkua qaisatin uvaŋnun iqatigisrukkitka sumiitchuma ilinjitnun qiniŋquplugu kamanaun pigipkakkan uvaŋnun takku ilvich piqpagiplunja nuna iñiŋqtauŋaiŋŋaan.

²⁵ Nalaunŋaruaq Aapaan! Nunam iñuiñ nalugaatin, aglaan uvaŋa ilisimagikpiñ suli ukua maliguaqtit ilitchuŋigaat tuyuŋitilaŋa ilipnun.

²⁶ Ilitchuŋipkaŋikpiñ ilinjitnun, suli ilitchuŋipkapsaagniaŋikpiñ. Tarrali piqpakstriŋiq piqpakkutigikkan uvaŋnun uvaŋalu nayuutiyumuŋq ilinjitni.”

18

Jesus-ŋum Tiguraulha

¹ Jesus agaayuanikami taavrumani, aullaŋniqsuq maliguaqtinilu ikaaqŋugu kuŋguuraq taiŋnaqtuq Kidron-mik. Taakmanianjanii inniqsuq nautchuiŋvik. Jesus maliguaqtinilu isigniqsut taavrumunja. ² Judas-ŋumaasrii, aatchuutigitniŋtuam ilaanik, ilisimanigaa suniitilaŋja. Uvvatakku Jesus-ŋum taruŋautisruuniŋai akulaiŋlugu maliguaqtini tarani.

³ Taatnaqhuni Judas utlautiniqsuq nautchiivimun piqasriqhuni anuyyuiqtinik suli agaayyuvikpaum qaunaksraiñik, tuyuuplutiñ qaukñitiñiñ agaayuliqsiñiñ suli Pharisee-ñuruaniñ, saagaqhutiñ satkunik suli nanniñik.

⁴ Jesus-ñum kaniqsimaplugu suapayaq atuumaniaqtuaq inmiñun paagnigai nipliutiplugich, “Kiña pakikpisiun?”

⁵ Taapkoa kiuniñaat, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaña taimñauruñ.” Judas-ñum, aatchuutigitniktuam ilaanik, qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat.

⁶ Jesus-ñum nipliutipmatin, “Uvaña taimñauruñ,” tamatkua kiñumuktuqhutin ulgusraagniqsut nunamun.

⁷ Jesus-ñum apiqsrutqinñigai, “Kiña pakikpisiun?” Kiuniñaat, “Jesus Nazareth-miu.”

⁸ “Uqautianikkipsi ilaanutilaamnik. Iipsi pakakkupsitña, maliguaqtitka aullaqtitchigik!”

⁹ Taatna nipliutiniñgai Jesus-ñum taniqsaqlugu nipliutigimaanikkani itnañiplugu, “Aapañ, atausriqunniñ tammangitchuq qaisaqniñ uvañnun.”

¹⁰ Simon Peter-guuq savikpaqahuni, aasriñ amuliqamiun anaupluni ilaan siutaiqsiñigaa taliqpianik famarrumiña qaukiata agaayuliqsiñ savaktaa, atiqaqtuq Malchus-mik.

¹¹ Jesus-ñum nipliutigaa Peter, “Tugvañ satkugikkan puñanun. Isrumavich akuqtugniangiñasragalugu uvamnun nagliksaagutiqpak Aapama sivunniagikkana uvamnun? Uvaña nagliksaagluna tuquruksrauruña. Imiq-taksragigiga taamna imaña qallutim Aapama qaisaña uvamnun?”

Annas-ñum Apiqsruqtuiña Jesus-mik

¹² Anuyyuiqtin piqasriqhutin qaukñigmiknik suli Jew-ñuruat qaunaksriñisa tiguñiñaat Jesus qiliqsruqlugu,

¹³ aasriñ sivulliuplugu Annas-muutiplugu ataniñmun, taataruñanun Caiaphas-ñum. Caiaphas-guuq qauqñiupluni agaayuliqsauniqsuaq tamarrumiñ ukiumi, niñuagiplugu taavruma Annas-ñum atangum.

¹⁴ Taamna Caiaphas uqautriñiqsuaq qaukñitiñik Jew-ñuruat ihuatlukkisiñiplugu atausriq iñuk tuqutaukpan piqusriñuni iluqaitñik iñuñnik.

Peter-m Piilaaqaha Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun malinñigaak Jesus. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukiata agaayuliqsiñ, isigñiqsuq igluqpananun qaukiata agaayuliqsiñ piqatigiplugu Jesus.

¹⁶ Peter-li qichağniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukiata agaayuliqsiñ, aniñiqsuq kiñumun. Itqutiniñgai Peter tatqamuna uqatigianikamiun niviaqsiagruk taluliqiri.

¹⁷ Taavruma taluliqirim niviaqsiagruum nipliutiniñgai Peter, “Uvva, ilagivatin maliguaqtañ tatqavruma iñuum?” Peter-m kiugaa, “Ilaginitchaatña.”

¹⁸ Alappañupluniuuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuqhutin aumaniñ qichağniqsut avataani auksiqhutin inmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich, auksiaqsiñmiñiqsuq inmiñik.

Qaukiata Agaayuliqsiñ Apiqsruqtuiña Jesus-mik

¹⁹ Qaukiata agaayuliqsiñ apiqsruqtuñigaa Jesus ilaan maliguaqtaigun suli ilaan ilisauttutaigun.

²⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Uqagaqtuñ sagvipluñ kisupayaamun. Iisautrisuruña Jew-ñuruat katragvinñiñ suli agaayyuvikpanatni. Nipiqangitchuñ qanutchiñik irigaqtuñu.

21 Suvaatami apiqsruqtaqpsitña uvaŋa. Apiqsruqsigik tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautiñhat uvaŋnun. Iliñisa ilisimagaat qanuq uqaliğa.”

22 Taatnaqman Jesus ilaŋataguuq qaunaksrit patiktıqıǵu nipliutıǵaa, “Qanuqhutin itnailıplıǵu kiuliqpiuŋ qaukhat agaayuliqsit?”

23 Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa nipliǵuma qanutchimik nalaunŋaıǵıǵu uqautıǵıu iluqaitñun uvaniittuanun. Aglaan nalaunŋaruamik pakma nipliǵıǵuma, suvaata patikpiña?”

24 Annas-ŋum tuyuǵiniǵaa Jesus qılıqsruutraq Caiphas-mun qaukhat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piılaaqapsaatha Jesus-mik

25 Peter-guuq auksıǵugaaǵniqsuq ikniǵmun aasriiñ iñuich apiqsruǵniǵaat, “Taavruma iñuum ilagingitpatin malıǵuaqtaiñ?” Peter-m piılaaǵutiniǵai, “İlagingitchaatŋa ilaan malıǵuaqtaiñ.”

26 İlaŋataguuq qaukhum agaayuliqsim savaktaiñ, ilaginikkaŋan taivruma siutaiqsikkaŋan Peter-m, nipliutiniǵaa, “Qiñingitpigini piqatauplutin ilaani nautchiivıñmi?”

27 Peter piılaalǵiñniqsuq, “İlagingitchaatŋa.” Taatnaqmiuǵlu taimña aqargıq-pak qalǵuqtaǵniqsuq.

Pilate-ŋum Apiqsruqtaiñha Jesus-mik

28 Taapkua aılautiniǵaat Jesus Caiphas-ŋum tupqaniñ kavanam Pilate-ŋum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ŋuruat isiqataunǵiñniqsut tatqamuŋa aǵlıqsrahikun salumaıǵumangitlutin inmiknik. Piqutıǵıplıǵu niǵıqatauhıksraqtin itquplıǵu niǵıqpagvikaami tagǵısiqatıuq Apqusraaqti-tauhıgmik.

29 Taatnaqhuni Pilate anipluni uqaqatıǵıyaqtuaǵniǵai nipliutiıplıǵıch, “Sumik aǵvisiqaqpisiuŋ qamna iñuk?”

30 Taapkua kiuniǵaat, “Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savaqıkkataǵuni piñgitpan.”

31 Pilate-ŋum nipliutiniǵai, “Tıǵusriuŋ ilipsitñik atannıqsuǵıǵu tuvraǵıǵıch malıǵutaksrasri.” Jew-ŋuruat kiuniǵaat, “Rome-maǵmiut tuqquıtchipkaiyumiñaitchaatıǵut iñunmik malıǵutaksrirtıptıǵun.”

32 Taamnaguuq atuummiñniqsuq immiutaupluni Jesus uqautıǵı-makkaŋanun qanuq ilıǵu tuqqutauhıksraǵımun.

33 Pilate isiǵniqsuq kiñmun inimiñun aasrii tuqıuqıǵu Jesus-ŋum apiqsruǵniǵaa, “Uvva umialıǵıvatin Jew-ŋuruat?”

34 Jesus-ŋum kiuniǵaa, “Taamna apiqsruutıǵıvıuŋ ilipniñhiñaq naaga atlat uqautıvatin uvapkun?”

35 Pilate nipliqsuq, “Jew-ŋunasuǵıvıña? Jew-ŋuqatıvıch sulı qaukñısa agaayuliqsit qaisaǵıǵaatin uvaŋnun. Suruami pivatin?”

36 Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa umialǵunǵıchıuŋa marrumani nunami. Umi-ıǵuguma atrıǵu umialik marrumani nunami, malıǵuaqtıka aŋuyakkayaqtut tıǵıtunǵıllıuŋa Jew-ŋuruanun. Aglaan aŋalatchıñıǵa maakŋaqtuunǵıpiıaqtuq.”

37 Pilate-ŋum apiqsruǵıñniǵaa, “İlviñmi umialıǵıvıch?” Jesus-ŋum kiugaa, “Tarra, nipliutıǵıñıñ umialıǵunıplıuŋa. Uvaŋa anıruaŋuruŋa sulı nunamuktanıruŋa piqsruıqıuŋa uqalıksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumutuuhıkun naalagıǵıaŋa.”

38 Pilate-ŋum apiqsruǵaa, “Suami una ilumutuulıq?”

Jesus Tuquruksraǵıa

Pilate-ŋum kiñumun aniłgitłuni Jew-ŋuruanun nipliutiniğai, “Uvaŋa paqitchilguiñiqsuŋa sumik tuqurrutiksraŋanik.

³⁹ Aglaan tuvraqługu atuumirağikkaqsi piłhiñaagautigiga patchisaiğiliksrağa isiqtamik ilipsitñun uumani niğiqpagvikaami taggisiqaqtuag Apqusraaqti-tauliğmik. İlipsi uvaŋnun patchisaiqsitquvisiun umialgat Jew-ŋuruat ilipsitñun?”

⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusrillapiaqhutin, “Taamnaungitchuaq, pisutlukkikput Barabbas.” Taamna tiglinjaqtauruq.

19

¹ Tarra Pilate-ŋum Jesus tigupkaqlugu ipiğaqtuqsuipkağniğaa.

²⁻³ Anuyyiuqtit niaquusrignigaat kakitlağnanik suli atnuğaaqlugu umialik-tamik ukiłhaağiksaamik aasrii nipliatiagsiplugu, “İfuuqpakkumuutin umialgat Jew-ŋuruat.” Suli tikiñniğaat patiktiqataaqsipługasrii.

⁴ Pilate-ŋum anitqikhuni nipliutiniğai iñuich, “Pakma ilaa annisigisigiga ilipsitñun, ilitchuğitqulugu uvaŋa sumik paqitchiñiğihagun atannusriak-sraŋanik pigiililugu.”

⁵ Jesus aniñiqsuq niaquutilik kakitlağnanik suli umialiktamik atnuğaalik. Pilate nipliutiniğai iñuich, “Uvva, qiniqsium iñuk!”

⁶ Qaukñinich agaayuliqsit suli qaunaksrit qiniqamitruŋ iğiallaksagñiqsut, “Kikiaktuutisriun sannigutamun, kikiaktuutisriun sannigutamun!” Pilate-ŋum nipliutigai, “İlipsi tigulugu kikiaktuutisriun sannigutamun. Paqitchiñiğitchuŋa agvisiksraŋanik atannusriaqalıksraŋan taatna.”

⁷ Jew-ŋuruat kiuniğaat, “Maligutaksraqagtugut uqalıqaqtuamik ilaa tuquruk-srauplugu takku nipiqaqtuq iğniğinipluni Agaayyutmun.”

⁸ Pilate-ŋum tusraa'amigich taatna nipliaruat, ilaa naviasrulillapiaqhuni itqutipkağniğaa Jesus.

⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuŋa uqaqsittaagvıŋmun nipliutiniğaa Jesus, “Nakiñ agğiqsuami?” Aglaan Jesus kiunğiniñiğaa.

¹⁰ Pilate-ŋum nipliutilğiniñiğaa, “İlvich uqautisrunğitpiña? Itqagiun uvaŋa aŋalatchirrutiqalığa patchisaiłhiñauplutin suli kikiaktuutipkałhiñauplutin sannigutamun.”

¹¹ Jesus-ŋum kiugaa, “Pigiñi aŋalatchiñiq uvapkun kisanik qaisaułhagun ilipnun Agaayyutikun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitchiruaq uvamnik ilip-nun killuqsautiqaqtuq kamanatluktuamik ilipniñ.”

¹² Pilate-ŋum tusraa'amium taamna ilaan annautisrulillapiatlukkaluağniğaa patchisaiğlugu. Aglaan Jew-ŋuruat iğialaplutin kiumanigaat, “Annaktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam ilauraagiyumiñaitchaatin. Kiñapayaaq inmiñik ataniğuqtaqtuag Caesar-m akilliğigaa umialguruam Rome-mi.”

¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisiniğaa Jesus aas-rii aquvitluni atangum inaanun, taggisiliñmun “İyağanmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.”

¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paqnałhum niğiqpagvikaamun taggisiqaqtuam Apqusraaqtitauliğmik, Pilate nipliutiniğai Jew-ŋuruat, “Kiikaami, uvva umia-likli!”

¹⁵ Tamatkua iñuich iğialaplutin kiuniğaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiak-tuutili sannigutamun.” Pilate-ŋum apiqsruğniğai, “Uvaŋnun kikiaktuutip-kaqtitquvisiun umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukñinich agaayuliqsit ki-uniğaat, “Uvagut qaukñiğmik umialiqagtugut Rome-mi. Avatagun atlamik umialiqangitchugut.”

16 Tarra Pilate-ŋum qaiññigaa Jesus ilinjitñun aŋuyyiuqtinun kikiaktuutitqulugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

17 Tamatkua iñuich aŋalatkaqsifñigaaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqḥuni kikiaktuutriviḥsraḡmiñik, tikiutiḥlugu nunamun taiyuutiqaḡtuamun “Niaqum Saunḡanik,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaḡḥuni “Golgotha-mik.”

18 Taapkua aŋuyyiuqtit kikiaktuutiniḡaaat Jesus sannigutamun, piqasriḡlugu malḡuḡnik atlanḡnik iññuḡnik kikiaktuutiḥlugik sannigutaḡnun avataanun, Jesus qitiḡḡiḥiutiḥlugu.

19 Pilate-ŋum aglanḡniḡaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua aŋuyyiuqtit ilipḥlugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ḡruuat.”

20 Iñuḡiaktuat Jew-ḡruuat agliḡiniḡaaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia uḡasriñḡitluni nunaaqḡmiñ. Iisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piñasruñuḡlugu uḡautchisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu suli Greek-tigun.

21 Jew-ḡruḡlutinḡ qauḡkḡniḡa agaayuliḡsit itnaḡniḡaaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ḡruuat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uḡaḡniḡlugu, uvaḡa umialḡiḡaaatḡ Jew-ḡruuat.’ ”

22 Pilate-ŋum kiuniḡai, “Qanuḡ ilipḥlugu uvaḡa aglakkaḡa taatna aglaksimagisiruḡ.”

23 Aŋuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruḡ Jesus sannigutamun, tiguniḡaich atnuḡaanḡi autaagaḡsipiḡugich sisamañuḡlugich, atausriuttaḡḡutinḡ piḡatlasriḡlutinḡ, aasriiñ atnuḡaanḡa kiluḡlaaq ukiḡḡaaḡ aulailaq qaliḡurriaḡumaniḡsuq.

24 Aŋuyyiuqtit uḡaaqsifñiqsut avatmun, “Aliktusruḡaḡnagu una, nalauchaḡautiḡilakput ilitchuḡisagḡlugu kimun piginiḡtilaanḡa.” Taatnaḡamitruḡ immiḡniḡaaat uḡaliḡ uḡautiḡimaruaḡ itna, “Ilinḡa autaḡaich atnuḡaatka inḡmiknun, suli nalauchaḡautiḡiplugu atnuḡaaḡa.”

Psalm 22:18

Aŋuyyiuqtit piñiḡaaat taamna.

25 Taatnaḡtitlugich qichaḡniḡsut killinḡani kikiaktuutrivium Jesus aakanalu, suli aakanan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, suli Mary Magdalene.

26 Jesus-ŋum ḡiñiqamiuḡ aakani suli maliguaḡti piḡpagikkani qichaḡatau-ruak, nipliutiniḡaa aakani, “Aakaan, tarra iḡniḡiñ!”

27 Suli nipliutiḥlugu taamna maliguaḡti, “Tarra ilvich aakan!” Tarakḡaniñaglaan taavruma maliguaḡtim inḡmañniḡaa kiñuniḡmiñun.

Jesus-ŋum Tuḡuḡḡa

28 Jesus-ŋum ilisimaniḡaa, sum iluḡani immikkauḡḡa, suli agliḡsimaruaḡ uḡaliḡ immianiktitchaḡlugu nipliḡniḡsuq, “Imiḡkutuḡa.”

29 Piñaluguuḡ tamaani inniqsuq imalik siḡñagḡluktuumik misruḡḡumik. Tarra iliniḡaaat misruktaḡtaḡ misruḡḡumun, aasiñ akiḡḡumik israuttusriḡlugu takpichuḡa israaḡutiḥlugu qaqḡuuknun.

30 Jesus akuḡtuḡamiuḡ misruḡuḡ nipliḡniḡsuq, “Tarra naattuḡ.” Aasriiñ sikitlugu niaḡuni aniḡniḡiḡniḡsuq.

Jesus Kapigaat Sannigaagun

31 Tarra Jew-ḡruuat inḡniḡaaat Pilate, niugaaḡtaḡukḡugich tuḡunaḡiaḡuplugich taapkua aḡutit tuḡḡatauruat aasrii atqaḡtillugich sannigutañitiñ. Taatnaḡuḡniḡsut takku tikiumapluni tallimmiuḡiḡ akunniḡsaami ilinḡa niviñatqunḡitlugich timit sannigutañitiñ minguiḡsiaḡvium uvluani, takku tikiumaniaḡḡuni numaniḡsraq minguiḡsiaḡiḡ atlaniñ minguiḡsiaḡiḡniñ.

³² Anjuyyiuqtit taruñaqamij niugaaqtaññaigach taapkuak avataani Jesus-ñum tuqqutauqatauruak Jesus-kun.

³³ Aglaan tikitmatruñ Jesus ñitchuñiniñaat tuquaniksimañha. Taatnaqlugu ñiñisa niugaaqtangifññaat.

³⁴ Aglaan ñañata anjuyyiuqtit kapiniña panamiñik Jesus-ñum sannigaagun aasrii tarvauva a auglu imiñlu maqiplutik.

³⁵ Ññuk taamna qifñiqtuaq taavruminña ñisimarriññaigaa ilipsipsuuq ukpiqs-ritquplusri. Ilaan uqauttutaa ñlumutuuruq, suli ñisimagaa uqauttutmi ñlumutuulha.

³⁶ Taatnañiplugu ññiqtamniqsuq aglausimaruq uqañiñmi immiqlugu, “Nal-liatunniñ sauniñkkanñiñ piyaqtakkauyumiñaitchut.”

³⁷ Suli atla uqañiq itnaqsimaruq, “Ñiñisa sukuñiqlugu qifñiñisigaat ilaa ka-pukkaqtin.”

Jesus-ñum ñluvikkaulha

³⁸ Taavruma aquagun Joseph-guuq Arimathea-ñmiu maliguaqtaupmiñiqsuq Jesus-mi nalunautchipluni takku iqsimmañmi Jew-ñruanik pipluni. Apiqs-ruqman Pilate-ñum pitquniña timi, Joseph-ñumaasrii aullautiplugu.

³⁹ Nicodemus, taimñaptuuq qifñiñiaqtuaq Jesus-mik unnuami, tu-vaagatauniqsuq Joseph-mi saagaqhuni tallimakipiatun uqumaisilaññimik tipragiksautinik atlagiñnik atiqagtuaniq myrrh-miñlu aloe-miñlu.

⁴⁰ Taapkuak ññuk piññaigaaq Jesus-ñum timaa nimiqsruqlugu ukiñhaamik piungiyaikkusriqsusimmaan, taatnatun Jew-ñruat timimik savaaqagaññat atriplugu.

⁴¹ Taavrumaniguuq nautchiiviniñmi Jesus-ñum tuqqutauviani inniqsuq nu-taaq ñluvikraq atuqsimañlaaq.

⁴² Uvvaasriiñ pisigiplugu Jew-ñruat paqnaviat, suli taavruma ñluviksram qaniñhagun, inillañniñaat Jesus taruñ.

20

Ñluviq ññiutichuaq

¹ Uvlaatchaurami aullañniisautaañni akunniqsaañ tanuñagugaaqtitlugu, Mary Magdalene ñluvigmunñiqsuq aasrii qifñiqlugu iyañak. Piiqsimaniqsuq paañaniñ ñluvñum.

² Aqpaqsruqhuni utlautiniqsuq Simon Peter-mun suli atlamun maliguaqtimun, Jesus-ñum piqpagikkañanun, aasrii uqautiplugik, “Ññiuch aullautiniñaat Ataniq ñluvigmiñ. ñitchuñingitchikput napmun inillaktiñña.”

³ Peter-lu atlalu taamna maliguaqti utlautiniqsuk ñluvigmun.

⁴ ñlugaqatik aqpaqsruqhutik, aglaan ñlaqataan maliguaqtim uniññaigaa Peter tikilgaaghuniññi ñluvigmun.

⁵ Augrukami qifñiññaigaa ukiñhaagiksaaq nimiqsruutaa aglaan isingifñiñiqsuq.

⁶ Kiññuagun tikitñami Simon Peter uyuññaqhuni isingniqsuq tatqamuñña qifñiqlugich aasriiñ ukiñhaat nallaviani,

⁷ suli ukiñhaaq nimñguturauq Jesus ñiaquanun inillaksimanñiññiqsuq taap-kununa ukiñhaanun aglaan imullaksimaniqsuq ñlaagun.

⁸ Taimñali atla maliguaqti tikilgaagaluqtauaq ñluvigmun isiqmiñiqsuq, qifñiqlugu aasrii ukpiqsripluni.

⁹ ññiñik kanñisaniññiññaigaaq suli aglausimaruq uqañiq itnaqsimaruq ñlaa añitqikkisiñiplugu tuquñiñmiñ.

¹⁰ Tarakña taapkuak maliguaqtik utñiqsuq aññiñlaaqhutik.

Jesus-ñum Sagviłha Mary Magdalene-mun

11 Mary-li silataani itluni iluvğum qianiqsuq. Qiallağmi auğruağniqsuq qinğikhuni iluviğmun.

12 Aasrii qiniqtuq malğunnik israğullanınik atnuğaallanınik qatiqtaanınik aqurpiruak Jesus-ñum timaan irviani, ilaqataa niaquan tunjaani aasriiñ ilaqataa isigaiñ tunjaatni.

13 Taapkuak nipliutiniğaaq, “Marii, suvaata qıavich?” Kiuniğik, “İñuich aullautiniğaat Ataniğaa, aasriiñ nalugiga ilinjitñun napmun inillaktılaana.”

14 Taatnaqqaaghuni kinjiaqhuniasrii qiniğniğaa Jesus qichaqtuaqtuq, aglaan ilitchuğinğinğiğaa Jesus-ñutılaana.

15 Jesus-ñum apiqsruğniğaa Mary, “Suvaata qıavich? Kiña pakikpiun?” Ağnam nautchialiqinasugiplugu nipliutiniğaa, “İñuuk, aullautigupku uvakña, uqautillaña napmun inillaktılaana; uvanjali aiyumiğiga.”

16 Tarra Jesus tuğluğaa atqanik, “Marii!” Ağnaq kinjiaqhuni uqağniqsuq ilaanun, “Rabboni!” (itnautauruq Hebrew-t uqausrinisigun, İlisautrii!)

17 Jesus-ñum nipliutitqinğiğaa, “Aksinñiaqnaña takku aullağitchunjasuli pakmunja Aapamun. Aglaan aullağutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmunjağniğniluna ilaanun Aapamnun Aapagikkapsitñunlu, uvanja Agaayyutimnun sulı ilipsi Agaayyutipsitñun.”

18 Mary Magdalene uqautityağniğai malığuaqtit qiniğniplugu Ataniq sulı tamatkunıña uqautinıpluni.

Jesus-ñum Sagviłha Malığuaqtimiñun

19 Tamarrumani uvlumi unnukman aullağniisautaani akunniqsam, malığuaqtit katimmiñiqsut atautchimi kiluusautiplutinı nuyuağhutinı Jew-ñuruaniñ. Taimmaiñaq Jesus-ñum tikitlugich akunanığniğai nipliutiplugich, “Qinuiññaq ilipsitñun!”

20 Taatnaqqaaghuni qiniqtinnığai ikiñiğmiñik arganmıñi sulı saniqqamiñi. Tarra malığuaqtit quviatchanıqsut qiniqamitruñ Ataniq.

21 Jesus-ñum nipliutitqinğiğai, “Qinuiññaq illi ilipsitñun! Atriplugu Aapam tuyuqalħa uvamnı, taatnatuntuuq tuyuğigipsi.”

22 Taatnaqamıgich anıqsaagviginiğai taapku malığuaqtini nipliutiplugich, “Akuqtuqsıun İpqitchuaq İrrusriq.

23 İlipsi natqiusrimaagupsigik iñuich killuqsautinıch natqikkaaurut, aglaan natqiusrimaangitchupsigik killuqsautinıch natqikkaungitchut.”

Jesus Sagviłha Thomas-mun

24 İlanarguuq malığuaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malğimik, tarani inıñniqsuq Jesus tikitman.

25 Atlas malığuaqtit uqautiniğaat, “Qinıgikput Ataniq!” Thomas nipliutiniğai, “Qinıngısuagupkich ikiñinı kikiagich argaiñi sulı ilılugich argatka ikiñinjanun sanıgaani ukpiqsriyumiñaitchunja.”

26 Akunniqsaanıkhutinı kiñuvatıgun malığuaqtit katimalğinñiqsut, Thomas piqatauplunı taavrumanı. Talut umıktuutiqağniqsut, aglaan Jesus akunanıñiliniğai nipliqhuni, “Qinuiññaq ilipsitñun!”

27 İlaan nipliutiniğaa Thomas, “Israutilugich argaktin uvunja, qinıkkich argatka, israagutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtungıgutin ukpiqsriiñ!”

28 Thomas kiuniğaa, “İlvich atanıgıgikpiñ sulı Agaayyutigıgikpiñ!”

29 Jesus-ñum nipliutıgaa, “Ukpiliqpich qinıanikapña kisianik? Qanutun quvianaqtıgıvat tamatkua ukpiqsriuat qinığaluqnaña.”

Qanuq Pitqurıłhat Ukua Makpiğaat

³⁰ Jesus-guuq iñiqtaqaǵniqsuq iñugiaktuanik atlanik quviqnaqtuanik savaanik maliguaqtimi sivuǵaatni, aglaksimalutin inǵitchuanik ukunani makpiǵaani.

³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-nutillaanjanik Iǵñña Agaayutum, sulı iñuutlasritquplusri ukpiqsriǵipsigun ilaanik.

21

Jesus-ñum Sagviǵha Tallimat Malǵuñnun Maliguaqtimiñun

¹ Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaǵniqsuq inñmiñik maliguaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnaiǵiplugu,

² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malǵimik, Nathanael-lu Canaǵmiu Galilee-mi, iǵñaglu Zebedee-m sulı malǵuk atlak maliguaqtik, iluqatin atautchimiinniqsut.

³ Simon Peter nipliǵniqsuq ilamiñun “Qalliaǵniaqtuñña.” Taatnaqman taap-kua atlat nipliutipmiñiǵaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatin ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqtutilaanjanı sumikunniñ qalunǵiñniqsut.

⁴ Siqiniñum mayuuraalhani Jesus qichaǵniqsuq imǵum siñaani aglaan maliguaqtaiñ ilitchuǵinginiñiǵaat Jesus-ñutillaanña.

⁵ Ilaan nipliutiniǵai, “Ililǵaat, qaluutiqaqpsi?” Ilinisa kiunigaaat, “Naami.”

⁶ Ilaan nipliutilginiñiǵai, “Sinitchiuñ kuvraqsi taliqpian tuñaanun umiapsi, ilipsili qalukkumuusri.” Maliguaqtit sininnigaaat kuvraqtin aasriñ payyaksaniǵaat nuqitchaqamitruñ umiam iluan takku qaluuvagitluni.

⁷ Maliguaqtim Jesus-ñum piqpagikkañan nipliutiniǵaa Peter, “Piñña Ataniginiǵikput.” Simon Peter-m tusraa’amiuñ takpiñña Atanǵulha, ilaan atitqisqamiuñ atnuǵaani mattaummitchani misinñiqsuq taǵiumun.

⁸ Taapkua ilai maliguaqtit kilvaǵniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluñnik ilinich unasriuraqhutin siñaaniñ, tallimakipiatun apluqpak-taaqhuñi urraksrayuñnaliktun.

⁹ Ilinich tulakamin, qiniqtut iknipiamik qaluñnik uutalinñmik sulı qiniqhutin qaqqunik.

¹⁰ Jesus-ñum nipliutiniǵai, “Uvuñautrisitchi ilañitñik qaluich qaluktapsi akkuvak.”

¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kalinñiǵaa kuvraq siñaanun imalik qalukpañnik, tallimakipiaq malǵukipiaq qulit piñasrunik iñugiaktillaanjanik; naagatarra iñugiakkaluaqhutin kuvraqat alinginiñiqsuq.

¹² Jesus-ñum nipliutigai, “Uvuñagusri nigisitchi.” Nalliataunniñ maliguaqtit apiqsruǵumanǵiniñiǵaa, “Kisuuvich?” Ilinisa ilitchuǵiniǵaat Atanǵutilaanjanik.

¹³ Jesus-ñum qallilaaqhuñi tigu’amiuñ qaqqiaq autaaǵniǵaa ilinjitñun. Taat-natunsuli piñiǵaa qaluk.

¹⁴ Taavrumani piñatchiǵiniǵai Jesus-ñum qiniqtitalki inñmiñik maliguaqtinun anitqiqaaqhuñi tuquǵimiñ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinich niǵianikmata Jesus-ñum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Iǵñña John! Piqpagitlukpiñña ukunakña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Ilisimagiñ uvañnun piqpagiñiñ.” Jesus-ñum nipliutigaa, “Niǵipkakkich ipnaiyaatka.”

¹⁶ Tuglililqıluǵu Jesus nipliutilginiñiǵaa, “Simon! Iǵñña John! Piqpagiviña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Ilisimagiñ uvañnun piqpagiñiñ.” Jesus-ñum nipliutilgitchaa, “Qaunagikkich ipnaitka.”

¹⁷ Piñatchiqługik Jesus-ñum nipliutilgitchaa “Simon, Iğñiña John, piqpagiviña?” Peter aliatchañniqsuq Jesus-ñum apiqsruqmani piñasruni atiruamik, “Piqpagiviña?” Aasrii Peter-m kiuniğaa, “Ataniiq! İlisimagiñ suapayaaq. İlisimagiñ uvañnun piqpagilhiñ.” Jesus-ñum kiugaa, “Niğipkakkich ipnaitka.

¹⁸ İlumutuuruamik nipliutigikpiñ, nutau'avich tapsiağiksiplutin igliğaqtutin napmupayaağukavich. Aglaan utuqqağuguvich atlam iñuum qiliğniğaatin israaqtillutin aullautilitin aullağvigisrunğisaqñun.”

¹⁹ Taatnaqamiuñ Jesus-ñum uqautiginiğaa qanutchikun tuqułkun Peter-mun kamañaqtinniaqtilaaña Agaayyun. Taatnaqqaqługu nipliutiniğaa, “Maliguanña!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtılı

²⁰ Peter-m kinjaqhuni qiniğniğaa maliguaqti Jesus-ñum piqpagikkaña malik-tuaq. Taimñauniqsuq ikusiksimaqaqtuaq qanitluni Jesus-mi nullautchiqamiñ sulı apiqsruqtuuaq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniñniapaatin?”

²¹ Peter-m qiniqamiuñ taamna apiqsruğniğaa Jesus, “Ataniiq! Qanuğniapaaliuna?”

²² Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña iñuupkağukkupku aggitqinñiaññamnunaglaan, su- uva taamna ilipnun? Malinña!”

²³ Taamna uqauttutaa siaminniqsuq akunğatñun aniqatigiññun taamna maliguaqti tuquyumiñaiññiplugu. Jesus taatnağniñniqsuq tuquyumiñaiññiplugu, aglaan itnañhiñaqhuni, “İñuupkağukkupku aggitqinñiaññamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?”

²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuqaqtuaq tamatkuniña, sulipsuuq aglaktuaq tamatkuniña, aasrii nalunğitchikput quliaqtuagikkañan ilumutuulha.

Uqaliqsağun

²⁵ İñugiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iñiqtağikkaña. İluqatin aglaksima- lutin atausriukattaagługich pimakpata, iluqaniqanu nunam tigungmianilgu- nayaitpalukkai aglaich aglakkaukpata.

Suragáhat Uqqiraqtit

1 Aglaktuña uumiña Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpiğaani aglaktuña suragáipayaanıñik Jesus aullağniñhaniñağlaan savaqağigmiñik

2 taivrumñaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmuña. Sivuanı Jesus aullağaluaqanı ilaan İpqitchuakun İrrusikun alğaqruğai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich.

3 Jesus tuqquıtıqaağhuni piqatigirağigai uqqiraqtit sagviaqtuutıgıai aruaqtuğnağumiñaiqluğu anıtıqlıha malğukıpiat uvlut akungatni, sulı Jesus-ñum uqautıplugich anaaquqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautıgaa Jesus Qılañmun

4 İlaatnıguuq Jesus-ñum piqatıgılıtñamıgıch tılıñıgıai itna, “Unıññaqnagu Jerusalem ağlaan utaqqıyımıgıksı aatchuutıksraña Aapaa akıqsruıtıgıkkana qatıksıñıpluğu, uqautıgıkkaga ilıpsıtñun.

5 Taimñaguıq John paptaağutıqaaqtuaq inñun inıtmik ağlaan aquatıgıch qapsıch uvlut paptaağkaugısırusı İpqitchuakun İrrutıchıkun.”

6 Taapkua uqqıraqtauruksrat katılıtñamıñ piqatıgıpluğu Jesus apıqsruğıñaat, “Atanıq! Üvva taavrumanı nappatqıññaqpiuñ anaaququn İsrael-aagmıunun [umalıqaağumiñaglugıch taimanısun]?”

7 Jesus-ñum kiunıgıai, “Aapaa kısımi sıvunnıgısıgaa qakugun atuumalıksraña. İlaan ilısımapkaağumiñaitkaa tamanna ilıpsıtñun.

8 Akuqtuıgısırusı sanñimik taimña İpqitchuıq İrrusıq agğıanıkpın ilıpsıtñun, aasıı ilısımaraugaqsılısı uvapkun Jerusalem-mı iluqaanılu Judea-mı sulı Samaria-mı unniñiñ nunaaqqipayaanıñiñi nunam.”

9 Taatnaanıkamıgıch Agaayyutim nuğınñıgaa tatpakmuña ilınıtñun qıñıqtılunı aasıı ilınısa qıñıtlaıqsıgıñaat nuvıyam puuqtıqmauñ.

10 Aullaqtıqanı qıñıgugaaqtıtılgıch tatpakmuña, taimmaıñaq malğuk inñuk atnuğaaıllak qatıqtaanıq qıkaqasııtlıgıñıqsuk ilınıtñun,

11 niplıqhutik, “Galılee-ğmiut, suvaata qıkaqhusı qıñıqnaqpsı qılañmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilıpsıtñıñ tatpakmuña agğıtıkkıñıhıtıhuq taatnatun ilıpsı qıñıqmatun aullaqman tatpakmuña.”

Matthias-ñum İnanıgaa Judas

12 Malıgaaqtıt tavrakña utıgıñıqsut Jerusalem-mun inğıuramıñ taıguutıqaaqtuamıñ Olives-mik unasıkpagunı inğıñıqsuamıñ nunaaqqımıñ.

13 Tavruña tiktıñamıñ Jerusalem-mun, ilınıch mayuğıñıqsut inımun taıvrumuña irvıgıkkagmıknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James ıgıñıgıkkana Alphaeus, Simon-lu Zealot-ñuruıaq, sulı Judas ıgıñıgıkkana James-ñum.

14 İluğagmıñ katınıqsut akulaıqluğu inıqsruğvıksrağmıknun piqasıqhutın ağnanı sulı Mary-mik aakagıkkanañik Jesus nukatchıanıñıglu.

15 İkituurat uvlut aquatıgıch ukpıqtuat katımanıqsut, tallımakıpiaq inıñıñamıñ inıgıaktıgıyınıqhutın, Peter-m makıtılunı niplıtınıgıai,

16 “Anıqatıumaan, İpqitchuam İrrusım uqaqtıñnıgaa David makpıgaanıñiñi Agaayyutim. Uqağınıgaa Judas-kun sıvuanı atuumaluaqtıtıgıñı ilaan savaqağıksraña, taamna Judas sıvullıruıaq tıgırırksranıñik Jesus-mik.

17 Judas ilağaluaqtuaq uvaptıknı atakkıı Jesus-ñum piksraqtaagıkkana savaqatıgıtıpluğu uvaptıknı.

18 Judas-ŋum aatchuutigianikamiuŋ Jesus akiññaktaaqagñiqsuq maninñik. Taavrumin aasiiñ tauqsiñiqsuq nunaviñigmik ilaan iluvigikkagmiñik. Tavrani katakami iluqani ilua qaañiqsuq.

19 Iluqağmiñ iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaanigaat, aasii inmiñ uqağmikkun taiguusiñigaat Judas-ŋum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqivia).

20 Agaayyutim makpiğaanani aglausimaruaq Psalms-ni itna, 'Laan tupqa iñuigumaq iññitqikkumifaiğuni.'

Psalms 69:25

Aglausimaruaqsuli,

Psalms 109:8

'Atlamik iñuñmik inañiqsiqağumaq savaañ.'

21-22 Taatnaqługu iñuk inañiutiruksrauruq Judas-ŋum savaañanun. Taamna iñuk ittusrauruq aullağniimaruq uvaptikni aasiisuli ilisimarautlasiruaq anitqihagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ŋum quliaqtuagipmauñ paptaaktitchiñisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmauñ Jesus pakmunja qilañmun."

23 Ilinjich nalunaigiñiqsut malğunmik iññuñnik Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik suli Matthias-miglu.

24 Aasii agaayuniqsut itnaqhutin, "Ataniiq! Ilvich ilisimarauñuruatin uum-matinitñik iñupayaat, taatnağlugu tikkuagutillañniaqtigut nalliaknik piksraq-taaqaguvich.

25 Taamna uqqiraqti inañiutiyumuq Judas-mun atakkii unisağigaatigut aullaqhuni piksraqtaagmiñun."

26 Taatnaqqaqhutin tigusiñiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaañuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit ataatchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuaq

1 Uvluğguuq taiguutilik Pentecost tikumapman iluqatin ukpiqsriuat kati-malgiññiqsut.

2 Taimmaiñaq ilinisa tusaagaqsiliğniğaat siigruktuaq pakmakña liilaa anuqtiqqaktimatun. Taamna siigruktuaq tusağnaqsiiñiqsuq iluqaani inimi.

3 Ilinjich qinñiaqsiiñiqsut ikniğmik liilaa qinñialinñik uqqatun siamitlutin iñupayaanun.

4 Ipqitchuam Irrusim anjalatkaqsiiñigai iluqnaaqługich. Taapkua iñuich uqaqsiiñiqsut atlakaagiiñik uqqiqhutin, taatna kanjicsiñaqsiplugich Ipqitchuam Irrusim uqaqumatin.

5 Tavraniquuq Jerusalem-mi Jew-ŋuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaaniiñiñ nunam taluqsriuat Agaayyutmik.

6 Tusaakamitruñ siigruktuaq iñugiaktuat iñuich katinisut taapkununa. Iluqatin qanuğviigiñiqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjicsiñaqsiplutin sumiuguisigun uqqatigun.

7 Quviğutchallapiaqhutin uqaqsiiñiqsut, "Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiñurut, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik?

8 Naagaunniiñ kanjicsitlanigivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuquñiañaptigun.

9 Uvagut Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut,

10 Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, suli iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ,

11 suli Crete-tagmiut Arabia-gmiutlu. Aninjaruaguut Jew-ηϋϋluta aasiiñ mumiksuaguut Jew-guqsimaaghuta –iluqapta tusaagivut kanjicsiplugillu tamatkua uqaqmata kamanaqtuatigun Agaayyutim iñiqtaigun.”

12 Quvigutchallengeqaminj kanjicsitlaiqhutinlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?”

13 Iñuilliasiiñ ilanjich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaaqsiñiqsut, “Ukua imil-illapiaqsimaplutinj piñiqsut.”

Peter-m Uqautriħha Iñuñjik Tavrani

14 Taatnaaqsipmata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtigatmiñik kiutyaqlugich. Nipitusipluni nipliutiniġai, “Jew-ηϋϋqatipta suli iñuuniaqtuasii Jerusalem-mi, naalaġniħlaksitħa! Nalupqinaiqħlugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaanjanik.

15 Ukua imiliqsauñjitchut isumaħapsisun atakkii uvlaanϋsugaaqtusuli.

16 Taamna atuamruaq Joel-ηϋϋm sivuniksriqirim uqautigikkana itna,

17 ‘Agaayyun uqaqtuq, itnaillugu itkisiruq aqulligñi uvluni,

Uvaħa siamitkisigiga Irrusiġikkaga iluqaitñun iñuñnun,

Iġñasi suli panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,

nutaagikkasi qiñiqquuraaligutinj

suli utuqqanaasi siñħaqtuqtaġutinj;

18 aa, kuvviqigisigitka savaktitka anϋtitlu aġnatlu Irrusiġikkamnik taipkunani uvluni

aasii sivuniksriqiaqsilutinj.

19 Qiñiqtitkisigitka quvinqaqtuat qilanjmi

suli atlayuaġnaqtuat nunami,

auglu ikniġlu suli itchialaruq,

20 siqiñiqunniñ tanuġaaqsilugu unnuatun

unniñ tatqiq kaviqsaaġuġlugu auktun

sivuani kamanallapiaqhuni uvluan Atanġuruam tikiumaħksraħa.

21 Taipkunanasii kisupayaaq tuqluqpan Agaayyutmun

ilaan anniqsugisigaa.

Joel 2:28-31

22 “Israel-aagmiut, naalaġnisitħi uqaħammun! Jesus Nazareth-miñ anϋtauruq Agaayyutim tilikkana. Agaayyutim savaagipkaġaa sanħiqaqhutinj atlayuaġnaqhutinlu qiñikkisutininik. Qiñigisi nalupqinaiqħlugu ilisimaplugich tamanna atakkii atuummipłuni maani akunnapsitñi. Taavrumuuna ilisimapmigikspisuuq Agaayyutmun tuyuġiħa.

23 Ilipsi anjalataksrirtutigigiksi Jesus sumiunϋruanun tuqqtutlugu kikiaktuu-tipkaqlugu sannigutamun. Aglaan Agaayyutim pisuħimigunlu ilisimaliġmigunlu sivunniunjanikkana taatna.

24 Aglaan Agaayyutim makititnamiun tuquħimñ pituiqħlugu iñuħimgun. Jesus tuqqtutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiyumiñaitchuq iluviġmi tuqħaruapayaatitun.

25 Taivruma David-ηϋϋm uqautiginigaa itna,

‘Uvaħa qiñigiga Atanġuruq sivuqqamni ataramik.

Ilaa taliqpimniħtłuni

aasiiñ tunħalġuruħa ilaani ihuilliuqama.

26 Taatnaqlugu uummattiga quviasuqtuq, suli nipiqaqtuħa quviasuħimik.

Tuqugisigaluanħaġmaunniñ niġuugaġigiga nalupqinaiqħlugu,

27 Agaayyun, unitchumiñaitħiñ iñuusiga iluviġmun,

naagaqaa timaa savaktivich piunġiħniaqulugu.

28 Urriqsuutriruasii uvamnun apqutmik iñuuniaġviksramnik,

aasii quviasukkisirunja atakkii nayuutiplunja ilipni.’ *Psalm 16:8-11*

29 “Aniqatiut, uvaŋa uqautiraksraǵigipsi nalupqinaiglugu sivulliaptigun David-kun. Ilaa tuqupman iluvigaat, aasiin ilisimagaat iluvga marrumunjaaglaan uvlumun.

30 Ilaa sivuniksriqirauruaq suli kanjqsimaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani inmiinun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaŋa David-nun kinuvianin ilaŋat atanigūqtitkisiñiplugu inmisun.

31 David-nun qiniqquuraaginiŋaa qanuq Agaayyutim anjipkatqiliksraŋa anniqsuqti akiqsruutigikkaŋa taamna Christ uqautigiplugu itnaqhuni, ‘Agaayyutim unijitchaa ilaa iluvigmun suli timaa piunginitchuq.’

32 Taamna Jesus Agaayyutim anjqtiksikka iluvigmiñ, aasii uvagut ilisimaurugut taavrumuuna.

33 Agaayyutim ilaa taliqpinmiñuktikka kamaŋaqsiplugu suli qaitchipplugu Ipqitchuamik Irrusigmiñik Aapami akiqsruutigikkaŋatun aasiin Jesus-nun qaitchipplugu uvaptiknun. Tamanna akuqtugikput pakma, taatnamik qiniŋaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsiŋman uvaptigun.

34 David inmi timituummagmi pakmuŋaqsimaikaluqaŋtuq, aglaan nipliñiqsuq, ‘Agaayyutim nipliutiniŋaa Ataniŋa, Aquvittin kamagiviksraulipnun,

35 aquppiñapni uumiksritin aŋalataksrirutigigisigitka ilipnun.’ *Psalm 110:1*

36 “Aasiin Israel-aagmiupayaasii ilitchuǵiraksraǵigiksi nalupqinaiglugu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa atanigūqlugu suli anniqsuutauplugulu.”

37 Taapkuva iñuich tusaakamitruŋ Peter-m uqautigikkaŋa ihuilliuŋniqsut. Apiqsruŋniŋaat Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, “Aniqatiut, Qanugisiñiqpisami?”

38 Peter-m uqapsaagniŋai, “Nunuraliŋusi mumigitchi killuqsautipsitniñ. Suli atausriukattaŋusi paptaaqtittitchi ukpiqsriŋigūŋusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimlaŋ natqutiyumagaasi killuqsautipsitniñ, aasiin ilaan aatchuŋisigaasi Ipqitchuamik Irrusimik.

39 Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa tuŋaaqatluq ilipsitñun qitunŋapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun unjasikuami, iñuich iluqaisa Atanŋuruam Agaayyutipta tuqluŋai inmiñun.”

40 Peter uqatluq iñugiaktuanik atlanik uqalŋnik. Aasiin ilaa naatchiqami itnaqlugich, “Annautillaksagniŋaitchi ilipsitñik anasiñuqsautmiñ tikiñiaqtuamiñ pigiitчуuanun iñunun tuqqtchiruanun Jesus-mik.”

41 Iñugiaktuat ukpiqsriñiqsut uqalŋmik suli paptaaqtitlutin, iñuk 3,000-yunnaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriuanun tamarrumani uvlumi.

42 Ilinich ilisaqaaqsiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasqsuutiniqsut niŋiqatigiikhutin suli injqsruqatigiikhutin.

Qanuq Ukpiqtuanun Piqatigiñhat

43 Uqqiraqtit iñiqtaqagniqsut iñugiaktuanik quvinqaqtuanik savaanik, naa-gaunniñ inupayaat ikpigiagutiniŋaat Agaayyutim savaaqalha uqqiraqtitigun.

44 Iluqagmin ukpiqtuat atatchimiyusiñiqsut suli piqatirrutiplutin suu-rgamikkun avatmun.

45 Inuqsriuliŋamin tunisiñiqsut nunautmiknik suli suoramiknik, aasiin autaaqlugich piñnaktaatin iluqaitñun inuqsruqtuanun.

46 Uvlutaugaŋipman ilinich ktraŋniqsut agaayyuvikpaŋmun. Niŋiraŋagniqsut atatchimi kinunimikni, aasiin niŋikamin quviasukhutin pisuillapaqhutinlu.

⁴⁷ Ilinjisa quyaraǵigaat Agaayyun, aasiin atlat iñuich nakuǵaǵaich ukpiqs-riruapayaat. Suli uvluǵaǵipman Atanǵum ilaniktuuqtinnigai iñuñnik ukpiqtuanjuruunan tamatkunija anniqsukkaǵmiñik.

3

Peter-m Iħuaqsipkaiħha Pisutlailaamik

¹ Ilaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpañmun, iñuich inijrsuǵviat tikitmahani.

² Agaayyuvikpañmi paaǵaǵniqsuq taggisilinmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniguuq anjun una aquppiraqniqsuq pisunǵanjitchuaq aniñiǵmiñaglaan. Uvluǵaǵipman ilamifun tavrnuautipkaǵaǵniqsuq taavrumuñ paamun inijrsuǵviksraǵmiñun maniaranak iñuñniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpañmun.

³ Peter-mlu John-ñumlu apqusaǵmakni isiaqsiplutik agaayyuvikpañmun inijniǵik aatchullaħiksraǵmigun manijmik.

⁴ Taapkuak kinjaqamitku iriǵruiñaaǵlugu Peter-m nipliutiniǵaa, “Qiñiqtiguk!”

⁵ Taavruma iñuum qiñiaqsiniǵik niǵiukhuni aatchuusiaksraǵmiñik ilinjikñiñ.

⁶ Peter-m nipliutiniǵaa, “Maniitħuñ suoramikunniñ aglaan aatchuǵniǵikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.”

⁷ Peter-m tigukamiun taliqpiagun makitquplugu, taimmaiñaq anjitiqñiam niñi sayaniktiǵniqsuk.

⁸ Nutinijqsuq qikaqtihuniasiiñ pisuaqsipuni. Ilaan isiqatiginiǵik Peter-lu John-lu agaayyuvikpañmun pisukhuni misigaqsimmaǵmi quyyasimmaan Agaayyun.

⁹ Iñuich tavrani qiñiǵniǵaat pisuklugu quyammaǵmi Agaayyutmik.

¹⁰ Iñupayaat ilisaǵiniǵaat injiularauplugu aquppisuuruuq agaayyuvikpaum paanani taggisilinmi Piññaqnaqtuamik. Iluǵaǵmiñ quviǵutchallapiǵniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuñ anjutmun.

Peter-m Quliaqtualħha Agaayyuvikpañmi

¹¹ Iñuitguuq qiñiqamitruñ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayañak Peter-mlu John-ñumlu aupiħhautiginiǵaat, aasiin qiñiǵiaǵlughich katimmaviñmun taggisilikun Solomon.

¹² Peter-m qanuǵviiqsuat qiñiqamigich nipliutiniǵai, “Israel-aǵmiut, qanuǵmi taamna quviǵutchautigivisiuñ qiñiqaapsipłutaasiñ? Uvaguq pisutlasipkanjtkipuk manna anjun sanjptikkun naagaqaa ukpiqsriħaptikkun.

¹³ Aglaan Agaayyutaata sivullipta Abraham-ñumlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu Iħuaqsipkaǵaa manna anjun Jesus-kun, aasiin taavrumuuna ilaan kamanaqtitkaa iǵniñi Jesus. Iłipsi qaitkiksi Jesus anjalatinun pigiitħuanun suk-sraaǵlugu sivuǵaani Pilate-ñum sivunniutianikmaunniñ patchisaiguklugu.

¹⁴ Ilaa iluqnauqsimaruaq Agaayyutmun nalaunñaruaglu naagasuli ayakkiksi, inijrsuǵlugu Pilate pituigitquplugu iñuauqtuqtimik.

¹⁵ Taatnaħapsigun tuqqtikiksi taamna qaitħiruaq iñuulǵmik aglaan Agaayyutim anjtiqksitañ tuqñaruaniñ. Uvaguq ilisimarriqsimmaǵkiput taamna.

¹⁶ Turviqaqhuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlailaaq qiñikkaqsi ilisimakkaqsilu mamititkauruq. Taamna anjun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaǵlugu Iħuaqsikkauruq sivuqǵapsitñi.

17 “Aniqatiumaan, ilisimagaluaġmigiga una, ilipsiġu sivulliuqtituummap-siġu qaitkiksi Jesus sumiunġuruanun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun ir-triġiġsi Jesus-mik.

18 Agaayyutim inġiġaan uqaġikkaġa iluqaġisigun sivuniksriġirimigun ak-iqsruutaauruq anniqsuqti nagliksaaqtuksraunipluġu, aasiġn ilaan taat-natqitkaa.

19 Aasiġn mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piġumagai kil-luqsautigikkasi.

20 Taatnaġupsi Atanġum sayyaagġiksipkaġisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuġitlayumagaa Jesus annautriksraqtanġianikkani ilipsitġnun.

21 Taamna Jesus qilaġmi ittuksrauruq taivrumaġa uvlumun supayaat nu-taaglikksraġatnunaġlaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriġiraiġn uqautigip-matun inġiġaan.

22 Moses-ġum nipliutiginiġaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqaġisigaasi sivu-niksriġirimik, atrilugtu tuyuqaġli uvamnik; taimġa itkisirug inġupsitġniġn. Ilipsi naalaġniraksraġigiksi supayaamik uqautikpasi.

23 Kiġnapayaaq naalaġniġitkumi sivuniksriġirim nipliutigikkaġanġanik ilaayumiġaitchuq Agaayyutim inġiġniġ suli piyaqqukkaġisipluni.’

24 Iluqaġmiġn atlat sivuniksriġirit Samuel-miġnaġlaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaġch makua nayukkavut uvlut.

25 Atuumaruq uġlupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiġnuiagaġikkaġasi Abraham-ġum. Agaayyutim akiqsruġaa qitunġanġik, suli sivuniksriġirit uqautigaatigut taavrumiġa akiqsruutmik, itna, Uvaġa piġiutiqaġisigitka iluqaġsa inġiġniġ numami kiġnuiagaġikkaptigun.

26 Taatnaqluġu Agaayyutim anġitqiksitmaun savaktini Jesus tuyuġigaa ilip-sitġnun sivulliupluġu ikayuġukhusi mumigusiġu piġiilqilqilqikkapsitġniġn.”

4

Peter-mlu John-ġumlu Apiqsruqtukkaulġhak Uqaqsittaagviġmi

1 Peter-lu John-lu uqautrisugaatitlugik inġunġnik agaayuliqsit suli qau-naksria agaayyuvikpaum piqasiqħutin Sadducee-ġuruanġik tikiġniġqsut.

2 Iliġisa iħuagiġniġniġaġch uqġiraqtik ilisautripmaknik Jesus anġitqinġiġipluġu tuġunaruaniġn, taamnaasiġn ilġitħuqquataupluni tuquruat anġitqikkisiġħatnun.

3 Tigupkaġniġaġch isiqtakupkaġlugik isiqsiviġmi unnuapak unnuaguħunġikii.

4 Aglaan inġiġaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqsriġiġqsut, inġiġaktiġlaaliyunġat 5,000-mik anġitħiġniġat.

5 Uvlutqikman Jew-ġuruat sivulliuqtinġiġlu sivulliuqtigruatlu aglaliqiritlu katiniqsut ġerusalem-mi.

6 Annas-tuuq qaukdiat agaayuliqsit itmiġiġsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqħutin atlanġik ittuanġik qaukħium agaayuliqsim ilaiġniġn.

7 Taapka Peter-lu John-lu itqutipkaġamisigik apiqsruqtaaqsiġniġaġch, “Qanuqħuġu iħuqaġsipkaqpitku taamna anġun? Qanutħimik sanġniqaqpisik? Kia atqagun taamna pivitku?”

8 Peter-m anġalatiqaħuni Ipqitchuamġik Irrutchimik kiunġiġai, “Sivulliuqtau-rasii sivulliuqtigruaġplusi,

9 Suvaatatai tamarrumani uvlumi uqaqsittaagutikkauviġnik ikayuġiħaptigun taavrumiġa pisutlaiħaamik iħuqaġsipkakkaptiknik?”

10 Iluqaġsi suli Israel-aagmiupayaat ilisimaraksraġigiksi una, Sanġniqaqtuq atigikkaġagun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiġn

Agaayyutim anjtiqiksitlugu tuqunaruaniñ. Taatnaqlugu taamna anjun qikaqtuq ihaqsikkaupluni sivuqqapsitiñ.

11 Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqalhiñ uqautigikkañat itna, ‘Uyağak tuppirtit ayakkañat, taamna uyağak piitchuillapiağaqtuq tuppirauni.’ *Psalm 118:22*

12 Aasiñ Agaayyun atchiirug atautchiñhiñamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsugumiñaqsipluta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

13 Tarra uqaqsittaqtitchirit quviğutcharniqsut qiniqamisigik Peter-mlu John-numlu taluqsrautaisilanañakniglu ihsaqsimsaisilanañakniglu. Ihsimagaich piqataulhak Jesus-mi.

14 Aasiñ qiniğniğaata anjun ihaqsikkauruaq qikaqataulha Peter-milu John-milu. Taatnaqhutin niplilguiñniqsut akikñağlugik.

15 Taatnaqqaqhutin anillaquniğaich uqaqsittaagvinmiñ, aasiñ anipmaknik sivunniugtaullakhutin itna:

16 “Qanuğlugik atanniğisivisigik ukuak anutik? Jerusalem-miupayaat ilitchugianiñniğaata atlayuagnaqtuuaq ihaqsipkaiñiq atuumakkaña taapkuñnuuna, aasiñ naagaagumiñaitkikput.

17 Aglaan siamitqunjitlugu marrumani tusaayugaaq iñun, taatnağuta aniqsraaqtuğlavut uqatqiqunijlugik kimununniñ taavrumuuna Jesus-kun.”

18 Taatnailliplugu sivunniamikamin iñiqtiğniğaich quliaqtuqunjitlugik Jesus-kun iñun sumiunniñ naagaqaa itqautitqiqunijlugik taavruma atqanik.

19 Aglaan Peter-mlu John-numlu kiuniğaik, “Nalliysi tupiginagayapisigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuagitlukpañ ilaan? Sivunniqsun taamna!

20 Uqautiğniğaumiñaitkikpak sua qiniğkappuk tusaakkaqpuglu.”

21 Aniqsraaqtutqianikamisigik aasiñ pilitlugik agvisiksraitlutin anasiñnuqsalguiñniğaich. Iqsigiplugittuq iñuich atakkii iñupayaat kamaksrillapiaqhutin Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaanikuakun pisutlailaamun.

22 Taamnaguq anjun quviqnaqtuakun ihaqsipkakkauruaq malğkipiğuaniksimaruaq.

Ukpiqsrivat Iniqsrutritat Taluqsrautaiğmik

23 Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiğniqsuk ukpiqtuqunruaqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukiata agaayuliqsit sulivullitugitruat sivunniulhatnik.

24 Ilinja tusaakamitruñ agaayugatiqagniqsut itnaqhutin, “Kamanaqtuatiñ atañguruuq, iñiqsruatiñ iluqaanik qilañmilu nunamilu tagiumilu.

25 Aasiñ ilvich uqaqtuatin Ippitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-nunitchuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniucpat imailaanik?

26 Umialgi nunaacqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaich anjuyatnatin akililiguqlugu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanalu.’ *Psalm*

2:1-2

27 Iñumun marrumani nunaacqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-nunitchuanik suliiñiñ Israel katimanisut. Sivunniutigiñniğaata akikñaqlugu Jesus savaktin ipqitshuaq anniqsuutiksriukkan.

28 Katinniqsut savañniagukhutin supayaanik sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumalipkun inilğaana atuumaruksauruaq.

²⁹ Aasiñ pakma, Ataniq, itqaglugich Jew-ñuruat qullinich qanuqhutin aniqs-raaqtuqmatigut. Savaktigikkaqkich, uqaqtitigut uqalɨnik taluqsrautaiguta.

³⁰ Ikayuqtigut iluaqsitɨlasilugich nanjttuat suli savaktitigut atlayuaɨnaqtuaniglu quvignaqtuaniglu atanniutaagun ipqitɨluni savaktigikkapkun Jesus.”

³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkanaat aulaniqsuq. Tavraami aɨalatiliqhutin Ipqitchuamik Irrutchimik aullaqhutin uqaaqsiñiqsut Agaayyutim uqalɨñik taluqsrautaiqhutin.

Atunim Pigigaich

³² Uvvaguq ukpiqsripayaagtuat atausinjuutriplutin atipiaɨniqsut irrutchimikkun. Nalliatunniñ igɨlingiqɨlugu inmi suurani aglaan atunim atuɨniɨaat suuraɨgikkaqtin.

³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun sanɨnikun ilisimarauniqsut anjitiqɨlhagun atanguriam Jesus suli Agaayyutim ikayuqpanniɨgai iluqaisa.

³⁴ Taapkunani ukpiqsirruani piiññiqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman ilaɨa tunisiraqtuq nunaviñimik naagaqaa tupiɨmiñik, tunisianikami-asiñ tavruraɨtiraɨniɨaa akuqtuani tuniaɨmiñiñ

³⁵ aatchuutigiplugu uqqiraqtinun. Taapkaa-aasiñ autaagɨniɨaat taamna manik inuqsriupayaagtuatanun.

³⁶ Ukpiqsirruamik iñuqaɨniqsuq Joseph-mik, Levi-tkuayaanupluni iñuquqtuag Cyprus-mi, taavrumiɨa uqqiraqtit taiguutiqaakkanat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuamik pitchuksaaqtimik).

³⁷ Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunaatmiñik qaitɨluguasiñ akuqtuani uqqiraqtinun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

¹ Tavraniguuq iñuqaɨmiñiqsuq nuliɨiññik atiaqqtuani Ananias-miglu Sapphira-miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuk nunaatmiknik iluqatik pigikkaɨmiknik.

² Akuqtuagmik ilaɨanik tugvaiñiqsuq aɨnaataasiñ ilisimaplugu anjiaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun.

³ Peter-m nipliutiniaa, “Suvaata tuuɨagmun aɨalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuag Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilaɨanik nunaatvich akian?”

⁴ Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiñ kinuagun tuniɨhan akuqtuagikkan pigiañ. Sum taatna isummippatin? Sagluqsruutrinjitchutin iñuɨnik aglaan Agaayyutimik.”

⁵ Ananias-ñum tusaapqauraqamigich Peter-m uqaɨikkani puuktiginiqsuq tuqupluni. Tusaapayaagtuat taavrumiɨa taluqsratɨaniniqsut.

⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruñ timaa annisiplugu iluviɨiaɨniɨaat.

⁷ Uvvaasiñ piɨasut sassagɨniɨich kinuatiɨun aɨnaat agɨiñiqsuq sutilaaɨanik nalupluni.

⁸ Peter-m apiqsruɨniɨaa, “Uqautinɨa, iliptik tunivitku nunaatrit taatnatunaglaan?” Aɨnam kiunigaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.”

⁹ Peter-mli piñiaa, “Suvaata ukuuɨniqpitku Agaayyutim Irrusia? Atanji, taapkaa iluviqsiruat iluqatipnik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.”

¹⁰ Tavrauvaa puuktiginiqsuq Peter-m sivuɨaanun tuquliqhuni. Nukatpiat isiqam qiniɨlugu tuqruuq aullautiniaa iluviɨiaɨlugu sanigaaanun anjutaata.

¹¹ Tavra ukpiqtuaniuruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiɨa taluqsratɨaniniqsut atquanaq.

Quvinqaqtuat Atlayuağnaqtuatlu

12 Uqqiraqtit savaaqagñiqsut iñugiaktuanik atlayuağnaqtuanik suli quvinqaqtuanik akungatni iñuich. Iluqatıñ ukpiqsriruat atausinıñuğniqsut katimmavia-nun Solomon-ıñum.

13 Ukpiqtuanıñıtıchuat ilalıqsuaqsiniğaiç taluğiplugich aglaan ilinisa uqautig-illautağaluaqğugich.

14 Aglaan iñugiaktuat anıtutılu ağnatlu ukpiqsrılıqsuat Atanığmik Jesus-mik, taatnaqługu ukpiqtuat iñugiaksitnullapiagñiqsut.

15 Iñuich illıuıqaiğaqsiñiqsut atniğñaqtuanik tumitçaanun siñıgvıñnun naa-ğaqaa ikivğanun niğıugiıplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tağğanun mamitinnasugalutıñ.

16 Suli nunaaqıñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutrıñiqsut atniğñaqtuanik suli ilıuıllıuqtıttanıtıñik irrusiqlıuich. Taatnaııplugu iluqatıñ ilıuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Naglıksaaqsıuhat

17 Taamna atuumaanikman qaukiat quliaqtuaqtıt piqasiqhutin malığuaqtaiñik Sadducee-ıñuruanik qınnallapiagñiqsut uqqiraqtıtıgun. Sivunniüğniqsut qanuq anıalaksrañatıgun.

18 İlinisa tiguniğaiç uqqiraqtıt aasii inillaktıtılgıç isiqsivıñmun.

19 Aglaan tamarrumani unnuami isağulğan Agaayyutım anımağniğai isiq-sivium paanı aasii annisiplugıç, itnaqhuni,

20 “Agaayyuvikpañmugusi uqağıağıtıç iñunıñnun nutaakun iñuunıakıkun tu-migiıplugu Jesus.”

21 Taamna tusaapqauraqamıtrunıñ agaayyuvikpañmukhutıñ qauñuraaqman tavraniasiñ ilısautrıaqsiplutıñ. Qaukiat agaayyulıqsıt piqatıñılu katinniğaiç uqaqsıttaaqıtıçirit suli iluqaisa Jew-ıñruat sıvullıuqtığruanıç. Tuyuqağniqsut isiqsivıñmun uqqiraqtıt tavrıñautıqıplugıç.

22 Uvvaasiñ qauñaksrııt tikitmata isiqsivıñmun paqıngiñiğaiç tavrani uqqiraqtıt. Aasiñ utıqhutin taamunıñ katımaruanun uqautıniğaiç,

23 “İsiqsivıñmun tikitıñapta kilusaqaqhuni suli qauñaksrııt paanı qau-naksrıgaluağniqsut. Aglaan paat anımaqaqtıgik paqıtçıñıtıçugut iñunmik ilıuani.”

24 Agaayyuvikpaum qauñaksrıñata qaukiata suli qaukiñısa agaayyulıqsıt tusaakamıtrunıñ taamna isumatuyaagaqsıñıqsut sutılaaksrañagun.

25 Taatnaqtıtılgıç iñuk isiqhuni, “Atanı, isıqtasi amma agaayyuvikpañmı ilısautrııt iñunıñ” itnaqtıniğai.

26 Agaayyuvikpaum qauñaksrııt piqasiqhuni qaukiğmiknik taamunıñıqsuq tavrıñautıyaqğugıç uqqiraqtıt. Aglaan anıallağlutaıqhutinıñ nuyuağıplugu iñunıñnun mıluqtuaqsıñıksraqtıñ uyagañnik.

27 İlinisa uqqiraqtıt tavrıñautıkamisıgik sıvuğaatnun uqaqsıttaaqıtıçirit, qaukiata agaayyulıqsıt apıqsruqtaaqsiñığai,

28 “Qanusığalıtıpsı?” itnaqhuni, “Uvagut anıqsraaqtıutıgıgaluakkaqput ilısautrııtıñıñı taavrımuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-mıupayaat ilısauttırı ilısımagaat suli ilinisa patchisiğıqhuta tuqılhanun Jesus-ıñum!”

29 Peter-m atlatlu uqqiraqtıtılu kiuniğaiç, “Tupıksrıırunı Agaayyutmik sıvullıuruq tupıksrııñıñ iñunıñk.

30 İlipsi Jesus kikiaktuutıkkagı sınnığıtamun aglaan Agaayyutaata sıvul-liapta anıtqıksıtana tuqunaruaniñ

³¹ kamanagviksrajanun ataniġuqħuġu anniqsuutiġuqħuġulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiñaqsipluġich natqigutikkauniqsut kiluqsautmikniñ.

³² Uvagut ilisimarriqsimmaagikput piqasiqhuta Ippitchuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisaġikkaña tamatkunña tupiksriuanik ilaanik.”

³³ Jew-ġruat uqaqsittaagtitchirit tusaakamitruġ taamna uumitchal-lapiagniqsut, suli tuqqtchisuliġniqsut uqqiraqtinik.

³⁴ Uqaqsittaagtitchirit ilanata Pharisee-ġuruuq makinniqsuq uqallagukħuni, atiqaqtuag Gamaliel-mik suli kamagikkaupluni ilisautrauruuq maligutaksramiknik. Maktinami tiliñġai uqqiraqtit anillaqupluġich.

³⁵ “Israel-aagmiunuruasii!” itnaqtigñiqsuq ataniġnun, “Aniyagilugu qanuq aġalatchiħaksraqsi taapkunña aġutinik.

³⁶ Aippaniguuq iñuqaġniqsuq atiliġmik Theudas-mik kamanagasugaluni iliruamik. Iñunnaġniqsuq sisamanik kavluutinik iñugiaktigiruanik. Aglaan tuqutaupman iluqaġmiġ maliguaqtaġ siaminniqsut taatnaqħuġuasiñ suñaiqhuni.

³⁷ Aquagunsuli Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ tamarrumani kisitchikamiġ iñupayaanik nunami. Ilaaptuuq iñunnakħuni iñugiaktuanik inmiñun naagatarra tuqutaupman iluqaġmiġ maliguaqtaġ siaminniqsut.

³⁸ Pakmaasiñ alġaqsullaglapi itniililugu, Aullaġlich ukua iñuich. Iħksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savaanġatlu iñukmiqnisaupkan atlatitun piungigisiruq,

³⁹ aġlaan agaayyutmiqnisaupkan akiilijumiñaipiagġisi. Inniagtusi nuyuaġnami akililijugutisaġupsġi Agaayyutmi.” Taatnailipluġu Gamaliel-ġum alġaqsruġniġai.

⁴⁰ Atanġich akuqtuġniġaat alġaqsruutaa aulailaġuġitiġ kamakku-tiqaġukħukii. Uqqiraqtit isiqtitqinġiġaich kinumun aasiñ ipiqaqtutitluġich. Aniqsraaqtuġniġaich uqatqiqunjiłuġich taavrumuuna Jesus-kun, aasiñ anipkaqħuġich.

⁴¹ Uqqiraqtit aullaġniqsut uqaqsittaagtitchiriniñ. Iliġich quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtaagiplutiġ nagliksautigihiksraġuġun Jesus.

⁴² Uvlugaġipman agaayyuvikpaġmi iñuich tupinjiñli ilisauttigituiñagñiġaat quliaqtuagipluġu Jesus akiqsruutaupluni anniqsuqtauruuq, Jew-ġruat niġiugikkaġat.

6

Tallimat Malġuk Ikayuqtiksraqtat

¹ Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiakspimata Greek-ġuraqtuat suli Hebrew-ġuraqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ġuraqtuat nipliġniqsut uilgaġnaatiġ miñitchuunipluġich uvlugaġipman autaaqmata iñuuniutiksranik.

² Taatnaqhutiġ qulit malġuuplutiġ uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniġaich nipliqhutiġ, “Nalaunnaġitchuq quliaqtuanaġuġupta piqusiġuta aġalatchiñialikun autaaliksraġanik.

³ Taatnaġusi, aniqatiut, piksraġitchi tallimat malġuġnik aġutinik akun-napsitniñ, iñuġnik aġalatiqaqtuanik Ippitchuamik Irrutchimik puqikhutiġlu. Aġalatchipkaġniagivut autaaliksraġanik.

⁴ Uvagut inġisruqtuiñagġisirugut suli quliaqtuagtuiñaguta.”

⁵ Taapkua sivunniugutaat quyaqnaġniqsuq iluqaitni katiruani, aasiñ nalu-naiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsriłlapiqtuamik aġalatiqaqhuni Ippitchuamik

Irrutchimik. Iłaksraqługu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğusmaruamik.

⁶ Taapkua katimaruat tikiutinigaich piksraqtaatin uqçiraqtinun aasii ilinisa inqirsuutiplugich iliplugillu argatin ilinjitñun.

⁷ Tavra Agaayyutim uqałha siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugaksitmuktugniqsut suli iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsrilqimiplutin.

Stephen Tigukkaultha

⁸ Stephen, iħuaqquaağun suli sanñiagun Agaayyutim, savatlasiniqsuq quviqnaqtuanik suli atlayuağnaqtuanik akunğatni iñuich.

⁹ Iñuqağniqsuğguuq ittuanik Jew-ñuruaniq Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiqaqhutinj Pituikkauruaniq uqaallatiaqsiñiğaat Stephen.

¹⁰ Aglaan Ipqitçhuam Irrutchim puçtiutiqagtinnigaa. Tavraasiñ nipliqman qapiqtalguiniñiğaat.

¹¹ Taatnaqhutin tamatkua piyuaqtit akiliñiqsut anutinik sagluuqtu-aquplugich, “Tusaagikput uqaqman akiknaqlugu maligutaksraq Moses aglagikkanja suli akiknaqlugu Agaayyun.”

¹² Tamatkua taatnaligimikkun anjalannigaich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen tiguniqpaat sivuğanjutiipkaqlugu Jew-ñuruat uqaqsit-taaqtitchirinjitñun.

¹³ Aasii ilanjitnik anutinik itqutriplutin sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsiplutin itna, “Una anjun ataramik uqaqtuq akiknaqlugu uvagut ipqitçhuagikkaqput agaayyuvikpak suli akiknaqlugu maligutaksranja Moses-ñum.

¹⁴ Aasiisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaaglugu agaayyuvikpak simmiğisiñiplugich atuqtaksrat tamatkua ivrumakna Moses-miñ tunñavigikkavut.”

¹⁵ Iñupayaarguuq aquppiruat uqaqsittaagvinmi qiniqpaaqsiñiğaat irigruiniqaqlugu Stephen, tautukħuğasiñ kiinana iliruaq kiinanjatun isagulgum.

7

Stephen Uqaaqtullatha

¹ Qaukħium agaayuliqsim apiqsrugniğaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua niplialhat?”

² Stephen kiuniğaa, “Aniqatiut suli Aapaanurusii, naalağniłaksinjna! Agaayyun kamañtuuaq sagviğniqsuaq sivulliptiknun Abraham-mun iñuuniagaqatitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullaliksranjan Haran-mi itçhaqtuqhuni.

³ Nipliutiplugich itna, ‘Unigługu nunan suli ilatin aullağiñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’

⁴ Taatnaqhuni nunanjatniñ Chaldea-ğmiut aullağniqsuq Haran-mun iñuuniagiaghuni. Aasii kinuagun Abraham-ñum apanja tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinnigaa marrumunja nunamun nayukkaptiknun pakma.

⁵ Taatnaqtilhani tamaani Agaayyutim qaitçhinjtkaluagniğaa Abraham inmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsrugniğaa qaitçhigisiñiplugu pigiliutilugulu ilaanun suli kinuvianjñun, naagaunniñ Abraham qitunğiuñjan.

⁶ Agaayyutim nipluutinigaa itna, ‘Kinuviağikkatin iñuuniagisirut iglaanjulutin atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitulutin suli sisamani kavluutini ukiuni iħuaqquatchiñjilutin.

7 Aglaan anasiññuqsagisigitka taapkua savaktaagruqaqtuat iñugikkamnik. Kinuagun tamarruma ilinjich utigutin taivrumakña agaayumaagvigiaqsilunja marrumani nunami. Taatna Agaayyutim uqautiniġaa.

8 Agaayyutim aqiqsruutikamiun Abraham tiliñġaa nalunaitnutchiquplugich anutitin. Taatnaqami qiñiqtitkaa tupiksriskuhuni Agaayyutim aqiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ñum nalunaitnutchiqumiñġaa tallimat pinjayuatigun uvlut. Isaac-ñum nalunaitnutchiqumiñġaa Jacob, ilaanli piñġai qulit malġuk sivulliafut.

9 “Aglaan taapkua sivulliaġuqtuat killuġiniġaat nukatchiaqtin Joseph tu-nipluġasii savaktauviksranjanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuġniġaa

10 ikayuqġuġu ihuilliuġvinmiunniiñ itman. Agaayyutim nakuġiliutipkaġaa puqiisiqġuġu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialġum Egypt-mi anjalatiġuġniġaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inmi tupiġmiñun.

11 Kinuagun niġisunñaqsiñiqsuq Egypt-mi Canaan-miġu, taatna sivulliafut niġisuksuiliqhutin.

12 Aasiñ Jacob tusaakami niqiksracaqnipluġu Egypt-mi ilaan sivulliafut tuyuġiqqaġniġai tasamunja.

13 Ilañatni tasamunjalgitmata Joseph ilitchuġipkaġniqsuq inmiñik aniqatiu-miñun, aasiñ Pharaoh-m ilitchuġiniġai Joseph-ñum ilai.

14 Joseph-ñum aapani Jacob aiyuġaġniġaa Egypt-muqupluġu qitunġaqtuummaan. Taapkuaguq iñuġiaktiginiqsut pinjasukipiaq akimiamik.

15 Tavra Jacob-ñum qitunġani nuurrutiniġai Egypt-mun, tavraniasiñ ilaalu sivulliafutlu tuquplutin.

16 Ilinja timinjich iluvigiaqtaġniġaich Shechem-mun taivrumunja Abraham-ñum tauqsiaġimakkanjanun iluvigviksraupluġu inmiknun Hamor-m kinuvianjiñiñ.

17 “Tamauna Agaayyutim aqiqsruutaa Abraham-mun atuumaqsiptan, kinuvianji iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñuġiaksilapiġniqsut.

18 Umiallitqinñiqsut atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik.

19 Taavruma umialġum kinniaqsiñġai iñuvut suli nagliksaatitlugich sivulliafut, nunuripġigitunniñ iġitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksranatnun.

20 Taatnaħatniguuq Moses aniñiqsuq qiñiyunaqhuni, aasiñ anjayuqaakkiñ qaunagipluġu pinjasuni tatqiñi.

21 Iriqsimalġuqġu kinunġani anipkaġniġaat. Taatna Pharaoh-m panian tiguqġuġu iġniġmisun pamiqsagñiġaa.

22 Ilaa ilisaqaġniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamañaqsipluġu uqaligmiñi savaamiñiġu.

23 “Aasiñ malġukipiamik ukiunikkami Moses sivunniġniqsuq takuqat-taġuġuġich Israel-aagmiuqatiuni.

24 Tikitqammighuniġu Egypt-miu anallalipman ilañatnik tamatkua taat-naqhuni ikayuġiġniġaa payyaksaqtuq. Ikayuisaġniaqhuni tuqunnigaa taamna Egypt-miu.

25 Isumapluni aniqatiumiñun kanjicsimanasukniaqġu Agaayyutmun atuliksani annautriġiksranagun iñunmiñik. Aglaan taapkua kanjicsimanajñiġaat.

26 Uvlutqikman qiñilgiñiqsuq Israel-aagmiunñik anuyaktaunñik. Ilaan iluaqsisipkaġniagaqsiñiġik itnaqġuġik, ‘Ukuqtiiġ, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’

27 Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñuniġaa Moses itnaqġuġu, ‘Kisuunasuġ-ivichuvva? Anjalatchiñiaqich atanniqsuñiaqhutinlu uvaptiknik?’

28 Tuqutqhuaqsiłgitpiņa taivrumatun Egypt-miutun tuqqtaptun ikpak-sraq?’

29 Moses-ņum tusaakamiuņ taamna qimaņniqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midia-ğmiut nunaņatni. Taapkunani malğuņnik iğñiqagñiqsuq.

30 ‘Malğukipiami ukiuņanikman isagulgum sagviutiniğaa Moses ikualarukun uqpikun iñuilaami qaniņani iğğian Sinai-m.

31 Moses-ņum qiñiqamiuņ atlayuağiplugu utlaņniğaa taamna uqpik qiñimmağiksaaguklugu. Tavraasiñ tusaaniğaa Agaayyutim uqautigikkaņa,

32 ‘Uvaņa sivulliaqpiç Abraham-ņum Isaac-ņumlu Jacob-ņumlu Agaayyu-taat.’ Moses tatavraullaņniqsuq qiñiğniangiqługuunniñ.

33 Agaayyutim nipliutiniğaa, ‘Aluğutikkiñ mattakkik, taamna qikağviiñ Agaayyutim nunagiğaa.

34 Țumun qiñiğniğiga pigiilipluni nagliksaaqtitaulhat iñuņma Egypt-miittuat tusaaplugich miņguqtulhat, atqagtunaaasiñ ikayuğiağlugich. Pakma maunagiñ, tuyuğisigikpiñ Egypt-mun.’

35 ‘Taamna taimņa Moses Israel-aagmiuqataiñ ayakkaņat itnaqlugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtigupatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimņauruq Agaayyutim tuyuğikkaņa ilinjitñun sivulliuqtaulugu anniqsuityaquplugulu, ikayuqlugu isagulikun qiiikkaņa ikualaruami uqpiņmi.

36 Moses-ņum annisiniğai Egypt-miñ. Iñiqtaaqniqsuq quvignaqtuanik sulı atlayuağnaqtuanik Egypt-miļu, Kaviqsaami Tağiumiļu sulı iñuilaami malğukipiani ukiuni.

37 Taamna Moses nipliqsimaruq Israel-aagmiunun, ‘Agaayyutim sivu-niksriqirimik tuyuğisigaasi atrilugu tuyuqallı uvamnik; taimņa itkisiruq ilapsitñiñ.’

38 Israel-aagmiut katimałhatni iñuilaami iğğiani Sinai-m isagulgum uqaqatigağniqsuq Moses-mik, aquagunaasiñ Moses-ņum uqautiplugich sivulliaut uqağniçnik akuqtuağikkaniñiç Agaayyutmiñ. Taimakņaaglaan ilitçugirugut qanuq iñuuniałiksaptiknik.

39 Sivulliapta tupigiyumaņiñniğaat, aglaan suqtiginitkaat aņalatiqaqhutin kimmutmikkun utiğukhutin Egypt-mun.

40 Taatnaqhutin Aaron uqautiniğaat, ‘Kiikaa, aangurrisigut sivulliqsiksrap-tiknik, atakkii imņa Moses annitrivut Egypt-miñ naluplugu sutilaaņa.’

41 Iliniç iñiqsiñiqsut aanguamik nuğğagtun aasiñ tunillaqtuaqsiplutin aanguağmikkun, quviasuutigiplugu iñiqtağikkaqtin argaņmiknik.

42 Taatnaqmata Agaayyutim suqtiginisaałlaņniğai agaayyumiñaqsiplugich uvlugianun qilaņmi, aglausimaruatun makpiğaaņatni sivuniksriqirit itnałiplugu,

‘Israel-aagmiuņuruasii,
malğukipiami ukiumi iñuilaami tunillaqtuqtusi agaayuvigigaluaqnaņa.

43 Iğliğutiniğiksi panapkaaqtuummaan aanguaq Moloch
sulı atriņa uvlugianan aanguağikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aanguurrigaasi iñiqtağikkasi putqatağvigisrukugich.

Taatnağusi tuyuğisigipsi uņataanun Babylon.’

Amos 5:25-27

44 ‘Sivulliapta iñuilaami iğliğutiniğaat panapkaaç. Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruq akunğatni. Moses-ņum iñiqtağikkaņa Agaayyutim pigisukkaņatun,

tuvraqługu iliktiğun inmi ilisauttusanjatun. ⁴⁵ Kınuvatigun sivulliapta akuqtuqlugu taamna panapkaağ sivulliamikniñ igligutiniğaat akıqsruutauruamun nunamun. Joshua-mlu ilinısalu tigusağisaaqsiniğaat nuna taipkunakıa inıñniñ Agaayyutim unıtanıñniñ, tavrıñaasii panapkaağ nappaqlugu David-ıum analatığulhanunaglaan.

⁴⁶ Agaayyutim David nakuagıginiğaa. Aasiñ David-ıum inıgıniğaa Agaayyun nappaitlasıplıni tupiğmik ilaanun.

⁴⁷ Kiisaimmaguuğ Solomon nappaiñıqpuğ taavrımıña tupiğmik, agaayyu-vıpañmik.

⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutchinıñıqsraqtuag irviqanıtkaluaqtuğ tupiğmik inıuich nappakkanıatnik, nipliğmatun İsaiah-m sıvuniksriqirim itnaiıplıgu,

⁴⁹ Agaayyun nipliğsuğ, Qılak atangıvıgıgıga aasii nuna tutmağvıgıplıgu.

Qanutchimikmi tupiğmik nappaiñıyaqpisi uvamnun?
Sumimi mingııqsıağvıqagıısvik?

⁵⁰ İlumun inııqtagımakkağa supayaağ tamanna.'

Isaiah 66:1-2

⁵¹ "Taipkunatitun pitchıgıılaurusi tıggakhusılı. Tusaasunıtmiusi Agaayyutim uqahıanik naagasulı ukpıksrısunıtmiplısiunniñ. Sivulliapsitun ilıpsısuuğ ataramik akıllııqsıuirisi İpqıtchuamik İrrutchimik.

⁵² Sivuniksriqirıpayaat sivulliapsi naglıksaaqtınnığaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqıraqıtaiñik uqaqtuanik inılgaan agğıksrıraqun Agaayyutim nalaunıaruagı savaktıksrıña. Pakma ilıpsı aachtuıtıgıgıksı tuqqutluguasii.

⁵³ İlipsi akuqtuıgıaluağhusı malığutaksraq tumıgıplıgu isagıılını Agaayyutim qaisanıanik naagasulı tupıgıñıtıksı."

Stephen Tuqqutaulıa Mıluqtuqlugu

⁵⁴ İlauruat uqaqsıtaaqıtchirit naalağniğmikni Stephen-mun qınallapıağnıqsut. Qınnakpaitıutın inmiknununniñ analalğulıñıqsut.

⁵⁵ Aglaan Stephen İpqıtchuam İrrutchim analatıgu aagıluğhıni Agaayyutim qaumanga qıñniğaa sulı İesus qıkaqlugu Agaayyutim talıppiani.

⁵⁶ Nıplıñıqsuğ, "Atanjı, qıñıgıga qılak anımağlugu sulı İğniña İnuum qıkaqlugu Agaayyutim talıppiani."

⁵⁷ Tamatkua qullıñich nıprallanıqsut umıkgıch sıuttatın arganımiknik. İluğagmın pıtchağluch

⁵⁸ aasiñ nunaaqıımiñ anıtnamıtrun mıluqtugatağniğaat uyağanı. İıısarıksraqtaat mattağniğıch quppıgaatın ilıplugich nukatpıamun atılıgaamun Saul-mik qaunagıtquplugich.

⁵⁹ İlinıtın mıluqtuqtılını Stephen agaayunıqsuğ, "Atanıq İesus! Anıgıga pıun!"

⁶⁰ Sıtquqamı niplanıqsuğ, "Atanıq! Taavrımuuna killuqsalıhatıgıun anasıñıuqsaqnagıch." Taatnaanıkamı tuqunıqsuğ.

8

¹ Saul-ıum ilıuagıniğaa tamatkunıña tuqqutaulıa.

Saul-ıum Ukpıqtuanıruanı Naglıksaaqtııa

Taıvrımakıa uvlımıñ ukpıqtuanıruat İerusalem-mi naglıksaaqtı-tuagaqsıñıqsut atqunallapıağ. Tavrakıa ukpıqtuat sıamıtkaqsıñıqsut nunaaqııurayıñun İudea-mı Samarıa-mı, aglaan uqıraqıtıt kısıñıuğluch İerusalem-mi.

² İanjısa inıuich taluqsrıruat Agaayyutmik ilıvıgıniğaat Stephen aliasulıkun kınıvgıplıgu.

3 Taavrumali Saul-ŋum piyaqquaqsisignigai ukpiqtuanjuruat. Siñiqsraqlugich ilinjisa tupinjich pakagiaqlugich anjutitlu agnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuanjutha Samaria-mi

4 Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaat.

5 Philip-li nunaaqqimukhuni Samaria-mun quliaqtuaqmifiñiqsuq Christ-mik taavrumiña aqisruutaauruamik anniqsuutmik inuñnun tavrani.

6 Inuğiaqtuat inuich naalagnillaqiağniqsut Philip-ŋum uqağikkanjifun. Atakkii qiniğviginigaaq atlayuağnaqtuanik ilaa.

7 Nipitusiplutin irruisqñuich anitauniqsut inuğiaqtuaniñ inuñniñ, suli inuğiaqtuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu iluaqsikkauplutinj.

8 Taatnaqhutin Samaria-ğmiut quviatchallapiağniqsut.

Simon Anatkuaq

9 Taavrumaniguuq nunaaqqimi inuqağniqsuq atilimik Simon-mik. Ilaa quvigutchtaktichniqsuq Samaria-ğmiunik anjatkuulikun aasiñ uqaviutigiplugu kamanagaşukniaqhuni.

10 Iluqağmin nunaaqqimi kamanaiñniqsramiñlu kamanagaşniqsramiñlu naalagnitqiağipiagnigaaq aasiñ uqaqhutin, “Taavrumani inuñmi ittuq Agaayyutim sañña ilisimakkaqput Saññiqpauraq.”

11 Sivişuruamik ilaan quvigutchtaktinnikkanj anjatkuulikun, taatnaqhutin naalagnitqiağinjñigaaq.

12 Aglaan Philip-ŋum quliaqtuağiaqsipmaun tusaayugaallautaq Agaayyutim anjaayuaqutaagun suli Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua inuich ukpiginiğaat, aasiñ paptaakkauplutinj anjutitlu agnatlu.

13 Simon-tuuq ukpiqsripluni aasii aquagun paptaaqtihğmi nayuutiqaşniqsuq Philip-mi. Quvigutchañmiñiqsuq qiniqami Philip-ŋum iniqtağikkanjigun quvignaqtuaniglu atlayuağnaqtuaniglu.

14 Aasiñ uqğiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-ğmiunun Agaayyutim uqañi akuqtuğniplugich tuyuqağniqsut Peter-miglu John-miglu tavrana.

15-16 Ukpisriliqsuat paptaakkauplutinj Atangum Jesus atqagun aglaan akuqtuisimaiñniqsutsuli Ipqitчуamik Irrutchimik. Taatnaqhutin taapkuak tikitñamik injisruutiniğaiç akuqtuitquplugich.

17 Peter-mlu John-ŋumlu illiqiniğaiç taapkuva arganmiknik. Tarvauvaa Ipqitчуam Irrutchim anjalatkaqsiniğai.

18 Simon-ŋum qiniğniğaa Ipqitчуam Irrutchim qaisauragañha tamatkununa uqğiraqtik illiqipmatigik arganmiknik. Taatnaqhuni Simon-ŋum Peter-lu John-lu qaitchisuaqsiniğik maninjñik

19 itnaqhuni, “Tunisistñaptuuq taavrumiña saññimik. Uvvatuq illiqigupku argamnik inuç akuqtuitlayumauq Ipqitчуamik Irrutchimik.”

20 Tavra Peter-m kiuniğaa, “Piyaaquğvinmugiñ maniksuummaqpich! Uvva tausitlanasugiviuñ maninjñik Agaayyutim aachtuutigikkanja?”

21 Sivugaani Agaayyutim nalautisimaitlutin naagasuli tupiginitlugu, taatnaqhutin ilaliqsuutiviksraiñniqsutin uvaptikni suli Agaayyutim savaanani.

22 Mumigiñ taavrumakña nalaunñaiñiqniñ! Injirsuğutin Agaayyutmun natqititqulutin kaviuğksaapnik!

23 Iitçuğigikpiñ immaukkaqsiplutin killuqsriğmik suli killuğmun anjalatitlutin.”

24 Simon-ŋum itnağniğik Peter-lu John-lu, “Injirsuutillañniaqsitña Agaayyutmun anasiññuqsauñilluna.”

25 Taatna Peter-lu John-lu iñuuniaqtaullañniqsuk Samaria-mi quliaqtu-aqhutik uqahñiñik atanguruam aasiñ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauñgmikni tusaayugaallataq quliaqtuağiniğaaq nunaaqqiurañi Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ğmiulu İirakuvik

26 Aasiñ isagulğan atanguruam Philip uqautiniğaa, “Paqnalutin uñallam tuñaanugiñ tikirviksraqnunağlaan iñuitchuamun apqutmun Jerusalem-miñ Gaza-mun.”

27 İlaa aullaqtıñniqsuq. Iglıqtaullakhuni nalautchiñniqsuq Ethiopia-ğmıumik. Taamnali iñuk ilirakuviuraqniqsuq Ethiopia-ğmiut Kandaki-ñatni (Ethiopia-ğmiut taggisiqagñikkanat ataniqtıñ Kandaki-mik), aasiñ ilaa Jerusalem-munniqsuq agaayutyaqhuni Agaayutmun.

28 Aitmuhıñmiñi tuttuqpagaqtuağmiñi aqliqiniqsuq İsaiah-m sivuniksriqirim makpiğaañiñik.

29 İpqtichuam İrrutchim nipliutiniğaa Philip, “Utlaguj tamanna tuttuqpaqatuaq maliaqsıluğusasiñ.”

30 Tavra Philip malikkaa. Aasi tusaakamıuj taamna ilirakuvik aqliqipluni makpiğaañiñiñi sivuniksriqirim İsaiah-m apiqsruğniğaa, “Kanjiqsivıuj aqliqikkan?”

31 Taavruma kiuniğaa, “Kanjiqsipkağniqtaunnaña qanuğıujña kanjiqsıñiaqpik?”

32 Taamna uqalıq aqliqiağikkaña itniinniqsuq, “İñuk ipnaisun tasikuaqtauruatun tuqqutaksraqtımıñun, ipnaiyaatun niplitıaitchuatun salikkaukama ilaa nipliğñaiyuğattuq.

33 Uqaqsittaahğmiñi iñupayaam añallaqluutiniğaa atchiksipkaqluğusasiñ.

Kia-unniñ kanjiıulğuvagich?

İlaa kinıvianjitchuq atakkii tuqqutıuğu.”

İsaiah 53:7-8

34 Taavruma ilirakuvium qanuğvıiqhuni apiqsruğniğaa Philip, “Uqautıñiñauviña kisumik sivuniksriqirim İsaiah-m uumani uqautiqaqıılaanjanik? İñmiñik naaga atlamik uqautiqaqpa?”

35 Philip-ñum ilitchuğipkaqluğu İsaiah-m uqahaniñ sivulliıpluğu uqautiniğaa tusaayugaallautamik İesus-kun.

36 Iglauñgmikniñi tikiñniqsuk imiğmun. Taavruma ilirakuvium nipliutiniğaa, “Uvva imiq! Sum piraiğisivana paptakkauksramniñ?”

37 [Philip-ñum piñiğaa, “Ukpiqsrigıuvich iluqaaniñ uummatipniñ paptaahñiaurutin.” İlaa nipliğniqsuq, “Ukpiğillapiağiga İesus Christ Agaayutmun iğñiğilha.”]

38 Taavruma ilirakuvium tuttuqpagaqtuaq nutqaqtınniğaa aasi Philip-lu ilaalı atqaqhulik imiğmun. Philip-ñum paptaağniğaa.

39 İmiğmiñ qakikamikaasiñ Agaayutim İrrusian nuktitiğniğaa Philip atlamun. Taavruma ilirakuvium qıñitqinıtñamıuj igliqtuñiğniqsuq quvıatchal-lapıaqhuni.

40 Philip ilitchuğiniqsuq Ashdod-mi itilağmiñik. Tavrakña tusaayugaallautamik quliaqtuağniqsuq iluqanıñi nunaaqqiurani tikiğgatahğmiñunaglaan Caesarea-mun.

9

Saul-ñum Mumiħa

1 Saul-ñumli sıvıtuutiniğaa aniqsraaqtuıñi tutqutçisulikun tamatkunıña Atangum ukpiqtuanıuraniñik. İlaa utlautiniqsuq qaukiatnun agaayuliqsit

² aglaqağukhuni taluğnaqtiksrağmiñik Jew-ñuplutinj katrağvinjitñi Damascus-mi. Aasiñ ilitchuğsrigumi ukpiqtuanik Ataniğmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich anjutitlu ağnatlu utqutiraksraulugich Jerusalem-mun.

³ Tavra iglauniaqtitlugu qallipluni Damascus-mun, taimmaiñaq qau-manğum qilañmiñ qagğutiniğaa.

⁴ Katakami nunamun tusaaniqsuq tuqluğaqtimiñik, “Saul! Atanji! Suvaata nagliksaaqtitpina?”

⁵ Saul-ñum kiuniğaa, “Ataniiq, kisuuvich?” Uqautraan nipliutiniğaa, “Uvanja Jesus ilvich nagliksaaqtittağikkan.

⁶ Makillutin utlautiñ nunaaqqimun. Taamani taamma uqautigisigaatin qanuq piiksraqnik.”

⁷ Tavrani Saul-ñum igliqatai taatnakkaułhani qikağniqsut niplitlaiqhutin, tusaagaluqağlu nipi aglaan iñua qinñitlugu.

⁸ Saul makitnami nunamiñ uinñami qinñitlaiğniqsuq. Taapkua tasiuqluğ Damascus-muutiniğaat.

⁹ Ilaa pinasuni uvluni qinñitlaiñniqsuq, niğinjitmiuq naagaunniñ iminjitmiuq.

¹⁰ Ukpiqsiruaqtağtuğguuq Damascus-mi atiqtaquaq Ananias-mik. Agaayyutim qinñiqquuraaqtitlugu tuqluğniğaa, “Ananias!” Ilaan kiuniğaa tuqluğsiani, “Aa, Ataniiq! Uvaniittuna, naalakkipiñ.”

¹¹ Atanğum piñiğaa, “Makillutin aullağin apqutmun atiqtaquamun Nalğuqtuamik. Taamma Judas-ñum tupqani apiqsruğmuutin Tarsus-miumik atiqtaquamik Saul-mik. Taamma taamma agaayuruq.”

¹² Ilaan taamna qinñiqquuraakun qinñiğniğaa anjun atilik Ananias-mik ut-lakluğ inñiñun patikluğ arganmiñik qinñitlasitqiksinnigaa.”

¹³ Ananias-ñum kiuniğaa, “Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat taamanna anjun Saul qanutun kapyapkaiñipluğ Jerusalem-mi.

¹⁴ Pakmamma tikiñniqsuq Damaskus-mun qaukhat agaayuliqsitniñ taluğnaqusiqluğ tigusiliksranajun kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilipnun.”

¹⁵ Agaayyutim nipliutiliğniğaa, “Ananias, Saul-mugiñ. Piksraqtağigiga savautritqupluğ uvammik ilitchuğipkautigiluna iñunjun Jew-ñunjitchuanunlu umialinjitñunlu sulı Israel-aagmionun.

¹⁶ Sulı kanjipsikağisigiga qanutun nagliksaaiksraja piqutigipluna.”

¹⁷ Tavrakña Ananias aullağniqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumuna tupiğmun patiniğaa Saul arganmiñik nipliğhuni, “Aniaqaan Saul! Atanğum Jesus tuyuğigaana ilipnun faivruma qinñikkaqpich apqutmi utlautiniqni mauna. Ilaan tuyuğigaana qinñitlasitqiuplutin aasiñ Ipqitчуamun Irrutchimun sivulliquplutinlu.”

¹⁸ Taimmaiñaq sutimña iqaluum kavisainjusun katagaalaagsiñiqsut Saul-ñum irrakniñ aasiñ ilaa qinñitlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtiniqsuq.

¹⁹ Niğianikman sayanjan uttaqiniğaa.

Saul-ñum Quliaqtuałha Damascus-mi

Aasiñ Saul nayuutiuraallanñiqsuq ukpiqsirurani Damascus-mi.

²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ñuruat katrağvinjitñun quliaqtuağutiplugich Jesus-kun itnaiñipluğ, “Taamna Jesus Agaayyutim igñiğiniğaa.”

²¹ Tamatkua iluqağmin tusaaruat taavrumina quviğutchakhutin itnaagsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñauñitkaluaqpa Jerusalem-mi tuqutçhirağtağtuğ ukpiqtuanjuranik? Sulı mauna utlautipluni sivunigaqhuni tigusiluni taatnatchiñik utqutrisukhuni qaukñinjitñun agaayuliqsit?”

22 Aglaan Saul quliaqtualigmiñi kanjicsipkaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik Jesus taamna Christ-ñuñhanik nalupqinaiqługu. Jew-ñuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksraifñiqsut.

23 Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ñuruat katimaaqsiñiqsut sivunniughutin tuqqutchukługu Saul.

24 Aglaan kilinigaat taatna sivunniugniplugich. Unnuactuumaan uvlumuļu Jew-ñuruat qanaksruñnigaat nunaacqim paanifni tuqqutchumaplugu.

25 Tamatkuali ukpiqsriuat unnuat ilañatni ikinigaat Saul aguupmanmun atqautipluguasiiñ silatmun anmanğagun katchiqaum.

Saul Jerusalem-miñha

26 Tavrakña Saul utigniqsuq Jerusalem-mun. Tavranciasiñ ilaliutniagaqsigaluañiqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguağiplugu ukpiqtuağulha iqsigiaqsiñigaat.

27 Aglaan Barnabas-ñum ikayuñnigaa Saul taapkununauplugu uqqiraqtinun. Ilaan kanjicsipkautiginigai Saul-ñum qinñha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuqluñniplugu suli uqautipmipługich Saul-ñum quliaqtualhanik taluqqutaiqhuni Jesus-kun Damascus-mi.

28 Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiqhuni quliaqtuaqaqhuni Jesus-mik.

29 Uqaqatiqaqmıuq akilliqługich Greek-ñuraaqtuat aglaan ilinñun tuqqutchumagaluaqtitluni.

30 Ukpiqtuaqatiunñiñ (ilitchuğikamin) taavrumiña) samunautinigaat Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.

31 Tavralli ukpiqtuanuruapayaat Judea-mi, Galilee-miļu suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyikkauplutin irrusiğmikkun. Ukpiqtuanuruat iñuuniqsut taluqsriplutin Agaayyutmik, suli Ipqitchuam Irrutchim pitchuksaagnigai aasiñ iñugiaksisaiñaqhutin.

Peter Lydda-mi Joppa-miļu

32 Peter-li igligniqsuq napmupayaaq. Iglignimiñi utlakmiñigai Agaayyutim iñui Lydda-mi.

33 Taavrumani nalautchiñiqsuq anutmik atiaqtuamık Aeneas-mik, taamna aulatlailaq, makingiññiqsuuq tallimat pinasuni ukiuni siñigvinmiñiñ.

34 Peter-m nipliutinigaa Aeneas, "Jesus Christ-ñum iħuaqsiğaatin. Makittin, imulugich uqummatitin!" Taimmaiñaq taamna makinniqsuq.

35 Iñupayaat Lydda-mi Saron-miļu qinñiqamitruñ taamna ukpiligñiqsut Agaayyutmik.

36 Joppa-miļu ağnaqağniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taiñagniqsuq Dorcas-mik mumiutiqağniqsuq tuttımik). Ataramik savaaqağniqsuq nakuuruamık ikayuipluni inuqsraqtuamık.

37 Taamna ağnaq atniğñaliqhuni tuquniqsuq. Igğuanıkamitruñ inillañnigaat qullianun tupqum.

38 Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter inniplugu Lydda-mi, malğunıñ iññuñnik tuyuqağniqsut ilaanun, itna uqaksriuqlugık, "Qilamiksruğutin utlautiñ."

39 Peter-m itqanaıyaqtıqamı malıñniğık taapkuak. Tikitmata taamuña mayuutinigaat qullıgmun inimun. Uilğagnaat puuğnigaat qıaplutin qinñiqtaqlugu atnuğarrianiñik Dorcas-ñum iñuunñagmi.

⁴⁰ Peter-m anipkaqlugich iluqaisa taapkua tavrakña inimiñ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii kiniaqlugu taamna timi nipliutiniġaa, “Tabitha makittin!” Taavruma aġnam uitñami qiñiġniġaa Peter aquviltuniasii.

⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuġniġaa makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilqagnaatlus isiqtitlugich qiñiqtinnigaa ilinjittun iñuuplugu.

⁴² Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiña aasiiñ ukpiqs-rilijhutih Agaayyutmik.

⁴³ Peter tuyuġmianuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter suli Cornelius

¹ Tavra Caesarea-mi anutiqaġniqsuq atiljmik Cornelius-mik anjalatchipluni tallimakipianik anuyyiuqtinik. Taapkuali anuyyiuqtit agġiġniqsuat Italy-miñ.

² Taamna Cornelius agaayyutiqaġniqsuq tupiqatituummaġmi taluqsriplutih Agaayyutmik. Ikayuiñiqsuq Jew-ñuruat nagliñnaqtuanjittik agaayumaqtuanjupluni.

³ Iñatni unnuksraat pinasugugunnaqsipman qiñiġquuraaġniqsuq nalupqinaiqlugu qiñiġniġaa Agaayyutim isaġulga isiqhuni tuqluqtini, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-ñum qiñiġpaklugu isaġulik iqsilikhun kiuniġaa, “Suva? Anjuun! Qanuq-samna?” Isaġulgum itnaġniġaa, “Agaayyutim tusaagaa iniqsrulhiñ tautukhugu ikayuiñhiñ nagliñnaqtuanik. Taatnaqhuni itqaġigaatin.

⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqaġiñ iñuñnik uvunautityaqitillugu Simon tag-gisigaqtuaq Peter-mik.

⁶ Taamamna tukkumaruq Simon-miptuq qitummairim tagium siñaani irvigaqtuami.”

⁷ Taatna uqautianikamiun taamna isaġulik qiñiġnaġniqsuq. Cornelius tuqluiñiqsuq malġunnik savaktinmiñik suli atautchimik anuyyiuqtimik agaayyutiqaqhuni savautriruamik.

⁸ Ilaan uqautiqqaqlugich tamarrumiña atuamaruamik Joppa-munaasiiñ tuyuġiniġai.

Peter-m Qiñiġquuraalħa

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuġniqsuq tupqum qaanjanun iniqsrugiaqhuni uvlupaguqtuami.

¹⁰ Ilaa niġisulillapiaqmiuġlu. Niġiksranik itqanaiyaqtitlugich Peter-li qiñiġquuraaġniqsuq tatpakmani.

¹¹ Qiñiġniġaa qilak anmaqlugu sumimña atqaqiaqsiniġaa atriqaqtuam ukiħhaaqpaktun ninjitauruatun nunamun sisamatigun iqirġuigun.

¹² Taamna imaqaġniqsuq qanusipayaanun nunam niġrutaiñik paamġuqtuanik suli tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniġaa, “Peter! Makillutin tuqqutchiłutin niġġiñ!”

¹⁴ Peter-m kiuniġaa, “Ataniq! Taatnaġumiñaiptaqtunja! Niġiñqaqsimaitchunja qanutchimik aġliġikkamnik unniñ qaayuġikkañatnik.”

¹⁵ Peter-m tusaatqilġiñniġaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkanj ilvich isummatigiyumiñaitchitin qaayuġnaqlugich.”

¹⁶ Taatnaiñiqsuq pinasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukiħhaa qnuqitqiniġaa tatpakmunja.

¹⁷ Peter isumaksraqtuaqsiniqsuq qanuutautilaanjanik qiñikkiutauruam inimiñun. Taatnaqtitlugu taapkuali Cornelius-ñum tuyuġikkañj

apiqsruqtaǵniqsut nani Simon tupqa itmanǵaan, aasiıń ilıtchuqsrianikamiń nutqǵaǵniqsut talum sivuǵaanun.

¹⁸ Apiqsruǵniqsut, “Tukkumaruaqapqa uvani atilimik Simon Peter-mik?”

¹⁹ Peter-mli taamna kańiqsıńiaqtıtlugu qıńııquuraakkaǵmi qanuutauti-laanik Ipqıtchuam Irrutchim nipliutiniǵaa, “Qakma sılatıpnı pińasut ińuich pakakkaatin.

²⁰ Paqnalutin atqǵaıń. Piqasiǵiakkich tuyuǵıkkagıgıtkaıı.”

²¹ Peter atqaqami nipliutiapiǵai, “Uvańa pakıńıǵıpsıtńa. Suplusi ag-qıppisi?”

²² Taapkua kiuniǵaat, “Cornelius-ńum ańuyııuqtıt atangata tuyuǵıgaatıgıt. İlaa nakuuruanıqsuq ańun agaayusuuruuq Agaayutmun sulı iluqatıń Jew-nuruat kamagıplıgı. Agaayutim isaǵulǵan uqautiniǵaa tupqanun aiyu-gaaquplutin tusaatquplugu uqauttıtkısraknik.”

²³ Peter-m tukkiǵıńıǵai taapkua unnıtquplugich tavrani.

Uvlaakuǵuqman aullaqmata malıńıǵai. İlanısaptuuq ukpiqtuat tavrakńa Joppa-miń tuvaaqasiǵıńıǵaat.

²⁴ Uvlutqılgitman Caesarea-mun tikińıńıqsut. Cornelius-ńum niǵıukhuni ilanı sulı ilauraani katinıńanıkısmanıǵai.

²⁵ Aasiıń Peter isiaqspıman Cornelius-ńum purviginiǵaa agaayuvıgıplugu.

²⁶ Aglaan Peter-m makıtınnıǵaa nipliutiıplugu, “Makıtın! Uvańaptuuq ińuıhińauruńa.”

²⁷ Peter-m uqaqatıginiǵaa Cornelius itqutıgalugu tupıǵmun. Tavraniasiıń ilıtchuǵıniǵai ińuıgiaktuat ińuıch katianıńıqsuat.

²⁸ Tavraasiıń nipliutiniǵai, “İlipsısuuq ilısimallapiakkaqsı Jew-ńuruat piqasiqsuutilguymıńıaitchuat atuqtaksrańısigun Jew-ńurıjıtchuat. Aglaan Agaayutim ilısaıtıgańa uvańnun kińapayaaq ińuk qaayugıtqunıtlıgı.

²⁹ Taatnaqluńa qanıǵıńıqapńa utlautıruńa pisagumasuńaqnańa. Apiqsrul-laglakpiń, suvaata qanıǵıńıqıpıńa?”

³⁰ Cornelius-ńum kiuniǵaa, “Sıamat uvlut uńataatni itnaiııyurınaqsıruami uvlumi kińunnamni uvlucpıgıqman agaayulgisıtıluńa, taimmaińaq ańun at-nuǵaalık qaummaǵıksuanık qıkaaniktıǵıniqsuq sıvuqqamnun.

³¹ İtnaǵańa, ‘Cornelius! İńıqsruutıgıkkatın Agaayutim tusaagai sulı naglık-srıplutin savaatın itqǵıǵai.

³² Tuyuqǵaıń Joppa-mun ańutinik uvuńautıyaqtıllıgı Simon taggisıqaqtıuq Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummıruq Simon-mıptıuq qıtummair-ımi taǵıum sıńaani ittuami.’

³³ Taatnaqluńa uıguıńaqlıgı qanıǵıkpıń, iħaaqutıluǵıniǵıptıgıt uvuńaħapkun. Uvva iluqata katırugıt Agaayutim sıvuǵaanun tusaayumaplugı qanuq Agaayutmun uqautıksrapıgıtın ilıpkun.”

Peter-m Uqautrıħa

³⁴ Peter aullaǵıniıńıqsuq itnaǵhuni, “Pakma puttıqsrıgıga ilımutun Agaayutim irrıtrıħa ińuıńık atısipılugıch.

³⁵ Nanıpayaaq nunaaqqımi ińuk taluqsrıpman ilaanık nalaunıarualıqıplıni Agaayutim akıqtıumaagıńıǵaa, taamna sumıuıugısińıńaan.

³⁶ Nalupqısunıjıtchuńa tusaatılaapsıtıńık tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuǵıkkana İsrael-aagmıunun, itnaǵhuni, Agaayutim qıńıuıgıtıpkagaa ińuıńık Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanguruuq ińupayaanı.

³⁷ Tamanna tusaayugaallautaq aullaǵıniıplıni Galilee-miń kınıuagun John-ńum Paptaaqıtchirim qulıaqtıuaħan sıamıttıuq iluqaanun Judea-mun.

³⁸ Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqługu piqasiqługu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkanja. Taamna Jesus napmupayaaqami naku-urualiqiniqsuq suli ihaqsiragakkanji tamatkua tuungaam anjalatani, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqługu.

³⁹ Aasiin uvagulli qiniqlugu iluqaan iniiqtağikkanja Jew-njruuat nunañatni suli Jerusalem-mi, uqautigilgugikput qanuq iliplugu kikiaktuutiha sannigutamun suli inunun tuqputağilha.

⁴⁰ Taamna taatnakanat Agaayyutim anitqiksitkaa tuqułigmiñ pinayuakni uvlut. İlanisa inuich nalupqinaiqługu qiniğaat.

⁴¹ Iluqallapiagmin inuich qiniğitchaluağaat, aglaan qiniğikput Agaayyutim piksraqtaagipluta quliaqtuagitquplugu ilaagun. Uvagut nigiqatigikput imiqatigiplugu Agaayyutim anitqiksinnanikmaga tuqułigmiñ.

⁴² Aasiin ilaan tiligaatigut tusaayugaallataq uqautigitquplugu inunun, ilisimarausimaagupluta ilaa taivruminawli Agaayyutim piksraqtaanja atanıquługu inuuruani suli tuqnaruani.

⁴³ Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikkanat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-nım natqigutigisigai killuqsautai atigmigun.”

Jew-njitchuat Akuqtuihat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaatitlugu iluqaitñun naalağniruanun uqaut-tutaanik Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniğai.

⁴⁵ Tamatkua Jew-njuplutinj ukpiqsriruat taamakña Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quvigusunıqsut Agaayyutmun qaiha Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununıaptuuq Jew-njıitchuanun.

⁴⁶ Sumiuliraağhutinj uqqatigun tusaagaqsiñiğaiç uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutin.

⁴⁷ Tavraasiin Peter nipliğniqsuq, “Uvaptiktıtuntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim anjalatkai. Kıami paptaaqsailirağniaqpagich imiğmik?”

⁴⁸ Taatnaqlugich ilaan tiliñiğai paptaaqtıtquplugich Jesus atqagun. Taap-kua inıiqsrugniğaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutin.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtıt suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaanıqsut qanuq Jew-njıitchuanik Agaayyutim uqalhanik akuqtuiruanik.

² Aasiin Peter Jerusalem-mun utiqman ilanich ukpiqsriruat Jew-njuplutinj isumaqatıuat Jew-njıitlutinj ukpiqsriruat nalunaitıutchiquplugich nakuagıniñiğaat Peter-m quliaqtualha Jew-njıitchuanun.

³ Piñiğaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutinj kinunğatnun nalunaitıutchıitıatıuat, nigiqatigikapkich killuqsagıniqsutin.”

⁴ Taatnaqlugich Peter-m uqautiaqsiñiğai qanuq atuumahagun aullağniilğataniğlaan.

⁵ İtnağniqsuq, “İtlunı nunaagqiani Joppa-m inıiqsrulhamni qiniquuraaqtuña. Qiniğiga sua-imña atqatıuat qiniñalik ukıñhaaqpaktun. Niñitauruq sisamatıgun iqırıguıgun tatpakmakña, nutqağhuni saniqqamnun.

⁶ Qiniviksuqapku qiniqtuña nigrutinik uumaruanik paamğutlaruanıglu suli tinmitlaruanik, imaiñik taavruma.

⁷ Tavraasiin Agaayyutim nipliutigaanja, ‘Peter! Makillutin tuqputıılutinj nigıiñ!’

⁸ Taamna kiugiga, ‘Taatnağumiñaiıiaqtuña, Atanıiq! Qanısiq ağıliğkkağaa qayugnaqtıuat uvaña uqummiqsımaitçiga.’

9 Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isummatigiyumiñaitchiñ qaayugñaqlugu.’

10 Taatnailiplugu atuummiruq piñasuniaglaan, aasiñ taamna qinikkağa nuqitaupluni kinumun tatpakmunja.

11 Taatnaqtitluna piñasut iñuich tikiññiqsut taavrumunja tupigmun nayukkamnun. Taapkuva tuyugirauniqsuat uvarñun Caesarea-miñ.

12 Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmanja maliquplugich qanugviitchunajana. Ukua itchaksrat aniqatiut tuvaqasigaatña Caesarea-mun. Iluqata isigtugut Cornelius-ñum tupqanun.

13 Aasiñ uqautipluta Cornelius-ñumli qiniquuraakkağmiñik isağulinmik tupigmiñi aasiñ nipliutiplugu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvunajutityaqtirun Simon Peter.

14 Taamavruma amma uqautiginiakkanan anniqsugisigaatin kinuniqtuummaqpitlu.’

15 Aasiñ tasamunipluta uqaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinich atrillapiaqlugu piñi uvaptiknuntuuq taïmani Pentecost-mi.

16 Itqagitka Agaayyutim uqalhi itnaqsimaruat, ‘John-ñum imikun pap-taaqtitchiñha aglaan ilipsi paptaakkaugisihiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’

17 Taamna nalupqinailapiaqtuq Agaayyutim qaitchihaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ñunitchuanun atriplugu qaisagikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanguruakun Jesus Christ-kun. Qanuglugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksrananiñ?”

18 Taatnailiplugu tusaakamitruñ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinisa nutqautiniğaat pisaanñatriñ. Ilinich quyaaqsiñiqsut Agaayyutmik itnaqhutin, “Agaayyutimtuuq piviqaqtillugniğai mumiñiksranatigun Jew-ñunilaat piñnaktaaqaplugich isuitchuamik iñuuhigmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

19 Tamaakña ukpiqtuat siaminniqsut atakkii piyuaqsiuplutin aquagun Stephen tuqqutaupkaqqaqlugu. İlanich tikiumaniqsut Phoenicia-mun ilanich Cyprus-mun sulı Antioch-mun, tusaayugaallutamik uqautiqaghutin tunjaaqqlugu Jew-ñuruanun kisiitñun. 20 Aglaan ilanjilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlauruat Antioch-mun tamatkununajaptuuq Jew-ñunğitchuanun uqautigilumaagnağaat tusaayugaallataq Atanguruakun Jesus-kun.

21 Agaayyutim sayyiqsimanığai, aasiñ iñugiaktuat tusaaruat mumik-sitlasiplugich Atanığmun ukpiqsriñikun.

22 Ukpiqtuanjuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaqhutin tuyuqagnaqsut Barnabas-mik Antioch-mun.

23 Barnabas tikiññami, ilaan ilitchuğiniğaa Agaayyutim savaagikkaña taamani, aasiñ quyallapiağniqsuq. İlaan pitchuksaagnağai iluqaisa tuniqsimmatritquplugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaahikun.

24 Barnabas iñullautaupluni ukpiqsriñillapiaqhuni Ipqitchuam Irrutchim analataginiğaa. Tavraasiñ iñugiaktuat iñuich maliguuqtiğugniqsut Agaayyutmi.

25 Tavrakña Barnabas aullağniqsuq Tarsus-mun pakkiaqlugu Saul.

26 Aasiñ paqitnamiñ Antioch-muutiniğaa. Tavraniasıñ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanjuruunik ilisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanjuruat taiyuutiniñiqsut sivulliuplugu “Christ-ñum iñuuhik.”

27 Taatnalhatni tamaani ilanjilli sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun.

²⁸ Ilañat atiqagñiqsuq Agabus-mik sivullikkauligmigun Ippqitchuakun Ir-rutchikun makitluni uqagñiqsuq nigisunnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamus. Taamnaasiñ nigisunnaq taavruma uqautigikkana atuumaruq Claudius qaukiupkaqlugu Rome-mi.

²⁹ Taatnaqhutin ukpiqtuat sivunnigñiqsut aatchuutunik tuyuqagukhutin piyummiñagniqtulilaagmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi.

³⁰ Ilinjich tuyuñiqsut aatchuutunik Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanjuruat qaukñitñun.

12

Ukpiqsiruat Piyuaqsiupsaalhat

¹ Umialgumli Herod-ñum aullañniñigaa nagliksaatqitchiñiq ilañitñik ukpiqtuanjuruat.

² James, John-ñum aniqataa, savikpanmik tuqqutinnigaa.

³ Aasiñ Herod kanjicskamium quyalitñiñ Jew-ñuruanik tigonigaa Peter suli nanjitchiaqsiñiqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriñha atuummiñiqsuq nigilhatni pupsañnigilaamik qaqqiamik.

⁴ Peter taamna tigukamitruñ inillañigaa isiqsivimun, qaitlugu sisamaññun añuyiuqtinun qaunagitquplugu. Herod-ñum sivunnigaa Peter tikiutilugu iññun atanniqsitchuklugu nigiqpavikaaq atilik Apqusaakkauligmik pitlukpan.

⁵ Peter isiqtauñhani ukpiqtuanjuruatli injirsruutiniñaat piliqillapiaqhutin Agaayutmun.

Peter-m Anipkaña Isiqsivimñi

⁶ Herod-ñum tikiutisukkaa Peter iññun atanniguklugu sivugaatni iññich. Unnuañan anitchiliksranañ iññun Peter siññiqsuq akungatni malguk munaqsrik, malgwiñik kalimñigñik pituqaqhuni, suli isiqsivium paani qau-naksriqaqhutin munaqsriñik.

⁷ Taimmaññaq atangum isağulga sagvigñiqsuq, isiqsivium ilua qauplugu. Isağulgum iqiiqsagñigaa aksiklugu Peter tuiqqañagun nipliutiplugu, "Qilamik makittin!" Tavrauvaa kalimñigich katanjigsut tayağnikniñ.

⁸ Isağulgum qilamiksriñigaa, "Tapsiağiksaagutin, alugutikkiñ atilugik." Peter taatnatun piñiqsuq. Isağulgum nipliutipsaagñigaa, "Ulīgaagutin malinñal!"

⁹ Peter-m maliaqsiñigaa isiqsivimñi kanjicsillapiağaluaqnagu isağulinmun taatna piñi. Ilaa siññaqtuğasukniağnisuq.

¹⁰ Apqusaagutinigaa sivulligñi qaunaksrini tuglñitñi sulipsuuq, aqulliuplugaasiñ tikiññiqsuq savigruağmun paamun anigisiplutik nunaagqimun. Taamna paa añmalgwiñiqsuq inmigun, ilinjikaasiñ aniplutik. Ilinjik qil-amiksruqhutik apqutikun, aasiñ taimmaññaq isağulgum unijnigaa Peter tamaña.

¹¹ Tavrani Peter-m kanjicsivaaluaqsiñigaa tamanna atuumaruq. Uvva itağnisuq, "Nalupqiginaiğiga Agaayutim tuyuqañha isağulinmiñik annautisaqluñja Herod-ñum añalatchiñaniñ. Ilaan aniqsuqmigaaña Herod-miñ suli Jew-ñuruaniñ piyaqquisuktuañiñ uvamnik."

¹² Taamna qauğriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kinunğanun Mary-m, aakaan John Mark-ñum. Tavraniñi iññiğaktuat katimanjqsut injirsruqhutin.

¹³ Taluata silataani Peter katchaqtuğnisuq. Niviaqsiaq atiqagñiqsuq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmagaan.

¹⁴ Peter-m nipaa ilisaqhiñigaa. Quviatchaqtqipaitluni añmautigaluaqnaguunniñ utiqtiğnisuq kiñmun uqagiqahuni, "Peter qakma!"

¹⁵ Taapkua nipliutinigaat, “Kinniqivaluktutin!” Aglaan taamna nivi-aqsiagruk nalupqisunijnisusq. Aasiin kiulgininigaat, “Irrusia pivalukkiin.”

¹⁶ Peter-m nutqautinijnigaa katchaqtulli. Kiisaimmatai anmautiniqpaat. Iinjisa qiniquamitruj quvigutcharniqsut nigijungillaqhutinj.

¹⁷ Peter-m urriqanigai nipaisaaquplugich aasiin uqautiaqsiplugich qanuq Agaayyutmun annisilaaqmiinik isiqsivinjmiin. Uqautipsaagnigai, “Kilikku-magisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiin ilaa aullagnisusq atlamun inimun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupihharniqsut. Kanjqsitlaignigaat qanuqtilaanja Peter-m.

¹⁹ Herod-aasiin tiliriinisusq iinun pakaquplugu Peter aglaan paqinijnigaat. Herod-nun apiqsruqtuqqaagnigai munaqsrit aasiin tilisigiplugich tuqutquplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miin aullagnisusq ittuallagiqhuni Caesarea-mi.

Herod-nun Tuqulha

²⁰ Herod-nunumuq qinnausimallapiagnigai iinuch iinuuniaqtuat Tyre-milu Sidon-milu. Taatnaqhutinj ilinjisa katiplutinj qinigiagnigaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu ilauraannaktaaginigaat umialgum tuglia, taamna atiqatuaq Blastus-mik. Aasiin taatnaqqaqhutinj utlautiplutinj Herod-mun inqisruqiaqniigaat qinuugusimaaliksragniktigin, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqagviqatut umialgum nunagikkajaniin.

²¹ Uvvaasiin nalunaiqsami uvlumi Herod atnugaaqtuqhuni umialgut-nagmiinik aquvinnisusq atanguvinjmiinun uqautriviksragmiinun iinun.

²² Tyre-miut sulii Sidon-miut naalagniruat Herod-mik nipliagaqsiinisut itnaqhutinj, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Inulhiinaq nipiqaqitichuq taat-natchiinik.”

²³ Taimmainaq Agaayyutim isagulan Herod atnignatchiignigaa inalaunijnii atakkii kamakutaitlumi Agaayyutmik. Qumaich nigijnigaat aasiin tuquniqsusq.

²⁴ Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiinisut Agaayyutim uqaqhanik aasiin inugiallapiaqtuat akuqtugniigaat.

²⁵ Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaagmiknik utignisusq Jerusalem-miin Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark injmikkun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqalha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaa-mun Savaamun

¹ Ukpigtuanjruuat Antioch-mi ilaqaqnisut iinun sivuniksriqiriniglu ilisautriniglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu, (taiyuutilinjmik Taaqsi-panjmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iinuguqatiqaqnisusuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik.

² Uisauraaqnisut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutinigai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaagisigiq uvanun savaaksranun tuqulumatigikkammun ilinjknun.”

³ Tavra uisauraaqhutinj agaayuanikaminj arganjmiknik patiklugiglu tuyuginigaich.

Uqqiraqtik Cyprus-mulhak

⁴ Ipqitchuam Irrutchim tuyuginigik Barnabas-lu Saul-lu. Iglighutik Seleucia-mun aasii tavrakja tiksiginisusq qikiqtamun taiyuutilinjmun Cyprus-mik.

⁵ Ilinjik tikitñamik Salamis-mun nunaqqiuramun Cyprus-mi quliaq-tuañiqsuk Agaayyutim uqałhanik Jew-ñuruat katrağviatni. John Mark-mik ikayuqtigaqñiqsuk.

⁶ Tavrakña nunakuaghutik taavrumuuna qikiqtakun tikiññiqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalauchiññiqsuk aņatkumik Jew-ñuruamik atiqagtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nip-igagñiqsuq sivuniksriqiraunipluni.

⁷ Ilaan ilannağiniğaa kavanaauruaq taavrumani qikiqtami, atiqagtuagğuuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuaņupluni. Taavruma kavanaauruamguuq aiyugaaqtullapiağniğik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqałhanik.

⁸ Aglaan taavruma aņatkum Elymas-ñum akililñiqsuğniğik taapkuak atakkii kavanaauruaq ukpiqsritqunñitlugu Christ-mik.

⁹ Aasiñ Ipqitchuam Irrutchim aņalatağigaa Saul, taggisigagmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ñum qiniqamiuñ naliñiñaaqlugu taamna aņatkuk

¹⁰ nipliutiniğaa, “Ilvich tuunğaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuq uumiginiğini ataramik kinniplugich iñuich pisaasukipkun. Uqautiginaiğun Agaayyutim ilmutuulħa sagluuqtuaņunilugu.

¹¹ Pakma Agaayyutim anasiññuqsagñiağaaatin. Qiñitlaisaallakkisirutin qaumamik.” Taatnağluqaqtuq Elymas-ñum ilitchuqlignigaa taaqtuamun matulħak irraņmi. Ilaa saptaaqsiñiqsuq kisumun iñuñmun tasiullañniaqupluni argaņmigun.

¹² Kavanaauruam qiniqamiuñ taamna atuummiruaq ukpiligñiqsuq quvigutçhakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiuniļu Antioch-muñniqsut Pisidia-mi

¹³ Paul-lu tuvaaqatiuniļu Paphos-miñ tiksigñiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ñum uniniğik utiqħuni Jerusalem-mun.

¹⁴ Taapkuak Perga-miñ igligniqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ñuruat minguiqsiağviata uvluani utlautiniqsuk katrağviatnun aquvitlutaasiñ.

¹⁵ Moses-ñum maligutaksraņa suli sivuniksriqirit aglaanitiñ agliqianikman katrağvium qaukħiņa itnağniğiniğik, “Aniaqatiuk, uqaututiksraqaguptik pitchuksaağutmik iñuñnun uqaqugiptigiñ ilinjitñun.”

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiniğai, “Jew-ñuqatiumaaj suli sumiuñuruapayaasii taluqsriuasii Agaayyutmik! Naalağniłaksitña!

¹⁷ Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliaut piksraqtaaginikkani. Ilaan kamaqaqipkaqlugich taimani iñuuniałhatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim anisiplugich Egypt-miñ saņñimigun kamaqaqtuakun.

¹⁸ Suli malğukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglaulħatni suviksrailaami munağiplugich.

¹⁹ Tavra iñuagağruich Canaan-mi piyaqquanikagich iñuksraqtağmiñun nunaksrirutiginiğaa.

²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malğukipiaq qulit ukiut ilaan qaitçhiñgai sivulliuqtiksrañitnik iñuğniğiałħanunaglaan Samuel-ñum taivruma sivuniksriqirim.

²¹ Aasiñ taapkuu Jew-ñuruat umialiqagğuaqsipmata Agaayyutim qaitçhiñgai Saul-mik igñiñanik Kish-ñum kinuviañiñiñ Benjamin-ñum. Malğukipiani ukiuni ataniqsuqtigilumuumaan umialiginiğaat.

²² Aglaan Agaayyutim Saul piiqlugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguqluğuasii taapkunuņa. Taamna iñuk Agaayyutim itnautigimanikkana

sivunani, 'Taamna David iğñiña Jesse-m iñuk quviasuutigigiga atuigisipluni pisuligikkammik iluqaagun.'

²³ Taavrumakña David-ñum kinuvianñiñ Agaayyun tikiutriruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ñuruanun, taatna ilaan akiqsruligmisun.

²⁴ Sivunani Jesus-ñum aggiihan John-ñumli quliaqtuağutiniğai iluqaisa Jew-ñuruat mumiquplugich paptaaqtillugillu.

²⁵ Aasiñ John naatchiyasikami savaagmiñik ilaan nipliutiniğai, 'Kisunasugivisitña? Uvaña taivrumiñaunitchuña niğiuğikkaqsi. Ilaapiaq ag-ğigñiaqtuq kinupkun. Uvaña taivruma isigaiñi aluğutaiqsiksraulunñaunniñ naliumatinitchuña.'

²⁶ "Aniqatiumaan, Abraham kinuviağikkanasii suli iluqasi uvani taluqs-rirusii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq anniqsuğiakun tuyuuruq uvaptiknun.

²⁷ Jew-ñuruat iñuuniaqtuq Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummagmin iitchuğiniñiğaat Jesus Anniqsuutaulha. Minguiqsiağvipayaami agliqiragigaiç uqauttutinjich sivuniksriqirit katraqvinmikni aglaan kanjisisaitlugich. Patchisigikamitruñ Jesus ilinjisa ilumun atuumapkağniğaiç sivuniksriqirit uqautigikkanjich.

²⁸ Sumikunniñ patchisiksraitçhualanñağmin agvisiksraitlugu injiniğaat Pilate tuqquutitquplugu.

²⁹ Aasiñ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai maliguaqtañ atqağniğaat kikiaktuutrivinmiñ inillakluguasiñ iluvigmun.

³⁰ Aglaan Agaayyutim anjqtiksinnigaa tuqułigmiñ.

³¹ Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuğniqsuq tamatkunuña igliqatmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua ilisimaraurut ilaagun iñugikkaptiknun Jew-ñuruanun.

³²⁻³³ Uvaguuttuq uqauttiğiptigiñ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkanña sivulliantiknun pakma atuumapkağniğaa uvaptiknun kinuvianñuruanun anjqtiksitnamiuñ Jesus iñuuligmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruaq itna,

'Ilvich iğñiğigikiñ,

ugllovak aapağquțuña ilipnun.'

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim anjpkqamiuñ Jesus tuqquqtikkumiñaiqlugu akiqsrup-saagniqsuq itna,

'Aatchuqniğipsi ipqitchuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqsruutigikkam-nik David-mun.'

Isaiah

55:3

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliğniqsuq,

'Savaktin ipqitchuaq aupkağumiñaitkiñ.'

Psalm 16:10

³⁶ David-guuq savautrigaluaqmirusaq Agaayyutmik iñuuligmiñi. Tuqupman iluviniğaaat piqasiutiplugu sivullianñun, timaa aasiñ tavrani aupluni.

³⁷ Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anjpkakkanña tuqułigmiñ aunaitchuq.

³⁸ Iauramaañ, iluqasi kanjqsirsurausi ilumutuuligmik quliaqtuağikkammik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqñiñaugai killuqsautisi. Kiñaunniñ tupiksriñiağmigun maligutaksraiñik Moses-ñum nalaunñasipkakkauymñaitchuq Agaayyutmi.

³⁹ Aglaan kisupayaag ukpiqsrirusaq ilaanik nalaunñasipkakkauruq ilaani.

⁴⁰ Taatnamik qaunagtitichi. Atuumminjitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

⁴¹ 'Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuağilugu piyaqquğniqtusi.

Iñuupkağlusi savaaqagisirunja ukpiğiyumiñaisapsitñik
unniiñ iñuum uqautiniagaluapasi.’ ”

Habakkuk 1:5

42 Paul-lu Barnabas-lu aniaqsiptomaknik katragviatniñ iñuich aiyugaaqtu-
aqsiñiğaiç utitqiquplugik minguiqsiagvik tikitqikpan uqautipsaagiaquplutin
tamarrumuuna.

43 Kinjuagun katimalhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaaktuat
Jew-ñuruat ukpiğusiatnun maliaqsiñiğaiç Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinjik
pitchuksaagñiğaiç ataramik tunñavigitquplugu Agaayyutim ihuaqqutrisaa.

44 Minguiqsiagvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katinisqut
naalagiaqhutin Agaayyutim uqałhanik.

45 Tavrali Jew-ñuruat qñiqamisigij iñugiakpauraqtuat siqñalilłapiaqhutin
akikñaqługich Paul-ñum uqautai uqağniqłuutiqaqsiñiğaat.

46 Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqağniqsuk taluqsranjłapiaqhutik itna,
“Agaayyutim uqałha sivulliulugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-
ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnalipsigun ayakkiksi iñuuiq
Agaayyutitñaqtauruq. Taatnamik unijniağipsi aullağunuk tamatkunuja
Jew-ñunjtchuanun.

47 Taatnakii Agaayyutim urriqsuğaatiguk itnaiłiplugu,
‘Nalunaiqsagigikiñ qamaruatun itquplutin Jew-ñunjtchuanun
anniqsuquplugich iñuich sunianjanipayaaq nunam.’ ”

Isaiah 49:6

48 Tavra Jew-ñunjtchuat tusaakamitruj taamna quyaqaqsiñisqut Agaayyu-
tim uqałhanik quviatchallapiaqhutin. Aasiiñ taapkua piksraqtaanuruat
iñuuiqaquplugich Agaayyutitñaqtauruamik ukpiqsriłiğniqsut.

49 Uvvaguuq Agaayyutim uqałha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani
nunami.

50 Tavrali Jew-ñuruat akatchiñisqut ağanik kamagikkauruanik taluqsri-
ruanik Agaayyutmik suli qaukñiñik taavrumani nunaaqqimi. Piyuaqtinniğaiç
Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ.

51 Uqqiraqtik ipsunniğaaq qavia isiganmikniñ. Tavrakñaaasiiñ aullağniqsuk
Iconium-mun.

52 Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasunniqsut Ipqtichuam
Irrutchim analatlugich.

14

Iconium-miłhak

1 Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun ut-
lautilgiñisqut Jew-ñuruat katragviatnun. Uqautriłlautaapiagatağniqsuk aasiitai
iñugiaktuat Jew-ñuruatlu Jew-ñunjtchuatlu ukpiqsriłiğisitlugich.

2 Aglaan Jew-ñuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñisqut Jew-ñunjtchuanik.
Ilinjisaunniñ akikñaqłutisqitkaich ukpiqsriuanik.

3 Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqs-
rautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtuałhakni ihuaqqutriłiğmigun Agaayyutim
savaktitlasiplugik quviquaqtuanik savaanik, taavrumuuna qñiqitinniğaa
uqauttutaak ilumutułha.

4 Nunaaqqim iñui malğuiğniqsut, ilañich iñuich ilaliutiqlutin Jew-ñuruanun
atlatuli tappiutiqlutin uqqiraqtinun.

5 Kiisaimma Jew-ñunjtchuat suli Jew-ñuruat sivulliupqtituummağmij sivun-
niğniqtut anallağuguklugik unniñ miłuqtuglugik uyağañnik.

6 Uqqiraqtik ilitçhugikamitku taamna sivunniğun qimanñisquk Lystra-
munlu Derbe-munlu, nunaaqqinñun Lycaonia-mi.

7 Lycaonia-mi quliaqtuagaqsilgiñniqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miithak

8 Tavranguuq Lystra-mi qiiñiqsuk iñuñmik piñguirrutiaqtuamik isiganmigun anilgatañigmiñiñaglaan. Pisunganjiiñiqsuq aglaan aquppitlapluni.

9 Taamnaguuq naalañniñiqsuq Paul-ñum uqauttutaiñun. Aasiñ ilitchuñiplugu taavruma ukpiqsrísilaaña ihuaqsikkauñksrañmigun Paul-ñum qiiñiaqsiiñigaa nalaagun

10 nipliutiniñaa nipitusipluni, “Qikañiñ.” Taamnaguuq añjun maksriñniñiqsuq pisukkataaqsipñuniasii.

11 Uvvaguuq iñugiaktuam Paul-ñum savaagikkaña qiiñiqamiun Lycaonia-ñmuraaqhutinj nprallañniqsut itnaqhutin, “Agaayyutivut iñuguñiqsut aasii atqaghutinj uvaptiknun.”

12 Atchigñigaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliraqtaupman.

13 Tavranguuq piqagñiqsuat agaayyuvijñmik aanguañmiknun Zeus-mun silataani nunaagqim. Aasiñ agaayuliqsi taamavrumaña Zeus-mun tikiñniñiqsuq uumaruanik añjusalanik naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuillu tavrani tunillañuaqsiiñiqsut kamaksrisukhutinj uqqiraqtinjñik.

14 Uvvaasiñ ilitchuñiaqsikamitku taamna Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu alik-tuñigaik atnuñgaatik aasiñ upaktuutipltuk itnaqhutik tamatkunuña,

15 “Ukuqsii, suvaata itnasigappsi? Iñuñhiñauruguk ilipsisuntuuq. Ag-giqsuanjuruguk uqautityaqhusi tusaayugaallautamik mumiqaluaqhusi matkunakña agaayyutinjñuaniñ iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qilamlu nunamun tañiumlu supayaamlu taapkunani ittuam.

16 Taavruma Agaayyutim qaanjaniktuami iluqaisa iñuich ilatchigñigai sivun-ñitlasiplugich iñuuniañhatigun.

17 Aglaan ataramik kanjqsimapkañigaa nakuuruanuñki savaallautañmigun, sialuk tatpakmakña qaitlugu suli niqiksrat nautchiat piviksrañisigun qaisi-maagai, ilipsiñiasiiñ quviasuktitlusi.”

18 Taatnañiplugu uqautiurañniallaisa Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu nutqaqtipqauragñigaik tunillañksrañatniñ injmiknun.

19 Aasiñ ilañich Jew-ñuruat Antioch-miñ Pisidia-miittuamiñ suli Iconium-miñ tavranañigñiñiqsut. Tavra piqatiksrañiaqtuqhutin iñugiaktuanik injmiknun uyañanjñik mñuqtulgiñiñigaat Paul. Kalinñigaat anitlugu nunaagqimiñ tuqunasukniaqlugu.

20 Aglaan ukpiqtuaqatiunji katipmata avataanun Paul makitluni utiñiqsuq nunaagqimun, uvlaakuqmanaasiñ ilaalu Barnabas-lu aullalgitlutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utithak

21 Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmakñik tusaayugaallautamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsrilñiñiqsut. Tavraasiñ utiñiqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu.

22 Pitchuksaaqlugich tunñaviqaqplugich Agaayyutmik, uqautiniñgaich itna, “Uvagut iglutuqtksraurugut iñugiaktuanik ihuilliuñgutiniñ isitlasiiñapiaguta añayyuqataanun Agaayyutim.”

23 Tikitchañkamik ukpiqtuanuruanun nalunaiqsisirañniñgaich ukpiqtuanuruat qauñksrañitñik, suli agaayyuuqaaqhutinj uisauraaqhutinlu tamarramani uvlumi injqsruutiniñgaich Agaayyutmun qaunagitquplugich tunñavigikkañatnun.

24 Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani Pamphylia-mun tikiñniñiqsuk.

²⁵ Tamatkunani Perga-miḷu tusaayugaallautaq uqautigiasilgiññiḡaak, tavrakḡaasiñ Attalia-mukhutik.

²⁶ Taavrumakḡa tiksighutik utiḡniqsuk Antioch-mun aullaqqaagataḡviñmiknun. Tavrakḡa aullaqtuak ukpiqtuanjuruat iniqsruutianikamisigik Agaayyutmun qaunagitquplugik savautiḡhakni inimiñun. Taavrumaḡa utiḡniqsuk naatchikamik savaagmiknik.

²⁷ Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuanjuruat katipmata taapkuak tusaayugaagtinniḡaich iluqaanik Agaayyutim savaanjanik tumigiplugik suli Jew-ḡuñitchuatumniñ ukpiliqsitlugich.

²⁸ Tavraniasiñ ukpiqtuaqatiumikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimalhat Jerusalem-mi

¹ Kinuagun iñuich ilañich tikiññiqsut Antioch-mun. Iḡsautriaqsiñiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitḡutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqlugich Moses-ḡum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.”

² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtailiaqsiñiqsuk ilinjitñik taavrumuuna. Taatnaqhutin sivunniḡñiqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksraḡiḡaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukñitḡu tamatkunuuna Moses-ḡum tillisaigun.

³ Taatnaqhutin ukpiqtuanjuruqaatinisa tuyuḡiniḡaich. Iḡliḡniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutin Jew-ḡuñitchuatumniñ mumiññiplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quvitchaktinnigai.

⁴ Aasiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanjuruat piqasiqhutin uqqiraqtinik suli qaukḡñik paḡlaniḡaich. Taapkunḡa tusaayugaagtirrutiginiḡaat Agaayyutim iluqaan savaagikkaḡa inmiktigun.

⁵ Aglaan ilañich ukpiqsirruat Pharisee-ḡusuuruat makinniqsut itnaqhutin, “Jew-ḡuñitchuat ukpiqsirruat nalunaitḡutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutin tupigiraksraḡiniḡu maligutaksraḡa Moses-ḡum.”

⁶ Taatnaqhutin uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukñisalu katimaniqsut isummatigisukḡu taamna.

⁷ Uqaksraqtugaluaqmata Peter makitluni nipliḡñiqsuq, “Aniaqatiumaan! Iḡsimarusi inilḡaan akunnapsitñiñ Agaayyutim piksraqtaagipmaḡa uqagiauqpluḡa tusaayugaallautamik Jew-ḡuñitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik.

⁸ Aasiñ Agaayyutim ilisimaliḡmigun iñuich isumanjitñik uqagigaa akuqtuiḡi Jew-ḡuñitchuanik qaitchiplugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atripluḡu qaitchiḡi uvaptiknun.

⁹ Uvagullu ilinḡiḡu atlaakaḡiiksingitkaatigut. Killuqsautinjitñik natqitutinigai ukpiḡagutripmata.

¹⁰ Uvvami suvaata naipitchukpisiuḡ Agaayyun suli Jew-ḡuñitchuat tupik-sripkaḡniḡlugich tillisinik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik?

¹¹ Uvagut ukpiḡigikput Agaayyutmun anniqsuḡiput iḡuaqqutriḡhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatumtuuq.”

¹² Katimaruarguuq iñuksruiqhutin naalagñiñiqsut Barnabas-ḡumlu Paul-ḡumlu tusaayugaagtirrutaaknun atlayuagñaqtuaniglu quvignaqtuaniglu Agaayyutim iñiqtaḡikkaḡagun inmiknun akungatni Jew-ḡuñitchuat.

¹³ Uqaguiqmaknik James-ḡum uqautiaqsiñigai, “Aniaqatiumaan, naalaqsiḡa!

14 Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullaǵniipluni ukpiqtitlugich inmiguaqtitchaqugu Jew-nuñitчуаниñ iñuksraqtaaqtuq ukpiqsriyumiñaqsiplugich.

15 Suli sivuniksriqirit uqautaatnun immiutiħa itnauvva aglausimarua-mun,

16 ‘Aqуаgun Atаngurаnаа utigisiruᵇa.

Aasiñi ikayuitqikkisiruᵇa David-ᵇum kinuvianñiñk tupaagrүktitun it-tuanik.

Nappatqikkisigiga piyaqqukkauruaq.

17 Iluqagmin atlatlu iñuich pakaaqagumuut Agaayyutmik, iluqagmin Jew-nuñitчуат piksraqtaagikkatka uvanun.

18 Taatna Atаngurаuаq uqаqsimarug, ilitchuǵipkairuaq tamatkuniᵇa inilᵇaan.’

Amos 9:11, 12

19 “Aasiñi uvanali sivunniutigiga uqumailiуqtitpaħasunаqᵇagich pilavut Jew-nuruat atuqtaksranisigun Jew-nuñitчуат mumiksuat Agaayyutmun.

20 Aglaan aglaglugich uqutilavut qanusiq niqi tunillaуtaumakpan aanguanun nigitquñilugу, suli qaayugnaqtuañigmiñ atlatuhikun piisimaаqulugich, suli augiqsimailaanik nigrutituqunilugich unniñi auktuqunilugich.

21 Taimakᵇaᵇaᵇa Jew-nuruapayaat ilisimagaat atuqtaksrat Moses-kun qaisauruat atakkii minguiqsiagvipayaami agliqiϑlugich inunnun ktraᵇvinjitñi. Tavra.”

Tууqalħat Ukpiqtuanuruanun Jew-nuñitчуанun

22 Tusaakamisigij uqqiraqtit suli qaukhiuruatlu iluqagmiglu ukpiqtuanuruat sivunniñiqsut aᵇutinik piksraqukhutiᵇ Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasiñi nalunaiqsiϑlutij Judas-mik taggisiqaqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak iññuk sivulliuqtillaуtauniqsuak ukpiqtuaqatiumikni.

23 Taapkuñuuna tuyuutiᵇich tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqqiraq-tauruaguutlu qaukhiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaañᵇagmik iluqaitñun Jew-nuñitчуанun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-milᵇu suli Cilicia-mi.

24 Tusaanigikput ilañitñun ilagikkaptikun ihuilutaagñiplusi akatlusi uqañigmikkun, taatna pitqulugich pinjtkaluaqtitlutij uvaptikun.

25 Tavra-taatna katimapluta suli iluqata atisiϑluta, piksraqtaaqtuqutug uqañiaqtauksranik aasiñi aullaqtillugich ilipsitñun. Taapkuak piqataugisirik ilauraannaptikni Barnabas-milᵇu Paul-milᵇu,

26 taapkuak iññuk suksraаgiruak iñuñigmiknik savautriñigmikni Atannap-tiknik Jesus Christ.

27 Judas-lu Silas-lu tuyuᵇiniaᵇivut ilipsitñun. Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun.

28 Atakkii Ipqitchuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitchisunjitlusi malilgunaitчуанik tuvraaksranik, aglaan taapkuñiᵇa atuumanapiaqtu-anik:

29 niqinik tunillaуtigimaruaniк aanguanun niginaasi auktusunаqasiᵇu unniñi qimisimaruamik nigrutmik niginaasi, suli piisimaagusi qaayugnaqtuañigmiñ atlatuhikun. Taapkunakᵇa qaunagigupsi pillautagñiaqtusi. Tavra.”

30 Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkañigaiç iluqaisa ukpiq-tuat aasiñi qaitchiplugich taapkuñiᵇa aglanik.

31 Iñuich agliqianikamisigik tuyuutiᵇich quviatchañiqsut pitchuk-saagiligmikkun.

³² Judas-lu Silas-lu sivuniksriqirauhigimikkun uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaqługich ukpiqsrihigimikkun sayyaksaqługillu.

³³ Aasiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunjitñik taikuuqhutin aullaqtinnigaich kinumun tuyugirinjitñun.

³⁴ [Aglan Silas sivunnigñiqsuaq nayuutisukhuni.]

³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuuñagñiqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik ihsautriñiqsuk Atanguruam uqalhiñik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Aviñhak

³⁶ Kinuvatigun Paul-ñum nipliutiniğaa Barnabas, “Kiata, utigvigilavuk nunaqqiurapayaat Agaayyutim uqalhanik quliaqtuağvigikkavuk tikitqattaaglugich aniaqatiut kanjicsityağlugu qanugli pisilañat.”

³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisunniğaa John Mark aullağumik.

³⁸ Aglaali Paul-ñum ihuağinjtkaa aullautilha ikayunjitlugikkii quliaqtuaq-maknik, unitlugikunniñ Pamphylia-qsiudhakni.

³⁹ Taatnaqhutik qapiqtaililapiagñiqsuk piqatigiññiqhulikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullağniqsuaq.

⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullağniqsuaq. Ukpiqtuaqatiutik injiqsruutiniğaiç Agaayyutmun qaunagitquplugik iglilhakni.

⁴¹ Igligñiqsuk Syria-kuaqhutik sulii Cilicia-kun, aasiñ Paul-ñum sayyak-saqługich ukpiqtuanjruat ukpigutinjich.

16

Timothy-m Piqasiutilha Paul-mun sulii Silas-mun

¹ Paul-kuk iglaugaluqaamik tikilgatağniqsuk Derbe-mun sulii Lystra-mun. Tavraniğuaq ukpiqtuaqagmiñiqsuaq atilimik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuanjupmiñiqsuaq Jew-ñupluni aglaali aapanja Greek-ñupluni.

² Iluqağmiñ ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-milu uqautigillautagñigaat taamna Timothy.

³ Paul-ñum Timothy maliquniğaa injmigun. Taatnaqługu nalunaitutchiqsinnigaa piqutigiplugich Jew-ñuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunjitmatruñ taamna Timothy aapaqalha Jew-ñunjtchuamik.

⁴ Apqusrautihgmikni nunaqqiurani uqautiniğaiç ukpiqtuanjruat tuvraq-taksranik, uqğiraqtit sulii qaukñich Jerusalem-mi sivunnikkanjitñik ilinjitñun tupigiquplugich.

⁵ Taatnaqhutin ukpiqtuanjruat sayyikkauniqsut ukpiqsrihigimiktigun sulii ilaniktuuğniqsut ukpiqtuağquqtuanik uvlugağipman.

Paul-ñum Qiñiqquuraalha Troas-mi

⁶ Taapkuia igligniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-gmiut nunañat. Ippitchuam Irrutchim piyummataisimatijn tusaayugaallautamik Asia-muutrinjñiqsut. Ilinjich taunujanjñiqsut.

⁷ Aasiñ qallikamitruñ Mysia-m killiña saqusukkaluağniqsut Bithynia-m tunaanun, aglaan Jesus-ñum Irrutchigmigun taatnamuqunjñigai.

⁸ Taatnaqhutin nalguğniqsut Mysia-kun tasamuña Troas-mun.

⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiqquuraagñiqsuaq Macedonia-gmiumik qiññuaqtuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikağutin ikayugiaqtigut!”

¹⁰ Paul qiñiqquuraaqtitqaaqługu itqanaiyaqtigapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuqluqipt tusaayugaallautamik quliaqtuağiaqupluta iñunñun taakipkunuja.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuağulha

11 Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalǵuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiñ taavrumakña uvlutqikman Neapolis-mun tiksiquhuta.

12 Tavrakña tagraqtugut Philippi-mun, qaukǵımun nunaqqiatnun Macedonia-ǵmiut, iñugiaktuanik Rome-maǵmiunik iñuqaqtuamun. Taavrumani nunaqqımi uvlıuqtugut.

13 Miñǵıuǵıaǵvıum uvlua tikitman anıpluta nunaqqımiñ utlautirugut kuugum siñaanun iñiqsruǵıaǵasugıplugich. Aquvitnapta uqaqtuutrırugut aǵnanik tavrıuñaptuuq katıruanik.

14 İlanat naalaqtıqput atıqǵıniqsuaq Lydia-mik. Taamna tunni-uqqairuanıniqsuq suñauraammagıksuanik ukılhaanik, agıqsuanıumapluni nunaqqıanıñ Thyatira-m. Kamaksrıruanıniqsuq Agaayyutmik. Aasrıñ Agaayyutim piyumiñaqsıpkǵaa akuqtuıñıksranıanun Paul-ñum uqǵıkkarıñik.

15 Taamna aǵnaq paptakkaukami piqasıqhuni tupıqtıuñıñik ilaan aiyu-gaaqǵugich itnaqhuni, “Ukpiqtıuñunasugıgıpsıtıña utlaututtıtçı tıppamni itchaqtuǵası.” Kayıñaiǵıñıǵai tukkiqǵugichaasıñ.

Paul-lu Silas-lu Isıqtıuñhak Philippi-mi

16 Uvlut ilanatni iñıqsruǵıvıptıknun utlautılaptıknı kılaluunıksuaq nıvaqsıǵaksraq nalautkıqput. İlaa tuñǵaqtıaǵıniqsuaq taatnatchıkun sanıñıaǵıñıgıun sıvunıksrıqıpluni, aasıñ atqunaq manıñmik piññautınıkkarıa atanı.

17 Taavruma Paul-lu uvagullu malıaqsıgaatıgıt nipliapluni itna, “Ukua iñuıch savaktai kamañıqsrauruam Agaayyutim.”

18 İñugiaktıuani uvluni taamna nıvaqsıǵaksraq taatnǵıniqsuq. Uvvaasıñ Paul-ñum aǵıuıplugu kınıaǵılu irrusıq itnǵıñıaa, “Jesus Christ-ñum atqıgun tilıgıpiñ anıtıuıplutın taavrumakña.” Tavrauvaaguuq tuñǵaqtıa anıñıqsuq nıvaqsıǵaksramıñ.

19 Tavra pıgırai ilıtchuǵıkamıñ manıññanıutrıñ piıqsıñıqman Paul-lu Silas-lu tıgıñıaıch. Kalıksraqǵıgık katımmavıñmuutıñıaıch sıvullıuqtıñıtıñun.

20 Rome-maǵmiunun atanıqsuqtınun tıkiutıñıaıch itnaqhutıñ, “Ukua iñuıch Jew-ñuruat akatchırut iñuñnik nunaqqıpsıtıñı.

21 İisautrıplutıñ atuqtaksrırrıtıt akıñıaǵıgıch malıñıakıkvıt. Rome-maǵmiunıruǵıt! İlinısa ilısauttıñıch akuqtıgıumiñaitkıvıt unñıñ tupıgıyu-mıñaitkıvıt.”

22 İñugaaǵrıuch tappıutıniqsut piyuaqniktıuanun. Rome-maǵmiut anıalarrıtılıgıch tilısiñıqsut alıktıuıgık atnıǵaanıknık Paul-ñumlu Silas-ñumlu aası ipıǵaqtıuıplugık.

23 İpıǵaqtıuıqaaqǵıgık isıqtıaupkǵıñıaıch, tilıplıgu isıqsıvıum qaunaksraa qaunaǵıllautıuıplugık.

24 Taatna tilianıkmatni qaunaksrıñ inıllanıgık qamaniakıǵımun inımun, isıǵanıglu payanıqsıuısqıgık uqumailanıq qıruñnik.

25 Uvvaasıñ unnuaqpıaǵıuñnaqsıpman Paul-lu Silas-lu agaayıniqsuk quıapıugulu Agaayyın atıqıtıtık. Atlat isıqtıuıqatıñıñik naalaǵıñıñıaıch.

26 Taimmaıñıaq nuna ilıqsraaqsıñıqsuq. Isıqsıvıum tunıavıı aulıyanıqsut, talıpayaat anımaǵıgıch sulı kalımñıgıch isıqtıapayaanıñ katakhutıñ.

27 Isıqsıvıum qaunaksraa itıqtıqamı ilıtchuǵııplugu talıt anımanıqmata isumanıqsuq isıqtıapayaat anıñıplugıch. Taatnaqhuni satkuni tıgıplugu tuqıutıhaǵıumaasılıgıniqsuq inımiñun.

28 Aǵlaan Paul-ñum nıpitısuıpluni nipliutıñıaa, “Anıyasaaqnak ilıpnun! İluqata ittugıt!”

²⁹ Isiqsiri qinñuağniqsuq nannimik. Itchaglukami tatkiwunja punniqsuq uullillağmi sivuğaaknun Paul-lu Silas-lu.

³⁰ Tavrakja annisikamigik atlamun apiqsruğniğik, “Anjutiik! Qanuğlunjalı anniqsugayaqpiq?”

³¹ Taapkuak nipliutiniğaak, “Atanguruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriłutin anniqsugisirutin tupiqatituummaqpiçh.”

³² Agaayyutim uqałhiñik quliaqtuağvigliaqsiñiğaak atlallu ittuat tupqani.

³³ Unnuaqpaguqman isiqsirim igğuaqsiñiğik atniagninjik aasiñ ilaa tupiqatituummağmi paptaaqtikkauniqsuq.

³⁴ Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiğmiñuutiplugik niğipkağniğik. Tupiqatigiich quviatchanjiqsut ukpiğiağutiplutiñ Agaayyutmik.

³⁵ Uvlaağutqikman Rome-mağmiut anjalatinjisa aikłiqsuqtitiñ tiliñiğaiç anipkaçuplugik taapkuak anjutik aullaqtillugiglu.

³⁶ Taavruma isiqsirim Paul uqautiniğaa itna, “Qaukliiç anitqugaatik Silas-lu. Aullałhiñaaguqtutik aniurağniğaitçhik.”

³⁷ Aglaan Paul-ñum aikłiqsuqtit nipliutiniğai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvağluutiqaçtilaaptiknik aglaan ipiğiaqtuqhunuk iñunñun qiniqitlugu inillakmiplunuk isiqsiviñmun. Uvaguqtuuq Rome-mağmiunuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchunjiqpatiguk iriqqakun? Taatniitçhumiñaipiaqtuq! Rome-mağmiut qaukliiç inmiknik uvunaguutiñ anipkağlisiguk!”

³⁸ Aikłiqsuqtit Rome-mağmiut anjalatinjitñun uqautiginiğaiç Paul-ñum uqautai. Tusaakamiñ Paul-lu Silas-lu Rome-mağmiunulhakkuntuuq iqsitchanjiqsut.

³⁹ Taatnaçhutinj uqapsaagiğniqsut ilinikñun. Anipkağniğaiç isiqsiviñmiñ aullaquplugik nunaaqçimiñ.

⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsiviñmiñ utlautiniqsuk Lydia-m kinunğanun. Tavrani ukpiqtuaçatiutik qinilgiñiğaiç sulı pitçhuksaaçlugiç aasiñ unitlugiç.

17

Thessalonica-miilha

¹ Amphipolis-kuqaçhut sulı Apollonia-kun igliğniqsuk Thessalonica-mun piğaniqsuamun Jew-ñuruat katragiatnik.

² Piragiğimisin tavrunjalgiñniqsuq iñunñi uqaçataupluniasiiñ. Pınasuni minguiqsiağvium uvluani kaniqsipkautiginigai Agaayyutim uqałhi,

³ sulı nalupqinaiyağunniğaa Anniqsuutim nagliksaaçhuni tuçqutauruk-sraułha sulı anitqiksursraułha tuçuligiñi. Paul-ñum itnagnigai, “Taamna Jesus uqaçikkağa ilipsitiñun Anniqsuutauruq.”

⁴ Ilanjich Jew-ñuruat ukpiqsriłilapiaçhutinj ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaçmiñiqsutuuq iñugiaktuat Greek-ñuruat agaayusriçisruuruat sulı qulliuruat ağnat.

⁵ Aglaan Jew-ñuruat siqñaliğniqsut. Katitçhiñiqsut nalaunñaniuranitçhuanik iññukhutiñ piqatiksrağmiknik. Ilinjisa nunaaqçim iñui akatkaçsiñiğaiç. Isigiğniğaat Jason-ñum tupqa pakakhutiñ Paul-miglu Silas-miglu iñunñuutisuklugik.

⁶ Aglaan paçinjitñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksrağniğaiç nunaaqçim anjalataiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiçsut itna, “Taapkuak iññuk akatçhiñiqsuk iñunñik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqçiptiknuñniqsuk

⁷ aasiñ Jason-ñum tukkiqsimaplugik. Paaçlanjiniğaiç tillisai umialgum Rome-mi, uqaçhutinj atlamik umialiqañniplugu atiqaçtuamik Jesus-mik.”

8 Taatnaqmata iñugiaktuat iñuich nunaaqqimlu aňalatai akanniǵaich uqaatchagutılıǵmun.

9 Taatnamik aňalati Jason-lu atlallu annitchiqsinnıǵaich manıññik aasiñ aullaqtıtlugich.

Berea-miithak

10 Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiunıjnik Paul-lu Silas-lu aullaqtinnıǵaich Berea-mun. Tavrani utlautilıǵıñıqsuk Jew-ıruuat katraqviatnun sivuanisun.

11 Iñuich Berea-mi uqautisunınatlukpayaǵniqsut apkunakrıa Thessalonica-ǵmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutinı uqalıq naalaqlıǵu, sulı uvlugagıpman Agaayyutim uqalı ilısaǵiniǵaich ilıchugıniapiaqlıǵu tamanna Paul-ıum uqaǵıkkarıa ilımutuutilaıǵan.

12 Iñugiaktuat tavrani ukpiqsırlıǵıñıqsut, iñugiaktuat qullıunıplutinı Greek-ıruuat aǵnatlu ańutitlu.

13 Aǵlaan Jew-ıruuat Thessalonica-mi tusaanıǵaat Paul-ıum Agaayyutim uqalıñik quliaqtuaqagıniplıuguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavrınaqtıǵniqsut akatıhiaqsilgitlutinı iñunıñ isaañhiñaǵuqlıǵich.

14 Ukpiqtuat qılamiksriǵıñıǵaat Paul aullaqplıǵu taunıña taǵium sıñaanun, aǵlaan Silas-lu Timothy-lu tavraniıttuiǵniqsuk Berea-mi.

15 Taapkua aullautrıruat Paul-mik taunıñatinnıǵaat Athen-mun. Taapkuali Berea-ǵmiut utıǵniqsut. Paul-ıum uqautitunıǵik Silas-lu Timothy-lu iñmiñuqplıǵik piyumiñaqsıppauraqpaknik.

Athen-miitha

16 Paul taqqlıǵımiñi Silas-mıǵlu Timothy-mıǵlu Athen-mi aliatchal-lapiaǵniqsuq qıñıqami iñugiaktuanık aanganıñ nunaaqqimi.

17 Paul uqaqatıqagıniqsuq Jew-ıruuanıǵlu katraqviatni sulı Jew-ıunıchuanıǵlu agaayyiaqtaqtuanıñ. Uvvasulı uvlugagıpman uqaqatıginiǵai nalautnamıǵich ataıutchimıǵiatni.

18 Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ıruuanıǵlu Stoic-ıruuanıǵlu ilısaıtrinıñnik qapiqsıǵııtraqatıqagıniqsuq. İnanıch uqagıniqsut, “Sumik una uqavaaǵaktı uqaksraqtuva?” İnanıllıǵuuq niplianıqsut, “Atlanıñ agaayyutinıñ una uqaqapıllıqsuq.” Taatnautıginiǵaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesumik sulı ańıtıǵıǵmik.

19 Aasiñ tikiutinıǵaat Paul sivuǵaatnun katımaruat Areopagus-mi itnaqlıǵu, “İlisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilısaıttıgıkkapnik.

20 İnanı tusaakkapta atlayuagıgıput. İlıchugııkkıput qanuutautilaıñ tamarruma.”

21 Tamaanılı iluqagmıñ Athen-naǵmiut sulı avaknaqtat tavrani naalaguniqsut tamarrumuuna nutauplıǵu tusaakkagmıkkun unniñ uqaksraqtuıǵıplıǵich.

22 Tavrani Paul qıkaǵniqsuq sivuǵaatnun taapkua katımaruat Areopagus-mi itnaqıñı, “Athen-naǵmiut! İlıchugıgıga agaayyutinıñ ukpiqsırlıapiaǵısi.

23 Pisuktaulıamni nunaaqıpsıñi qıñıgıtka agaayumaniǵıgıkkasi. Paqıtunıña aanguaqtıǵıñmik aǵlaqtaqtuamıñ, ‘Agaayyutmun nalukkaptıknun.’ Taavrumuuna agaayumaniǵıgıkkapsıñun nalugaluaqlıǵu uqautiniǵıpsı.

24 Agaayyun iñıqtaqtaqtuq nunamıñ sulı supayaanıñ imaǵıkkarıñıñ. Atanguruuq qılanıñıñ nunamıñı irviqarıñıch uqagaayyuvıkkarıñıñ iñuich iñıqarıñıñı.

25 Unniñ tunıñıch uqagaayyuvıkkarıñıñ inıgıkkagıñıñ atakkıñ inıpayaat qaitchıǵai iñuıñıǵımlı anıǵıñıǵımlı supayaanıǵlu.

26 Iñuñmiñ atautchimiñ iñiqtağigaa iñupayaaq, taamna aggigvigiplugu iñuuniaktuapayaat iluqaani nunami. Sivuani iñiqtağigaluaqnagich sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich iñuutilaaksrajat.

27 Agaayyutim inillañigaa taatnatun iñuich pakaagikpatni paqitauyu-miñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni.

28 Atakkii ilaagun kisan iñuuniaghutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutin aqlaktipsi ilañisa uqağigaaq itna, ‘Uvaguttuuq ilaan qitungağigaaatigut.’

29 Tavra qitungağiniqmatigut isumaruksraunitchugut Agaayyutim irrusia atriqağasukniaglugu aanguanik manijnik kaviqsaanik naagaqaa qatiqtaanik unniñ uyağanik piliukkanik savayulhatigun iñuich.

30 Taipkunani ukiumi iñuich naluplutin piñhatni Agaayyutim tautiñağaa iñhat aglaan pakma tillisiqağaa iñupayaaq mumiquplugu killukun iñhatniñ.

31 Ilaa nalunaiqsagaqtuq uvlumik atanniqaqsigumi nunam iñuanik nalaunjaruakikun tumigiplugu iñuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupgi-naiyağniğaa iñupayaanun añipkaqamiñ piksraqtaagimakkani tuqqtuauñhaniñ.”

32 Tusaakamitruñ Paul-ñum uqaagtuutaa añitqihikun tuqqtuauñğimiñ ilañisa tipsisautiginigaat aglaan ilañilli nipligniqsut, “Naalaqtaup-saagukkiptigiñ.”

33 Tavra Paul-ñum uniñniğai katimaruat.

34 Ilañisa iñuich piqasiğniğaaq ukpiliqhutin. Piqasiqsai ilaqağniqsut Dionysius-mik, ilañnatniglu Areopaa-ñuruat ağaniglu atilijnmik Damaris-mik suli atlanik.

18

Paul-ñum Corinth-miñha

1 Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-muñniqsuq.

2 Taamani nalautchiñiqsuq Jew-ñuruamik atiqactuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli ağanatnik Priscilla-mik. Tavrurapuuq tikitqam-miğniqsuk atakkii Rome-mağmiut atangata Claudius-ñum aqpiğiplugich Jew-ñuruapayaaq Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ñum qiniğiağniğik.

3 Piññañniutiqağniqsuk iñuuniutigiplugu palapkarriruahigmik atriplugu Paul. Taatnaqhuni tukkuniqsuq taapkurñuñja.

4 Aasii minguiqsigağipmata Jew-ñuruat katrağviatni uqaqatiqağniqsuq Jew-ñuruaniğlu Greek-niglu ukpiliqsinniaqlugich.

5 Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ñum aullağniñañiñigaa quliaqtuatluñi tusaayugaallautamik Jew-ñuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu.

6 Jew-ñuruat igluliqmatni uqaqhutin piğiiliplugu, Paul-ñum ipsuñniğaa qavia atnuğaaamiñiñ aasiñ ilaan kanjipsipkaqsahugich qanuqhuni taatnağimiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtichumiñaitkupsi patchisigiruksaurusi ilipsitñun. Uvañja patchisaiqsuñja. Uvakñaniñaglaan Jew-ñuñitchuanun quliaqtuağisiruñja.” Taatnaqqaqlugich unijnigai.

7 Paul nayuutiaqsirurq tupqani Jew-ñuñitchuam atiqactuam Titius Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-ñuruat katrağviata inniqsuaq.

8 Crispus, qaukliq Jew-ñuruat katrağviatni, ukpiğiağtuniğaa Agaayyun qitungaqtuummağmi. Suli iñugiaktuat Corinth-ağmiut tusaakamiñ uqaliğmik ukpiqsriğimiñiqsut suli paptaaqtitlutin.

⁹ Unnuat ilanajni Paul qiniqquuraagniqsuq. Agaayyutim uqautiniġaa itna, "Iqsisunjaqnak! Sivutmun uqagiñi! Qapiqtasunjaqnak!

¹⁰ Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum anyasaagumifaitkaatin atakkii uumani nunaqqimi iñugikkatka iñugiaktut."

¹¹ Kiuq avvaġmik ilaqasiqługu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni iñuñnik Agaayyutim uqathanik.

¹² Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat katiplutin tiggugłukługu Paul uqaqsittaagvinmuutiniġaat

¹³ itnaqhutin, "Uma iñuum ukpiliqsinniaġai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikjaqługu maligutaksraq."

¹⁴ Paul-aasiñ niplihiñaagutuġlu Gallio-m uqautiniġai Jew-ñuruat, "Taamna iñuk iñiqtacaqpan nalaunjaitchuamik tuvraqtaksrallu tupiginijługich, nalaunjanayaqtuq uvamni naalañniksraġa anuqsrusilunja ilipsitñun.

¹⁵ Aglaan pasikapsiun uqaliqtigun iñuillu atinisiġun ilipsilun maligutaksrapsiġun, ilipsitñik iluaqsaktaksraġigiki. Taatnatchisiġun atanniqsuiyumifaitchuña."

¹⁶ Taatnaanikami anipkaġniġai uqaqsittaagvinmiñ.

¹⁷ Jew-ñuruat tiggugłunniġaat Sosthenes, anjalataa Jew-ñuruat katraġviata, ipiqaqtuqługu sivugaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqtiginijñiġai.

Paul-ñum Utiħa Antioch-mun

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniñniġai piqasiqhuni Priscilla-miġlu Aquila-miġlu tiksiquhutin Syria-mun. Sivuanu ayaliksrāġmi Cenchrēae-miunjaġmi niaqqi salipkaġniġaa pilġusiatitun Jew-ñuruat pisigiplugu akisruutmiġun Agaayyutmun.

¹⁹ Paul-kut tikiñniqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ñuruat katraġviatnun tavrani uqaqatiqaġniqsuq Jew-ñuruanik.

²⁰ Ittuatluuraallaqugaluagñiġaat inmikni aglaan Paul anjinijñiġisuq.

²¹ Unitkaqsikamiġich uqautiniġai, "Agaayyutim pitqutigikpagu utiġihitchuñ ilipsitñun." Aullalġiniñiġisuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniñniġik Priscilla-lu Aquila-lu tavrunja.

²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniġiaqługich ukpiqtuanjuruat tavrakñaasiñ aullaġniqsuq Antioch-mun.

²³ Tavrani itkalualgitñami qanutuntai aullalġiniñiġisuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaaġiaqługich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtualħa Ephesus-mi

²⁴ Jew-ñuruatliguuq ilanaj atiqatuaq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiñniqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqalguraununiqsuq kanjisiqsimmaagiksauñupluni Agaayyutim uqathanik.

²⁵ Iisausiaqahuni Agaayyutikun aasiñ piyummatiqallapiaqługu ilisauttutiniġaa Jesus nalautilugu. Aglaan Apollos-ñum ilisimalhiñaġniġaa John Paptaaqtichirim quliaqtuaġihalu paptaaqtichihalu.

²⁶ Uqautriaqsiñiġisuq taluqsrautaiqhuni Jew-ñuruat katraġviatni. Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku agġisiñiġaak kinuniġmiknun aasii ilisautipsaaqługu sukuitłukługu Agaayyutim annautriħlatilaañanik iñuñnik.

²⁷ Apollos sivunniġman aullaġukhuni Greece-mun ukpiqtuanjuruat Ephesus-mi ikayuġniġaat aglakhutinj ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqługich paġlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiaġniqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim iluaqqutriħhagun.

28 Kanjicsiñaqsiplugu uqaagtuturiliġmigun akiililtaniġai Jew-ġuruat aasiñ uqaqatigiiliġmikni Agaayyutim uqalhatniñ nalunaigaqługu taamna Jesus Christ-ġulha.

19

Paul-ġum Ephesus-miilha

1 Apollos-li Corinth-miitlugu Paul-li kukilukhuni kivataagun tikilġataġniqsuq Ephesus-mun. Tavanriguuq nalautchiñiqsuq ilanjitnik ukpiqtuat.

2 Apiqsruġniġai, “Akuqtuivisi Ippqitchuamik Irrutchimik ukpiliqap-siaglaan?” Taapkua kiuniġaat, “Tusaanjiñiqsugutunniñ Ippqitchuamik Irrutchiqaqtılaanjanik.”

3 Paul-ġum apiqsruġniġai, “Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiuniġaat, “John-ġum paptaaqtitchisaagun.”

4 Paul-ġum itnaġniġai, “John paptaaqtitchiruaq iñuġnik mumiksuanik kil-luqsautmikniñ. Uqautiniġai Israel-aagmiut ukpiqsriruksraulhat agġiqsuk-srauruamik kinumġun, taavrumiña Jesus-mik.”

5 Tusaakamitruġ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanguruam Jesus.

6 Aasiñ Paul-ġum aksikmagich arganmiñik Ippqitchuam Irrutchim ukpiqtuanġuruat anjalatkaqsiñiġai. Uqaqsiñiqsut uqautchikun kanjicsiñatlaitchuakun suli sivuniksriqipmiñiqsut.

7 Iñuġaktiilaqaġniqsut qulit malġuiyujnamik iñuġnik.

8 Paul inniqsuq tavrani pinasuni tatqiñi isaġaqhuni Jew-ġuruat katraġviatnun. Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuġni Agaayyutim anjaayugautaanik ukpiqsriłiqsiniaqługich.

9 Aglaan ilanjich taapkua pitchiġilauniqsut ukpiqsrinjilutin. Uqatigiaqsiñiġaat akilililiqługu agaayyutikuagiaq katimaqatumiknun. Taatnaghuni Paul-ġum uniñiġai maliktituduni ukpiqsriuranun inġmigun. Aasiñ uvluġaġipman ilisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ġum ilisautriviani.

10 Taamna atuummiñiġaa malġuġni ukiuġni. Taatnamik iluqatin iñuich Jew-ġuruatlu Jew-ġunjitchuatlu iñuuniaqtuat Ephesus-ġum avataani tusaaniġaat Agaayyutim uqalha.

Atuamaruaq Iġñiġutaiñun Sceva-m

11 Agaayyun iñiqtaqaġniqsuq quviqnaqtuanik tumigiplugu Paul.

12 Iñuich injqsruġniġaat Paul qaitquplugich nasagaurat atuanikmagich. Ilinjisa tikiutinigaich atniġnaqtuanun. Iikamisigik nasagaurat atniġnaqtuanun iluqsikkauñiqsut suli irrusiqluich unitługich.

13 Ilanjich Jew-ġuruat iñuuniaġniqsutunniñ irrusiqluiyaiplutin iñuġnik. Ilinjich igliġaġumaatchanġniqsut nunaqqipayaanun. Uuktuagniġaat anitchiullaħksraqtin irrusiqluġnik Jesus atqagun, nipliutruqługich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ġum quliaqtuagikkanaġun.”

14 Sceva-m Jew-ġuruat qaukħat agaayuliqsinjisa tallimat malġuġnik iġñiġutai uuktuagpaalukmiñiqsuttuuq taatnatun.

15 Aglaan taapkua irrusiqluich nipliutiniġai, “Jesus ilisimagikput suli Paul ilisimapmiplugu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?”

16 Taatnaguquq nipliutiqaqługich iñuum irrusiqluġm mitchiqiniġai piyukługich. Tatamnaqsilłapiaqługu akiiliniġai. Taapkuaguquq taatnasiganiġaat pikiġniqsut tupiġmiñ atniaqtat suli atnuġaigutrat.

17 Iluqag̃m̃iñ Jew-ñuruatlu Jew-ñuñit̃chuatlu Ephesus-mi tusaakamitr̃uñ tamanna atuumaruqaq iqsitchañiqsut. Taluqsriñiñiqsut atanguruam Jesus atqanik.

18 Iñugiaktuat ukpiqtuaguqtuat uqag̃iaqsif̃iñgaat sagviql̃ugu iñuñun iñuuniagałuałiqtiñ añat̃kukun.

19 Suli iñugiaktuat ilisaagaqtuat añat̃kuuñiñnik katitlugich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqait̃ñun qif̃iñnaqsip̃lugu. Kisiñiqp̃matigik makpiğaat akisuti-laañat 50,000 taalañuñiqsut.

20 Taatnañipl̃uni Agaayyutim uqal̃ha siaminniqsuq suli iñugiaktuat iñuich ilitchuqsripl̃utiñ saññianik.

Akataul̃hat Ephesus-mi

21 Kiñuagun Paul Ipq̃it̃chuañ Irrutchim sivulliutaagun sivunnig̃ñiqsuq Macedonia-kuag̃uk̃huni Greece-kunlu utlautipl̃uni Jerusalem-mun. "Taavrumuñaqqağl̃uñ iğliqtuksraugisir̃uñ Rome-mun," itnağniqsuq.

22 Timothy-lu Erastus-lu ikayuqt̃iñni tuyuğiniğik Macedonia-mun inñağmi Ephesus-mi uñjataañilu.

23 Taatnañhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuagaikun.

24 Iñuk suliuqti atiqag̃niqsuq Demetrius-mik. Agaayyuviññuqaliuğniqsuq aanguanik atiqag̃tuamik Artemis-mik mañiñmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaañata mañiññaktitpagağniğai savaktit.

25 Taatnaqhuni tuql̃uğniğai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik piññuqaliuq̃tinik aasii nipl̃utiplugich, "Añutiit, il̃isimarusi taavruma savaapta mañiññaktillautagağgaatigut.

26 Ilipsi ilitchuğigiksi qanug̃li taim̃ña Paul nipliğag̃il̃ha aanguat iñiqtauruaat iñuktigun agaayyutauñiñniplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuñnak Asia-mi iñugiaktuat iñuich mal̃ig̃ualigaich il̃isauttutai.

27 Pakma il̃irugut navianaqtuamun savaag̃ikkapta piiłiksrañanun. Taatnañiñañit̃chuq. Atuumaniaqpaluktuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpaurañ Artemis suuyumiññiñliksrañ suli taavruma aanguaqpauram piigukkaugisif̃iksrañaptuuq, taavruma aanguaqpauram putqatag̃vigikkañata iñupayaam Asia-mi unniif̃ iluqaani nunam."

28 Taapkuaguq iñugiaktuat tusaakamitr̃uñ tamanna qinnañniqsut aasiif̃ iğiallaksaqhutiñ, "Kamañaqtuq Artemis Ephesus-mi!"

29 Akarrutauruaq siaminniqsuq iluqaanun nunaaq̃qimun. Taapkua akil̃iuruaat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, mal̃guk Macedonia-g̃miuk Paul-ñun iğliqatik, aullautiniğaiç katimmavikpaurağm̃iknun.

30 Paul-tuug̃guuq taamuñağukkaluağniqsuq uqag̃iağuni katimaruanun aglaan ukpiqtuagatiuñiñ pitquñiñiñgaat.

31 Iñañisali qauk̃liich il̃annañiñ qanniug̃niğaat qif̃iñq̃it̃quñit̃lugu katimaruanun.

32 Taamapkua katimaniqtutilaag̃mikni uqaatchagusimaniqsut. Avvağiiksinniqsut kañiqsimal̃apiasuñjaqnagu sumik kattutiqaqt̃ilaat̃iñ.

33 Jew-ñuruat Alexander saqinnigaat sivuğaatnun katimaruat uqag̃viñmun nipliutiksraqqahuniki. Urriqaplugich uqaq̃niuragałuağniqsuq iñuñun.

34 Iñuich ilitchuğikamitr̃uñ Jew-ñutilaaña iluqag̃m̃iñ iğialaniqsut mal̃g̃uñi sasag̃niyuñnaañi itna, "Kamañaqtuq Artemis Ephesus-mi!"

³⁵ Kiisaimmatai nunaaqqim aŋalataata nipaiqsilgataqamigich iñugiakpauraqtuat nipliutiniġai, “Ephesus-miut! Iñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqalha agaayyuvikpauranik kamanaqtuam aanguam atriljanjuruam atgaqtitlugu pakmakŋa qilañmiñ.

³⁶ Tamanna kia-unniñ piillaagilguitkaa. Taatnaġusi nipaiqsuksraurusi, qanuħaktitchiñiaġuiqitchi.

³⁷ Iññuk uvuñautiniġisi ivayaqtuñitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitñiñ unniñ uqaqanjitkaluaqtitlugik akikŋaġlugu aanguaqpauraqput.

³⁸ Demetrius-ñum suli savaktaiñ akikŋautiqaġumitruñ nalliat iñuich, it-tut piviksrat uqaqsittaahiġmun suli taatnatchimun nalunaiqsaaqtugut ataniġnik. Taapkuñuñ iñuich tikiutitlagaich agvisitij.

³⁹ Aglaantuq piqaġniġupsi qanutchimik pigisukkapsitñik inil-laħiñaupmiiq nalaullugu katimaħatni nunaaqqim iñuñ.

⁴⁰ Nuyuaġnallapiaqtuami ittugut itnaipluġu akatauħaptigun uglupak. Pisanjichuuġutiksraitlugu iġialaiqput qaisaksraitchugut agvisiksralautamik.”

⁴¹ Taatnaqqaagħugich aġiupkaġniġaa katimaħat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

¹ Akataulgataanikmata iñuich Paul-ñum katinniġai ukpiqtuat. Tavra pitchuk-saaqqaagħugich aullaġniqsuq Macedonia-mun.

² Iġliħiġmiñi tamatkunani nunaaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuk-saaġillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiñ tikiġitluni Greece-mun,

³ aasiñ nayuutiniqsuq tavrani piņasuni tatqiñi. Kiñuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Iłitchuġiniġai Jew-ñuruat sivunniuhat piyaqquġuklugu. Taatnaqhuni iġliġniqsuq Macedonia-kun.

⁴ Sopater Pyrrhus-ñum iġñiña Berea-ġmii, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ġmii, Gaius Derbe-ġmii, Timothy Lystra-ġmii, Tychicus suli Trophimus nunañaniñ Asia-m tuvaaqtaginiġai.

⁵ Aullaġniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaqqi-pluta tavrani.

⁶ Kiñuagun niġiqpagvikaam puvlañniġiłaanik qaqqjanik atuumaanikman tiksigsugut Philippi-miñ aasi tallimat uvlut kiñuatigun Troas-mi iłaliġugich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuuti-pluta akunniqsaaami.

Paul-ñum Aqulliuplugu Troas-miħa

⁷ Sivulliuplugu uvluani akunniqsaa katirugut atautchimun nullautchiġviliqiniaghuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ñum quliatquaġviginigai katimaruat unnuaqpaguġataqtitlugu.

⁸ Iñuġaktuanik naniqaqtut qulligmi katimmaviptikni.

⁹ Nukatpiaġguuq atilik Eutychnus-mik aquppiñiqsuq iġalġum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutychnus siñiñialilapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagñiqpuq. Taavrumakŋaasii qulligiiñiñ piñayuakniñ init katanjnisuq nunamun. Iłaiñ tikitmatruñ tuquaninjnisuq.

¹⁰ Paul-aasiñ atqaqhuni qulañiqsiqamiiñ iqittaagñiġaa nipliqhuni, “Isumatuyaaqasi! Iñuuruqsuli!”

¹¹ Utianikami tatpakmuña autaaġniqsuq qaqqiamik niġi-plutiñaasiñ. Aquagun Paul-ñum uqautipsaaġniġai uvlugataqtitluguaglaan. Tavra aullaġniqsuq.

¹² Iñuich taimña nukatpiaq agġisiñiġaat iñuuplugu. Aasiñ iñupayaat quvi-atçhallapiaġniqsut.

Iġlauħat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiin ayupluta umiaqpanmun tiksigsugut Assos-mun. Taavrumani nunaqqimi ikisagumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni.

¹⁴ Paul-ŋum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkağikput umiaqpanmun igliqtuiñaqhutaasiin Mitylene-mun.

¹⁵ Taavrumakŋa tiksilğitchugut uvlaakuugut tikitluga Chios qikiqtaq. Uvlutqilğitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaqhuta, piŋayuatni uvult kinilitchugut Miletus-mun.

¹⁶ Paul sivuniqağniqsuq nutqağunıtluni Ephesus-mun akuniitchunıtluni Asia-mi. Tikiluağuliğniqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluani Pentecost-liqikpata Jew-ŋuruat niğiqpavikaanata.

Paul-ŋum Uqağiqsaatha Ephesus-miut Qaukhiŋitŋun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ŋum qanniğniğai ukpiqtuanuruat qaukhiŋich Ephesus-mi katimaqatigisuklughich.

¹⁸ Taapkoa tikitmata nipliutinigai, “İlisimagiksi iñuunialığa akunnapsitŋi taivrumakŋa sivulliuplugu uvlumıñ tikitŋama Asia-mun.

¹⁹ Atanguruuq Jesus savautigiga iluqnauqluŋa. İlaatniļu qulvisigun unniñ sakiqniugutitigun Jew-ŋuruat nagliksaaqtitkaatŋa.

²⁰ İlisimaplusi anniqqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutaayumiñaqtaumik ilipsitŋun uqautriğamni ilisautiplusi katimmavinŋi suli kinunnapsitŋi.

²¹ Jew-ŋuruatlu Jew-ŋunjtchuatlu atisiplughich alğaqsrugitka killuqsautitŋiñ Agaayyutmun mumiquplugich suli Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritqu-plughich.

²² Pakma İpqitchuam İrrutchim piyumapkaqluŋa Jerusalem-mun aullağniaqtuŋa ilisimanıtkaluaqlugu qanuq İrrutikkauliksrağa taamani.

²³ Aglaan ilisimatuağiga una, iluqaŋitŋi nunaqqiñi İpqitchuam İrrutchim kiligagigaŋa isiqtaugisiñipluŋa nagliksaaqtitaugisiñipluŋalu.

²⁴ Aglaan iñuuliğa pitluktuanıjtchuq uvamni. Naatchisuktuŋa savaamnik Atanguruuam Jesus qaisarınik uvamnun, İlaan uqaqupmaŋa tusaayugaallautamik Agaayyutmun iluaqutiginiplughich iñuich.

²⁵ Akuni itkaluaqtuanaa ilipsitŋi quliaqtuağıplugu Agaayyutim uqağha ilipsitŋun, aglaan pakma ilisimagiga ilipsitŋun qinıtqikkumiñaiğiga.

²⁶ Taatnaqlugu kilikkipsi pakma, nalliqsi anniqsukkaayumiñaiñiŋıqpan ukpiqsriğikun patchisayumiñaiqsuŋa,

²⁷ atakkii anniqqutinıtlusi uqautikapsi iluqaan Agaayyutim sivunniutaanik.

²⁸ Qaunakiyumuusi ilipsitŋun suli ukpiqsriruapayaananun İpqitchuam İrrutchim qaunaksraqsrirrutigikkaŋi ilipsitŋun. Munaqsriğugusi Agaayyutim iñuiniñi pigiliutikkaŋiñun iğniğmi tuqqutaulğagun.

²⁹ Nalunıtkiga aullaanikkuma ilisautrit ittuat iqsiñaqtuatun amaqqutitun tikitkisiğhat akunnapsitŋun, asaii atniilutinıjt ukpiqtuanik.

³⁰ Suli akunnapsitŋiñ iñuich sagviğisirut sagluuqtuaqtıt ukpiqtuanik malik-suaqtitchiñiağutinıjt inımkun.

³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqağilugu uvanun qulvisigun alğaqsruiqsi piŋasuni ukiuni uvlunıtlıñ unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi.

³² Pakma agaayyutıgıpsı Agaayyutmun qaunagıtquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik ilisautigikkagma ilipsitŋun. Agaayyutim sayaksraqagaasi suli qaitchiłusi ikayuutmik pigikkagmiñik iluqaitŋun iñugikkağmiñun.

³³ Uvaŋa kavıunıjtchuŋa iñuum manianik naagaqaa atnuğaanıñik.

³⁴ İlisimagiksi argamnik savaaqalığa piqağniutigiplughich supayaamik tuvaaqatiumalu inuğikkaptiknik.

³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuñiksranjanik sayaitchuanik itqağilugu Atanguruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqaliğmiñ.’”

³⁶ Paul-ñum uqaagtutianikamigich sitquqatiginigai injiqsruñiğmun.

³⁷ Qianiqsut iqitlugu Paul kuniklugulu,

³⁸ aasiñ aliasruutigiplugu nipliħa qiiñtiqikkumiñaiñiipłuni ilinjitiñun. Tu-
vaaqatchiğniğaat ikityaqman umiaqpañmun.

21

Paul-ñum Iglauħa Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinjitiñiñ tiksighuta nalğuqhuta ikaaqtuğut qikiqta-
mun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiñ tikitçugut qikiqtamun Rhodes-mun
tavrakñaasiñ tiksilgitłuta Patara-mun.

² Tavrani ilitchuğigikput umiaq ikaağniagniqsuaq Phoenicia-mun. Taavru-
munja ikipluta tiksilgitçugut.

³ Qiiñiqnaqsipman qikiqtaq Cyprus uñalliñaañagun qikiqtam tiksiqsugut
Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaqpak ni-
uriñiaqhuni usiamiñik.

⁴ Paqitlugich ilañich ukpiqtuat nayuğivut akunniqsaaami. Añalataagun
Ippitçhuan Irrutçhim iñiqitiğaluğaata Paul Jerusalem-muqunjitługu.

⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nuñitman aullalgitçugut. Iluqağmiñ ukpiq-
tuat ilaqatituummağmiñ sulı qitunğaqtuummağmiñ malikkaatigut silataanun
Tyre-m. Tasamaniasiiñ tağium siñaani sitquqhuta injiqsruqtugut.

⁶ Tavra ikikapta umiaqpañmun ilinjilli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitçugut Ptolemais-mun. Taavrumani piqasilgitkivut
aniqatiut nayuqługich uvlumi.

⁸ Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitçugut Caesarea-mun. Taavrumani
uqaqtım Philip-ñum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat
malğuguutigikkañat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaañuruat.

⁹ Taamna Philip paniqağniqsuaq sisamanik niviaqsianik uifinjiniğilaanik
sivuniksriqirauplutinjtuuq.

¹⁰ Injanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik ag-
giğniqsuq Judea-miñ.

¹¹ Aasiñ utlakamisigut Paul-ñum tapsia tigukamiñ isiganıni argañılu
qiliğniğai nipliqhuni, “Taamna Ippitçhuaq İrrusiq nipliqsuq taatnatun,
Jew-ñuruat Jerusalem-mi qiliqsrugisiğaat marruma tapsim iñua aasii Jew-
ñuñitçhuanun qaisağilugu.”

¹² Taamna tusaakaptıgu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsaağaluagikput
utlatitqunjitługu Jerusalem-mun.

¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatigut, “Suvaata qiaplusi sayaiğniqaqpsitıja?
Uvaña itqanaigutianiksımagıga qiliqsrukkauiksraq Jerusalem-mi unniñiñ
tuqqutauiksraq piqusığıluna Atanıgmik Jesus-mik.”

¹⁴ Nutqaqtılğuitñaptıgu nipliutiħhiñagikput, “Agaayyutim pitqutaa
iñiqtauyumuıq!”

¹⁵ Ipsaağaluaqapta pağnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun.

¹⁶ İlanısa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchiğaatigut Mnason-ñum
kinunğanun nullanaviksraptiknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miunıruaq
ukpiqtuağuniqsuaq sivulliqsigun sivuanımma.

Paul-ñum Tikiqattaħa James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta aniaqatiupta quyaplutinj pağlağaatigut.

18 Uvlutqikmanaasiin Paul-ŋum piqasiŋaatigut qiniŋiaqlu James, aasiin ukpiqtuanjuruatlu qauklinich nayuutiniqsut tavrani.

19 Paul-ŋum pagliinjanikamigich tusaayugaaqtinniŋai iluqaanik Agaayyutim iŋiqtanjanik tumigiplugu savaagikkani akunŋatni Jew-ŋunjtichuat.

20 Naalaqtaunjanikamitruŋ quyanigaat Agaayyun nipliutiqlugu Paul itna, “Aniqatmauŋ, kanjisiŋlagaŋi piqalha iŋugiallapiqaqtuanik Jew-ŋuruanik ukpiqs-riruaniktuuŋ aglaan ilinich piipkaiŋlutin Moses-ŋum maligutaksrajanik.

21 Iŋuich uqautigigaich ilisautriŋiplutin Jew-payaanik iŋuuniaqtuanik atlat nunaagqiniŋi suksraaquplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitŋutchiqsuŋitlugich qitungauraagikkaniŋich naagaunniin kamagitqunjtugich Jew-ŋuruat ilitqusiŋat.

22 Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisiŋaat aggiŋhiin. Qanuŋisiŋiqpisami?

23 Atuiruksaurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik aŋutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanŋagumiŋaiŋhat salipkaŋumiŋaiŋhatlu niaqunich.

24 Taapkununa aŋutinun ilaliutilutin Jew-ŋuruat ilitqusiŋatigun salummaqsagutin suli akiliutilugich tunillaatiksraniŋ nuyaitlasilugich. Taatnaguvich iluqaŋmin ilitchuŋinayaŋaat tanjiŋiŋha qanutchim tusaakkagmin ilipkun, sulipsuuq tupiksriŋhiin maligutaksrajanik Moses-ŋum.

25 Aglaan Jew-ŋunjtichuat ukpiqtuaguqtuat ilitchuŋipkaanikkivut sivunniutip-tiknik itna, ilinjtun niŋitqunjtikivut niŋinigtun tunillaaturuamik aanŋuanun auknigtun unniin qimisanik suli piisimaaglugich qaayuŋnaqtualigmiin atlatulukun.”

26 Aasiin Paul ilaliutiniqsuq aŋutinun. Uvlutqikmanaasiin salummaqsagatauniqsuq tuvraqlu Jew-ŋuruat ilitqusiŋatigun suli utlautipluni agaayyuvikpaŋmun uqautiyaqlugu agaayuliŋsi qakuguaglaan salummaqsagtiliŋitŋ naanniaqtilaanjanik. Akunniqsaanjanikpaŋ tunillaqsagumaniqsut.

Paul-ŋum Tigukkaulha Agaayyuvikpaŋmi

27 Tallimat malŋuk uvlut nunjtichautaŋni ilanisa Jew-ŋuruat Asia-ŋmijuruat qiniŋigaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiŋigaat iŋugiaktuŋ iŋuich, aasiin tiggugluklu Paul.

28 Iŋialaplutin itna, “Israel-aagmiut! Ikayuŋitchi. Uuma iŋuum ilisautriruam iŋunjanik nanipayaŋak akikŋaqlugich Israel-aagmiut suli akikŋaqlugu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniin akikŋautipluni uumuuna agaayyuvikpaŋmun. Pakmaunniin itqutrimalgitchuq Jew-ŋunjtichuanik uvuna qaayuŋnaqsipkaqlugu ipqitchuŋaŋ ini.”

29 (Taatan niplianiŋisut atakkii sivuani qiniŋiŋlu Paul nunaagqimi piqatiŋalha Jew-ŋunjtichuanik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiin itqutinasugniaqlugu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqlugu tiggugluŋnigaat.)

30 Taatnaqhutin iluqatin iŋuich nunaagqimi akatauniqsut. Iŋuich atautchikun aqpaqsruqhutin Paul tiggugluŋnigaat aasi kalikluŋu agaayyuvikpaŋmiin. Tavrauvaa agaayyuvikpaum paanji umiŋnigaich.

31 Taapkua aupiŋlauriruat tuquŋhiŋaaguqsamigaatlu Paul, imma kiliŋnigaat Rome-magmiut aŋuyyiuqtinisa qauklat iŋupayaŋ Jerusalem-mi akatauniplugich.

32 Taavruma qaukium katitiŋlugich aŋalatit suli aŋuyyiuqtini upaktuŋnigaŋ iŋugiakpauraqtuat iŋuich. Qiniŋamitruŋ qaukliŋ aŋuyyiuqtituummaan anau-miniginiŋigaat Paul.

³³ Taavruma qaukhiim tikitñamiun Paul tiguniġaa aasii tillisigiplugu qiliqsruqplugu malġuiñik kalimñiġnik. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñigai itna, “Kiña una anjun? Sumik savvaqħukpa?”

³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iġialaaqsiñiqsut atinjitchuamik nipimik. Qaukhiim iłitchuġilguiñiġaa sumik agvisiqħutin itnasiġalhat. Taatnaqhuni tiliñigai anjuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu.

³⁵ Tikiutikamitruñ tutipqiñun anjuyyiuqtit akiyaġaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutin.

³⁶ Iñuich malgutigaluaġniqsut iġialaplutin, “Tuqqutchiun!”

Paul Uqapsaagutruruq Iñmiñik

³⁷ Anjuyyiuqtit itqutiħiñaaġuqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniġaa qaukhiq, “Uqaqatigillakkumiñaqpiġiñ?” Taavruma apiqsruġniġaa, “Uqatlavich Greek-tun?”

³⁸ Ivrumiñanjiptich Egypt-miu qarqammiuraq akatchipluni akililiqsuutmik, sivulliqħugich sisamanik kavluutiyunjanik satkuliñnik iñuilaamun?”

³⁹ Paul-ñum kiuniġaa, “Jew-ñuruña animapluna Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluna taavrumani nunaaqqimi iñuich iłisimallautakkanatni. Nipliqsillanñianña iñunñun!”

⁴⁰ Tavra qaukhiim uqaquniġaa. Paul-guq tutipqiñun qikaqhuni uriqanigai iñuich. Nipaiqmeta ilaan nipliutiniġai Hebrew-tun itna,

22

¹ “Aniaqatiumaan suli aapanjuruasii, naalaġniłlaksiun uqautiksraġa patchisaiłłapkun sivuqapsitiñ!”

² Taapkuaguq tusaagaqsikamitruñ uqaqħugu Hebrew-tun iñuksruigñiqsut. Paul-ñum uqautipsaagñigai itna,

³ “Uvaña Jew-ñuruña. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluqħuna, uvaniasiñ Jerusalem-mi iñuguqtuña. Gamaliel-mik iłisautriqaqtuña. Ilaan pillautaqħugu iłisautigaña sivullipta maligutaksrajanik. Nalaunñasaktuanjuruñaptuq Agaayyutikon iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak.

⁴ Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniqaqħugich ukpiqsripmata Christ-mik, anjutiniglu aġnaniglu tigusiullakħuna inillaktaqħugich isiqsivinmun.

⁵ Qaukhiat agaayuliqsit suli iluqaġmin sivulliuqtigruat Jerusalem-mi nalupqinaiyaġaat uqaqtilaaga ilumutun. Ilinjitiñ aglaksraqħuna Jew-ñuruat katraġviatnun Damascus-miittuanun, aullalgitchuña tigusityaqħuna ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqħuna kalimñiġnik qiliqħugich anasiñjuqsagviksrajanatnun.

Paul-ñum Uqatha Mumilġmigun

⁶ “Uvlupaguqtuami iġliħamni qalliplugu Damascus taimmaiñaq qaumangum pakmakña qaggutigaña.

⁷ Katakama nunamun tusaagiga nipi uvanñun itnaqtuq, ‘Saul, suvaata nanjitpiña?’

⁸ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Kiugaña, ‘Uvaña Jesus-ñuruña Nazareth-miu nagliksaaqtitaġikkan.’

⁹ Tuvaqatiuma qaumaniq qiñigaluġaat aglaan nipaa uqautrima tusaanjitkaat.

¹⁰ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, sutquviña?’ Atangum kiugaña, ‘Makillutin Damascus-mugiñ. Taamma taamani uqautiniġaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuquplugu.’

11 Taavruma qaumaniqpaaram qifitlaiqisitigniqlama tuvaqaqatiuma tasi-uqluna Damascus-mun tikiutigaatna.

12 “Taavrumani anjun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqhuni tupiksriruaq maligutaksranik kamagikkauplunilu Jew-nuruanun Damascus-mi.

13 Taavruma utlanignigaana. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaaana, ‘Ani-aqaan Saul, qifitlasitqigifin!’ Taimmaiinaq qifitlasitqiksuna.

14 Nipliutigaaana, ‘Sivulliapta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitchugitquplugu pisuhi, qifiquplugu Agaayyutin savaktini sulitusaatquplugu taavruma nipaa.

15 Iisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich inupayaat qifikkapnik sulitusaakkapnik.

16 Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtillutin, killuqsautitin piqisillugich agaayuih atqagun.’

Paul-nun Tuqlukkaulha Quliaqtuaqplugu Jew-nurjitchuanun

17 “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpanmi injisruhamni qifiiqquraaqtuna,

18 Agaayyutmun uqautipkaqluna itna, ‘Qilamiksruqutin Jerusalem-mih aullagin atakkii inuich uvani akuqtugumihaikaat ilisimaraulhin uvapkun.’

19 Kiugiga, ‘Ataniiq, ilinjisa ilisimallapiagaat katragvinhi isiqtaksraqtukiga ukpiqsriruanik ilipnik ipigaqtuqhugich.

20 Suli Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvanaptuuq tavraniittuna iluagiplugu tuqqutaulha unniin qaunaksipluna tuqqutchiruat atnugaanjitnik.’

21 ‘Aullagin tuyugisigikpifin Jew-nurjitchuanun unjasiksuanun,’ Atanguruum nipliutigaaana.”

22 Inuich naalagninigaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna igialaksagniqsut nipitutilaagmikni, “Igitchiun, tuqqutchiun! Ilaa inuuruksraunitchuq!”

23 Ilinjich igiallagmin atnugaamiknik isaaqtausiqhutin qavia silamun tinjipkagnigaat.

24 Aasii Rome-magmiut atangata inugikkani tilihigai Paul itqutitquplugu anuyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipigaqtuqplugu ilitchuginiaqlugu suvaata Jew-nuruat qinnallapiaqtilaanatnik.

25 Ilinjisa qilirsuanikmatni ipigaqtugviksragmiinun Paul-nun nipliutinigaa anuyyiuqtit qaukhat qikaqtuaq tavrani, “Ipiqaqtulhihaavisiaun Rome-nun inugikkana apiqsruqtagaluaqngunniin savvaglukmanaan?”

26 Taavruma anuyyiuqtit anjalataata tusaakamiun ilaan qulliqpiaq nipliu-tinigaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna anjun Rome-nun inuginigaa.”

27 Taatnaqhuni anuyyiuqtit qulliqpianata Paul utlaklugu apiqsruqgnigaa, “Uqautinna. Rome-nun inugivatin?” Paul-nun anjignigaa.

28 Qulliqpian nipliutinigaa, “Uvanjali tauqsiaqikkaqa Rome-magmiugukisraga maninmik.” “Aglaan uvanja animaruna Rome-magmium inugipluna,” Paul-nun itnagnigaali.

29 Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-nun piiqsaagniqsut tavrauvaa. Taamnaunniin qulliqpiaq iqsischaniqsuq kanjqsikamiun Paul-nun Rome-magmiunutilaana sulitilaan qilirsruqtinniqamiun kalimnignik.

Paul-nun Tikiutiqaaha Uqaqsittaaqtitchirinun

30 Taavrumaguq anuyyiuqtit qulliqpianata kanjqsisunigaa nalupqinaitluklugu sumik piqusiqlugu Jew-nuruanun patchisiqutilha Paul.

Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñigich piiqsinnigai aasii qaukñijisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaagtitchirit tiliñigai katitquplugich. Tavrakña Paul tavrurñautiniga aasii qikaqtitlugu sivuqaatnun.

23

¹ Paul-ñum qiniqtuağatagnigai irigruiñaaqługich taapkua uqaqsittaagtitchirit aasii nipliqhuni, “Aniqatiumaan! Uumuñaaglaan uvlumun patchi-saitchuakun qauğrimmaagiutillautakun iñuuruanuruna sivuğaani Agaayyutim.”

² Paul taatnaqman Ananias-ñum, qaukñiat agaayuliqsit, tiliñigai tamatkua qikaqtuat qaninani Paul-ñum patiktiquplugu qangagan.

³ Paul-ñum nipliutiniga, “Ilvich ukpinñuaqtiil! Agaayyutimtuuq nalupqinaigługu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraqipluña tavracaqługu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaağitin tilirikavich patiqupluña.”

⁴ Anjutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutiniga, “Agaayyutim qaukñijuruuq agaayuliqsaa uqamaqłutigiñ.”

⁵ Paul-ñum kiunigai, “Aniqatiumaan! Uvaña ilisimaninñigiga sivulliuqtapluni agaayuliqsautilaana. Atakkii Agaayyutim makpiğaaniñi aglausimaruuq itna, ‘Iłpsi uqamaqłutiyumiñaitkisi iñugikkapsi anjalatinñich.’”

⁶ Paul-ñum ilitchuğikamigich ilañich katimaruat Sadducee-ñuruuñhat suli ilañich Pharisee-ñuplutin ilaan nipliutiniga taapkua uqaqsittaagtitchirit, “Aniqatiumaan, uvaña Pharisee-ñuruña iğñigipluña Pharisee-ñuruam. Ittitauruña uqaqsittaagvinmi uvani piqutigiplugu niğiugaqaliga tuquruat anjitiqłiksranatigun iñuudligmun.”

⁷ Taatnaguuq Paul nipliqman tavravuaa Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu uqalatraaqsiñiqsut, aasiñ katimaruat atinaiqhutin.

⁸ Atakkii Sadducee-ñuruatguuq uqaqhutin tuquruat iñuutqikkumiñaitługich suli piiñniplugu irrutchiñiglu isağuliniglu. Aglaali Pharisee-ñuruat ukpiqsriplutin iluqaitñik taapkunina.

⁹ Taatnaqhutin katimaruat nipitusisaiñağniqsut. Ilañich aglaliqirit Pharisee-ñuruuñplutin qapiqtailiłapiagnaqsut itnaqhutin, “Paqitchilguitchugut savvaqłutaanik uuma iñuum. Isağulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukkaa.”

¹⁰ Taapkua uqavaañhat iglutuyunaiqman taamna anuyyiuqtit qulliqpianat isummigñiqsuq ilinjitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni anuyyiuqtini tiliñigai taapkununa katimaruunun ivayaagıtquplugu Paul ilinjitñiñ aasii itqutilugu anuyyiuqtit inaatnun.

¹¹ Tamarrumani unnuami Atanguruam qikaqasiqługu Paul nipliutiniga, “Qapiqtaqnak! Ilisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatun-tuuq Rome-mi ilisimaraugisirutin.”

Sivunniugun Tuqutçhukługu Paul

¹² Uvlaagutqikman Jew-ñuruat katimakamin sivunniugniqsut. Nalupqinaiqsrughutin akiqsruğniqsut, “Uvagut niğiuyumiñaitchugut unniñiñ imigumiñaitchugut sumik Paul tuqunñanikkaluaqnaqu.”

¹³ Sippaqaqługuguuq malğukipiaq taapkua inniqsut sivunniugtuat itna.

¹⁴ Aasii utlautiplutin agaayuliqsit qaukñijitñun suli sivulliuqtigruatnun itnağniqsut, “Uvagut nalupqinaiqługu akiqsruqtugut qanutchimik niğiuyumiñaitłuta Paul tuqutkaluaqnaqu.

15 Taatnağusi, ilipsi uqaqsitta qatit chirituummapsi tuyuqağitchi anuyyiuqtit qulliqpianatnun Paul tavrınautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaanıyağuklugu. Uvagut tuqqutkisipmigikput sivuani tikiñiksranan uvuna.”

16 Aglaarguuq Paul-ıum uyuğuan, ağnaunğan iğñiņa, tusaanıgaa taamna sivunniukkanat. Taatnağhuni anuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlanıgıaa Paul uqauntıyaqlugu taavruminıa.

17 Paul-ıumaasii tuqluqamıuı anuyyiuqtit analataat nipliutiniğaa, “Anuyyiuqtit qulliqpianatnun taamunautıuı una nukatpiaq, piqağniqsuq uqauttutiksrağmiñik ilaanun.”

18 Taavruma analatim taamunautiniğaa qulliqpianatnun anuyyiuqtit itnağhuni, “Paul-ıum isiqtaurıam tuqluqlııa inıgaaıa ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraqağaañin.”

19 Taavruma anuyyiuqtit qulliqpianata tasirriutipluguuq avunıaqağutiniğaa aasiiñ apiqsruqlugu, “Sumik uqauttutiksraqağpııa?”

20 Taavruma nukatpıam nipliutiniğaa, “Jew-ıuruat sivunniıqtut inıgukhutin uvlaakun tikiutitquplugu Paul uqaqsittaagvinıñun apiqsruqtapsaanıyağuklugu.

21 Aglaan anıqnağich atakkı malğukıpiaq iñuich sippalik iriqsımanıaqtut utaqıruat ilaanik apqutmi. İlinıch akıqsruqtaanıkhutin niğitqıkkumiñaitlutıñ unniıñ imitqıkkumiñaitlutıñ tuqqutkaluaqnagu ilaa. İlinıch-amma itqanaıqhutinı utaqıgıaat ilvich anıñiksran.”

22 Taavruma qullıpıam nipliutiniğaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniıñ taamna ilıchıuğıpkagñaıqnagu sulı tamatkunııa uqaqtilaan uvamnun.” Taatnaqqağlugu taamna nukatpiaq aullaqtinnıgaa.

Paul-ıum Tuyuulıha Kavanauruamun Felix-mun

23 Taamna qullıqıpaq tuqlıñıqsuq malğunık analatinıñik anuyyiuqtit uqauntiniğik, “Itqanaıyağitchik malğuk kavluutik anuyyiuqtinik sulı pııasukıpiaq qulinik tuttuqpiraqtinik sulı malğuk kavluutik panalıraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaıgumagitik anaqapak aullatlasıluğich.

24 Sulı itqanaıyautılugu tuttuqpaıñik Paul-ıum usıaqsiğviksraıñik tikiutrisraıñik anıyaıñiusunıaqanı kavanauruamun Felix-mun.”

25 Aasii taamna qullıqıpaq aglanıqsuq taamunı itna,

26 “Claudius Lysias tuyuqtuq uumııa kavanauruamun kamanağhuni Felix-mun, ilıhaqqun!

27 Una anun Jew-ıuruat tiguplugu tuqlıñıñaagıgnıkanat aasiiñ piqasıqlııa anuyyiuqtimmik annautikkaqput, atakkı ilıchıuğıgıa ilaa Rome-mıñ kanıqalıha.

28 Kanıqsıpsaağuklugu sumik pıñhagun patchitchıqlugu uqaqsitta qatit chirinıñun utlautıgıa.

29 İlıchıurııa qanutchimik pıñaisılaanınik tuqurrıtauyumiñıaqtuamık unniıñ isiqtaulıni. Aglaan inımin malıgutağmıkkun patchisıqusımagaat.

30 Uvanıa kilıkkaukama Jew-ıuruamun sivunniıgutinıplugu tuqqutçuklugu pıñatchiasunıaqnagu tuyuğıgıa ilıpnun, tamatkuaptuuq patchisıqutrai uqautigıtka tikiutitqupluğich agvisinıch akikıñaqlugu ilıpnun.”

31 Anuyyiuqtit atuummiñıgaañı tillisıusiaqtıñ. Aullautiniğaañı Paul tamarrumani anaqanı tikiutıplugu Antıpatris-munaglaan.

32 Uvıltıqıman tamatkua pisukhutinı anuyyiuqtit pıruat utıgıniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat iglıgıtıtuıñıaqlugu Paul.

33 Tikiutikamıtrunı Caesarea-mun kavanauruamun qaiñıñıgıaıch aglaıllı Paul-lu.

³⁴ Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruǵniǵaa Paul sumiuǵupmagaan. Iitchuǵikamiuǵ taamakǵa Cilicia-ǵmiuǵuǵha,

³⁵ Felix-ǵum Paul uqautiniǵaa, “Ilvich pasiritin tikitpata naalaǵniǵisiǵikpiǵiǵ.” Aasii ilaan tillisiginiǵaa Herod-ǵum atangum inaani Paul qaunagitquplugu.

24

Jew-ǵuruat Paul-mik Pasitiǵiǵhat

¹ Kiǵuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukǵiat agaayuliqsit, piqasiqhuni ilaǵitǵnik sivulliuqtǵiǵruat suli malǵutaksraliqirimik atiliǵmik Tertullus-mik tikiǵniqsut Caesarea-mun. Aasii uqagǵigaat akikǵautriǵ Paul-kun taavrumuǵa kavanauruamun.

² Tavrǵuǵautianikmatruǵ Paul, Tertullus uqagǵniqsuq itna, “Kamanaqtuatiin Felix! Tumigiplugu aǵalatlilautaulǵhiǵ sivisuruamik aǵuyautairutiqatitkiptigut suli isumatulǵkun ikayuǵitin iǵuvut tumigiplugich iǵugiaktuat iluqasruutit.

³ Quyyatigigikput sumiunniǵiǵ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiagǵitigiǵi.

⁴ Aglaan miǵuqtillutin piyumagaluaqnaq inǵigikpiǵiǵ naalallaquplugu naigilǵlugu uqagǵiraksraqput.

⁵ Una iǵiuk iǵitchuǵikkaqput iǵiukuqutauplugu, akunǵatni Jew-ǵuruat iluqaani nunami aullaǵniiraǵaqtuaq akarrutinik suli ilaa qaukǵiupluni Nazarene-ǵuruani.

⁶ Agaayyuvikpaǵmik qaayuǵnaqsiliuǵniǵha pisigiplugu uvagut tigukkaqput atanniǵuklugu tuvraǵlugu malǵutaksraqput.

⁷ [Aglaan qaukǵium aǵuyyiuqtit qulliqpianata Lysias-ǵum upaktuqhuta uvaptikniǵiǵ ivayaaǵigaa.

⁸ Aasii Lysias-ǵum uqautigaaǵitigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilip-nun.] Ilvich apiqsruqtagupku iǵitchuǵimayaqmigiǵiǵ ilaaniǵiǵ iluqaan akikǵautivut ilaagun.”

⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew-ǵuruat tavrani tappiǵiǵniǵaa Tertullus-ǵum akikǵautaa Paul-kun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruq.”

Paul-ǵum Uqapsaaǵutriǵha Sivugaani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniǵaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsiǵniqsuq, “Ilisimagiga iǵugiaktuami ukiumi aǵalatchiǵiǵhiǵ uumiǵa nunaaqqimik. Quyagigiga patchisaiyaliksraǵa sivuqqapni.

¹¹ Iitchuǵiraksraǵiginiǵ qulit malǵuk uvlut qaanjanikkaluaqitnagich utlautiǵigaa Jerusalema-mun Agaayutmik kamaksrityaqhuna.

¹² Jew-ǵuruat iǵitchuǵiǵitkaluaǵaatǵa taavrumani agaayyuvikpaǵmi qapiqsigiuǵraǵluna iǵiunǵnik naagaunniǵiǵ akatchiluna iǵiunǵnik katim-maviǵmikni tupigni naagaqaa nanipayaaq nunaaqqiǵi.

¹³ Naagaunniǵiǵ ilinǵisa nalupqinaiyaǵlugu pilguitkaat akikǵautriǵiǵ uvamnun.

¹⁴ Aglaan nalupqinaiǵlugu uqautigikpiǵiǵ, maliktaullakkiga tamanna apqataa nutaupluni ukpiǵiraksram ilinǵisa uqagǵikkaǵata sagluuqtuanuplugu. Sivulliapta Agaayutaat agaayumaagǵvigigiga, ukpiǵigitekaptuuq tuvraǵlugu malǵutaksraq qaisauruaq Moses-kun suli aglausimaruat makpiǵaanǵitni sivuniksriqirit.

¹⁵ Niǵiugaqamiuǵaptuuq ilinǵisitun, itna, Agaayutim iluqaisa tuquruat iǵiuch aǵipkaǵisiplugich, nakuuruatlu pigiitchuatlu.

¹⁶ Taatnaqhuna ataramik qauǵrimmaagǵiutillautaqaguktunǵa patchisaitluna sivugaani Agaayutim suli iǵiuch.

17 Iñugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaqłuna Jerusalem-miñ utiqtuña saagaqqaqłuna maninmik aatchuutinik nunaaqqigmiunjuqatimnun sulı tuñılagıaqłuna.

18 Taamna savaagıpaqatıluğa paqinnıgaañña agaayyuvikpañmi, naatchianıkama igguutiksraqtuğvıkaanik atuqtaksrañisigun Jew-ñuruat. Tavrani iñugiaktuat iñuich iqataunıitchut uvamni unniñ qanusıq akarrun ingıchıuq.

19 Aglaan ilañich Jew-ñuruat Asia-ğmiunjuplutın ittuat. Taipkuaptuuq uvuña sıvuğanıutıruksraugaluqaqtut ilıpnun ilıitchuğıpaqıgıağlıluğa akikñautrıñ piqagumın qanutchimik uvapkun.

20 Ki, ukua iñuich uvaniıttuat uqagılıtrıñ paqıtagıkaqatın nalaungırrutıga sıvuğanıusımmallañmi uqaqsıttaaqtıchırınun.

21 Aglaan una atausıq nipliutıgıgıga makıtallañmi sıvuğaatni, 'İlipsi atannıññaqpsıtınja uglıvak piqutıgilıluğa ukpiqsrıñıga tuquruat anıtqıkkısıñıplıgıch.'

22 Felix-ñum ilıtchuqsrıruam agaayyutıkuagıamık katımalıq umıkkaa itnaqhuni, "Anıyuyıqtıt qullıqpañat, Lysias, agıqıpañ sıvunniğisigıga taamna uqavaagıtıksi."

23 Taatnaqman Felix-ñum tillisigınıgaa anıyuyıqtıt qauklatnıun Paul qau-nagıtıquplıluğa aglaan tıgutaagısınjaqnağı, aasıñ tillisigıplıluğa ilannaanıñun piqatıñıñnaagıuqłıluğa inugıkkañıgıun.

Paul-ñum Sıvuğanıutıpkatha Felix-mullu Drusilla-mullu

24 Qavsıch uvlut qaañjanıkmiullu Felix Jew-ñuruamık ilaqatılık Drusilla-mık tikıñıqsık aası uqaqatıgısukłıluğa Paul. Taatnakıı Felix tusaapsaaguktıuq ukpiqsrıñıkun Christ Jesus-mık.

25 Paul uqagıaluqañman nalaunñarualikun, inımun anjalıgısuñıksrakun, sulı atannıvıum uvlıuagun tikıtchuksrakun Felix isumallaagaqısuñıqsıuq. Aası nipliğhuni, "Aullañıñnaagıuqtıtın pakma. Pıvıksranıtıqıkkuma qannıgısıgıkpıñı."

26 Sulı ilaan niğıuagıgıgalıuagıñıgaa Paul qaitchiñnasıgalıluğa manınmik. Taatnaqłıluğa ilaan uqaqatıgıgalıuagıñıgaa akulıaqıluğa.

27 Aglaan malğuk ukiuk atumaanımaknik Porcius Festus inañıgıñıgaa Felix kavanauñhagun. Taatnaqhuni Felix-ñum ilıuqnağukhuni Jew-ñuruanaun sıqtatıtuıñıgıñıgaa Paul.

25

Paul-ñum İnıjaqatha Umialıñmun Rome-mi

1 Tavra Festus taamna piñasunik uvlianıkami tavrani nunamıñı qaukılıgıuqamıaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-muñıqsıuq.

2 Tavrani Jew-ñuruat qaukılınıch agaayyılıqsınısa sulı sıvullıuqtıgıruañısa tikıtınıgıaıch ilınısa akikñautıgıkkatın Paul-kun.

3 Taamna kavanaıruaq Festus apıgıñıgaañ qıyalıtqulutın Paul Jerusalem-muktıtıquplıluğa. İlinıch sıvunniğıuqaqahutın tamaani apqutaani tuqutçukłıluğa.

4 Festus-ñum kiunıgıai, "Tasamani Caesarea-mi Paul sıqsımakkaurıuq. Uvañalı sıvunıqaqtuña utıtıgıukłıluğa.

5 Qaukılıgıkkası Caesarea-muktıñıñıgıñısa uvapkun akikñagıağlıluğa tasamma inıuk savvaqłıksımakpañ."

6 Festus taamna itkalıuqañmi tallimat piñasunılu naagaqaa qulını uvluni. Utıgıñıqsıuq Caesarea-mun. Uvlutqıkmán atangum aqıppıvıanı aqıppıplıni tılıñıqsıuq Paul tavrınautıtıquplıluğa.

7 Paul tikitman Jew-ɲuruat agqigatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutinj avataanun iglulisullapiagñigaat supayaatigun, ilumutuutilaallapiaglugich pilguisagmiktigun.

8 Aglaan Paul uqautiginiqsuq injmiñun itna, “Savvaqluutaitchuna akikɲaqɲu Jew-ɲuruat maligutaksraña unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-magmiut umialgata tillisai.”

9 Taatnaqman Festus-ɲum quyaliniaglugich Jew-ɲuruat apiqsruñigaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpiç atannikkaautyagutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikɲausiapkun?”

10 Paul-ɲum kiuniğaa, “Qikağuktuna sivuğaaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniuglinña taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ɲuruat supayaakun, ilvittuuq taamna ilisimapmigiñ.

11 Savvaqluktaunɲuluña piguma uvaɲnun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik injiqsruijtchuna annagugluña anasiñɲuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikɲautaata akikɲaqtima tanjigilaukpan, kia-unniñ qaisaksraqinjitkaaña ilinjitñun aɲalataksrauluna. Taatnaqɲu Rome-magmiut umialganun utlautihiksrapkun injiaqtauna.”

12 Tavra Festus-ɲum uqaqatigiqqaaglugich sivunniuqtini kiuniğaa, “Rome-magmiut umialgatnun injiaqtautiin, taakmuña umialgamun aullağisirutin.”

Paul Sivugaɲjusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

13 Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuq Caesarea-mun paglatyaqɲu Festus.

14 Ilinj qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ɲum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ɲum pasikkusanjanik itna, “Aɲun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsivinjmun.

15 Uvaɲa utlautikama Jerusalem-mun Jew-ɲuruat qaukɲijisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigrunaña akikɲaqɲu uvaɲnun tuqutitqukkanat.

16 Aglaan kiugitka Rome-magmiut taatnalguiniñiplugich, uvagut uqaqsit-taaqtitlaitkikput pasikkauruaq iñuk uqapsaagaluqaqtinagu kigiñaaglugich taipkua pasirai.

17 Taatnaqɲu taipkua pasirai tikitmata uvuna piñatchiasunjaqnagu uvlutqikman isivgiugukɲu tilisiruna taamamna aɲun sivugaɲiutitquplugu.

18 Taapkua iglulisuutiruat makitnaminj akikɲautiksraiññigaat savvaqluutaanik niğiugikkamnik.

19 Naagatai ilinjisa uqaksraqtuutigiñhiñaagsigaat ukpigusigmikkun suli iñukun tuquruakun atiaqtaukun Jesus-mik Paul-ɲum uqağikkanagun iñuuplugu.

20 Uvaɲa nalupqisrukama qanuq ilitçuğiniakiksrajanik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyummatiqagayaqmagaan Jerusalem-mulikksrajanun tamatkunuuna uqaqsittaagiğuni tasamani.

21 Aglaan Paul-ɲum injağikkanja ataniğmuutitqupluni Caesar-mun umialinjmun Rome-mi. Taatnaqɲu tiligiga qaunagitquplugu tuyuğiniałhanunaglaan taakmuña umialinjmun.”

22 Agrippa-m nipliutinigaa Festus, “Taamamna aɲun tusaayummi-uqmiñigiga.” “Uvlaakuğuppan tusaagisiñigiñ,” Festus-ɲum kiuniğaa.

23 Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuğallaughutik savaktuummagmik. Isiqtut katimmavinmun piqasiqhutik qaukğiñik aɲuyyiuqtinik suli nunaaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ɲum tillisiginigaa Paul tavruijtutquplugu

²⁴ nipliqhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluqasi uvaniiqataurusii! Una anjun ittuq iluqagmin Jew-nuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkañat uvanun niplirautigiplugu iñuuruksraungigñiplugu.

²⁵ Aglaan paqitchilguitkiga qanutchimik tuqurrutiksranjanik. Aasii ilaa Caesar-mun injaaqman sivunniutigiga tuyugisukhugu taakmuña.

²⁶ Aglaan nalupqinaitchuanik piitchuña agvisiksranjanik Paul-num umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqlugu sivuñanjutipkağiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialik Agrippaa, ilitchuğiniurapsaaqqağlugu aglaaksranikka-sugaluna qanutchimik.

²⁷ Uvamni nalaunñaitluni tuyuqaliksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqlugu akikñautiksraitluni ituamik.”

26

Paul-num Uqapsaağutriħa Inmiñik Sivugaani Agrippa

¹ Agrippa-m nipliutinigaa Paul, “Ilvich uqautigihiaağututin ilipkun.” Tavra Paul isakhugich argañni aullagñiñigaa itna,

² “Umialik Agrippaa! Uvaña quviasullapiaqtuña uvlupak sivuqqapni uqagviqaqtitaupkun tamarrumuuna iluqagmin Jew-nuruat akikñautaatigun uvamnun.

³ Ilvich suvaluk ilisimmaagiksutin iluqaitñik Jew-nuruat ilitqusiaticnik suli uqaksraqtutigisuukkanjitñik. Taatnaqlugu injigikiñi naalagñitqupluna qinuiğutin.

⁴ “Iluqagmin Jew-nuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniağiga, atakkii nutaħamniñaglaan iñuuniaqtuña iñumni nunamni suli Jerusalem-miħu.

⁵ Uqadhifañururut ilisimakqatij uqautigisugluna piyumin. Ilisimapiut aullagñiħaniñaglaan ilagitilaamnik Pharisee-nuruanun tuvraiñiapiagaqtuat maligutaksranik pitluglugu atlaniñ.

⁶ Pakma qikaqtuña uvuña atanniqsaksraqukhuna piqutigiplugu niğiuqağagħa Agaayyutmun immiumaniaħanik akiqsruutmiñik sivulliaptiknun.

⁷ Iluqatin qulit malğuch qitungağiich sivulliapta niğiuğiaattuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtij uvlugağipman. Umialik, taavrumuuna niğiuqağagniplunaptuuq patchisiquatigaatna Jew-nuruat.

⁸ Suvaata Jew-nuruasi ukpigilguitpisiun Agaayyutim anjpkaitlħa iñunñik tuqunaruaniñ?

⁹ “Uvanaptuuq isumaqağaluaqtuñaa piyumiñagñitulaaptun akikñaqtuğukhugich iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai.

¹⁰ Taatnaiłiplugu savaaqaqluña Jerusalem-mi. Qaukñijitñiñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruña anjalatchirrutiksramnik Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtaupkatlasiplugich. Tuqqutaksraquqmatigik ilaupmiraqtuña qaukñiñi.

¹¹ Iñugiaktuani anisiñuqsakhugich Jew-nuruat katragvinjitñi piilaagipkağniaqlugu ukpigikkañat. Uvaña qinnausimavaitlugich aullaagaqtuñauñiñ unasiqsuamun nunaaqqiñun tamatkua nanjitichukhugich.

Paul-num Uqalħa Mumigimigun

¹² “Taatnatchimik piqusiqluña Damascus-mun aullalgitchuanaa anjalatchisaigun suli tillisaigun qaukñiñisa agaayuliqsit.

¹³ Umialik, igliħamni uvlupaguqtuami qauma siqiniğmiñ qaumatlunniqsuaq qiniğiga. Puuqtigaatigut taapkualu igliqatitka qaumangum pakmakña.

14 Iluqata katakaptanun nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraagquni uqaq-tuaq uvaḡnun, 'Saul, suvaata nagliksaaqtitpiḡa? Ilipnun atniagsiḡaqtutin akilliḡuqaḡa atriplugu natmaksigvik atniagtitaqtuaq akilliḡisukami iḡnumi anautaḡanun.'

15 Apiqsruḡiga, 'Ataniḡ, kisuuovich?' Atangum nipliutigaḡa, 'Jesus-ḡuruḡa nagliksaaqtitaḡikkan.

16 Makittin! Sagviutigikpiḡ naluḡaḡiaḡlugu savaktiksraḡtaḡuḡiḡiḡ uvaḡnun. Uqautritqugikpiḡ iḡnuḡnik ilitchuḡikkapnik uvapkun uglupak suli ilitchuḡipkaḡumaakkammik ilipnun aḡuagun.

17 Uvaḡa annautigisigikpiḡ Jew-ḡuruaniḡ suli Jew-ḡuḡitchuaniḡ tuyuḡigupkiḡ ilinḡitḡun.

18 Ilvich aḡmaqsruḡisigitin irigikkanḡich mumiksillugich taaḡtuamiḡ ḡaumaruamun suli tuungam sanḡianiḡ taavrumuḡa Agaayyutim sanḡianun. Tunḡaviḡigutiḡ uvammik natḡigutiḡisigitka killuḡsautiḡiḡich aasiisuli ilaliutiniaḡlutiḡ Agaayyutim iḡnuḡiḡun piksraḡtaagikkanḡiḡun.'

Paul-ḡum Quliaḡtuathā Savaaḡmigun

19 "Umialiik Agrippaa! Taatnaḡuḡa savaaḡaḡtuḡa tupigiplugu ḡiḡiḡtirusiaḡa pakmakḡa.

20 Quliaḡtuḡtuḡa sivulliuplugu Damascus-mi Jerusalem-miḡ, kiḡuagunsuli iluḡaani Judea-mi akunḡatniḡu Jew-ḡuḡitchuat. Uqautigitka iḡupayaat mumiḡuplugich killuḡsautiḡiḡiḡiḡ Agaayyutmun aasiḡiḡ iḡuuniagaḡsitquplugich simmikkaḡuḡaruatitun.

21 Taamna pisigiplugu Jew-ḡuruat tigguglukḡuḡa agaayyuvikpaḡmi tuḡun-ḡuraḡaḡaḡa.

22 Uvlupaḡnunaglaan Agaayyutim ikayuḡuḡa ḡikaḡtitkaḡaḡa uḡatlasipluḡa iluḡapsitḡun kamaḡaḡniḡiḡchuanunlu kamaḡaḡtuanunlu. Tamanna uḡaḡikkaḡa atrigigaa uḡautigikkanḡata sivuniḡsriḡirit Moses-ḡumlu atuumaḡisiḡiḡplugu

23 taamna Christ-ḡuruḡaḡ nagliksaaḡtuksrauniḡplugu, suli sivulliuruk-sraupluni aḡitḡiksuaniḡ tuḡuḡaruapayaaniḡ ilitchuḡipkaḡlugulu anniḡsuḡiaḡ iluḡaitḡun Jew-ḡuruḡanunlu Jew-ḡuḡitchuanunlu."

24 Taatnaiḡplugu Paul uḡaḡman Festus-ḡum nipitusipluni nipliutiniḡaa, "Paul! Ilvich isumailaḡuḡtutin. Iḡtpauraḡsimaḡiqpich kinnanaḡaḡuḡigaatin."

25 Paul-ḡum kiuniḡaa, "Kamaḡaḡtuatiḡ Festus! Uvaḡa isumailaḡuḡiḡchuaḡ. Uqautiḡaḡtuḡa ilumuḡuḡpluni ittuamik.

26 Uqautiḡiḡiḡaḡiga umialiḡmun taluḡsrautaḡiḡuḡa atakkii ilisimagaa Agaayyutim uḡaḡhagun suli anniḡsuḡtimigun. Naluḡḡiginiḡchiga ilitchuḡiḡiḡa supayaamik Jesus-kun atakkii iluḡani atuumaḡiḡchuuq iriḡaḡtuḡuḡni.

27 Umialiik Agrippaa! Uḡpiḡivigich sivuniḡsriḡirit uḡautaḡ? Iḡisimagia ukpiḡsrisilaan tamatkuḡniḡa."

28 Tavra Agrippa-m nipliutiniḡaa Paul, "Ayyai, ukpiḡ-tuaḡuḡtitqayaḡaḡikma."

29 Paul-ḡum kiuniḡaa, "Agaayyutmun inḡisruḡtuḡa ilvich suli atlat naalaḡtuat uvaḡnun uglupak maliḡuaḡsiutitquyumaḡlugich Christ-kun uvaptun, aḡlaan itna kalimḡisugayaḡitḡut."

30 Taatnaaniḡman Paul umialiglu kavanaḡraḡlu Bernice-lu suli atlallu makinniḡsut

31 aasiḡ aḡiḡiḡiḡaḡutiḡ uḡaaḡsiḡiḡsut avatmun, "Manna aḡun piḡiḡchuuq sumik tuḡurrutiḡsraḡmiḡiḡ unniḡiḡ isiqsiḡiḡmiḡ irrutiḡsraḡmiḡiḡ."

³² Tavra Agrippa-m nipliutinigaa Festus, “Tamanna anjun pituigayağniqsuaq injaqañitpan Caesar-muguguni.”

27

Paul-ñum Rome-muñniaha

¹ Sivunniugutaunjanikman tinilğaqsiğviksraqput Italy-mun qaiññiğaiç Paul-lu atlat isiqatlu Julius-mun anjalataatnun anjuyyiuqtit taggisiqatquaat anjuyyiuqtaifnik Augustus-ñum.

² Umiacpañmun Adramyttium-miknaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullahiñaagugniqsuamun. Aristarchus Macedonia-gmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ñum ihuaqquitiplugu Paul ilannaanji tavrani qiniğiaqtitkai qaitchitquplugulu inuğikkanjiñik.

⁴ Tavrakña aullalgitñaapta anuğim pagğagaautigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamanğagun tinilğaqsiqsirugut.

⁵ Siñiqsraqtuallakğugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun.

⁶ Tavrani Julius paçinniqsuq umiacpañmik Alexandria-miñ igliğniğniqsuamik Italy-mun. İlaan ikipkalgitkaatigut taavrumuña.

⁷ Tiksiuraaqhuta inuğiaktuani uvluni atakkii anuqhiqpaitluni. Arguğiannuqhuta tikilğataqtugut akianun nunaaqçim Cnidus. Nigiqluum igliqitçhumiñaiqmatigun nalğuguta tiksiaqsirugut qamanğagun qikiqtam Crete nañaaqqaqlugu nuvuğaq Salmone-mi.

⁸ Piyaqniuhikun siñiqsraqtuamlugu tikilğatağikput qamannillautağvik qanjanaiittuaq nunaaqçian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaaqçimi uvliuqtugut inuğiaktuani. Nuyuağnaqsisisaatigut ikaaqsahiksrañanun tağiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ñuruat uvlua uisauraagviat qaanjanikman. Taatnaqhuni Paul-ñum alğaqsrugniğai taapkua

¹⁰ itnaqhuni, “Anjuitiit, ilitchuğigiga aullalgitçhupta uvakña iglauhiqput navianagisiplugu. Usiavutlu umiacp paglu unniñ ilañisa iñuich nuyuağnağisiruq piyaqquiksrañatigun.”

¹¹ Aglaan Julius naalatluñniqsuq uqagikkanañun aquttaanunlu iñuanunlu umiacpaum nipliutaaniñ Paul-ñum.

¹² Taamna qamannirvik ihuaqnañiñiçman umiacpaum ukiuvigilugu pik-pagu inuğiatluktat ayakkumanisut tavrakña tikitçhağuklugu Phoenix piyu-miñağumiñ. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaq unjallamullu nigiqpamullu, taamamna ukiuvigisukkaat.

Aniğuaqpauratıq Tağiumi

¹³ Tavrani unallaagiksilğatağniçman taapkua isumanisut sivunniukkaqtin atuumasuklugu. Kisat nuqinnigaiç aasiñ tiksiaqsiplutin qikiqtam siñaagautlaniqçuttilağmiktigun.

¹⁴ Aglaan akuniisunaqani anuğiqluk nigiqpağniqsuq anuqqağhaqhuni qikiqtam tunjaaniñ.

¹⁵ Anuğim akiknaqmagu umiacpak paalguğniğaat anuği sivuniğikkagmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut.

¹⁶ Apqusautlitğitñaapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamannilaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniagikput umiayauraq.

¹⁷ Taamna umiayauraq ikianilğinaçman taapkua iñuich akłunaanik nim-iqsruaqsigaat umiacpak. Nuyuaqhutin ikkalğiğksraqmknun Syrtis-mi tinilğautaiğniqsut tiktauhigmikni.

18 Anñiqpauraq qasullanjitchuq. Uvlaakugüqman umiaqppak usiiqsaagaat.

19 Uvlut piñayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich.

20 Uvluni iñugiaktuani siqñiq naagaqaa uvlugiat qñinjitçhivut aasii anñiqpauraq qasullanjitluni. Tavrakñaasiiñ niñgiugañinaiñgikput annahiksraqupt.

21 Uvvaasiiñ akuni taapkua iñuich niñjimatata Paul-ñum qikaqñuni anjutit sivugaatnun nipliutigai, “Anñutiit, naalañnigupsitña ayasunjaqasi Crete-miñ tamanna atuumanayaitchuqsuli, usiavutunniñ iginnayaikivut.

22 Aglaan pakma inñigipsiñ, qapiqasi! Nallipsiunniñ tammaiyumiñaitkaa iñuulli, umiaqppak kisimi piyaqqugisiruq.

23 Atakkii marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isağulga Agaayyutim ukpiğikkağma agaayumaagvigisuukkağmalu,

24 nipliutipluna, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigitlutin Agaayyutim annautigisigai iñupayaat usiaqsqsuat uumani umiaqpañmi.’

25 Taatnağusi anñutiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiagisiñha uqağikkañatun uvamnun.

26 Aglaan qikiqtat ilañatnun tipiniagaatigut.”

27 Akimiagüutailağutaatigun unnuat tinjtauñlaptikni anugimiñ Mediterranean tagiñani, unnuaq qitiqquqman tinilğausiqirit ilimatchaktut qalliaqsipłuta nunamun.

28 Taatnağhutin kivitçhiñiqsut ititilaagutmik aasii ilitchuğiniğaat imğum ikkaglıha iñuññaqtun isañniqtun. Iğliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruñ ilitchuğiniğaat akimiag isañniqtun ititilaanikhuni.

29 Ilinçh aniyatchañniqsut umiaqppak ikkalğiññasugalugu iyagañmun. Taatnağhutin inñjitchiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiiñ uvluqsiaqsipłutin.

30 Tinilğausiqirit qimakkumaatchañniqsut umiaqpañmiñ. Niplinñuaqhutin iluaqsruityaqtuqñhutin kitchanik sivuani umiaqpaum aasiiñ ninjitchipłutin umiayauramik imiğmun.

31 Aglaan Paul-ñum nipliutiniğai anuyyiuqtit anjalataatlu itna, “Ukua tinilğausiqirit inñitpata ikimatuiñagutin umiaqpañmi ilipsi annakkumiñaitçhusi.”

32 Taatnağhutin taapkua anuyyiuqtit kipputiniğaat umiayauraq aasii tinjitlugu.

33 Uvlug qaunuraagaqsipman Paul-ñum niğitquaqsiiñigai, “Akimiagüutailami uvlumi utaqqirusi anuğaiñksrañanik niğigaluaqasi sumik.

34 Uvlupak niğillaqupiagipsi. Niğiruksraurusi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annakkisiñksrapsigun.”

35 Taatnaqqaaqługich Paul tigusipluni qaqqiamik sivulliuplugu inñiqsruqñuni Agaayyutmun sivugaatni taapkua avguqługu taamna qaqqiaq niğiaqsiiñiqsuq.

36 Taapkua iluqağmij piyumatchakhutin niğiaqsipmiñiqsut.

37 Iluqağmij iñugiaktılaañat tavrani umiam usañi 276 inniqsut.

38 Ilinçh niğisuiğataanikamij umiaqppak usiiqsaagaqsiiñigaat igitlugu mukkaaksraq tagiumun.

Umiaqpaiyalhat

39 Uvlug qaupman tinilğausiqirit ilisağitlaiñniğaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautunniqsut. Ilinçh sivunnigñiqsut taiñunja siñiqsisitçhağukługu umiaqppak piyumiñagumitruñ ikkalğisillugu nunamun.

40 Taatnaqhutin kitchat aklunaanich kiplugniḡaich tasamuḡa uniklugich kitchat taḡiumun sulī aklunaanich aqutmin qilḡutaiḡlugik. Kinuagun sivuḡutrinḡ tinḡilḡataq nuḡitlugu anuḡimun tinḡitquplugu umiaqpak sivukkiqsinnigaaḡ nunamun.

41 Aglaan umiaqpak ikkalḡiḡniḡisug. Sivua aulayakkumiḡaiqsipiaqhuni aasiḡiḡ aqua piiyaqtaaqsiḡiḡigaa qaim tutqataḡvigiḡlugu.

42 Anuyyiuḡit tuḡqut chuaqsilḡiḡniḡaich isiqḡapayaat nalliat-samna puu-vraḡuni nunamun aullaunasugalugich.

43 Aglaan Julius-ḡum anniḡiḡlugu Paul taatnasigaaḡuniḡiḡai. Tiliḡhiḡniḡiḡai iḡuiḡ puuvratlaruat misigaglugich tulaktiqataquḡlugich nunamun.

44 Unniḡiḡ puktagusiḡsuglugich umiaqpaviḡiḡmik nunniacquḡlugich. Tavra iluḡata annakḡutugḡ nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiḡhat

1 Annaanigataqapta ilitchuḡigikḡut taamna qikiḡtaḡ atiqalḡha Malta-mik.

2 Malta-ḡmiut iḡuaḡqutiaqsigaatigut tukkuḡiksitluta. Uvvaasiḡiḡ sialuguḡhuni alappaḡuḡman taapkua ikniḡsuutigaatigut quyalipḡluta.

3 Paul qirriḡsuisaḡmiḡlu ikniḡmun. Nimiḡiaḡ sagviḡiḡisug, uunanḡan ikniḡum iḡiḡisḡlugu aasiḡiḡ argaiḡun nipitiḡhuni.

4 Taapkua qikiḡtam iḡuiḡiḡ qiniḡamitruḡ nimiḡiaḡ nivinḡaruḡ Paul-ḡum argaiḡiḡ uḡaaḡsiḡisut avatmun itna, “Una anḡun ilumun iḡuaḡtuḡauniḡisug. Annakkaluaḡhuni taḡiumiḡiḡ pakmapak tuḡuruksrauniḡisug savvaḡluḡtmiḡun.”

5 Aglaan Paul-ḡum ipsuktiḡniḡaa taamna nimiḡiaḡ ikniḡmun piyaḡḡusiallasunḡani.

6 Taapkua qikiḡtagmiut niḡiḡiaḡsiḡiḡaaḡ puviliḡsraḡa naagaḡaa tavrauḡaa tuḡulihḡsraḡa Paul-ḡum. Takiruami qiniḡitḡaminḡ sumik atlayuḡnaḡtuamik Paul-mi isummiḡitqiniḡisut itnaqhutin, “Ilaa agaayyutauvalunḡisug.”

7 Qaniḡani tulagviḡta qikiḡtam ḡaukḡiḡkkaḡa atilik Publius-mik nunautiḡniḡisug. Taavruma iḡuum iḡuaḡqutipluta tukkuḡaḡtitkaatigut piḡasuni uvluni.

8 Publius-ḡum aapaḡa atniḡiḡaḡniḡisug uunaḡluḡhuni sulī itiktaliḡhuni auvyulinḡmik. Paul-ḡum utlanḡiḡaa qiniḡiaḡlugu aasiḡiḡ agaayyupluni patikkugḡ arganḡmiḡiḡ mamititlugu.

9 Paul mamititchipman taavrumiḡa qikiḡtam iḡuiḡiḡ tavruḡautiaḡsiḡiḡaich atniḡiḡaḡtuapayaḡiḡ aasiḡiḡ Paul-ḡum iḡuaḡsipkaḡlugich iluḡaitḡiḡik.

10 Iḡuḡiaktuanik aatchuutinik qaitchigaatigut sulī aullaḡhiḡnaḡuḡapta umiaqpak usilliḡniḡaaḡ inuḡikkaptiknik iglaugupta.

Malta-miḡ Rome-mulḡhat

11 Piḡasuni tatqiḡiḡ tavrani itḡaaḡhuta aullalḡitḡugut umiaḡpakun atiqagḡniḡsuakun Malḡiḡniḡik Agaayyutinḡuanik. Taamna umiaḡpak Alexandria-ḡmiutaḡ ukiuniḡsuḡ taavrumani qikiḡtami.

12 Aullaanikapta tikḡhugut nunaḡqianun Syracuse-ḡum tavraniasiḡiḡiḡ nayuutiḡluta piḡasuni uvluni.

13 Aullalḡitḡapta tikḡhugut nunaḡqianun Rhegium-ḡum. Uvlutḡikman unḡallamiḡiḡ anuḡhiḡuḡniḡisug. Tikḡkikḡut malḡunḡiḡ uvluni nunaḡḡia Puteolinḡ.

14 Taavrumani nunaḡḡimiḡ paḡitḡhirugut ilanḡitḡik ukpiḡtuanik aasiḡiḡ aiyuḡaaḡatigut nayuḡuplutiḡ akunniḡsaami, aasiḡiḡ tavrakḡa aullalḡitḡluta Rome-mun nunakun.

15 Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiññipluta. Aullagñiqsut paagñiqhuta nunaqqimun atiqaqtuamun Nullagñianik Appius-ñum aasii ñanjasasuli nunaqqimun atiqaqtuamun Pinjasunik Tukkmavññik. Paul-ñum qñiqñamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapñajpsaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miitha

16 Tikitñapta Rome-mun iniaqatitkaat inmigun anuyyiuqtimik munaqs-riliqlugu.

17 Aquagun pinjasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukñijisa tavrani aiyugaagnigai katimaqatigisuklugich. Iñijich katianikmata nipliutinigai, “Aniqatiumaan, uvaña pinjikaluaqtitluna qanutchimik akikñaglugich inugikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivullipta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruna Jerusalem-mi Rome-ñum kavanañanun qaisaupluna.

18 Rome-magñmiut kavanañata [Felix-ñum] apiqsruqtagaluaqaatña, anip-kagñuna pilitchukñuna ñitichugñitñamitruñ sumik tuqurrutiksramnik.

19 Aglaan Jew-ñuruat akilñiitipmata anipkaqunñitluna, nunuripluna nanagñviqama injañigigaa Caesar-mun atanniqupluna, piitkaluaqñuna qanutchimik akikñautiksramnik ñlagikkamnun.

20 Taatnaqñuna injañigigaa qñiñgukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiñigigaa niñiugañgikkanañ taimña Israel-aagñmiut Christ tikiumaanilha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuna.”

21 Taapkua Jew-ñuruat kiuniñaat, “Akuqtuñitichugutsuli aglañnik ilipkun Judea-miñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinñitçhut tusaayugaagñitçhuanik ilipkun taamakña.

22 Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iñisimagikput nanipayaaq inñuich akikñautiqañhat tamatkunña ukpiqsriplutñ iliptun tikiumaanilhanik Anniq-suqtim.”

23 Tavrani nalunaiqsñiñiqsut kattutitqñiksrañanik Paul-ñum, aasiiñ taimña uvlut tikiumapman inñugaktuat utlautiñiqsut Paul-ñum inaanun. Uvlaañaniñ unnugataqtitlugu ilaan kanjisiqpañigai Agaayyutim anayayuaataniik. Ilaan maliksuktinniagnigai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ñum suli sivuniksriqirrit aglaañitñik.

24 Taatnañhani ñanñich inñuich ukpiqsriñiñiqsut uqañgikkañigun, ñanñiñi inñuich arguaqtuñiqsut.

25 Taapkua katimaruat qasugñiqsut atingiqhutin inmiknun Paul-ñum uqañianikmaun una, “Ipqitçhuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivullipsitñun sivuniksriqirrikuñ Isaiah-kun itna,

26 ‘Aullañutin uqañitaykñich taamapkua inñuich:

Tusaagaluagñpsi kanjisiyumiñaitçhusi

suli qñiñgumaagaluagñpsi ñitçhuqsriyumñaitçhusi.

27 Atakkii makua inñuich uummatinñich pitchigñiñiqsut, tusaasungitlunñ supayaamik iritinñu siquplugich.

Utitiqñitçhut Agaayyutmun mamitñiksrañmiknun

atakkii qñitñaitlunñu tusaatñaitlunñu kanjisiñitlunñu,

Agaayyun uqaqtuq.”

Isaiah 6:9-10

28 Suli Paul-ñum uqañsaagnigai, “Ñitçhugñiraksrañgigiksi Agaayyutim tusaayugaallautañ tuiyuuñha Jew-ñurñitçhuanun. Taipkuataimma tusaagisigaat.”

29 [Paul taatnaqman Jew-ñuruat aniñiqsut uqavaaqhutin inmiknun atqunaq.]

30 Paul inñuuniagniqsuq tavrani Rome-mi malgunñi ukiunñi, iniaqahuni inmigun inilgusiqsuqlugu, pagñlaplugich iluqaisa qñiñiaqtaqtini.

³¹ Quliaqtuaḡviginigai Agaayyutim aḡaayuqautaagun suli Atanguruakun Jesus-kun, ilisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsailiraqtaitluniḷu.

Paul-ηum Tuyuutai Rome-mağmiunun

¹ Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ηum. Agaayyutim piksraqtaagigaaηa quliaqtuağitquplugu tusraayugaallautaq

² akiqsruutigikkana inilgaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruq ipqitchuani makpiğaaηani.

³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iğñiηaηun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu iñukmiqnisauħa aniruq kiñuviağiplugu David-ηum,

⁴ aasiiñ piqutigiplugu agaayyutmiqnisauħalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuqulħaniñ uqautiniğai iñupayaat nalupqinañikun Jesus Iğñiğiniplugu sulı qaitchiñiplugu saηñiñi ilaanun.

⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim ihuaqquutigaaηa piksraqtaagipluηa uqquiraqtautqupluηa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriñiksraηatnun sulı tupiksriñiksraηatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun.

⁶ Ilipsi ittuani Rome-mi tuqħukkaupmıusri pigitquplusri Jesus Christ-mun.

⁷ Aglaktuηa uumiηa tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuanun. Agaayyutim piqpagıplusri tuqħukkağigaasri ipqillıusri iñugisrukhusri. Agaayyutımtuq Aapapta sulı atannapta Jesus Christ qıñiqtıllanñiağlisı ihuaqqutriğimiñik sulı qaitchiplusri qıñuiññamik.

Quyatiq

⁸ Sivullıuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigıplusri. Iñuich nanıpayaaq nunami uqağigaat kamaηaqtuq ukpiqsriñiqsi. Taanaqluηu quyagiga Agaayyun.

⁹ Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iğñiηaηun. Agaayyun ilisimaruq taiyuħiga ilipsitñik agaayupayaaqama.

¹⁰ Agaayuruηa tikıllanñiağukluηa ilipsitñun. Atuummigisiruq Agaayyutim pitqukpaηa.

¹¹ Qıñıgullapiağipsi qaitchısukhusri irrutchim aatchuutaanik saηñiksritquplusri.

¹² Itnaani, ikayuutıruksraurugut avatmun ukpiqsriñikun pigikkaptigun. Ukpiqsriñapsi ikayuğisigaaηa sulı ukpiqsriñigma ikayuğisipmıgaasri.

¹³ Anıqatıumaan, ilisimatquğipsi uumiηa. Iñugiaktuami agıgıumagaluağaqtuηa ilipsitñun quliaqtuağukluηa, qıñıtlasıluηa ukpiqsriuanıñ sayyiqsilaaqtuanıñ sulı killıqırauranıñ annautrauranıñ atrıluηu surağalıga atlanı nunanı, aqlaan piñğitchaqtuηa.

¹⁴ Savautıraksrağıgitka iluqaisa iñuich, ilisımaruatlu naluruatlu, puqıksuatlu puqiitchuatlu.

¹⁵ Taatnaqluηa quliaqtuağısınullapiağiga tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuanun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Saηñıaqtuq

¹⁶ Nalupqısrıuutıgıñıllapiağiga tusraayugaallautaq atakkı saηñıgıgaa Agaayyutım. Taavrumuuna saηñıkun ilaan annıqsuğaa kisupayaaq ukpiqsriuaq [Christ-mik], sivullıuplugich Jew-ηuruat sulıpsuuq Jew-ηungıitchuat.

17 Taavruma tusraayugaallautam sagvigñigaa Agaayyutim nalaunnasripchailha iñunñik inmiñi. Agaayyutim nalaunnasripchailha iñunñik aullağniiruq suli isrukitchaaqhuni ukpiqsriñkun, aglausimaruatun Agaayyutim makpigaanjiñi, “Iñuk nalaunnasripkakkauruaq ukpiqsriñigimigun iñuugisiruq.”

Iluqatin Iñuich Killuliqiraurut

18 Agaayyutim sagvigñigaa qilañmiñ qanuq ilaan anasriññuqsaiñiañha iluqaanik pigiiitchuanik suli nalaunnaitchuanik iñuich atukkanjatnik. Iriğaat ilumutuuruuq pigiiñiqiñigimiktigun.

19 Tamanna ilisimanaqtuaq Agaayyutikun nalunaitkaluaqtuq iñunñun takku Agaayyutim ilitchuğipkağniğaa ilinjitñun.

20 Taimakñaqaña Agaayyutim iñiğaluaqtitnagich supayaat iñuich kanjicsilğugaat Agaayyutim agaayyutaulha suli qinñitlaplugu sanñiqatilaaña kamaanaqtuaamik isruilaamik. Taatnaqhutin iñuich patchisiksraitcut.

21 Iñisimagaluaqlugu Agaayyun kamagingitchaat unniñ quyangitchaat. Isrumaħat atugumiñaiqsuq suli isrumañich kanjicsitlaiqhutin taqqsisiniğai.

22 Uqavigaaqhutin isrumatuniplutin isrumatunğipiaqtut.

23 Suksraagaat kamañalha Agaayyutim tuquyumiñaitchuan, aasriñ simmiliutigaat taamna kamañaiq putqataqhutin atriñun qinñilijnun tuquyumiñiaqtuatun iñuktun tinmiratunlu niğrutitunlu nimigiñiatunlu. 24 Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai iñuich killiqisuħatnun. Iñich killuqsaqtaurut malikħugich pigiiitchuat kipigñiugutitin aasriñ atugağiplugich timigikkatin kanñunaqtuakun avatmun.

25 Simmiliutigaat Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuamun suli putqatağvigiğlugich savautiplugillu sut iñuich iñiqtanich. Aglaan putqatağvigiğigaa savautilugu Agaayyun iñiqsiruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksrağaluaqtin qañavak. Taatnatuq.

26 Taatnaqhugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanñunaqtuakun kimmutaatnun. Ağnat simmiliutiplugu ilaqatigiñiq sayunağimun atugağiplugich timitin atlanun ağnanun.

27 Taatnatun anutit nutqautiplugu ilaqatiqaliq ağnamik aglaan piqagunñiqsut atlanik anutinik. Anutit kanñunaqtuakun sayunaqatiniktut atlanik anutinik, aasriñ timigikkağmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriññuqsautmik tamarrumuuna nalaunnaitchuakun savaağmiktigun.

28 Iñuich pigisrunğiqmatrun ilumutun ilitchuqsriñksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayugñaqtuamun isrummatnun. Taatnaqhutin pigiiñiqsruktut atuqtaksrağingisağmknik.

29 Imaukkaqsiniqsut qanusripayaamik nalaunnaitchuamik, pigiiñiqiğimiglu, kaviuğutiñimiglu suli uumiksriñimiglu, piqaguhimiglu, iñuaqtuhimiglu, anuyaliğimiglu, sagluuqtualiğimiglu, suli isrummatinikhutin pigiiitchuakun avatmun.

30 Sanjurrutiniqsut nipliaplutin pigiiitchuanik atlatigun, uumigiliutiplugu Agaayyun, arguañaplutin, kamañasrugiaplutin suli uqavikhutin inmiktigun, pakikhutin savaaqaliksrağmiktigun pigiiitchuanik, tupiksriñiqhutin anayuaamiknik,

31 kanjicsilğuitlutin, tuniqsimatlatlutin, iluaqqutriñiqhutin unniñ naglik-sriñiqhutin atlanik iñunñik.

32 Agaayyutim nipliutiginigaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich taamna ilisimagaluağaat aglaan sivutmuutiniğaat pigiiñiqiğiq, sulipsuuq anjiniqsut nalaunniplugich tamatkua pigiiñiqiruat taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiṯha

¹ Tavrali ilvich, kisuugaluaguvich, patchisiksraitchutin, atanniqsuqtauru-atiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iṯuich tuqqutaksraqututin ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun.

² Agaayyutim atanniḡṯiaḡai iluqanich killiqiruat, aasriiṯ ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunṯaṯha.

³ Patchisigiragisri killuliqiruat savaaqaḡaluanṯapsi nalaunṯaitchuamik. Is-rumavisi annakkisiṯiṯlusri atanniutaaniṯ Agaayyutim?

⁴ Agaayyutim iluaqqutikkaṯasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluagaasri simmiquplugu iṯuuniaḡiqsi aglaan suksraḡiṯgitchiksi uktuḡnaḡumiṯaitchuaq iluaqqutriṯha. Kanjisiṯḡiṯpalukkiksi, Agaayyutim iluaqqutigaaasri simmiq-
plughich uummatigikkasri suli mumiquplusri iṯuuniaḡapsitniṯ.

⁵ Aglaan uummatisi siqqutut iyagaaqtun suli tigganarusrumumigunḡiṯlusri. Taatnaqapsi anasriṯḡuqsausriaksraqsi agliḡaaḡiksi taivrumani uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuḡniaqpagich iṯupayaat nalaunṯaḡimigun.

⁶ Agaayyutim aḡiḡisigaa iṯupayaaq savaanḡun iṯuuniaḡhani.

⁷ Iḡanich iṯuich savaaqaqtuat nakuuruanik anuqsruhikun piṯḡaguktut kamanautaaniḡ kamakutmiglu suli tuquyumiṯaiḡimik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik iṯuunḡimik.

⁸ Aglaan atlat iṯuich inḡmiguaqtut ayakḡugu maligutchiḡiksraqtin ilumutuuruamik. Taatnaqamij malikkaat nalaunṯaitchuaq, aasriiṯ Agaayyutim anasriṯḡuqsagisigai qinnautmigun.

⁹ Ilaan sakiḡniqutikisigai nagliksaaqtillugich pigiiḡiruat, Jew-ḡunḡaisa Jew-ḡunḡiḡiḡaisalu.

¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamanautmiglu, kamakutmiglu suli qiṯiṯiṯnamik tamatkua savaaqaqtuat nakuuruamik, Jew-ḡuruanun sivulliu-
lugu Jew-ḡunḡitchuanunlu.

¹¹ Uvatakku Agaayyutim atanniqsuḡisigai iṯuich atisriḡugich.

¹² Iṯuich maligutaksraqaqtuat Agaayyutim qaisananiḡ Moses-mun suli iṯuich taavrumiḡa maligutaksraqangitchuat iluqatin atirut killuqsaqaminj. Tamatkua maligutaksraqangitchuat killiqirauplutiḡ piyaqquḡniaqtut. Taatnatuntuuḡ, tamatkua maligutaksraqaqtuat killiqirauplutiḡ atanniqsuikkauniaqtut taavrumuuna maligutaksrakun.

¹³ Agaayyutim iṯuich nalaunṯasripchangangitchai tusraakamitruḡ maligutaksraq tupigigaluagḡnagu. Agaayyutim nalaunṯasripchaḡaḡigai inḡmiṯiḡ kisanik tupiksripmata maligutaksram nipliutaanik.

¹⁴ Jew-ḡunḡitchuat piqangitchuat Agaayyutim maligutaksraiṯik tupigipma-
truḡ tillisaa maligutaksram nalupqinaiyagaa maligutaksraqaḡat isrummat-
mikni. Taamna ilumutuuruq maligutaksraqangitchaluaqhutiḡ aglausimaru-
amik.

¹⁵ Qiṯiḡitagaḡipmigaat kanjisiḡilaaqtin maligutaksram tillisaanik ilitchuḡipkairuamik qauḡrimmaḡiutillautagḡmikni nalaunṯaruamik nalaunṯaitchuamiglu. Iḡaatiḡ isrummataata patchitchiḡaḡigaiḡ suli iḡaatiḡ ilisimaraqtut patchisaunḡiṯiḡiḡutiḡ.

¹⁶ Iluqatin nalunaqtuanich iṯuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsikpagich iṯupayaat Christ Jesus-kun. Taapkuu
iḡaḡigaiḡ tusraayugallautam quliaqtuaḡikkagḡa.

17 Qanuġmi ilvich? Ilvich Jew-*n*uniraqtutin, tun*n*aplutin maligutaksramun Moses-*n*um aglagikka*n*a suli uqavikhutin qaninni*p*lutin Agaayyutmi

18 suli ilisimani*p*lugu Agaayyutim pisul*h*a suli ilitchuġini*p*lugu nakuuniqsraruq takku ilisaqsimaplutin maligutaksramik.

19 Nalupqisung*p*iaqtusri sivulliqsiksrauni*p*lusri qi*n*itlaitchuani suli qaumaksrauni*p*lusri tamatkunani ittuani taag*m*i.

20 Isrumaraqtutin algaqsrul*h*i*n*auplugich kinnan*r*aruat i*n*uich suli ilisautilugich tamatkua naluruat. Taatnaq*h*usri, piqagapsi maligutaksramik, isrumaraqtusri ilisimani*p*lugu supayaaq suli piqag*n*i*p*lusri iluqaanik ilumutuuruamik.

21 I*n*isautiriraqtusri atlanik i*n*u*n*ik. Suvaatami ilisautri*n*ġitpisi ilipsit*n*ik? Uqautiraġigisi atlat tigliktuqungit*l*ugich. Suvaatami tigligaq*p*isi?

22 Nipli*g*aqtusri atlat sayu*n*atqungit*l*ugich, aglaan ilipsi atugaq*p*isi taatnatun? Ilipsi uumiksri*p*lusri aan*g*uanik, aglaan tigligaq*p*isi agaayyuv*n*it*n*i*n*?

23 Uqavikkalu*g*aqtusri piqag*n*i*p*lusri Agaayyutim maligutaksra*n*anik, aglaan kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsi*n* maligutaksra*n*a.

24 Aglausimaruq Agaayyutim makpi*g*aan*i*n*i* itna, "Jew-*n*ungitchuat uqama*q*luutigigaat Agaayyutim atqa pisig*p*lusri Jew-*n*uruasri."

25 Jew-*n*uruani nalunaitmiutchiqsimalipsi ikayuutigigaasri tupigigups*n* Agayyutim maligutaksra*n*a. Aglaan tupig*n*it*h*ups*n* Agayyutim maligutaksra*n*a atrin*r*usri Jew-*n*ungitchuatun, i*n*uktitun nalunaitmiutchiqsimaitchuatitun.

26 Jew-*n*ungitchuat nalunaitmiutchiqsimaitchuat atuigumi*n* maligutaksram atuqukkan*n*anik atrin*r*urut i*n*uktitun nalunaitmiutchiqsimaruatitun.

27 Taatnamik i*n*uich nalunaitmiutchiqsimailaat timimiktigun aglaan tupiksri*r*uat maligutaksramik patchisi*q*utiniagaasri killiqirauni*p*lusri nalunaitmiutchiqsimaruani. Ilipsi Jew-*n*uruani piqag*l*u*g*aqtusri aglausimaruamik maligutaksramik aglaan navgu*g*aga*g*aasri.

28 I*n*uk Jew-*n*ungitchuq pisig*p*lugu nalunaitmiutaqal*h*a timimigun. I*n*uk animakami Jew-*n*upluni suli malil*h*i*n*aqami Jew-*n*uruat pil*g*usri*n*it*n*ik ilagitlaitchaa Agaayyutim i*n*uksraqtaag*m*i*n*.

29 Aglaan i*n*uk Jew-*n*upiaqtuq kamaksrit*l*aturuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-*n*upiaqtuq i*n*uuruq nalaun*n*aruakun sivu*g*aani Agaayyutim. Taatnasri*q* i*n*uk nalunaitmiutaqag*n*iqsuq uummatmi*n*i savaag*g*ik*n*agun Ipqit*h*uam Ir-rutchim. Aglausimaruq maligutaksraq savalguit*h*uq taatnatchimik. Taatnasri*q* i*n*uk quyyasriusriaqag*g*isiruq Agaayyutmi*n*, i*n*ung*l*aan*i*n.

3

1 Jew-*n*uruatmi piqag*n*i*q*pat sumik atlat i*n*uich piging*g*isa*n*atnik? Anniq-su*g*iaq*q*pat nalunaitmiutchi*l*ig*m*iktigun?

2 Aa, Jew-*n*uruat atqunaq piq*q*tut. Sivullig*m*i, Agaayyutim qaitchi*n*igai Jew-*n*uruat uqah*g*mi*n*ik Moses-kun.

3 Ilumutuuruq il*n*ġich Jew-*n*uruat tuniqsiman*g*il*h*at Agaayyutmun. Jew-*n*uruat tuniqsimal*h*ata nutqaqtitkisiva*n* Agayyutim tuniqsimal*h*a?

4 Qan*n*aa! Agaayyun sagluyumi*n*aitchuq i*n*upayaat ukpiq-nan*g*itchaluaqtit*l*ugich. Aglausimaruq Agaayyutim Makpi*g*aan*n*i, "Agaayyuan, nalaun*n*asuuruti*n*li uqah*g*ik*k*apkun.

Akimayumuuti*n*li i*n*uichunni*n* uqagaluaqmata nalaun*n*an*n*i*n*i*p*lutin."

Psalm 51:4

5 Il*n*ġich i*n*uich killukun uqag*u*urut itna, Uvagut killu*g*sa*g*upta qi*n*i*q*tinni*g*ivut i*n*uich Agaayyutim nalaun*n*al*h*anik, uqah*q*uti*n* killiqiruni nakuuni*p*lugu. Tarrasuli, uqag*n*iaq*p*isi*n* Agayyuan nalaun*n*an*n*i*n*i*l*ugu anasri*n*uqsaqamisigut pisig*l*ugich killu*g*sautisi?

⁶ Qaṇaa! Agaayyun nalaunnangiññiqpan, qanuqḥuni atanniqsulhiñauvagich nunam iñui?

⁷ Killiqiḥigma sagviqpagu Agaayyutim nalaunnalḥa suli nanḡaqtillugu, su-vaatami atannikkauniqḡik liilaa uvaṇa killuliqiruaq?

⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñuṇun nanḡapsaaqulugu Agaayyun. Iisautriḡitchuṇa taatnatchiñik saglunik, aglaan ilanisa iñuich pasiraḡigaatigut iisautriñipluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunnaruakun anasriñjuqsagñiaḡai tamatkua iñuich.

Iluqatin Iñuich Nalaunnaruṇitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut iluatlukpisa Jew-ṇunḡitchuaniñ? Qaṇaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ṇugaluḡumiñ Jew-ṇunḡitchaluḡumiñ aṇalatiqalḥat killuqsautmun.

¹⁰ Agaayyutim Makpiḡaṇani aglausimaruḡ, “Iñuitchuq nalaunnaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaṇani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kañiqsimaruaḡ.

Iñuitchuq pakkiagaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatin tunutkaat Agaayyun, iluqatin tammaqhutin killuqsautmi.

Nalliat savaaqanḡitchuq nakuuruamik, atautchimikunniñ.

Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20

¹³ Iḡḡianḡich atriqaqtut aṇmaruanik iluviḡnik.

Atuḡaat uqatin uqaqhutin sagluuqtuanik, uqaḥinḡich atriqaqhutin nimiḡiam tuqunaṇatun,

Psalm 5:9

Psalm 140:3

¹⁴ qaninḡich immaukkaqhutin uqapiḡuutunik uqamaḡuutiniglu, *Psalm 10:7*

¹⁵ ataramik tuqqutchiññaṇuplutin iñuṇnik,

¹⁶ napmun aullaqamin piyaqquifñiaqhutin iñuṇnik suli sakiqniuqtitchiplutin.

¹⁷ Iḡitchuḡinḡitchaḥat qanuq iñuunialiksraqtin qifñuiññakun.

Isaiah 59:7-8

¹⁸ Piitchuq taluqsriḡimik Agaayyutmik iluqaṇitñi.”

Psalm 36:1

¹⁹ Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyutim maligutaksraṇa qaisaṇa Moses-mun aṇalatchiruaq iñuṇnik aatchuusriaqaqtuanik taavrumiṇa maligutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraqaḡumiñaitchuq tupiḡinḡiḡimigun maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiqutigisigaa iñupayaaq nunami atanniḡlugu.

²⁰ Taatnamik kiñauñniñ nalaunnasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maligutchiññiḡimigun maligutaksram atuqukkananik, atakkii maligutaksram qinḡiqtilhiñḡaḡigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunnasripchalḥat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviḡñiḡaa qanuq iñuich nalaunnasripkaqtilaṇa inḡimiñi, piqutiginaḡlugu maligutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inḡiḡaanimma aglausimaruakun maligutaksrakun suli sivuniksriqiritigun.

²² Agaayyutim iñuich nalaunnasripkaḡñiḡai inḡimiñi ukpiqsriḡhatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitñi tunḡaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisianik. Iluqatin iñuich atirur:

²³ atakkii iñupayaat killuqsagñiqsut, aasriññ ayuqḡugu Agaayyutim kama-nautaa.

24 Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunnasripchağagigai inmiñi iluaqqutriğimigun aatchuutauplugu. Nalaunnasripchağai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ.

25 Tarra Agaayyutim qaitchaa iğñiñi tuqqutquplugu aasriiñ maqipkaqlugu auna akiliqsaqługich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñigaa qiniqitichukługu nalaunnarualli natqigutriğimigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinitñik iñuich iñuuruat inilğaan Christ tuqunaiñnaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriiñnuqsangitchai pisigiplugich killuqsautinich.

26 Taavrumuuna Agaayyutim sagviğñigaa pakmapak nalaunnatilaani suli nalaunnasripchaisilaani inupayaanik ukpiqsriuanik Jesus-mik.

27 Taatniinniñman, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunnasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunnasriraqtugut ilaani ukpigiguptigu Christ. Ukpiqsriñhum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviliq.

28 Takku ilisimarugut iñuk nalaunnasripchakkautilaanjanik Agaayyutmi ukpiqsrihikun Jesus Christ-mun, maligutchiñiqmiguunğitchuaq maligutaksramik.

29 Uvva Agaayyun Jew-ñuruat kisimiñ Agaayyutigivatruñ? Agaayyutiginğitmivatruñ Jew-ñunğitchuat? İlumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ñunğitchuat.

30 Agaayyutiqañhiñaqtuq atautchimik. Agaayyutim inupayaat nalaunnasripkağisigai ilaani pisigilugu ukpiqsriñhat, Jew-ñuruat nalunaitmiutchiplutiñ suli Jew-ñunğitchuat nalunaitmiutchiñğitlutin.

31 Uvvami suksraunğiñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkap-tigu ukpiqsrihikuağiaq? Qañaa! Ukpiqsriñhum ilumun atuumapkaqtağaa maligutaksram atuqkkanja.

4

Abraham-ñum Atrikusrautaulha

1 Abraham, sivulliuuraq Jew-ñuruapayaanun, urrakusrautgilakput inñmun ukpiqsriğimigun nalaunnasripkakkauruamun Agaayyutmi.

2 Nalaunnasripkağisigai Agaayyutmi savaagmigun tarra uqavi-gaagutiksraqağayaqtuq, aglaan uqavitłaitchuq sivuğaañi Agaayyutim.

3 Agaayyutim makpiğaanñi aglausimaruq, “Abraham ukpiqsriurug Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuğaa piquutigiplugu ukpiqsriñha nalaunnasripkakkapuluni.”

4 Iñuk savakami akiliusiaqagaqtuq. Akiliusiaña aatchuutaunğitchuq aglaan akilikkauraqtuq savaagmigun.

5 Iñuk nalaunnasritłaitchuq Agaayyutmi savaallautağmigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunnasripkairuamik agaayyutailaamik inmiñi. Agaayyutim akuqtuğagigaa taavruma ukpiqsriñha aasrii nalaunnasripkaqlugu.

6 David-ñum uqautigipmiñigaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyu-tim nalaunnasripkaqmagu savaallautağmiguunğitchuaq. Itnağnisuq,

7 “Quvianamiurut tamatkua
nalaunnairrutiñich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautinich matupmagich.

8 Quvianamiuruq iñuk
atangum isrummatiginğisaña killuutiqağlugu.”

Psalms 32:1-2

⁹ Taamna quvianamiulik itpa kisiitñun tamatkununa nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkununa nalunaitmiutchiqsimailaanun. Uqautigianikkikut Abraham-mun ukpiqsriñiplugu Agaayyutmik, aasriñ piquitigiplugu ukpiqsriña Agaayyutim akuqtuñiplugu nalaunnasripkakkapluni.

¹⁰ Agaayyutim akuqtuñiqpaun Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiñhan? Agaayyutim akuqtuñigaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchiñkaunaiññaan timimiñi.

¹¹ Abraham nalunaitmiutchiñkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiñha iitchuqutauniqsuq Agaayyutmun nalaunnasripkakkauñaniktilaan pisigiplugu ukpiqsriña. Taatnaqlugu Abraham aapagigaat iluqatun iñuich ukpiqsriuat nalunaitmiutaiññañmin suli akuqtukkauruat nalaunnasripkakkaplutin Agaayyutmi.

¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqagmin nalunaitmiutchiqsimaruat timilhiñamiktigun kinuviagingitchai Abraham-ñum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kinuviagigai tunjaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiñgalaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriñikun

¹³ Abraham kiñuviañikkaniñu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksrañanik nunamik. Aglaan akuqtungitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriñi maligutaksrañanik Moses-ñum aglaagikkanañanik, aglaan akuqtugaa akiqsruun Agaayyutim nalaunnasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriñi.

¹⁴ Uvvaami iñuich akuqtuitlaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maliguañigmiktigun atuqukkanañat maligutaksram, tarra ukpiqsriñiq suutnaunayaiñniqsuq aasriñ Agaayyutim akiqsruutaa suutnaungilñuni.

¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriññuqsaguutilaanña iñuñnik tupiksriñitaitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iñuich maligutaksraitñamin tupiksriñirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutin iñuich akuqtugañigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpigutiqaqamin, aasriñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiñluni iluaquturiñigmigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiññami, iluqagmin qitunagagikkanañat Abraham-ñum akuqtulhiññaugaat. Akiqsruun taamna ingiñniqsuq kisiitñun Jew-ñuruanun maligaqtuat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpigutiqaqtaunun Abraham-tun. Ilaa aapagigikut.

¹⁷ Aglaksimañhatun Agaayyutim Makpigaanani, “Aapaguqtitkkipiñ iñugiaktuanun iñuñnun.” Abraham ukpigigaa Agaayyun iñuupchaitlaruaq tuqunaranik suli taiyuiruaq sunik ingitchuanik ilipkaqlugich.

¹⁸ Abraham ukpiqsriñuq niñiugaqaqhuni niñiunañumiñaitchalaunñaan aapagiliutinayañniñlugu iñugiaktuanun iñuñnun, takku niplusriaqaqhuni, “Kiñuviatin iñugiaksigisirut.”

¹⁹ Abraham-ñum ukpiqsriñha Agaayyutmik sayaiqsinginiñniqsuq isrumagaluaññañmi timini tuquniplugu, takku tallimakipiaguyasripluni aasriisuli agñaat Sarah qitungitlaitluni.

²⁰ Ukpiqsriñhan uniñiñniñgaa. Ilaan arguaqtunginiñniñgaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriñha sayaktusriñlaañniqsuq, aasriñ nangaqlugu Agaayyun.

²¹ Nalupqiginigilapiaganiñgaa Agaayyutmun atuunapkañniqaqtilaanña akiqsruusriagikkani.

²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuñigaa Abraham nalaunnasripkakkaplugu inmiñi pisigiplugu ukpiqsriñha.

²³ Aglaan tamatkua uqal̄hich Agaayyutim Makpigaañani Abraham nalaun̄jasripkakkauñiplugu ukpiqsrīlhagun aglakkaungiñ̄niqsut kisanik piqutigioplugu Abraham.

²⁴ Tamatkua uqal̄hich aglakkaupmiñ̄niqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmigaatigut nalaun̄jasripkakkauñipluta ukpiqsrīhigtigun. Ukpigigikput Agaayyun anjpkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuquhigmiñ̄iñ.

²⁵ Jesus tuqukami akil̄igñ̄igai navguñ̄iqput aasriiñ̄ anjpkakkaukama tuquhigmiñ̄ nalaun̄jasripkagñ̄igaatigut Agaayyutmi.

5

Qin̄uīgutikkauñiq Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaun̄jasripkakkauñipluta Agaayyutmi ukpiqsrīhigtigun qin̄uīgutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ.

² Ilaan an̄mañ̄igaa utlautiliksaqput Agaayyutmun aasriiñ̄ pakma ilitchuqsrīluta ihuaqqutaanik. Quviasrukhuta quyagikput Agaayyun il̄aliutiñ̄iksraqput kamanautaanī il̄aatnigun.

³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigikput sakiqnīuñ̄iptigun, il̄isimaplugu sak-
iqnīuñ̄utit anuqsrusripkaqhuta.

⁴ Anuqsruhiq tikiutruruq Agaayyutim ihuaksrīlhanik, aasriiñ̄ ilaan ihuagigumisigut nīgiugaqaqtugut.

⁵ Aasriiñ̄ nīgiukkam qapiqtaqtinniangitchaatigut, takku Agaayyutim aatchugaatigut Ippit chuaq Irrutchimik, aasriiñ̄ taavrumuuna qin̄iqtitkaatigut qanutun piqqagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayugumiñ̄aiaiaqtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqputi-
gai agaayyutailaani.

⁷ Nallipsaunniñ̄ tuqputisun̄niangitchaa anniqsuqsaḡlugu atla iñuk. Ilaatisamma iñuum tuqputinayaḡaluaqpalukkaa nakuuruaq iñuk,

⁸ aglaan Christ tuqputigaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qin̄iqtitkaa piqqaksrīllapiañ̄i uvaptiknik.

⁹ Nalaun̄jasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkañ̄agun Christ-ñum tuqputaupman. Taatnaqhuta nalupqisun̄gipiaqtugut Christ-mun annautiniaqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ̄ uvlumi atanniḡviñ̄mi.

¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qin̄uīgutigaatigut in̄miñ̄i tuqputaun̄hagun iḡñ̄igmi. Pakma Agaayyutim il̄auraaḡiutiipmatigut nalupqin̄aichuamik annautigisigaatigut iḡñ̄igmi iñuun̄hagun.

¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiaḡikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qin̄uīgutiriuakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsauñ̄ tikiuamaniqsuq iñupayaanun takku iñuqqaq Adam killuqsauq suli pisigiplugu killuqsautaa tuquñ̄iq tikiuamapm̄ipluni iñupayaanun. Iluqatin̄ iñuich tuquruksraḡniqsut takku iluqani iñuk killuutiniktuq.

¹³ Iñupayaat iñuuruat killuqsaḡniqsut Moses-ñum akuqtun̄jaiñ̄aanunniñ̄i maligutaksramik Agaayyutmiñ̄. Aglaan Agaayyutim iñuich patchisauniñ̄gitchai killuqsautikun takku piqanḡitl̄ut̄in̄suli Agaayyutim maligutaksrañ̄anik.

¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksrīñ̄it̄luni Agaayyutim tillisaanik. Iñupayaq Adam-miñ̄aglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksraurut-tuq killuqsanḡitchaluañ̄ḡmiñ̄ taatnatun Adam tupiksrīñ̄itmatun. Adam

atriqagñiqsuq Christ-mik agqiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuquligmik pipkaipman Christ iñuuliqaqtitchiruq.]

¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atriqangitchuq Adam navguiñhatun. Iluqatin iñuich tuqurut pisigiplugu atautchim iñuum navguiñhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluaqquataagun atautchim iñuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuanjuruq [navguiñhaniñ iñuum Adam].

¹⁶ Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atlauruq atautchim iñuum killuqsautaniñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiñiq iluqaitñun tuqqutaksraguñniplugich. Aglaan aquatigun kisiññaitchuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluqaitñun nalaunnasipkañniplugich.

¹⁷ Atausriq iñuk killuqsagñiqsuq aasriiñ piqutigiplugu ilaan navguiñha tuquliq umialiktun analatchiaqsiruq iluqaitñik iñunñik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalha atautchim iñuum Jesus Christ! Iluqatin iñuich Agaayyutim nalaunnasripkakanji inmiñi kamañaqtuakun iluaqqutriñigmigun anjalatchigisirut umialiktun iñuuniakigmikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigiplugu atautchim iñuum navguiñha Agaayyutim tuqqutaksraguñniñgai iñupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim iñuum nalaunnaruam savaaña Agaayyutim qaiññiñgaik natqigutriñiglu killuqsautinik iñuuliglu iñupayaanun [ukpiqsriruanun].

¹⁹ Atausriq iñuk tupiksriñgitluni Agaayyutmik, taatnaqhutin iñupayaat killuliqirigutqut. Aglaan atautchim iñuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutin iñupayaat nalaunnasripkakaugisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñigaa maligutaksraña Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitchugiragigaat qanutun killuqsautilaaqtin navguiñigmiktigun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan killuqsauñ iñugiaksitmutluktug.

²¹ Tarrali killuqsauñ anjalatchipluni tuqulikun, aglaan Agaayyutim iluaqquataa anjalatchiruq nalaunnaruakikun tikiutiluta iñuuligmun Jesus Christ-kun atanaptigun.

6

Tuqunaruq Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitman, killuliqituiññaqtuksrauvisa qñiqititchaqlugu qanutun Agaayyun iluaqqutriñiqaqtilaaña?

² Qañaal! Ukpigsrigupta Christ-mik tuqunaruq killuqmun. Qanuguta iñuuniqaqtuiññaqisiñiqpisa killukun?

³ Puuyugñiqpisi, iluqapta paptaakkaukapta Christ Jesus-ñum atqagun piqasriutirugut ilaan tuqulhanun.

⁴ Taatnaqhuta paptaakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutipluta tuqulhanun. Aasriiñ Christ-tun anjipkakkauruutun tuqunaruaniñ kamañautiqaqhuni sanñjagun Aapauruam, uvaguttuuq akuqtuirugut nutauruam iñuuligmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriutipluta Christ-ñum tuqulhanun paptaakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut anjipkakkauñhani iñuuniagaquta.

⁶ Iñisimagikput una, Christ kikiaktuutrikkaupman iñuuligruaqpup kikiaktuutrauqataurup ilaani, sanñja killuqsautim piyaqququplugu, savak-taagruutqunqiguta killuqmun.

⁷ Kiñapayaaq tuquruq anjalatingiguuruq killuqsautmun.

⁸ Ukpigigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuunaqtagisiñiñipluta ilaani.

⁹ Ilisimagikput Christ anjpkakkauruaq tuqunaruaniñ tuqqutqikkumiñaiþialþa. Tuquþhum aþalatlaiǵñiǵaa.

¹⁰ Christ tuqukami tuquniqsuq atausriǵmiaqhuni akiilisuklugu sanþia kiluqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuñiaqhuni Agaayyutmun.

¹¹ Ilipsiliasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuqunaruatun ililusri sanþianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹² Taatnaǵusri killuqsautmun aþalatitnagich timigikkasi maani nunami. Aþalatitnagu pisugruakipsitñun.

¹³ Atusrunþaqnagich sulliñǵi timigikkapsi savaktillugich nalaunþaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitun anjpkakkauruatun tuqunaruaniñ suli pakma iñuuruatun Christ-mi. Aþalatitichinǵi sulliñǵi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atuǵumausri nalaunþaruamik.

¹⁴ Killuqsautim aþalatlaiǵñiaǵaasri takku iñuunǵitçusri tupiksriþipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim iþuaqputaagun.

Savaktaaǵruuþa Nalaunþaruaiǵmun

¹⁵ Qanuǵisiñiqpisa? Pakma iñuunǵiqsugut tupiksriþiptigun maligutaksranik Moses-ñum qaisanþanik aglaan iñuuruqut iþuaqputaagun Agaayyutim. Taamna piþigiplugu killuqsauraaqtuksrauvisa? Qanþaa! Killuqsauqtuksrauymañaitçugut.

¹⁶ Ilumun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaaǵruguqtusri taavrumuþa. Tupigiraksraǵaǵigiksi taamna iñuk suli atanigigiksi. Tupiksriþipsi killuqsautmik tuqupkaǵisigaasri. Aglaan tupigikapsiun Agaayyun ilaan nalaunþasripçhaǵaǵigaasri iñmiñi.

¹⁷ Qaanjqsuami savaktaaǵrugikkañasri killuqsautim, killuǵmik aþalatiqahusri. Aglaan quyanaqtuq Agaayyun, piþlapiaqhusri tupigigisri ilisauttaturuat ilipsitñun.

¹⁸ Aasriiñ annaktitaunþanikhusri killuqsautmiñ savaktaaǵruguqtusri pakma nalaunþaruaiǵmun.

¹⁹ Uqautigigiga savaktaaǵruuþiq uqahignik kanjqsinaqtuanik takku kanjqsimmagiksitiquplusri. Qaanjqsuami qaisimapatun ilipsitñik savaktaaǵrugipkaqhusri killuqsautmun suli killuliqiligmun, taatnatuntuuq pakma qaitçuksraurusri ilipsitñik savaktaaǵrugipkaǵusri iñuunialigmun nalaunþarualikun iluqnauqhusri Agaayyutmun.

²⁰ Qaanjqsuami savaktaaǵruuþapsi killuqsautmun iñuuniatlaitçusri nalaunþarualikun.

²¹ Savaaqatçusri pigiitçhuanik aasriiñ taatnatchim iñuutçhim pakma kannuǵilikkapsi anniqsunǵitçaasri aglaan tikiutrirraqtuq tuquǵigmik.

²² Aglaan pakma annaktitaunþaniktusri killuqsautmiñ savaktaaǵruliutiplusri Agaayyutmun. Iluqnauqhusri ilaanun savaaqatlasrirusri akuqtuyunaqtuamik Agaayyutmun aasriiþi Agaayyutim akiliññiaǵaasri isruitçuamik iñuukigmik.

²³ Kiña killuqsauqtuq akuqtuiruq killuqsautim akiliutaanik —tuquǵigmik. Aglaan Agaayyutim akiliþaaq aatçuutigigaa isruitçuuaq iñuuiq tamatkunþa atausriñnuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptiknun.

7

Atrikusraun Ilaqatnilikun

¹ Aniqtatiut, iluqasri kanjqsimagiksi maligutaksraq Moses-ñum aglaaǵikkañþa. Ilisimamigiksi maligutaksramun aþalaþa iñuk iñuusruqaanþaǵmi.

² Uvvaami taamna urriqsruutaupmiuq, aḡnaq nayuutigisiruq maligutaksrakun aḡutmikni iḡuuniqtutillaanani. Aglaan aḡutrinj tuqukpan iḡaqatnitqihhiḡauruq tuvraqḡlu maligutaksraq.

³ Aglaan iḡaqatnikkumi atlamik aḡutmik uiḡi iḡuunḡaan, maligutaksram nipliutigigaa sayunaruḡuniplugu. Aglaan aḡutrinj tuqukpan aḡnaq iḡaqatnitqihhiḡauruq. Taatnaqhuni iḡaqatnikkumi atlamik aḡutmik uiḡi tuquanikpan patchisaitchuq maligutaksramiḡ.

⁴ Aniḡatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsitḡun. Christ tuqupman, tuquḡatigiruatuun pigiksi, aasriiḡ aglausimaruaḡ maligutaksrat aḡalangigaaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaasri aḡitḡiksitauruam tuquḡigmiḡ. Tarraasriiḡ iḡuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu.

⁵ Qaanjqsuami iḡuusrugaanḡapta kanjigruaqtakun pisuḡruualipta aḡalataḡigaa timigikkaqput pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaḡaḡtugut savaktaksraḡingisaptiknik maliglugu maligutaksraḡa Agaayyutim. Suragaḡipayaapta tik-itigaaḡitugut tuquḡigmun.

⁶ Pakma patchisaikkaurugut maligutaksramiḡ, aasriiḡ tuquḡaruatuun iḡiluta maligutaksramun isiqḡaḡipluta qaanjqsuami. Taatnaqhuta pakma savautingitchikput Agaayyun utuḡḡakun aglausimaruaḡkun maligutaksrakun, aglaan pakma savautiaḡsigikput Ipḡitchuakun Irrutchikun iḡuunḡapta nutauruamik iḡuuhigmik.

Maligutaksraqḡu Killuqsauḡu

⁷ Isrumavaluktusri nipliḡniplunḡa killuqsauḡu maligutaksraqḡu atiniplugik taapkuak. Taatniḡitchuq. Aglaan maligutaksrakun kanjigsigaa killuqsautim qanuutautilaanḡa. Nalunayaḡigaa kaviuḡutiḡiq maligutaksram nipliutigingitpagu nalaunḡaiḡniplugu itnautauruaḡ, “Kaviuḡnak.”

⁸ Aasrii killuqsautim pisaasruqsipluni atuḡtitkaqsiplunḡa taavrumiḡa tillit-mik sulii qanusripayaamik nalaunḡaitchuamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsauḡun sanḡiksraitchuq.

⁹ Iḡuuniaḡuugaluaḡtuami maligutaksraiḡlaakun iḡitchuḡigaluaḡnagu maligutaksraq. Aglaan maligutaksram iḡitchuḡipkaḡmagu tilliḡ tarakḡaaglaan killuqsauḡun uummatḡiaqsiruq. Taatnaḡḡunḡa iḡuutichikun tuḡuruḡa.

¹⁰ Tilliḡ tikiutriruksraqḡuaḡ iḡuuhigmik uvaḡnun tikiutripiaḡtuq tuquḡigmik.

¹¹ Killuqsautim kinniḡḡunḡa tillisikun tuḡupkaḡaanḡa iḡuutichikun.

¹² Tarra aglausimaruaḡ maligutaksraq ipḡitchuq. Taatnatuntuuq tilliḡ ipḡitchuq nalaunḡapluni nakuuplunilu.

¹³ Itnautauḡiqpani? Qanusrim nakuuruam tikiutinippanḡa tuquḡigmun? Qanḡaa! Killuqsautim atuḡḡuḡu nakuuruuaḡ [tilliḡ] tuḡupkaḡaanḡa. Taamna atummiruq uvaḡnun qiniḡquḡunḡa qanusriutillaanḡanik killuqsautim. Tilliḡ qiniḡqitaḡigaa killuum pigiiḡapiaḡtilaanḡa.

Anḡyaktuiḡaiḡ Killuqsautmik

¹⁴ Iḡisimagikput maligutaksram agaayyutmiḡnisauḡḡa, aglaan uvaḡḡa animarunḡa kanjigruaḡtaḡaḡḡunḡa. Killuum aḡalataḡigaaḡa tigutaanḡupmatun.

¹⁵ Kanjigsitḡaitchiga suragaḡiḡa. Piḡḡitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriiḡ suragaḡḡunḡa pigiiḡtchuanik uumigikkamnik.

¹⁶ Aasrii atuḡupkich atuḡḡḡisatka uumigiplugich, anjigaa maligutaksram nakuutillaanḡa.

¹⁷ Nutauruam iḡuutichima pipkanḡitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriḡruaḡma iḡumni pipkaḡigai.

18 Ii, ilisimagiga ilitqusriḡruaq ilumni nakuungisilaḡa, atakkii kanjḡruaqtaqaḡuḡa uvamni. Suragaḡukkaluaḡiga nakuuruuq aglaan suraḡalguitchiga.

19 Atungitchaḡigiga nakuuruuq atuḡukkaḡa aasriiḡn atuḡlugu pigiitchuaq atuḡungisaḡa.

20 Taatnaḡlugu atuḡuuniḡupkich atuḡungisatka, nutauruam iḡuutichima atuḡt-ingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriḡruam ilumni atuḡtitaḡigaḡaḡa tamatkuniḡa pigiitchuanik.

21 Taatnaḡlugu ilitchuḡigiga taamna ilumutuuliḡ, suragaḡasaqama nakuuruamik pigiitchuam nayugaḡigaḡa.

22 Uvva uummatimni quviasruutigigaluaḡiga Agaayyutim maliḡutaksraḡa,

23 aglaan qiḡiḡiga atla maliḡutaksraq aḡalatchiruaq timimnik. Timima maliḡutaksraḡan aḡuyakkaa akilḡiliḡlugu maliḡutaksraq isrummatimni. Taamna atla maliḡutaksraq aḡalatchiruaq timimnik killuum maliḡutaksraḡigaḡa, taavrumaasrii aḡalatchiruam tigutaḡgiliutiḡluna.

24 Ihuḡliḡnaḡniaqpat! Iḡukniaḡ uvaḡni! Kia annautigisivaḡa taavrumakḡa timimiḡn tikiutriruamiḡn tuḡuḡimun?

25 Agaayyutim annautigisigaḡa. Quyagiga ilaa anniḡsuḡluḡmaḡa uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tarraasriiḡn isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maliḡutaksraḡa, aglaan ilitqusriḡruaḡma tigutaḡḡipkaḡaḡa maliḡutaksraḡanun killuum.

8

Aḡalatillutin Irrutchikun

1 Tarraami pakma, Agaayyutim tuḡqutaksraḡutqikkumiḡnaitchai tamatkua atausriḡḡuqatauruat Christ Jesus-mun.

2 Takku maliḡutaksraḡan Irrutchim tikiutriruam iḡuudiḡmik Christ Jesus-kun patchisaḡaḡa maliḡutaksramiḡn tikiutriruamiḡn killuḡmik sulit tuḡuḡimik.

3 Agaayyun savaktuḡ maliḡutaksram savaḡiluisaḡanik. Maliḡutaksraq iḡuk nalaunḡasripchatlaitchaḡa Agaayyutmi sulumniḡn, takku killiḡuḡaḡ-tuaḡupluni kamagitlaitchaḡa maliḡutaksraq. Agaayyutim tuyuḡigaḡa iḡḡiḡikkani nunamun timiḡaḡlugu iḡuutquḡlugu uvaptiktun sulit akilḡiliḡitigitquḡlugu killuḡsaun aḡalatchiruaḡ killukun pisulḡruaptiknik.

4 Agaayyutim kamaksritḡasripkaḡaatigut nalaunḡaplutiḡ atuḡukkanḡanik maliḡutaksram. Pakma iḡuuniatḡutut malingiḡlugu kanjḡruaḡput aglaan maliḡlugu Irrusriḡ.

5 Tamatkua aḡalatittuat irrusriḡruamun iḡuusruurut quyaliḡiaḡlugu irrusriḡruaq. Aglaan tamatkua aḡalatittuat Iḡqitchuamun Irrutchimun iḡuusruurut quyaliḡiaḡlugu Iḡqitchuaḡ Irrusriḡ.

6 Iḡuum isrummataa aḡalatmagu irrusriḡruaḡan ittaḡtuḡ tuḡuḡiḡ, aglaan isrummataa aḡalatmagu Iḡqitchuam Irrutchim ittaḡtuḡ iḡuudiḡ sulit qiḡiḡiḡiaḡ.

7 Taamna ilumutuuruḡ takku iḡuum isrummataa aḡalatpagu ilitqusriḡruaḡan akitḡaḡsimaḡaḡa Agaayyun. Taamna tupiksrisunḡitchuḡ Agaayyutim maliḡutaksraḡanik; takku tupiksriḡlḡuitluni.

8 Tamatkua iḡuich aḡalatittuat kanjḡruaḡmikhun quyaliḡuitchaat Agaayyun.

9 Aglaan ilipsi aḡalangitchaasri kanjḡruaḡtapsi. Aḡalakaasri Iḡqitchuam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriḡaḡa Agaayyutim inniḡpan ilipsitiḡ. Aglaan kiḡa iḡuk piḡanḡitpan Irrusriḡanik Christ-ḡum piḡiḡitchaa Christ-ḡum.

10 Killuqsautim timigikkasi tuqunapakagai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri inuuhigmik takku Christ-nun nalaunjasripkaqhusri Agaayyutmi.

11 Agaayyutim Ipqitchuag Irrusria anitqiksitchiruaq Jesus-mik tuqunaruaniñ inuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim inuuruam ilipsitni qaitk-isipmigaa inuuliq timipsitñun tuqusragumaruanun.

12 Taatnaqhuta aniqatiumaan, aňalatitnata kanjgruaqtamun. Inuuniaqtuksraungitchugut tumigitqukkanagun killuqsautim.

13 Inuuniaġupsi kanjgruapsigun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtichupsu nutqautitlasriľuġu killiqihqsi tarra inuuniaqtusri.

14 Iľilgaagillapiaġgai Agaayyutim tamatku sivulliqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun.

15 Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqput irrusrigingitchaa tigutaaqsiuľhum iqsiľhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta ľilgaagiliutipchaġaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun niplitľasrirugut, "Abba, Aapaan."

16 Taavruma Ipqitchuam Irrutchim ľitchuġipkaġaatigut nalupqinaiqľuġu Agaayyutmun ľilgaagilitaaptiknik.

17 Agaayyutim ľilgaaginiqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianiġ piksrrirutaľnik uvaptiknun. Akuqtuigisirugut tamatkunina Agaayyutmiñ piqatigilugul Christ. Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atrilugul Christ nagliksaalia. Taatnaqqaġuta piľňaktaaqġisirugut kamanautmik atrilugul Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamañanun

18 Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaaliqput pakma atriqagumiñaitchuq ilaan kamanautaanun sagviġňiakkananun uvaptiknun.

19 Iľuqani Agaayyutim iniqtaña utaqqitľailľapiaġataqtuq Agaayyutim sagviľiksrañaniġ kisut qitunġaġipiaqtilaanjitiľnik.

20 Suapayaaq Agaayyutim iniqtaña piunġiqsaġumaruq, pisuľingisagmigun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niġiugaq ittuq:

21 Iľuqani Agaayyutim iniqtaña analanġigňiaġaa piunġiqsitchiraġaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsiľuġu kamanautuamun patchisailľigmun piqatigilugich Agaayyutim ľilgaani.

22 Iľisimagikput iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iniqtañiñ utaqqilhat uvunjanunaglaan ihuľliuġaluanjagmin, atripluġu aġnaq aulliyautikmatun.

23 Kisimilhiñauñitchuat tamatku iniqtat utaqqirut aglaan utaqqipmiguťtuuq ihuľliuġaluanjapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaiqľutaupluġu. Aasriiñ utaqqigikput Agaayyutmun qitunġaġiliutipiaqtilaaksraqput. Utaqqigikput timigikkapta simikkauľiksraña.

24 Taamna niġiugaqigikput anniqsukka'apta. Qiñianiksimaniguptigu taqqikkaqput taamna niġiugaayumiñaiñiñayaqtuq. Inuich niġiutľaitchut qanutchimik pigiliutianikkaġmiknik.

25 Aglaan niġiugaqagtugutsuli qanutchimiktaimma piľňaktaaqianingisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusriľluta aasriiñ kimmutigillapiaqľuġu.

26 Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaġaatigut pilġuirrutiptigun. Takku nalurugut qanuq agaayuliksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim inmiñik uqatigipluta Agaayyutmun qiniqaluktualigataqhuni uqatigilġuisaptigun.

27 Agaayyutim qiniġaġigai inuich uummatinich. Iľisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuag Irrusriq uqapsaagutripluni Agaayyutmun piqutigiľugich inuġikkanji tuvraqľuġu pisulha.

28 Iļisimagikput, supyaatigun Agaayyutim savaqatigirāgigai nakuuiksraņatnun piqpaksriruat inmiņik, tamatkua ilaan tuqłukkani tuvraqługu sivunniutigikkani.

29 Agaayyutim iļisimanigai tamatkua tuqłukkani iņiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaāginigai atrīqaqplugich iğņigmisun. Taavrumuuna Jesus sivulīgūņiqsuq akunģatni iņugiaktuat aniqatigiich.

30 Taatnaqługich Agaayyutim piksraqtaāgikkani tuqłūgnigai, aasriiņ tamatkua tuqłukkani nalaunņasripkaģai inmiņi. Tamatkua nalaunņasripkakkani inmiņi piqatigigisigai kamanautmiņi.

Agaayyutim Piqpaksrīħa Christ Jesus-kun

31 Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipliģisitļavisa taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kīa-unniiņ akilļiļiqsugumiņaitchaatigut.

32 Agaayyutim qaitługu iğņi nagliksaqtitkaa piqtutigluta. Taatnaqhuni Agaayyutim iļumun qaitchigigisigaatigut supyaamik akilļaaģługu.

33 Kiami patchisigisivagich iņui Agaayyutim piksraqtaāgikkani? Agaayyutim kīsimi nalaunņasripkaģsimagai.

34 Kīņa nipliģisiva Agaayyutim iņui tuqqtaksraqūņiļugich? Kīņaunniiņ nipliģumiņaitchuq! Takku Christ Jesus tuqqtugai, aasriiņ anjqtiksuq tuqłūģiņi. Pakma Agaayyutim taliqpiān tunjaaniņ uqapsaāģutigaatigut ilaanun.

35 Qanutchim piqsitkisivatigut piqpaksrīħaniņ Christ-ņum? Sakiqnam naaga ihuilliułhum naagaqaa nagliksaahum naaga kakkaaqsiułhum naaga atnuģaanjilliułhum naaga naviānniułhum naagaqaa tuqłuhum?

36 Aglausimarūq Agaayyutim makpiģaaņiņi, "Piqutigiplusri tuqqtaurugut ataramik.

Iņuiich anjallaqłukkaatigut ipnaisun tuqqtaksratun."

Psalm 44:22

37 Qaņaa! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniūģutiptigun Agaayyutim akimapkaģaatigut piqpagirigikkapta.

38-39 Ii, nalupģigingitchiga sumun piqsitčumiņaisilaaput piqpaktaņaniņ Agaayyutim. Tuqłuhum unniiņ iņuułhum unniiņ israqulģich unniiņ tuņģaich unniiņ sut pakma ittuat unniiņ tikisaksrat unniiņ saņģich unniiņ sut ittuat quliptikniļu atiptikniļu naagaqaa sumunniiņ iluqaani nunami piqsitčumiņaitchaatigut Agaayyutim piqpaksrīħaniņ ittuamiņ Christ Jesus-mi atanaptikni.

9

Agaayyunlu Iņuksraqtaaņiļu

1 Atausriņņuqatauplūņa Christ-mun suli aņalatiqaqłūņa Ipqitčuumun Irrutchimun nalupģigingitchiga qauģrimmaāģiutillautamni uqaliģa iļumutuuruamik. Saglungitchuņa itna uqaqama,

2 Ihuiļiullapiaģaqtuņa suli aliānniullapiaqtaqłūņa piqtutigiplugich Jew-ņuruat.

3 Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ņuruat aniqatitka iņuqatitka. Uvvatuq anasriņņuqsakkaulaņa piģiļuānniņ Christ-miņ ikayuģumiņāģupkich anniq-suliksraņatnun.

4 Israel-aāģmiut iņugigai Agaayyutim piksraqtaāģiplugich. Ilaan tiguāginigai piqatlasriplugich kamanautmiņik. Ilaan qaiņņiģaa ilinjitņun sivunniūģutni suli maliģutaksraņa [Moses-kun] suli agaayumaāģvik suli akiqsrutniļu.

5 Qitunģaģigaich kamaņaqtuat sivulliapta, aasriiņ ilinjitņiņ Christ ani-marūq Agaayyutaupluni. Quyanaqtuq qaņavak! Taatnatuquvva.

6 Itnautigingitchiga Agaayyutmun atunginñilugich akiqsruutigikkani ilinittun. Atakkii kiñuvianjich Israel-ñum ilanjich Israel-aagmiupianjüngitchut.

7 Suli ilanjihñaq Abraham-ñum kiñuvianji ilumun ililgaagigai. Aglaan Agaayyun nipliqsuq Abraham-mun, “Kiñuviakstratin akiqsruutigikkatka itkisirut Isaac-miñ.”

8 Itna ittuq, iluqaisa Abraham-ñum kiñuvianji Agaayyutim ilumun ililgaagingitchai, aglaan kisiisa tamatkua ililgaagiliutikkanji Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun.

9 Agaayyutim akiqsruñigaa Abraham itna, “Nalauullugu piviksraq utigisiruna aasrii Sarah igñiqagisiruq.”

10 Taamnañhiñaungitchuq. Rebecca-m malgik igñak aapaqaqtuk sivulliap-tiknik Isaac-mik.

11-12 Aglaan malguk igñak anigaluaqnaqig Agaayyutim uqautigaa Rebecca, “Aapiyanan savautigisigaa nukatchiani.” Agaayyun nipligñiqsuq taavrumina nukatpiagruk savaaqagaluanaqnaqig nakuuruamik unniin pigiitchuamiglu. Taavrumuuna ilitchugigikput, Agaayyutim piksraqtaaginiga atausriq sivunniutigikkagmigon pisuhigikkagmigonlu. Piksraqtaagiyumiñaitchaa iñuk savaaqahagun.

13 Agaayyutim uqatha itniinniqsuq, “Piksraqtaagigiga Jacob aglaan piksraqtaagingitlugu Esau.”

14 Qanuñmi nipligisivisa taavrumuuna? Agaayyun nalaunñaitpa? Taatni-ningitchuq!

15 Agaayyutim Moses nipliutigaa,

“Qiniqtikisigiga iluaqqutrihiga kisumun iluaqqutrisukkamnun.

Qiniqtikisigiga ilunñuksrihiga kisumun ilunñugisukkamnun.” *Exodus 33:19*

16 Taatnagumi Agaayyun piksraqtaaqagniangitchuq iñuich pisuhigikkanaqatigun unniin savautigisrukkanatigun. Aglaan piksraqtaaqagisiruq ilunñuksrihigimigon.

17 Agaayyutim Uqathan nipliutinigaa atanga Egypt-ñum, “Ataniguqtitkkipiñ qiniqtitchuklugu sanñigikkaga ilipkun. Taavrumuuna atiga uqautaugisiruq iluqaani nunami.”

18 Taatnaqhuni Agaayyutim qiniqtittagigaa ilunñuksrihi kimupayaaq qiniqtitchukamiun. Suli pitchigiilqisitkai iñuich pitchigiilqisitchukkani.

Piksraqtaagikkauruni Agaayyutim Ilunñuksrihagun

19 Uvva nallipsi apiqsruqisigaana, “Agaayyutim anjalatpatigut suvaatami killuutiqaqñivatigut? Kia akililqisugisivaun pisulha?”

20 Apiqsruqnak taatna. Ilvich iñulhiñaurutin. Iñulhiñam apiqsruqtak-sragingitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñiqtanjan uqautitlaitchaa, “Suvaata piliuqpiña taatna?”

21 Utkutchiri savaaqaqtuq qikumik piliulhiñauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakña qikumiñ utkusriulhiñauruq atautchimik piññaqatigihñaaglugu aasriin ilaqataa suaqquagvigiplugu. 22 Agaayyun nalaunñaraqtuq suragapayaahgmigon. Ilanjittun iñuich ilaan qiniqtitchukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanñiñi. Qiniqgautnaqsigaluaqtitlugich piyaqquqtaksraguqhutin anuqsrutinigai tamatkua iñuich.

23 Atlat iñuich ilunñugisrukkanani ilaan anuqsrutinigai ilitchugitquplugu uuk-tugnagumiñaitchuaq kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautinigai piqaqu-plugich kamanautmiñik.

24 Aasriin ilagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqlungitchaatigut Jew-nuruaniñ aglaan piksraqtaagigaatigut Jew-ñungitchuaniñ,

²⁵ tuvraqługu nipliutaa Hosea-m itna,
 “Nipligisiruŋa, Iñugigipsi taapkunurŋa atchiqsimagaluakkağmiñun
 Iñugingitchipsi.

Aasriiñ qiiñiqtitkisigiga piqpaktağa tamatkunurŋa piqpagingisamnun.”
Hosea 2:23

²⁶ Hosea-msuli nipliutigigaa,
 “Iñugingitchipsi, aglaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna,
 Ililgaanji iñuuruam Agaayyutim.”

Hosea 2:1

²⁷ Suli Isaiiah-m uqautiginiğai Israel-aagmiut,
 “Iñugiallapiagtut iñugikkaŋi Israel-ñum.
 Atriqaqtut qavianisun tağium siñaani.
 Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut.

Isaiiah 10:22, 23

²⁸ Atanguruam qilamik anasriññuqsagisigai iñui nunam.”

Isaiiah 28:22

²⁹ Tuvraqługu Isaiiah-m nipliutaa,

“Atangum Sanñipayaaqtuam iñugiakitchuat sivulliavut iñuupkangitpagich
 iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorrah-tun.” *Isaiiah 1:9*

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautaglu

³⁰ Qanugmi nipligisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ñungitchuat
 nalaunñasriñiuranğiniñitichuat Agaayyutmi, nalaunñasripkağniqsut
 ukpiqsriñhiñaqamin).

³¹ Israel-aagmiut maliğutlugich maliğutaksraq Moses-ñum
 aglakkaŋa nalaunñasriñiağniqsuq Agaayyutmi taavrumuuna, aglaan
 nalaunñasriñiğniñiqsuq.

³² Suvaataatai? Tunñangitlutinj Agaayyutmun ukpiqsriñiğmiktigun,
 aglaan nalaunñasriñiağniqsut tamatkunuuna savaagikkağmiktigun.
 Ukpiqsriñiğitñamin atriginigaich iñuich putukkitqataqtuat putukkisautmun.

³³ Agaayyutim Uqalħa aglaksimathatun,
 “Iligisigiga Zion-mun iyagak iñuich putukkisautiksraŋat.

Taamna iyagak paallaktichiñiaqtuq.

Kiña taimña tunñaruaq Christ-mun, iyagakun ittuamun,

qapiqpanayumiñaitchuq.”

Isaiiah 8:14; 28:16

10

¹ Aniqatiumaan, uummatimniñ kipiğniğutigigiga iluqatinj Jew-ñuruat an-
 niqsuquplugich. Taamna iniqsruutigigiga Agaayyutmun.

² Nipliutigigaluağitka piliqillapiaqhutinj maliğualħat Jew-ñuruat Agaayyut-
 mik, aglaan iisimangitchaat nalaullugu tumiksraq.

³ Iisimangitlutinj Agaayyutmun iñuich nalaunñasripchağuułilaanñatnik
 ukpiqsriñiğmiktigun, inmiknik nalaunñasriñiallanñiqsut pisuñiğmiktigun,
 ilinjisa qaitchisunğitlutinj inmiknik Agaayyutmun. [Taatnaqhutinj
 nalaunñasritlaiñiñiqsut.]

⁴ Christ kinilirvigigaa maliğutaksram, aasriiñ kiñapayaaq ukpiqsriruaq
 nalaunñasripkakkauyumuquq Agaayyutmi.

⁵ Kisupayaaq nalaunñasripkağukkumi Agaayyutmi tupiksriñiğmigun
 Agaayyutim maliğutaksrañanik, itqagiliunñ Moses-ñum aglaan, “Iñuk
 tupaqsriruaq maliğutaksrapayaaq tillisaiñik iñuugisiruq taapkunuuna.”

⁶ Aglaan uqalħum nipliutigiginigaa nalaunñasripkakkauñiq ukpiqsriñihun it-
 naiñiplu. “Isrumaniaqnak, Kiña mayuğisiva qilanjmun (ami atqautityağlugu
 Christ)?

7 Suli nipligñiaqnaq, Kiña atqagisiva samuḡa natqitchuamun aḡmaḡnimun (ami mayuutityaḡlugu Christ tuḡḡaruaniñ)?

8 Itnauvva nipliqsamaruq, Agaayyutim uqalhan qalligaatin, ittut qaniquḡ suli uummatipni.” Taamnatarra iḡsauttun quliaqtuaḡgikkaqput.

9 Ilvich qannapkun nalupqinaiglugu uqagupku, “Jesus atanguruq,” suli ukpiḡigupku uummatipni Agaayyutmun aḡitqiksilha Jesus tuḡḡhaniñ, ilvich annakkisirutin.

10 Ukpigsrigupta uummatiptikniñ nalaunḡasripchaqtugut Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqalḡaptigun Jesus-mik ukpiḡiplugu anniqsukkaurugut.

11 Agaayyutim uqalḡa itnaḡniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriḡluni tunḡaruḡ ilaan qapiqpanayumiñaitchuq.”

12 Agaayyutim Uqalhan taputigaa “Kiñapayaaq,” takku atlakaagiiñḡiñiqsuk Jew-ḡuruḡlu Jew-ḡungitchuaḡlu. Taamna ataniḡ ataniḡigaat iluqatiḡ aasriiñ qaitchipḡluni iñugiaktuanik ikayuutinik iluqaitiñun tunḡaruanun iḡmiñun.

13 Agaayyutim uqalḡa itnaqhuni, “Atangum anniqsuḡisigaa kiñapayaaq tuḡḡtuḡaḡ anniqsuqupluni.”

14 Qanuḡutiḡ tuḡḡuḡagisivat ilaanun ukpiḡingisagmikhun? Suli qanuḡutiḡ ukpiqsrigisivat ilaanik tusraamaisagmiknik? Suli qanuḡ tusraagisivat quliaqtuaḡaitchumiḡ.

15 Qanuḡutiḡ quliaqtuaḡisivat tuyuḡingitpatiḡ? Aglausimaruq itna, “Qanun quvianaqḡigiva quliaqtuaḡtit agḡitripmata tusraayugaallautamik.”

16 Aglaan iluqagmih akuqtunḡitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah nipliqsimaniqsuq, “Ataniḡ, kisut ukpiqsrivat uqaututigikkaptiknik?”

17 Taatnamik iñuich ukpiqsriḡiqsut tusraa’amitruḡ, tusraayugaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuaḡipmagu uqaliḡ Christ-kun.

18 Aglaan apiqsruqtuḡa, tusraangiiñiqpat tusraayugaallautamik? Iḡmun ilijisa tusraagaat. Agaayyutim uqalḡa itniittuq, “Uqaliḡ siaminniqsuq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuaḡaqtut nanipayaaq.”

Psalm 19:4

19 Apiqsrulgitchuḡa, Israel-aḡmiut kanjisiñḡiñiqpat? Ii, kanjirsirut. Sivulliupluni Moses uqaqtuq Agaayyun uqagñiplugu itna,

“Uvaḡa iñuksraqtaagñisapkun siḡñaliqsitkisigipsi.

Uvaḡa kanjqsimaitchuatigun uumitchaktitkisigipsi.” *Deuteronomy 32:21*

20 Tuglililḡlugu, Agaayyun nipligñiqsuq Isaiah-kun taluqsrautaiqsitlugu,

“Paqitkaatḡa tamatkua apiqsruqtangitchuat ikayuqulutinj.

Sagviqsuḡa tamatkunuḡa pakaaqangitchuanun uvamnik.” *Isaiah 65:1*

21 Aglaan Agaayyutim Israel-aḡmiut uqautiginigai Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piñhiñaanuruḡa akuqtuḡuḡlughich tamatkua iñuich

tupiktaitlutinj paaqsaanaruat uvamnik.” *Isaiah 65:2*

11

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iḡunḡusriḡi Iñuksraqtaañitiñun

1 Apiqsrulgitchuḡa. Agaayyutim ayaḡniqpagitmi iñugikkani? Qanaa! Uvaḡa Israel-aḡmiunuruḡa. Uvaḡa kiñuviaḡigaanḡa Abraham-ḡum, ilagigaatḡa sivulliaqtaut Benjamin-mik.

2 Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aḡmiut piksraqtaagikkani inilḡaan. Iḡsimagiksi uqalḡa Agaayyutim Elijah-kun, qanuḡ ilaan injqsruḡa Agaayyutmun akitñaqḡughich iñugikkani Israel. Elijah nipliqsuq,

³ “Ilinja tuqulgatağaich sivuniksriqiritin, suli siqumitlugich tunillağviich. Uvaña kisima sivuniksriqiriniñ kisinñuqtuña. Pakmaasriiñ tuqunniagaqsp-migaatña.”

⁴ Aglaan qanuq kiuniqpaun Elijah? Agaayyutim nipluutiniğaa, “Kisinñungitchutin. Piqaqtuña 7,000 iñuñnik Israel-mi putqatangitchuanik atrinanon Baal-ñum.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñuğakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmıuq Agaayyutim piksraqtaañiñik iluaqqutriğimigun.

⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim iluaqquataagun anniqsukkaungitchut savaaqahıgmiktigun. Anniqsukkaulhiñiñ auniqpata savaagmiktigun tarra anniqsugıaq Agaayyutim iluaqquataagun ilumun suunğıññayaqtuq.

⁷ Taamna taatna atuummiñıqsuq, Israel-aagmiut piññaktaagıngiñiñiğaat pakaagikkaqtin. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagıkkañiñ piññaktaagıniğaat [ilaan nalaunñasripchaqamigich inmiñi]. Atlataasrii siqquqsipkağniğaiç uummatitin suli naalağniñiğihutin Agaayyutmik.

⁸ Aglausimarıq Agaayyutim uqahani itna, “Agaayyutim isrumalguılıqsinnıgai aasrii kanjısitlaiqhutin.

Taatnaqhutin qıñitlaiğniqsut irimiktigun suli tusraatlaiqhutin siutmiktigun.

Taamna atuummiñıqsuq uvluvanunaglaan.” *Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10*

⁹ David-tuuq nipliğniqsuq,

“Niğiqpağimikni napitaulutin naniqtıllich.

Paasraaqtıllutin anasriñıuqsakkaulich.

¹⁰ Irigıkkañich taaqsilutin qıñitlaiğlich.

Tunugıkkañich piğıulığlich sakuuğimikniñ.”

Psalms 69:22, 23

¹¹ Apiqsrulğitchuña, Jew-ñuruat ayakmatruñ Christ, Agaayyutim taavru-muuna piyaqquqtınnıqpagıç? Qañaa! Aglaan navguılhata tikiutipkağniğaa anniqsugıaq Jew-ñungitchuanun. Taamna atuummiñıqsuq Jew-ñuruat siğñaliqplugich.

¹² Tarra Jew-ñuruat navguılhata tikiutipkağniğaa ikayuusriaksraq nunam iñuiñun suli Jew-ñuruat ayaiñhata Christ-mik tikiutipluğu anniqsugıaq Jew-ñungitchuanun. Maatnatarra qanutun nakuutluktıgıgısiwa ikayuusriaksraq taimanıgun iluqaisa Jew-ñuruat taputraukpata ilinjiñi Agaayyutim piksraqtaagıkkañiñi.

Agaayyutim Qiñıqtitkaa İlunñuksriñi Jew-ñungitchuanun

¹³ Pakma uqaqtuña ilipsitñun Jew-ñungitchuanun. Uqçıraqtıgıgaña Jesus-ñum Jew-ñungitchuanun, aasrii savautrıñamni savaktuña pisuqtılaaqtuña.

¹⁴ Niğıugaqtuña iñugıkkatka siğñaliqplugich. Taavrumuunaasriiñ ikayugıyaaqpalukkitka anniqsuñksrañatnun.

¹⁵ Jew-ñuruat tunutmatruñ Agaayyun, ilaa ilauraanıktuq atlanik iñuñnik. Aasriiñ sua itkisıwa taimanıgu Agaayyutim akuqtuqpagıç Jew-ñuruat? Taapkua iñugıliutitqıkkısgıai Agaayyutim, iñuktıtun añıtıqıkkauratıtun tuqtıñaruaniñ.

¹⁶ Sivulliğ qaqqıaksraq qaisaunıqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaqqıaq ipqıkkaurıq. Suli kanjıkkañi napaaqtum ipqıtıpata, taatnatuntuuq akıgıgıkkañi napaaqtum ipqıtımiut.

¹⁷ İlanjich akıqqtu napaaqtuğıksuamiñ piyakkaurut aasrii akıgıwa atlakkam napaaqtum ilıplıgu sıvulliğmun napaaqtumun. İlpsı Jew-ñungitchuani atlakkaqtatun akıqqtun ittusri. Pakmaasriiñ sayaqaaqsırusrı iñuupmiplıusrı sıvulliğmiñ napaaqtumiñ atrıqatıuamiñ taapkunanıtun Jew-ñuruatıtun.

18 Taatnaqhusri uqaviksuksraungit chusri tamatkunuuna akiqqutigun piyaqtautigun. Uqaviutiksrait chusri. Suvaata? Ilpsi iñuupkanğıtchiksi kanja napaagtum, aglaan kanjan uumapkağasri.

19 Nipliñhiñanuisuknaqtusri, “Akiqqut piyyakkaurut ilaliutitlasripluta napaagtuanun.”

20 Taamna ilumutuuruq. Aglaan akiqqut piyyakkaurut Jew-ñuruat ukpiqsriñğıhatigun. Taatnaqhusri ilaliutirusri napaagtumi takku ukpiqsriplıusri. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi.

21 Agaayyutim napaagtum akiqqui itingñiñiqpagich nagguviatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ñungit chusrii.

22 Taatnaqhusri ilitchugigiksi Agaayyutim iluaqqutriñhalu taluqnañhalu. Agaayyutim anasriññuqsagağigai tamatkua maligutchiñğıtchuat inmiñnik. Aglaan iluaqqucitağasri iñuuniaqtuiñaqapsi iluaqquataagun. Taatnangisuağupsiki pıkkauğisipmiusri napaagtumiñ.

23 Jew-ñuruat ukpiqsritqiaqsikpata Agaayyutmik akuqtutqıkkisigai. Agaayyutim pitlallapiaqñuni ilıñhiñaugai kiñumun inaatnun.

24 Ilpsi Jew-ñungit chuanı atrıaqtusri akiqqumik kipıkkauruamik atlakkamiñ napaagtumiñ ilaliutıplusriasrii napaagtullautamun, uvva taamna akiğuuñğitchaluaqtuaq napaagtullautami. Jew-ñuruat atrıaqttut akiqqumik nausuuruamik napaagtullautami, aasriñ Agaayyutim nalupqinağıluğulıttıqıkkisigai napaagtunatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa İluñjuksriñli İluqaitñun İñuñnun

25 Anıqatıumaan, kanjıqsıtqugıpsı uumiña nalunaqñuni ilumutuuruamik, kamasraaqunğıt lıusri isrumatunı lıusri. İlumutuuruuq una: ilañhiñanğich İsrail-aagmiut tikkanasriğaluaqtut. Aglaan taamna simmiğñıaqtuq iluqatın pıksraqtañuruat Jew-ñungit chuata utlautıkpata Agaayyutmun.

26 Taimanıgun iluqatın İsrail-aagmiut annıqsugısırut. Aglausımaruq Agaayyutim uqalhani, “Annıqsuqtı agğıgısıruq Zion-miñ.

Pııgısıgaa iluqaan agaayyutaiñiq kiñuvianıñiñ Jacob-ñum.

27 Tarra pııgupkich killuqsautınğich

tanığñıağıgıa sıvunniğutıgıa taıpkununja iñunñun.” *Isaiah 59:20, 21; 27:9;*

Jeremiah 31:33, 34

28 Jew-ñuruat ayanıgıaat akuqtunğıt lıuğulıusraayugaallautaq. Taatnaqhutın akitñaqtulıgñıgıaat Agaayyun pıqutıgıplusri. Aglaan Jew-ñuruat Agaayyutim inugıgıa pıksraqtaagıpluğich. Pıqpagıgıa pıqutıgıpluğulıkiqsruutni sıvullıanıtñun [Abraham-munlu, İsaac-munlu, sulı Jacob-mun].

29 Agaayyutim isrummitqıtlaıtchuq iñuktıgun tuğlukkagmıgun sulı aatchuutıgun qaisagmıgun ilınıtñun.

30 İlaatniımıma ilpsı Jew-ñungit chuanı ayakkaqsı tupıgısrunğıt lıuğulı Agaayyun, aglaan pakma akuqtıirusri ilunjuksriñıgımkı taapkuu iñuıch tupıksrıñğıhatıgun.

31 Taatnatuntuuq pakma Jew-ñuruat tupıksrıñğıt chut Agaayyutmik. Atrıpluğulı Agaayyutim naglıksrıñha ilıpsıtñımkı, ilınıtñımkı naglıgıgısıpmıgıa.

32 Takku Agaayyutim ilısimagıa iluğaisa iñuıch tupıksrısunğısılaanğatlu pıchıgıñıhatlu. Pıqutıgıpluğich ilaan qıñıqtıchukkaa ilunjuksriñli iluqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

33 İi, Agaayyutim umıalğutai uuktugnağumiñaitchut.

Puqtıutaalu kanjıqsımahalu isruıtchuq.

Kıa-unniñ iñuum kanjıqsıpchagumiñaitchıaı Agaayyutim sıvunniutai.

Unniin kanjicsiyumiñaitchaa tumaa.

34 “Kia ilisimavaun isrummataa Atangum?

Kia qaitchiñhiñauvaun algaaqsruutmik?”

Isaiah 40:13

35 “Kia-unniin qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitaksranjik Agaayyutmun.”

Job 41:11

36 Ii, Agaayyutim iñiqtağigaa suapayaaq.

Suli suapayaaq ittuñiğaaqtuq, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qanjavak taimunja. Taatnatuq.

12

Qaillusri Agaayyutmun

1 Taatnaqhusri, aniqatiumaan, Agaayyutim qinñiqtinñanikmatigut ilunjuksriñigimñik injqsruağipsi timigikkasri iñuuruañulugich tunillautigitquplugich ilaanun, ipqilluni suli quyaqnağumi ilaani. Taamnatarra savautriñiksraqsi ittuq Agaayyutikuğaiaakun.

2 Atrinjusruñaqasri iñuiñun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nu-taqtillusri isrummatigikkasri. Taatnağupsi kanjicsitlasriñiğiksi Agaayyutim pisulha ilipsigun. Suli ilisimatlasriñiğiksi nakuuruuq, quyaqnaqtuuaq Agaayyutmi suli nalaunñaruaq.

3 Agaayyutim iluaqutaagun nipliutiksraqaqtunja kisupayaamun akunnapsitñi. Isumaniagnak nakuuvagillutin ilipni. Qinñiqtuksraurutin ilipnun qanuq itilaapiaqnik. Isummatigiun qanutun ukpiqsriñiğiqatilaan aatchuusriagikkan Agaayyutmiñ.

4 Atausriukattaaqhuta timiqaqtugut aasriin taamna timi iñugiaktuamik sulliñiqaqhuni. Tamatkua timim sulliñiği atlakaagiiisigun atuğaqtut.

5 Taatnatuntuuq uvagut iñugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriğughuta timaurugut, aasriin sulliñiğughuta timimi.

6 Iluqata atlakaagiiñik aatchuusriaqaqtugut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai iluaqqutriñigmigun. Kiña aatchuusriaqağumi sivuniksriqihigmik, atuğliun taamna ukpiqsriñigmigun pigikkagmigun.

7 Kiña aatchuusriaqağumi savautriñigmik, savagli. Kiña aatchuusriaqağniğumi ilisautriñigmik, tarra ilisautri.

8 Kiña aatchuusriaqağniğumi pitchuksaagihigmik, pitchuksaagili. Kiña aatchuusriaqağniğumi aatchuiñigmik atlanun, aatchugli naliilaaglugu. Kiña aatchuusriaqağniğumi sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtauñigmifi. Kiña aatchuusriaqağniğumi naglikrsriñigmik, taavruma atuğliun quviatchaugiguni.

9 Piqpaksriñiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiun tamanna pigiitchuaq, piqpagiluguasriin nakuuruuq.

10 Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluktillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ.

11 Iqiasrusruñaqasri aglaan sakuukkitchi, suli piñiqillapiağusri irrutchipsigun savautilugu Atanguruuq.

12 Quviasrugusri takku piqaqtusri niğiukkamik. Anuqsruslusri ihuilliuğitikitpan. Agaayulusri ataramik.

13 Ikayuğlugich Agaayyutim iñui inuqsraqtuat. Tukkiqsuğlugich iglaat kiñunnapsitñi.

14 Apiqsruqsun Agaayyun nagligitqulugich tamatkua naglik-saaqtitchiruat ilipsitñik, injqsruutilugich aasriin apiqsruutisruñaqnağich Agaayyutmun anasriñjuqsaqulugich.

¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat.

¹⁶ Iñuuniaqatigiiyusrilusri. Kamanagnaisruñaqasri ilipsitñik, aasrii ilauraagilugich tamatkua suungiññasrugiruat. Iñisimatluñniasruñaqasri supayauranik.

¹⁷ Kia iñuum pimaqlukpasri akisağñiasruñaqasri killukun. Iñuuniağitchi iñuñni iħağnaqtuakun.

¹⁸ Piyumiññağniqtutillaapsitñi iñuuniağitchi qñiñuirrutillugich kisupayaat.

¹⁹ Iħauramaañ, akisaqtuğñiasruñaqasri atlanik nalaungitpasri, aglaan Agaayyutim akisağligich. Aglausimaruq, “Uvañja akisağisiruñja. Uvañjauruñja anasriññuqsairagaqtuaq [nalaunñaitchuktuanik], nipliqsuq Ataniq.”

²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqalħa itnatun, “Pimaqluktigikkan niğisukpan niğipchağlugu, imiğukpan imiqtillugu.

Taatnağuvich kanñutchakniagiñ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma niaquanun.” *Proverbs 25:21, 22*

²¹ Ki, pigiitчуamun akiñlipkaqtaqnak, aglaan akiñluñ pigiitчуaқ nakuuruakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maliğutaksrañi

¹ Iluqasri tupigiraksrağigisi kavamam añalatai. Kiñauñniñ añalatchitħaitчуq Agaayyutim qaitchiñğisuaqmani sanñimik añalatchiħiksrañjanun, suli kiñauñniñ añalatchitħaitчуq marrumani nunami sanñiqanğisuağuni Agaayyutmiñ.

² Taamna pisigiplugu kia iñuum akilñilijuqnıktuam kavamamik akilñilıqsimagaa Agaayyutim inillakkañja. Taatnaqami tikiutriraqtuq anasriññuqsautmik iñmiñun.

³ Tamatkua iñuuruat nalaunñaruakun sivuugayumiñaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisimıñ tamatkua iñuumaqluktuat. Sivuuğagısrunğitчupku añalatchisıqtaqtaq savaağıuñ nalaunñaruq aasriiħi añalatim quyagıyumağatin.

⁴ Taamna Agaayyutim savaktıgıgaa ikayuquplutin. Aglaan atuğuvich nalaunñaitчуamik iqsivıksran tarra. Añalati sanñıqtaqtaq anasriññuqsaitħasriplugu. Taamna Agaayyutim savaktıgıgaa anasriññuqsaitħasriplugu pisigiplugu Agaayyun tamatkunıñja atuqtuanik nalaunñaitчуamik.

⁵ Taatnağusri tupigiraksrağıgısrı kavamat pisigıplugik taapkuak: anasriññuqsakkauyumiñaitчumuusri, suli iħisimalusri qağrimmağıutillautapsitñi tupıksrırunı nalaunñatılaañjanik.

⁶ Tarra akiñlıurksraupıaqmıusri tax-sinik, takku tax-sıliqırit savaktıgıgai Agaayyutim savaağıpmatruñ savaaqtıñ.

⁷ Akiñlıisitchi iluqaitñun añalatırrutiqaqtuanun niğğıuqsruutıpayaañnik, akilığlugich iluqaisa tax-sinik akilığñıaqtuat, taluğilugich taluğırsrauruat suli kamagilugich kamagırsrauruat.

Pıqpakkutıliq Atlanik

⁸ Akiqsruumisruñaqnagich iñuıch qanutchıñik. Aglaan ataramik pıqpağırsrağıgıtın atlat. Iñuk pıqpaksrıruaq atlamik tupıksrıñıqsuq iluqaanik malığutaksramik.

⁹ Maligutaksrami aglausimaruq, “Killuqsagumiñaitchutin sayunahikun. Inuağumiñaitchutin kisumik. Tiglikkumiñaitchutin. Kaviuqtuksraungitchutin inuuniaqatvich suuraiñiñ.” Iluqatin taapkua tillisaurut suli iluqatin atlatlu katisrimarut atautchisun uumani: “Piqpapiyumagiñ inuuniaqatin iliptun ililugu.”

¹⁰ Piqpaktam atniatlaitchaa inuuniaqan. Taatnamik piqpaksriñiq atriqaq-tuq tupiksripmatun iluqaanik maligutaksramik.

¹¹ Taatnatun inuuruksraurusri nalaunjaruakun makunani uvluni. Atakkii annautrauligviksraqput, Christ-mun qilañmuutikpatigut, qallitluktuq pakma ukpiqsriqqaañaptikniñ. Taamna ittuq itigviksrakun iniquatun sifignigmiñ.

¹² Unnuaq nunuyasriruq. Uvluq tikiyasriruq. Taatnamik nutqautirak-sragigikput killiqihiquput pigikkaña taaqtuam suli tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriluta nakuuruamik.

¹³ Ki, inuuniaqta nalaullugu atriugich inuich pigikkañi uvlum. Uvagus pirusraungitchugut naggunaqtuakun nigihikun suli taanahikun. Ittuksraungitchuq sayunahiq suvaluhiglu, naaga anuyahiq siqñatuahiglu.

¹⁴ Aglaan inuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqağitchi atanguruamik Jesus Christ-mik, ajalatisrunaqasri kaviugutaiñun kanjiruapsi.

14

Upyaktuiñak Atlanik Inuñnik

¹ Akuqtugumagiksi sayailuqtuuaq ukpiqsriñigmigun uqavaaqatigisrunaqnagu ukpigikkañanik.

² Iñajich inuich ukpiqsrirut nigihiañiñuniplutin qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlat inuich ukpiqsriñhat sayaitmata ilinich ukpiqsrirut nigihiañiñuniplutin nauriañiñanik.

³ Taamna nigihiañiñuniruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruk-sraungitchuq nakuutluñniñun nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuuaq taatna isrumaruksraungitmiuq niqituqtuuaq nalaungiñiñilugu, takku Agaayyutim akuqtugniğaa.

⁴ Atanniñiaqtaksraingitchiñ atlam savaktaa. Qaukhan sivunniğisigaa nalautmagaan naagaqaa nalaungitmagaan. Ilaa nalaunjaruamik savaaqat-lagisiruq takku Agaayyutim nalaunjaruamik savaaqatlapkağisigaa.

⁵ Inuk isrumaruq atausriq uvluq nakuutluñniplugu atlaniñ uvlumiñ. Atlamli isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. Inullaak isrummatmiktigun nalupqisrunigiglik nalaunjaruamik savaaqatqitlaağmiknik.

⁶ Inuk isrumaruq atausriq uvluq pitluktuauñplugu atlaniñ uvluniñ kamakutigigaa pisigiplugu Agaayyun. Taatnatuntuuq nigiruam qanusripayaamik niqinik kamagigaa Agaayyun, takku qaitchipuni quyyatmik Agaayyutmun, aasriipsuuq nigiruam naurianik kisiitnik kamagipmigaa Agaayyun quyyaviğiplugu.

⁷ Nalliqtutunniñ inuutlaitchuq inmiñun unniñ tuqqutlaitchuq inmiñun.

⁸ Uvagus inuunñapta inuuruqut quyalisukhugu Ataniq, suli tuqugupta tuq-niaqmigut Atanikun. Inuu'apta suli tuqu'apta pigigaatigut Atangum.

⁹ Taatnaqhuni Christ tuquruq aasrii anjipkakaupluni tuquhigmiñ. Inuutqisusq ataniğitqupluni iluqaitñun tuquranun inuuranunlu.

¹⁰ Suvaatami atanniqsuiñiağapich aniqatipnik nakuutluñniplutin ilaaniñ? Uvagus qichaqsagumarugut sivugaani Agaayyutim, aasrii ilaan atanniğuta iluqata.

¹¹ Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani,

“Nalupqinaisalanaatun iñuutilaagma, nipliqsuq Ataniq,
kiñapayaat putkisirut sivuqqamnun,
aasriiñ iñupayaat kamagisigaatja.”

Isaiah 45:23

¹² Atausriukattaaguta kiggutiksraqaqtuksraugisigikput Agaayyun
[savaagikkaptigun].

Atlat Killuqsagtinagich

¹³ Taatnamik nutqautiraksraqigikput atanniqsuutiqiput avatmun. Aglaan isrummatigiraksraqigikput putukkirviuruksraungiliqput sulii aniqatiptiknik killuqsagtitchiragingihiksraqputlu.

¹⁴ Itluna atannamni Jesus-mi ilisimagiga niqipayaam nakuulha. Aglaan iñuum nalaunjaigumiuñ taamna tarra ilaani nalaunjaitchuq.

¹⁵ Atniñigupku aniqatin nigikkapkun tuvranñiñigñ tumaa piqpaktam. Piyaqquqtaqnagu ukpiqsriñha nigikkapkun nalaunjaingitpagu. Itqagilugu una, Christ-ñum tuqutipmigaa aniqatin.

¹⁶ Uqautigipkaqnagu atlanun pigiññilugu nakuuruq ilipni.

¹⁷ Anjaayutaani Agaayyutim niqilu imiglu suksraungitchuk, aglaan nalaunjasripkakkaulikun Agaayyutmi qinuiññaqaqtugut quvianaqaqhutalu Ipqitchuakun Irrutichikun.

¹⁸ Kiñapayaq savautriruq Christ-mik taatna quyaqnaqtuq Agaayyutmi, sulii ihaugisigaat atlat iñuich.

¹⁹ Ki, pisuqtılaaptikni iñuuniaqta qinuiññakun sulii sayyillaagutiluta avatmun ukpiqsrihikun.

²⁰ Nigilipkun niqimik suksraungisitnagu savaana Agaayyutim. Nigiruni iluqaitñik niqinik nakuuruq, aglaan nalaunjaitchuq kiña iñuk killuqsagtinapku.

²¹ Nalaunjaruq niqitungitchuni taanjanagitchuni lu sulii piñgitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiñakkananik aniqatvich.

²² Ukpiqsriñhiñ qanupayaq inniqpan, nalupqinairsuruq akuqtuyunalha Agaayyutmi. Iñuguuq quvianamiuruq patchisingitchuaq inmiñik ihaugikkañmiguñ.

²³ Aglaan iñuk nalupqisruktuq patchisauruq nigigumi, takku ukpiqsrihikuangitchuq. Supayaq ukpiqsrihikuangitchuaq, tarra killuqsautauruq.

15

Maligluq Jesus Christ-ñum Urrakusrautaa

¹ Uvagut sayakturuani ukpiqsriñhaptigun ikayuñniaqtaksraqigivut tamatkua sayaitchuq pilguirrutinjisigun, quyaliniasrunaqata uvaptiknik.

² Atausriukattaaguta quyalinñaqlavut iñuuniaqativut nakuuliksranaatnun, sayyillaagniaqlugich ukpiqsriñhat.

³ Taatnatuntuuq Christ iñuuniaqami quyalinñiangiññiqsuq inmiñun. Itna Agaayyutim uqañhum nipliutiginña, “Iñuich pisañapmatin, Agaayyuuñ, atniagañgigaatja.”

⁴ Qanusripayaq aglausimaruaq qaaniqsuami aglausimaruq ilisautisrukhuta nigiuqaqpluta anuqsrukunlu pitchuksaagutigunlu aggigaqtuq uqañhaniñ Agaayyutim.

⁵ Anuqsrukunlu pitchuksaagunlu aggigaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayyuruñ Agaayyutmun iñuuniaqatigutqplusri qinuiññakun malinñapsitñi Christ Jesus-mik.

6 Taatnaġpasi iluqasri piqatigiiksitkisirusri, aasriiñ atautchisun kamak-sruġisigiksi Agaayyun aapagikkaña atannapta Jesus Christ.

Iluqaġminj Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

7 Christ akuqtuġaasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavru-muuna qiñiqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim.

8 Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ñuruat qiñiqtitqatqalugich ilumutuulhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-ñuruat sivullianjitiñun

9 suli Jew-ñunġitchuat qaitchitquplugich nangautmik Agaayyutmun ilunñuksriħhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqaħhani, “Quyagisigikpiñ akunġatni Jew-ñunġitchuat.

Atuġisiruña quyyatinik atigikkagnun.” *2 Samuel 22:50; Psalm 18:49*

10 Uqaħiq nipliġniħisusquli,

“Ilipsi Jew-ñunġitchuani, quviasruqatigaġitchi Agaayyutim iñuiñik.” *Deuteronomy 32:43*

11 Uqaħiq niplitqinħisusq,

“Iluqasri Jew-ñunġitchuani quyyasriun ataniq. Iluqasri iñunñi atuġitchi quyyatinik ilaanun.” *Psalm 117:1*

12 Isaiah nipliqmiñisusq,

“Kiñuviana Jesse-m agġiġisiruq anjalatchityaġuni Jew-ñunġitchuaniq. Ilaa pisigilugu Jew-ñunġitchuat piqagisirut niġiukkamik.” *Isaiah 11:10*

13 Iniqsruqtuña Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niġiukkamik immiquplusri quvianapayaamik suli qiñuiññamik tunñallapsigun ilaani, aasriiñ sanñiagun Ipqitchuam Irrutchim niġiugaqsi ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

14 Aniqatiumaan, nalupqigingitchiga imaqaħiqsi nakuuruamik. Iħisimagiga piqaħiqsi kanjicsimmatipayaamik aasrii ħisautritlasripluħri avatmun.

15 Aglaan aglaaġigitka ħisauttutigikkatka ilipsitiñun itqaġitquplugich. Aglak-tuña taluqsrautaiqħuña Agaayyutim ħuqaqutaagun qaisanagun uvamnun.

16 Christ Jesus-ñum savaktigitqugaaña Jew-ñunġitchuani. Ilaan ħisautritqugaaña tusraayugaallautaq tamatkunuña tuniħħautigitquplugich akuqtuyunaglugich Agaayyutmun, ipqisillugich Ipqitchuam Irrutchim.

17 Taatnaqħu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriħiġa pisigiplugu Agaayyun.

18 Uqautigisigigiga kisan Christ iñiqsiruaq uvapkun sivulliutlasripluħña Jew-ñunġitchuaniq tupiksritlasriplugich Agaayyutmik, ami nipliutitgikkapkun suli ħitchuqqutitigun

19 suli quvinqaqtuatigun suli sanñiagun Ipqitchuam Irrutchim. Qu-ħiaqtuagigiga ħluqaallapiaq tusraayugaallautaq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miñ ħlyricum-munaglaan.

20 Ataramik quliaqtuagisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iñunñun tus-raanġitchuaniq Christ-mik. Uvvatakkun nappaiñiaġunġitchuña savaamik at-lam iñuum aullaġniħanikkaħaniq.

21 Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqaħhani,

“Tamatkua sivuani uqautraunġitchuat ilaanik qiñiġisirut. Suli tamatkua sivuani tusraanġitchuat ilaanik kanjicsisirut.” *Isaiah 52:15*

Paul Sivunniqsuq Rome-mugħhuni

22 Taamna pisigiplugu iñuġiaqtuami uvunñanunaglaan nutqaqtitakkauruña tikiññiaħħamni ħlipsitiñun.

²³ Aglaan pakma quliaqtuagviksraiguti'ama makunani nunaqqiñi suli iñugiaktuani ukiuni tikitchukkaluaqapsi.

²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksağuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriiñ aquagun ikayuñhiñaugipsitñja Iğlauniaguma.

²⁵ Pakma aullağniaqtuñja Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim iñui taamani.

²⁶ Ukpiqsriruat Agaayyutmik Macedonia-miļu Greece-miļu quviasruñiqsut qaitchiplutinj maninjñik ikayuqsaqługich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi.

²⁷ Taapkua piyumaagñiqsut takku akiqsruummiplugich Jew-ñuruat. Jew-ñungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriañjatnik Jew-ñuruat. Taatnaqhutinj ikayutaksrağigaich Jew-ñuruat suurağmiktigun.

²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aachtuutigikkanjich ilinjitñun. Taatnaqqaagłuñja aullağisiruñja Spain-mun, aasrii iğlilamni apqusraallakkisigipsi nayuqtuallagağusri.

²⁹ Iisimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisilığa Christ-ñum kamanaqtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaan, pisigilugu ataniq Jesus Christ suli Ipqitchuaq Irrusriq piqpakkütipkakkanjasri avatmun, injigipsi ikayuqupluñja savaamni itqagilunja agaayullapsitñi Agaayyutmun.

³¹ Agaayyumausri annamaaquluñja ukpiqsriñğitchuani Judea-mi. Agaayyumausripsuuq taamna ikayuun tikiutiniakkaga Jerusalem-mun quyaqnaqulugu Agaayyutim iñuiñi taamani.

³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugluñja ikayuusriaqagağluñja nutaqtirrutmik ilipsitñiñ, Agaayyutim pitqukpañja.

³³ Agaayyutimtuq qaitchirağaqtuam qitñuiññamik nayuğumalisi iluqasri. Taatnatuq.

16

Paul Tuyuqtuq Nayaanñjanik Ukpiqsriruanun

¹ Uvvauna uqautigigiga ilipsitñun iħuagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa agaayyuvium Cencreae-mi.

² Akuqtuğumagiksi Agaayyutim iñuiñ akuqtuiruksraulhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuqsımagañja suli iñugiaktuat iñuich.

³ Tuyuqtuñja nayaanñjanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaqatigikkakka Christ Jesus-kun.

⁴ Sugingiqługu iñuuħiqtik annautimagaatñja. Taatnaqługik quyal-lapiağikka, suli iluqatinj ukpiqsriruat agaayyuvinjñi Jew-ñungitchuat quyağillapiağaittuq.

⁵ Tuyuqtuñja nayaanñjanik ukpiqtuanuruanun katirağaqtuanun tupqakni. Tuyuqtuñja nayaanñjanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunañani Asia-m malığuaqługu Christ.

⁶ Tuyuqtuñja nayaanñjanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi.

⁷ Tuyuqtuñja nayaanñjanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiq-taupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamanaqtuagigaik ukpiqsriruanjuqqaqtuak sivumni.

⁸ Tuyuqtuñja nayaanñjanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun.

⁹ Tuyuqtuñja nayaanñjanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun.

10 Tuyuqtunja nayaanjanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqsririhgimiñi] qiniqititkaa ilumutun piqpaksrilhi Christ-mik. Tuyuqtunja nayaanjanik iluqaitñun qitungaiñun Aristobolus-ñum.

11 Tuyuqtunja nayaanjanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitñun qitungaiñun Narcissus-ñum pigikkanun Atangum.

12 Tuyuqtunja nayaanjanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak agnak savaktauruak Atanigmun. Tuyuqtunja nayaanjanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Atanigmun.

13 Tuyuqtunja nayaanjanik Rufus-mun ukpiqsriruanjullautuamun atanikun, suli aakanun; taamna aakaupmiuq uvannun.

14 Tuyuqtunja nayaanjanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilinjitñiittuanun.

15 Tuyuqtunja nayaanjanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim iñuiñun taraniittuanun.

16 Paglatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. Iluqagminj ukpiqtuanjuranj Christ-ñum tuyugaasri nayaanjanik.

Ilammigutit

17 Aniqatun, qaunagipiaqugipsi iñunjik akilligijisitchiraqtuaniq suli ihuiliuqtitchiruanik atlanik ukpiqsrilhatigun. Akillilijisimagaat ilumutun ilisauttun ilisauttusriaqsi. Piisimaagitchi ilinjitñiñ.

18 Taatnatchich iñuich savautriñgitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriñhiñaqtut inmiknik pisuhigmiktigun. Uqallautagutitigun uqayusraagutitigunlu kinnitchiñiñaqich iñuich naluruat ilumutuuruamik.

19 Iluqagminj ukpiqsriruat tusraagaasri tupiksriñiplusri. Taatnaqlunja quviasrullapiaqtunja ilipsigun. Iisimallautaqugipsi nakuuruuq suli piisimaagugipsi pigiitchuamiñ.

20 Taatnagupsi Agaayyutim tikiutruruam qinuiññamik qilamik akiilillapiagisigaa tuungaq. Ihuuqqutaan atannapta Jesus-ñum nayuglisi.

21 Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaanjanik, ukuaptuq ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater.

22 Uvanja Tertius, aglaktunja uumiña tuyuutaanik Paul-ñum. Tuyuqtunja nayaanjanik ilipsitñun Christ-kun atanikun.

23 Gaius-ñumlu tukkuqikkaqma iluqagminjlu ukpiqtuanjuruat tuyugaasri nayaanjanik. Taatnatuntuq Erastus suli aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaanjanik. Erastus ilirakuviuruq uvani nunaqqimi.

24 [Ihuuqqutaa atannapta Jesus Christ nayuglisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayuliglu Nangauñlu Agaayyutmun

25 Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makittaagiksitlagaasri ukpiqsrilipsitñi tusraayugaallautakun quliaqtuagikkapkun. Taamna tusraayugaallataq Christ-kun kanjicsiñaitchuaq taimani,

26 aglaan pakma ilitchuqnaqsiruuq suli nalunaiqlugu ilitchuqipkakkauruq iluqaitñun iñunñun ukpiliguplugich aglaanjisigun sivuniksrigirit tuvraqhugu tillisaagun isruitchuam Agaayyutim.

27 Kisanun isrumaturuamun Agaayyutim illi kamañun qanjavak taimunja Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-aġmiunun

1 Uvaŋa Paul, aġlaqatigaqtuŋa Sothenes-mik aniqatiptiknik. Agaayyutim piksraqtaagīgaaŋa uqġiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus.

2 Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuutinik ilipsitñun Corinth-miittuanun, ukpiqtuŋuruanun Agaayyutmun. Iñugiliutigaasri Agaayyutim ipqiqsipkaqhusri Christ Jesus-kun, ilaġiplugich iñupayaat nanipayaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun.

3 Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqquutilaŋniaglisi suli tutqiksilsuri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

4 Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii iħuaqqutigaasi Christ Jesus-kun.

5 Piqatauħaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunallapiaq supayaakun, uqautriħipayaapsigun suli ilitchuġiħapsigun.

6 Uqaliq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitñi, atakkii iñuutchisi atlaŋŋuħutin,

7 piqaqhusri qanusripayaamik aachuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqiħipsitñi sagviħksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum.

8 Ilaan qaunaginiaġasri ukpiqsriħapsigun isruanunaglaan, patchisaillusriasriħ agġiqpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni iñupayaanik.

9 Agaayyun tuniqsamaruq tuħtuqtiġikkaqsi piqatautquplusi iġñiġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atiŋirrutinich Ukpisriruut

10 Aniqatiumaan, inġiġipsi saŋŋiqalħagun atanipta Jesus Christ anġusrimaaquplusri avgummetaiġusriħ suli atausiŋŋuqatigiħapsigun isrummatipsitñi suraġalħapsitñiħ.

11 Aniqatiumaan, ilaŋisa iñuich Chloe-ŋum ilaiñ nalupqinaiqħuq uqautigaatŋa qapiqsigiħtraġniħapsigun [tillisaipsigun uvamniñ].

12 Nipliutigiħkaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqagtut “Paul-kuaqtuŋa,” atlat “Apollon-kuaqtuŋa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuŋa” naagaqaa “Christ-kuaqtuŋa.”

13 Qanuq pivisi? Christ avgumayumiñaitchuq! Uvaŋa Paul, aasriñ kikiaktuutrauyumiñaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptakkaungitchusri maliġuaqsiutisukhusri uvamnun!

14 Paptaaġikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriñ quyagiga Agaayyun paptaaġiħiħa atlamik nallipsitñik.

15 Kiñaaniiħaasii nipliġumiñaitchuq paptaakkauniluni attapkun maliġuaqsiutisuguni uvamnun.

16 Aa, paptaaġigaluqmiuŋa tupiqatiniħnik Stephanas-ŋum, aġlaan atlakun naluruŋa kimik paptaaġitniħimnik.

17 Atakkii Christ tiliñġitħaŋa paptaaqsityaquluŋa aġlaan quliaqtuagitquplugu tusraayugaaġiksuaq. Quliaqtuagigupku tusraayugaaġiksuaq puqutaagun iñuum, ilipsi aġlakmatun, tarra Christ-ŋum tuqulħa sannigutami ilmun saŋŋiqagumiñaitchuq.

Agaayyutim Qiñiħnaqtikaa Saŋŋiñi Puqutniħ Christ-kun

18 Quliaqtuaqaliq tuqulhagun Christ-ŋum pisigiplugich iñuich killuqsautinich suutnaunġitchuq tamatkununja tammaummiranun, aglaan taamna quliaqtuaqaliq sanġigigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaagtuanun.

19 Atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiġaanji itna, “Puġiutaat isrumaturuat piyaqquġisigigaa, suli piiqsillugich kanġisimalhat ilisimaniraaguurat.”

Isaiah 29:14

20 Taamna taatniinniġpan suniaġniġpat isrumaturuat iñuich? Suniaġniġpat puġiksaat ilisautrit? Suniaġniġpat tamatkua qapiqsailiralguruat? Agaayyutim nalupqinaigugaa puġiutaat nunam iñuiñ puġiillapialhat.

21 Agaayyun ilmun isrumaturuq ilisimaniqsuq nunam iñuiñun ilitchuġiyumiñaisilaaġmiñik inmiñ puġiutmiktigun. Taatnamik Agaayyutim sivunniġigaa anniqsugiaqługich iñuich ukpigikpatruñ tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq suuknaunġitchuq iñunjiñun nunam.

22 Jew-ŋuruat inġuurut nalupqinaigutitquplutin quvinqaqtuanik, Jew-ŋunġichuatli kiggutiqatlasrukhotin puġiutmiktigun.

23 Aglaan uvagut, quliaqtuaġigikput Christ kikiaktuutrauplugu. Taatnasriq quliaqtuaqaliq Jew-ŋuruanun piñailutaġiniġaat aglaali Jew-ŋunġitchuanun kinnaunġigautauñiqsuq.

24 Aglaan Christ-kun Agaayyutim qinġititkaa sanġiñi puġiutniñu tamatkununja Agaayyutim tuqłukkanjiñun, Jew-ŋugaluñjaġmiñ suli Jew-ŋunġitchaluanġaġmiñ,

25 atakkii kinnaunġitaa Agaayyutim isrumatultuqtuq iñunjiñ, suli sayaiñha Agaayyutim sanġiqatultuqtuq iñunjiñ.

26 Aniqatiumaan, isrummatigisiun qanusriutillaqsi tuqłukkaukapsi ukpiqsriuatquplusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuanġunġitchut anjalatchisiqanġitlutinlu umialguruanġunġitlutinlu.

27 Agaayyutim piksraqtaaginiġai puġiitchuanji nunam qanuġviiquplugich isrumatuniraagtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuq sayaitchuanjiñik nunam kanġutchaktitchaqługich sayakturuat.

28 Aasrisuli piksraqtaaginiġai iñuich kamananġitchuat marrumani nunami nagġuġikkauruatlu suunġillagutititchaqługich kamanagniraaguurat iñuich.

29 Taatnamik kiñanniiñ iñuk uqavigaagumiñaiñiñiqsuq Agaayyutim sivuġaani.

30 Agaayyutim atausriñnuqasiutipkaġasri Christ Jesus-mun, puġitiguqtuq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qinġititkaa puġiutni Christ tuqupman piqutigiqluta anniqsugiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunġasriпкаaatiġut suli iñugiliutipkaġaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasuġaatigut killuqsautaiqhuta.

31 Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpiġaanjani, itna, “Iñuum uqavigaagukkumi kamaksruġliun atangum iñiqtaja.”

2

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sanniġutami

1 Aniqatiumaan, uvañja tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuaġigigaa Agaayyutim tusraayugaagiksuanja nalupqinaiqługu atusunjaqnañja uqahiġnik kanġisitñilaisapsitñik.

2 Sivunniqsunja nayuutilamni ilipsitñi quliaqtuaqakunja Jesus Christ-hiñamik tuqqutaulhaniglu sannigutami.

3 Ilipsitñi itnama sayaitchunja, iqsipłunjalulu suli uuliksiplunja.

⁴ Quliagtuagama maliksuaqusaangitchipsi iñuich puqituaatigun, aglaan uvapkuaglugu Ipqitchuam Irrutchim uqautigaasri nalupqinaiqługu sanñiñi.

⁵ Quliagtuagtuña taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim sanñiagun puqitutingisanjatigun iñuich.

Agaayyutim Puqituaa

⁶ Iisautrisuugaluağmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitchuanun ukpiqsriñigmikni. Aglaan tamanna isrumattun ingitchuq ukpiñaitchuanin naagaqaa sivulliuqtaiñiñ nunam suksraungigñiaqtuaniñ.

⁷ Aglaan isrumattun uqautigikkaqput Agaayyutim nalunaqtuaq isrumattutigigaa iñuich nunam kanjqsitłaisanjat. Agaayyutim sivunniutigigaa, sivuanimma nunamik iñiqsigaluaqani, piqatautlasriñiağnipluta ilaan kama-nautmiñ.

⁸ Nalliataunniiñ marruma nunam analataisa kanjqsimanğitchaat, takku kanjqsimanigumitruñ kikiaktuutinayaitchaat ataniq Jesus Christ kamanau-tiqagtuag atriplugu Agaayyun piqagmatun.

⁹ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani taapkunuuna kanjqsitłaitchuatigun, itna,

“Sut iñuum tautuksimaisanji
unniñ tusraamaisanjiłu
unniñ isrummatigitłaisanjiłu,

taapkua Agaayyutim itqanaiağai tamatkununa piqpagirimiñun.” *Isaiah 64:4*

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummigñigai uvaptiknun Ipqitchuakun Irrutchigmigun. Ipqitchuam Irrutchim ilisimagai supayaat, suvaluk nalunapiğataqtuat Agaayyutim pigikkani.

¹¹ Atakkii kia-unniñ ilisimanğitchaa isrummataa atlam iñuum. Kisimi iñuum irrusrian ilisimagaa isrummatni. Taatnatun kia-unniñ ilisimanğitchaa pigikkani Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim.

¹² Ukpiqsriřuagugapta akuqtuiñgitchugut irrusrianik nunam iñuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria agğigñiqsuq uvaptiknun ilitchuğitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiilaanik aatchuutaiñik uvaptiknun.

¹³ Uqagapta Agaayyutim nalunaqtuañanik uqanğitchugut iñuich puqituaatigun aglaan ilisaisriaptigun Irrutchimiñ, aasriñ Ipqitchuam Irrutchim satqummigñigai ilumutuuruat nalupqinaiqługich iñunun piqagtuamun Ipqitchuamik Irrutchimik.

¹⁴ Iñuum piqanğitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunñaviqagtuamlu isrumattutmiñun kanjqsitłaitchai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkani. Tamatkua isrumatuitchuanurut ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim puttqsriřkağniğai.

¹⁵ Iñuum puttqsriřkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik kanjqsitłasriřağigai supayaat, aglaan atlat iñuich atanniyumiñaitchut ilaanik atakkii kanjqsitłaitchaich sut ilaatun.

¹⁶ Atakkii Isaiah-unniñ sivuniksriğiri apiqsruaniktuq, itna,
“Kiami ilisimavaun isrummataa Agaayyutim,

suli kia ilisautitlavaun?”

Isaiah 40:13

Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut ilisimapluta isrummataanik Christ-jum.

¹ Aniqatiumaan, uqautrilguitchuḡa ilipsitñun uqautripmatun iñuḡmun ir-rutchikuaḡiaqtuamun. Uqaqatigiqqaaqapsi iñuuniaḡaqtusri puqiuḡipsigun iñuktun kanjigruaqaqtuaton suli aniqammiuratun ukpiqsriḡiḡmiñi.

² Iñisauttutiga miluñhiñatun ittuḡ niqipiaturun iḡitluni takku isilḡaḡuqsimaitlusrisuli kanjqsitlailtusriḡu. Pakmaunniñ piyumiñairgaqtusri,

³ takku ukpiqsriuanḡaluanḡapsi kanjigruaqaqaqtusrisuli iñuuniaqhusriḡu iñuktun iñisimaḡitchuatun Christ-mik. Killuqsrisiqagupsi avatmun uqavaaḡutilusriḡu kanjigruaqaqaqtusri suli aullasriqaqtusri iñugruñatun.

⁴ Tarra ilari nipliqsuḡ, “Paul-kuaqtuḡa,” suli ilañatsuli “Apollos-kuaqtuḡali.” Taatnaḡupsi kanjigruaqaqaḡniqsusisuli.

⁵ Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvanalu savaktaulhiñiaqtuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsipluḡsri. Agaayyun qaitchiraqtuḡ uvaptiknun savaaksraptiknik iñullaḡuḡpluta.

⁶ Quliaqtuaqama iñuktun nautchirriuruatun ittuḡa, Apollos-suli iñuktun imaqtigiruaturun ittuḡ. Aglaan Agaayyutim naupkaḡaḡigaa ukpiqsriḡiḡsi.

⁷ Iñuk nautchirriuruaq iñuglu imaqtigiruḡ qulliuḡitichuk. Kisimi Agaayyun qulluruḡ atakkii naupkairaqtuḡ.

⁸ Uvva iñuk nautchirriuruḡ suli iñuk imaqtigiruḡ atiruk savautriḡhakni, aasriiñ iñmikkullaa akuqtuḡigisirik akiññaaktsraḡmiknik savaallaamiktigun.

⁹ Agaayyutim piqatigiiḡsitluta savaktigigaatigut. Ilipsiḡi Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupigipmigaasri.

¹⁰ Isrumaturuatun tuppiuḡtitun, malikhḡu iñuaqutaa Agaayyutim uvam-nun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriḡipsitñun. Atlas nappairut qaanjanun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iñullaa qaunagiruksrauruḡ qanuḡ nappaisilaḡmiñik.

¹¹ Taamna nappaiviliutauruḡ ilipsitñi Jesus Christ-ḡuruḡ-tarra. Kiñaunniñ iñuk iliriniḡitichuḡ atlamik naagaqaa pitlukuḡamik nappaivinmik taavrumakḡa nappaiviliutauruamiñ.

¹² Kiña iñuk nappaitlaruḡ taavrumuḡa nappaivinmun atuḡlugich akisuruat sut maqtulaitchuat naagaqaa atuḡlugich akiisuurat sut maquyaruat.

¹³ Iñupayaam savaaḡa satqummiḡñiaqtuḡ nalupqinaḡlugu uvluani atanni-iviksram. Taavrumani uvlumi iñullaam savaaḡa uukuḡkaugisiruḡ iknikun ilitchuḡipkaḡlugu qanutchiutlaaḡa.

¹⁴ Tarra iknigum ikingitpagu iñuum nappakkaḡa nappaiviliutauruamun akuqtuḡisiruḡ akilusiaksraḡmiñik.

¹⁵ Iknigum ikiniaqpagu iñuum nappakkaḡa nappaiviliutauruamun taavruma savaaḡa suksraunḡigisiruḡ, aglaan anniqsukkaugisiruḡ tigulikkaupmatun ikualaruamiñ iknigmiñ.

¹⁶ Nalupqinaitchuamik puttusrimarusri Agaayyutim iñuutilaanḡanik ilip-sitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpañatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutiḡluni ilipsitñi.

¹⁷ Kia iñuum piyaqquḡumiuḡ taamna Agaayyutim agaayyuvikpaḡa, Agaayyutim suksraunḡiḡniḡmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpaḡa ipqitchuanuruḡ. Ilipsiasriñ Agaayyutim agaayyuvikpaḡi-gaasri.

¹⁸ Kiñaunniñ sagluḡinani iñmiñik. Kiñapayaḡ akunnapsitñi isrumatu-niraḡuuyumi marrumani nunami ilitchuḡiqqaaḡliuḡ naluluḡtilaani puḡiu-tinikkuamquḡi isrumattutaanik Agaayyutim.

¹⁹ Atakkii puḡiutaat ukpiñaitchuat suñiḡlaurat Agaayyutmi. Agaayyutim Makpiḡaanḡani aglausimaruḡ, “Anuragigai isrumatuniraḡtuat iñuich pitqik-suḡautaatigun.”

20 Aasrii aglaksimapmiuq, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraaguuruat isrummatinjich suksraungisilaanaj.”

21 Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi—

22 Paul-lu, Apollos-lu, Cephass-lu, mannalul sulil nuna, iñuugliglu sulil tuquqilq, pakmalu ittuat sulil tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi.

23 Aglaan ilipsi Christ-ñum pigigaasri, Christ-aasriiñ Agaayyutim pigigaa.

4

Christ-ñum Uqqiraqtai

1 Taatnamik iñuich isrummatigiraksrağigaatigut savaktauniluta Christ-mun sulil Agaayyutmun quliaqtuaquniluta nalunaqhutin ilumutuuruaniñik.

2 Aasriiñ niğiuginaqtuq iñuum savaktauruum tuniqsimaruksrautilaana savaamiñi.

3 Qanutchiupluna savaktauvik? Sugingipiağiga sivunniğagupsitna unniñiñ atlat iñuich pikpatna. Sivunniğangitchuñaanñiñ uvamnik.

4 Ilisimagiga killuliliqinğilğa, aglaan taamna nalupqinağigutaungitchuq patchisailaanuniluna. Taamna atanniqsuñiaqtuq uvamnik, ilaa Atanguruuq Agaayyun.

5 Taatnamik uqaqasri iñuk patchisaunilugu sivuani atangum agğigviksrajan. Sagvigisigai iluqaisa iriqsimaruanj taaqtuam sulil salapqiglugich iñuich nalunaqtuakun sivunniğutinjich. Taranasriiñ Agaayyutim iñullaa nangagisigaa.

6 Anigatiuamaan, pisigiplusri uvamniglu Apollos-miglu atrikusautiqaqtuna. Iitचित्पुगिपि uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunginñiplusri iñunmik nakuqsitluglugu atlamiñ iñunmiñ akunnapsitni, tuvraglugich ilisauttutigikkaña aglausimaruuq Agaayyutim makpigaanji.

7 Naaga nakuutlukkasugivich atlaniñ? Supayaag pigikkan aatchuusriagigiñ Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuağinigupku suvaata uqavigaaqpich piññaktaağipmatun iliplugu?

8 Isrummatiqagñiqsusri piqaaninñiplusri supayaamik. Aatai, uialgunivisi! Isrummatiqagñiqsusri anjalatitun iliplusri kamanatunñiplusri uvaptikniñ ilisautriiptikniñlu. Ki anjalathisitchi. Taatnaaninñigupsi uvaguttuug anjalatchiqataulasriñhiñaupmiugut ilipsitni.

9 Ilaatni isumaragtuna Agaayyutmun inillanñipluta uqqiraqtauruaguut nikanagtuatun ilipluta. Irrutikkaurugut savvaqłuktitun tuqquatauyasriruratun iñupayaat takkuatni, qiniqsittaalutipluta isragulijnun iñunñunlu atunim.

10 Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai qanutun ilisimmatiqagñiaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitchugut, aglaan ilipsi apai sayaktuniaqpat! Nangagñiapayukmiragigaasri, aglaan uvagut nagğugikkaurugut.

11 Pakmanunaglaan niğisuksiurugut imiguksiuplatalu, atnuğaaluktuqmiugut, anallaqłuktakkaupmiugut, aimmiuraagviitmiugut,

12 iñuuniurağniaqmiugut sakuukhuta argaptiknik. Uqamaqłuttraukapta piliusriaaquragigivut; nagliksaagtitaukapta iglutuğagigivut;

13 sanjutmatigut iluaqquতিরagigivut. Pakmanunaglaan iñuich iligaatigut suaqluğagviatun nunam, sulil iñupayaam igitchivigiragigaatigut puyaagrupayaamik liilaa.

14 Kanñusraaqsangitchipsi aglakama tamatkunina, aglaan isilğiqsuğukkipisi piqpaksripmaptun qitunğamnik.

15 Iļisautriqāgnīgupsuunniīn Christ-kun ksilgūnaitchuanik piqalhiñiaqtusri atautchimik iñuņmik ittuamik aapaupmatun ilipsitñun. Christ Jesus-kun aapagiliutigipsitja ukpiqsriaqskapsi quliatqtaqqaqama tusraayugaagiksuamik Christ Jesus-mik ilipsitñun.

16 Taatnamik pitchuksaagipsi tuvraquplunja.

17 Ikayugūkhursi Timothy tuyugīgiga ilipsitñun, iğñīgipmatun piqpagikkağa suli tuniqsimaruaq Agaayyutikun. Itqaqtinniağaasri qanuq iñuuniaħammik Christ Jesus-kun suli iļisautigikkammik ukpiqtuanjuruuanun agaayyuvinjñi naniliqaa.

18 Iļasri arguanjauraaqtut tikiññiangiññasrugiplunja ilipsitñun.

19 Aglaan akuniisruņaqnaņa tikiññiağipsi, Agaayyutim pisuliğikpagu. Iļitchuğiniağitka arguanjaruat iñuich qanuq uqāguutilaanjatnik sanņjaqmagaaņatniglu Agaayyutmiñ.

20 Agaayyutim iñuk aņalatnamiuņ uqautchiļhiñakuunğitchuq aglaan ilaan sanņjağun.

21 Susukpisiimi? Utlautitquvisikņa tatapsağiağusri, naagaqaa piqpak-sriļikun piisaanğihikunlu?

5

Atlatuħat Ukpiqsriuru

1 Uqautigipmigaat sayuņaliq akunnapsitñi iñuk atugaqqsimanipļugu aapami nulianjanik. Jew-ņunğitchuatunniīn ilitqusriğiginğitchaat taatnasriq atlatuliq.

2 Suvaata arguanjavisī? Aliasruutiqaqtuksraugaluagtusri ilipsitñik. Antichiuņ taamna iñuk atlatuqtuuaq akunnapsitñi.

3 Uvaņa nayuutingitchaluņņagma ilipsitñi timipkun, nayuutiruņa ir-rutchipkun. Atannianikkiga taamna iñuk killiqiri. Atannīgiga nayuutipiaq-matun iliplunja ilipsitñi.

4 Katigupsi atqagun atannapta Jesus Christ-ņum nayuutiniaqtuņa ilipsitñi ir-rutchipkun.

5 Sanņjağun atannapta Jesus Christ-ņum qaisaksrağigiksi taamna aņun tu-ungağmun piyaqquīñiaqtuamun taavruma timaanik. Aasriļi killiqirim irrus-ria anniqsugisuruq uvlumi atanigput atanniiñiaqpan iñupayaanik.

6 Uqavigaaħiqsi nakuunğitchuq. Iļitchuğisruknağiksi mikiruuram puvlak-sautim puvlaktitçitlaha iluqaan qaqqiaksraq. Taatnatuntuuq killuqsautit akunnapsitñi iñugiaksitmuguur.

7 Piiqsitçiuņ utuqqaq puvlaksautipayaq, ililusri nutaatun akutqam-miaq puvlaksautilaatun. Iļumunaasriiñ nutaanjuaniktusri killuqsautiağhusri, atakkii Christ-ņum –ipnaiyaatun tunillaqtukkauruaton –tuqqtugaatigut pi-iqsağlugich killuqsautivut.

8 Iñuħiptikni nutaami niğinaiglakput liilaa qaqqiaq utuqqaauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksauņ atriqaqtuq pigiļiğmik pigiļiqiğimiglu. Aglaan niğilakput qaqqiaq puvlaksautaitçhuaq. Taatnasriq qaqqiaq atriqaqtuq nakuuħiğmik ilumutuħiğmiglu.

9 Aglausimaruņa tuyuutimni ilipsitñun piqasriqsuutitqunğitļusri atlatuq-tini iñuņni.

10 Avuusunğiññiğupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqñaturauni naaga tigligaguurauni naagalū putqataqtauni agaayyutinņuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakņa nunamiñ.

11 Aglaan uqagtuṅa iñuṅnik akunnapsitñi uqautriruanik aniqatauniplutin ukpiqsriḥikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñuṅmi killuligik-pan sayuṅalikun naagaqaa siqñaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyu-taungitchuanun naagaqaa uqamaqhuutrisuukpan naagaqaa taanṅaqtuakpan naagaqaa tigliktuqtuakpan. Sumiunniñ niḡiqatigiraksraḡingitchiksi taatnas-riḡ iñuk.

12-13 Suniaḡlugich atanniqsuḡniaqpiḡ tamatkua ukpiqtuanḡitchuat? Agaayyutim kisimi atannigisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuqtaksraḡigisi tamatkua ukpiqsriuraḡuqtuat. Agaayyutim Makpiḡaanani aglaksimapmatun, “Anitchiun killuligiri iñuk akunnapsitñi.”

6

Uqaqsittaagvinyimmutinagich Ukpiqtuaqatsiri

1 Nalliqsi-samma akitñaummatiqagñigumi ukpiqtuaqatmiñik, atanniqsuqt-inuktuksraunḡitchuq iñuṅnun ukpiqtuanḡitchuanun. Aglaan sivulliuqt-inuktuksrauruḡ akunḡatni ukpiqtuanuruat ikayuḡtitqulun.

2 Iitchuḡiraksraḡigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniñiaqtilaanḡich nunam iñui. Aasriñ atanniñiaḡniḡupsi iñuṅnik marrumani nunami, iḡaqsruilguruksraurusri atingirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani.

3 Naluniqpisisuli atanniqsuñiaqtilaaptiknik israḡuliṅnik taimanigu? Nalupqinaitchuamik iḡaqsruitlanasugigipsi uqavaaḡutipsitñik iñuunialipsitñi.

4 Taatnamik, uqavaaḡutiqaḡniḡupsi iḡaqsrugaksranik atanniqsuqtiksraqtuk-sraunḡitchusri iñuṅmik piqatiqaḡitchuamik ukpiqtuanuruamik.

5 Kanṅusraaḡniaqsagaḡaluḡipsi. Usriuva iñuqaqtuḡ akunnapsitñi isrumatu-ruamik iḡaqsruitḡapluni uqavaaḡutaitñik ukpiqsriuat.

6 Aglaan ukpiqtuanuruat uqaqsittaagvinyimmutirraqtut aniqatiumiknik uqavaaḡutmiktigun aasriñ iḡaqsruqtinniaḡaḡigaat atanniqsuqtimun ukpiqtuanḡitchuat sivuḡaatni.

7 Uqaqsittaagvinyimmutipsigun qñiqitttaqtusri akiḡipkaanikusri pigi-itchuaman. Iḡlutuqsuṅ iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri.

8 Aglaan ilipsi killukuaqtaqmuisri saglutaḡaḡlugich atlat, suvaluk aniqatiusri ukpiqsriḥikun.

9 Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunṅasiñḡitchuat sivuḡaani Agaayyutim anaaquqautaanukkumiñaisilaanḡat. Ukpiqsagasri, iñuich sayuṅaruat naaga putqataqtuat agaayyutinṅuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuligiruut atugaḡiplugich iyaalugruich anutitlu timiqaqtuat inḡmiktitun,

10 naaga tigligaqtat naaga siqñaturuat naaga taanṅaqtit naaga uqamaqhuutrisuuruat naaga ivayaqtuirit—taatnatchich iñuich qilaṅmukkumiñaitchut Agaayyutim anaaquqautaanun.

11 Qaanjisuami ilasri taatnasriugaluqaḡmiruat, aglaan pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñi ipqisqitlusriḡu Agaayyutmun. Agaayyutim akuḡtuḡaasri nalaunṅasripkakkauplusri sivuḡaani, atakkii Jesus tuḡṅaruḡ pisigiplugich killuqsautisri aasriñ Irrusrian Agaayyutipta ukpilisitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nanḡausriaqḡumiñaqsilugu

12 Iñuich itnaḡaqtut, “Suraḡaḡnaqtuḡ qanupayaaḡ suraḡaḡuktuni.” [Taamna ilumutuugaluqaḡpaluktuḡ.] aglaan suapayaaḡ nakuuruunḡingitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun anjalatitkumiñaitmiunḡa.

13 Itnaḡaqmiut, “Niḡiksraq ittḡu pisigiplugu aḡiaḡuḡ, aasriñ aḡiaḡuḡ pisigi-plugu niḡi itluni.” Naagaavva Agaayyutim suksraunḡiqsinniaḡik iluqaaknik.

Timivut iñiqtaungitchut pisigiplugu atlatuq. Aglaan timiqagtugut savaktik-srauplugich Atanigmun, aasriñ ilaa atanigigaa timipta.

¹⁴ Agaayyutim anipkañigigaa ataniq Jesus tuquhigmiñ, taatnatuntuuq anipkañiaqmigaatigut sanñimigun.

¹⁵ Nalupqinaitchuamik ilitchuqsriskusnaqtusri timigikkasri Christ-mun pig-tilaanañitnik; timisri ilagipmatun itkal. Tiguniaqpigu ilaña Christ-ñum aasriñ ilaliutipkaqlugu akiisumun? Anñaupiağataq!

¹⁶ Iisimasruknağiksi anun ilaliutiruaq inñitnik akiisumun ataus-riññuqasriutitilaaña timikun, atakkii Agaayyutim Makpigaanani aglausimaruq, itna, “Malğuuruak atausriññuqasiutiniaqtuk timikun.”

¹⁷ Aglaali iñuk ilaliutiruaq atanigmun atausriññuqasiutiniaqtuq ilaani ir-rutchikun.

¹⁸ Supayaamiunniñ killuqsagnasri atlatukun! Anun atniyumiñaitchuq timimiñ killiqikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk at-lalqiqikami killuqsagaqtuq akitñaqługu timini.

¹⁹ Puuyusruñaqasri timigikkasi agaayyuvikpagitilaanañitnik Agaayyutim Ir-rusrianun akuqtuagikkaqsi Agaayyutmiñ. Iipsitñik pigiñgitchusri. [Taat-naqlugu piñhiñaugitchiksi supayaaq.]

²⁰ Agaayyutim akiliğñigaa iñuuhigmiñik tasuqamisigut. Taatnamik atuqlugu timigikkaqsi savautisriun Agaayyun. Iñuilli marrumani nunami nangagumagaat.

7

Ilaqatnitikun

¹ Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyutipsitñi uvañnun, itna, nakuuruq anun nuliangitchumi.

² Aglaan iñuk ikhitchakpaluktuq atlatuhigmun. Taatnaqhuni anutillaa piqaq-tuksrauruq inñi nuliagmiñik, sulì agnallaa inñi uimiñik.

³ Anutim quyalimaagaksragigaa nuliani. Taatnatuntuuq agnam irrutirak-sragigaa uñi.

⁴ Nulianuruam piginiraksragingitchaa timini; uñantuuq pigipmigaa. Taat-natuntuuq uñuruam piginiyumiñaitchaa timini, aglaan nuliana pigipmigaa.

⁵ Pisungirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqagtitchaqlugu agaayumaahksrapsitñun. Agaayuhum aquagun pisukkutitgitchumautik, tu-ungaumkii ikligutchaksagnağaatik pisigilugu anjalalguñitqik iliptiknik.

⁶ Taamna tillisigingitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan piñhiñauruq.

⁷ Uvvatuq iñupayaaq illi tuvaaqatailluni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchu-usriaqqtuq Agaayyutmiñ, ilañich tuvaaqatinikkumiñaqhutin, atlatsuli tu-vaaqataillutin.

⁸ Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuat sulì uilğağnaat, nakuutluktuq ilañich tuvaaqataisaagumin uvaptun.

⁹ Aglaan anjalalguitchumin inñmiknik ilaqatniktuksraurut. Atakkii iluatluktuq tuvaaqatniktuni nagriagipkañigmiñ timim pisugruañaniñ.

¹⁰ Tuvaaqatigiiñun tillisigaqtuñ ataniğmiñ (taamna tilliñ ingitchuq uvañniñ), itna, nulianuruq avitchumiñaitchuq uimiñiñ.

¹¹ Aglaan avinnigumi, tuvaaqataillaagli naagaqaa ilammiutqigli uimiñun. Taatnatuntuuq uñuruam avitaksragingitchaa nuliani.

¹² Uvañali atlanun uqallaksaaqsiruña, aasriñ atanigmitñaqtaungitchuq, ukpiqsriurapayaam nuliagañigumi ukpiqtuanungitchuamik avitak-sragingitchaa agnaqtin, iñuuniaqatigiyummiugługu piñiqpani.

13 Taatnatuntuuq, aġnam uiqaġumi ukpiqtuanġitchuamik avitak-sraġiġitchaa uiñi, iñuuniaqatigiyyummiuġlugu piñiqpani.

14 Ukpiqsriñgitchuaq anjun akuqtuġnaqtittatquq Agaayyutmun tumigiplugu aġnaqin, sulipsuuq ukpiqsriñgitchuaq aġnaq akuqtuġnaqtittatquq Agaayyutmun tumigiplugu anjuriñ. Tamatkua taatniingitpata ililgaasri innayaqtut ililgaanjisitun ukpiqsriñgitchuat, aglaan pakma ililgaasri akuqtuġnaqtittatquq Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsriñgitchuaq aakarinj naaga aapariñ.

15 Aglaan ukpiqsriñgitchuaq tuvaagatauruuq avitchuaqsikpan, taatna piñi. Taatna pianikpan, ukpiqsriñgitchuaq anjun naaga aġnaq pituummiñgitchuq tuvaagatmiñun. Tuvaagatigiik avitkumik tutqitutiqaġlik atakkii Agaayyutim iñuuniaqatigut qituiññakun.

16 Nulianjuruatiin, qanuq ilisimanyaqpiun uiñ ukpiqsriñgitchuaq aqmañan tumigilutin? Naagaqaa, uñjuruatiin, qanuq ilisimanyaqpiun anniqsuitlapmanjaaqpich nuliapnik?

Iñuuniaġitchi Tuvraġlugu Agaayyutim Sivunniutaa

17 Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvraġlugu Agaayyutim sivunniutaa ilaannun. Taatnamik illi qanutchipayaami inniġumi ukpiqsriñgitchuaq. Taamna pitqurrutauruq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuanjuranun nanipayaaq.

18 Uvva iñuk nalunaitjutchiqsimagumi tuvraġlugu Jew-nupluni atuiragiñhatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunaitjutchiñġami. Uvvaasiñ iñuk nalunaitjutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitjutchiqsinniañġili.

19 Nalunaitjutaliglu nalunaitjutailaaglu suliquitaunġituchuk Agaayyutmi. Suliquatutluktut kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik.

20 Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami inniġumi Agaayyutim tuqñuqmani.

21 Ukpiqtuaġuġuvich savaktaaġruuñiqni suliquitiginagu savaktaaġruuñiñ. Aglaan piviqagñuġuvich savaktaaġruunġigutin, ki pituiġin.

22 Christ-ñum Atanġuruam killuqsautaiñġigaa iñupayaaq ukpiqsriñgitchuaq, savaktaaġruuruuq naaga savaktaaġruunġitchuq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaaġrugiliutigaa Christ-ñum ukpiqsriñgitchuaq, atakkii Christ-ñum savaktaaġruuruuq savaktaaġruunġitchuaglu tasuñġigik.

23 Christ-ñum tauqsigñiġasri akiliutiplusri tuqkama pisigiplusri. Tarraasriñ ilaa kamagiraksraġigiksi; iñunñun savaktaaġruuliutiraġaqnasri.

24 Aniqatiumaan, iñupayaaq illi qanusripayaami inniġumi ukpiqsriñgitchuaq. Taatna savautiliñ Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatiġun suli Uilqaġnaatiġun

25 Pakma, tillisaitchunja pigiplugich tamatkua ilaqaatniksimaitchuati, aglaan qaisaqaġitka isrummatiksranjanik. Ukpiġiraksrauruña atakkii atanġum qaisaqaġaana ilunñuktamik.

26 Pisigiplugu sakiqniuliqput isrumaruña nalaunñanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna iliġmisun.

27 Ilaqatiqaġuvich avinniaqsanaan. Tuvaagataitchuvich tuvaagataisaagñi.

28 Aglaan tuvaagatinikkuvich killuqsanġitcutin, suli iñuk ilaqaatniksimaitchuati ilaqaatnikkumi killuqsanġitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqaġtuat isrumaaluutiqaġniaqtut uumani iñuuniaġimi, aasrii taavrumakña isrumaaluutiksramiñ piisitchukkipsi.

²⁹ Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautriħaptiknun Ataniġmik sivikipiaqtuq. Uvaktjanifiġlaan taatnaqlugu tamatkua ilaqatiqatua savautilitruħ Ataniq tuvaaqataitchuatun ililutin,

³⁰ tamatkualu qulviuqtuat qulviungitchuatun ililutin, tamatkualu iglaqtuat quviasrunġitchuatun ililutin, tamatkualu tauqsigsuqtuat sunik pigiŋitchuatun ililugich,

³¹ tamatkualu piqatuaq sunik nunami piqanġitchuatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummaġmi piġisiruq.

³² Isrumaaluutiqaqunġitchipsi. Tuvaaqataitchuaq anun isrumaħhiġaġuuruq qanuġlugu savautriħiksraġmiħnik Atanġuruamik, ataramik quyalisuklugu.

³³ Aglaali ilaqatiqatuaq anun isrumaaluutiqaqauuruq suuranifiħnik nunam quyalisuklugu nuliani.

³⁴ Tarra quyalitniħtuksrauruq iluqaaknik nuliagmiħnik Atanġuruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaaqataitchuaq aġnaq naaga niviaqsiq isrumaħhiġaġuuruq qanuġlugu savautriħiksraġmiħnik Atanġuruamik iluqaanik timimiħnik irrutchiġmiħiglu. Aglaali uiaqatuaq aġnaq isrumaaluutiqaqauuruq suuranifiħnik nunam quyalisuklugu uifi.

³⁵ Uqautigipsi tamatkunija ikayuqsaqhusri. Atanniqsuġniangitchiga iħnuuniahqsi. Iħnuuniauqipsi nalaunħaruakun savautillautaġlugu Atanġuruuq pisuqtillaapsisun aviktuumangigusri iluqnauqsimalusi Ataniġmun.

³⁶ Anutim isrummatigisugnaġaġigaa killuliqinasugaluni ilaqatniktaaginġitħamiun nuliaksrautni nutauħhani. Ikħigituiħaġumiun katchuutilik pisukkaġmisun. Ilaqatigiħsiħiq killuqsautauŋitchuq.

³⁷ Aglaan anutim sivunniugugnaġaġigaa isrummatmiħni ilaqatniktuksraunġiħhi savautrisukhuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigħiġumi nuliaksrautmiħnik ilaqatningitluni, taamna anun pillautatquq.

³⁸ Tarrataamna katchuutiruaq aġnaksrautmiħnun nalauttuq, suli anun ilaqatningitchuaq pillautatluktuq.

³⁹ Nulianuruuq qiliqsamaruq uimiħnun iħnuunigtutillaanani uimi. Uinuruuq tuqukpan nulianuruuq ilaqatniqihhiħauruq kisupayaamik pigisukkaġmiħnik, aglaan uifiħitqutiħa ukpiqsiruanuruksrauruq.

⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna aġnaq quviasrunħiatluktuq kisimġiuqtuagumi. Uqautigisukkipsi taavrumiħa atakkii piqaqmiunħa Agaayyutim Irrusriħnik.

8

Niqi Tunillautauruq Aaġuanun

¹ Pakmaasriħn aglaħniaqtuħa niqikun tunillautauruakun aaġuanun. Itnaġuurut, “Iħsimarugut supayaamik.” Iħuk iħsimanasrugiruaq supayaħnik kamanaguhhiħaqtuq. Aglaan iħuum piqpaqsiruaħ atlanik iħunħnik sayy-illaagagigai ukpiqsriħhatigun.

² Kiħapayaaq iħsimanasrugigumi supayaħnik iħsimanġitchaasuli iħsimaraksraġaluani.

³ Aglaan iħuk piqpaqsiruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuġaa.

⁴ Uvvaasriħn, nalaunħava niġiħiaġupta niqimik tunillautauruamik aaġuanun? Iħsimagikput aaġuam suunġipiaħha, atakkii atautchiħħamik ilumutuuruamik Agaayyutiqaqtuq.

⁵ Unniħnuvva itkalaqapata agaayyutinħuanik qilaħmi nunamihlu — ilumun iħuġiallapiaqtut sut iħuich taiyukkanħich “atanġuruat,” aasriħn kamakkutiqaġaich—

⁶ aglaali ilisimarugut atautchisualunmik Agaayyutmik, Aapaaruamik, su-payaanik iñiqtağikkanaatnik, suli ilaa pisiplugu iñuurugut. Ilisimapmiugut atautchisualunmik Ataniğmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iñiqsitqugaa su-payauramik suli ilaagun iñuurugut.

⁷ Aglaali ilanjisa ukpiqtuanuruat kaniqsitlaitchaat taamna. Iñuudiqtitilaamiktutin isrumasuurut agaayyutinjuat pipianunasrugalugich. Uvvaasriiñ nigikamin niqimik tunillaautaruamik aanguanun tutqi-iññiagacsiraqtut qaugrimmaagiutillautagmikni atakkii ilisimagaat nalaunjanğiññiplugu nigihksraqtin taavrumiña niqimik.

⁸ Aglaan nigilhum nakuqsilaaqtangitchaatigut Agaayyutmi. Suutaungitchuq nigigaluagupta niqimik nigingitchuptalu.

⁹ Pakmaasriiñ ilisimagiksi nigitlaxiqsi qanusripayaamik nigisukkapsitnik, aglaan qaunatqiağiksukrsaurusri taatna pigupsi. Putukkisitchiviaqtusri ukpiqsriruaqatipsitnik sayailuqtuanik ukpiqsriğimiktigun.

¹⁰ Atakkii sayailuqtuam ukpiqtuanuruam qiniqpatin nigilutin aanguaqtuğvium agaayyuviani ilisimaruatin aanguat pipianunğisilaaatnik, nigiaqsiviaqmiuqtuq tutqiisaagaluanğami qaugrimmaagiutillautagmiñi.

¹¹ Tarra taamna sayailuqtuq aniqatin piyaqqukkaugisiruq killuliqihigmigun atakkii ilisimaniavaahakutin. Aglaan Christ-ñum tuqqutipmigaaptuq taamna aniqatin.

¹² Killuqsaguvich taatna akitñağlugich aniqatiutin, taamna sayailuqtuq ukpiqtuanuruq, killuqsaqmiutin akitñaqlugu Christ. Taatnağuvich ilitchuğiyumiñaitchut qaugrimmaagiutillautagmikni nalaunjaruamik nalaunjaitchuamiglu.

¹³ Taatnamik ukpiqtuanuruatiga isrumakpan killuqsagñiluni nigigumi niqimik tunillaautaruamik aanguanun, nigitqikkumiñaitchiga taamna niqi kil-luqsagtitağniqpauñ aniqatiga.

9

Uqqiraqtim Anjalatchisaagun

¹ Suvaata ilapsi uqautigivatrun uqqiraqtaupiangiññiplunja Agaayyutmun? Nalunaitchuamik ataniqsimaraitchunja iñunñun. Qiniqsimagiga Ataniq Jesus Christ. Suli ukpiqsriruanñuqtusri savautriñipkun Ataniğmik.

² Atlat uqagaluanñaisa uqqiraqtaungiññiplunja Christ-mun, ilisimallapiağiksi piutlaaga. Quliaqtaugigiga tusraayugaallataq ilipsitñun, taatnaqlugu ukpigigiksi Jesus. Taavruma nalupqinaiyagaa uqqiraqtauhiga Ataniğmun.

³ Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipmatña una kiggutiga:

⁴ nigilhiññaungiññiqlik imiğlunjalu savautriñamni ilipsitnik?

⁵ Nalaunjammiuq uvaptiknun tuvaqasiqpatigut nulianuruam iglaukapta taatnatun atlatun uqqiraqtaatun atangum suli aniqatinisunlu Cephas-tunlu?

⁶ Naaga kisimñuk Barnabas-lu savaktuksrauniqpiñuk iñuuniutiksrapitnik?

⁷ Savaktuksraungitchuguk atlamik savaamik atakkii quliaqtaugigikput tusraayugaallataq nanipayaaq. Anuyyiuqti akiñiuruksraungitchuq anuyyiuqtaullagmi. Iñuk nautchirriqsuaq asirrivinmun nigiyuagaqtuq nigisipiñuni asrianñik. Munaqsriptuq nigiyuagaqtuq imigisipiñuni miluatnik munaqsrami.

⁸ Taavrumiña iñuich nigiyuagağuurut. Moses-ñum maligutaksraqtuq uqaqmiuq taavrumiña, amağaa?

9 Aglausimaruq itna Moses-ŋum maligutaksrami, “Sigguḡutitugñiangitchiñ ganga qimuktim tutmaqpaun mukkaaksraq.” Agaayyun nipliqami taatna isrumaalutiqaḡangitchuq qimuktinik.

10 Agaayyutim ilumutupiaq uqautigigaatigut. Aa, uqaliq aglaanuruq pisigipluta, itna, “Iñuk una nunniuqtuaq suli iñuk salummaqtuaq mukkaaksranik niḡiugaqaqtuk piññaliksraḡmiknik savaaḡmikniñ.”

11 Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun nautchiaksranjiñik quliaqtuaḡapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi inḡisruvaaññanipłuta inḡipapsi ikayuqupluta iñuuniutiksraḡptiknik?

12 Atlat iñuich niḡiugaqaḡumij iñuuniutiksraḡmiknik ilipsitñiñ, nalaunnjatlukkayaḡaluaqtuq niḡiugaqaḡupta iñuuniutiksraḡptiknik ilipsitñiñ. Aglaan inḡisrutłaitchipsi ikayuqupluta. Iḡlutuḡivut iñugiaktuat sut, atakkii nutqaḡtitchisunḡitchugut iñuñnik ukpiqsriñhatniñ tusraayugaallautanjanik Christ-ŋum.

13 Iñisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim agaayyuvikpañani niqik-sraḡuurut agaayyuvikpañmiñ, suli savaktaut tuniññagviñmi akuqtuisuurut niqiksraḡmiknik ilanjanik tuniññautauruam.

14 Taatnatuntuuq Atanḡuruam tillisigaḡai tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich iñuuniutiksrañatnik iñuñniñ ukpiqsrirriḡtuaniñ.

15 Aglaan suginḡitłukkiga tuḡugaluḡuma akuqtuigaluḡana sumik ilipitñiñ. Uqaviutigigiga savautriñiga Christ-mik akiññasruñaqnaña.

16 Quliaqtuaḡaḡaluaḡłunannniñ tusraayugaallautamik uqaviugaal-guitchuña uvapkun. Quliaqtuaḡiñha tusraayugaallautam savaaḡigiga. Atuqtaksraḡipiḡigiga. Quliaqtuaḡanḡitchuma, nakłiñ uvaña.

17 Quliaqtuaḡaḡniḡuma piksraqtaḡilugu, niḡiuktksrauruña ak-iññaktaaksramik. Aglaan piksraqtaḡinḡitchiga savaaḡ uvamnik, aasriiñ savaaḡiñhiñagiga savaaḡ Agaayyutim qaisaña uvamnun savaquplugu.

18 Aasriiñ sua akiññaktaḡiniaqpigu? Uvvauna akiññaktaaksraḡa, quliaqtuaḡigupku tusraayugaaḡiksuaq iñuich inuqnanḡitchuq aatchułiksrañat iñuuniutiksramnik. Niḡiugitlagaluḡigiga iñuich aatchułiksrañat. Aglaan inḡisrunḡitchuña sumik quliaqtuaḡaḡama tusraayugaallautamik.

19 Uvva ataniqsimaraitchaluanḡaḡma iñuñnun savaktaaḡruupkaqtuña uvamnik iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriḡuḡuquplugich Christ-mik uvapkun.

20 Taimma uqautrikama Agaayyutim uqalhanik Jew-ñuruanun ukpiqsritqugaluḡitka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiuña Jew-ñuruatun. Nayuutikama iñuñni maligutchiruani Jew-ñuruat maligutaksrañanik (añalatiñḡaluaḡtuña Jew-ñuruat maligutaksrañanun) iñuuniaḡtuña iñuktun añalattittuatun maligutaksramun ukpiqsritqugaluḡiḡich Christ-mik.

21 Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunuña Jew-ñunḡitchuanun iñuuniaḡaḡtuña Jew-ñunḡitchuatun ukpiqsritqugaluḡiḡich Christ-mik. Maligutaksram añalangisañatun itpalukkaluḡłuña, ilumutun maligutchiłapiaqtuña Agaayyutim maligutaksrañiñik, tupiksripluña Christ-ŋum maligutaksrañanik.

22 Uqautrikama Agaayyutim uqalhanik ukpiqsriḡuruanun sayaitchuanun ukpiqsriñḡimikni iñuupmiuña sayaitchuatun, ilinḡich ukpiqsriḡuḡuquplugich. Qanupayaḡ iñuk iñuuniaḡusriḡaqman ilaatun iñuuniaḡaḡtuña qanusri-payaakun ilanḡich ukpiqsriḡuḡuquplugich.

23 Taatna iluqaanik pisuuruña pisigiplugu tusraayugaallautaq ilanjiutisukłuña piłiutaanik Agaayyutim akiqsruutigiḡkanjanik.

²⁴ Iiisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullağaqttut, aglaan atausriq akiññaguuruq. Iñuunialipsitñi Christ-mun pisuğnisilaağitchi ak-iññatlasrii usri aqpaqsruqtitun.

²⁵ Iluqatin anaktaqtit qaunagillautaqttut timimiknik iisaghutinlu atqunaq akiññaktaaqagukhutin niaquutmik piungiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriuragut iñuuniallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piungigumiñaitchuq.

²⁶ Tarra, ittunja aqpaqsruqtitun akimasaghuni aqpaqsrugatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqttutun akimasaghuni qakiqtautraqatmiñiñ.

²⁷ Anaktaqtim aňalattağigaa timini, aglaan piñğiqsitauviaqtuq aqpaliutramun iisatlaitchumi. Taatnatuntuuq aňalalğusriñiaqtunja uvamnik, atakkii piñğiqsitauviaqtunja savautriñimniñ Christ-mik quliatquangitchumali atlanun iñunjun.

10

Kilguturauaq Akitñaqługu Aaňguaqtuñiq

¹ Aniqatiumaan! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulliptiknun maliktuanun Moses-mik. Iglullağmiñ nuviyam qulanjutiniğai suli iluqatin ikaağniğaat tağiuq.

² Nuviyam qulanjutipmatin suli ikaaqamitruñ tağiuq iluqağmiñ paptaakkaupmatun liilaa piut maliguaqtauliksrağmiknun Moses-mik.

³ Aasriisuli iluqağmiñ niqiqagñiqsut pamarrutinñik Agaayyutim quviqnaqtuakun.

⁴ Iluqağmiñsuli imiğniqsut imiğmik Agaayyutim pamarrutaanik quviqnaqtuakun uyağañmiñ. Taamna uyağak nayuutiniqsuq ilinjitñi nanipayaaq itmata, aasriiñ taamna uyağauruaq Christ-ıruuq.

⁵ Aglaansuli iñugiaktuat Agaayyun quyaliñğitchaat. Taatnaqluğasriiñ suk-sraunğıñğai suviksraılaami.

⁶ Tarra, tamatkua atuumaruat taimani atriksraurut uvaptiknun. Kilikkaatigut pisugruaqunğıluta pigiitchuanun sivullipta piłğusiatitun.

⁷ Unniñ aañguaqtuqtaunasri taipchia iłanjsitun, atakkii aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaañiñi, "Iñuich aqvuttut niğiqpagviksramun, aasriiñ makitnamin ağğiaqsiraqtut."

⁸ Sulipsuuq atlatuqtatunğıtchaatigut taipchia iłanjsitun, 23,000 tuqumatun uvlumi atautchimi killuqsautmiktigun.

⁹ Unniñ uuktuagtaksrağingitchikput Atanguruuaq, iłanich taipchia taatnaqmatun tuqgutaauruat tuqunalıñnun nimigianun kigipchaqtitlugich.

¹⁰ Unniñ uqapiluktuksraunğıtchugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun iłanich taipchia uqapilukmatun. Taatnaqhutin israğulğum piyaqquirim tutqutkai.

¹¹ Tarra iluqatin tamatkua atuumarut ilinjitñun, uvaptiknun atrikusrautigitquplugich, suli aglausimarut alğaqsruutiksrauplutin uvagut killuqsaqtitqunğıluta, iñuuruagut aqulliqsaagataqtuami uvluni.

¹² Uvvaasriiñ kiñapayaaq isrumanıgumi makitanıluni payañailłuni, qaunatqiağilłapiagli puukaiksrağmiñiñ, atakkii añiqsraaqsivuaqmıuq nutqaqtıtaluni tupiksriğmiñiñ Agaayyutmik [atrilugich taipchia iñuich inilğaan].

¹³ Qanupayaaq añiqsraaqsiumiğuvich, taatnatchikuntuuq iluqatin iñuich añiqsraaqsiumiut. Aglaan Agaayyutim tuniqsमारुam añiqsraaqsıupkağumiñaitchaatin qaanjılgulu akiyalğuisan. Qakugupayaaq

ukpiqsrilhiñ uuktuakkaukpan Agaayyutim annagviqaqtinniağaatin akimayumiñaqsilutin.

Niğiqpagviat Aanguatigun naagaqaa Atangum Nullautchiğvia

14 Taatnamik, piqpapiglusri ilauraamaan, piisimaagitchi aanguaqtuligmiñ.

15 Kanjqsilgurursi uqautigikkamnik. Isivgiuqsuñ ilipsitnik uqautigikkağa ilumutuupmagaan.

16 Isrummatigilugu Atangum nullautchiğvia, imipayaaqapta qallutmiñ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun Christ-ñum aunanik maqip-kakkanjanik sannigutami uvaptiknun. Suli avguqaqtigun qaqqiaq nigiplugu qiniqtikkiput ilaliqsruutiqput iñuñni Christ tuqutikkanjiñi.

17 Tarra nigikapta atautchimiñ qaqqiamiñ, uvagut atausrinñuqtitaurugut atautchisun timitun iñugiakkaluaqhuta.

18 Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilğusinjat, tamatkua nigisuuruat nigrutinik tunillautauruanik tunillağviñmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii nigigaat tunillaun atautchikun.

19 Qanuutauva taamna? Iisautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqit tunillautauruat aanguanun suungitchut.

20 Una uqautigigiga, Jew-ñungitchuat tunillaqtuguurut niqinik tuunğaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiñgitchut. Piqatautqungitchipsi tuunğaiyaani.

21 Imigumiñaitchusri qallutaaniñ atangum imillapsi qallutaatniñ tuunğaiyaat. Niğiyumiñaitmuisri atangum nigğivianiñ nigillapsi nigğiviatniñ tuunğaiyaat.

22 Sanjatchaktittağigikput ataniq taatnaqapta taapkuñniña. Sanjiluktaununasrugivisa ilaaniñ?

Kamaksrilq Agaayyutmik Surağalipayaakun

23 Ilasri-samma uqaqtut, “Surağagnaqtuq qanupayaaq surağaguktuni.” Aagaluq, aglaan ilanjich nakuungitchut uvaptikni maligukkuptigun Agaayyun. Ilumutuuruq surağalhiñauñiqput supayaamik, aglaan ilanjich sayyillaagutaungitchut atlanun ukpiqsriruanun.

24 Kiña ukpiqsriruaq inmiguaqsaqani, aglaan ikayutiniağli atlanik iñuñnik. 25 Niğgisuñ niqipiapayaaq tunirauruq tunnuqqaiviniñmi, apiqsruqtautigisunaqnagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunaqnagu qauğrimmaagiutillautapsitni nalaunñapmagaan niğihqsi.

26 [Apiqsruqtuutigiyminiñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanani, “Nuna Atangum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq.”

27 Kia ukpiqtuanungitchuam aiyugaaqpasri nigğityaqulusri tupigmiñun nigğisun manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunaqnagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunaqnagu qauğrimmaagiutillautapsitni nalaunñapmagaan niğihqsi.

28 Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tunillautigimaniługu aanguanun, niğiñiaqnagu niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qauğrimmaagiutillautagmiñi nigiliksraña taavruma niqim nalaunñaiñiñlugu,

29 ilipnun nalaunñanasrugialuaqtitlugu. Tarra suvaata niğihñiağliğa qanusripayaamik analanñaqpan atlam iñuum nalupqisruutmigun?

30 Quyaanikkiga Agaayyun piqutigiplugu nikiksrağa. Taatnamik kia uqautinaña killuqsagnilunja niğigupku taamna niqi.

³¹ Itnatun ittuq, niǵiguvich imiǵuvilla naagaqaa suraǵapayaaǵupsi kamakku-tiqaqsiuǵ Agaayyun supayaatigun.

³² Tarra, sakiǵniǵutigi pkaǵnagu kia iñuum tupiksriǵksraǵanun Agaayyutmik, Jew-ǵugaluaq pata Jew-ǵungitchaluaq pata naagaunniñ ukpiqtuanjuruuǵaluaq pata Agaayyutmun.

³³ Taatnatuntuuq suraǵapayaaqama quyaliiñuraǵitka iñupayaat supayaakun. Uvapkuangiqsuǵa anniqsuǵuguluǵa uvannik kisima, aglaan ikayuǵniaqtuǵa iñuǵnik iñuǵiaktuanik anniqsuǵugaluaqǵugich.

11

¹ Uvvaasriiñ, iñuuniaǵitchi uvaptun tuvraiiñiaqmatun Christ-mik.

Aǵnat Matuqaqtaksraǵigaich Niaqutin Agaayyulǵimikni

² Aniqatiumaan, nangǵipsi itqaumakapsitǵa qanuq iñuuniaqtılaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttutit qaisatka ilipsitñun.

³ Aglaan kanjqsitquǵipsi Christ qaukǵigigaa aǵutipayaam. Taatnatuntuuq aǵnam qaukǵigigaa uigikkani, itna Agaayyun qaukǵiupmatun Christ-mun.

⁴ Anun agaayupman naagaqaa sivuniksriǵipman matuplugu niaquni qiiñiqtingitchaa Christ qaukǵigitilaǵanik inmiñun.

⁵ Suli aǵnaq agaayupman naagaqaa sivuniksriǵipman matuilaǵlugu niaquni qiiñiqtingitlugu uiiñ qaukǵigitilaǵanik inmiñun kanjusraǵaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun.

⁶ Taatnaqǵuǵa uqagtuǵa: nulianuruam matusrunǵitchumiun niaquni nuyaiqsaksraǵigaa. Aglaan kanjunaqpan nulianuruam saliyumigich nutchani matuqǵgliun niaquni.

⁷ Anutim maturaksraǵiñgitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iñiqtaǵigaa atrinutquplugu inmiñun aasriiñ sagviquplugu kamanautni. Aglaan nulianuruam qiiñiqtitkaa kamanautaa uimi qaukǵiupkaqamiun.

⁸ Anunliasrii iñiqtaungitchuq aǵnamiñ, aglaan aǵnaq iñiqtauruq aǵutmiñ.

⁹ Suli Agaayyun iñiqsiñgitchuq aǵutmik piqutigiplugu aǵnaq, aglaan Agaayyun iñiqsiruq aǵnamik piqutigiplugu anun.

¹⁰ Taatnaqǵuni aǵnam maturaksraǵigaa niaquni agaayukami qiiñiqtiyaǵlugu kamaksriǵi aǵutmiñik. Aǵnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israǵulgich.

¹¹ Aǵnaǵlu anunlu ikayuqtigiiksuksrauniqsuk avatmun, Agaayyun tillisqaqmatun ilinjknun.

¹² Aa, sivulliq aǵnaq iñiqtauruq aǵutmiñ, aasriiñ aǵutipayaaq taimakǵaaglaan anipmiraqtuq aǵnamiñ. Aglaan itqaumasiuǵ Agaayyutim iñiqtaqalħa iñupayaanik supayaaniglu.

¹³ Nalaunǵatilaaqsiuǵ ilipsitñik. Nalaunǵava aǵnaq agaayugumi Agaayyutmun matuilaǵlugu niaquni?

¹⁴ Iisimarusi iñupayaaq isrumapmiuq aǵutmik nuyaqtusriruam kanjunaqtılaǵanik.

¹⁵ Aglaan aǵnam nuyaqtuħi piññiaqnautigigaa. Aǵnam nuyani qaisaurut ilaanun matuksrauplutinj.

¹⁶ Kiñapayaq uqavaaǵumakpan taavrumuuna, ilisimaliun una: uvagut piksraitchugut atlamik pilǵusrimik, aasriiñ iluqatin ukpiqtuanjuruat nanipayaaq pipmigaat taatnatun.

Ataǵum Nullautchiǵvia

17 Uvvasuli, katiragikapsi agaayyuvigisrukhugu ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniagutiraqtusri avatmun. Pitqusigiitlusri, taatnaqlunja nangangitchipsi.

18 Sivulliuplugu, tusraarunja agaayyiaqapsi avgummatiqagaqtusriguug, aasrii taamna ukpigitolagiga.

19 Avgummatiqagapsi akunnapsitni nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanjuruatilaanja.

20 Katiragikapsi atautchimun Atangum nullautchigvianik nigingitchusri.

21 Uqaqtunja taavrumina atakkii inullaa nigirug inmi niqautmiñik utaqqisunjaqani atlanik. Ilasri anilaaqhutinj nigisunjağminj sulit atlat iminjasriraqtu.

22 Suvisi! Kiñuniqangitpisi nigğiviksrapstniñik imigviksrapstniñiglu? Naku-ungitchuq suunijlaaqangihqisi ukpiqtuanjuranik tutqiaaqlugillu tamatkua suilliuqtuq? Qanuq uqagnaqqik ilipsitñun? Quyaginiaqpiğu taamna? Naagga, quyaginiağitchipsi.

23-24 Uuminja Atanguruam ilisautigaanja uqagikkamnik ilipsitñun. Tamarru-
mani unnuami Atanigput Jesus tunirauğisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyy-
atigiqqaaqlugu Agaayyutmun avgugaa nipliqluni, "Una qaqqiaq timigigiga
siqptauruaq ilipsitñun. Nigiragigupsinj una qaqqiaq itqakkutigiyumagiksi
tuquliga piqutigiplusri."

25 Taatnatunsuli nullautchianikaminj tiginigaa qallun nipliqluni,
"Una qallutim imanja augigiga. Auga maqitauniaqpan ilipsitñun taimma
nutaag sivunniugun aullagñiñiaqtuq. Imigagigupsi uumaknja qallutmiñ
itqakkutigiyumagiksi tuquliga piqutigiplusri."

26 Tarra nigiragigupsinj taamna qaqqiaq sulit imiglugu qallutmiñ
taavrumuuna quliaqtaugiksi tusraayugaagiksuaq Atangum tuqulhagun
aggitqinñialhanunaglaan.

27 Taatnamik, kisupayaaq nigiruaq qaqqiananik imigtuaqlu qallutaaniñ
Atangum kamakkutiğasrunjaqnağ atriqaqtuq inuktitun taimani
suksraqangitchuanik Atanigmik.

28 Uvva itqağisrunniqpsinjanj Atangum tuqulha taatna? Ki, inullaa isivgiugli
inmiñik nigigaluaqnagu qaqqiaq imiqsigaluaqanilun qallutmiñ.

29 Uvva inuksamna nigivaluktuq imiqpalukhunilun ilitchugigaluaqnagu
Atangum tuqulha uvaptiknun. Agaayyutim atannigisigaa taatnasriq inuk.

30 Taatnaqhutinj inugiaktuat akunnapsitni sayaiqsut atniğñaliqhutinju, sulit
ilanjich tuquanikhutinj.

31 Aglaan isivgiuqqaagupta uvaptiknik tarra Agaayyutim anas-
riñjuqsagumiñaitchaatigut taatnatun.

32 Atangum atannisuqmatigut alğasruğagigaatigut qanuq
inuuiniaqtilaaksraptiknik anasriñjuqsaaqunğitluta piqatigilugich nunam inunji.

33 Taatnağusri, aniqatiumaanj, katinigupsi nigiqatautyagusri Atangum nul-
lautchigvianun utaqqisilaayumausi.

34 Kisupayaaq nigisunniğumi nigiruksrauqqaqtuq kiñuniğmiñi, Agaayyutimli
anasriñjuqsautaitchumagaasri. Isilğiqsuğisigipsi atlanik utlakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

1 Aniqatiumaanj! Pakma kanjipsikautiginiagiga qanuq Ipqitchuam Ir-
rutchim savaanja inuich inuuniahatni. Kanjitsitqugipsi taamna nalupqi-
naiğlugu.

2 Iisimagiksi qanuq iñuuniaqtılaaqsi Jew-nungitiñjapsi. Kil-lukuagutipkakkaurusri putqatagvigitquplugich uqatlaiaat aanguat.

3 Taatnaqluñja kanjiaqstiqugipsi una, kiñaunniñ iñuk ayalatiqaqtuaq Irrusriannun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraungiqsuali.” Taatnatuntuuq kiñaunniñ nipliğumiñaitmiuq, “Jesus Atanguruq,” aglaan Irrusriannun Agaayyutim taatnaqukpani kisian.

4 Uvvaasriñ, iñuich atlakaagiñik aatchuusriaqaqtut aglaan atiruam Irrutchim qaisağigai iluqaitñik.

5 Iñuich savautrirut atlakaagiisigun, aglaan Ataniq atiruq iluqaitñun.

6 Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaagiñik savautriğimiktigun, aglaan atiruam Agaayyutim iñuich savatlapkağai iluqaitñik savaanik aatchuusriagikkamiktigun.

7 Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkaqmaun qanusripayaamik, ilaan ukpiqsirruapayaat ikayuusriaqaqtittagigai taavrumakña.

8 Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkağaa iñuk isrumatuhkun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkağhugu kanjiaqsimahkun,

9 atlasuli ukpiqsrisiqatlapkağhugu, atlasuli mamititchitlapkağhugu iñunjik.

10 Atiruam Irrutchim atla iñuk savatlapkağaa quvignaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkağhugu Agaayyutmun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkağhugu nalliakun nakuuruakunlu pigiitchuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkağhugu atlakaagiñik uqautchiñik nalunaqtuanik, atlasuli uyyuuq-tautlapkağhugu nalunaqtuanik uqautchiñik.

11 Aglaan tamatku iluqaisa savaagigai atautchiusuam Irrutchim, auctaagugich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñigich

12 Iñuum timaa iñugiaktuanik israğutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatuntuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiagaluannjapta atlakaagiikhutalu, atakkii iluqata atausriñnuqataaurugut Christ-mi.

13 Ilavut Jew-nurut suli atlat Jew-nungitlutin. Ilavut savaktaagruurut suli atlat savaktaagruungitlutin. Paptaaqitnapta Ipqitchuam Irrutchim iluqata atausriñnuqtittagiatigut timimun, ami timaanun Christ-nun. Aasriiñ ilaan aatchuğaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

14 Atakkii iñuum timaa atautchiñhiñamik israğutaqangitchuq, aglaan iñugiaktut sulliñigi.

15 Iñuum isiganja uqaqpiiaqtuq itna, “Uvaña argaungitluña, tarra timim sulliñigingitchaaña.” Taatnatchim niplillaautim ilagipkanaiğumiñaitchaa timimi.

16 Suli iñuum siutaa nipliqaqtuq itna, “Uvaña iraugitluña, tarra sulliñigingitchaaña timim.” Taatnatchim niplillaautim ilagipkanaiğumiñaitchaa timimi.

17 Timi iluqani iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuq.

18 Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñigi iniksranjitñun, inmi quyagikkamigun.

19 Timi atautchimik israğutahhiñaukpan, timiqağayaipiaqtuq, amagaa?

20 Uvva iñugiaktuanik israğutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq.

21 Uvva iñuum iraa nipliğumiñaitchuq arganmiñun itna, “Sumun atugumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipliğumiñaitchuq isiganmiñun, “Inugingitchikpiñ.”

22 Aglaan, taapkua ilañi timim qinñnaqaqtuat sayaiñluqutin inuqnapiaqtut.

²³ Suli tamatkua timim sulliñiñ isrummatigikavut qinññagiksuanjüngitlugich qaunatqiağıtluqsirağigivut, suli ilaviñğich atlat qinñğaksrağingisanjich matu-raqigivut.

²⁴ Qinñğaksuat ilaviñği timipta qaunagiraksraungitchut taatnatun. İlumun, Agaayyutim atlakaagıich israğutapayaanı timim inııqtağigai, uvaptiknun qaunatqiağıtquplugich qinñğagiksuanjüngitchuat.

²⁵ Taatna Agaayyutim inııqtağigai timivut atinğirrutitqaqunğıtlugich akunğatni israğutauruat aglaan ikayyutitquplugich avatmun.

²⁶ Atausriq ilauruaq timimi iluangitpan, iluqatin ilauruat nagliksaqaqaturut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatin quviatchagaqtut.

²⁷ İluqasri timigigaasi Christ-nun, aasriin inullaanuplusri sulliñğigaasri taavruma timim.

²⁸ Akunğatniñ ukpiqtuanuruanıñ Agaayyun piksraqtaaqatquq atlakaagıiñik savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtunik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqiririk Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatkunıñalu mamititchitlaruanik atlanik, ikayuiruksranıglu atlanik, sivulliuqtautlaruanıglu atlanik, uqatlaruanıglu uqautchisigun nalunaqtuanik.

²⁹ İluqağmıñ uqqiraqtaungitchut Agaayyutmun unniin sivuniksriqiraungitchut unniin ilisautraungitchut unniin savaktaungitchut quviqnaqtuanik.

³⁰ İluqağmıñ mamititchiraungitchut atniğnaqtuanik unniin uqatlaitchut atlakaagıiñik uqautchiñik unniin uyyuqtautlaitchut nalunaqtuanik uqautchiñik.

³¹ Tarraasriin kipiğniupağıtchi nakuutluktuanik aatchuusriaqağugusri.

13

Piqpakkutiñiq Pakma ilisautiniğipsi nakuutluktuanik inuuniadiksrapstıñik.

¹ Uqatlanıguma atlakaagıisitun inuktıtun unniin israğuliktıtun, aglaan piqpaksritlaiñıguma inunıñik, uqalıga atriqaqtuq qukiğnaqsipıglu avıluqtaqtuatun.

² Uqatlanıguma sanıñıqaqlıña sivuniksriqiritun unniin kanıqsitılalugıllu iluqaisa nalunaqtuat unniin ilisimatlalıña supayaanik, suli ukpiqqu-tıqağnıguma nuktatlalugich inğich, aglaan piqpaksritlaiñıguma inunıñik, sumun atugumiñaiptaqtıña.

³ Aatchuutiginıgıupkich supayurat pigikkatka inunıñun inuqsraqtuanun unniin aatchuutıgıglu timıga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksritlaiñıguma inunıñik akılisusriaksraitıñıña.

⁴ Piqpaksriruaq inuk anuqsrutriruq, iluaqutriruq, tunjilıñğunğitchuq, uqav-ıgaagangitchuq,

⁵ suli arguanangitchuq unniin anallaqhuitlaitchuq. Piqpaksriruaq inuk inıgmıuutlaitchuq, uumitchayaitıñı, itqaksritlaitchuq akıtıñaqtuqtımıñik nalaunıñaitıñı.

⁶ Piqpaksriruaq inuk quviasrutlaitchuq inuich killulıqıpmata, aglaan quvi-asruguuruq inuich nalaunıñarualıqıpmata.

⁷ Piqpaksriruaq inuk manımmılğuruq, aasriin ukpiqsriraqtuq suli niğıuqaqtuq suli iglutuilğuruq.

⁸ İlaatnıgu inuich sivuniksriqtılaıgısirut suli uqatlaıgısirut uqautchiñik nalunaqtuanik suli kanıqsımmataat isukıtıksirıuq, aglaan piqpaksrıñıq is-rukıtıñıñıñıñı.

⁹ Iiisimañiqputlu sivuniksriqiliqputlu naamangitchuk. Taatnamik isuklitkisiruk.

¹⁰ Iiisimaliq naamasimaruakpan, aatchuusriat piigisirut.

¹¹ Uvvaami ililgaanjukama uqağaqtuña isrummatigaqluña suli sivunniuguupluñalu ililgaatun. Inuguqama iñuunianğiqsuña ililgaam iñuunialhatun.

¹² Pakma qinñitlaitchugut nalupqinağlugu tautukmatun salumaitchuatun tagğaqtuutmun, aglaan taivrumanı qinñigisirugut nalupqinaillapiaglugu. Pakma ilitchuğigiga ilaviñaurahñaq, aglaan taimanigu ilisimmağiksipiagisigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvañnik.

¹³ Tarra, supayaat naamasrihatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniagtut-suli niğiuqağutinjı suli piqpaksrilutinjı suli, aglaan taapkunakña piñasruniñ kamağniqsrauruq piqpaksrilıqput atlanik.

14

Iiisauttipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutinıgun

¹ Taatnamik pisuqtilaagvigisiun piqpaksrilıqısi atlanik iñunınik. Uvvasuli kimmutiqallapiagitchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutañnik, suvaluk uqaq-tautlasriñiptiknik Agaayyutmun.

² Iñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqañhiñaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kanjıqsıyumiñaitchut uqağıkkarjanik, atakkıñ Ipqitchuam Irrutchim uqaqtıttagıgaa nalunaqtuanik sunik.

³ Aglaali iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjıqsıñaqtuakun uqautchikun sayyılılaagırıuq iñuich ukpigıtinıñnik pitchuksaaqlugıllı araklugıllı.

⁴ Iñuk uqaqtuag uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğaqtuq inñiñuñhiñaq, aglaali iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjıqsıñaqtuakun uqañkikun sayy-ılılaagı ukpiqtuanıruat ukpigıtinıñni.

⁵ Uqatlatqunayağaluagıpsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutig-itlukkıgı uqaqtautquplusri Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kamanatıltuq taavrumakña uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñunınik mumiutrıqanğısuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyılılaagıaatlagısigai ukpiqtuanıruat ukpigıtaat.

⁶ Anıqatiut, uqautisukkıpsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkanınik uvamnun suli qanuq ilitchuğıpkautaanik uvamnun, suli uqautisukkıpsi Agaayyutim ilımutuñhanik ilısautılısilı. Uqaqısiñıguma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaqpiq? Uqaqtuksrauruña kanjıqsıñaqsılılu.

⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supılaqtuğnaqtuanik unniñ nuqaqtılınınik atuqtuuraıyılılagıminıñ nalausuruñaqınuq, iñuich naalagıñıruat ilısağıyumiñaitchaat igñaña atuutim. ⁸ Sulipsuuq anıyaktuani, qalğıuqtaun nalupqinaqtuamik nipliğman anıyuyıuqtıt tupısralatıaitchut anıyaksalığmun.

⁹ Taatnatuntuuq, uqağıpsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanuğutın iñuich ilısımaniaqpatrıñ sunik uqaqtilaagısi? Silahñıñamun uqaqmatun piñiaqtusri.

¹⁰ Nalupqinaitchuq inıugiaktuat atlaakağıich uqautchich nunamiitilaanıt, aasrıñ iluqatın kanjıqsıñıqtut.

¹¹ Aglaan kanjısitılaitchupku iñuum uqausrıa avakñaqtaunıaqtuña taavrumunı uqaqtuamun, suli ilaa uvamnun.

¹² Taatnatuntuuq kimmutıgağıpsi piñiqıplısrı Ipqitchuam Irrutchim aatchuutañnik, kimmutıgağıitchi nakuutıltuakunı aatchuusrıanik. Taavrumuñna ukpiqtuanıruat sayyılılaakkarut ukpigıtmikni.

¹³ Taamna pisıgıplılu iñuk uqağıuruuq nalunaqtuagmıgun uqautchikun agaayuruksrauruq uyuutılasrıglılu uqağıkkani.

14 Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusrigikkaga agaayuruq, aglaan kanjisiñgitchiga qanuq uqaqtilaaga.

15 Uvvaasriiñ qanuññañniqpiq? Agaayuniaqtuñja uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulii agaayuniaqmiñña kanjisiññaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atuññaiaqtuñja uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulii atuññaiaqmiñña kanjisiññaqtuakun uqautchikun isrumapkun.

16 Quyaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua ilisaqsimaitchuat Amen-nağumiñaitkaat quyyatigikkaqsi, atakkii nalurut sumik uqaqtilaapsitñik.

17 Ilipsi quyyavigillautagağuknağaluağiksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusri-aqağniangitchut.

18 Quyagiga Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun pitluklugu iluqasri uqatlahiqsi.

19 Aglaan ukpiqtuanuruañi iqataukama uqağummatiqatluktunja tallimalñiñanik uqaligñik kanjisiññaqtuanik, ilisauttutiqağuklunja atlanun, uqaqsiligmiñ 10,000-niñ uqaligñiñ nalunaqtuakun uqautchikun.

20 Aniqatiumaan, isrummatiqaqasri ililgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun, aglaan ilitqusriqağitchi aniqammiuratun pigiñiqitlaitchuatan; isrummatipsitñi ititchi iñuguaniksimaruatitun.

21 Agaayyutim Makpiğaanjani Ataniq itnağniqsuq, "Tuyuğigisigaluağitka avakñjaqtuat iñummun uqautriñiaqtuat nalunaqtuatigun uqausriğmiktigun ukununja iñun, aglaansulii iñugikkağma naalağniyumiñaitchaatja." *Isaiah 28:11, 12*

22 Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quviqnaqtuanjurut ukpiqs-riruanunğitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjisiññaqtuakun uqautchikun ikayuruq ukpiqs-riruanuruañik.

23 Uvvaasriiñ ilisaqsimaitchuat unniiñ ukpiqtuanuruañunğitchuat isiqpata agaayyuvimun iluqapsi uqautriññapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliçpiaqtut isumailaunipluuri, amaga?

24 Aglaan iluqasri uqağupsi Agaayyutmun kanjisiññaqtuakun uqautchikun aasiñ iñuk ukpiqs-riruañunğitchuaq naagaqaa ilisaqsimaitchuaq isiguni ilitchuğiniaga killiqirautilaani, sulii atanniqsukkauniaqtuq tusraakkağmigun.

25 Taavruma iñuum nalunaqtuat isrummatinji satqummigñiaqtut. Pulluni agaayyuviginiaga Agaayyun, aasrii uqausigilugu Agaayyun ilumun akun-napsitñi inñilugu.

Atisriñiq Agaayyuvim

26 Aniqatiumaan, qanuq uqağisivisa? Katiragikapsi atautchimun, iñuk atuutiqağlaluni, atlasuli ilisautritlaluni, atlasuli quliacquatlaluni Agaayyutim sagvikkanñiñ inmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik uqautchiñik, atla uyyuqtigilugu taavrumiñja uqautauruamik, aglaan iluqatinj tamatkua atu-malich sayyillaagutiksraulutin ukpiqtuanuruañun.

27 Iluasri uqağniğupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malğukunmiñ piñasrut uqağlich, aasriiñ atausriullaalutin, atausriqsulii uyyuqtigilugu.

28 Aglaan uyyuqtiksraitpan, kiña iñuk uqağuuruaq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaağli agaayyiaqapsi uqağhiñagluni isrumamiñi inmiñun Agaayyutmunlu.

29 Malğuk naagaqaa piñasrut sivuniksriqirit uqağlich, aasrii atlat isivğüqtaulutin sumik uqaqtilaanatnik.

30 Aasriiñ Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruamik iñunmun aquppirua-mun tamaani agaayyuvim, sivulliq uqaqqaqtuq qasrugli.

³¹ Atakkii iluqasri uqautauhiñaurusri Agaayyutmun atausriullaalusri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaaqigulugillu avatmun.

³² Iñuk uqaksriusriaqatuaq Agaayyutmiñ aňalatağıtlaruq inmiñik irrutchigmigun [aasriiñ utaqqigugatlaplugu uqaksrani].

³³ Agaayyutim atuomapkatlaitchaa aupiññaliq katimalipsisitñi atakkii nani-payaaq Agaayyun itman qñiñiññaqatuaq atiugautmiqlu.

Tamatkunatun ukpiqtuanjuruatun atłani inipayaani pilgusiatitun taatnatun-tuuq piruksraupmiusi.

³⁴ Ađnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimalipsisitñi. Atakkii uqaqaurungitchut sulı qaukñiyummataitchuksraurur. Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim maligutaksrañani.

³⁵ Iñisimasrukkumiñ sumiksamna, apiqsruğlisigij uitiñ kiñuniğmikni. Atakkii kanñunaqtuaq ađnam uqalıksraña katimaragıkapsi agaayyuviniñmi.

³⁶ Suva? Agaayyutim uqalħa aullađniññiññiqsuq ilipsisitñiñ naagaqaa ilip-sitñulħiññaq tikiumaňiññiqsuq!

³⁷ Kiñapayaaq iñuk isrummatigigumi inmiñun sivuniksriqirauniluni naagaqaa aatchuusriaqagñiluni Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kanjqsimaraksrağigai tamatkua aglaatka ilipsisitñun Agaayyutmun tillisiginiğugich.

³⁸ Tarra suliqutiginasij taatnasriq iñuk suksraqangitchuaq aglagikkam-nik.

³⁹ Taatnamik, aniqatiumaañ, piliqiqutigillapiaqsij uqaqtausrukiq Agaayyutmun, sulı nutqaqtinagich uqaqtuaq nalunaqtuakun uqautchikun.

⁴⁰ Aglaan supayaat pisigik nalauttillugich sulı iħuatmun aňalataağlugich.

15

Anjpkakkauħa Christ-ñum

¹ Aniqatiumaañ, itqaumatqugiga ilipsisitñun quliaqtuağiga tus-raayugaagıksuaq ilipsisitñun. Taimñauruq tusraayugaagıksuaq taimani akuqtuağıkkası sulı tuniqsimavigıkkası pakma.

² Anniqsukkauniaqtusri ukpiğituiñğupsij taamna tusraayugaagıksuaq quliaqtuağıkkaga ilipsisitñun. Aglaan ukpiğingitchupsij ukpiqsriğıqsı su-ungitchuaq.

³ Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigıkkañanik Atañum uvamnun; kanjqsiraksrağigisi taapkua qulliuruat ilisauttitit, Christ-ñum tuquħa pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani.

⁴ Sulı ilisautianikkipsi Christ-ñum iluvıkkauħanik aasriiñ anjpkakkauħanik piñayuatni uvlut, maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanıñi.

⁵ Anjtiqıqaaqħuni Christ tautuktittuq inmiñik Peter-mun, sulipsuuq qulit malğunñun malıgıuaqtinun.

⁶ Aquagun taavruma sagviğñiqsuq iñugiatlukhutij 500-miñ aniqatigiñun katimapaqğugich, iñugianjqsrañich iñuuplutinj sulı ilañch tuquaniksımagalua-qhutinj.

⁷ Tugliğiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisulı iluqanjitñun uqqıraq-taunjuruanan.

⁸ Aquagun taavruma sagviqmıuqtuuq uvamnun, kia-unniñ niğiugingitchaluakkaña Atanığmun uqqıraqtaugisıñıluna.

9 Taatnaqluḡa kamanaiññiqsrauruḡa uqqiraqtipayaaniñ. Naliummatingitchuḡaunniñ tairaksraulḡa uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimaplunḡa iñuḡnik ukpiqtuanjuruḡanik Agaayyutmun.

10 Aglaan Agaayyutim piqpagivagilḡa simmigñiḡaa iñuuligḡa iḡaaqutritmigun. Ilaan iḡaaqutritlapiñña piññilaungitchuḡ uvamnun. Sakuutluktunḡa iluḡanjitñiñ aglaan uvapkuiññaq piññitchunḡa atakkii Agaayyun savaktuḡ uvapkun iḡaaqutritiḡmigun.

11 Uvvaasriñ uvaḡalu naagaḡaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuaḡigikput taamna tusraayugaḡiksuaḡ ukpiḡikkaqsi.

Anjpkakkauḡhat Tuḡunaruat

12 Quliaqtuaḡuurugut Agaayyutmun anjpkagñipluḡu Christ tuḡunaruaniñ. Suvaatami ilasri uḡaḡuuvat tamatkua tuḡuaniktuat anjpkagumiñaiññipluḡich tuḡuḡimikniñ?

13 Anjpkagñianḡiññiqpata tuḡuaniktuat, tarra ilumutuḡnitmiñiqsuḡ Christ-ḡum anjpkakkausrimañña.

14 Aasriñ Christ anjpkakkausrimaiññiqpan, quliaqtuaḡiḡput atuḡumiñaitchuḡ sumun, naagaḡaa ukpiḡqutisri tanḡiḡlutiḡ.

15 Aa, iñuich ilitchuḡinigaatigut uḡaḡnipluta tanḡiḡilaamik, atakkii uḡaḡigikput Agaayyutmun anjpkapiḡnipluḡu Christ tuḡuḡimiñiñ, aglaan tamanna ilumutuḡnayaitchuḡ tuḡunaruat anjpkakkauyumiñaitpata.

16 Tuḡunaruat anjpkagñianḡiññiqpata, tarra Christ anjpkakkaumaitmiñiqsuḡ.

17 Christ anjpkakkaungñiñiqpan, ukpiḡsriḡiqsi Christ-mik tanḡiḡiññiqsuḡ aasriñ suksraungiqsaaqutisrisuli pisigilugich killuulugich.

18 Suli Christ anjpkakkaungñiñiqpan tamatkua tuḡuaniktuat ukpiḡsriruanjplutiḡ Christ-mik suksraungiqsuttuuḡ.

19 Ukpiḡsriñiḡupta Christ-mik anniḡsuḡsimaḡpatigut pakmapaññaḡ iñuḡlaptikni nagliḡnagñiqsraqtugut iluḡanjitñiñ atanñiñ iñuḡniñ.

20 Aglaan pakma Christ anjpkakkaupiaqtuḡ tuḡuḡimiñ. Ilaa anjpkakkaugḡaaḡniḡsuḡ, taatnaḡhuta ilisimarugut Agaayyun anjpkaiññaḡniḡluḡu tuḡunaruapayaḡanik ukpiḡsriruanik Christ-mik.

21 Iñuk iluḡani tuḡusraḡamaruḡ atautchim iñuum savaaḡikkaḡanḡun. Taatnatuntuuḡ iñuk tuḡunaruḡaḡ iñuutlasriññaqtuḡ piḡutigilugu atlam iñuum savaaḡikkaḡaḡ.

22 Atakkii Adam-kun iluḡatiḡ tuḡuruksraurut, taatnatun iluḡatiḡ Christ-kun iñuḡutqikkisirut.

23 Aglaan iñupayauraḡ anjpkakkaugisirisuḡ nalaunḡaruakun piviksrallaamigun, Christ sivulliupluni anjpkakkausruḡ, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ḡum piḡikkani iñuḡutqiksitisigai.

24 Taavruma aquagun isrukñitchaaḡ tikitpan, Christ-ḡum qaiññiḡaa aḡaayyautini Agaayyutmun Aapauruamun akiilianikkumigich iluḡaisa aḡalatchisiḡaqtuḡat sulil uḡaisa sanḡiḡiqtiḡaqtuḡapayaḡat sanḡiḡiḡaqtuḡatlu.

25 Christ atanguruksrauruḡ uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluḡanjitñiñ Christ-ḡum uumiksrianiñ.

26 Tuḡuliḡ akiilikkauniaqtuḡ aqulliuluni uumiksri.

27 “Agaayyutim Christ aḡalatchipkaḡaa supayaḡanik.” Itnaḡniḡsuḡ Agaayyutim Makpiḡaanani. Taatnaḡani Agaayyun ilaḡautingitchuḡ iḡmiñik, aglaan iligai supayaḡat ataanun Christ.

28 Agaayyutim taatnaanikkumiun, ilaaptuuḡ iḡñiḡa Agaayyutim ataniḡsimapkaḡniaḡmiuḡ Agaayyutmun inillairuamun supayaḡaramik

ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamañañiqsrauniaqtuq supayauramiñ.

²⁹ Suniaqpat tamatkua paptaakkaaurat pisigiplugich tuqunaruat? Tuqunaruat anjipkakkauyumiñaiiaqapata, suvaata iñuich paptaaqtinnaqpat pisigiplugich tuqunaruat?

³⁰ Iñumun anjipkañañiañiq piitpan suvaatami anayanniuqppik ataramik quliaq-tuañikapku tusraayugaagiksuaq?

³¹ Aniqatiut! Kigiññigvigirañigigiga tuqqun uvlugañipman. Tusraayugaagiksuaqkun ukpiqsriruagugñiqsursi, suli taatnaqñuñ quviasuutigigipsi Christ Jesus-kun atannaptigun.

³² Ephesus-mi anuyakkaluagupkich iñuich atriqaqtuat liilaa iqsiñaqtuatun niñrutitun, sumik piññakkumiñaitpik taatnañapkuñ? Tuqunaruat anjipkañiangitpata, tarra “Niñgisa imiqtuagutalu,

atakkii uvlaakun tuquniaqmiugut.”

Isaiah 22:13

³³ Kinnipkaqasri iñuñnun uqaqqtuanun uumiña anjipkakkauñkun. “Piñasiq-suutigupsi pigiitçhuanik piqatnañnik taatnañigisirusri iñiñisitun.”

³⁴ Isummitqinñaqsiqasri killuliqitqinñigisusri. Iñasri nalurutsuli Agaayyutmik. Taamna uqañigigiga kannutçhaqaluaqhusri.

Qanuq Anjipkañiaqapisa?

³⁵ Iñuk apiqsruqppiaqmiuq, “Qanuñutin tuqunaruat anjipkañiaqpat? Qanutçhimik timiqagñiaqpat aggigumun?”

³⁶ Isummatuñiaqpat ilipni! Nautçhirriikavich nautçhiaksranik nunamun nautlaitçhut nauriañuñlutin tuquqqaagaluqañtin nunami.

³⁷ Aasrii nautçhiaksraq nautçhirriutikkan qinñaqangitçhuq nauriatun nauñaqtuatun nautçhiaksramiñ. Nautçhirriurutin mukkaaksraqugumaqtuamik naagaqaa nauruksrauramik.

³⁸ Aglaan Agaayyutim nautçhiaksraq nauriañuqutitçhuqaa itqukkani, suli nautçhiaksrallaa naurisuuruq qanutçhiuñigmisun.

³⁹ Taatnatuntuuq, iluqañtin uumarupayaat atlakaagiiñik timiqaqut, iñuich atautçhiññamik timiqaqut, niñrufitsuli atlakaagiiñik timiqaqmiut, qaluitsuli atlakaurut, tinmiatsuli atlakaupmiut.

⁴⁰ Sulipsuuq qilañmiittuat atlakaanik timiqaqmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnautaata qilañmiittuat atlauruq piññaqnautaatañiñ nunamiittuat.

⁴¹ Siqinñum qaumangaa atlauruq qaumanganiñ tatqim, suli uvlugiat atlakaagiiñik qaumaniqaqut qivliquulakamiñ qilañmi. Uvlugiallaa atlakaagiiñik qaumaniqaqtuq atlamiñ uvlugianiñ.

⁴² Taatnatun itkisipmiuq anjipkakkaukpata tuqunaruat. Timigikkavut pakmapak ittut nautçhiaksratun nautçhirriutauruaton nunamun. Tuqusruurut iluvikkauplutin. Aglaan anjipkakauniagupta tuquñigmiñ timiqagñiaqtugut tuquyumiñaitçhuanik.

⁴³ Iñuum timaa iluvikkaukami piññaqnaitchuq sanñiitluni. Aglaan Agaayyutim anjipkañiaqumiñ piññaqnaqnaqtuq sanñiaqaguni.

⁴⁴ Pakma timivut nunaknaqtaurur, aglaan anjipkañigupta timivut qilañnaqtauniqatut. Timiqaqapta tuqusruuruamik uvani nunami, ilisimarugut timiqagisiñipluta tuquyumiñaitçhuanik qilañmi Agaayyutmi.

⁴⁵ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiñañani itna, “Iñuqqaq Adam iñuusriñigugñiqsuq,” aglaan aqulliñ Adam irrusriñigugñiqsuq qaitçhiruq iñuñigmik.

⁴⁶ Irrutçhim timaa sivulliungitçhuq. Nunaknaqtam timaa sivulliuruq, aasriiñ aqauqun irrutçhim timaa.

⁴⁷ Iñuqqaq nunakñaqtauruq iñiqtauruq mağğañaniñ nunam, tugliaaasriiñ iñuk qilakñaqtaupluni.

⁴⁸ Iñupayaanı nunam ittut iñuqqaatun iñiqtauruatun mağğamıñ. Iñupayaaq pigikkaña Agaayyutim ittut taavrumatun qilakñaqtauruatun.

⁴⁹ Pakma atrıqatugut iñuktun nunakñaqtauruatun. Taimanıgu atrılıutınıaqutugut iñuktun qilakñaqtauruatun.

⁵⁰ Anıqatiumaan! Taamnauruq uqautıgıkkaga, iñuum nunami timıqıqtuam uıvıñıqıqhuni auqıqhunılu pıññaktaagıyumiñaitchaa añaayıqautaa Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuruuq auragaqhuni itchumiñaitchuq piungıgıñıchuami auragatlaılłuni.

⁵¹ Naalağñıllagıtchi, uqautıgıpsi nalunaqtuamık itna—ıluqata tuqunıağıtchugut, aglaan ıluqata simmıkkauıniaqtugut.

⁵² Simmıkkauıniaqtugut akkuvaurapiag, sukatluglugu sıqıngıpaksagñıñaniñ irim, aqullıgımi qalğıuqtaqpan. Qalğıuqtaun nıplıqsagıluqaaqtuq ıluqatıñ tuqunaruat anıpkagñıaqtut tuqutqıkkumiñıağıtıñ, aasriiñ ıluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusrıaqagñıaqmıugut nutaamık timimık. ⁵³ Iñupayaanı timaa simmıqsıtaksragıga atakkıi nunakñaqtauruq timi tuqusuruuq auragaqhuni, aglaan taimanıgu nutauruq timıkput tuquyumiñaitchuq auragatlaılłuni. Una atrıqatıuq iñuk mattaqmatun utuqqağıtuqtaunik atnuğaanık sulı atıaq sıpmatun nutaanık.

⁵⁴ Aasriiñ timi auragağuruuq simmausıqpan auragatlaılaamık timimık sulı timi tuqusuruuq simmausıglıni tuqutlaılaamık, taranı tarıñıñıaqtuq aglausımaruq Agaayyutim Makpıgaanı, itna, “Tuqulıq akiılıraullapıaqtuq. *Isaiah 25:8*

⁵⁵ Aataı tuqulıq, tarakñaaglaan tuqupkağumiñıağıtın iñuıch.

Aataı tuqulıq, tarakñaaglaan atnıağumiñıağıtın iñuıch.” *Hosea 13:14*

⁵⁶ Tuqułhum atnıatlagatıgıt killuqsaqapta, sulı killuqsauñ sanıñıtuqıaqtuq malıgıtaksratıgun añalıtıaqhuni.

⁵⁷ Aglaan quyanıaqtuq Agaayyın! Atakkıi akımapkağaatıgıt atannaptıgun İesus Christ-kun.

⁵⁸ Taatnamık, pıqpagıplusrı anıqatiumaan, payanıağıtchi ukpıqsrıñıpsıtıñı, tunıqsımatıtchi sulı savautrılusrı Atanıgımık ataramık pısuqtılaapsıgun, atakkıi ılisımagıksı savautrıñıqsı Atanıgımık ıngılha sulılamun.

16

İliraksraq Ukpiqsrıruanun

¹ Pakma aglañıaqtuñ ılıraksrakun iñuıñun Agaayyutim İerusalem-mi. Uqautıgıtka ukpıqtıuanıruat atlakaagıñı nunaagıñı Galatıa-mi qanuqhutıñ ııraqsıñat manıññık, aasriiñ pıtqugıpsı taatnatupıağıt:

² Mıngııqsıağvıpayaanı atausrıullaalısrı tugvıtıqıgıpsı ılavıñganık manıum akıññaktaagıkkapsı agğıgñıałamnunaglaan; tutquqtıulaayumausrı qanıtun pıtłakkapsısun. Taatnağupsı ılıraksraq ınuqnaqsıñıgıtchumauq agğıguma.

³ Aasriiñ agğıguma tuyuğıñıağıtka aatchuıtısrı pıqasıglıgıch tuyuıtınık ukpıqtıuanıruanun İerusalem-mi iñuktıgun nalupqınalıgıkkapsıgun.

⁴ Nakuuluni itkaqsıqpan aullaalıksragıptuuq, ılıñısa malıñıñıaupmıgaatıña.

Paul-ñum Sivunniugıtai

⁵ Utlanıağıpsı Macedonia-kuaqqaagılıña; atakkıi apqusraagıñıağıga Macedonia.

6 Nayuqtaullakpiaǵipsi naagaqaa ukiiluna ilipsitni, aasriin aullaǵniałgitchuma aatчуhiñaugipsitna inuǵikkamnik iglauiksramni napmupayaaq.

7 Tautugumangitchipsi akkuvaurahiñaq apqusraahiñaǵusri, aglaan nayuqtuatluuraaallagukkaluaǵipsi, Atangum pitqukpaņa.

8 Aglaan Ephesus-miinniaqtunа Pentecost-liqiniałhatnunaglaan,

9 atakkii kamañaqtuam savaaqǵaviksralautam anmautigaaña, naagasuli iñuǵiaktut akililiqsuqtitka.

10 Timothy agǵiñiqaan, qaunagiyumagiksi tutqiksauliksranagun ilipsitniittuallahani, atakkii savautriruq Ataniǵmik, uvaptuntuuq.

11 Nallipsiunniin naǵǵuginǵiliun. Aullaqsaaqan ilipsitniin ikayuǵumagiksi iglaułhani quviasuguni, ilaali utiǵasrauǵumuq uvanun. Niǵiugigiga tikiłksrana piqatiqǵlugu aniqatiunik.

12 Uvvasuli aniqatiptigun Apollos-kun: suamasriplugu kiikaqsru-piaǵaluǵniǵiga utlaqapulusri piqasriǵlugu atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatingitchaa aullałksrani pakma. Utlanñaǵaasri piviksranikkumi.

Uqautipsaaǵutit

13 Qaunagitiichi pigiitчуamiñ, makittaǵigusri ukpiqsriłipsitni, qapnaillusri supayaani. Sanjisitichi tuniqsimalusri Ataniǵmun.

14 Supayaaq savaǵilugu piqutigilugu piqpaksriłiqsi.

15 Aniqatiumaan, ilisimasruknaǵisi tupiqatini Stephanas-ñum. Ilinich ukpiqsriqaaqtuanurut nunami taggisilinmi Achaia-mik, aasrii iluqnausimapiagatahutin ikayuiłǵmiknun ukpiqsriuanik atlanik.

16 Pitchuksaaǵipsi tupigitquplugich iñuich taatniittuat sulisupayaaq ikayuqtauruaq ukpiqsriuanun.

17 Quviasruutigigitka agǵilhat Stephanas-ñum Fortunatus-ñumlu Achaicus-ñumlu, atakkii ilinisa ikayugaatna uvaniingitñapsi.

18 Nutaqtıqlugu irrusriǵa ilinisa quviatchaktitkaatna ilipsisuntuuq. Isrummatigillautaqsigik iñuich taatniittuat.

19 Ukpıqtuanuruat iñuuniaqtuat Asia-mi tuyuǵaasri nayaanñanik. Aquilamlu Priscilla-mlu piqatigıplugich ukpiqtuat katımaruat tupıǵmikni paǵliuǵaasripsuuq atanikun.

20 Iluqatin aniqatigıich tuyuǵaasri nayaanñanik. Paǵlatısritchi avatmun kunıgutmik ipqıtчуakun piqpakıtııkun.

21 Paǵlatit Paul-miñ. Uvaņa aglallakıtka ukua argamnik.

22 Kiñalıqaa piqpaksriñgıtчуaq atanguruamik, Atangum atanniǵisigaa agıtqıkkumi. Aa, Agǵiñi, Ataniıq.

23 Uvvatuq ihuaqtrisaan Atanguruam Jesus-ñum nayuǵlisi.

24 Uqautısukkipi piqpaksriılaamnik iluqapsitniik Christ Jesus-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-aġmiunun

¹ Uvaña Paul, aasriiñ uqġiraqtigigaana Jesus Christ-ŋum pisuħagun Agaayyutim. Aġlaktuña ilipsitiñun ukpiġtuanjuranun Corinth-mi suli ukpiġtuanjuruapayaanun iñuuniaqtuanun nunañani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqatvut uvamniittuq.

² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqtisrimaallañniagl̄lisi suli tutqiksillusri.

Paul-ŋum Quyagaa Agaayyun

³ Quyanaqtuq Agaayyun Aapagikkaña atannapta Jesus Christ-ŋum. Ilaa aapauruq ilunñuksr̄ruaq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuñhiñaanjuruq uvaptiknik.

⁴ Araaqtuqtigigikput iluqaitñi iħuill̄iuḡutigigikaptikni, uvagutsuli araaqtuyumiñaqsipluta tamatkuniña iħuill̄iuḡutiqaqtuanik taavrumiña araaqtuutmik akuqtuaḡikkaptiknik Agaayyutmiñ.

⁵ Ilumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiqaqtugut atqunapiaq Christ-kun.

⁶ Iħuill̄iuḡaluanñapta tusraayugaaḡiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaagaasri uvaptikun annautisukħusri killiqiħipsitiñ. Arakkau'apta arautiqaġniaqm̄iusripsuq akuqtuġupsiun̄ anuqsr̄uħikun atunim iħuill̄iuḡutiħiq uvagut iġlutuk̄kaptiknik.

⁷ Niġiugaġikkaqput ilipsigun payanaitchuq. Iħisimagikput nagliksaaḡniġupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqaqtinniaġasri uvaptiktun.

⁸ Aniqatiumaan̄, nalutqunġitchiptigiñ iħuill̄iuḡtitauħaptigun nunañani Asia-m. Iħuill̄iuḡtitauvagitl̄ta qaan̄iġl̄ugu iġlutuiħiksraqput nalupqiḡiliutipluguunniñ iñuutilaaksraqput.

⁹ Iħitchuġiḡaluaġikput tikiummiñasugalugu tuqquviksraqput, aġlaan taamañ atuamaruq tunñatqunġitl̄ta uvaptiknun aġlaan Agaayyutmun an̄ipkaiħlaruamun tuqun̄aruanik.

¹⁰ Tuquruksraġuġaluaqapta ilaan annautimagaatigut, aasriñ annautriñiapiaqtuq uvaptiknik; aa, nalupqisruutiginḡitchikput ilaanun annautisrimaadh̄ksraqput.

¹¹ Iħipsi ikayuqtuksraurusri in̄iqsruutiluta. Tarrali iñugiaktuat iñuich quyyatiksraqaġisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun kiuplugich in̄iqsr̄uħat iñugiaktuat iñuich.

Paul-ŋum Simmiġñiġaa Sivunniuḡutini

¹² Quviasruutigigikput una suli qauḡrimmaaġiutillautapta uqautigaatigut uuma ilumutuutilaan̄anik, savaaḡigivut nanipayaaq suli pakma ilipsitiñ ipq̄iħikun suli ilumutuuh̄ikun Agaayyutmiqn̄isauruakun. Tunñanġitchugut p̄q̄iħiutaatnun iñuich aġlaan tunñarugut Agaayyutim iħuaqqtur̄ipluni ikayuutaanun.

¹³ Tarra tuyuutivut aġliqiaġikkasri kan̄iqsiñaitchuan̄unḡitchut; kinnisunġitchipsigiñ uqaḡikkaptigun. Niġiugaġigiga kan̄iqsitiħsraqs̄i iħaatniġun,

¹⁴ takku kan̄iqsitiħsriħauraḡaluaqm̄igiksi-samma pakma. Iħaatnimi nanġautiqatłaniaḡiptigut suli nanġaḡisipm̄igiptigiñ uvluani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupqisruutiqaġitchuña taavrumiña. Taatnamik tikiqat-taaqqaaḡukkipsi, piqaquplusri ikayuusriam̄ik tapillugik quviasruutmiġlu.

¹⁶ Tikiqattaagukkipsi appqusraaguma sivutmunlu nunanjanun Macedonia-m utitmunlu nunanjanin Macedonia-m, ilipsitnun itqanaiyautitqupluna iglauhiksramnun Judea-mun.

¹⁷ Taatna piyomakama, isrummitqigaqtaununiqqip? Isrumavaluktusriun-niin sivunnigagasrugaluna inunjisun nunam, anjaqqaagluna tarani suli naaqaqtuaqsiluna.

¹⁸ Agaayyun tuniqsamaruq uqagikkagmigun. Taatnatuntuuq uqautivut ilipsitnun nalupqinaitchaqtut. Agaayyutim ilisimagai isrummitqitlaisilaaqputlu uqautigikkavutlu.

¹⁹ Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvanalu quliaqtuaqutigigikput Iginna Agaayyutim, Jesus Christ, ilipsitnun. Ilaa ingitchut inuktun piingigaqtuatun anjqaaqhuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniagniplugu. Agaayyutim anjgutimagaatigut pisigiplugu Christ-nun savaana uvaptiknun.

²⁰ Iluqaitnikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkaagnigai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumipayaaq inuum kamaksruqmaun Agaayyutim savaagikka Christ-kun.

²¹ Agaayyutim nappaqutaupkaagigaatigut ilipsilu Christ-kun, suli uqsruq-tiqhuta savaktautqupluta,

²² nalunaitjutaliqhuta pigiliutipiaqhuta inmiinun aasriin iliplugu Irrutchiin uummatiptiknun nalupqisruutiginqilugu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggigukkaluanagammaunniin Corinth-mun agginqitchuna. Agaayyun ilisamaruq ilumutuuhanik uqagikkagma ilipsitnun. Utingitchuna Corinth-mun atniummatiaqungitlusri.

²⁴ Atanniqsungitchipsigin ukpiqsriipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruutiqaqplusri, atakkii ilisimarugut nalupqisruutiqaqngisilaapsitnik ukpiqsriilapsigun.

2

¹ Sivunniqsuna utlatqigunqitlusri aliatchaktitchaktuagusri.

² Aliatchaktisrimanigupsi kia quviasraagniaqpana avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi.

³ Aglaktuna pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchaktitqungitluna ilipsitnun quviasraaqtkramnun. Nalupqisruutiginqitchiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtilaqsii.

⁴ Aglakama ilipsitnun ihuilliullapiaqataqtuna isrumatuyaakluna uummatimni qianagma. Aliatchaqungitchipsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksriiliga ilipsitnik.

Natqigutriiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi ihuilliutqitchiruam isrumaaluktingitchaana, aglaan isrumaaluktitkaasri. Ihuilliutqitchummataitchipsi itnaqama.

⁶ Taamna inuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anjgutiplusri taamna inillakapsiun.

⁷ Pakma natqigutiraksragigiksi araaqtuqlugu taamna inuk. Taatnagupsiun annautiniaigiksi pilguilliullapiaqigmiin aasriin qapingitchumuugli.

⁸ Taatnaqluna injigipsi tuniqsimasriilaaqplugu piqpaksriilqisi ilaanik.

⁹ Taavrumuuna aglaktuna ilipsitnun, atakkii uuktuaqukhusri ilichugisrukuna tupiksrisuupmagaapsi supayaakun.

¹⁰ Natqigutriguspi taavrumina inunmik, natqigutimpigaptuuq. Aasriin qanutchikun natqigutiruksrauniguma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivugaani Christ-nun.

¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuungaq akimaniangitchuq sukununniiñ uvaptikniñ. Takku nalungitmigivut ilaan qanuq suragautai.

Paul Tutqiksiñgitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqługu tusraayugaagiksuaq Christ-kun, Atangum piviksriññigaaña quliaqtuaqupluna.

¹³ Aglaan tutqiksiñgitchuña irrutchipkun, atakkii paqingitługu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikłuna tarakña Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriruamun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tipraqiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallutamik.

¹⁵ Atakkii ittugut Agaayyutmun tipraqiksautun Christ-kun akungatni tamatkua anniqsuumaagtuat suli tammaummiruat.

¹⁶ Tamatkununa tammaummiruanun tipiqagtugut tuquliğmik, aglaan tamatkununa anniqsuumaagtuatanun tipiqagtugut iñuuliğmik. Kiñaasriiñ naliummativa taavrumuna savaamun?

¹⁷ Kisimiñ tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaqtuat piññağutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuğani Agaayyutim. Uvagut ingitchugut iñugiaktuatitun quliaqtuaqtuatitun Agaayyutim uqałhanik piññañniutiginiālhiñağlugu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

¹ Uqaviksaaqsilgitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutini akuqtuyunaqsiluta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ?

² Iipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchuğitquplugu agliqitquplugu.

³ Aasrii atlaññuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqtitkiksi tuyuutauliqsi Christ-miñ aglaagikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanungitchut aglautmik aglaan Irrusriagun iñuruam Agaayyutim, aglaanungitłuni aglagviksramun piñiamun uyağañmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴ Nalupqisruutigingillapiagivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğani Agaayyutim.

⁵ Itnautigingitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqagtirrutaagun Agaayyutim.

⁶ Ilaan piqagtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun ingitchuq utuqqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağañmun suli tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñgitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuuliğmik Ipqitchuakun Irrutchikun.

⁷⁻⁸ Utuqqauruaq maligutaksraq titigtuqsimaruq aglaatigun uyağañmun, aasrii Agaayyutim qaumanga sagviqsuq qaitñamiñ Moses-mun. Kigiñaña Moses-ñmu qaummagikpagitłuni Israel-aagmiut qiiñilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piqsuq. Maligutaksraq tuqupkaisuuruaq qaummagillapiaqman qanutunkiaq qaummagitłukkisiva maatna savautriğiq Ipqitchuakun Irrutchikun?

⁹ Uvvaasiiñ utuqqaqtuq sivunniugun tikiutriruaq tuqutaksraququtmik iñuñnun kamanautiqagniqpan, qanutunkiaq kamanautiqatłukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunñasripkaiğmik iñuñnun?

10 Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqauru-amiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqangigñiqsuq.

11 Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaurakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchağataqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

12 Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiuğaq iqsisaiłłapiaqtugut quliaqtualiksrapitigun.

13 Moses-tun ingitchugut. Taalutchiğñigaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmionun takku tautuqungitługu qaumangum piigñiałłhanunaglaan.

14 Aglaan kanjiqsitłaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkaqlugich. Uvluvanunaglaan irinjich taalutaqaqtutsuli agliqpmata makpiğaanjiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitłagaa.

15 Uvluvanunaglaan agliqpmata maligutaksramik Moses-ñum aglaanjanik isrumanjich taalutaqaqtutsuli.

16 Aglaan iñuk mumikami Atanigmun kanjiqsisuuruq taalutaiqsitmatun.

17 Taimña Atanguruaq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusrija Atangum ittuq patchisairvik.

18 Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qiniğikput kamanautaa Atangum. Atlanjuğusaiñaqtugut iłłtasripluta ilaaton, suli Atangum Irrusrija iłłsaiñaqtitkaatigut ilaaton akiłłkutilasriplugu kamanautaa Atangum.

4

Akisuruat Surat Utkusriłłiani Qikumiñ

1 Agaayyutim qaitchigaatigut savautriğimik quliaqtuaqupluta naglikku-taagun. Taatnamik nikatchaktangitchugut.

2 Tununjanikkivut iriraqtuutitlu kanjunaqtuatlu. Pisaasruğmigautaitchugut. Anjalangitchikput uqalħa Agaayyutim kinnitñiñiağutigilugu. Taatna pitłaitchugut. Iłłsauttutigiğikput ilumutuuruq kanjiqsinaqsipługu, sivuğaanii Agaayyutim pipmatun. Isummatmikni iłłisimagaat ilumutuutilaaput.

3 Tusraayugaagiksuaq uqagikkaqput iriqsimakpan, iriqsimalħiñaqtuq tamatkunuja tammaummiranun.

4 Tuunğaum anjalatchiruum marrumiña nunamik qiniłłlaiqsitkai ukpiqsriñgitchuat kanjiqsipkatłaiqlugillu tusraayugaagiksuaq, aasriiñ ayaupkaqtitaauratun ittu. Ilaan tautuqunjitkai kamanautaanik Christ-ñum atrigikkana Agaayyutim.

5 Quliaqtuağitłaitchikput uvaptiknik, aglaan quliaqtuağigikput Jesus Christ Atanguniplugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigiplugu.

6 Agaayyun nipliqsimarug, "Qauma qauli taaqtuamiñ." Aasrii qaggutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik iłłtchugitqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiniğapta kigiñanjanik Christ-ñum.

7 Aglaan Agaayyun qaitchirug tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun iñulħiñauruanun, atriplugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruanik suuranik ilulilianun qikumiñ. Iñupayaq qiniğtaksrağigaa taamna kamanaqtuq sanji uvaptikniittuq agaayyutmiqnisautilaanjanik, uvaptikniñ pisanqaani. ⁸ Iñuilliuqtitaugaluğupta qanusripayaakun akiłłpkaqtatłaitchugut, qanugviiqsitaugaluğupta nikaligatłaitchugut,

⁹ nagliksaaqtitaugaluğupta Agaayyutim suksraatłaitchaatigut; atniaqsiumaluğupta tuqqutaungitchugut.

10 Ataramik anayanniuqtuağaluaqtugut iñuich tuqqutçukmatigut Jesus-tun aasrii tautuñnaqsitquplugu iñuulha Jesus-ñum timiptigun.

11 Iñuuniaħaptikni ataramik anayanniuqtuaqhuta tuqqutauiğmun pisigiplugu Jesus, taututlatquplugu inuuruañulha Jesus-ñum uumuuna tuqurağaqtuakun timiptigun.

12 Anayanniuqtuaqtugut tuqułiğmiñ pisigiplugu quliaqtuałıqput piqaqplusri isruitchuamik iñuulıgmik.

13 Aglausimaruaq Agaayyutim uqalhani, “Uqagaqtugut takku ukpiqs-rillaapiaqhuta.” Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriħhum uqagaqtuguttuq ukpiqsripluta.

14 Iitçuğiplugu Agaayyun añipkairuaq Atanıgmik Jesus-mik, ilaan añipkağisipmigaatiguttuq Jesus-tun, aggitiluta piqatigilusri sivuğanun Agaayyutim.

15 Iluqaan tamanna iğlutukkağa ikayuutigigisigiksi. Iñugiaksılaaqhutıñ iñuich tusraarut ihuaqputaagun Agaayyutim aasrii iñugiaktuat iñuich quyag-illapiağniağaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuuniaħ Ukpıqsriħkun

16 Nalupqıgıngitlugu tamanna nikalığangitçugut. Timivut piungitmukkalaqtuq irrutçiqput nutaqtıkkauruq uvlugağipman.

17 Tamatkua ihuılliğutıvut pakma sivikisuurami ihhiñaqut. Itqanaiyağaatigut akuqtuquplugich Agaayyutim kamağniqsrat isuksraitlutıñ quviananjı nakuutlullapiaqtuat ihuılliğutıptıknıñ.

18 Qıñıqtuiñangitçıvut sut qıñıtıkkavut ağlaan sut qıñıtılaisavut; atakkıı sut qıñığnaqtuat piıgñıaqut, aasrii qıñığnaıtçuıat taimuñıa innaqtut.

5

1 İlisimagıkput palapkaaqput irvigıkkıaqput marrumani nunami piungıqpan, taamnaami timikput, kiñuniksraqağniaqtugut Agaayyutmi, ihıqtauñgıtçuıamik argañmik, isuksraitçuıamik qılajmı.

2 Pakma imñıqtaulıguurugut, inuğrugıplugu timınıtqıgıta pakmakñaqtauruıamı atrıluğı atnuğaatçiaqmatun.

3 Atnuğaaakkağisırugut timimik nutaamı atnuğailaağumiñaiğuta.

4 Iñuunñapta uımanı palapkaağmi iñuħhiñaupluta, imñıqtaulıguurugut uqumailıguıtıaqhuta. Tuquyumataıtkaluaqhuta ağlaan itçumiıqsugut nutaami timimi pakmakñaqtauruıamıñ. Atuummikpan tuquyumiñaqtuıaq timi simmiğisıruq tuquyumiñaitçuıamik iñuulıgmik.

5 Agaayyutim itqanaiyağaatıgıt taıvrumuñıa. İlaan nalupqınainanjıkkıaa uvapıknun taatniınnaıħa aatçuqamısigıt İrrutçığmiñik.

6 Taatnamik qapıññataıtçuırugut. İlisimagıkput iñuuniaħaptikni uımanı timimi piısaallıqıput Atanıgmıñ.

7 Atakkıı iñuuniaqtugut ukpiqsriħkun qıñıngıtçıaluanñapta ilaanik.

8 Qapıññataıtçugıt, ağlaan piıtçumallapiaqtugıt timıgıkkaptıknıñ aasrii añılaaqsımaqatıgsrılıqıluğı Atanıq.

9 Taatnaqhuta sıvunniıtıgıgıkput quyalısuklugu, iñuugaluğupta maanı timiptikni naagaqaa taiñanı piıgaluğupta timimiñ.

10 İluğata sıvuğanııtırıksraurugıt aquppiıtaqpananun Christ-ñum atañurıam. Atausrııttaağutıñ iñuıch akuqtıgisırut nakuuruıamik naagaqaa piğiıtçuıamik malıgıllugu savaağıkkıaqtıñ iñuunñagmıñ timıgıkkagmıktıgun nunami.

Savautriraat Ilauraagiliutigipkakkautikun

11 Uvva ilitchugimagikput tatamnaqtılaana Atangum. Taatnaqhuta pitchuk-saagivut iñuich akuqtuitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim ilisimagaa qanusriutilaapiaqput. Taatnatuntuuq nigiyugağigiga ilitchuqsrianiliqsi taavruniña qauğrimmaagiutillautapsigun.

12 Piñiangitchugut akuqtuyunaqsiqtigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutik-sraqağugipsi tamatkununa kamagitqusraahñaqtuanun qiniğnaqtuakun, suk-sraqağitchuanun uummatmiutağmiknik.

13 Uqautigikpatigut qauğrimmaagiññiluta piqutigigaa Agaayyutim, aglaan qauğrimmaagiññigupta piqutigihñağipsi.

14 Piqpaksrihan Christ-ñum aňalatkaatigut, atakkii ilisimagikput nalupqinaiqlugu atausriq tuquruuq piqutigiplugich iluqaisa iñuich. Taatnamik iluqatiñ tuqupmiraqtut.

15 Ilaa tuquruq pisigiplugich iñupayaurat, aasriñ tamatkua iñuuruat inmiktigulhiñaq iñuutqunğıqlugich aglaan ilaanun tuqqutriruamun iñupayaanik aasrii aňipkakkaupluni tuqułigmiñ.

16 Tarra uvakñaniñaglaan isrummatiqangiqsugut iñuñmik ilaan qaahñañagun nunam iñuisun. Qaanıqsuami isrummatigigaluaqmisapput Christ iñuññauniplugu, aglaan pakma isrummatigingigikput taatna.

17 Taatnamik kiñapayaaq pigiliutipkaqtuq Christ-mun nutaagüğaqtuq. Iliğruañi piqsut. Iñuunialıqsuq nutaakun.

18 Iluqatiñ tamatkua agğıqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliutipkağaatigut inmiñun Jesus Christ-kun, aasriñ aatchuqhuta savaamik quliaqtuagıtquplugu ilaan ilauraaliutipkağisiñiplugich iñuich inmiñun.

19 Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliutipkağai nunam iñui inmiñun Christ-kun, patchisiqutingiqlugich navuutiñisigun. Aasriñ quliaqtuagıtqugaatigut iñuich qiniñiññaksriññiplugich Christ-kun.

20 Taatnaqhuta uqqiraqtaurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atuğaatigut uqautitqulusri. Inğıpiagıpsı pisigiplugu Christ, itnaqhuni, "Ilauraaliutitqigitchi Agaayyutmun."

21 Agaayyutim Christ killuutailaapiaq irrutiginigaa killuqsaqtautun pisigipluta. Taamna nalaunñasripkakkaurugut Agaayyutmi.

6

1 Uvagut savaqatigiññaptikni Agaayyutmi inğıpsı akuqtuqunğıtlugu Agaayyutim ihuaqutaa suñiñlagüglugu.

2 Atakkii ilaa nipliqsuq aglausimaruami uqahımi, "Piviksraq nalautitman tusraagıpsı.

Anniqsuğviksraq tikitman ikayugıpsı."

Isaiah 49:8

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvlua anniqsuğviksram pakma tikitchuq.

3 Kisumununnıñ iñuñmun patchisiqutitqunğıtchugut killukuağnipluta savaqağıptikni. Taatnamik inillaiñgitchugut putukkisautiksrañanik iñuum apqutiksrañani.

4 Aglaan surağapıyaaaptigun qiniqtittugut savaktaupluta Agaayyutmun iglutuñikunlu, ihuñliugutikunlu, akiyalgunaitchuatigunlu, sakiqnaqtuati-gunlu,

5 ipıqtaquısiuhikunlu, isiqtauhikunlu, aňalagılsuuhikunlu, sakuuhikunlu, siñguıqsauñğıhikunlu, niğisuñnakunlu.

⁶ Qiñiqtitkikput ipqilikonlu, ilisimalikonlu Agaayyutmik, anuqsruñikonlu, iħuaqqutriñikonlu, Ipqitchuakun Irrutchikonlu, ilumutun piqpaksrñikonlu,
⁷ uqaqahikonlu ilumutuuruamik, sulı sanñiagun Agaayyutim. Anjuyautiqaqtuñ tuğluagıplugulu nalaunñaruakun.

⁸ Qiñiqtitkikput kamagikkauñikonlu, kannutçhaktitauñikonlu, uqağitchiuñikonlu piğitçhuakun nakuuruakunlu. Saglutuniğakkaupluta uqağaluñnıpta ilumutuuruamik,

⁹ nalunaqtuatun ilipluta ilisimanağaluñnıpta, tuquaqsiuatun ilipluta inuusruagağaluñnıpta, anasriññuqsaqsiuğaluñnıpta tuqquataungitchugut, iñsumaaluktitauğaluñnıpta quviasrugatugut, inuqsralliuqtuatun ilipluta umialiguqtitçhıgıluñnıpta inuğiaktuanik, suıllıuqtuatun ilipluta piqağaluñnıpta supayaamik.

¹¹ Aatai ilauraamañ Corinth-mi, nunummisingitchipsi uqautriñiksraptiknik ilipsitñun. Uummativut anmagıvut ilipsitñun.

¹² Piqpaksrıñıqput ilipsitñik inuqtuummangitchuq. Aglaan piqpaksrıñısi uvaptiknik inuqtuummasrıruq.

¹³ Aglaan pakma anmaqsıgik uummatısi uvaptiknı. Uqautıgıpsı uvañ ilılgaagıruatun ilıplısrı.

Agaayyuvikpana İnıuruam Agaayyutim

¹⁴ Piqasrıqsuutinasrı ukpiqsrıñıgıtuatıgun takku nalaunñaruahıglu killiqıhıglu piqatıgıilguıtçhuk. Qamaruagtuuq piqatıqalguıtmiuq taaqtuamik.

¹⁵ Qanuğutik atausrıññuğumiñaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruag tuunğamik)? Qanuğutik ukpiqsrıruaq piqasrıqsuutiyumiñaqpa ukpiqsrıñıgıtuakun?

¹⁶ Agaayyutim agaayyuvikpana piqasrıutiyumiñaitçhuq aanguanıtiñik. Agaayyuvikpagıgaatıgıtıki inıuruam Agaayyutim, ilaan nıplıñhatun, "Irvıgıniagıtka ilıñıç inıuunıaqatıgilugıllu.

Agaayyutıgıniagaatña, sulı ilıñıç inıugıniagıtka.

¹⁷ Taamna pisıgilugu, piğitçhi akunğatıñı, avıtıtçhi ilıñıtıñı, nıplıqsuq Atanıq.

İksıatınasrı qaayugnaqtuaniñ.

Taatnağupsı akuqtuğısıgıpsı.

Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41

¹⁸ Aapagısıgıpsıtıña aasrıñ inıñıgısıgıpsı panıgilusrılu, nıplıqsuq Atanıq Sanñıpayaaqatıuq."

2 Samuel 7:14

7

¹ Piqpagıkkamañ, piqağıniqapta tamatkunıña akıqsruutauruanik ipıqısaqta uvaptiknik qaayugnaqtuapayaamıñ timıptıgun irrutçıptıgunlu. Quyalılakput Agaayyun supayaakun atakkı taluğıgıkput.

Paul Quviasruktuq

² Anmautıtıgıt uummatıpsıgun. Atnıangıtçıvıt inıuıç. Kil-lukuagıtçhiñıgıtçugıt inıñnik. Ivayaqtıñıtıgıtıgıt kısımikunıñ inıñmik.

³ Uqautıgıñıtçıgı taamna patchısıgısugusrı. Takku uvvaqammiq uqautıgıpsı piqpagıniplısrı uummatıptıknıñ. Piqatıgıksuguk inıuñaptıknı unıñ tuquñaptıknı.

⁴ Nalupqısrıutıgıñıpiagıpsı. Pıkkutıgıpiagıpsı. Arautıqallapıaqtuñ. İluqaagun ihıuñıgıtıptıgun quviasrullapıaqtuñ.

5 Tikiñjanikaptaunniiñ Macedonia-mun iñiqtuiqsiñgitchugut. Ihuilliqtitaurugut qanusripayaakun—nagliksooqtitluta ukpiqsrinñgitchuanun iqspkaqhutalu qamuuna.

6 Aglaan Agaayyutim arakhguuruum tamatkunija nikatchaktitauruanik tutqiksipkaqaatigut Titus aggiqman.

7 Arakkaurugut aggiñhagun suli arausriaqalhagun ilipsitñiñ. Ilaan uqautigaatigut kimmuñiqalhapsigun tautugukñuñ, aliasruutiqaalhapsigunlu suli piyummatiqalhapsigun uvamnik. Taatnaqñuñ quviasrutluktunja pakma sivuanigñiñ.

8 Aglaktigun tuyuutipkun isrumaalutchaktitkaluağniqapsi, nunuurauting- ingitchiga. Saiñgisuutiligaluağiga tuyuutma ihuilliqtitauraallañniqmasri.

9 Tarraasrii quviasruutigingitchaluağiga alianniulipsigun, aglaan quvias- ruktunja isrumaaluhapsi simmiğñiqmasri. Alianniulipsi pisuliğniğaa Agaayyu- tim ilipsitñun. Uvagut atnianiğitchipsi sukununniiñ.

10 Alianniqtuni Agaayyutikun isrummitqiksitchiraqtuq iñuum anniq- suliksrajanun. Taamna nunuurautaitchuq. Aglaan aliananja nunam tikiutri- raqtuq tuquliğmik.

11 Alianniqtusri nalautlugu alianniugutigitqukkanja Agaayyutim. Taavruma piliqipkağagaasri nalupqigingiqsitlelu killukuangisilaaqsi, uumigiligsitlelu killuq, iqsigipkaqlugu, inuğrugiliutipkaqlugu ikayuu- tiliksrağa, isrummiqsitlusriunniiñ anasriñuqsatlasriplugu taamna killuligiruaq. Qanusripayaakun taututitkiksi patchisaungiliqsi tamatkunuuna savaapsigun.

12 Tarraasriiñ tuyuqtunja aglaamnik pisigisrunjaqnagu taamna iñuk kil- lukuauqtuq naagaunniiñ iñuk atniummiruaq, aglaan sivuğaañi Agaayyutim ilitchuqnaqugiga qanutun piqpaksriqahiqsi uvaptiknik.

13 Taatnaqhuta taavrumuuna arakkiptigut. Aasriiñ kisan arausri- aqput, aglaanlu quviatchallapiaqtugut Titus quviasrunniqman, atakkii ir- rutchiğmiguñ nutaqtikkaupluni iluqapsitniñ.

14 Takku nangagipsi supayaatigun ilaanun, aasriiñ qapinapkanğitchipsitja. Uqautigikkavut supayaat ilipsitñun ilumutuurut, aasriiñ taatnatun nangautigikkavut ilipsigun Titus-mun ilumutuuruuttuq.

15 Aasrii ilaan piqpagiliutillapiapsaagaasri itqaqamiñ tupiksriyumma- tiqahiqsi, suli pagla'apsiñ kamaksriñkunlu taluqsriñkunlu.

16 Quviasruutigillapiağiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuanjuruat Aatchuiñhat

1 Uvvaasriiñ aniqatiut, ilitchuqsritqugipsi ihuaqqutrisaanik Agaayyutim qaisanjanik ukpiqtuanjuruuanun Macedonia-mi.

2 Ihuilliupauragaluanñagmin inuqsriullapiağaluaqhutinlu quvi- atchauğillapiaqtut, taatnaqhutinjaasiiñ tiggummataipiağniqstun suoramiknik.

3 Piyumiñaqtutilaağmikni aatchuğuurut, sipitluguunniiñ uqautigaluaqtit- natin. Uqagiyumiñağiga taamna.

4 Uqapsaaqtuiñağaatigut ikayuuutilasrisrukhtin savaakun Agaayyutim iñuiñi.

5 Aatchuutiqaqtut niğiuğingisaptigun, sivulliuplugu qaitlutin inmiknik Agaayyutmun uvaptikunlu Agaayyutim pisulhagun.

6 Uvvaasriiñ tiliugikput Titus aullağniñjaniksimapmauñ naatchaqtuaqu- plugu taamna savaallautaq akunnapsitni.

7 Aasriiñ pillautagñiqapsi supayaakun—ukpiqsriñhikunlu, uqautriñhapsigunlu, ilisimahikunlu, piyummatiqahikunlu, piqpaksriñhapsigunlu uvaptiknik—taatnamik tigummataitqugipsi aatchuiñhikun.

8 Tiliuqñiñgitchuna aatchuqulusri. Uktuağukkgiga piqpaksriñhigsi ilumutuupiaqmanaan aatchuğummatiqahapsigun,

9 takku ilitchuğigiksi iluaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ñum. Sumik ayuqs-rangitchaluaqhuni, piqutigiplusri unitchai umialgutini ikayuğiaqhusri inuqs-riuhagun.

10 Uvva uqautigisrukkiga aatchuiñhapsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitñi naatchupsinñ aullağniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuiñhikunlu piyummatiqahikunlu.

11 Kiikaa, naatchiunñ naanniañhanunaglaan aullağniikkaqsi uqutqik piyum-matigaaqapsi, aatchuğusri pisuqtılaapsitñi pigikkapsitñiñ.

12 Aatchuğupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitñiñ, aasriiñ pig-ingisapsitñiñ.

13 Nunurisungitchipsi aatchuiñhigmun qağavriuraaqtillugich atlat aatchuiñhikun.

14 Pakma sippakuuqtuaqtsuri. Taatnamik ikayuyumiññaqtsuri inuqsraqtu-anik. Aquvatigunli sippakuuqtualiguminñ ikayuğisigaasripsuuq inuqsraligupsi. Inupayaagñi piqağumuq inuğikkağmiñik.

15 Aglausimaruatun uqahigñi itna, “Iñuk katitchivaañhaktuuaq sippakuut-laitchuq, aasriiñ iñuk katitchivaañhagitchuaq inuqsraqangitchuq.”

Titus Piqatinjilu

16 Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyum-matigikkaptun ilipsitñun.

17 Ilumutun Titus-ñum akuqtuğaa pitchuksaagutvut. Utlagupiağatağasri. Sivunniqsuq taavruminña inñiñik.

18 Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasriqlugu nangautiqaqtuamik iluqaitñi ukpiqtuanjuruani quliaqtuahagun tusraayugaagñksuamik.

19 Aasriisuli, ukpiqtuanjuruat piksraqtaagñiñaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutiguptigñ taapkua aatchuutit maniich. Savaaqahaptigun taavrumuuna kamasruğikput Atanguruuaq Agaayyun aasriiñ ilisimanaqsiplugu ikayuyumuamiquput.

20 Qaunatiqagñiktugut kisumununniiñ iñunmun pasritqungitluta analañhaptigun taapkuninña mikturuanik aatchuutinik.

21 Piyummatiqagtugut nalaunñaruakun, kisan Atanguruuaq qinñihani ingitchuaq aglaantuq qinñihatni iñuich.

22 Piqasriqhutik taapkuak iññuk tuyuqaqmiuguttuq aniqatiptiknik. Uuk-tuağaluaqaptigu akulaiqlugu ilitchuğigikput ukpiğnaqtuanjutilaanña. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpiğiliutipiaqhusri.

23 Nallipsi apiqsruutigikpaunñ Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuiñhaptikni ilipsitñik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlak aniqatiuvuk, uqçiraqtigigaik ukpiqtuanjuruat, aasriiñ kamasruğaaq kamanautaa Christ-ñum.

24 Taatnamik qinñiqitichumagiksi ukpiqtuanjuruapayaanun piqpaksripiatigsi uqçiraqtinik sulii nalaunñalña nangaaqapsi taapkuninña.

¹ Iitichugigiga aglaktuksraungisilaaga uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iñui.

² Atakkii ilisimagiga ikayuiyumañiqsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanjuranun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanjuruasii Achaia-mi itqaniagnañlusri aatchuutilaapsigun uqiutqik. Piyumalaalipsigun iñugiaktuat anjalataurur aatchuisukhutin.

³ Aasriin aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiñiksrapisgun. Uqautigillautagipsi itqanaitkisiñiplusri. Aasriin taamna piilaanjutqungitchiga.

⁴ Aasriin Macedonia-gmiut aggiqpata maligluna iitichugigumitruj itqanaiñigisilaaqsi, kannutchakpiaqtugut, ilipsipsuuq, nalupqinaiqsruutigilaanikmipkaqhusriñu uqagillautaqhusriñu.

⁵ Tarra isrummisunja aniqatiuvut pitchuksaaguklugich tikitquplusri sivuani aggiñiksrapta. Ilinja itqanaiyañisigaat akiqsruutigikkaqsi, suli aatchugummatiqagipsi nunurausunjaqasri.

⁶ Itqaglugu una, iñuk nautchirriiruaq iñugiapiangitchuanik nautchiaksranik katitchiñiaqtuq iñugiapiangitchuanik, aasriipsuuq iñuk nautchirriiruaq iñugiaktuanik katitchiñiaqtuq iñugiapialiaqtuanik.

⁷ Iñullaa aatchugli sivunniutaagan isrummatmi, tigummatigalugu pisunjaqani suli nunurikkausunjaqani. Agaayyutim piqpagigaa iñuk aatchuguuruaq quviasrukhusri.

⁸ Aasriin Agaayyutim aatchugumiñagaasri sipillugu inugikkaqsi, ataramik sippakuuqtualigusri. Aasriin aatchuutiksraqatlasrigisirusri savaallautapayanun.

⁹ Aglausimaruatun Agaayyutim uqalhani, “Nunniuqti siamitmatun, iñuk aatchuiñiqsuq suurağmiñik siqñataitluni inuqsraqtuanun.

Taapkua itqagigisigaat ilaan ihuaqputaa taimuna.”

Psalm 112:9

¹⁰ Agaayyun aatchuguuruaq nautchiaksranik nautchirriiruamun qaqqiamiglu niqiksranik. Taatnatun ilaan iñugiaksiñiağai suurat pigikkasri aasriiñi aatchuutitlasriyumagiksi atlanun inuqsraqtuanun.

¹¹ Inuqsrangigñiaqtusri supayaakun tigummataiñipsigun. Tarra savaaptigun iñuich quyyatiqagñiağaat Agaayyun.

¹² Savaapsi ikayugañiağai inuqsriugluqtuat Agaayyutim iñuñi, aglaan taavrumsunaptuuq iñugiaktuat quyyatiqallapiagnağaat Agaayyun.

¹³ Savaapsigun nalupqinañiağiksi ukpiqsriñiqsi Christ-kun, aasriiñi iñuich ikayusriaqatqat nangağisigaat Agaayyun tupiksriñapsigun tusraayugaagiksuamik suli tigummataiñapsigun ilinjitñun suli iluqanjitñun atlanun iñunñun.

¹⁴ Aasriin iniqsruutiniagaasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kamañaqtuaq ihuaqputaa Agaayyutim qaisana ilipsitñun.

¹⁵ Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

10

Paul Patchisaiññiruaq Savautriñigmiñi

¹ Uvaña Paul. Injigipsi Christ-ñum agganaiñigmigun piisaangijigmigunlu. Taluqsraliguunigipsitña piqatau'ama ilipsitñi, aglaan piqataungitñama ilipsitñi taluqsraiññipluna tuyuqtuutipkun.

² Nunuriyumiñaitchipsitña taluqsraitquluna nayuutiguma ilipsitñi. Sivunniqsunja akililiqsuğuklugich tamatkua uqaqtuat iñuuniusriqagñipluta nunam iñuisun.

³ Iñuuniagaľuanñapta timigikkaptigun añuyangitchugut nunam iñuisun.

⁴ Añuyautivut añuyautigingitchai nunam iñuiñ, aglaan atuģikput Agaayyutim sanñiqpauraña akiiliplugich iluqaisa tamatkua akiililiqsuutiruat [tusraayugaaģksuamun].

⁵ Piyaaquqtagivut uqavaaģutipayaat niaquqtusriľhatlu iñuich takku taatnatchich iñuich sappugutaurut atlanun ilitchuģiľksrañatniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritľsriplugich Christ-mik.

⁶ Anasriññuqsaiľhiñaaģuqtugut tupiksruutaitchuanik, ilitchuqsrípqaauraģupta tupiksriyumalipsitñik ilipsitñik.

⁷ Qiñiľhiñaaqtusri sunik qaalľhiñakun. Kiñapayaaq ukpiqsriniģumi piginiľuni Christ-ñum isrummatigitqigľiñ. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ñum.

⁸ Uqavigaaģutigilakkaluaģupkuunniñ sanñiqutiqaľiq Agaayyutim qaisaña uvaptiknun kanñusruutigiyumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma sanñiqutiqaľhum piyaququq-tagatitichumiñaitchaasri.

⁹ Iqsisaaģungitchipsi tuyuqtuutipkun.

¹⁰ Iľanich iñuich uqaģniqsut, "Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqaguuniqsuq sayaitchuatun, uqautriľhasuli suľlatun itľuni."

¹¹ Taatnatchich iñuich isrummatigilitruñ una, aglaan savaaģisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inñapta naagaqaa piiññapta.

¹² Iľaliqsuutiyumangitchugut tamatkunuja iñuñnun unniññ atriliummatiluta uqaģuuruanan nakuuniraaqhutin. Uuktuutiqaľhiñaaqtut inmiknun naipigtuutiľlutinľu. Kanñisisaiľiqtin qñiñqitkaat uuktuutiqaģsi'amin avatmun naipiqtuutiqaģsi'aminľu.

¹³ Uqavigaalagunģitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigilľhiñaaģikput savaaksriusriapput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsrilľsrisrusri savaaptigun.

¹⁴ Qaanjalautrangitchugut uqaqapta ilaģiniľlusri savaaptikni. Takku tikiutiqaģaģikput tusraayugaaģiksuaq Christ-kun ilipsitñun.

¹⁵ Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaañat. Aglaan niģiugaģiģikput una, ukpiqsrilľģsi sanñisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaaģiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun.

¹⁶ Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaaģiksuumik nunaaqģiñi atłani. Uqavigaaģutigisrunģitchikput savaaģianikkañat atlat iñuich nautchũvinmikni.

¹⁷ Iñuk uqavigaaģniģumi, uqavigaaģutiqaģli Agaayyutmik kisianik.

¹⁸ Agaayyutim akuqtuumatłaitchaa iñuk uqavigaaģtuuaq inmiñik nakuuniraahuni aglaan ilaan akuqtuģisigaa iñuk nakuuģikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtinñuauqtuallu

¹ Uvvatuq Agaayyutikun anuqsrutiuraallaksitñja kinnañaaqtuatum itkaluaģniģuma. Anuqsrutillañniapiaģsitñja!

² Takku siqñaaģipiģipsi Agaayyun siqñaaqsrípmatun ilipsitñik. Atriqaqtusri ipqitchuatun ilaaqatnikkumaaqtuatum qaiññiakkaptun atautchimun ilaaqatiksramun, taamna Christ-ñuruq.

³ Nuyuaqquģitģipsi isrummatisi qaayuģnaqsiiviaqtut sulikil-lukuaģutipkakkauviaģtusri ilumutuuruamiñ piqpaľsriľģmiñ Christ-mun, atripluģu niģiģiaq kinnitñiktuaq Eve-mik pisaasruģmigautmigun.

4 Uvvaami iñuk aggiguni quliaqtuagaqsikpan atlamik Jesus-mik quliaqtuagingisaptiknik, naagaunniñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaagiksuumiglu akuqtuagianikkapsitñiñ, pitchigiağisiruatun irrusriqagtusri.

5 Kiñulliqpianungñiñasrugirunja tamatkunakñja qaukiunasrugiplutin uqqiraqtauruaniñ.

6 Iliisaqsimaruatun uqaqtaulguitchaluağuma, ilisimarunja sumik uqaqtilaamnik. Qiñiqtitkikput taamna nalupqinaiqługu ilipsitñun supayaakun.

7 Killuqsautauñiqpa uvañnun atmuktiqama kiviğukhusri quliaqtuagñirağaluñja tusraayugaagiksuanjanik Agaayyutim akiilaqluñja?

8 Ivayaqturunja atlaniñ ukpiqtuanuruaniñ akuqtui'ama ikayuutaatnik savautrihiksraptiknun ilipsitñik.

9 Nayuutillaamni ilipsitñi, inuqsriuliqama ihuilliuqtitchiñgitchunja kisumikunniñ. Aniqatiut aggigaminj Macedonia-miñ qaitchaat inuğikkapayaaga. Supayaakun akiyausrungitchunja ilipsitñun. Qaunatqiağikkisigiga taamna.

10 Christ uqağupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqağipmigiga ilumutuuruq. Kia-unniñ iñuum nunañani Achaia-m nutqaqtitchumiñaitchaa uqavigaagutiqağiga quliaqtuagama akiilağluñja.

11 Suvaata quliaqtuapqik akiilaqluñja? Piqpagingiññivisi? Agaayyun ilisimaruq piqpagillapiaqtilaapsitñik.

12 Savaagikkaga savaagituiñagisigiga, [amiami quliaqtuagtuiñagluñja akiilağluñja]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaagtuat savaaqagñiplutin Agaayyutim savañjanik, tuvrapiaqlugu uvagut surağaliqput.

13 Taatnatchich iñuich tanjilaakun uqqiraqtaurut. Kinnitñiñniakikun savaaqagtut, qiññagmikkun atlanjuğuurut iliplutin uqqiraqtaisun Christ-ñum.

14 Taatnaluasru! Uvvataku tuunğaq inmiñik qiññaniktağupmiuq isragulgatun qaumam.

15 Taatnamik quviğusruutiksraungitchuq tuunğaum savaktai qiññaniktaqpata nalaunñaruallhum savaktaisun. Isruksroutaat taimanigu nalliusriaqagisiruq maligullugu savañjat.

Paul-ñum Nagliksaagutaa Uqqiraqtaupluni

16 Uqautitqigłapsi, isrummatiginasritñja kinnanaaqtuatun inniñluñja. Kinnanaagñigaluğupsitñja akuqtuqsitñja taatna, uqavigaagtuallakkumuñjali mikiruuramikunniñ.

17 Uqautigikkaga tamanna pitqutigingitchaluağaa Atanğum Agaayyutim. Uqavigaagama kinnanaaqtuatun ittunja.

18 Qiñiqługich iñugiaktuat uqavigaagutiqağuułhat nunakñaqtanik sunik, uvañaptuuq uqavigumiñaqmiunja.

19 Takku anuqsrutirağisri quviagiqluguunniñ kinnanaaqtuat, ilipsitñik isrumatunivagillapiaqhusri.

20 Iłatchiğupmiusri iñuum savaktaagrugipmasri, aqsaktuaqmasriñlu kinniplusri, nunurirağaqmasriñlu savautitqupluni, kamañniraaqman, suksraunğiqmasriunniñ patiktuqmatun kigiñapsigun.

21 Isrumasrugnaqtusriñlu sayaitchuanunipluta suli taatnatun aqalatchiñiñiñipluta. Kanñunağniaqpisa! Kiñapayaaq taluqsraitłuni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq piyumiñaqmiunja —uqağuraaqtuñjasuli kinnanaaqtuatun.

22 Ilinjich Hebrew-ñuniqpat? Uvañaptuuq. Ilinjich Israel-aagmiununiqpat? Uvañaptuuq. Kinjuviağiniqpagich Abraham-ñum? Uvañaptuuq.

²³ Ilinjich savaktigivagich Christ-ŋum? Uvanaptuuq, aglaan savakti-lautautluktuŋa ilinjitiŋiñ—uqagugaaqtuŋasuli kinnanaaqtuatun. Savaaqatluk-miŋa sakuullapiaqŋa, isiqtakatautlukmiŋa, ipigaqtuqsuipmiŋa atqunaq, tuqutitqayaqtaqŋa iŋugiaktuami.

²⁴ Tallimaniaglaan ipigaqtuqsuuruŋa Jew-ŋuruaniñ, malgukipiani ipigaqsagñiñ inullakŋu atautchimik.

²⁵ Piŋasruniaglaan anaumiksiuruŋa anautanik, atautchimi miŋuqtukkaupŋa uyaŋaŋnik, piŋasruniaglaan umiaqpaiyaqtautipluŋa, unnuaglu uvluglu naaplugik tiktaupŋa taŋiumi,

²⁶ akulaiqŋu iglauhamni navianaqtuakuqŋa uliqpaniñ tigliniaqtiniñlu, navianaqtuakuqŋa Jew-ŋuqatimiñ Jew-ŋungitchuaniñlu, navianaqtuakuqŋa nunaaqqiñ suviksrailaamiŋu taŋiumiŋu, navianaqtuakuqŋa tamatkunaŋa taŋigilaakun aniqatauruaniñ,

²⁷ miŋuqtaaguŋataqŋa sakiqnaŋu iglutuqŋu, akulaiqŋu siñiktuangiqŋa, niŋisuksiupŋa imiguksiupŋalu, iŋugiaktuami niŋiksrailliuqŋa, atnugailliuqŋa itriŋruami.

²⁸ Avataatigun tamakua sut kigiñiŋigvigiragigiga uvlugaŋipman isrumaaluu-tiqaliga ukpiqtuŋuruanun.

²⁹ Nalliŋsi sayaitman ukpiqsriŋmigun, uvanaptuuq ikpigipmiragigiga sayailiulha. Nalliŋsi killuqsaqtaupman qiniqautisruugitka taatnaqtitchiruat.

³⁰ Uqavigaaqtuksrauguma, uqavigaaguŋtiqagnaqtuŋa tamatkuniŋa qiñiqtitaniñik sayairrutma.

³¹ Agaayyun Aapagikkaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, iñuich kamaksruq-taksragikkaŋat qanavak taimuŋa, ilisimaruq sagluuqtuangaŋisilaammik.

³² Damascus-miitnama, kavananaŋa umialgum atiqaqtuam Aretas-mik qaunaksriŋiqsuŋa nunaaqqia Damascus-ŋum tigurautqupluŋa.

³³ Aglaan ikipluŋa aguupmanmun atqaqtitkaatŋa igalikun katchimi aasriñ annaktitluŋa ilaaniñ.

12

Paul-ŋum Qiñiqquuraŋi suli Agaayyutim Sagviqsitaŋi

¹ Uqavigaaqtuapsaallaktuksrauruŋa sunnautigingitchaluanŋaan. Aglaan uqautiginiagitka qiñiqquuraat sut Atanguruam sagviqsitaŋi.

² Iŋisimagiga anun ittuuq Christ-kun. Akimiaguutailat ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatuŋun qilaich. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun ilisimaruq.)

³ Suli ilisimagiga taamna anun mayuutrautilaanani inaatnun ayuruat. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun ilisimaruq.)

⁴ Aasriñ taamna anun aullautikkaukamaŋi pakmuŋa, tusraaruq sunik uqagilgunaitchuanik uqautchimigun, suli iñuum uqautigiraksragiŋisaŋiñik atanun.

⁵ Uqavigaaguŋtigiyumiñagaluagiga pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavi-gaagumiñaitchuŋa uvapkun, kisianiŋ sayairrutipkun.

⁶ Aasriñ uqavigaatlagaluqŋa, kinnaqtuatun itchuŋitluŋa, uqagnaqtuŋa ilumun ittuamik. Pakmaaglaan uqangiŋsuŋa taatna. Iŋisitiŋun isrumagitluquŋitchiga avataagun qiñikkaqsi naagaqaa tusraakkaqsi uvamniñ.

⁷ Suli atchiksuaqupluna tamatkunuuna quvignaqtuatigun sagviqsautigun uvanun, kakitlagnaq qaisauruq timimnun. Taamna kakitlagnaq uqqiraqtigiga tuungam. Ilaan nanngigaana kamasraaqungitluna uvamnik.

⁸ Piñasruniaglaan ikayuqtisriugaluqtauna Agaayyutmun, taamna pilguirrutiga piiquplugu uvanniñ.

⁹ Uqautilhiñagaana, “Ihuuquttrihiga naamaruq ilipnun, takku sanngiga naamasrisuuruq sayaiñliuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaagiga pilguirrutiga, Christ-numlu sanngia itchumuug uvanji.

¹⁰ Taatnaqluna Christ piqutigiplugu quviasruguuruuna sayaiñliuhigmi, pisaayugautauhigmi, sakiqniuhigmi, nagliqsaaqtitauhigmi, ihuñliuqititauhigmi, takku sayaiñliuqilama sayakturuuna.

Paul-num Isrumaaluutigigai Ukpigtuanjuruat Corinth-mi

¹¹ Uqagtauna kinnagtun uqautikapsi tamatkunin, aglaan ilipsi uqagusraaqtauna taatnatun. Ilipsi uqagiraksragaluapsitna nakuuruakun. Atakkii kiñulliqpianuluna ingitmiuna tamatkunakna uqqiraqtillautauñgitchapsitniñ, suungitchaluanngama.

¹² Iitichuqutai uqqiraqtipiaqtuam savaanurut akunnapsitni anuqsrukun, itichuqutitigunlu quvignaqtuatigunlu suli sanngipluni savaatigun.

¹³ Qanuqhusri piviagingiñnivi atlatun ukpigtuanjuruatun nanjitaqangitna ilipsitnik iñuuniutiksrapkun? Natqigusrimaallanngiasitna killukuagasarugipsitna.

¹⁴ Piñayuatni tikitqattaahñaaguqtauna ilipsitnun. Akiyayumiñaitchuna ilipsitni, takku pakaqangitichuna sunik pigikkapsitnik aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnanjnuirruksraungitchut anayuaamiknik, aglaan anayuaat piraksragigaich ililgaatin.

¹⁵ Quyyatigipiagiga ikayuutihiga supayaakun qaisimaagtaunulu ilipsitnun. Uvmani piqpagiliutillapiagnigupsi taatnatun, piqpagiraksragigipsitnaptuuq.

¹⁶ Iisimagaluaqhusri, natmaungitichuna ilipsitni, aglaan ilasri uqagtut ilinipluna pisaasruqtuatum manniugitniñniagnipluna ilipsitniñ kinnisipkun.

¹⁷ Ivayaqtugniqpsi nalliatigun iñuktigun tuyugiragakkapkun ilipsitnun?

¹⁸ Pitchuksaagiga Titus utlaquplusri, suli piqasriqlugu aniqatmik ilisimakkapsitnik. Titus-num ivayaqtungitchaasri, takku isrummatiqagtuguk iñuuniusriqaghunuk atiruamnik.

¹⁹ Tuyuutipta isrumapkağuknagaasri lu kiuniagniplugich akitñautinjich ilisautinjuat. Uqagtugut sivugaani Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamaan, iluqaagun savaagikkaptigun makitammaagiksitqugikput ukpiqsriñiqsi.

²⁰ Anayasruutigigiga utlakkupsi iñuunialiqangiñnasrugilusri algasruutigikkapkun suli itmiluna nigjugingisapsigun. Anayasruktuna qavaagasarugalusri, siqñakkutiqağasarugalusri, qinigusri, igliktulusri, pigiitchuakun uqautikkutilusri, sanjurrutilusri, qutchigihikun niaquqtusri lusri, atausriummataigusri lu.

²¹ Anayasruktunasuli utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchik-sillapiaqtihiksrağa sivuqgapsitni, takku qirratiginiagitka iñugiaktuat killuqsaaniktuat sivuani isrummitqinjñiurasrujaqatin uvunanunaglaan qaayugnaqtuamiñ, sayunahigmiñ, suli timim pisunnautaniñ malinjugutiplutin.

¹ Uvva piñatchigítka utlautiligíma ilipsitñun. Itqagílu, “Kiñaunniiñ iñuk pasikkutiqaqpan iñunmun ilisimariqaqtuksrauruq malgunnik naaga piñasrunik nalupqisrungitchuanik ilumutuuhagun patchisim.”

² Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriiñ kiligukkipi aglaktigun nayuutingíñamni. Uqautianiksima'apsi taimmani uqautigitqinñiagíga iluqanjitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma qağanayaagutiyumiñaitchut.

³ Nalupqinaigukkiksi Christ-ñum uqağuuha uvapkun. Nalupqinaigumiñagiksi umuuna, Christ-ñum silgíqsuqmasri sayaitchuanungitchuq, aglaan sanñiqapiqtuq ilipsitñi.

⁴ Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim sanñimigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluqtugut ilaatun, aglaan ilitchuğipkağipsi iñuuniatqilaaptiknik Agaayyutim sanñiagun Christ-tun.

⁵ Qanuqitilaaqitchi uuktugusri ilipsitñik iñuugaluaqmanjaapsi ukpiqsriñikun. Iñisimangitpisiun Jesus Christ itilaanja ilipsitñi? Qiniñnaqtinniağiksi agaayyutikuagupsi—ukpinñuanğisuağupsi.

⁶ Aglaan uvvatuq ilitchuğisriun agaayyutikuaqtilaaqput.

⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunğitlusri pigiitchuamik. Qiniñlutqunğitchikput nalaunñaniluta. Aglaan savaağiraksrağigiksi nalaunñaruq, inuqtuutigaluaqmatun ilirugutunniñ.

⁸ Takku akililiqsunğitchikput ilumutuuruq aglaan savahinaqtugut pisigiplugu ilumutuuruq.

⁹ Quviasrugaqtuq sayaitñapta aasriiñ sanñisi'apsi. Iniqsruutigipsi nalaunñasripkatqihksraqsigun agaayyutikuağipsigun.

¹⁰ Taatnaqlunja aglakkitka tamatkua nayuutingitñama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunğitlusri atuqapku sanñiqutiqaqíq Agaayyutim qaisanja uvanñun. Taavrumuuna sanñiqutiqaqíkun makitatqugipsi, piyaqquqtağunğitchipsi taavrumuuna.

¹¹ Aniqatiumaan, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliguağlisi. Ihuqsruğlugich piqutisri kamagilugíllu pitchuksaagutitka, anjigitlusri avatmun qiniñiñnaqautilusri, Agaayyutimli piqpaksriuram uvaptiknik qiniñiñnaqatitchiruamlu nayugumagaasri.

¹² Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutikun.

¹³ Agaayyutim iñupayaanñiñ nayaanñanik tuyugaasri.

¹⁴ Uvvatuq ihuqutrisaan Atanguruam Jesus Christ-ñum, suli piqpaksriñhan Agaayyutim, suli piqataulhan Ipqitchuam Irrutchim nayuglisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Galatia-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtaunġitichuŋa iñuich pisulhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anjpkakkaŋan Jesus Christ tuqunaruaniñ piksraqtaagigaanċa tuyuġipluŋa uqqiraqtautqupluŋa.

² Aglaktuŋa taavrumiŋa tuyuutmik ukpiqtuanuruapayaanan Galatia-mi. Ukpiqtuanuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanŋanik.

³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta ihuqqutillaŋniagliŋi suli tutqiksillusi.

⁴ Jesus qaitchuq iñmiñik piqtuġiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakŋa pigiitchuamiñ iñuuniaiptikniñ maligutlugu pisulha Agaayyutim Aapagikkapta.

⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaagiksuaq Atautchiñauruq

⁶ Uvaŋa kaŋiqsiñiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktiġniqpisiuŋ Jesus akuqtuŋanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Ihuqqutriħiġmigun tuqħuġaasi piqtatutquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayu-gaagiksuamun.

⁷ Uvva, atlamik tusaayugaagiksuamik piitchuq! Aglaan ilaŋisa iñuich alapi-titkaasi atlaŋnuqtaġniaqħuġu tusaayugaagiksuaq Christ-kun.

⁸ Quliaqtuaġutigipsi tusaayugaagiksuamik nalaunŋaruakun. Aglaan ilaŋisa iñuich uqautiġaasi atlaŋnuqħuġu. Uvagut naagaqaa isaġulgum qilaŋmiñ uqagiguptiġu atlaŋnuġlugu nalaunŋaŋitichuq. Agaayyutim piyaqquġligich qu-liaqtuaqatuaŋ atlaŋnuqħuġu.

⁹ Uqautiġitqinñiaġiga uqautiġikkaġa sivuani, Quliaqtuaqaliqput tusraayu-gaagiksuamik nalaunŋaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaq-tuaġigaat atlaŋnuqħuġu. Agaayyutim suksraunġiqsinniġai taatnatchich iñuich qaŋapak taimuŋa.

¹⁰ Quliaqtuaġikapku tusaayugaagiksuaq quliaqtuaŋlaitchuŋa quyalisulħiñiaġlugich iñuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqħuġuasiñ pisuqtilaaptun quyalisulħiñiaġiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitñiŋniaŋitichuŋa iñuñnik.

Qanuqhuni Paul-ŋum Uqqiraqtigūqtilaŋa

¹¹ Aniqatiuamaan, ilitchuġitquġipsi uumiŋa, tusaayugaagiksuaq quliaqtuaġikkaġa iñuñniñ iŋitichuq.

¹² Atakkii akuqtuŋitichiga iñuñniñ, naagaqaa kia-unniñ ilisautiŋitkaanċa, aglaan akuqtuġiga tusaayugaagiksuaq Jesus Christ-ŋum sagviutipmaŋa.

¹³ Tusaagiksi qanusutilaagġa iñuk iñuunŋaġma Jew-ŋuruat ilitqusiatiġun. Pisuqtilaaptun naġliksaqtitatka ukpiqtuanuruat Agaayyutmun suli piyaqquġniaqħugich ilunŋuktaitluŋa.

¹⁴ Kamaksritħukħuŋa Jew-ŋuruat ilitqusiatiŋnik iñuġiaktuaniñ iñuuqatiumniñ, piyummatigillapiaqħuġu ilitqusiatiŋ siviliapta.

¹⁵ Agaayyutim ihuqqutriħiġmigun piksraqtaagigaanċa savautitqupluni anigaluaqtitnaŋa.

¹⁶ Nakuunasugigaa sagviiħksrani iġñiġmiñik uvamnun quliaq-tuaġitquplugu tusaayugaagiksuaq Jesus-mik Jew-ŋuñitichuanun. Taatnaqħuŋa ikayuqtisiuŋitichuŋa iñuñniñ.

17 Jerusalem-munitchuna taapkununa uqqiraqtaunjaniktuanun sivumni aglaan qilamiksruallapiaquna Arabia-muktuna. Kinuagunaasii utiligitchuna Damascus-mun.

18 Jerusalem-muktuna pinasut ukiut aquatigun qiniqiaqlugu Peter nayuuti-plunaasiih ilaani akimiani uvluni.

19 Qiiniqitkitka atlat uqqiraqtit kisian James, nukatchiaqikkanja Atanguruam.

20 Aglaatka sagluuqtuanunitchut. Sivugaani Agaayyutim uqaqtuna ilumutuuruamik.

21 Kinuagun Syria-muktuna Cilicia-munlu.

22 Ukpiqtuanuruat Judea-mi ilisimanitkaatna kigiñapkun.

23 Ilinisa tusaahniñaagaatna itna, "Taamna iñuk nagliksaaqtitigikkaqput sivuani piyaqquñaiaqlugulu ukpiqutvut aglaan pakma quliaqtaugiliutinigaa ukpiqqun inmiñik."

24 Aasiiñ ilinisa nangagaat Agaayyun piqutigipluna.

2

Paul-ñum Akuqtukkaulha Atlanun Uqqiraqtinun

1 Aquatigun akimaiguutailat ukiut Jerusalem-mun utiligitchuna piqasiqluna Barnabas-mik, suli aullautripluna Titus-mik.

2 Aullaqtuna Agaayyutim aullatqiqupmana. Sivulliuqtauruat ukpiqtuanuruani suksraagitñitqungitkitka quliaqtaugianikkammik suli quliaqtauginiakkammik. Taatnamik ilitchuqipkaqitka tusaayugaagiksuamik quliaqtaugikkammik katimmatillakmatna.

3 Kia-unniñ nunuriñanitkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitnutchiqulugu Jew-nunitkaluaqtitlugu.

4 Iñanisa ukpiqsrinñuaqtit Titus taatnaquniqaat. Iliutiniqsut nalunautchiplutin naipiqtuñiahiñaqhuta. Iitchuqisukkaat patchi-saiñiqput Jesus Christ-kun Jew-nuruat maligutaksrañitiñ. Aasriñ savaktaagrugiliutitqiguqaatigut Moses-ñum maligutaksrañin.

5 Taatnaqugaluaqtitluta malinñugutingitchugut takku iñuuniaqplusi maligullugu ilumutun tusaayugaagiksuuq.

6 Tamatkua kamagikkauplutin sivulliuqtauruat ilaraqainitchut sumik quliaqtaugikkammun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktutun. Sivugaani Agaayyutim kiñanniiñ naku-tulunitchuq atlaniñ iñunñiñ.

7 Aglaali ilitchuqigaat Agaayyutmun uvanalu Peter-lu quliaqtauqhiqpuq tusaayugaagiksuamik, uvanja Jew-nunitchuanun aasiiñ Peter Jew-nuruanun.

8 Agaayyutim Peter uqqiraqtiguqtitkaa Jew-nuruanun, suli uqqiraqtiguqtitluna Jew-nunitchuanun.

9 James-lu Peter-lu suli John, kamagikkauplutin sivulliuqtauruat, ilitchuqigaat Agaayyutim qaitchiña uvamnun uumiña savaaqaligmik. Akuqtuqhunuk ilaligaatiguk uvanalu Barnabas-lu. Tarra anigutirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaagiksuamik Jew-nunitchuanun aasiiñ ilinich Jew-nuruanun.

10 Inihniñaqniqsut itqaqitquplugich inuqsraqhutin ukpiqsruruat Jerusalem-mi, taatna taamna piyumatigisuugaluaakkaqa atuumatquplugu.

Paul-ñum Natqiksruqaa Peter Antioch-mi

11 Aquagun Peter Antioch-mukman akililiqiga iñugiaktuat ukpiqsruruat takkuatni atakkii killukuaqniqsuq.

12 Itnauvva Peter killukuaqtuq. Peter Antioch-mun aggianikman nigiqatausugaluagñiqsuaq ukpiqsriruanuplutinj Jew-nunjtichuani. Aglaan ilanjich James-kuayaat tikitmata Peter-m iqsigiliutininigai inuich isumaqaqtuat inunjun nalunaitmiutichiguglughich. Taatnamik Peter piigñiqsuq inmiñik Jew-nunjtichuaniñ nigiqatiginaiqulugillu.

13 Atlat Jew-nuplutinj ukpiqsriuat ilaliutiniqsut Peter-mun nigiqataunajiqhutinj Jew-nunjtichuani taimmaasriñ ukpinjuaqtigughutinj. Unniñ Barnabas malinjugutipmiñiqsuq Peter-mun.

14 Iitichugikapku inuunianijhat tuvraglugu ilumutuuruaja tusaayugaagiksuum uqautigiga Peter sivugaatni iluqanjisa, “Jew-nugaluqtutin aglaan inuunjaqtutin Jew-nunjtichuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-nunjtichuat maligutchtiquplughich Jew-nuruat atuijhatnik?”

Jew-nuruatlu Jew-nungitchuatlu Anniqsuqtaurur Ukpiqsriñikun

15 Ilumutuullapiaqtuq Jew-nupluta animaiqput, makunatituunijlaaq Jew-nunjtichuatun killuqsagtutun.

16 Agaayyutim nalaunjasripkağumiñaitkaatigut inmiñi tupiksriñhiñagupta maligutaksramik, aglaan nalaunjasripkağniagaatigut ukpiqsrigupta Jesus Christ-mik kisanik. Taamna nalupqinaigigikput. Taatnaqhuta ukpigigikputtuq Jesus Christ, aasiñ ukpiqsriñhiñagupta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunjasripkağniagaatigut. Agaayyutim nalaunjasripkağumiñaitkaa kiñapayaaq nalaunjasuktuaq Agaayyutmi tupiksriñhiñahagun maligutaksramik.

17 Isummatigilakput una, tunjavigiguptigu Christ ilaanun nalaunjasripkaquluta sivugaani Agaayyutim, ilitichugiraupmiugut killuqsagtaunipluta atriplughich iluqaisa Jew-nunjtichuat. Taamna qiniqtitpa Christ-tuug killuqsagtauniplugu? Naagapiagataq, taamna ilumutuunjtichuq.

18 Aglaan una ilumutuuruq, uqautigiqqaapku maligutaksraq ihuaninñiplugu aasiñ aquagun uqautigitqilgitlugu nakuuniplugu, taatnaqama navguiriguqtunja.

19 Atakkii maligutaksrakun tuqunaruna maligutaksramun. Pakma inuutlasiruna Agaayyutim inuutqutaagun. Christ-mi kikiaktuutiqatauruatun piuna.

20 Taatnamik uvanangiqsuq inuuruq, aglaan pakma Christ inuuruq uvamni. Inuuhlamni timipkun inuullapiaqtunja ukpiqsriñhapkun Iğñinjanik Agaayyutim. Picpagigaanja suliqaitchipluni inuuhgimiñik piqutigiqlunja.

21 Ayanjiktiga Agaayyutim ihuaqqutrijha. Inuk nalaunjasritlasiniqpan Agaayyutmi tupiksriñhiñaligmigun maligutaksranik, Christ-nun tuqułha inuqnanğitchuq.

3

Maligutaksrat naagaqaa Ukpiqsriñiq

1 Galatia-gmisiu, kinnauruasi! Kia anatkuaqpasri? Quliaqtaugutigipsi nalupqinaillapiaqlugu tuqułhagun Jesus Christ-nun sannigutam.

2 Iitichugisruktunja uumija ilipsitñiñ, akuqtuqpisun Ipqitchuq Irrusriq tupiksriñipsigun maligutaksramik? Naagga! Tusraagiksi tusraayugaagiksuaq ukpigiplugulu, taatnaqhusi akuqtugiksi Ipqitchuq Irrusriq.

3 Aullağniiqqaqlugu Agaayyutikualiqsi Ipqitchuakun Irrutichikun, suvaata sivtumugukpisi pakma sanjnipsigun? Taamna kinniqutaullapiaqtuq!

4 Nagliksaagutiqtaqtusri pisigiplugu tusraayugaagiksuaq. Suiłamun itpat? Ukpiqsriñiqsi atuğumiñaitpa? Taatniitlaitchuq!

⁵ Agaayyun qaitchiva ilipsitñun Ipqitchuamik Irrutchimik tupiksrikapsi maligutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitchigaasri Ipqitchuamik Irrutchimik savakhuni quvinqaqtuanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi tusraayugaagiksuumik ukpiqsirrusri.

⁶ Abraham-tuuq ukpiqsriñiqsuq Agaayyutmik. Taatnaqługu Agaayyutim akuqtuğniğaa nalaunjaruağiplugu.

⁷ Taavrumuuna ilitchuğitlagiksi aullağvippiaqtañat Abraham-mik—iñuich ukpiqsirruat Agaayyutmik tunñavigiğiplugulu. Tamatkua aullağvigaat Abraham.

⁸ Agaayyutim sivuniksriqutiginigaa aglausimaruat uqalhatigun nalaunjarupkağniagnağiplugich iñuich ukpiqsriñhatigun. Taatnaqługu Agaayyutim quliaqtağutiniğaa Abraham tusraayugaallautamik inilğaan, itnaqłuni, “Iñupayaaq nanipayaaq ikayuusriaqagisiruq ilipkun.”

⁹ Abraham ukpiqsriñiqsuq taavrumiña. Taatnaqhuniasii ikayuusriaqagıtuq. Taatnatuntuuq tamatkua ukpiqsirruat Abraham-tun ikayuusriaqagisirut piqataulutinj ilaani.

¹⁰ Aglaan iluqatinj iñuich niğugaqagıtuat nalaunjaruanrusrukħutinj sivuğaani Agaayyutim tupiksriñhiñaligimiktigun maligutaksramik nuyuağnaqtuami piyaqquğvinjmi ittut. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, “Kiñapayaaq atuiñğitchuaq supayaamik aglausimaruamik makpiğaaniñi maligutaksram piyaqqukkauğisiruq piqutigiğiplugu tupiksriñğilhi.”

¹¹ Taamna nalupqinaitchuq kiñaunniñ iñuk nalaunjarupkağumiñaitchuq sivuğaani Agaayyutim tupiksriñunipsuuq maligutaksramik, takku uqautikkaurugut Agaayyutim uqalhiñi, itna, “Iñuk nalaunjaruaq sivuğaani Agaayyutim iñuugisiruq ukpiqsriñikun.”

¹² Aglaan iñuk tupiksriñuq maligutaksramik [Moses-ñum qaisanamik] tunñaviqanğitchuq ukpiqquutmik. Takku aglausimaruq Agaayyutim uqalhani itna, “Iñuk tupiksriñuq maligutaksram iniqsruağipayaaakkanjanik iñuugisiruq.”

¹³ Tupigiyumiñaitkaptigu maligutaksrapayaaq Agaayyutim patchisigigaatigut tuqutqupluta, aglaan Christ-ñum tasuğaatigut Agaayyutim atanñiñhaniñ inanjiutiñigimigun uvaptiknun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, “Iñuk naktitauruaq napaaqtumun taamna taiyuanıqłutitħiuruq.”

¹⁴ Taatnaqługu Jesus Christ-kun taamna ikayuusriaq tikiumanıqsuq Jew-ñunitchuapayaanun Agaayyutim akiqsruutigikkanja Abraham-mun. Iñupayaaq tunñaviqalhiñiaqtuag Christ-mik akuqtuigisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

Maligutaksratlu Akiqsruutaalu Agaayyutim

¹⁵ Anıqatiumaan, uvva urrakusraun iñunmikñaqtaq, iññuk akiqsruutipmaknik aglautiplutik sulı nalupqinaiyausriqługu avatmun, nalliaknikunniñ suksraağumiñaitħaa taamna inillaksimaanıktuag sivunniğun naağaa atlanjuğumiñaitlugun.

¹⁶ Agaayyun akiqsruutiqağniqsuq Abraham-mun kinjvianıñunlu. Agaayyun nipliñğitchuq itna, “Kinjvianun” iñuğiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kinjvianpun” atausriuruamun. Taamna atausriq Christ ittug.

¹⁷ Una itnautigikkağa, Agaayyutim maligutaksranja qaisauruq 430 ukiut pianıkmata nalupqinainaniqqaqtıtlugu akiqsruuta Abraham-mun. Agaayyutim sivunniğutaa Abraham-mun nalupqinaiyausriqqaqtıtlugu suksraakkauyumiñaitħuq, atriğulu iñuum anığutaa nalupqinaiyaqsımaruaq suksraakkauyumiñaitmatun.

18 Uvva Agaayyutim aatchuǵniaqpatigut aqıqsruutigıkkanañnik tupıksrıñhiñaǵupta malıǵutaksramik? Qańaa, taatniingıitchuǵ! Agaayyutim aatchuutiginıǵaa ikayuusriaq Abraham-mun inıllaksımaanıktuakun aqıqsruutnıgun.

19 Supayaaq tunñaviqaqpan ukpiqsrıliǵmun, suvaata malıǵutaksraqaqpisa? Malıǵutaksraq ıllataunıqsuq aquagun tikkuagutıtquplugich iñuich navguisaatnik malıǵutaksramik. Malıǵutaksraña Moses-ñum iñuich malıǵutaksraǵıgaat agǵıǵıñıaħnanuǵlaan kınjuviañjuruañ aqıqsruutauruañ. Israǵulgich qaiññıǵaat malıǵutaksraq akunñıǵutauruañ, aasrıli tikiutiniǵaa iñuñnun.

20 Aǵlaan akunñıǵutauruaq inuqnañgıitchuq atausrıñhiñaq iñuk itman. Aasrıñ Agaayyun atausrıuruq taamna.

Suvaata Malıǵutaksraqaqa?

21 Uvvaasrıñ malıǵutaksraq akitñıaummاتیniqpa aqıqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingıipiaqtuq! Tarra malıǵutaksram qaitchıtłanıqpagich iñuich iñuıǵımik, ilumun nalaunñatlanayaqtugut Agaayyutim sıvuǵaani malıǵutçıñıaptıgun taavrumiña malıǵutaksramik.

22 Aǵlaan taatniingıitchuq. Agaayyutim uqathan uqautiniǵaa iñupayaaq tigutañunıpluǵu killuqsautmi. Agaayyun aatchuǵuñıqsuq aqıqsruutigıkkagımiñik iñuñnun piqtıgıplugich ukpiqsrıñhatıgun Jesus Christ-mik. Aatchuutıgısuñıǵaa tamatkunıña tunñaviqaqtuanun ilaanuñhiñaq.

23 Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaǵıniǵaatıgıt malıǵutaksram. Patchısaıqsımaıtchugıt ukpiqqutim tikiññıaħnanuǵlaan.

24 Malıǵutaksram atanıǵıniǵaatıgıt agǵıǵıñıaħnanuǵlaan Christ-ñum. Tarra Christ agǵıqman tunñaviǵıaǵıgıput Christ annıqsuqupluta killuqsautıptikniñ. Taatnaqluǵu Agaayyutim akuqtuǵaatıgıt nalaunñasrıpluta ukpiqsrıñıaptıgun Christ-mik.

25 Aasrıñ pakmapak ukpiǵumiñıaqsıkapta Christ-mik atanıqañıaıqsugıt malıǵutaksramik.

26 Taatnamik iǵñıgiliutıǵaasrı Agaayyutim tunñavigıkapsıuñ Christ Jesus ukpiqsrıñıpsıgun.

27 Iluqasrı paptaakkaukapsı atausrıñıuqataurusrı Christ-mi, atıplusrı Christ-mik liilaa.

28 Atlagıñıaıqsut Jew-ñuruatlu Greek-ñuruatlu, savaktaagrııllu patchısaıtchuatlu, añutıtlu aǵnatlu. Iluqasrı atausrıñıuqataurusrı Christ Jesus-mi.

29 Taatnamik, piginiqpasrı Christ-ñum Abraham-ñum kınjuviaǵıpmıǵaasrı, sulıpsuuq piññaktaagıniıaıqmıǵıksı Agaayyutim aqıqsruutigıkkanañ.

4

1 Iıallagılu uumiña itna, iǵñıq paıtchaktaaksrautılık ilılgaañuñıǵımiñi at-lakaunǵıitchuq savaktaagrıuñmiñ, iñuqagıaluañıaısa suurat inımiñun.

2 Iılılgaañuñıǵımiñi qaunaksrıqaqtuq añalatıqaqħunılu tikiññıaħnanuǵlaan pivıksram apanañ inıllakkaña.

3 Taatnatuntuuq uvagıt. Iılılgaañuñıapta sılam añalarrutaisa añalatmıǵaatıgıt piǵıaluaqata.

4 Aǵlaan pivik inıllaksımaruaq tikitman, Agaayyutim tuyuǵıǵaa iǵñıǵıkkani. Christ anımaruq aǵnakun malıǵutaksrakuaquplugu.

5 Agaayyutim tuyuǵıǵaa tasuǵuklugich añalatıttuat malıǵutaksramun, atakkiı Agaayyutim iǵñıǵıtquǵaatıgıt ilaanun.

⁶ Ilumun Agaayyutim igñigigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuginigaa Irusria Igñigmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqluqhuni, “Abba, Aapaan.”

⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisulhagun savaktaağruungiqsutin, aglaan Agaayyutim igñigigaatin, aasiñ igñiginiqpatin tarra paitchaktaak-srautiligugniqsutin.

Paul-ñum Isrumaaluutiginigai Galatia-ğmiut

⁸ Inilğaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaağruurusri tamatkununa ilitqusriñun agaayyutaungitchuanun.

⁹ Aglaan ilitchugigiksi Agaayyun—naagauvva ilumun Agaayyutim ilisimagaasri —suvaatami utigukpisi sayaitlutin atugumiñaitlutinlu analarrutaiñun silam? Savaktaağruutqigukpisi tamatkununa tigutaanjulusri?

¹⁰ Qaunaksrugisi uvlut, tatqich, ukiutlu suragağviich!

¹¹ Naviasruutigipsi savahhiñagasarugaluña piilaamun.

¹² Aniqatiumaan, iniqsrugipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami nigjugaaqasri anniqsugiaksrapsitnik tupiksriñipsigun maligutaksramik,] atakkii ilinaruña ilipsisun, [amiami tiliñgitchipsi maligutchiqplusri Jew-ñuruat maligutaksrajitnik]. Inñağma ilipsitni pimaqluktangitchipsitña. Suvaatami pimaqluktağukpisitña pakma?

¹³ Itqağingitpisiunami atniğñatiga pilguirrutiqaqaluña quliaqtuaqama tusraayugaagiksuumik ilipsitñun sivulligmi?

¹⁴ Atniğñautiga itkaluanñaan uuktuagutauruaton ilipsitñun inugluağingitchipsitña nagğugingitluñalu, aglaan akuqtugipsitña israğulgatun Agaayyutim, naagaunniñ Christ Jesus-tun.

¹⁵ Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñağniğupsi iraiğayaqtusri aasriiñ iriliutilugik uvanun. Itqallagağigiga. Suvaata isrummatigivisitña atlanuqlugu pakma?

¹⁶ Pakma uumiksriirigugniqpiq ilipsitñun uqautikapsi ilumutuuruamik?

¹⁷ Tamatkua atlat iñuich maliguaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuungitchuq. Tamatkua akilliñiqsuqugaasri uvamnik maliquplutin ilinich kisimin.

¹⁸ Nakuugaluaqtuq isrummatigillautagañiñ aglaan kisan ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuutillaamniñhiñauñiñlaaq ilipsitni.

¹⁹ Ililğaanjuruasrii! Isrumaaluutigillapiagipsi igñisuktuaton nanjirutiaqmatun. Kipiñniqutuna ilumun Christ-ñum Irusria naamasitquplugu ilipsitni.

²⁰ Uvvatuq nayuutilaña ilipsitni pakma atlanuğlugulu uqausriğa ilipsitñun. Qanuqsausiupiallaktuna ikayuutauniksrapkun ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹ Iasri analatitqiguktut maligutaksramun. Uqatisritña, tusraatlaitpisiun sumik Agaayyutim uqaqtılaña maligutaksram makpiğaani?

²² Aglausimaruq Abraham malğunnik igñiqağniplugu, ilaqataa savaktaağrukun ağnakun aasri ilaqataa patchisaitchuakun ağnakun.

²³ Igñiña savaktaağrukun ağnakun aniruq iñuich piqusriatigun. Aglaan igñiña patchisaitchuakun ağnakun aniruq Agaayyutim aqisruutaagun.

²⁴ Taapkuñniña atrikusautiaqatuna. Tarra taapkuak ağnak ittuk malğuktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruq maligutaksrauruq Agaayyutim qaisaña igğigmiñ atlinmiñ Sinai-mik. Iñuich iñuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaağruatitun. Aasriiñ ağnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruaton ittuq.

²⁵ Taamna Hagar ittuq igg'isun Sinai-tun Arabia-mi ittuatun. Hagar atriqaqmiuq marrumiña nunaaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iñuich savaktaagrurur atakkii anjalatitlutinj maligutaksramun.

²⁶ Igl'ua sivunniug'utauruaq patchisailaahuruq Agaayyutim qaisaņa Christ-kun. Aasriiñ agnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniug'utauruatun ittuq. Taamna Sarah atriqaqmiuq Jerusalem-mik qilaņmiittuam aakaupluni iluqaptikni. Taavrumuuna iñuich patchisaitchut atakkii anjalatitlutinj Christ-mun.

²⁷ Takku aglausimaruq Agaayyutim uqałhani:

“Quviasrug'ın agnaaq qitunğıtlaitchuatin!

Atuğ'ın quvianakun nipitusilutin,
ig'nisuktuum atniğ'nanjanik iglutunğıtchuatin!

Atakkii agnaq suksraakkauruaq qitunğaqatlunıñaqtuq
taavrumakña ilaqatiqaqtuamiñ.”

Isaiah 54:1

²⁸ Aniqatiumaan, pakma anjalatinaiqsusri maligutaksramun. Iilgaağiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa.

²⁹ Aglaan inilğaan ig'niq aniruaq pisulhatigun iñuich piyuaqig'niqsuq ig'niğmik aniruamik Agaayyutim Irrutchiğmignunlu pisulhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq.

³⁰ Sumik Agaayyutim uqałha uqaqaqpa? “Aullaqtirruņ savaktaagrak agnaq ig'niñalu, takku savaktaagrūm agnam ig'niña paitchaktaaqatauruk-sraunğıtchuq ig'niñani patchisaitchuam agnam.”

³¹ Taatnaqhuta, aniqatiumaan, iilgaağingitchaatigut savaktaagrūm agnam, aglaan pigigaatigut patchisaitchuam agnam.

5

¹ Christ-ņum patchisaikkagigaatigut. Taatnağusri makitavigisriun payaņaiğusri iñuk patchisaiqsimaruatun, savaktaagrugiliutitqinıñaqasri maligutaksramun!

Iñuuniağitchi Atanğiqsimaruatun

² Naalağnisitchi! Uvaņa Paul ilitchuğitqugipsi uumiña: nalu-naitņutchiqsitkupsi Jew-ņuruatun nalaunņapkağniğasugalusri sivuğaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqtingiñniqsusri.

³ Kilitqilğitchiga kisupayaaq iñuk nalunaitņutchiqsittuaq: Taamna iñuk tupiksriuksrauruq iluqaitñik maligutaksranik.

⁴ Nalaunņasipkaqtausukkupsi Agaayyutim sivuğaani tupiksriłipsigun maligutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri sulı piinanjhusri iluaqqaataniñ Agaayyutim.

⁵ Aglaan uvagut, niğiugağigikput Agaayyutmun nalaunņasripkağisiłiqput inmiñi ukpiqsriłiptigun. Taamna utaqqigikput ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun.

⁶ Tunņavigikaptigu Jesus Christ kisan iñuum nalunaitmiutaqalhalu naa-qaqaa nalunaitmiutaiłhalu suutaunğıtchuq, aglaan ukpiqsriłiq savaaqaq-tuaq piqpaksriłikun.

⁷ Pillaatagałuaqtusri tupiksriłusri ilumutuuruamik. Kia nutqaqtipasri agaayyutikuagağiłipsitñi?

⁸ Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tuqluqtigikkapsi nutqaqtingitkaasri.

⁹ Qaunatqiağiglugu ilisauttun naalağnikkaqsi, takku itnaqsimaruq “Mikiru-ram puvlaksautim puvlagataqtittagigaa iluqaan qaqqiaksraq.”

¹⁰ Nalupqisuutigingitchiga Atanikun isrummatiqagñiaqtilaaqsi uvaptun isrummatiqapmatun. Agaayyutim anasiññuqsagñiaqaa iñuk avatvaqtitchiruaq ilipsitñik, kisuugisikpan.

¹¹ Aniqatiumaan! Suvaata Jew-ñuruat piyuagugaaqpatña? Quliaqtuagingigiga iñuum nalunaitñutchiruksrauha. Taamna ilumun inniqpan ihuiliugutiqağayaitchuña iñuñnik quliaqtuaqama Christ-ñum tuqułhanik sannigutami.

¹² Uvvatuaq tamatkua akatchiruat ilipsitñik igruiglich inmiknik.

¹³ Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaigaaari. Taatnamik killuliqtinqñiaqasri kanjigruaqtapsigun, aglaan piqqakkutilikun savautilusri avatmun.

¹⁴ Tarra kamagigiksi iluqaan Agaayyutim maligutaksraña iñuukapsi uumuuna, "Piqpapiyumagiñ iñuunaiaqatin iliptun ililugu."

¹⁵ Aglaan atniagutigupsi pisaanññiaqsi lusri lu avatmun, qaunatiqagigitchil! Piyacquqtautiniagutursi avatmun taatna pigupsi.

Savaaña Ipqitchuam Irrutchim Naagaqaa Savaaña Kanjigruaqtam

¹⁶ Uumiña uqautigipsi, Ipqitchuamun Irrutchimun anjalatitchiuñ iñuukipsi. Taatnağupsi malinñugutiymuññaitchusri kipiğniugutaiñun kanjigruaqtam.

¹⁷ Takku kanjigruaqtam kipiğniugutai akitñnaummatirut kipiğniugutaiñun Ipqitchuam Irrutchim, suli kipiğniugutai Ipqitchuam Irrutchim akitñnaummatirut kipiğniugutaiñun kanjigruaqtam. Taapkuak igluliugutiruk avatmun. Taatnamik patchisaingitchusri pitlaillugich sut pisukkaluakkasri.

¹⁸ Aglaan Ipqitchuamun Irrutchimun anjalatitnapsi, anjalatiqangiğusri maligutaksramik.

¹⁹ Kanjigruaqtam malinñutraqtitkaatigut sayuñahğmun ilaqtatiqagaluagumi, atlatuliğmun ilaqtaitkaluagumi lu, qaayuğnahğmunlu, anjalalguigumunlu uvaptiknik,

²⁰ putqatahğmunlu aanguanun, anatkuuğumunlu, uumikkutihğmunlu, sanmisihğmunlu, siqñatahğmunlu, qatmiksaahğmunlu, uqavaaguuhğmunlu, avgumahğmunlu, inmikuağutmunlu,

²¹ pinatuhğmunlu, iñuaqtuhğmunlu, imiliğuuğumunlu, pivaañautigiplugu quviasruññiahğmunlu suli atlanik taatnatun ittuun. Uqautianikkalu-aqmigigipsi sivuani, aasriiñ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiñaitchut Agaayyutim anjaayugutaani.

²² Aglaali Ipqitchuam Irrutchim piqpaksripkağaatigut quvi-atçauğihğmiglu, tutqtutmiglu, manimmilgutmiglu, ihuaqutriğihğmiglu, nakuuhğmiglu, tuniqsimmatihğmiglu,

²³ piisaangihğmiglu suli anjalataalguğimik inmun. Iñuk iñuuruuq tamatkunuuna taluqsrağumiñaitchuuq maligutaksramik.

²⁴ Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutiniğaat kanjigruaqtuq pisugruağutituummaan kipiğniugutituummaanlu.

²⁵ Iñuunağvigiguptigu Ipqitchuuaq Irrusriq, ki anjalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun.

²⁶ Kamanagñiluta isrumaruksraungitchugut uvaptiknun, qinnaguk-sağutingiguta avatmun siqñakkutingigutalu.

6

¹ Aniqatiumaan! Iłaksi anjuraukpan killukuałikun ilipsi anjalatittuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksragigiksi taamna iñuk piisaangiłikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitñun, atakkii aniqusraaqtitpiaqmıusri.

² Ikayuutititchi avatmun sakiqniulıgmun ilıgupsi, akiyautılusri avatmun uqumailıugıtıpsıgun. Taatnağupsi tupıgıllapıağniagıksı malığutaksraq Christ-ñum qaisanja.

³ Kiñapayaaq iñuk isrumagumi nakuutlunñıluni atlanıñ, suungiññağmi, kinıllapıaqtuq inñmiñun.

⁴ Iñullaa naipiqtuğlı inñmiñun Agaayyutim sıvuğaañi surağalı nakuupmaagan. Surağalı nakuunıqpan isrumakkutıgıllautagnaıqtuq inñmiñik. Kamasraagumiñaitchuğaañiñ nakuutlunñıluni atlanıñ.

⁵ Atakkii iñullaa isıvğıkkauñıaqtuq iñuunıağımıgun.

⁶ Iñuk ilısaıtıkkauruag Agaayyutim uqałhiñik qaitchıruksrapmıuq ilısaıtırıuamun suurağmiñiñ.

⁷ Ukpıqsaaqasrı, kĩa-unñiñ Agaayyun mıtautıgıyumiñaitchaa, atakkii iñuk akuqtuiñıaqtuq taatnatun aatchuiğımısun, atrıluğun nunalıqırı katıtchiñıaqtuq qanıtchiñik nautchiıkkagımıñik.

⁸ Taatnamik iñuk tunñaviqağumi inñmiñun akuqtuiñıaqtuq piyaqqulıgmik isruıtchuamik, aglaan iñuk anjalatıqağumi Ipqıtchuamun Irrutchimun akuqtuiñıaqtuq iñuulıgmik isruıtchuamik.

⁹ Aasrı mıngıuıtılakput nakuurualıqılıq, takku qapınaitchupta Agaayyutim akıliıvıksrañani akuqtuiñıaqtugut.

¹⁰ Taatnaqhuta, pivıksraqaqtılaaptıktun ikayuglavut iñupayaañ, suvaluk tamatkua ukpıqsraqıataauruat.

Aqulliich Kilıktuıtıtu Pağlatıtu

¹¹ Takkua, aglaıch aglaatka anpiıaqtut. Taatnağlugu ilıtchuğıtılasrıgısi uvamun aglaağıtılaanıtıñik.

¹² Iñugiaktuat Jew-ñuplutın ukpıqsrıruat isrumatqugaasrı nalaunñanılutın tupıgıkamıtın malığutaksraq. Aglaan nuyuağniqsut piyuaqsıunıağasrugalıtın malıkkumın Christ-mik kikiaktuıtıkkauruamik. Taatnaqhutın nunurıgaasrı nalunaitñutchiqıplıusrı.

¹³ Nalunaitñutchiqırrıruat malıngıtımıgaat malığutaksraq. Naagauvva kımıtıgıgaat nalunaitñutchiñıksraqı kamasraağıtıñıñıağuklugu nalunaitñutana tımıpsı.

¹⁴ Aglaan uqavıgaagıtıaqtunı kısianıñ sannıgıtıağun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuqułhagun kikiaktuıtırıvınñi kanığruaqtı tuqunaruq uvamı, sulı pakma kanığruaqtam anjalatıaqtunı.

¹⁵ Tunñavıgıktıgu Christ Jesus kısian iñuum nalunaitmıutaqałhalu naagaqaa nalunaitmıutałhalu suutaungıtıchuq, aglaan iñuum annıqsuqsımılha nıtaamun iñuulıgmun Christ-kun.

¹⁶ Iıuqağmın anjalatauruat taavrumuuna nıtaakun Agaayyutim pıksraqtaagıgai tamatkua iñuıch, Israel-aagmıupıağıqułgıch. Tamatkua Agaayyutim qıñıñıñanıalı ilunñuktanıalı pıgıgaat.

¹⁷ Uvakñanıñaglaan kĩa-unñiñ iñuum pımaqtıuıtıqıñığılını, takku qılğıt tımımnı qıñıqtıtkaat savaktaağruuplunı Atanıgmun Jesus-mun.

¹⁸ Anıqatiumaan, ilıuagıtırsaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayugumagaasrı. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

¹ Uvaŋa Paul, uqŋiraqtigigaanŋa Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Tuyuŋigitka ukua tuyuutit iŋuiŋun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruan Christ Jesus-kun.

² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta ihuaqquŋillaŋniaglisi suli tutŋiksillusi.

Quviasaaŋusiat Christ-miŋ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaput Christ-kun iluqaitŋik ikayuutiniŋ pakmakŋaqtauruanik.

⁴ Agaayyutim piksraqtaagigaatigut Christ-kun sivuani imma iŋiqsigaluaqani nunamik. Piŋpaksriŋigmigun piksraqtaagigaatigut ipqitqupluta patchisaillutalu sivuŋagmiŋi.

⁵ Agaayyutim sivunniutimagaa tiguŋagukhuta inmiŋun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisuligmigun.

⁶ Naŋaglakput Agaayyun atakkii ihuaqquŋriŋiqsuq uvaptikniŋ piŋpapipluta iŋŋigmigun piŋpaggikkagmigun.

⁷ Christ-ŋum tasuŋniŋaatigut Agaayyutmun maŋipkaqamiuŋ auni tuqquŋipluta, suli Agaayyutim natŋigutigaatigut killuqsautiptikniŋ uukuŋnaŋumiŋaitchuakun ihuaqquŋriŋigmigun.

⁸ Taatnaqami atqunallapiaq ihuaqquŋriŋiqsuq uvaptikniŋ.

⁹ Agaayyutim isrumatupiaŋataqtuam suli kaŋiqsimaplugich supayaat sagviŋaa nalunaqtuag sivunniugutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniugutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum taŋiŋaa pakmapak.

¹⁰ Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iŋiqtapayaat qilaŋmiŋu nunamiŋu atautchimuqplugich Christ-mi Atanŋuruami supayaami.

¹¹ Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaŋaŋaqtuq supayaamik maliŋutlugu sivunniutigikkagmigun.

¹² Sivulligigaatigut iŋuiŋ niŋiugaaŋaqtuut Christ-mik. Piksraqtaanurugut naŋaŋitqupluta Agaayyutim kamaŋaŋanik iŋuuniŋaŋaptigun.

¹³ Ilipsipsuuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagiksuaq anniŋsuŋiapsigun. Ukpigianikapsiuŋ uqaliq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkagmigun iŋugiliutitilaqsi, iŋuktun nalunaitchiqmatun suuraŋmiŋik ilisimanaŋsiŋkaŋugich pigitilaanŋitŋik.

¹⁴ Taamna Irrusiŋiksuaq nalupqinaigutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanŋanik akiqsruutigikkagmiŋik uvaptiknun suli piŋaŋniaqtilaaptikniŋ taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiŋiŋik. Taatnaŋuta naŋaglakput kamaŋaŋaqtuag Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayutha

¹⁵ Tusraagiga ukpiŋsriŋiqsi Atanŋuruamik Jesus-mik piŋpaksriŋiqsiŋu iluqaitŋik iŋuiŋniŋ Agaayyutim.

¹⁶ Taatnaŋuŋa nutŋautingitchiga quyyatiŋaŋiŋa ilipsitŋik, itŋaŋiplusri ataramik agaayukama.

17 Iniqsruqtunja Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ñum, kamañaq-tuamun Apamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi ilisimatlasriľu suli kanjqsitlasriľu pisulha.

18 Iniqsruqmionja ilaanun anmaquplugich isummatisri qiniquplugu qau-mang'a, suli kanjqsipkaquplusri niđiukkamik ilaan qaisanjanik uvaptiknun tuqľuutmigun suli ilitchugipkaquplusri inunajľhanik kamanautim Agaayyutim iñuiñ paitchaktaagikkaratnik.

19 Iniqsruqmionja Agaayyutmun ilitchugipkaquplusri uuk-tuđnađumiñaitchuamik sanjanik ikayuqupluta ukpiqsriřuanjuruagut.

20 Taavrumuuna kamanallapiaqtuakun sanjanigun Agaayyutim anjpkagniđaa Christ tuquliđmiñ, aquvititluguasriñ ilaan taliqpiñmiñun qľarjmi.

21 Agaayyutim Christ inillakkaa qaukľiuplugu taapkununja anjalatchisipapayaqtuanun sanjanjaqtuanunlu suli atanipayaanunlu. Kiñ'aunniñ sanjanqatlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivrumani tikitchuksrami.

22 Agaayyutim Christ anjalatchipkađaa supayaaniglu iñupayaaniglu nani-payaaq. Suli Agaayyutim Christ qaukľiđuqtitkaa ukpiqtuanjuruapayaanun, niacquq anjalatchikmatun timimik.

23 Takku ukpiqsriřuapayaat Christ-ñum timigigai. Tamatkua naama-pkađaat Christ-ñum timaa atakkii Christ-ñum naamapkađai supayaat nani-payaaq.

2

Tuquliđmiñ Iñuuliđmun

1 Iluqasri tuqunaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritľaitlusri Agaayyutmik kulluqsaghusriľu. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma.

2 Taimani ilipsi tupiksriľu aluaqtuani pigiitchuamik anjalatchirrutimik silami, malikľu iñuuniagusia nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatkunani iñunji tupiksriñitichuani Agaayyutmik.

3 Taatnatun iluqata iñuuniagaluqtuani kimmutiđruanagun timipta, quyalipľugich pisukkanji timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktitun tupiksriñitichuat Agaayyutmik uvagut piyaquđniagaluqtuani qinnautaagun Agaayyutim.

4 Aglaan Agaayyutim ilunñuktanja kamañaqtuq suli piqpag-illapiagniđaatigut.

5 Tuqunagaluqaťitluta kulluđmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Iľuaqutaagun anniqsukkaorusri.

6 Anjtiqiksitkaatigut tuqunaruaniñ piqataupluta Christ-mi suli aquppiqaťaut-lasriľluta irviani Christ Jesus-ñum qľarjmi.

7 Taivrumani tikitchuksrami Agaayyutim qiniqtitchukkaa uuk-tuđnađumiñaitchuaq iľuaquťriľi uvaptiknun aasriñ ilisimanaqsisukkaa qanun piqaksriľľapiaťitlaani uvaptiknik Jesus Christ-kun.

8 Iľuaqutaagun anniqsukkaorusri tumigiľu ukpiqsriľiq. Anniqsut-laitchusri ilipsitñik. Aatchuusriađigiksi Agaayyutmiñ.

9 Kiñ'aunniñ annautriľhiñ'auniđumi inmiñik savaallautaqaľiđmigun taamna iñuk uqavigaagutiqađayaťuq. Aglaan annautraunđitchusri savaallautaqaľapsigun.

¹⁰ Agaayyutim nutaag'uqtitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunnig'ni'gaa injilgaanimma i'nuuruksraupluta taatna.

Atausriñjuqatigii'liq Christ-mi

¹¹ Itqag'isiun injilgaan aniliqsi Jew-ñungitlusri. Jew-ñuruat nalunaitmi-utchiñiqsuat timimiknik qaalhiñakun taiyuutiqag'niqsuat ilipsitñik nalunaitmiutailaanik.

¹² Itqaumalugu taimani atausriñjuqatiginaitkiksi Christ. Avakñaqtaurusri nunaqataungitlusri Israel-aag'miunun, piqatautlasrimaiñjapsi Agaayyutim sivunniugutigikkanik iñunmifun suliiñuunianjapsi ni'giugaitlusri suliiñuunianjapsi Agaayyutim nunami.

¹³ Aa, ilaatni unjasikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum auja maqipkakkauruag tuqqtupmatigut.

¹⁴ Pakma iluqata qiiñiñ'naaqatugut Christ-kun. Jew-ñuruatlu Jew-ñungitchuatlu atingitmata uumikkutiplitin Christ-ñum atausriñjutlasipka'gai, siqumitkaa avgutauruam katchiña tuqukami sannigutami.

¹⁵ Suutaung'iqsitkaa Jew-ñuruat maligutaksraña tillisituummaan. Atausriñjuqtitkik Jew-ñuruag Jew-ñungitchuaglu malguugalua'hakniñ. Taavrumuuna qiiñiñ'naqatlasripkairuq.

¹⁶ Tuquh'gmigun sannigutami Christ-ñum uumikkutigii'hak tuqqtukaa ilauraag'iksitlugik iluqaaknik Agaayyutmun.

¹⁷ Christ aggiqsuq quliaqtuag'iaqhuni qiiñiñ'namik ilipsitñun Jew-ñungitchuanun unjasikkaluaqtuanun Jew-ñuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi.

¹⁸ Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuk tikitlasrigikpuk Aapauruag atautchikun Ippqitchuakun Irrutchikun.

¹⁹ Taatnaghusri avakñaqtaung'iqsusri iglaanuplusri'lu, aglaan nunaqatigiliutigaasri Agaayyutim iñuini suliiñuunianjapsi tuqiqatigiliutigaasri.

²⁰ Nappakkaurusri liilaa turvinatnun uqqiraqtit sivuniksqiriritlu. Jesus Christ piitchuillapiagaqtuq uya'gag'igaa taavruma turvim.

²¹ Taavrumuuna makitatauruakun iluqani tupiq ipiqiqqsauruq payanjaitluni, aasriiñ agaayyuvikpuguqsaiñ'naqtuq iñiqtaupluni piqutigiplugu Atang'uruuq.

²² Ilaagun illataupmiesri tuppiamun Agaayyutim irvigikkanun ilaan Ippqitchuakun Irrusriagun.

3

Paul-ñum Savautigai Jew-ñungitchuat

¹ Uvaja, Paul, tigutaanuruna pisigiplugu Christ Jesus, quliaqtuagtunakii tusraayugaag'iksuaam Christ-kun ilipsitñun Jew-ñungitchuanun.

² Tusraaniganigukna'giksi Agaayyutmun tilisitilaaga quliaqtuagaqpluna ilipsitñun Jew-ñungitchuanun Agaayyutim iluqaqutrisaanik.

³ Aglallaksimagaluaqtuna sivuani Jew-ñungitchuasi iñugiliutiñ'apsitñik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagvigi'ni'gaa taamna nalunaqtuag uvamnun.

⁴ Aasrii agliqigupsigin aglaatka puttusriñ'ia'giksi qanutun kanjaisiqaqtilaaga nalunaqtuanik Christ-kun.

⁵ Taimakñaqana kiñuviagiich sivuptikni ilisiman'gitchut taavrumiña nalunaqtuanik sivunniugutmik, pakmaasriiñ Agaayyutim sagvigi'ni'gaa ipqitchuanun uqqiraqtaiñun sivuniksqiriraun'ñunlu Ippqitchuakun Irrusriagun.

6 Uvvaasriiñ nalunaqtuaq una, Jew-ñunğıtchuattuuq akuqtuitlasriplugich paitchaktaaksrautmik Agaayyutim akiqsruutigikkanik inuñmiñun, piqatchiutitlasriplugich timaanun Christ-ñum, piqatautlasriplugillu akiqsruutaani Christ Jesus-ñum. Jew-ñunğıtchuat pigiliutigaat iluqaan tamanna ukpigiliutikamitruñ tusaayugaagiksuañ Christ-kun ittuaq.

7 Agaayyutim savaktiksraqtaagığaañ uqautritquplunja marrumiña tusaayugaallautamik iluaqquatikamiña uvamnun annautiplunja sanñimigun.

8 Kamanaiññiqsrauruna iluqaitiñ inuiññiñ Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa iluaqqutriññi uvamnun quliaqtuagıtquplugich inunjaipiaqhutiñ ikayuusriaksrirturai Christ-ñum Jew-ñunğıtchuanun,

9 suli inupayaat kanjısqıtquplugich nalunaqtuanik sivunniugutmiñik. Agaayyutim inıqsıruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsımaagıñıgaa sivunniugutni aullağniilğatañhaniğlaan nunam uvunjanunaglaan.

10 Pakma tumigiplugich ukpiqtuanuruat Agaayyutim sagvigukka sivunniugutni tamatumunja anjalatchısqıqtuanun sanñıqahutiñlu qılañmiittuanun. Taavrumuuna kanjısqıñıgaa isrumatulha Agaayyutim atlaupluni inuğıaktuatigun.

11 Taimakñaqaña Agaayyutim sivunniutiginıgaa sivunniugutni atuumapkağniğniplugu Christ Jesus-kun Atannaptigun.

12 Pisigiplugu ukpiqsriğıput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqısrutailluta taluqsrautaıglutalu.

13 Naglıksaaqtunja pisigiplugu quliaqtuağıgaa tusaayugaagıksuamik ilipsitiñun. Taatnaqhunja inıgıpsı qapiqtaqungıtılsuri. Naglıksaağutrığıgaa ilipsitiñik ikayuutigisigiksi.

Pıqqaksrıħa Christ-ñum

14 Tamanna pisigiplugu sitquqlunja agaayuraqtunja Aapananun [Atannapta Jesus Christ-ñum],

15 Aapauruamun ukpiqsrıruapayaanik, qılañmiitpata naaga nunamiitpata.

16 Agaayuraqtunja Agaayyutmun inunjaillapıaqhuni kamanautıqıqtuamun sayyiqplusrı irrutchıpsitiñi ilaan Irrutchıgmigun.

17 Agaayuraqmıunja Christ nayuutıtquplugu uummatıpsitiñi ukpiqsrığıkun, suli iluqasrı inuñısrı kanıñıquplugich payañıgıglugich piqqaksrıħani.

18 Agaayuraqtunja taatnatun kanjısqıtılasrıtuqlusrı ukpiqsrıruapayaatlu qanun iraqtutılaanjanik, taktılaanjanıglu, ititılaanjanıglu, qutchıksılaanjanıglu piqqaksrıħan Christ-ñum.

19 Agaayuraqtunja ilıtchuğıtılasrıtuqlusrı qanuq urrautaitłuni piqqaksrıħanik Christ-ñum. Taamna piqqaksrıħıq kamanagpaitłuni ilıtchuğımmaagıksıyumiñaitkikıput iluqaan. Iluqagmi iluqnaułhan Agaayyutim immımaagıñıgaa inuudıqısnı uñqsranıgıglugu.

20 Agaayyun inunjaillapıaqhuni sanñıqıqtuq, aasrıñ ilaan savaaqalha ataramik qaanıummatriuq qanusrıpayaanun apıqsruutıtıgıtıkkaptıknun naagaunniñ isrummatıgıtıkkaptıknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptıknı urrautaitłuni sanñimigun.

21 Ukpıqtuanuruapayaat nanğagıtıruñ Agaayyun Christ Jesus-kun qanapak taimunja. Taatnatuq.

¹ Isiqsivini miittuņa atakkii pigipluņa Atanguruam. Agaayyutim tuqługaasri. Taatnamik pitchuksaagipsi iñuutqplusri maligullugu Agaayyutim iñuutqurrutaanun ilipsitiñun,

² atchigusri ataramik piisaangiłlusri, manimmisiłlusri avatmun suli akuq-tuutilusri piqpakktigiñi.

³ Pisuqtilaapsiktun atausriñuumaagitchi Ipqitchuakun Irrutchikun ila-nunkii atausriñuqtittusri qiniñiñakun.

⁴ Agaayyutim tuqługaatigut piqatigiıqupluta ukpiqsri ruani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niğuganikhuta atautchiiñamik,

⁵ ataniqagtugut atautchimik, ukpiqsriñiqagtugut atautchimik, paptaaqsriñiqagtugut atautchimik,

⁶ Agaayyutiqagtugut atautchimik Aapauruamik iñupayaamun, qaukligiıkanjat supayaat suli savaktuq supayaakun suli iñuuruq supayaani.

⁷ Atausriullaapluta aatchuusriaqagtugut aatchuutininik maligutlugu iluaqqutrisaa Christ-ñum.

⁸ Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigigaa uqalıgmiñi,

“Mayuğniqsuq pakmuņa

aullatripluni tigutaagıkanjini uumiksrim,
suli qaitchiruq aatchuutininik iñuñun.”

Psalm 68:18

⁹ Nipliqami “Mayuğniqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva, mayuqsanaiñiğmi atqaaqtuq atchiniñisrapıgatananun nunam.

¹⁰ Taamna tarra atqatuaq atausiñauruq mayuqtuq qutchiniqsramun qılanmun qaanıqıugich, pakmaasiñ Christ nayuutıltrasripluni nanıpayaaq.

¹¹ Christ taamna “qaitchiruq aatchuutininik iñuñun,” ilanjich uqıraqtik-srauplugich, ilanjich sivuniksriqırsrauplugich, ilanjich guliqtaqtiksraup-lugich, ilanjich agaayulıqsıksrauplugich ilisautriksrauplugıllu.

¹² Christ qaitchiruq aatchuutininik itqanaiyağıqıugich Agaayyutim iñuiñ savaaksranjat ikayuiikun, makitammaagıksranjatnun ukpiqsriuat timigıkanja Christ-ñum,

¹³ atausriñuumaagviksraptiknunaglaan ukpiqsriłkun suli ilisimapiagatağviksraptiknunaglaan Iğniñanik Agaayyutim suli iluq-naugviksraptiknunaglaan iñuğuguta Christ-ñum iluqnaulhanun.

¹⁴ Tarra injaıgıñiaqtugut ilılgauratun malıksuağuruuatun. Umiatun tinjitauruatun qanutnamunliqaa anuqlıkun, taatnatun analatingıñiaqtugut killukun ilisauttinıñun kinnitiniñiaqtıt iñuich. Pisaasruliğmiktıgun killukuaqtitchiñiaqtıt ukpiqsriuanik iñuğungıtchuanıksuli Christ-ñum iluqnaulhanun.

¹⁵ Aglaan ataramik ilisautriyumarugut ilumutuuruamik avatmun. Aasriñ piq-pakktigiıgupta avatmun qiniqtıtlugu surağahaptıgun, ilisaiñagısisrugut Christ-tun ittuatun qaukligiıkanjatitun ukpiqsriuat.

¹⁶ Iluqaan timi analatiqatquq nıaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriupayaat analatiqatquq Christ-mun qaukhiuruamun. Timi tigummsıqatquq nıpyaati-gun, ilinısallaa savaaqahutın naupkağıağlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuu-tıruksraupmiugut avatmun ilisaiñaguguta Christ-tun piqpakktılikun avat-mun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷ Taatnamik Atanguruam uqautritqugaanja qapıñiaqluņa tarakñaniñaglaan iñuunısrıqanğitłusri Jew-ñungıtchuatitun. Isrummatınıch suuyumiñaitchut.

18 Isrumañich taaqsiplutin aasriiñ kanjisiqluitchut. Nalupiallaktut uqayunaitlutinlu. Taatnaqhutinj ilaliuti yumiñaitchut iñuuligmun Agaayyutim qaisañanun.

19 Sugingiqługu qanuq iñuuniahiqtinj qaisağıplutin inmiknik pisugruagutaanun timim savaağıplugu qaayugnaqtuapayaaq urrautailaakun.

20 Aglaan ilipsi, ilinğitchiksi Christ taatna.

21 Iłumutun tusraagixi kanjisiqluitchut qanuq Christ-mun iñuuniaqutilaaqsi.

22 Iłitkixi iñuuniaqtuiñagumiñaiğısi sivuanisun. Taatnamik piqsak-sragixi iñuuniağıruaq piungiqsitchiruaq kinnitñikhuni pisugruagutaagun timim.

23 Iłitkixi nutaagıtuksrauiğısi isrummatipsitñi Agaayyutim Irrusriagun,

24 suli atitqulixi nutauruamik iñunmik atipmatun atnuğamik. Agaayyun iñiqsiruq taavrumıña iñunmik ittuumik inmisun ilumutun nalaunjaruałkunlu ipqıłkunlu.

25 Taatnaqlugu sagluqsruñaigumuusi. Iłumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun, takku ukpiqsruñaupluta atausriurugut timaani Christ-ñum.

26 Qinnañıgıpsi killuqsautiginaqasiun. Siqıñıq nipipkağniaqnaqu qinnaksimañıaqpich.

27 Tuungagmun akiilipkağniaqasri.

28 Iñuk tigligaqtuaq tigliganğıgli, aglaan sakkağli atuğlugich argañni sagluqsruñaqani, aatchuutiksranikkumuun inuqsruıqtuanun.

29 Uqautigiyumiñaitchixi atnummatiksraq aglaan uqautigilugu ikayuu-tiksraq sivutmuutiksrauluni. Tamatkuali tusraaruat uqautipsitñik ikayuus-riagaumuut.

30 Aliatchaktitağniaqasiun Irrusria Agaayyutim. Taavruma Ipqıtchuan Irrutchim nalunaitmiutchiğasri Agaayyutmun, tasuiñiaqtuam ilipsitñik taivrumanı uvlumi.

31 Uumisugruagutiqaqasi suli qinnaktaqasi uumitchaktağasi. Nipaalasruñaqasi uqamağıutisunıqasılu, suli qanusripayaamik piğıtchualiqisunıqasi.

32 Aglaan iluaqquıtılusri piqpakkuıtılusılu avatmun. Natqıgıtuıtılusri avatmun, taatnatun Agaayyutim natqıgıtuıtıpmıgaasri Christ-kun.

5

Iñuuniağıtchi Qaumami

1 Taatnamik tuvraqsiun Agaayyutim surağalha takku piqpagıplusri ililgaagıgaasri.

2 Piqpakkuıtıqagıtchi atlanun iñunmun malıuagıluğlu Christ-ñum tuvraak-sriutaa. Piqpagıplu qaiññıqsuq inmiñik Agaayyutmun tuqupluni kil-luqsautaiğukhuta. Taatna pikami quyalıñıga Agaayyun taipkunatun ikip-kaıplutin tunıllaqtuıtuatun.

3 Agaayyutim iñugıpmasri atlıqıruksraunğıtchusri qaayugnaqtualıqılusılu. Kaviuqtuksraunğıtchusri. Nalliatunniñ nalaunñanğıtchuq ipqıqsıtılutinj iñugıtuıtıpmıgaasri Agaayyutmun.

4 Uqautıqıtuksraunğıtchusri kanñunaqtuanik suunğılaanıglu as-riıqıtınıglu. Tamatkua nalaunñanğıtchut ilipsitñi. Aglaan quyaraksragıgıxı Agaayyun.

5 Nalupqıgıngıqsıunı una, Kiñalıqaa sayunıqıtuq inıqagumiñaitchuq anıayıqıtaakni Christ-ñum Agaayyutımlu naagaqaa iñuk

qaayuḡnaqtualiqiruaq naagaunniñ kaviuqtauruaq. (Iñuk kaviuqtauruaq ilumutun agaayyutinḡualiqirauruq.)

⁶ Kisumununniñ iñuḡmun kinnipkaqasri imailaakun uqautinḡiñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisiruaq iñuḡnun tupik-sriḡitichuanun ilaanik.

⁷ Taatnamik piqasriqsuutinasri ilinḡitñi.

⁸ Ilaatniimma ilipsipsuuq taaqtuamiitkaluaqmiruani, aglaan pakma qaumaḡuqtusri Atanḡuruakun. Taatnamik qaumautiñḡumausi iñuuniaḡipsitñi.

⁹ Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniaḡipsitñi nakuurualiqirusri nalaunḡarualiqiplusriḡu ilumutuurualiqiplusriḡu.

¹⁰ Iñitchuḡituiñḡasiuḡ akuqtuyunaqtuaq Atanḡuruamun.

¹¹ Piqasriqsuutinasri iñuḡnun pigiitчуualiqiruanun taaqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun.

¹² Takku kannunaqtuq uqautigisraqtuniunniñ iñuich nalunautchiḡlutin pigiitчуualiqutinḡiñik.

¹³ Aglaan qaumam satqummiqamigich iñuich pigiitчуualiqutinḡich tarra qinḡiḡnaḡaqtut. Tarra qanusripayaaq qinḡiḡnaqtuaq qaumamiittuq.

¹⁴ Taatnaḡḡuḡu nipliḡiḡiqsuq, itna,

“Siñinḡiaqpat! Itiḡnaqsigaatin.

Makittin akunḡatniñ tuḡunḡaruaniñ.

Christ-ḡumli qagḡutiyumagaatin.”

¹⁵ Qaunatḡiaḡiḡḡapiḡḡuḡu qanuq iñuuniaqtillaaqsi, inḡiḡusri iñuktun isrumatu-itchuatun aglaan iñuktun isrumaturuatun ililusri.

¹⁶ Savaaqallautaqḡniaḡusri piviḡanḡapsi, atakkii iñuurugut uvlugitчуuani uḡluvak.

¹⁷ Taatnamik inḡiḡitchi iñuktun isrumatitчуuatun aglaan kanḡiqsimmaḡiksiliḡu pisulḡa Atanḡuruam.

¹⁸ Imiliḡasri taanḡaḡmik atakkii qilḡuḡniaḡaasri, aglaan analatittitchi Ipḡitчуuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripkaḡniaḡaasri Agaayyutmik].

¹⁹ Uqḡusri avatmun quyyatinikl atuutinḡlu Iñitqusriḡiksuum aatchuutaiñik, atuḡusri iḡñallautamik uummatipsitñiñ Atanḡumun.

²⁰ Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqan Atannapta Jesus Christ-ḡum.

Tuvaaqatigiich

²¹ Kamakutilusri avatmun pigilugu taluqsriḡiqsi Christ-mik.

²² Nulianḡurasii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanḡuruamik.

²³ Uinḡuruuq qaukḡiḡigaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukḡiḡigaa ukpiqtuanḡuruaat. Ukpiqtuanḡuruaat timigikkanḡi Christ-ḡum, aasriñ ilinḡich anniqsuutiqatut ilaanñ.

²⁴ Atriḡuḡu ukpiqtuanḡuruaat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianḡuruaat kamaksriḡich uimiknik sulipayaḡmikni.

²⁵⁻²⁶ Uinḡuruasrii, piḡpaksrisitchi nuliapsitñik, Christ-tuntuuq piḡpaksriruatun ukpiqtuanḡuruaniḡ tuḡqutrikami ilinḡitñik ipḡiqsityaḡukḡugich Agaayyutmun uqahḡigun, suli salummaqamiḡich iḡḡuutiksraqtugriḡaagun imiḡmik.

²⁷ Christ-ḡum inḡimifuktitчukkai ukpiqtuanḡuruaat kamaḡaqsiliḡugich piñḡaḡnaqsiliḡuḡiḡu, taqsraqtailḡugich imulḡunaurailḡuḡiḡu suli salummaḡlugiḡu qanusripayaamiñ pigiilisauruamiñ. Ukpiqsriruaat ipḡitчуksrururut panchisailḡutinḡ.

²⁸ Uinḡuruaat piḡpagiraksraqḡigaich nuliatinḡ timimiktun ililugich. Takku anḡun piḡpaksriruaq nuliḡmiñik piḡpaksriruaq inḡmiñik.

²⁹ Piitchuq aņutmik uumiksriruamik timimiņik. Aglaan niġipchaġaġigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-ņum qaunagipmigai ukpiqtuanjuruat.

³⁰ Takku uvagullaa ilaviņiġigaatigut ilaan timaan.

³¹ Agaayyutim makpiġaanjani aglausimaruq, itna, “Taamna pisigilugu, aņutim unitkisigaa aapanilu aakanilu piqasiutiluni nuliagmiņun, tarra iluqatikaasrii atautchisun timinġutik.”

³² Taamna uqalħa Agaayyutim sagviġniġaa kamanaqħuni nalunaqtuanjuruuq, aglaan kanġiqsigiga taavruma uqalħum uqagitilaanħa Christ-mik ukpiqtuanjuruaniġlu.

³³ Aglaan uqagipmigaasri, aņutillaam piqpagiraksraġigaa nuliani piqpagipmatun inġmiņik, sulī nuliaņjuruam kamagilugu uifi.

6

Iyaalgruiļļu Aņayuqaallu

¹ Iiļġaanjuruasii, tupigisigik aņayuqaasi Atanikun. Taamna nalaunħaruq.

² “Kamagilugik aapanlu aakanlu”—taamna sivulliupluni tillisauruq akiqsruutilik, itna—

³ “Piļļautau itchumuuq ilipnun sulī utuqqaalilġataġutin iņūuyumuutin nunami.”

Exodus 20:12

⁴ Aapaurasii, uumisuktualiqsitnagich qitungasi, aglaan iņukkuksaqsigiņ natqiksruutilugich sulī isilġiqsuġlugich Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiaqtuatlu

⁵ Savaktaurusii, tupiktausritchi tamatkunħa qaukligikkapsitņun nunami taluqsriļikun kamaksriļikunlu, savautillautapiaglugich qanutitanaiļļusri savautriyumalaaqmatun Christ-mik.

⁶ Savautriļļautaġusi ataramik, aasriiņ quyalitņiņniaqasri qaukipsi takkuatniļhiņaq, aglaan savaktiņisun Christ-ņum savaaqagitchi pisulħanik Agaayyutim piyumalaaġlusri.

⁷ Tarraasriiņ savagitchi savaaqsi quviagilugu, savautripmatun Ataniġmun, iņūņnik savautriņġitmatun.

⁸ Iisimatquġipsi kisupayaam akiļisriaqagñialħanik atisriļugu Ataniġmiņ savaallautaġmigun, savaktaagruugaluāņģmi unniiņ qaukhiugaluāņģmi.

⁹ Qaukhiurusii, taatnatuntuuq irrutisigiņ savaktisri atisilugich. Aniqsraaqtusruņaqnagich, iļisimalugu Ataniqahiqsptuuq qilāņmi akiļisuiñiaqtuuq atunim.

Aņuyautnaħa Agaayyutim

¹⁰ Aqullisaaami, sayaqagitchi ukpiqsriļipsigun Agaayyutmik sulī tunħasrimakipsigun sanħjanun.

¹¹ Atilugu iluqaan aņuyautnaħa Agaayyutim, makitalguyumuusriļi qayuktitaglugich pisaasruġmigautai tuuņģaum. ¹² Aņuyangitčivut iņūiuch timiqagtuat, aglaan aņuyaktugut akiļiļiqlugich sanħiñiġlu piġiļiqilħum atanguruatlu piġitčuat aņalatchiruat iņūņnik marrumani nunami, sulī akiļiļiqlugich irrusriġuiļļu silami.

¹³ Tarraasriiņ atuqsuņ aņuyautnaq Agaayyutim qaisimaakħa. Piġiitчуam uvlua tikitpan makitalguyumuusriļi sayaktulusri. Aasriiņ aņuyaguġipsi makitasruġaġisirusri.

¹⁴ Makitatitchi itqanaiaġusri. Tapsiuraagiksilusi iļmutuuruamik, satqagutilusriļu nalaunħaruahġmik.

¹⁵ Kamiktummaagiksuatun iļiļusri quliaqtuagilugu tusraayugaallautanħa qiñuiñiņaqatriļħum.

¹⁶ Ataramik atuqsiun samguaŋa ukpiqsriłhum qamititchitłaru aq ikualaruanik qağruiniik pigičtuham.

¹⁷ Atilugu nasrautaa anniqsugiam, suli tigulugu Agaayyutim uqalħa aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun anuyakipsitni.

¹⁸ Iluqaisa tamatkua atilugich iniqsrułipayaapsitni ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiŋağusri qapiqtasunjaqasri iniqsruutriłipsigun ukpiqsriuanik nanipayaaq.

¹⁹ Uvvasuli agaayutiluŋa Agaayyutmun aatchuquluŋa uqaksramnik quliaqtuaquluŋalu kaniqsiŋaqtillugu nalunaqtuananik tusraayugaagiksuam taluqsrautailaakun.

²⁰ Uqqiraqtigigaŋa Agaayyutim isiqtaunŋağmaunniŋi. Agaayutitchi quliaqtuaquluŋa tusraayugaagiksuamik taluqsrautailaakun uqalħsrapun.

Pağlasuiqsaağutit

²¹ Aglaan ilisimatqupmigipsi qanuğitilaamnik. Tychicus-ŋum piqpagikkaqput aniqatvut tuniqsimapluni savautriruaq Ataniğmun uqautiniağasri supayaanik uvapkun.

²² Pisigiplugu taamna tuyuğigiga ilipsitniun ilisimatquplusri qanuğitilaaptiknik, suli ilaanun pitchuksaaquplusri.

²³ Agaayyutimtuq Aapauruam suli Atanğuruam Jesus Christ qiniŋiŋaqaqtillisi piqpakkuŋaqaqtillusri lu avatmun ukpiqsriłkun.

²⁴ Uvvatuq Agaayyutim ihuaqqutrisaa illi iluqanitniun piqpaksriuanun Atannaptiknik Jesus Christ-mik tuniqsimaruanunlu isruanunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Philippi-agmiunun

¹ Uvaja Paul aglaqatitqaqtuŋa Timothy-mik, uvagukaasiñ savautripłunuk Christ Jesus-mik. Tuyuqtuŋa uumiŋa iluqaitñun ukpiqsriruanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qaukigruat ikayuqtitlu taamani.

² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk ihuaqutillaŋniagliŋi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Agliqiruksrat Tuyuutmiñik

³ Iniqsruutipayaaqpsi Agaayyutiga quyaragigiga

⁴⁻⁵ akuqtuñiqsi tusaayugaamik savaaqaqtitlugu ilipsitñi suli ilipsigun tusaacaqaağatañapsitñiñaglaan. Taatnaqtuŋa quviasullapiaqtuŋa iniqsruutrikama ilipsitñik.

⁶ Nalupqiginilłapiağiga una, Agaayyutim aullağniikkani ilipsitñi naatkisigaa agğiħksraŋanunaglaan Jesus Christ.

⁷ Piqqagillapiağipsi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqağumiñiaqtuŋa nalupqiginitłusilı, atakkii ikayuğipsitŋa isiqtauħamnił uqapsaağutriħamnił uqaqsittaagvinmi tusaayugaagiksuaam ilumutuuruuñuħanik. Piqtigiplugu ikayuutitħiqsi uvamnik akuqtuqaasiutirusi Agaayyutim pıłiutaanik.

⁸ Agaayyutim ilisimagaa qanutun kimmutiqallapiaħiğa ilipsitñik, ilumun piqqagigipsi Jesus Christ piqqaksripmatun ilipsitñik.

⁹⁻¹⁰ Uvva iniqsruutigipsi piqqaksritmuquplusi kanjiqsiagisaiññaquplugu Agaayyun. Piksraqtaaqagumuusri nakuunigrsauruamik. Taatna pigupsi ipqinñiaqtusi patchisailłusilı Jesus Christ agğiqpan.

¹¹ Uvvasuliuna pitłaniağiksi ilumutuullapiaqhuni nakuuruuq savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitłapkakkaŋa, iñuichaasiñ kamaksruaqsilugu suli nanğaaqsilugu Agaayyun.

Iñuutiq Christ-ŋuruq

¹² Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiŋa, atuumaruat uvamnun isiq-taunŋagma siamittitkaat tusaayugaagiksuaq.

¹³ Iluqatin anuyyiuqtai Caesar-m atlatlu iñuich maaniittuat ilisimagaat isiq-sivinmiħiğa Christ-mik savautriħapkun.

¹⁴ Aasiisuli isiqsinmiħiğma iñgiatluktuat aniqatiutka tuniqsi-malipsaaqtikai Ataniğmun. Taatnaqhutin taluqsraitmuksañiaqtut uqağihksraŋagun Agaayyutim iqsiñğillapiaqhutinlu.

¹⁵ Aatai, ilisimagitka ilanisa quliaqtuaqaħhat Christ-mik atakkii killuğigaatŋa suli uqaalaplutinlu. Aglaan atlat quliaqtuağigaat Christ ihuatłuhksraŋatnun iñuich.

¹⁶ Taapkuali quliaqtuağigaat Christ piqqagipluŋa, atakkii ilisimagaat Atanguruamun tuğħkkaħiğa uqağitquplugu tusaayugaallautaq.

¹⁷ Atlatli iñuich siqñakutiqaqtut, atakkii quliaqtuağikamitruŋ Christ ipqinğitchut aglaan killuğipluŋa isumaplutin ihuillıuqtitħukłuŋa isiqtauħamni.

¹⁸ Sunjitchuq. Ipqitkisinŋaan naagaqaa siqñakutağisinŋaan taatnaunniñ quliaqtuağigaat Christ. Taamna kamanallapiaqtuq. Quviatchallapiağaan taavruma.

¹⁹ Aa, quyatuiñagisiruŋa. Ilisimagiga iniqsruutriħapsigun uvamnik suli Irrus-rian Jesus Christ-ŋum ikayuutaagun isiqsinmiñ anitqihksrağa.

²⁰ Niġiugaqallapiaqħu suraġalipayaapkun qapiqpanapkaġumifaitchiga Christ, pitlukħu uqaqsittaagviksraġa tikitpan. Sumipayaaq, suvaluk pakma, uqaġuktunja Christ-kun taluqsrautaigħu suli kamaksruqugiga iħunjun Christ uvapkun, iħuutuiħaġuma naagaqaa tuqugisiħiġuma.

²¹ Atakkii, iħuuguma Christ-ħuruq, aasiħ tuquguma quviatchakkisirunja.

²² Iħuuniiaqtuiħaġuma savautipsaatlukkisigiga Christ. Aglaan nalugiga nal-
liaknik piksraqtaaqaliksraġa.

²³ Qanuġviiqsunja, Unitchukkalaugiga manna nuna piqataulunjaasiħ Christ-
mi, taamnaasriħ nakuagitlukkayaġaluga.

²⁴ Aglaan iħitħuġigiga ilipsitħun inuġitilaagāsuli.

²⁵ Nalupqigijitħu ilisimagiga iħuuniapsaaġuraallaliksraġa iluqapsitħi, taat-
naqħu ikayutlasigipsi ukpiqsriħiqsi nakuqsitluuraquplugu quviasuutig-
itluaqsimilugu.

²⁶ Atakkii iħuutluuraġuma suli utiġvigitqilgiħiħiġupsi nangautiksraqaġiksi
Christ Jesus suli quyyatigilugu.

²⁷ Supayaaq atumaniaqtuqunniħ, uvlugaġikpan iħuuniiaġumausi
kamagiymuħnaqsilugu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Uflakku-
miħaġniħu naagaqaa unjasikkisiħiġuma tusaayumagiga atipiaġataqħusri
iħuutilaapsitħik atausriq sivuniġiplugu una. Tusaayumapmigiga qanutun
sakuuktilaaqsi piqutigilugu ukpiqsriħiq kanjaqatuaq tusaayugaaġiksiuami.

²⁸ Tusaasukkiġaptuq uumiksripsitħun iqsipkanjħiqsi. Taavrumuuna
iħitħuġigisigaat akiħkaqsiħiqtin aglaan ilipsi annamaħiqsi. Agaayyutim ititk-
isigaa taamna.

²⁹ Agaayyutim iħuaqquṭigaasi ukpiqsritħasipluħi Christ-mik suli nagliksaat-
lasipluħi piqutigiplugu.

³⁰ Iluqata anjyaqatigiħksisarugut. Ilisimagiksi taamna, atakkii qinħiġiksi
qanuq nagliksaalħa qanjiqsuami suli tusaaplugu nagliksaalħasuli pakma-
pakunniħ.

2

Christ Atchiksipkakkauruq suli Kamanaqsiqkakkauruq

¹ Uvvaasiiħ akuqturusi uqalħiħik sayyiqsigikkanjħitħik ukpiqsriħipsi naa-
gaqaa uqalħiħik araaqtuqtigikkantħik ilipsitħik. Aasiħ nakuuruq ilisimaruni
Iħitħuamun Irrutħimun atausriħunħaptiknik suli piqpaksrithasiħaptiknik
iħuaqquṭritħasiħaptikniġlu avatmun.

² Ilumun, quviatchaktitkaaħa atausriħunħapsi. Isummatiaġupsi
atautħimik suli piqpakkutigupsi avatmun kinilitkisirusi atautħimun.

³ Uqaviutiqasunjaqasi ilipsitħik suli inillaktasunjaqasi kamaqasitħugusi at-
laniħ, aglaan isummatigilugich atlat kamanatluglugich ilipsitħiħ.

⁴ Ilipsitħiħiħa qinħaktaaqagħniasunjaqasi aglaantuuq atlanun.

⁵ Isumalusi Christ Jesus isumapmatun.

⁶ Jesus Agaayyutauruq.

Aglaan kimmutiqanjħuq atrinuniaġuni Agaayyutmi.

⁷ Naagaunniħ qutħigvigigaluakkani suksraallakkaa suunġilħapiaqħuni
iħmiħun.

Iħa aniruq nunamun atriqaqħuni iħunmik.

⁸ Atħiksithullapiaqħuni iħmiħun iħupayaaniħ anjħniġaunniħ tuqulħ-
tavrakii tuquruq atriliutipluni savvaqħuktitan sannigutami!

⁹ Taavrumuunnaqħu Agaayyutim kamaqasipkaġaa

aasiiħ aatħuqħu atigħmik kamanatluktuamik atipayaaniħ.

10 Iluqatin Agaayyutim iñiqtanñ kamaksruğniağaat Jesus itkisinñagmin qılanmi nunamılu suli tuqusimagaluannagmin.

11 Iluqatin suli quliagñiağaat Jesus Christ kisimi atangunılu. Taatnaqpatruñ Agaayyun Aapauruaq nangaqtaunıaqtuq.

Ukpiqsiruat Ittu Qaumatun Nunam İñuñun

12 İlauramaan, tupigisuuluğniğipsitña sivuani piqataukama. Pakmaasiñ unşikkaluanñagma ilipsitñiñ tupigitqıllanñiasitña. Uvluğagikpan sakuuktuiñagusi taluqsriħikun sivuugatiqagusi iñuusitchi annautrauruat iñuutqusianjatitun annıqsulıksrapsitñunaglaan,

13 atakkii Agaayyun sayyıqsugtigiğiksi piyummasiqhusi suli savakku-masiqhusılu quyalıkkauħiksrağmiñun.

14 Suragapayaapsıgun uqapılısunıaqasi naagaqaa qapıqtalısunıaqasi.

15-16 İlipsiñ patchisaitchumuusi Agaayyutim qıtunğagılıutıkkarıasi, iñuuniaghusi akunğatni qaayugñiqıruatlu killuliqıruatlu ittuami taaqtuatun. Uvluğıraagıkmatur qılanmi iñuuniagumuusi akunğatni iñuich quliaqtuagutilıgich ilıñich Agaayyutim uqalıñiñ iñuupkaiħlaruanik. Taatnağupsi quyagısırıña piqtutıgılsı Christ agğıqpan, ilısimagıga sakuuħıgma imailağuni ingılħa.

17 Aglaan, tuqputağısıgaluanñagmaunñiñ quyalıñaurıña. Uvvasuli quviasuqatıgıgıpsı iluqası aatchuutıgıkkapsıgun uvamnun ukpiqsriħikun, atakkii aatchuqapsitña inuğıkkamnı taatnatun savautrıħıapiaqtusi Agaayyutim.

18 Taatnağılu ilıpsıpsıuq quyayumuusi quviasuqatıgıluñalu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

19 Atanğuruakun tuyuğıyumaagsıgıga qılamıpayaaq Timothy ilıpsitñun. Aasiñ utıgumiñagñıqpan quviatchaktınnıağaanı uqautıaqsıkpanı qanuq iñuunialıpsitñiñ Agaayyutikun.

20 Atakkii piıtchunı atrıñanik ilaan qanukkiagıksıksrapsitñik.

21 Iluqatinı atlat isumaaluutıgıgaat sulıksraqtıñ, ilıñich suqutıksrıñıtmiut tusaayugaallautamıñ Christ-kun.

22 Aglaan Timothy ilıtchugıanıksımagıksı tunnavıgıpluğı ilaa, atakkii ilaan iluqnaugvıgıpluğı quliaqtuqalı tusaayugaagıksıamıñ atrıpluğı igñıq ikayurıuaq aapamıñik.

23 Taatnamıñ tuyuğıñıñıağugıga qılamıllapiaq ilıtchugıanıkkuma qanuq uqaqıstıtaallamni inıllakpatña.

24 Aglaan tunnavıgıllapiağıga Agaayyun uvamnıñ qılamıpayaaq tıkiñıñıağulıksrağı Philippı-mun.

25 Utıqtıaksrağıgıga Epaphroditus tuyuğıgaluakkaqsı ikayıquplunı inuqsriħıamni. İlaalu uvanıñalunı anıqatıgııksıllapiaqtuguk savaqatıgııkhunuk akıllıqısuqlıgıñ uumıksrırit Agaayyutim.

26 Aıpkatqıaqısiıga aisulıqmıpan ilıpsitñun suli ihııllıuğutıgıpluğı tusaalıqsı atnığñagñıpluğı.

27 Atnığñıllapiaqmıplunılu tuquqayallapiaqhıni. Aglaan Agaayyutim naglıgıpluğı sayyıtıqkkaa, ilaa naglıksrıpmatur uvamnıñ. Taatnağıluğı tuqunıgımi ilanayagaalıannıñıgıga pakma.

28 Taatnamıñ qılamıpayaaq ilaa aıpkagıkkaluağıga. Utıqtıqpan ilıpsitñun ilaan quviatchaktınnıayagaası aasiñ ihııllıñıga uqıgılipsısağayalıgıtchıq.

29 Taatnağıluğı pağlayumagıksı quviasuutıgıllapiağıluğı Agaayyutikun. Kamakıtuqıağlıgıñ iñuich ilaatun ittuat,

³⁰ atakkii sugingiqługu iñuulli savakhuni uvamnun tuquqqayaqhuniunniñ. Savautigaasi ikayuqluñña ilipsi piyumiñaisapsitñik.

3

İlumun Nalaunjaruañiq

¹ Aqullilugulu, ilauramaañ, uqautigisukkağa una: Quviasuutigisiun Atanğuruuq Agaayyun. Alğaqsruutinñuligumiñaitchipsi tamatkunıñña tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitchupsıun annaumapkağaasi. İnauvva:

² qaunakkiagıgıtchi tamatkunakña iñuñniñ pigiitchuaniñ siqup-siñhiñaqtuaniñ timimik qıpmısın ilıplugich. İliñich ilısautıraqtut nalunaitñutaqaqtuksraunıplısi timipsitñi qıtungagılıutıpkagıkkupsı Agaayyutmun.

³ Aglaan uvagut ilumun qıtungagıllapıagaatıgıt Agaayyutim pisıgısruñaqnagu timıvut nalunaitñutçhiñilugich. Agaayyuvıgıgıtkıpt Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtilıghuta sulı nanğagıtkıpt Christ Jesus iñuugıtıqaqtıchırıuq nutaamık. Ukpıqsrıyumiñaitçhugıt qaahñakun annautıniagıñluta.

⁴ Aglaan uqaviutıgıtkıpatrıun annıqsuhıqtıñ tupıksrılutıñ qaahñakun tavra uqaviutıgıtıkkayağıga, itna,

⁵ nalunaitñutçhıkkauruñña tıvraqıgıch Jew-ñuruat atıırağılhat tallimat pıñasut uvlut atumaanıkmeta. İsrail-aanullapıaqtuñña anılpkun, iñuugıtıqaqtıchırıuq Benjamin-nağmiuni, auga avuılaaq Hebrew-pıagataq. Tupıksrıruñña tillıspıyaanıtñik Jew-ñuruat malıgıtaksrıñata Pharisee-ñıpluñña.

⁶ Pıyumatıgıqaqtıluñña iluıllıuqtıchırıuññaunniñ ukpıqtıuñıurıuanık. İñuk nalaunjaruañhiñaupman tupıgilugıch malıgıtaksrat kıa-unniñ patchısigıyu-mıñaitkaa.

⁷ Suragalıpıyaatka kamanallapıağaluaqtıuñniñ uvamni sivuani—pakmapak ayalıgıtka atakkii annıqsuhıksrımnun tunñavıgısıkkıga Christ kısian.

⁸⁻⁹ İlumun ayaktıiñalıgıtka. Supıyaat tamatkua sapluñhiñagaatña ilıtçhuğılıksrıñanıñ Christ Jesus-ñum. Pakma ilıtçhuğısullapıağıga ilaa Atanıgılıutıksrıñagun. Suapıyaaqsulı isumatıgılıutıgıga sumun atugumiñaitlugu pakmaaglaan inugıtıkkıga pıqalıksırağı Christ-mık pıqasıutiluñña ilaani. Tavrakñaaglaan isumatıgıñıaıqsunña uvamnık nalaunñasıyumiñagıluñña sıvugaani Agaayyutim tupıgıuraahñıagıglugu malıgıtaksrıñña, aglaan tunñavıgılıutıgıga Christ kısian annıqsuqtıksırağı.

¹⁰ Pakma ilıtçhuğısıkkıga Christ sulı sanñña anıpkairıuq ilaanık tuqulıgımiñ, sulı naglıksaaqtıtaulıuñña ilaatun, tuquyımaluñña ilaatun.

¹¹ Nalupqıgıñıtçhıga iñuulıgıga Christ-kun anıtıqkısıpluñña tuqulıgımiñ.

Aqaqsruñiq Akımasaqtıni

¹² Uqautıgıyumiñaitçhıga atrılıutıanıñıluñña Christ-mı naagaqaa ataramık iñuutlasılıuñña Christ-tupıagaataq. Aglaan sakuuktıuñnasulı Christ-tun ilısaiñagıkuñña iñuuniagıumiñaqıspıluñnalı ilaatun.

¹³ İlauramaañ, ilısımaruñña taatnaiñısilaaamnıksulı. Atasıq pisullapıağıga, pııguğıkuğulu itçuulıgıga aglaan ilısıkuñña Christ qanuq itqukpıñña.

14 Christ-ŋum ilitchuǵipkaǵaŋa qanuǵ piqasiutiliksrapkun inmigun. Atripluǵu aqpaqsruǵtuǵa sakuullapiaǵhuni piññaaktaaksraǵmiñun uvaŋaptuuq sakuullapiaǵmiñuŋa ilisukluŋa ilaatun. Agaayyutim inmiñik tuǵluǵaŋa taatna iñuuniaqupluŋa.

15 Iluqata naunjaniksimaruaǵuut ukpiqsriħiptigun piqasiutipluta Christ-mi taatnaptuuq isummatiaǵaqtata autchimik Christ-kun. Aglaantuuq atlakun isummatiaǵaǵupsi Agaayyutim kanjicsipkaǵisigaasi taavrumiŋa.

16 Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuiñaqta piqatigilugu Christ aullaǵvigianikkaptigun.

17 Ilauramaaŋ, iñuuniaǵitchi iñuuniaħaptun ilisaaqǵusi tamatkunakŋa maligutchiruaniñ iñuuniaħamnik.

18 Atakkii piqaqtuq atanik maligutchisuŋitcheuanik Christ-mik—uqautigianikkamnik ilipsitñun aasiñ alianniuqtitluŋa isummatiaǵaqsikapkich—akililijiqsuiruat Christ-ŋum tuǵluħanik. Piqasiutiniuraqmiñatiŋlu ilaanun.

19 Timitin aanguǵiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunniñ savaatiŋ kannugiraksraǵaluatiŋ, aasiñ aqulliqsaŋatni uvlut piqatauyumiñaitchut Agaayyutmi atakkii isummatigilhiñaqǵu iñuuniaħiqtiŋ maani nunami.

20 Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaqtuq. Isummatigiraǵigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niǵiugaqaqhuta anniqsuutrimik kisianiñ ilaaniñ, aasiñ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ.

21 Ilaan simmiǵisigai sayaitchuatlu tuquraǵaqtuatlu timivut atriliutilugich inmi kamaŋaqtuamun tuquyumiñaitchuamun timimiñun. Taatnaǵumiñallapiaqmipluni lu atakkii aŋalatchipluni supayaanik tavra piuq.

4

1 Ilauramaaŋ nakuǵaǵillapiaǵipsi suli inuǵiplugu piqatauliksraǵa ilipsitñi. Quviatchaktitkipsitŋa suli piqpaŋapiǵtusi uvamnun. Taatnaǵhisi napamaaǵigitchi Atanikun itqǵagilugu qanutun uvamnun piqpagikiqsi.

Alǵaqsruutit

2 Uqautisukkikka aǵnak atiaqatuaq Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nu-taami iñuuligmi Christ-kun qanaaǵumiñaitlutik suli ilannaǵiiksitqikhutik.

3 Ilannamaaŋ tuniqsimaplutin, iniqmigikpiñ ikayuquplugik taapkuak aǵnak savaaqaqtuaq sakuukhutik siamitchiñiaqhutik tusaayugaaǵiksuamik piqatigipluŋa sulipsuuq Clement-lu savaqatitkalu; Agaayyutim itqǵagai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiǵaŋiñun iñuulħum.

4 Nipliutigianiksimaħkaǵa sivuani nipliutigitqilgitchiga, itna, Quviasuutigi-siuŋ ataramik iñuulukiqsi Christ-mi.

5 Ki, iñuich ilitchuǵilitruŋ Christ ilipsitñi iluaqutriħapsigun iluqaitñun iñuŋnun inmiguaŋiħapsigunlu. Ataniq Agaayyun qanittuq ilipsitñi.

6 Taatnaǵusi isumaaluutiǵaǵumiñaitchusi sumik, aglaan injicsruutiǵilhiñaqsuŋ. Uvva, injicsruħapsitñi uqautilugu Agaayyun inuǵikkapsitñik suli quyalugu ataramik kiggusiaqaqapsi.

7 Agaayyutim tutǵisitkisigai isummatisi atakkii taamna qiñuiññaq kamanatluktuŋuruq kanjicsiħmiñ. Agaayyutim uummatisi qiñuisaaqtitkisigai isumatuiñaqtillusi Christ-mik tunŋaǵupsi ilaani supayaakun.

8 Aqulliuplugu, isummatigigupsuŋ ilumutuuruq kamaŋaqtuaǵlu nalaunŋaruǵlu ipqitchuaǵlu iluaqnaqtuaǵlu, suli isummatigigupsigich

nakuuruat atlani, suli itqagilugu quyasuylugu Agaayyun nangaglugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi.

⁹ Uvamniñ ilisaagaqtusi Christ-mik akuqtuağıplugu ilaa iñuulıpsitñun, tusaaplugu suli qıñıqlugu qanuq tunıalığı Atanguruami supayaatigun. İlisimagupsıun ilaa mıngıuısağıvıgilugulu uvaptun, Agaayyun qıñıuısqıtchıruaq uvaptıknık nayıutıgısrıuq ilıpsıtñı.

Quyyatit Aatchuutitigun

¹⁰ Quviasullapiaqtunıa ikayutqıksıtñıa ikayuqqaqlunıa sıvuani. Taatnaqlugu nangagıkkıga Atanıq. İlumun ikayuanıkkaluagıpsıtñıa aasıñ ilıtchuğıgıga pıvıqanıqısqı ikayuuıksrıpsıtñık uvamnık taimakıaaglaan.

¹¹ Uqautıgıñıtıkıga taamna pısigılgulu inuqsrıuđıga. İıtchuñıa pısuıqsımaatlasrıplunıa pıqagısqıñıağma anırıuamık naagaqaa mıkirıuamık.

¹² İlisımagıga iñuunıalıq inuqsrıuđunıa naagaqaa susuksıñıtılunıa. İıtchuğıpmıgıga iñuunıalıq ukpıqsrıñıkun susuksıñıtıkuma naagaqaa nıgısuıkkuma.

¹³ İñuunıalıñıñaurunıa supayaakun ikayuqsıglunıa Christ-mık sanıñıspıkırıuamık ukpıqsrıñımık.

¹⁴ Naagasulı ilıuagıtıgıpsıtñıa ikayuđunıa ilıuıllıuđamıni.

¹⁵ İauramañ Philıppı-mı, ilısmıllapıagıksı qulıaqtualıga tusaayugaallautamık Macedonia-mı tavrakıaasıñ aullautıplugu atlanun nunaaqııñun. Taavapkunanı uvlunı kısıpsı ukpıqtuanıruası qıtchırusı manıññık uvamnun. Quyyatıgıgıga taamna.

¹⁶ Thessalonica-mııtnama tuyuqtusi inuğıkkamnık akuladıqlugu.

¹⁷ Uvvaasıñ nıgıunıgıllapıaqtuñıa atlanık aatchuusiaksrımnık ilıpsıtñıñ. Ađlaan nıgıuıgıgıga Agaayyutmun pılıusıaqalıksrıpsıtñık ilıuagıtıñıapsıgun uvamnık.

¹⁸ İlisımatquplısuı akuqtuğıtka tuyuıtıpayası Epaphroditus-kun. Inuqsranıgıllapıaqtuñıa sumık. Aatchuutıgıkkası uvamnun ilumun aatchuutıgıgısi Agaayyutmun. Agaayyutım quyagıñıağaa taamna.

¹⁹ Aasıñ Agaayyutıgıkkagıma qıtchıgısgıaası iñuıgıksıllapıagılgulu supayaamık inuğıkkapsıtñık İesus Christ-kun.

²⁰ Agaayyutvut Aapaurıaq kamagıkkaulı taimunıaaglaan. Taatnatuq.

Pađlasıuısağıtıt

²¹ Nayaanıağıtkağuuq iluqasıa ukpıqsrıruat iñuuqatauruat Christ-mı, taatnatuntuuq ukpıqtuat nayıqtıma tuyuğası nayaanıamık.

²² İluqatın ukpıqsrıruat tuyuqmıgıaası nayaanıamık pıtılukhutın tamatkua Caesar-m savaktı ittuat.

²³ İesus Christ-ñun ilıuagıtıta nayıutıyumuauq iluqapsıtñı.

Paul-ŋum Tuyuutai Colossae-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaanġa Jesus Christ-ŋum pisulħagun Agaayyutim. Aglaqatiqaqtuŋa aniqatiptiknik Timothy-mik.

² Tuyuġigikpuk una tuyuun Agaayyutim iŋuŋiŋun Colossae-miittuanun tuniqsimaruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta ihuaqquutilanġiaġlisi suli tutqiksillusi.

Quyyatit Agaayulġmi

³ Quyagikpuk Agaayyun aapagikkana atannapta Jesus Christ-ŋum agaayyutitapayaaqapsi,

⁴ takku ukpiqsrirusri Christ Jesus-mik suli piqpaksrilplusri lu iluġaitiŋk ukpiqsriruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaqħunuk quyagikpuk Agaayyun.

⁵ Piqpaksrilplusri ukpiqsriruanik piqtutigiplugu niġiugaq pigikkaqsi, taamna tuvvaumaruaq qilaŋmi. Taamna niġiugaq pigiliutiqqaaġiksi tusraakapsiuŋ ilumutuuruuq tusraayugaallautaq.

⁶ Tusraayugaallautaq quliaqtuaġikkauruq ilipsitiŋun iŋuŋnunlu nanipayaaq. Aglaan tusraaqqaqapsiuŋ tusraayugaallautaq simmiaqsiŋiġaa iŋuuniatħat iŋuich suli iŋuuniatħisuuq, aasriiŋ ilitchuġigiksi ihuaqqutriħa Agaayyutim kanjisiplugu ilumutun.

⁷ Tusraagiksi tusraayugaallautaq tumigiplugu Epaphras. Aniqatigigikpuk Christ-kun piqpagikkaqpuq, atakkii tuniqsimaruuaq savaqatigigikpuk Christ-kun.

⁸ Epaphras-ŋum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpaksrilplusri atlanik iŋuŋnik.

⁹ Taatnamik taimakna uvlumiŋ tusraalġataħaptikniħaġlaan taavrumiŋa agaayyutituiħaġisigiŋ. Injqsruutigiptigiŋ Agaayyutmun kanjisiqkallapiaquplusri Agaayyutim pisulħanik, suli isrumatusipkaquplusri kanjisiqkaquplusri lu ilitqusrigiksuagmigun,

¹⁰ suli agaayyutiplusri agaayyutikualiqsi Agaayyutmi quyaqnaquplugulu, ataramik savaallautaqquplusri suli ilitchuġisaiħaquplugu Agaayyun,

¹¹ suli agaayyutigiplugu Agaayyutmun sayaksritquplusri kamanaqtuakun sanġiaġun, iġlututlaquplugu sakiqnapayaaq anuqsrulikun quviasuutikunlu,

¹² suli agaayyutiplusri quyyatiqaquplusri ataramik Agaayyutmun atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsriruanun iŋuuruuanun Agaayyutmi, iŋuupmatun qaumami.

¹³ Agaayyutim annautiniġaatigut sanġianiŋ taaqtuam, aasrii tikiutipluta anġayuqautaanan piqpagiraġmi iġniġmi.

¹⁴ Taavruma Iġniġan Agaayyutim satuġniġaatigut Agaayyutmun natqigutitquplugich itqaumayumiħaġlugich killuqsautipayaaavut.

Christ Kamaħniqsruruq

¹⁵ Christ atrigigaa qiniġnaitchuam Agaayyutim innaniktuam supayaaq iħiqtuagaluqtitnagu.

¹⁶ Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iħiqtaurut qilaŋmiittuat suli nunami, supayaat qiniġnaqtuat qiniġnaitchuatlu suli analatit sanġiaqħutin marrumani nunami silħami. Agaayyutim iħiġniġai supayaurat ilaagun supayaanun kamaħksruquplugu ilaa.

17 Christ inŋaniktuq sivuani iñiqtapayaaqtuam. Suapayaaq itchugaaqtuq Christ-kun.

18 Christ niaquǵigaa timim; taamna timi ukpiqtuanjuruapayaanjuruq. Christ-ŋum iñuuhqaqtitkai ukpiqtuanjuruat anjipkaqqaasimapluni tuqunjaruaniñ iñuupluni taimuŋa. Taatnaqhuñi Christ pitñiqsrauruq supayaani.

19 Agaayyun sivunniǵñiqsuq iluqnauǵuni iñuusukhuni ataramik iǵñiǵmiñi.

20 Agaayyutim ilauraagiiksitqugai inmiñun kisupayaat nunami siłamiittuallu Christ-kun piiqtuakun Agaayyutim qinnautaanik maqipkaqamiun auni tuqupluni sannigutami.

21 Ilipsi, itkaluaqtuani unjasriktusri Agaayyutmiñ iñuuniaqhusri killuqsautip-sitiñi, uumigiplugu Agaayyun.

22 Aglaan pakma Christ-ŋum ilauraagiiksinnigaaŋsri Agaayyutmun tuquhigmigun sannigutami, aasriñ tikiutriruq ilipsitiñik Agaayyutim sivuǵaanun killuqsautaiqhusri pasifñagumiñiaiqhusriñu.

23 Tikiññiaqtusri taimuŋa ukpiqsrituifñagupsi payaŋaigusri nuktin-naǵumiñiaigusri suli tigungmitqiaǵikkupsiuñ niǵiugikkaqsi tusraakapsiuñaglaan tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuanjuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiñ uvaŋa Paul uqqiraqtigigaŋa uuma tusraayugaagiksuaq.

Paul Savautriruq Ukpiqsriruanik

24 Quviasuktunja iǵlutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqtitaukama timipkun Christ nagliksaaqmatun piunja. Taatnamik quviasuktunja naar-rusiqapkich Christ-ŋum nagliksaaǵniñi pisigiplugich ukpiqsriqiruanjuruat, tamatkua timigikkañi.

25 Aullaǵniikamaaglaan savautriñigmik Agaayyutim uqqiraqtautqugaŋa ukpiqsriuruapayaanun. Taatnamik tiligaŋa quliaqtuagutitquplusri tusraayugaagiksuaapayaamik.

26 Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuanjuruq Agaayyutim iriqsimakkaŋa imaknaqanja inilǵaasaaq. Aglaan pakma sagviǵñigaa ukpiqsriruanun.

27 Agaayyutim ilitchuǵitqugai qanutun kamanaqtigiplutinjalunaqtuat iñupayaanun, taputiplugich Jew-ŋunǵitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ iñuuruq ilipsitiñi Jew-ŋunǵitchuani, aasiñ niǵiuganiktitlusri iñuuhiksrapstiknik Agaayyutim kamanautaanik.

28 Taamna Christ quliaqtuagigikput iñupayaanun, alǵaqsruqlugu suli ilisautiplugu kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsriuruaguqugikput Christ-kun ililuni iñuquqtuatun.

29 Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, sanñjaqalunja Christ-ŋum sayyutaanik savaktuamik uvamni.

2

1 Ilisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitiñun tamatkunujalu Laodicea-miittuanun suli iluqanitiñun qifñiqsimaitchuanun uvamnik.

2 Agaayyutimtuq pitchuksaallañniaǵligich piqatigiiñhatigun piqpakku-tilikun, suli nalupqiginaǵlugu kanjqsillaataqtilligich nalunaqtuanjanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-juruq.

3 Christ-ŋum kisimi kanjqsimapkaǵai iñuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksrañatnik Agaayyutikun.

4 Uqautigipsi taavrumiŋa, kiñaaunniñ kinnipkaǵniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik.

5 Unasrikkaluanŋagma ilipsitniñ piqatauruŋa irrutchipkun. Iisimagiga atausinŋuŋiqsi suli ukpiqsriŋiqsi payanaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quvi-asruktunŋa.

Iñuullapiagataŋiq Christ-mi

6-7 Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniŋmik, ki iñuuniagitchi tunŋaviqalhiñaŋlugu ilaa, kanjñigusri Christ-mi nappagusriŋu ukpiqsriŋapsigun, ukpiqsriŋiqsi sanŋisaisaiñaŋlugu iisauttusriapsigun ulipkaulalusriŋu quyalŋmik.

8 Qaunagititchi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri iisauttutitigun suli imaiŋaatigun iñipchaqtitauratigun. Taatnatchich iñuich iisauttutitich iñuknitŋaqtaurat suli ittut aŋalarrutaiñiñ siŋam, unniisuli iisauttutitich Christ-mitŋaqtangitchut.

9 Uvvatakku iluqaŋmi Agaayyun iñuuruq inuqsraŋaiqhuni Christ-mi, ami-ami ilaan timaani.

10 Uvvasuli atausriŋuqatigikapsiuŋ Christ ilipsipsuq piqaqmiusri iñuuliŋmik Agaayyutitŋaqtauruamik ilipsitni. Christ kamanagnaqsraupluni atanguruq aŋalatipayaaniñ suli sanŋiñiñ.

11 Aasriisuli atausriŋuqataukapsi Christ-mun, nalunaitŋutchiqsaurusri liilaa. Nalunaitŋutchiqsangitchusri timipsitni maligutlugu Jew-ŋuruat piŋhusikaanŋat aglaan nalunaitŋutchiqsaurusri uummatipsitni. Christ-ŋum nutaqtitkaasri piigŋlugu kanjŋruaqaqsi ilipsitniñ.

12 Paptaakkaukapsi kanjŋruaqaqsi iŋuviqatauruq Christ-mi, aasriñ sanŋian Agaayyutim anipkagaasri nutaamun iñuuliŋmun takku tunŋaplusri sanŋiruamun Agaayyutmun anitqiktitchiruamun Christ-mik iñuuliŋmun.

13 Iipsi tuqunagaluaqtuani killuqsautipsigun iñuuniahqhusri timim kim-mutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik iñuuliŋmik piqatautlasrigaasri Christ-mi. Suli natqigutigaasri iluqaitniñ killuqsautip-sitniñ.

14 Suliasriñ piigaa aglausimaruq akikŋaqtauruq uvaptiknun. Aglausimaruam uqautigigaa maligutchiñigiqput Agaayyutim iñuuniahqurrutaiñik, akikŋautiguŋlugu uvaptiknun. Agaayyutim tiguniŋaa taamna aglausimaruq aasriñ kikiaktuutiplugu liilaa sannigutami. Taavrumuuna piigai killuqsautivut.

15 Aasriisuli Christ tuqukami akimaniqsuq iluqaitniñ aŋalatipayaaniñ nanipayaq suli sanŋiñiñ siŋam. Christ-ŋum qiniqtinnigaa kisupayaamun sanŋiqatluktilaani ilinŋitniñ.

16 Anŋua kisumununniñ atanniqsinniaqasri nigikkapsigun naagaqaa imikkapsigun unniñ nigiqpagvikaapsigun naagaqaa nigiqpagvikaatigun tatqilitqikman naagaqaa minguiqsiaŋviksigun.

17 Taatnatchich iñuuniahqurrutit Christ-ŋum taggagigai. Tikkuagaŋtaulhiñaŋniqsut Christ-mun ilaan aggiñiŋalhanunaglaan.

18 Uqautipkagnaiaqasri killuqsagnaŋlusri. Taatnatchich iñuich atchikusuatun iliplutitŋ puŋlatuniqsut israŋuliŋmun ataramik uqaŋiplugich qiniqquuraakkatitŋ. Qutchigillapiaqtut inmiknik atakkii iñuknitŋaqtaupluni isrummataat.

19 Taatnatchich iñuich inŋaiqsuanurut Christ-mi. Christ niaquuruq liilaa ukpiqsriŋuat timigigai. Iluqaŋmin ataruat niaqumun napaatigun nukikti-gunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaŋlughich.

20 Christ tuqupman tuquqataurusri Christ-mi. Taatnamik aŋalatınajıqsuksraurusri tamatkununa aŋalarrutaiñun saŋıñiñunlu silam. Suvaatami tupigivisigik iñuuniaqurrutit, itnaqsamaruat,

21 “Niğiñaqnagu taamna, uuktuağniaqnagu, aktuğniaqnagu.”

22 Iluqatın tamatkua iñuuniaqurrutit atuğumiñaitchut, atakkii iñuich piliğigaich. Tamatkua iñuuniaqurrutit tunıjaviqahıñiğniqsut iñuich tillisınitñun ilisauttutınitñunlu.

23 Itkaluaqhutın nalaunıaruatun iñuich putqataqtıtlaplugich suli ilitqusıqahutın atchiksuatun suli anasıñıuqsaqtitlugich timinich pigiplugich killuqsautınich, aglaan tamatkua iñuuniaqurrutit sumun atuğumiñaitchut. Tupiksriñhatıgıun tamatkua iñuuniaqurrutit iñuum piıgumiñaitchaa pigıitchuq kimmutaa timim.

3

1 Aŋıtıqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitñi, kipıñıuğutıgıtuiñıaqsigik pakmaniıttuat, Christ-ñum irviani, aquvıtıtıapluni talıqpiani Agaayyutim.

2 Isrummatıgıtuiñıağlugu iñuulıqısi Agaayyutmi. Isrummatıgısunatnagich nunam pigıkkanjı.

3 Ilipsi tuquruatun iñuktun ittuanı atuiñıgıqsusri atuğuuğaluakkapsitñik. Pakma nutaamik iñuulıqıqtusri piqatıgıplugu Christ irıqsımaruq Agaayyutmi.

4 Christ iñuulıgıkkaput qıñııqnaqsıqpan ilipsıpsuuq qıñııqnaqsıqatıgıniğıksı, piqataulusri ilaan kamanautaani.

Utuaqauruq Iñuulıq Nutauruaglı

5 Taatnamik tuqğutçıgik iluqaisa kanığruaqnitıjaqturuat ilipsitñi. Isrummatıgısıchi ilipsitñik tuquruatun kimmutaıgılgugu qanusripayaq sayunaıq, qanusripayaq qaayugnaqtuaq, kimmutıgıñıq, suli kaviuğutıhiq. Amiami, iñuk kaviuqtauruq atlat sullıñıauranjıñik aanguaqtuqtauruq.

6 Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautıgai iñuich tupiksriñıgıtımata ilaanik.

7 Sivuanıqana killıqısrıuğaluqmiruasri taatnatun iñuuniaqapsı killuğmi.

8 Pakmapak piıqsıgıq iluqaisa tamatkua, qinnaun, qinıgıun, kipıñıuqsrıñıq, uqagıñıqıutrıñıq, qaayugnaqtuanıq uqaqalıq,

9 suli sagluqğutınıgıgıusri avatmun. Atakkii aŋalatagıñıgıaasri iñuuniağıruapsı savaaqtuummagımi, mattaqmatun atnuğaağruaq.

10 Pakma iñuuniağıqısi nutaagıuqtuq, atıpmatun atnuğaatçiamik. Agaayyutmun nutaqtıllusri ilıtqulusri ilaatun. Tarraasrıñ ilıtçugıpsaagnaıqtusri Agaayyutmik iñıqsırıgıkkapsitñik.

11 Iñuich nutaagıuqamin Christ-kun Jew-ñunıgıtçuatlu Jew-ñuruatlu, nalunaitıutçıqsıttuatlu timimikni nalunaitıutçıñıgıtçuatlu, sumıknıaqtuatlu satkuliğıruatlu Scythians-tun, savaktaagruuruatlu savaktaagruunıgıtçuatlu atlagıñıgıqsut. Christ qaukıullapıaqtuq tamatkunakna iluqaitñıñ suli iñuupluni iluqaitñi iñugıkkagımiñi.

12 Agaayyutim piksraqtaagıaasri piqpagıplusri. Taatnamik iñuk atıpmatun atnuğaatçiamik ilipsi piqpakkutısıchi avatmun, ilıuaqğutılusrılu, atçıgıusrılu, agganıllusrılu suli iğıtuutılusri.

13 Anuğsrıtılusri avatmun suli natqıgıtısırımaagıusri nallıqısi uqaqtıyaaqpan akitıñıgıusri. Natqıgutrılusri atrılgugu Agaayyun natqıgutrıpmatun ilipsitñik.

14 Una pitıłuktuaq iluqaitıñıñ, piqpakkutıtuiñıgıtçı avatmun. Atakkii piqpaksrıñhum atausrıñıuumapkallapıağıai iñupayaat.

15 Ki qinuiññanjan Christ-ñum aňalataaǵlisigik uumtatisri isrumtatisiǵu. Agaayyutim iluqasri atausriññuqtitkaasri iñuuqatigiiqplusri qinuiññaaǵusri avatmun. Aasiñ ataramik quyyatiqatǵitchi.

16 Ataramik isrumtatisigik iluqaisa Christ-ñum ilisauttutai suli ikayuutilusri avatmun kanjisiñksranatigun ilisauttutit, pitchuksaaǵutigilugu avatmun puqilikon, atuǵusri psalms-nik atuutiniglu suli quyyatiqatǵlusi Agaayyutmun piqutigilugu iluaqquta.

17 Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqatǵupsi, atumaruksrauruq atqagun atañum Jesus-ñum quyyavigilugu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiiq Nutauruakun Iñuulikun

18 Aǵnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunñaruq Agaayyutmi.

19 Uinuruasii, piqpagilugich nuliasri agganairrutilugich.

20 Ilaalugruuruasii, tupigilugich aňayuqaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi.

21 Aapauruasii, uumitchaqsusaasunaqnagich qitunǵasri, atakkii qapınasiviaqtut kamaksrigaluaǵmikniñ ilipsitñik.

22 Savaktaaǵruuruasii, tupigilugich qaukisi supayaatigun. Quaylitñiniasruñqaasri qauklipsitñik takkuatniñhiñaq, aglaan savautisigik qanutitangilusri talugilugu Agaayyun.

23 Savautrigupsi iñunnik savaaǵiyumagiksi pisuqtılaapsitñi, atakkii savautriñlapiagtusri Agaayyutmik savautri'apsi iñunnik.

24 Itqatǵisiun, akiliusriaksraqsi Agaayyutmiñ akiqsruutigikkaña iñunmiñun. Qanusripayaakun savautillapiagiksi Ataniq Christ ilaadhiñaq.

25 Aglaan kiña taimña nalaunñaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriññuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4

1 Savaktiqatquasii, irrutisigik savaktisri nalaunñaruamik atisilugich, aasiñ itqatǵilugu ataniqatqtilaaqsi qıñarñi.

Alǵaqsruutit

2 Injısrıuqtuıñatıgıtchi suli ataramik quyamaaǵlugu Agaayyun.

3 Uvva, tigutañuruña piqutigiplugu quliaqtuaqalıǵa tusraayugaaǵıksuamik. Taatnamik itqatǵıluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta pivıksramik quliaqtuaqalıksraptıknik tusraayugaallautamik Christ-ñum nalunaqtuanıǵun.

4 Agaayutiluña quliaqtuatlahıksrapkun tusaayugaaǵıksuamik iñunñun kanjisiñnasılugu. Taamna piraksraǵıkkaga.

5 Iñuuniaǵusri puqiksaahikon akunǵatni ukpınaitchat atullaatǵlugu pivik pisuqtılaapsitñi.

6 Uqalıqsi ataramik quyaqnaqtıtchiun iñupayaanun suli ilisimayumasılı qanuq kıgıtıqalıksrapsitñik kisupayaamun nalaullugu.

Paǵlasuiqsaǵutit

7 Tychicus piqpagiplugu anıqatıgıgıga Christ-kun tunıqsımaruaq uqqıraqtı suli savaqatıga Agaayyutikon. Ilaan uqautıgısisıgaasri iluqatıñik atumaruanik uvamnun.

8 Taatnaqıluǵu tuyuǵıgıga ilisimatqplusri qanuq itılaaptıknik suli pitchuksaaqplusri.

9 Tuyuǵıpmıgıgıga Onesımus tunıqsımaruaq piqpagiplugu anıqatvut Christ-kun. Ilaa ilaǵıgıksı. Uqautıgısisıgaasri atuumapayaaqtuamik uvani.

¹⁰ Aristarchus-ḡum tigutaḡuqatigikkaḡma suli Mark-ḡum, uyugḡḡan Barnabas-ḡum, tuyuḡaasri nayaḡḡḡamik. Uqautianikkipsi qanuq piḡiksraḡḡanik Mark-ḡum agḡiqpan. Tutqiksitchumagiksi.

¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmiuq nayaḡḡḡamik. Taap-kua piḡasut kisiitḡḡik Jew-ḡuruat savaqatigigitka piqtutigiplusri anḡayuqautaa Agaayyutim. Iliḡisa ikayullapiḡaḡatḡa araaqtuqlḡḡalu.

¹² Epaphras-ḡum nunaqatipsi suli savaktaan Jesus Christ-ḡum tuyuqmi-gaasri nayaḡḡḡamik. Ilaan agaayyutigaasri Agaayyutmun ikayuquplusri saḡḡḡḡusri suli nalaunḡalusri ukpiqsriḡḡipsigun. Agaayyutipmigaasri ḡḡisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun.

¹³ ḡḡisimapiḡaḡiga qanutun ḡḡiqsruutḡḡa piqtutigiplusri ukpiqsriruatlu ḡḡuuruat nunaqḡḡḡḡi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-miglu.

¹⁴ Luke piqpagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaḡḡḡamik.

¹⁵ Nayaḡḡḡaḡḡukkitka ukpiqtuanḡuruapayaat nunaqḡḡḡḡani Laodicea-ḡum suli aḡnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuanḡuruatlu katiraḡaqtuat taavruma tupḡani.

¹⁶ Agliqiaḡianikkupsiuḡ una tuyuutiga ḡḡipsitḡun tuyuḡiyumagiksi ukpiq-tuanḡuruanun Laodicea-mi agliqitḡulugu agaayyuvḡḡmikni. Aasiḡḡi agliqiyu-magiksipsuuq tuyuun Laodicea-ḡmiunun agaayyuvipsitḡi.

¹⁷ Uqautiyumagiksi Archippus, “Naallapiḡḡḡ savaaq atangum tillisigikkḡḡa savaquplugu.”

¹⁸ Uvaḡḡa Paul argamnik aglakkiga nayaḡḡḡaḡa, “Puuyugḡḡiaqnasriuḡ pituk-simahiḡa ḡḡisiviḡḡi.” Agaayyutimtuq ḡḡuaqḡḡḡḡisi.

Paul-ηum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanjuranun ittuanun Thessalonica-mi pigipkakkanj Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ηum. Uvvatuq iluaqquqmik suli qinuiñnamik qaitchiłisi.

Iñuuniathatlu Ukpiġusriatlu

² Agaayyun iluqapsigun quyyatigiraġigikput, ataramik agaayuħaptikni itqaġiplusri.

³ Agaayyutmun uqaqaqtitluta itqaġigikput, qanutun ukpiqsrillapiakiqsi, piq-paksrillapiakiqsi, niġiugaqallapiakiqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik.

⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim piqpaksrilha ilipsitñik nalunġitchikput inmiñun piksraqtaagiplusri.

⁵ Uvvatakkun tusraayugaallataq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipiħiñakuunġitchuaq aglaan sanġikonlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuulħa nalupqigingiqługu, taatna tikiutigikput. Iłisimagiksi qanuq iñuuniatlıqput iluałksrapsitñun ittuq ilipsitñiitnapta.

⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniġmun tuvrauti'apsi, atqunaq naglıksautigaluanħaan, uqalıq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuġiksi,

⁷ itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraqıchusri. ⁸ Uvvatakkun siaminnigiksi Atangum uqalħa iluqaitñun nunanñiñun Macedonia-mlu Greece-ηumlu, aasriñ tusraayugaallataq ukpiġutiqaġnipsigun Agaayyutmun siamitmiuq napmupayaaq, uvaptiknununniñ ilaraksraqıługu.

⁹ Iñuich iluqagminj uqaġigaat qanuq ilipsitñun akuqtułıqput taamuħa tik-itñapta, suli qanuq mumihıqsi aanguanıñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruaq ilumunlu ittuq savautisrukııgu.

¹⁰ Uqaġipmigaat taqqisilaaqsi Iġñigıkkananik Agaayyutim qılanmiñ, Jesus-mik, İlaan anıqtıksitaġıkkananik tuquligmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ηum an-nautigisigaatıgıt Agaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

2

Paul-ηum Savaħa Thessalonica-mi

¹ Aniqatiumaan! İlipsipsuuq ilıitchuġianikkaqsi tikiuamaıqput ilipsitñun suılaakun inġıħa.

² İlisimarusri qanutun naglıksaanjaniktılaaptiknik suli kanħunakun analakkautılaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayy-iqsımaagaaıgıt quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik ilipsitñun iġlutaħaptikni atqunaq akıllııqsuutmik.

³ Uvvatakkun ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqtıqsraanġitchiptıgıñ, unniñ qaayugnaqtuakun pitqsraanġitchiptıgıñ, naagaqaa kisumik pısaas-ruġmigagıñanġitchugıt.

⁴ Aglaan Agaayyutim pitqułħagun ataramik uqaqaqtugıt, takku İlaan pik-sraqtaagıgaatıgıt tusraayugaallautamik quliaqtuaqupluta. İñuñnik quyal-itñiñiagummataıchugıt aglaan Agaayyutmik iñuuniatlıapta naıpiqtuqtıaanik.

⁵ Tikiumanġııqput uqayusralıkun nalupqigingıchiksi naagaqaa kaviuıq matummiñiagııgu—Agaayyun ilısimarıgııqput.

6-7 Ilipsitñiñ unniñ atlaniñ quyagitchiuniañhiñangitchugut. Nangaquulhiñaugaluaqtugut ilipsitñun atakkii Christ-ñum uqçiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut agganaiqhuta aakauruam qaunaksriñha qitungamiñik atriplugu.

8 Piçpagivagitłusri Agaayyutim uqalhiñagिंगिसañagun aglaan iñuñhaptigunlu piçsriqsulikraqsi itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piçpaknallapiaqhusri.

9 Aniqatiumaan! Iłumun itqagigiksi qanuq savaliçqut sakuukhuta! Unnuaq-tuummaan savaktugut, ilipsitñi akiyaayumangitłuta Agaayyutim tusraayu-gaallautañ ilipsitñun uqauti'aptigu.

10 Iłisimarusri, Agaayyutim iłisimapiuq, irrutçiqput ilipsitñik ukpiç-tuanuruanik ipçisilaañ nalaunñapluniłu patchisaitłuniłu.

11 Iłisimagiksi pitchuksaagičiqput ilipsitñik atriplugu aapa nakuuruuq qitunğamiñik pitchuksaagipmatun.

12 Pitchuksaagipsi arakhusri itqugaluqhusri iñuñialigitqukanagun Agaayyutim tuçłumaripsi añayyuqautmiñi sulı kamanautmiñi piçatautqupluta.

13 Agaayyutim uqalha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiñ, akuqtugiksi iñuñmiñ pipmatuungitchuaq aglaan Agaayyutmiñ uqalçigiplugu, taatniillapiaqmipiłuniłu. Uvvatakkun akunnapsitñi ukpiçsriurani Agaayyun savaaqçtuq. Taatnaçługu uvaguttuq ataramik Agaayyun quyagikput.

14 Aniqatiumaan! Agaayyutim ukpiçtuanuruañisun Judea-mi iłiñisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuq savauttusriaçqatsri. Ilipsipsuuq taatnatun piyuaçsiulikğmik nunaçatipsitñiñ igłutuqtusri Jew-ñuruaniñ tasrapkua igłutuipmatun,

15 tuçqutçhiruaniñ Ataniğmik Jesus-mik sulı sivuniksriçiririk, tasrapkua uvañalu ilakkalu piyuaçmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaisigivat! Iñuñni uumiksriñuplutin!

16 Uqautriñiksraptikniñunniñ Jew-ñungitchuanun anniçsuliksrañatnik nutqaçtinniaçaluaçaatigut. Taatnatchich killuğmik ataramik iñiçtaqaçtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiaçigimkunaglaan.

Paul-ñum Tikitçikkummiulha Ilinitñun

17 Aniqatiumaan! Uvagut piisaallahaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanu-tun piitçivisi qiniçitçikkumagaluaqhusri. Isrumaptigun nayugaluagipsi.

18 Ilipsitñun utitçigukkaluaqhuta, uvañ Paul utitçinqiñiallakkaluqaçtuña. Aglaan Tuungam pirailigaatigut.

19 Aglaan ilipsi kisipsi niçiugaçqavigigipsi, quvianaçiplusri, sulı akimaçikun uqautigitlapiçsri Atannapta Jesus-ñum sivuğani aggiçpan.

20 Iłumutun kamanautigipsi quvianaçiplusri.

3

1 Aasriñ igłutulçuiçaptigu, ittualahiksrapçigun Athen-mi sivunniçsugut

2 tuyuğihani Timothy aniqatvut savaçatigikkaçput Agaayyutikun çuli-açtuqaçigmi tusraayugaallautamik Christ-kun. Tuyuğigikput sayyiquplusri sulı ukpiçsriçiqsi ikayuquplugu,

3 nalliçsiunniñ utiçungitługu makuniña piyuaçsiulikğmik piçsriçuni. Taatnatchich piyuaçqutit Agaayyutim piçuhigai uvaptikun. Taatna ilitçhuçianikkiksi.

4 Uvvatakkun innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaçsi-ugisiñipluta, aasriñ kançisianiñapsisun tamarra taatnatchich atuummirut.

⁵ Ig̃lutuutilguiqama ukpiqsrĩh̃iqsi kañiqsisuklugu, taatnaq̃lugu Timothy tuyug̃igiga. Piñiksraqtuna Tuung̃ag̃mun killuqsaqtinniãgasugalusri, iluqaniasrii savaaq̃put sul̃laamun innasugalugu.

⁶ Pakma Timothy ilipsit̃nĩ uvaptiknun utiqman, tusraayugaag̃iksaanik ukpiqsrĩh̃apsigun sul̃i piq̃pakkutipsigun tikiutrip̃luni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik it̃qaqsrĩnĩp̃lusripsuuq sul̃i atqunaq q̃nĩgũñipluta uvaguttuuq ilipsit̃nik q̃nĩgukmatun.

⁷ Aniqatiumaan! Taatnaqhuta iluqaani ihuilliuh̃aptikni sul̃i nagliksaaq-siuh̃aptikni ilipsigun piyumasrĩlaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsrĩh̃apsi sayy-illaag̃aatigut.

⁸ Pakma ĩnuugisipiaqtugut ĩlitchũgianikapta makitilaapsit̃niksul̃i payañaig̃usri ĩnuuniãh̃apsit̃nĩ Agaayyutikun.

⁹ Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchĩhĩnĩaag̃uqtugut, quyalugu qvianag̃ipkakañagun sivuq̃qamĩnĩ ilipsi pigiplusri.

¹⁰ Unnuaq̃tuummaan iñiqsrullapiãgik̃put q̃nĩit̃qigukhusri aasrĩnĩ inuqnaqtu-anik ukpiqsrĩh̃apsit̃nĩ qaitchipsaãg̃usri.

¹¹ Uvvatug̃ Agaayyutĩpta Aapauruam iñmĩnik sul̃i Atannapta Jesus-̃num tikisilisigut ilipsit̃nun.

¹² Uvvatug̃ Atang̃um Jesus-̃num piq̃pakkutri avatmun sul̃i ĩnũñun iluqait̃ñun naupkallãñiãgumigaa, piq̃paksrĩh̃iq̃put ilipsit̃nik atrilugu.

¹³ Taatnãg̃upsi sayyig̃isigaasri, Aapauruam Agaayyutĩpta sivũgaani patchi-saig̃usri sul̃i ip̃q̃ill̃usri qakugu Atannig̃ikkaq̃put Jesus ag̃g̃iq̃pan piq̃asrĩg̃uni ĩnũñik pigikkag̃mĩnik.

4

Ĩnuuniãliq̃ Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

¹ Aniqatiumaan! Uvvasul̃i uvaptiknĩnĩ ĩlĩnĩñanikkaq̃si qanuq ĩnuuniãh̃iksraqsi Agaayyutmi quyaqnãglugu, il̃mun ĩnuuniãh̃igianikkapsisun. Pakma Atang̃uruam Jesus-̃num atqagun iñig̃ipsi uqapsaaq̃husri atuitquplusri pit̃lug̃lugu.

² Uvvataku il̃isimagisri il̃isauttutiganikkavut ilipsit̃ñun Atang̃uruam Jesus-̃num añalatchĩh̃agun.

³ Taamna Agaayyutim ilipsit̃ñun pitqutigigaa, ip̃q̃ill̃usri piisimaag̃usri sayỹah̃ig̃mĩnĩ.

⁴ Atausriukattaag̃usri añutit ĩlitchũgiraksrãg̃igik̃si qanuq ĩlaqatiksrãh̃iksraqsi ip̃q̃ĩh̃ikun nalaullugu,

⁵ itna killukun kimiksrĩh̃ikuung̃itchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutiñ.

⁶ Tarra kia-unnĩnĩ killukuang̃ĩlĩiuñ aasiĩnĩ saglutãglugu aniqatni atlatuag̃ilugu nuliana. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi al̃gaqsullapiãq̃husri, Atanig̃mun anasrĩnĩnuqsautiqag̃isifĩñiplugich tamatkua taatnaĩl̃iplugu nalaung̃itchuat.

⁷ Agaayyutim tuq̃lung̃itchaatigut ĩnuuniãq̃pluta qaayũg̃naqtuakun aglaan ip̃q̃ĩh̃ikun.

⁸ Taatnãg̃uni kia tamatkua il̃isauttutit ayaummiyumigich ĩnũñik ayak-simang̃itchuq̃ aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsit̃nik Ip̃q̃itchuamik Ir-rutchimik.

⁹ Taamna aglang̃itchumaunnĩnĩ nakuuruq piq̃paksrĩh̃apsigun ukpiqtu-aqatiupsit̃nik. Uvvataku ilipsi Agaayyutmĩnĩ il̃isauttusiãqaaniksimplusri, qanuq piq̃pakkutĩh̃iksrap̃sigun avatmun.

¹⁰ Suli taatnailipɫugu aniqatiupayaapsitñun iluqaani Macedonia-mi irrus-riġianikɫugu. Aniqatiumaan, taatnaqɫugu injigipsi atuitquplusri pitɫuglugu.

¹¹ Sivunniutilugu iñuuniaiksraqsı iñuksruigısrı, iñuich atlat ilaksianġigılgıgıch suli iñuuniutiksraqsı piññaktaagıniaġlugu, malıglugu uqautianilikıput ilipsitñun.

¹² Taatnaġupsı iħaġitchiuħıq tamatkunakħa ukpiqsriñġitchuaniñ piññaktaagıgisıgıksı, suli kisumun inuġikkapsıgun tunħaqsıyumiñaitchusrı.

Atangum Aggılikısrana

¹³ Aniqatiumaan, pakma ilısimatqugipsı ilumutuulıġmik ukpiqsrıruatıgun tuquruatıgun alianniugaqsısrınaqasrı tamatkunatıtun niġıugaıtchuatıtun iñuulıġmik isruıtchuamık.

¹⁴ Ukpıgıgıkpıt Jesus tuqulġaaqħuni anıtıqılħa. Taatnatuntuuq, ukpıgıgıkpıt Agaayyutmun agııtipkaġısılħat Jesus-mun tamatkua tuquruat İlaanık ukpiqsrıplıtın.

¹⁵ Tamarrumiħa Atangum ilısaıttutaanık uqautıgıpsı, uvagut iñuuruani taıvrumani uvlumi Atangum agııħhani tamatkua tuquanıktuat sıvulıkkumiñaitchıvıt.

¹⁶ Nıpituruaq tillıñ itkisıruq, suli qaukđat israġulġıch nıplıqpan suli Agaayyutım qalġuqtaıtaa nıplıqpan Atanıq inħmiñık pakmakħa qılħmiñ atqagısrıuq. Taıpchua tuquruat Christ-mık ukpiqsrıplıtın iñuulıġmun anıqaaġısırıt.

¹⁷ Tarakħa uvagulli iñuuruani taıvrumani tatpaunautraunıaqıtugıt piqatıgı-ılgıch nuvıyanun paaġlugu Atanıq sılamı, aasrıñ Atanıġmi ataramık iqatau-qaqsıluta.

¹⁸ Taatnaġusrı avatmun tamatkunuuna uqalıqtıgun arautısıtħı.

5

İtqanaıġıchi Atangum Aggılikısrananun

¹ Aniqatiumaan! Atuumıruksrat aglaħksranat ilipsitñun inuqnangıtchuq.

² Uvvatakku ilıpsı kanıqsımmaġıksıanıkkıksı Atangum uvlua agııqsuksraq niġıunġısıllusrı atrılgıu tıgılınħınaqıtı unnuamı.

³ “Suapayaaq nuyuaġnaiqsuq.” Taatna iñuich nıpinıkpata, taimmaiñaq piyaqqulħum tıktıksıgıaı annakkumiñaiġılgıch, itna lıilaa aulıyautıkkanaıun aġnaq iġñıħksrananun.

⁴ Aniqatiumaan! Aglaan taamna nalunġıgıksı, suli Atangum uvluan niġıunġılħaġumiñaiġaasrı tıgılınħınaqıtı atrılgıu.

⁵ İluqasrı iñunı qaumamı iñuunıaqıusrı, savaasrı sagvıplıtın. Uvagıt taagmi iñuunıangıtchugıtırıġaqtulıkun.

⁶ Taatnaġuta atlatıtun sıñıktıuaġıqsa, iqiġgıta qauġrımaaġıksa.

⁷ Takku unnuamı iñuich sıñıġaqtıt, unniñ unnuamıkımıllıġvıqaqtıt.

⁸ Aglaan uvagıt uvlumıkırıvıqaqtıuani qauġrımaaġıruksraurugıt. Saıqagıtırıksraurugıt ukpiqsrıħıġmik suli piqpaqsrıħıġmik suli nasrautiluta niġıugaqaħıksramık annıqsıuħıksrıptıknık.

⁹ Agaayyutım tıġusrıaġıngıtħaatıgıt qınnautnı iġlutuqulugu aglaan annıq-suġıaq piññaktaagıtıquplugu uumuuna Atannaptıgun Jesus Christ-kun,

¹⁰ tuquruakun piqtıgıplıta, inħmıñı iñuunıaqatıġısrıkhıta qakıgu agııqpan, iñuugaluannıpta naagaqaa tuqıgaluannıpta.

¹¹ Taatnaġusrı araıqıtıtıtıtıchi avatmun sayıllıaġıtılusrı tunıqsımatlasrılusrı taatna pakma pısuupmatun.

Aqullıch İlasııttıt suli İlamııġıtıt

¹² Aniqatiumaan, injigipsi kamagitquplugich tamatkua savaaqaqtuat akunnapsitni, tamatkua Atangum tigusriagikkañi sivulliuqtautquplugillu algaqsruitquplugillu.

¹³ Kamagiuraaglugich tamatkua savaagikkañat piqpaksrihatlu piquitig-ilugu. Akunnapsitni qiniigusrimaagusri.

¹⁴ Aniqatiumaan, iqiasruuruaat algaqsruqsigik, qapinasriuruaat pitchuksaaglugich, sayaitchuaat ikayuuglugich, iluqaisa anuqsrutilugich,

¹⁵ kaniqsimalugu akisaqtungilikrsaqsi pigiitchuamun pigiililugu, aglaan ataramik savaaqalikrsaqsi nakuuruamik avatmun sulii upayaamun.

¹⁶ Ataramik quviatchaugigusri,

¹⁷ iniiglugu agaayulusri,

¹⁸ qanusripayaami irviqanapsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim pitqugaasri inuuniaapsitni Christ Jesus-kun.

¹⁹ Nutqaqtinniasrunaqnagu Ipqitchuam Irrutchim savaagikkaña, qamitchiiniaqmatun iknigmik.

²⁰ Sivuniksriqirit uqalich ayaumasrunaqnagich.

²¹ Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruuq akuqtuaqilugu piñaktaqilugulu,

²² qanusripayaamiñ pigiitchuamiñ piisimaagusri.

²³ Agaayyutimtuq qiniiniñamik qaitchirigikkapta ipqiqsaqumigaasri inimiñun iluqnaqusri, sulii qaunagiyummigaasri irrutchisiñu inuusrisiñu timisiñu patchisaillugich Atannapta Jesus Christ-ñum aggiliksrananun.

²⁴ Taatna Ilaan tuqtuqtigikkapsi iniqtaqitlagaa, takku tuniqsamaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! Iniksruutiyumigiptigut.

²⁶ Paqlalugich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutikun.

²⁷ Tillisigillapiagiga Atanguruam anjalatchisaagun taapkua tuyuutit agliqiliksanat aniqatiunun iluqaitñun.

²⁸ Atannapta Jesus Christ-ñum iluaqqrtsaan nayugumigaasri.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanuruanun ittuanun Thessalonica-mi pigikkani Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ŋum.

² Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchilisi iluaqqtmik suli qinuiñnamik.

Atanniiviksraq Christ Aggippan

³ Aniqatiumaan! Agaayyun ataramik ilipsigun quyarakstraġigikput. Nalaunjaruq uvaptikni taatnaġupta, takku ukpiqsriħiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpaġkutihiqsi aġliṡmuktuq avatmun atausriukattaqhusri.

⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuanuruaninun uqautigigipsi nanaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iġlutuiħiqsi suli ukpiqsriħiqsi tumigigaluannan pnyuagsiuħiq suli nagliksaaqtitaħiq apqusraakkaqsi.

⁵ Iluqatin tamatkua nalupqinaiyagaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripluŋsi anaaquqautaa ni nagliksaaqsiugaluannapsi.

⁶ Uvvataġku Agaayyun atanniħlumi nalaunjaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri.

⁷ Īlipsi nagliksaaqtuani ilaan piħluutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilaħmiñ israġulinħmiñik kamanaqtuamiñik piqasriġuni iknikun.

⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñgitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniġmik anasriñħuqsagaħisigai.

⁹ Tamatkua piyaqquġvinħmun isruħlaamun anasriñħuqsakkaugisirut, Atangum sivuqaaniñ suli sanħianiñ kamanaqtuamiñ piħġlugich,

¹⁰ qakugu taivrmani uvlumi agġippan, kamagikkauliksraq iħupayaamiñiñ unniñ kamagikkaullapiaħiksraq ukpiqsriurapayaaniñ akuqtuġiaġlugu. Īlip-sipsuuq ukpiqsriħapsigun uqagaħikkaptiknik akunġugisirusri.

¹¹ Taatnaqhuta inħisruutiraġigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitqupluŋsi iħuuniagvigitqukkaħaġun. Uvvatuq ilaan sanħimigun kimmutri iluqaan iluħiksramun pisuiqsimaatlasriħun, savaaqsi ukpiksriħapsigun tanġiħlugu.

¹² Taatnaħapsigun Jesus-ŋum Atannapta atigikkaħa Īlipsitiñ kamagikkaugisiruq suli Īlipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ŋum iluaqqtusaagun.

2

Iħuk Piġiħlaq

¹ Aniqatiumaan! Piqtugiplugu Atannapta Jesus Christ-ŋum agġiħksraħa suli uvagut katitauħiksraqput ilaanun inħiħipsi,

² isrummatri qanuġviħaqtitqunġitħlugu qaġanaħlugu unniñ akatautqunġitħuŋsi Atangum uvlua tikiumaaninħlugu. Taamna uqautauvaluktuq sivuniksriqirit ilaħatigun unniñ ġia quliħtuagivalukkaħa unniñ iħuich uqagivalunħiħaatigut taavrumiħa tuyuutiptikni aġlanħipluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iħunħmun kinnipkaħumiñaitħusri, takku taimħa uvlug tikitchumiñaitħuq kisianiħ Agaayyutim iħħluħiħviksrautaa

aqulliq atuumagaluaqnagu suli Iñuk Pigiilaq sivuniqaqtuaq tammaǵvñmun sagvigaluaqnagu.

⁴ Taavruma Iñuum supayaaq iñuich agaayyutiqaǵniahat suli isrummati-payaanat agaayyutikuagiakun igluligisiyaa. Inñiñik inillakkisiruq iluqaanun qulliguguni unniñi Agaayyutim agaayyuvikpañanun isiǵuni suli aquvilluni agaayyutauniluni.

⁵ Itqaǵingitpisiuñ tamarrumiña iluqaanik uqautianiliqsi ilipsitñi nayuuti'ama?

⁶ Aglaan taamna pakma pirailiriquaqtuq ilisimaanikkaqsi. Piviksraq nalaullugu taimña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq.

⁷ Pigiirrun quviquaqsipługu aullaǵniñaniktuq, aglaan atuummiruaksraq atuummiyumiñaitchuq kisanik tamarruma tigummisaa piigaluaqtitnagu.

⁸ Tarakña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq, aasrii Atanǵum Jesus-ñum qaniǵmi aniǵniñanik tuqqtukisigaa piyaqquǵlugu sagviliǵmigun kamanaqsilugu ag-ǵigumi.

⁹ Iñuk Pigiilaq tikitkisiruq sanñilik Tuunǵaǵmiñ qanusripayaanik quviq-naqtuanik iñiqaqaǵuni, tanjiǵilaanik qiniqtitchiluni kamagiraksranjitñiglu.

¹⁰ Taavruma qanusripayaamik pigiilamik kinnigisigai. Iñich akuqtuñiǵiǵmiktigun suli piqpaqsriñiǵiǵmiktigun ilumutuuruamik anniqsuliksraǵmiknun piyaqquǵisirut.

¹¹ Taatnaǵlughich Agaayyutim sanñisilugu killukuwaliksranat ilipkaǵisigaa, tanjiǵilaamik ukpiqsritlasrilughich.

¹² Taatnaǵutiñ ukpiqsriñgitchuapayaat ilumutuuliǵmik quvianaqaǵniaqtuat killukun piyaqquǵisirut.

Piksraqtaañurusri Anniqsuliksramun

¹³ Aniqatiumaan! Atanǵum piqpagikkanasri, uvagut Agaayyun ataramik quyagiraksraǵigikput piqutigilusri. Uvvatakku Agaayyutim piksraqtaaǵiqqaaǵasri anniqsuliksramun Ipqitchuam Irrutchim sanñiagun suli ukpiqsriñapsigun ilumutuuliǵmik Agaayyutmun iñugitquplusri.

¹⁴ Taavrumuñ piksraqtaaǵigaaasri tusraayugaallautaq tumigiplugu uqautigikkagput ilipsitñun. Atannapta Jesus Christ-ñum quvianañani piksraqsi piññaktaǵitquplugu, Agaayyutim tuǵluǵasri.

¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnaǵusri makitaǵitchi payañaǵusri, suli tamatkunuña ilumutuuruunan ilisauttutigikkaptiknun ilipsitñun iluqaakkun uqañaptiginlu suli aglaptigin tunñalusri.

¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ñum inñiñik suli Agaayyutim Aapapta piqpagipluta suli iluaquturiǵmigun isruilaamik araaqtuutmik suli niǵiugallautamik qaitchigaatigut.

¹⁷ Ilaantuq araglich uummatisri sanñisilusri atuñiksrapsigun nipiqañiksrapsigunlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iniqsruutiyumiiptigut

¹ Aniqatiumaan! Suliuvva iniqsruutiyumiiptigut Atanǵum uqañha uvaptigun sivutmun igliksranagun sukasriluni kamagikkauluni ilipsitñi pipmatun.

² Suli Agaayyutmun iniqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iñuñiñ pigiitchuapayaaniñ. Uvvatakku iñuich ilañich tusraayugaallautaq ukpigiñgitchaat.

³ Aglaan Atanǵuruuq tuniqsimaruq. Ilaan sanñipkaǵisigaaasri pigiitchuamiñ annausrimalusri.

4 Atangum nalupqisrungisitkaatigut ilipsigun atuigisilipsitnik sivutmun uqagikkaptiknik ilipsitnun.

5 Atanguruamtug Agaayyun piqpagipkallaŋniagliuŋ suli Christ-ŋum anuqs-rutiqaqtillaŋniagliŋsi.

Savaktuksraupiaqtugut

6 Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ŋum atqagun tiligipsi, piisimaagumuusri aniqatiupayaaniŋ iŋuuniaqtuaniŋ iqiasruulikun maligutchiŋgitchuaniŋlu ilisauttutinik qaisaptiknik.

7 Ilipsi atuiruksrauliqsi uvaptiktitun nalupqigingitchiksi. Ilipsitni nayuuti'apta iqiasrukaungitchugut.

8 Nalailaamik akuqtuirihinaungitchugut, aglaan savaktugut unnuaqtuumaan sakuukhuta akiyausrungilikun kimununniiŋ sakuugutiqaqhuta.

9 Injilhiŋaualuaqhuta iŋuuniutiksraptiknik injingitchugut, takku taavrumuuna ilipsitni atrinuyummiuqhuta.

10 Tamanna uqautigikkaqput ilipsitni innaptikni, kiŋapayaaq savagutlaitpan nigiruksraungitchuq.

11 Taatna tusraarugut iŋuŋnik iqiasruuruanik akunnapsitni ilaqaŋniplusri suniurasruŋaqatinj aglaan iŋuich atlat sulhatnun ilagautniaqhutinj.

12 Atannapta Jesus Christ-ŋum atqagun taatnatchich iŋuich tiligivut suli algaqsrugivut iŋuuniurallautaquplugich, nalaullogu iŋuuniutiksraŋniaquplugich.

13 Aniqatiumaan, aglaan ilipsi savaallautaq iŋiqtuutraqtaksraŋingitchiksi.

14 Taamani maligutchisungitchuamik uqautiptiknik ukunani aglaŋni, nalunaisitchumigiksi taamna iŋuk piqaqpan. Piqatigisruŋaqnagu, ilaali kanjusruliŋumuug.

15 Uumigiritun irrutisruŋaqnagu, aglaan aniqatitun algaqsruglugu.

Uqautipsaagutit

16 Uvvatug Atangum kanjuruam qinuiŋniŋa ataramik sukupayaaq qaitchilisi qinuiŋniŋamik. Atangumtuq iluqasri nayuŋlisi.

17 Uvaŋa Paul aglakkitka nayaanŋat uvamnuk. Tarra taatna ilitchuqutaat uvaŋa tuyuutipayaagma, taatnuittug aglausiga.

18 Uvvatug Atannapta Jesus Christ-ŋum iluqaqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ηum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

¹ Uvaᅇa Paul Timothy-mun aglaktuᅇa. Christ Jesus-ηum piksraqtaagigaᅇa uqᅇiractautqupluᅇa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ηum niᅇiugaᅇikkapta.

² Timothy! Ukpiqsriᅇikun ᅇlumun ᅇᅇniᅇigikpiᅇ. Uvvatuᅇ Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ηum Atannapta qaitchiᅇisi ᅇᅇaqqutmik, ᅇlunᅇusriᅇiᅇmik suli qiᅇuiᅇᅇamik.

Alᅇaqsruutai Akitᅇaᅇlugich Tanᅇiᅇilaakun ᅇᅇisauttitit

³ Uvaᅇa Ephesus-mi itqugikpiᅇ ᅇlvich uᅇautipmatun apqusraᅇᅇamni Macedonia-mun. ᅇᅇuich ᅇᅇaᅇich taamani uᅇaᅇᅇnik tanᅇiᅇitᅇhuanik ᅇᅇisaurirut, aasriᅇ ᅇᅇiᅇtiᅇlugich nutqᅇaᅇitaksraᅇiᅇitin.

⁴ Uᅇautiᅇugich suᅇtigiᅇiᅇtqulugich unipᅇhaalaniᅇlu kaᅇᅇiᅇuᅇiᅇmᅇikniᅇlu takisiᅇiaᅇataᅇlugich takku taatnatchich uᅇaatchaᅇusrimaᅇiᅇmun irrutaᅇᅇiᅇaᅇt, piᅇᅇaitᅇut sayyᅇᅇᅇaᅇutaᅇlutinᅇ ukpiᅇqutmun.

⁵ Taavruma tillisim ᅇᅇuᅇᅇniᅇ piᅇpaksriyumaᅇkaᅇayaᅇaatin, takku ipᅇitᅇutin ᅇᅇisimaᅇlugu qauᅇrimmaᅇiᅇutillautapni nalaᅇᅇaᅇuᅇaᅇlu nalaᅇᅇaᅇiᅇᅇhuanᅇlu suli piᅇaᅇhutin ukpiᅇsriᅇiᅇmik ᅇᅇumutuuruamik.

⁶ ᅇᅇuich ᅇᅇaᅇich ulaᅇnaaraᅇtut Agaayyutim tumigitᅇukkananiᅇ tanᅇiᅇiᅇlaaᅇun uᅇavaᅇᅇutinun.

⁷ ᅇᅇiᅇich Agaayyutim piᅇtutaigun ᅇᅇisautrauyummiᅇᅇaᅇuᅇaᅇt, aᅇlaan uᅇaᅇᅇatin ᅇᅇmiᅇ kaᅇᅇiᅇsiᅇᅇaitᅇaat tamarrumuuna uᅇaᅇᅇkaᅇmikkun nalupᅇisrunᅇᅇᅇᅇᅇaᅇhutinᅇ.

⁸ Agaayyutim maligutaksraᅇaᅇ nakuᅇᅇaᅇ ᅇᅇisimaᅇiᅇput, kia-unniᅇ ᅇtuᅇpaᅇich Agaayyutim sivunniutaatun.

⁹ Itᅇaᅇiᅇmiᅇᅇaᅇ ᅇlumun maligutaksrat ᅇᅇiᅇtᅇaᅇuᅇaᅇ ᅇᅇuᅇᅇun nakuuruᅇanun ᅇᅇiᅇᅇuᅇ, aᅇlaan navᅇuirinun suli tuᅇiᅇuᅇaitᅇhuanun, aᅇaayyutaitᅇhuanun suli killiᅇirinun, tamatᅇuᅇaᅇ ukᅇiᅇᅇiᅇhuanun unniᅇ ᅇaayyiaᅇtᅇaitᅇhuanun, ᅇᅇuᅇᅇun tuᅇᅇᅇiᅇullaktuanun aapamᅇnik unniᅇ aakamᅇnik naᅇaᅇaᅇ ᅇᅇuᅇaᅇtuᅇtinun,

¹⁰ tamatᅇuᅇaᅇ atlatuᅇtuanun, killuliᅇiruanun atugaᅇiᅇlugich iyaalugruich aᅇutitlu timiᅇaᅇtuᅇ ᅇᅇmiktigun, tigliᅇtuᅇtinun ᅇᅇuᅇᅇnik, tamatᅇuᅇaᅇ saglutiranun unniᅇ ᅇᅇisimaruᅇaᅇaᅇtuanun tanᅇiᅇiᅇlaakun naᅇaᅇaᅇ ᅇᅇisauttitinin ᅇᅇumutuuruᅇanun qanusripayaᅇanik akitᅇaᅇmatiranik. Taatnatchiᅇun maligutaksraᅇ ᅇᅇiᅇtᅇaᅇuᅇ.

¹¹ Taatnasriᅇ ᅇᅇisauttin Agaayyutim uᅇaᅇᅇiᅇiᅇ paᅇitauruᅇ, uvaᅇᅇun qaisaupluni tusraayugaᅇllautᅇ Agaayyutmiᅇ kamaᅇaᅇtuᅇamiᅇ quvianaᅇtuᅇamiᅇ uᅇautiᅇiraksraupluni.

Quyayitit Agaayyutim ᅇlunᅇuktᅇaᅇaᅇun

¹² Christ Jesus Ataniᅇput quyagiga savaapᅇun sayyiqsᅇiᅇkaᅇaᅇ. ᅇᅇa quyagiga piksraqtaᅇiᅇmaᅇaᅇ tuniqsimaniᅇluᅇaᅇ aasriᅇ savaktiᅇiᅇuᅇtiᅇluᅇaᅇ.

¹³ Qaanᅇsuami uvaᅇᅇun uᅇautiᅇiᅇaᅇuᅇaᅇtᅇluni piᅇiᅇiᅇlugu suli piyuaᅇlugu unniᅇ piᅇᅇiᅇlugu, Agaayyutim nagliᅇiᅇiᅇaᅇaᅇ takku ukpiᅇsriᅇiᅇiᅇkun taatnaᅇama sutilaamᅇik nalupluᅇaᅇ.

¹⁴ Taatnaᅇhuni Atannapta ᅇᅇaᅇᅇuᅇiᅇᅇiᅇaᅇaᅇ atᅇuᅇaᅇ ukpiᅇsritᅇasriᅇluᅇaᅇ suli piᅇpaksritᅇasriᅇluᅇaᅇ Christ Jesus-kun.

¹⁵ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq akuqtuyunaqtuq ukpiğnaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun aggiqsuq killiqiririk anniqsuytaqhuni, taputipluḡa tamatkunakḡa pigiiḡluktuaḡi.

¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiḡaḡa, pitluḡniqsraugaluqaḡtitluḡa killiqiriniḡ, uumiḡa piqsuriḡlugu qiiḡiqitichitqupluḡa Christ Jesus-ḡum anuqsruḡhanik. Iḡitchuqutauyumiḡaḡtuḡa anuqsruḡhanun iluqaḡitḡun ukpiliḡumaḡaqtuanun Ilaanun aasriiḡ iḡuutlasriḡlutin isruitchuamun.

¹⁷ Taavrumuḡa Umialinḡmun isruilaamun, piungigangitchuamun suli qiiḡignaitchaluqaḡtuamun, Agaayyutmun kisianun—Ilaanun piipkaun suli kamanaan illi taimuḡa isruilaamun. Amen.

¹⁸ Timothii Iḡḡiiḡ! Tillisigikpiḡ tunḡasimatquplutin savautriḡipni Agaayyutmik. Taamna tillisriḡaḡa Agaayyutim uqaḡigigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriḡutit sayyillaḡutiḡumigitin anuyaliḡni pigiiḡtchuamik.

¹⁹ Ukpiqsriḡhiḡ pigituḡiḡlugu suli qauḡrimmaḡiutillautaqagutin. Iḡuich ilanḡich ayanḡiḡaat qauḡrimmaḡiutillautaq aasriiḡ ukpiqsriḡiḡtin piyaqquḡlugu.

²⁰ Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirauritruk, Tuungaum sanḡianun pilitakka, ilinḡik ilisaqaḡquplugik nutḡautriḡiksranaknun uqamaḡlutriḡaḡimiknik.

2

Ukpiqtuat Agaayumaḡvigiḡiksranḡat

¹ Sivulliuḡplugu agaayyutiḡaḡniaḡapsitiḡi apiqsruutitquḡipsi inḡisruutilugich suli quyyatigilugich Agaayyutmun iḡupayaat

² suli umialḡillu suli atlat anjalatchiruapayaat, iḡuuniaḡiḡaḡumuḡutli suḡuutailaakun qiiḡuurrutrimaḡhikunlu suli agaayyutiḡammaḡiḡhikunlu iḡuatun iḡuuniaḡhikunlu.

³ Taamna nakuuruḡ suli quvianaḡtuḡ Agaayyutmi Anniqsuutiḡtikni, ⁴ anniqsuquriruami iḡuḡnik iluqaḡitḡik suli iḡitchuqsritquruami ilumutuuhḡimik.

⁵ Uvvataḡku atautchimik Agaayyutiḡaḡtuḡ suli atautchimik akunniḡutauruamik Agaayyunlu iḡuilla akunḡatni, taamna iḡuk Christ Jesus-ḡuruḡ,

⁶ qaitchuaḡ inḡmiḡik iḡupayaat satuqsaqḡugich. Taamna iḡitchuqutauruḡ Agaayyutim iḡuich iluqaḡisa anniqsuḡquplugich. Taamna atuumaruḡ Agaayyutim piviksirrirtaḡun.

⁷ Taatnaḡlugu uvaḡa tuyuuruḡa Agaayyutmik naluruanun uqaḡtiḡuḡluḡa suli ilisautriḡuḡluḡa, ukpiqsriḡhum suli ilumutuulḡum uqaḡtutaa uqaḡitquplugu. Sagluuḡtaungitchuḡa, ilumutuuruamik uqaḡtuḡa.

⁸ Anḡit nanipayaḡ inḡisrutlaḡugitka, anḡit iluḡnauqsimaḡtuat Agaayyutmun inḡisrukun pullutin, patchisailaakun uumisuuḡtailakunlu uqavaḡḡutailaakunlu.

⁹ Aḡnat itḡugitka atnuḡaanisigun iruḡnaillugich suli isrumaugalgulugich, atnuḡaḡtutlalugich iḡuaḡnaḡlugu, niaḡumik piḡḡaḡnaḡsaḡiḡiḡiḡ pigitlusruḡaḡnagu unniḡiḡ maninḡiḡiḡ sulianik suli atnuḡaanik akisuruanik,

¹⁰ aglaan aḡnat agaayyutiḡammaḡiḡisuat savaallautaqaglich.

¹¹ Aḡnat iḡuksruisaahikun atchiksualḡuḡhikunlu ilisaqtuksaurut.

¹² Uvaḡa aḡnat ilisautritqungitchitka unniḡiḡ anḡit qarḡullugich aglaan iḡuksruisaḡtuksaurut.

¹³ Takku Adam Eve-miḡ iḡiḡtaulḡaaqsamaruḡ.

¹⁴ Adam kinnikkaungitchuq, aglaan aǵnaq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriñǵitluni.

¹⁵ Aglaan aǵnaq ukpiqsriñǵimik piqpaktamiglu suli ipqñǵimik piaqtauyulikun piqagumi qitunǵiulǵimigun anniqsuǵisiruq.

3

Qaukliuǵksraq Ukpiqtuanjuruani

¹ Uvvauna nipliun ilumutuuruq, Iñuk sivulliuqtaulǵimik agaayyuvinjmi piqagukkumi, savaallautaq kimigigaa.

² Qaukdiq agaayyuvinjmi ittuksrauruq patchisailluni, atautchimik ilaqatiqaguni, qauǵrimmaagiguni, injmiñun aǵalalguluni, iruqnailluni, tukkuǵinjñaguni, suli ilisautriñhiñaañuluni.

³ Taamna imiqtuqtayumiñaitchuq unniiñ piaqłuktaiłluni, aglaan aǵnañailłuni suli qinuiłluni, maninjmik piqagugruasruñaqani,

⁴ ilaan kiñunni ihuatun aǵalalgulugu suli qitunǵamiñun kamaksriñkun tupigipkaǵuni.

⁵ Uvvatakkun aǵutim qitunǵani aǵalalguitchumigich, qanuǵuni ukpiqtuanjuruani agaayyuvinjmi aǵalatchilǵugisiva?

⁶ Taatnasriq Agaayyutmun mumikpaaluktaunjuyumiñaitchuq. Kamagiliutiluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunǵaq pipmatun.

⁷ Taamna iñuuniaqtuksrauruq ukpiqsriuranunǵitchuanun kamagiuraatlasriłluni. Taatniñǵisuaǵumi kanjusaaǵutaniaqtuq ukpiqtuanjuruani aasiñ Tuunǵaǵmun pisagipkaǵuni.

Ikayuqtaulǵksraq Ukpiqtuanjuruani

⁸ IkaYuqtittuuq agaayyuvinjmi iñuuniusriǵiksraurur, ilumutuulutiñ, imiqtuqtasruñaqatiñ, naaǵaqaa killukun piqagugruaǵutaiłlutiñ.

⁹ Ilinich ataramik ukpiqsriururur arguaqtuutaigutiñ qauǵrimmaagitiillautagmikni ilisauttutinik iluqaitñik Agaayyutim iñuiñ ukpigikkaniñik.

¹⁰ Tamatkua naipilǵaaqtaksraurur, aasrii uuktuagun pitłuksimaagñiqpatruñ, tarrali ikayułhiñaurur.

¹¹ Ilaqatiunǵittuuq iñuuniusriǵiksraururmiut uqaksraqsiuqtausruñaqatiñ. Ittuksraurur qauǵrimmaagigutiñ supayaakun qanutitanaiłlutiñ.

¹² IkaYuqtit agaayyuvinjmi atautchilñhiñamik ilaqatiqauktaksraurur, qitunǵamiñik kiñunigimiñik ihuatun aǵalatchilaraunuluni.

¹³ Tamatkua savaaǵallautauqtat ikayuqtauplutiñ injmiknun kamagikkaułksramik piññaktaaǵaǵaqtut, uqaqaliksramik taluqsrautaiqhuni ukpiqsriñkun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiiksiltuta.

Kamanaqtuaq Kanjqsilgunaitchuq

¹⁴ Aglañamni ukuninja tuyuutinik utlautiyummiqsunja qinñǵiaǵutin akuniisruñaqnagu.

¹⁵ Aglaan pigallanǵiññiguma ukua aǵlaich ilisimapkaǵisigaatin qanuq iñuusriusriqauktaksrautillaaptiknik Agaayyutim tupiqatiñiñi, ukpiqtuanjuruagikkaniñi iñuuruam Agaayyutim, aasriñ tamatkua ilaan ayagigai tunǵavigiplugich ilumutuulhum.

¹⁶ Kia-unniñ ukpigusripta nalunaqtuana kamanaqtuaq arguaǵiyumiñaitchaa suli pñlaagiyumiñaitchaa,

Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni,

Agaayyutim Irrusian nalaunjasripkaǵlugu, israǵulgich qinñǵiaǵiplugu,

quliaqtuaǵiplugu nunaaqqipayaani,
 iñuich nunami ukpigiplugu,
 suli qılañmun mayuutikkaupluni.

4

Ilsautrit Tanǵılaakun

¹ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq nalupqinaiqługu iñuich ilañich ukpigutaiǵñiagniplugich kiñuvaatigun, tupiksriłigutin irrutchiñik sagluuqtuanik suli malıǵuaǵlutin tuunǵaich ilsauttutinjitiñik.

² Taatnatchich ilsauttutit uqaǵıraǵıǵaich iñuich kinnitñinıaqtuat sagluuqtuaqhutin, tammaıplugu kanıqsitłaiıqtin nalaunñaruaıııglu nalaunñaitchuamııglu qauǵrimmaaǵıutillautǵmikni.

³ Taatnatchich iñuich ilsautriraqtut ilaqatniñiq suli niǵiñiq niqit ilañitiñik nagǵunaqługu. Aglaan Agaayyutim niqiksrat iñıqtaǵıǵai niqiksrauplugich inıqsrułhum quyaksriłıkun aquagun tamatkunıña ukpiqsriuanun suli ilitchuǵıruanun ilumutuııǵmik.

⁴ Suapayaaq Agaayyutim iñıqtaǵımakkaña nakuuruañuruu. Nagǵugıraksramik piitchuq, aglaan iluqanı quyałhum inıqsruutaagun iñuñnun akuqtuumaqaqtaksrauruq.

⁵ Üvvatakku Agaayyutim uqałhan suli agaayułhum akuqtuyunaqsipkaǵıǵai.

Christ Jesus-ñun Savaktillautaja

⁶ Tamatkunıña ukpiqtuaqatiutin ilsauttutıqagupkich, Christ Jesus-mi savaktillautaugısirutin, sayyıqsımaalıqni ilipnik irrutchipkun ukpiqsriłhum uqauttutaiñiñiñ suli ilsauttutmiñ ilumutun ilvich malıǵuakkaqniñ.

⁷ Aglaan tamatkunakña uqaqtuaniñ agaayyiaqtailaakun piisi-maaǵumuutin, inǵıtchuanıñ uqaıtıknagutin. İlipnun ayuqqıqsalıq agaayyutıqammaaǵıhıkun iñuııǵmi irvigilugu.

⁸ Pısuqsalıq timipkun piññautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutıqammaaǵıñiq piññautauruq supayaakun, takku iñuııǵmik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sıvunıǵmi.

⁹ Taamna nipliun ilumutuuruuq akuqtuqtaksraq suli ukpigıraksraq iluq-nagługu.

¹⁰ Taatnaqhuta sakkıqırugut sakuukhuta, takku niǵıugaqput inillaktisri-maaqługu Agaayyutmun iñuuruamun iñuich iluqatın Anniqsuqtiksrañatnun, pitługlugich tamatkua ukpiqsriuat.

¹¹ Tamatkunıña tililugich ilsautiyumigitin.

¹² Kimununniñ piññıǵıpkasruñaqnak nutaunilutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iñuunııñapkun piqpaqtapkun ukpiqsriłıñapkun suli ipqıñapkun atrıñıaqtaksraǵutın.

¹³ Agǵıñamnunaglaan pivıqaqtıllugu aǵliqqutriñiq, quliaqtuañiq suli ilsautriñiq iñuñnik Agaayyutim uqałhaniñ piyummatıqagługu.

¹⁴ Suqtıgıñısrıñaqnagu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruq sıvunıksrıqıruakun qaukñıñich ukpiqtuañuruat patıkmataǵik argaktın ilipnun.

¹⁵ Tamatkua atuyusraǵlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriıli iñuich iluqagmın qıñıǵumagaat nauhiñ.

¹⁶ İlipnun suli ilsauttutıpnun munaqqutıqagutin, tamatkua sıvutmun atułlugich, taatnaguvich anıqsuǵısirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niġuqaqagviulhat Ukpiqtuat

1 Anjutmik utuqqauruamik nipliatrisruñaqnak, aglaan uqap-saagummatiqagluglu ilaa aapaptun ililuglu. Anutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich,

2 aġnat utuqqauruat aakaptun suli aġnat nutauruat aġnauniuptun ipqitchuahkun.

3 Ikayuyumahiñ kamaksriħikun uilgaġnaanik ilailaanik urriqsuġluglu.

4 Aglaan uilgaġnaaq qitungaqaqpan unniñ tutitchiaqaqpan, tamatkua agaayyutikuahum atuqtaksranjiñ anjayaqaamiktigun sivulliuluglu ilisaksragigaat. Taatnahigmiktigun anjayaqaatinj suli taataatinj utiqitichivigigisigaich, taatniiliq Agaayyutmi quyanaqtuq.

5 Aġnaq qaunaksriksraipiaqtuaq uilgaġnaapiajruuaq Agaayyutmun tunjapluni agaayuraqtuq injqsruqhuni ikayugnaħigmigun unnuaqtuummaan.

6 Aglaan uilgaġnaanjugaluaqhuni qaiñjaruaq injmiñik killlukun quvianamun, iñuunjuraġniiallaġmi tuqumaanajniktuq.

7 Taatna tiliyumigitin, iñuumli taavrumuuna upyaktungitħumigai.

8 Aglaan kisum iñuum ilani qaunakkutaitħumigich, suvaluk ilani injmi kiñuniġmiñi, taavruma ukpiqsriħiq ayyaumigaa ukpiqsriñgitchuamiñ pigiilitħukhuni.

9 Uilgaġnaaq ilaliutiniaqnagu atiqagvatnun ikayugnaqtuat kisianik piñasrukupiaq ukiuq qaanigñiqpaga, suli taamna atautchiħiñami ilaqatniksamaruksrauruq,

10 uqautigitchiilautahgmik savaallautatigun piqaguni, qitungamiñik ihuatun iñuguktitchianiksimaaguni, iglaanik kiñuniġmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ isiganjitñik igguimaluni, ihuilliuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqagsimaluni.

11 Aglaan uilgaġnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaginiaqnagich, takku ilinjisa kimmutaata ilaqatnitqigulikun Christ-miñ tunutitkisiyai,

12 taavrumuuna navguħigimiktigun akiqsruutiqaagmikknik Ilaanun patchisiñigutinj.

13 Tamatkuasuli suuviġiġahgmik siñiqsrahkun tupiġni ilitħigisirut naagasuli ilitchiħhat uqaksraqsiuhgmik suli qaunagingirrutiqahhat atlamik pigiilitħuktuq sunik uqaksragingisaġmikknik uqautiqahutinj.

14 Taatnaqluglu uilgaġnaat nutautluktuat ilaqatnitqigugitka qitungiuglugich kiñuniġmikknik qaunaksraganiglugich. Taatnaġuminj piviisinnayaġaich uumiksrivut uqautiqahksranatniñ uvaptigun pigiililuglu.

15 Uvvatakk uilgaġnaat ilanjich sannitmuaniktut malikluglu Tuunġaq.

16 Aglaan kiña aġnaq ukpiqtuanjruuaq kiñuniġmiñi uilgaġnaaqagñigumi qau-nagiraksragigaa, taamnaasrii ukpiqtuanjruuanun natmausrunjaqani, aasriiñ ukpiqtuanjruuat uilgaġnaanik ilaitħuanik qaunaksritħalutinj.

17 Qaukdiich anjalatħiruut ukpiqtuanjruuanik isrummatigiraksraurut akiljusriaqqtuksraupiaġlugich malġuġuġluglu, suvaluk tamatkua quliaqtuaqtuat suli ilisaurirruat sakuukħutinj.

18 Uvvatakkua Agaayyutim uqahhi uqagtut, “Savaktuam anjuntim qanġa qiliqsruġumiñaitħiksi savañjaan.” Taatnafuntuuq, “Savaktim akiksrani piraksragipmigaa.”¹⁹ Agvisiksraqsiugutinun naalaġnisruñaqnak qaukħuruuaq ak-itñagluglu kisianik ilisamaritigun malġukkun naagaqaa piñasrutigun tikiutraukpan.

20 Tamatkua killuqsartaqtuat iniqtiqtiqagumigitin takkuatni inuich iluqaqmin, tamatkuali atlat taluqsariligumuut killiqihiksragmikkun.

21 Sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-nun suli isragulgich piksraq-taagikani uvanja tiligikpin tupigitquplugich tamatkua ilisauttit. Isivgigimik suli ihaksrihgimik kisumun sulipayaaqni qiniqtiqchisunaqnak.

22 Kisumik Atanguruam savaananun qilamiksrukun patiglugu argapnik inillairagasrunaqnak, unniin killuqsautinjitan piqasriqsuutisrunaqnak, ipqiliksran qaunagilugu.

23 Tarakjaaglaan imihhihamik imiqasrunaqnak aglaan iluvich ikayuliksrananun misrugutullaalutin atnignaqtuifaguumhapkun.

24 Inuich ilanisa killuqsautinjich sagvirut aasriin ilisimanaqhutin atannikkau-galuaqnatinj. Aglaan atlat killuqsautinjich aquagun sagvigisirut.

25 Taatnatuntuug savaallautat sagvirut suli ingitchaluanragmin sagvilitinj iriqsimaanikkuminaitchut.

6

1 Kisupayaat tigutaanuplutinj savaktaruat isrummatigiraksragigaich sav-agvisinj piguglugich taluqqutiqallapiaglugich, kisumli inuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttitvut uqautigingitchumigaa pigiililugu.

2 Tamatkua savaktit savautriqaqtuat ukpiqtuanik nagguuqtaksragingitchaich, takku ilanisa aniqatigigaich. Taatnasrunaqatin savautraksragigaich ihuatlugugu sakuugutin, takku pinaktuat savaanatin ukpiqtuagigaich piqpagiplugich. Uqautigilugich ilisauttitgillapiagumigitin tamatkua.

Tanjitchuat Ilisauttit Suli Ilumuturuat Umialgutit

3 Kiina inuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttitiqagniqpan, Atannapta Jesus Christ-nun uqautainik ilumun suli ukpigvipa ilisauttutainik agaayyutiqammaagihkun maligurrutingitpan,

4 taatnasriq kamagiliutiraqtug inmiinik sumik ilisimanagitmuiq. Taamna ikayuutaangitchuamik qapiqsigihkun suli uqavaagumalikun taiyuutitigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siqnakutraigmik, avgumaligmik, atniyu-maligmik suli ilimasrugimik killukun tikiutiriraqtug.

5 Ataramik qapiqsigiutragummatinikhutin inunni isrummatinjich saval-lautanqisuanu ilumutuuligmik piqangiqhutin, ilanisa isrummatigiliuti-plugu agaayyutiqammaagiliq pinallaksautauplugu.

6 Ilumun agaayyutiqammaagihum inuk pinaktillapiagagigaa apaigumigich pigikkani.

7 Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiin aullautrigisivisa? Aullautriyumiinaitchugut.

8 Taatnaglugu atnugaauraqsiinagupta suli niqiqaqsiinagupta, apaigirak-sragigivut.

9 Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat aniqusraaqittagtut aasrii pisaqipkaqhutin nanigianinun. Napitittagtut inugiaktuanun kinniqqutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuranun inunmik suksraungivimun.

10 Uvvatakku kimmutiqaliq maninmik pigiitchuat qanutchipayaurat kanigigai. Inanich piqagugrualiqamin tamarrumina ulapnaaraqtut ukpiqsrihgimiin aasriin inmiknun isrumaqpautiksriuhutin.

11 Aglaan ilvich Agaayyutim iñugigaatin. Taatnatchiñiñ iluqaitñiñ piisi-maagiñ. Nalaunjaruañiq, agaayyutiqammaagiñ, ukpiqsriñiq, piqpakrsriñiq, anuqsruñiq suli agganaiñiq, taapkua sakuugutigilugich.

12 Pisuqtılaaqni ukpiqsriñikun piqqautrañiq, aasiñi iñuñigmik isruitchuamik piññaktaaqagutin. Uvvatakku taavrumuñi iñuñigmun Agaayyutim tuqluğaatin uqauti'apkich nalupqinañqutin iñuich ukpiqsriñiñapiqtilaapnik.

13 Agaayyun iñuñigmik iluqaitñun qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ñum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautağaa. Ilinjik uvañni ilisimarauruk, taatnaqhutin tiligikpiñ,

14 taivrumuñi aglaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviğviksrañan uvlua-nun tilliñ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu.

15 Ilaan sagviñha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Anjalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atañgich Atangat kamañaqhuni.

16 Ilaa kisimi tuquyumiñaitchuaq, Ilaa qaumami iñuñiñam tikitchumiñaisañani iñuuruuq, iñuum qinñingaqsimaitchaa, iñuñiñauluni qinñiñagumiñaitluni. Agaayyutmun kamañan suli saññi isruitchuaq illi. Taatnatuq.

17 Alğaqsrugumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iñuñigmi kamañañiaqunğıllugich, taatnatchiñun suuranun piungıllaaruanun tunñatqunğıllugich, aglaan Agaayyutmun iñuñiqutriñigmigun qaitchirigikkap-tiknun supayaamik quviagiraksraptiknik.

18 Tillisiqaglugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgutiqaqulugich, iñuñiqutriñikun atlat piqasriqsulikrañat itqanairrutilugu.

19 Taatnağumiñ suurağsrağmiknik inmiknun tugvaigisirut, tunñaviksramiknik piğumiñaitchuamik, aasrii ilinñich piññaktaaqatlatutin iñuñigmik ilumutuuruamik.

20 Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruq qaunagillau-tagumigiñ. Piisimağutin uqaqaligmiñ agaayyiaqtañlaakun suli uqaqsraq-tuğigmiñ isilğaiñikun. Iñuich ilañisa uqaqatquaat taatna isrummatigiraqtut inmiknun isrumaturuñuplutin, aglaan taatniñgitchut.

21 Iñuich ilañisa isrumattun piññaktaaginigaluaqlugu, aglaan taatnağmiktigun ukpiqsriñiq tammairagigaat. Agaayyutimtuq iñuñiqutriñhan iluqasri nayuutilisi.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaana Christ Jesus-ŋum Agaayyutim pisulhagun. Tiliraurna quliaqtuaŋitquplugu akiqsruutauruaq iñuuhikun pigiaŋutikkapti-
gun piqasriutiñaptigun Christ Jesus-mi.

² Aglaktuŋa Timothy-mun, piqpagiplugu iŋniŋipmatun itamnun: Agaayyu-
timtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta iħuaqutlisiin ilunŋugilutin suli
qiñuirrusrimaŋutin.

Quyayit suli Pitchuksaŋutit

³ Uvaŋa quyagiga Agaayyun savautraŋikkaga qaugrimmaŋiutillautakun,
sivulliatkaptuq pipmatun. Quyaraŋigiga itqagiplutin ataramik iniqsruħamni
unnuaqtuummaan.

⁴ Itqagiplugich qulvisin, qiñiŋummiullapiagikpiñ atqunaq, uvaŋaptuq
imaqahksramnun quvianamik.

⁵ Itqagigiga ilumutuuruuq ukpiqsrisingikan Agaayyutikun, ukpiqsr-
isingikkaŋa aanaruacpich Lois-ŋum suli aakavich Eunice-ŋum.
Arguaŋiŋitchiga taatnaptuq ukpiqsrisingiħiñ.

⁶ Taatnaqlugu itqaaqtuutigikpiñ makititquplugu Agaayyutim aatchuuta
ilipnun illiqiħapkun argamnik.

⁷ Uvvatakku Ippitchuam Irrutchim Agaayyutim qaisaŋan uvaptiknun
iqsisaŋaatigut, aglaan sanŋiksritchaatigut piqpakutmiglu suli inŋun
aŋalalguhikmik.

⁸ Taatnaŋutin kanŋuginagu ilisimarauħiñ Atannaptigun, unniñ kanŋuginana
uvaŋa Ilaan isiqtaŋa, aglaan nagliksaħiñaanulutin piqutigilugu
tusraayugaallataq Agaayyutim sayaqagtitchiħagun ilipnik. ⁹ Ilaan
anniqsuŋaatigut suli tuħuŋaatigut inŋmiñun iñugisrukħuta, pisigisruħaŋagu
savaavut, aglaan pisigiplugu Ilaan sivunniutini suli iħuaqutni. Sivuaniiħma
iħuaqutianiñniŋaatigut Christ Jesus-kun,

¹⁰ aglaan pakma ilitchuŋipkaŋaatigut taavrumiħa iħuaqutmik tumigiplugu
sagviħa Anniqsuqtipta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkaŋaa sanŋia
tuquħum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagviħaa iñuuhiglu
tuquyumiñaiħiglu.

¹¹ Agaayyutim nalunaikkaŋigana uqautigitquplugu tusraayugaallataq,
uqqiraqtauluna suli ilisautrauluna.

¹² Taatnaqlugu tamanna piqutigiplugu uvaŋa nagliksautiqagtuna
tamatkuniħa. Aglaan kanŋuginiŋitchiga, nalunŋitlugu kisumun tunŋaħiga,
suli uvaŋa nalupqiŋiŋitchiga Ilaan qaunaksriħksraŋa savaamnik
taivrumuħaaglaan uvluanun atanniivium.

¹³ Ukpigqutaŋiħiaqnaŋich ilumutuuruat uqahich ilisauttititka ilipnun atri-
raksriudħugich, payaŋiŋvigilugu ukpiqsriħiq suli piqpaktaq pigiaŋutikkaqput
piqasriuti'apta Christ Jesus-mun.

¹⁴ Qaunagilugich nakuuruat ilisauttitit qaunaksraqsrrutauruat ilipnun
sanŋigikkaŋagun Ippitchuam Irrutchim iñuuruam uvaptikni.

¹⁵ Iħisimagiñ, iluqatin piqatipta Asia-miittuat malinŋiŋaatna unniñ
unitchaatna, taapkuaksuli Phygelus-ŋumlu suli Hermogenes-ŋum.

¹⁶ Uvvatuq Agaayyutim iħuaqutigumigai tupiqatai Onesiphorus-ŋum, takku
ikayugaŋigana iñugiaktuami. Ilaan kanŋugisruħaŋagu iħiga isiqsiviniħi.

¹⁷ Rome-mun tikipqauraqami pakkiutiniħana paqilgataħamunaglaan.

18 Agaayyutimtuq nagligillaŋniagliuŋ taivrumani uvluani atanniivium. Iłipsi ilisimallapiaġiksi atqunaq ilaanun savautiłiġa Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ŋum Anjuyaktillautarġa

1 Ilvich, iġŋiinj, sanŋjivigigumagiŋ iluaqquta Christ Jesus-ŋum.

2 Uqałhich tusraakkatin uvaŋniŋ uqautigi'apkich sivuġaani iŋuġiaktuat ilisimarit qaaniqsitchumigitin iŋuŋnun ilisautritlaruanun atlaniktuuq.

3 Iglutuġlugu nagliksaałhiŋaanuħiksran qanutitanaitchuatun anjuyaktaatun Christ Jesus-ŋum.

4 Anjuyakti anjuyaktauħigmiŋi ilłakkattaagusrimmataitchuq iŋuunialigruaġmiŋun, aglaan ilaan quyaliyummatiqaġaġigaa qaukħigikkani tiliuqtigiplugu.

5 Suli aqpaliutraqtı aqpaliutraħigmiŋi akimalguitchuq kisanik tupiksriłuni maliġutaksranik.

6 Suli nautchiiri sakuuktuaq piŋŋaqqaaqtuksauraqtuq nauruaniŋ katitchiħigmi.

7 Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku Atanġuruam ikayugisigaatin kanjısiħiksranatigun supayaat.

8 Itqaġiun Jesus Christ anjichakkauruaq tuquħigmiŋ, kanjıġviqaqtuq David-mik, quliaqtuaġikkaptun tusraayugaallautamik.

9 Uvatakkı uqaqalħapkun tusraayugaallautamik nagliksaaqtitauruŋa suli pituqakkauruŋa liilaa savvaqħukkataqtı. Aglaan Agaayyutim uqałha piŋaıłutaitchuq.

10 Taatnaqłuna iglutuġiga suapayaaq Agaayyutim piksraqtaani piqutigi-plugich, ilinjittuuq anniqsukkautquplugich Christ Jesus-kun iŋuutquplugiłıı isruitchuami kamanautaani.

11 Uvvauna ilumutuuruuq nipliun,

Uvagt tuquqataugupta Ilaagun

iŋuutqıkkisipmiugut Ilaagun.

12 Uvagt iglutuisuiŋaġupta
anjalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagt Ilaa piılaaġiguptıġu,

Ilaantuq piılaaġigisipmigaatıġut.

13 Tuniqsimmatriŋgitchugutunniŋ

Ilaa tuniqsimmatriraqtuq,

takku piılaaġiyumiŋaitchuq inmiħik.

Savakti Iħuagikkauruaq

14 Itqaagtıutıgumigitin iŋuktın tamarrumuuna, suli ilumutuuruamık alġaqsıullapiaġlugich Agaayyutim sivuġaani anjuyatiqaqunġiıłlugich nipliutitıġun. Taatnasrıq ikayuutaunġitchuq iŋuŋnun tusraaruanun, aglaan ukpiqputaıġutauraqtuq.

15 Pısuqtılaaqni piŋŋaktaġiniaġlugu iħuagikkauħıq Agaayyutim qıŋŋanani atrıługu savaktı kanjısrıutaitchuaq savaaġmigun, nalautlugu ilisautrıruaq uqałhanık Agaayyutim ilumutuulhan.

16 Uqaqatıġınagich agaayyiaqtıılaat iŋuıch kinnauruıq uqaqamin. Taatnasrıq unırrutauruq ayuuqtaalħiksranatnun iŋuıch Agaayyutmiŋ.

17 Taatnatchık ilisauttıtıat atrıqıqtuq kılıġıruamık nuŋuıqtıuaqługu uviŋġa timim cancer-tun. Malġuk taatnatchık ilisautrık Hymenaeus-lu Philetus-lu.

18 Taapkuak ukpiqsırsıaqħutık, ukpiqputaıqsıtchırık ilanjıtħık ukpiqtıuat nıpiqaħıgmıkkun anjıtqıħksraqput atumaaninjıplıġu.

¹⁹ Aglaan tunḡaviksriugana Agaayyutim ilumutuuruq atlanḡuqtangitchuq. Taatnaqhuni aglaksimaagtug, itna, “Atanguruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani.” suli itna, “Kisupayaaq nipiqaḡumi Atanguruamun piginiḡuni kil-luḡiqsruigsuksrauruq.”

²⁰ Tupiq anjruaq piqaḡaqtug puggutaniḡ utkusriḡniḡ atlakaagiiḡniḡ. Iḡaḡich piḡianjuraqtug manijmiḡ qatiqtaamiḡ naagaqaa kaviḡsaamiḡ, atlat suli qiruḡmiḡḡu qikumiḡḡu. Akisuruat utkusiḡich puggatalu atuḡḡugich tuyuḡmiaqaqamiḡ kisiḡaniḡ aasriiḡ akiiḡḡiḡsrat ataramiḡ atuḡḡugich iḡaḡich suaḡḡuqaḡvigiḡplugich.

²¹ Taatnatuntuuq kiḡapayaaq iḡuḡ salummaḡtitchumi iluḡaaniḡ killuḡmiḡ atukkaugisiruḡ kamaginaḡtuamun, takku ipḡiqsitaugisiruḡ aasriiḡ qauḡkian atutlalugu, itqanaḡusrimaaḡlugu atuḡiksraḡi savaallautapayaamun.

²² Nutauḡhum kimmulai qimaummiugaḡtaksraḡigitiḡ, aglaan piḡiḡnaktaaḡiniḡlugu nalaunḡaruḡaqiḡ, ukpiḡsriḡiḡ, piḡpaktug suli qiiḡuiḡḡaḡ, tapiguḡutiḡ tamatkununa ilumun tuḡḡuḡaḡtuanun Agaayyutmun ikayuḡuplutiḡ.

²³ Aglaan uḡaksraḡtutiḡasruḡaḡasri kinnagtun nalukkapsigun. Iḡisimagiḡ taatnatchim isruḡaḡaḡiḡḡa uqaallatrakiḡmik.

²⁴ Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraunḡitchuq. Ilaa iḡuaḡqutriruksrauruḡ iluḡaitiḡniḡ, nakuuluni suli anuḡsruluni iḡisautriḡuluni,

²⁵ agḡaḡaiḡḡuni nalḡuḡsruiyumi iḡlugirimiḡniḡ. Itpiaḡtuḡ Agaayyutim muḡigviḡaḡtitiḡiḡiksraḡanun iḡitchuḡsriḡlutiḡ ilumutuuruamik.

²⁶ Aasrii ḡauḡrimmatiniḡtiḡniḡaḡsut kaḡiḡsiḡaḡqiiḡkun, annaḡutiḡ nigatchiananiḡ Tuunḡaum, tigugaluakkani tupigitqupluni.

3

Uvlut Aqulliich

¹ Aglaan kaḡiḡsisriḡuna. Aqulliḡḡi uvluni sakiḡnaḡutiḡ iḡiḡiaḡtut.

² Iḡuich iḡitḡlukkisirut iḡmiknuḡhiḡnaḡ, pisugruaḡutinigutiḡ, uḡaviliḡutiḡ, arḡuaḡasriḡlutiḡ, uḡaḡniḡluliḡutiḡ, tupiktaḡutiḡ anayuḡaaminiḡ, quyyataḡutiḡ, ukpiḡsrisaiḡutiḡ,

³ iḡuaḡqutrisaiḡutiḡ, iḡunḡjukkutaḡutiḡ, saglutusriḡlutiḡ, tatamnaḡsiḡlutiḡ, suli iḡsiḡnaḡsiḡlutiḡ, iḡiḡisa nakuuruḡaḡ uumigiliutilugu,

⁴ iḡiḡich ataaguḡtitaḡuḡutiḡ, isrumamikiḡ sivutmuusruusriḡlutiḡ, suunas-rugiliutilapiḡutiḡ, quviasruḡniḡallitlugutiḡ agaayyutiḡqaliksramikiḡniḡ,

⁵ ukpiḡusriḡ qiiḡḡnautigiḡhiḡḡaḡniḡliḡlugu, aglaan ayaksimapiḡiḡlaan ilumutuuruḡaḡ. Taatnatchiḡiḡ iḡuḡniḡ piisimaḡumuutiḡ.

⁶ Taatnatchich iḡaḡich siḡiḡsraḡiḡmiktigun payariraḡtut piyaruanik aḡnanik piḡiḡiḡlapiḡaḡtuanik suli iḡliḡitikkauliḡsuanik qanusripayaatigun kimmutiḡigun.

⁷ Taatnatchich aḡnat iḡiḡḡiḡuraḡniḡlaḡmiḡ ataramiḡ iḡitchuḡsriḡanitlaiḡsuat ilumutuuhḡmik.

⁸ Taipchuak Jannes-lu Jambres-lu akiliḡiḡutiḡmatun Moses-mun, taatnatun-tuuḡ taipchua iḡuich akiliḡiḡupmiut ilumutuuruamun, isrummatiniḡich piḡiḡiḡlutiḡ, ukpiḡsriḡḡuḡaliḡhutiḡ Agaayyutikun.

⁹ Aglaan taatnatchich ayuḡuḡumiḡḡaitchut, takku kisupayaam kaḡiḡsimaiḡḡat qiiḡḡisigaat, ipchuḡnaktuntuuḡ Jannes-lu Jambres-lu piḡmatun.

Iḡisauttitit Aqulliich

¹⁰ Aglaan ilvich maliguakkagigiñ ilisauttutiga, qanusriuhiga, suli piyummatiga inuuhigmi. Tuvragniakkagigiñ ukpiqsriuhiga, anuqsruhiga, piqpaktağa, suli iglutuihiga,

¹¹ piyuaqsiuhiga, suli nagliksaaqsiuhiga ukpiqsriuhapakun. Iisimaanikkiñ iluqaan atuummiruaq uvanun Antioch-mi, Iconium-milu, suli Lystrami, tamannaqsiplugu nagliksaaqsiuhig iglutukkağa. Aglaan tamatkunakña iluqaitñin Atanguruam annautikkağigaan.

¹² Inuich agaayyutikuaguktuapayaat Christ Jesus-mi piqataulutinj piyuaqsiugisirut.

¹³ Tamatkuali killukuaqtuat pinjuaqtit pigiilitmugutin kinnitñilikun atlanik, suli kinniñlutinj inmiknun.

¹⁴ Aglaan ilvich ilisauttusriagianikkan ilumutuuruuq payanaiglugu sivutmuuigtumigiñ. Iisimagiñ kisuniñ ilisauttusriagihagun,

¹⁵ suli ilisauttusriagimalhatigun ilaalugruuqiniñaglaan Agaayyutim uqalhi. Tamatkua kanjipsipchalhiñaugatin anniqsuqtihigmun ukpiqsrihikun Christ Jesus-kun.

¹⁶ Uvvatakku uqalipayaaq Agaayyutim Makpiğaanani ittuq ilaan anigñiliutaagun, suli anniqsuutauruq ilisautriruni, iniqtiğiruni, nalguqsuiruni, suli alğaqsruruni nalaunjarualksramun,

¹⁷ inugli agaayyutikuaguktuuq naamasriplugu paqnamallautlasriplugu qanusripayaamun savaallautamun.

4

¹ Tiligikpiñ sivuğaan Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum Atanniiruksrauram inupayaanik inukuuruuanik unniñ tuqunaruani, suli piqutigiplugu aggitqiliksranalu anjaayuaqtaalu:

² tililapiagikpiñ quliaqtuagitquplugu tusraayugaallautaq, uqaginiapiaglugu piviksranagun naagaqaa piviksraitmatun injaan, ilitchuğipkağniutigilugu, alğaqsrutigilugu, pitchuksaagutigilugu, suli anuqsruhipayaaqun ilisauttutigilugu.

³ Uvvatakku piviksraq tikiuagisiruq inuich naalagnisugihiksranjat ilumutuuruamun ilisauttutmun, igligutluligutin inmin pisuligmikkun, katitchiñialigutin ilisautriksragmiknik tusraasrukkañhinağmiktigun.

⁴ Ilinich naalagnitlukkummataigutin Agaayyutim ilumutuulhanun, aglaan naalagulitluglugich utuqqaqtat unipchaaliat.

⁵ Ilvilliasriñ qauğrimmaağiksursaurutin qanusripayaami irviqanjaqpich, iglutuglugu nagliksaaqsiuhig, quliaqtuagilugu tusraayugaallautaq, suli taniglugu savaaksrapayaan savaaktaan Agaayyutim.

⁶ Uvanjaliuvva tikiummigiga tuqutauliksrağa Agaayyutmik piqusriğluja. Aullaħksrağa marrumakña inuuhigmiñ tikiuummiruq.

⁷ Atriplugu aqpaliutraqtin nunjitchiruaq, uvanaptuuq inuulħamni ukpiqsrihig Agaayyutikun pigituiñagiga.

⁸ Pakma akiññaktaksrağma niaquğutiksranjan nalaunjarualħum taqçigaanğa, Agaayyutim nalaunjaruam Atangum qaisanğa uvanun taivrumanı uvlumi, uvanunħiñnaungitchuaq aglaan iluqaitñun aggitqiliksranjanik inuğruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uggisigilugu utlakkumigikma.

¹⁰ Uvvatakku Demas-ñum marrumına nunamik kimmutiqatlulighuni unitchaanğa. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titusaasrii Dalmatia-mun.

¹¹ Kisimi Luke-ḡum nayuḡaaja. Tuvaaqatigiyumiḡiñ Mark ikayuqtiksraḡa savaakun.

¹² Tychicus-li tuyuḡigiga Ephesus-mun.

¹³ Qakugu aggiaqsiyuvich saagaḡumigiñ quppiḡaaga unisaḡa Troas-mi Carpus-mun, makpiḡaatlu suvaluk qisiññiñ piliugat aglaktuḡvitka.

¹⁴ Alexander-m savviuqtim atqunaq navianniuqtitkaaja. Atanḡum utiqitichivigisigaa atniutaigun.

¹⁵ Ilvittuuq qaunakkutiqaḡumuutin ilaagun, takku ihuaksriñḡillaḡiatikun ak-illiliqsuḡai uqauttutivut.

¹⁶ Sivugañiutiqaahamni Rome-ḡum aḡalataiñun tapqitichuna, iluqatin unitchaatja. Agaayyutimtuq akitñautailanḡniagligich taipchua.

¹⁷ Aglaan Atanḡum nayuḡluḡa sayyiqsuḡaaja uqautigianitlasriplugu inunaiḡlugu iluqatin Jew-ḡunḡitchuat tusraarakranat. Uvaḡa annautikkauruḡa tuqqutauviksraḡaluamniñ.

¹⁸ Suli Atanḡuruam annautiniḡaaja iluqaaniñ pigiitchuamiñ, annau-tiluḡa pakmaniittuamun aḡaayyutmiñun. Nangaun illi ilaanun qanavak isruiḡaamun. Amen!

Aqulliich Iḡammiuḡutit

¹⁹ Tuyuqtuḡa ihuaqutmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupiqataiñun Onesiphorus-ḡum.

²⁰ Erastus Corinth-mi ittuñiaqtuq, suli unitchiga Trophimus Miletus-mun atniḡñaliqman.

²¹ Agḡiuaḡniuraḡumuutin ukiuḡraguqtitnagu. Eubulus-ḡum Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaanḡaḡaatin, atlallu aniqatiut.

²² Atanḡuruamtuq piqasriqsuḡlisin irrutchipkun. Agaayyutimtuq ihuaqutilisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

¹ Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaan̄a ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaan̄j ukpiliquplugich suli ilisauttutiqağlugich ilumutuungagun ukpiğusripta,

² tunŋaviqaqtuakun niğiugaqalikun isruitchuamik iñuuligmik. Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruğniğaatigut taavrumiŋa iñuuligmik sivuani aullaḡniñhan piviksrauram.

³ Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagviḡaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taatnaqtuksraqułun̄a savaaksritchaan̄a, uvaŋaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta.

⁴ Titus, aglaktun̄a ilipnun iğñaurapiamnun ukpiqsriłikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iluaqqutikun qñiñiñiqsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaan̄a Crete-mi

⁵ Uvaŋa unitchikpiñ Crete-mun iluaqsruquplugich sut iluaqsrugaksrauruaat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuan̄uruat qaukhksran̄itñik nunaqqipayaani. Tillisitka itqağilugich,

⁶ qaukhksraqtaan̄uruuq patchisaitchuksrauruq, anun atautchimik ilaqaatiqağuni, suli qitunğai ukpiqsriñulutiŋ uqautausruŋaqatiŋ pitchiğilugich tupiktañikun.

⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaan̄anik anjalatchirusrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuħigmigausruŋaqani, uumitchaktan̄giğuni unniñ imiligaqtausruŋaqani, qinnaktasruŋaqani unniñ killukun piqağugruasruŋaqani.

⁸ Ilaa tukkuğin̄aqsuksrauruq, piqpaqsriñuluni nakuuruamik, in̄miñun anjalaguluni, nalaun̄jaluni, ipqiluni, suli alğaqsrutmik tuvrairuan̄uluni.

⁹ Uqaqtiksraqtaam payan̄airviraksraqigaa uqauttutini ukpiğiraksrauruq suli iviqtisrimaaqtuaq ilisauttutmun. Taatna ilitqusriqağumi ilaa pitchuksaağilugisiruq atlanik ilumutuuruakun ilisauttutikun, suli qñiñiqtilugisiiyaa tan̄jiłiqqutaat akil̄iiruut uqağimun.

¹⁰ Uvvatakkun iñugiaktun tupiguutaitchuat iñuich kinnitñikhutiŋ atlanik nipqaliḡmikkun kinniçilikun, suvaluk taapkua ilisautriruat iñuk nalunait̄jutchiqsuksrauplugu annautrauniaqpan.

¹¹ Ilisauttutaat nutqaqtitaksraqipiagiñ, takku ilin̄isa akasrimagaich an̄ayuqaağich ilisautriħiḡmikkun ilisauttutigin̄ilaaksraqmiknik killukun piqağugruaqhutiŋ.

¹² Crete-taḡmiut ilan̄at sivuniksriqiraat nipliğniqsuq, Crete-taḡmiurguuq ataramik sagluturuan̄uniplugich, niğrugaaqłuktun inniplugich, suli iqiasruuplutiŋ niğitlaturauñuplugich.

¹³ Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich iluaħiksran̄atnun ilvich iñiqtiğumigitiŋ ipiksilugu, ilin̄iñi sayakturuamik ukpiğusriñikkumuut,

¹⁴ itlun̄gutiŋ Jew-ŋuruat unipchaalian̄itñunlu ilisauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuuligmik.

¹⁵ Supayaaq ipqitchuq iñuñi ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuan̄itchuq tamatkunani qaayugnaqtuani suli ukpiqsriñgitchuani, takku ilin̄isa isrumatiŋich suli qauğrimmağiutillautan̄ich qaayugnaqsianiksimplutiŋ.

16 Ilinjich ilitchuqsrimanigaluaqhutin Agaayyutmik, aglaan iñuunialhata piilaagigaa, ilinjich uumiktanikhutin, tupiktaiqhutin, iñiqtaqağumiñaiqhutin nakuuruamik.

2

Nalaunnjaruat İlisauttutit

1 Aglaan ilvich ilisauttutigiraksrağigiñ ilisauttutiksraq ilumutuurautigun uqaliqtigun.

2 Uqautilugich utuqqanaağquatuat anutit qauğrimmaağiqulugich, isrumau-galgulutin, ilinjitnik anjalalğusritqulugich. İlumutuğugutin ukpiqsriğigmikkun, piqpaktağmikkun, suli iglutuilğusriğigmiktigun.

3 Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağquatuat ağnat ukpiqtuam ir-rusrianiq piqaqulugich, sagluturuanutqungilugich, naagaqaa tigutarriut-qungilugich taanñağmun, ilisautritqulugich nakuuruakun,

4 atriraksrallautagugutin nutautluktuanun ağnanun piqpaksriğiksrañatigun ilaqatiumiknik suli qitungağmikkun,

5 inmiknun anjalalğusriłutin ipqilukun suli ilaqatausruqsilutin kiñunigmi, tupiqsritlasriłutin anutumiknik. Agaayyutimli uqalha iñuich suunilğagintchumigaat.

6 Taatnatuntuuq pitchuksaaglugich nukatpiat anjalallautaliksrañatnun inmiknik.

7 İlvillu supayaatigun atriraksrallautagugutin savaallautakun. İlumutuğullapiagutin suli piyummatiqagutin ilisautriñiqni.

8 Uqautriłutin nağğuksruğnağumiñaitchuakun, akililıqsuqtitin kannusrutlasriługich, pigiitchuakun nipiksraillutin uvaptigun.

9 Uqautilugich savaktaağruich tupiksritqulugich anjayaqağmikkun suli quyalilugich sukupayaaq. İlinjich kiumaklıqsuksraungitçhut

10 unniñ tigliktuğvigaraksrağingitçhaich. Aglaan ataramik urriqsuq-taksrağigaat nakuuıhtin suli qanutitanajıhtin kamagikkauıksrañanun ilisauttutim Agaayyutikun Anniqsuqtiptigun surağalipayaagmikni.

11 Uvvataku Agaayyutim iluaqquata ilisimanaqsiruaq iñupayaat anniqsuliksrañatnun.

12 Taavrumuuna iluaqquatmigun Agaayyutim ilisautigaatigut agaayyu-tailaakuqungitçluta suli nunakuahum kimmutaaguaqungitçluta, iñuutqupluta uvaptiknik anjalalğusriłuta, nalaunnjaluta, agaayyutiqağuta pakma uumani nunami,

13 taqqilıaptikni quvianaqtuamun uvluanun niğiuğagikkapta, kamanautaa kamañaqum Agaayyutipta Anniqsuqtipta İesus Christ-ñum sagviqpan.

14 İlaa qaıçhuaq inmiñik piqtugipluta, annautisraqhuta pigiitçhua-payaamiñ suli pigiağutitqupluta inmiñulhiñaq, ipqiguta, piyummatiniguta nakuuruakun.

15 Tamatkua ilisauttutigiymigitin, atuglugich anjalatçhiñiqni, pitchuksaagilıqni suli alğaqsrulhatni tusraarivich. Nalliatnun-unniñ piinilğagipkasruñaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuğiağiksraña

1 İtqaqtuutilugich iñugikkatin malığutçhiğiksrañatigun anjalatinik suli qauklıñik, tupiksriğikun ilinjitnik, itqanairrutitqulugu savaallautapayaaq.

2 Uqautilugich pigiilakun uqautiksritqungillugich, aglaan qinuiyusrimaaglugich, ilauraaqnaaglugich, suli ataramik agganairrutriikun irrutriqulugich inupayaamik.

3 Uvvaptuuqtakku qaanjikkaptikni kinniqipluta, tupiktaitluta, nalaunnaisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriiq quvianagikkanjigun killuum qanusripayaatigun, inuuniaqhuta uumiktakun suli siqñaktakun uumikkutipluta avatmun.

4 Aglaan Agaayyutim Annisquptipta aggiqami piqpaksriiǵimigun suli iluaqutriiǵimigun annisquǵaatigut.

5 Uvagusavaqaallautahaptiguungitchuaq aglaan ilaan nagliksriiǵimigun anitqiksitkaatigut salummakkaukapta imigmik aasriin Ipqitchuakun Irrutchikun qaitchipluta nutaamik inuuiǵimik.

6 Uvvatakkun Agaayyutim agliplugu qaitchigaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun Annisquptiptigun,

7 taavrumuuna iluaqutaagun uvagus nalaunnasripkaqhuta Agaayyutmi, suli piññaktaagilugu isruitchuag inuuiq niǵiugagikkakput.

8 Tarra taamna ilumutuuruag nipliun. Uvaja ataramik uqaqugikiñ tamarumuuna nalupqisruutaigutin, inuilli ukpiqsriuat Agaayyutmik ataramik kipiǵiyumuut piviqaqtihksraǵagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunnarut suli ikayuutiksraurut inunni.

9 Aglaan piisimaagvigilugu isilǵaiikun uqaksraqtuliq, immaknaqtatigun atiqtigun kanjuliq, aivvatrahiq, suli akimaniutraǵimiiñ maliguksratigun qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaungitchut unniin pitluktuanungitchut.

10 Malǵuǵulugunniin alǵaqsruutiqaǵumigiñ inuk akatchiruaq avgumaliǵmik ilamiñi, suqutigitqisruaǵagun malinǵuǵutilanǵitpan.

11 Uvvatakkun ilisimagiñ taatnasriq inuk iluaqsruutaungitchuq suli killuqsautaiñ kanjqsimapkaǵaǵigaat nalaunǵihagun.

Iisauttit Aqulliich

12 Qakugu tuyuǵiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallak-sapiaǵumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtunja ukiisukhuna tarani.

13 Ikayuǵniallapiaǵumiikkiñ Zenas, maliǵutaksraliqirilu suli Apollos aullaǵniahkan iǵlauksraǵmiknun, suli supayaamik inunaiyallapiaǵlugik.

14 Iisautilugich inuǵikkavut piviqaqtitchihksraǵatigun savaallautamik, aasiin piqaqtitchilutin atlat inuǵikkanitnik iqaisruktuasruaǵatin.

15 Iluqaǵmin piqasriqsuqtima nayaannǵaǵaatin. Nayaannǵaqmigivut ukpiqtu-aqatiuvut. Agaayyutim iluaqutaan iluqasri nayuǵumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

¹ Uvaŋa Paul tigutaanuruana piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkaqput uvamniittuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqqagikkamnun savaqatigikkamnun,

² suli Apphia-munlu piqqagikkaptiknun Archippus-munlu anuyyiuqtatauqtiptiknun, ukpiqtuanuruanunlu katisruuruanun tupipnun.

³ Uvvaŋa Agaayyutim Aapagikkapta Atanġuruamlu Jesus Christ-ŋum iluaqquitiqpaglisi tutqutiqaqqtillusiŋu.

Philemon-ŋum Piqaksriŋhalu Ukpisriŋhalu

⁴ Quyaġiga Agaayyutiga itqaġiplutin iniqsruqama,

⁵ tusraaplunja piqaksrisilaapnik iluqaitŋik Agaayyutim iŋuiŋik suli ukpiqsisilaapnik Ataniġikkaptiknik Jesus.

⁶ Piqatigiŋiŋiput ilipsitŋi ukpiqsriruanuruani piġuqtuksrauruq ilitchuġitlasriŋlusri ikayuutipayaanik piġikkapsitŋik Christ Jesus-mi.

⁷ Aniġatmaan, quviatchaigikma arautiqaqŋalu piqqakutillaŋpku, atakkii ilisimagiga quviatchaiŋhiŋ iluqaitŋik Agaayyutim iŋuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inġivigillagukkikiŋ sumik piraksrapnik tiliŋhiŋaŋaluaqhutin, aniqatigiŋiplutin Christ-mi.

⁹ Uvvasuli Christ-ŋum piqqaksriŋhagun tilisunġitchikiŋ, aglaan uvaŋa anayuaaqtuami, isiŋtauplunja piŋigiplugu Jesus Christ inġivigisrukkikiŋ.

¹⁰ Tarra iniqsruġikiŋ piġiplugu Onesimus iġniġiliutikkaġa ukpiqsriliqman Christ-mik qiliqsimalaŋmi pituutani.

¹¹ Taimma qaaglaanimŋa ikayuutaunġitchaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtigiuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu.

¹² Utigmun tuyuġisraaqsigiga. Akuqtullaŋniġumagiŋ irrusriŋiġutilugu uvamnik liilaa pipmatun.

¹³ Nayuqtigisrukkaluaġiga uvaŋni illugu. Savautinayaġaana iniksraġaluapni qiliqsimalaŋmi piqutigiplugu tusraayugaġiksuaq.

¹⁴ Aglaan suyumiŋaipaqtunja apiqsrukkaluaqnak. Nakuurualiqiŋ piyumatigillapiaglugu nunuripkasruŋaqnak uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaġniqsuq ilipniŋ, ilipnun utitlasripluni iŋiġlugu.

¹⁶ Uvakiŋaŋiŋaŋlaan savaktaagruŋhiŋaunġiqsuq ilipnun aglaan nakuqsitluktuq savaktaagruŋmiŋ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqqaknaqsiruq aniqatigiliutiŋipluni uvaŋnun aglaan pitluktuġuunniŋ ilipnun, takku Agaayyutim piġiliutipmiġa iliptuntuuq.

¹⁷ Isummatigigupŋa piqatnaaġipiaġlunja, paġlayumagiŋ utiqpan uvaktun ililugu.

¹⁸ Suli qitkutiksriŋiŋpan suurapnik taimani qimakami suli niġġiuqsrumaqaqpatin akiŋliutiŋumagiŋ uvamnun.

¹⁹ Uvva aglaktuŋa argammik itna, Uvaŋa Paul akiŋiġniŋiaġiġikiŋ. Itqaq-tuutingitchikiŋ qanutun niġġiuqsruutiqaqtillaqnik uvamnun.

²⁰ Aniġatmaan, quyalisallaŋniŋaŋa piŋigilugu Ataniq, quviatchaksaġlunja aniqatigiŋiplunja Atanġuruakun.

²¹ Aglaktuŋa uumiŋa ilipnun nalupqigiŋiġilugu tupiksrisuŋhiŋ ilisimagaluŋnaan savaqatŋunialhiŋ iniqsruaġikkamniŋ.

²² Aasriipsuuq niġiugaqaqtuġa qin̄itlasilġilimnik ilipsit̄nik inġisruħħapsigun. Taatnaqhutin itqanaiaġumuutin iniksramnik.

Ħammiuġutit

²³ Epaphras-ġum tigutaanġuqatigikkaġma pisigiplugu Christ Jesus tuyuġaatin nayaanġaġmiñik.

²⁴ Mark-ġumlu, Aristarchus-ġumlu, Demas-ġumlu, Luke-ġumlu savaqatiuma tuyuqmigaatin nayaanġanik.

²⁵ Uvvatuq ihuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ġum irvigiliuġ irrusriqsi.

Tuyun Hebrew-ᵈuruanun

Agaayyutim Uqalᵅa Uqaqtigiplugu Igñiñi

¹ Inᵅlᵅaanimma Agaayyun uqaqtuq sivulliaptiknun sivuniksriqiritigun aku-laiᵅlᵅugu atlaakaᵅiᵅᵅᵅugich.

² Aglaanpakma makunani aqulligñi uvluni Agaayyutim uqautigaatigut Igñiᵅmigun, nalunaiᵅsaᵅmigun paitchaktaaᵅuplugu supayaanik, aasriñ ilaa-gun iñiᵅnikkani nuna.

³ Agaayyutim kamanautaa qiñiᵅnaitchuq. Aglaanpakma kamanaun qau-saiñaqtuq Igñiᵅguruakun Agaayyutillapiatun itluni. Igñiᵅguruam tigemmiuᵅaᵅaa supayaaq uᵅaᵅiᵅmigun sanᵅiᵅqaᵅtuatigun. Piᵅjanikamigich iñuich killuᵅsautaat, aᵅvinniqsuᵅ taliᵅpianun kamaᵅniᵅsram pakmani.

Iᵅñiᵅ Kamanatluktuᵅ Isaquliᵅmiñ

⁴ Taatnaᵅhuni kamanatluᵅsipluni israquliᵅniñ Agaayyutim atchiᵅñiᵅaa ka-manatluktuam atigmiᵅ ilinᵅisa atinᵅiñ.

⁵ Atakkii Agaayyutim nalliatunniñ israqulᵅich nipliutisrimaitchaa, itna, “Ilvich Igñiᵅigikpiñ.

Uvlupak nalupqinaigikpiñ iᵅñiᵅiplutin takkuatni iñupayaat.” *Psalm 2:7*

Naagasuli itnaᵅsimaitchuᵅ israquliᵅmun,

“Aapaᵅsirunᵅa ilaanun aasrii uvaᵅa Igñiᵅilugu.” *2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13*

⁶ Aasriᵅsuuᵅ, tuyuᵅiyasripmagu Igñiᵅguruuᵅ aᵅalatiᵅatini iñunᵅun marrumani nunami nipliᵅniᵅsuᵅ, itna,

“Iluᵅatin Agaayyutim israquliᵅni purvigilitrun.” *Deuteronomy 32:43*

⁷ Suli uqautigigai israqulᵅich, itna,

“Israqulᵅich anuᵅiᵅuᵅtinnigai,

savaktiniasriiñ ikualaruᵅuᵅuᵅtitlugich.”

Psalm 104:4

⁸ Aglaan Igñiᵅguruamun uqaqtuᵅ,

“Agaayyuun, aᵅalatchiraᵅisiritin taimunᵅa.

Aᵅalatkisigiñ anaayyuᵅautiñ nalaunᵅaᵅikun.

⁹ Quviagigiñ nalaunᵅaruᵅaiᵅ aasrii uumigiplugu nalaunᵅaitchuaᵅiᵅ.

Taatnaᵅhuni Atanᵅum, Agaayyutvich, piᵅsraqtaᵅᵅiᵅaatin qaitchiplutin piᵅluktumamik kamakkutmiᵅglu quvianamiᵅglu tamatkunakᵅapayaaq piᵅatipniñ.”

Psalm 45:6-7

¹⁰ Itnasuli uqaqtuᵅ ilaaᵅun,

“Ataniᵅiᵅ, aullaᵅniᵅsaᵅqaᵅaᵅataᵅiᵅmi iñigiñ nunalu qilᵅlᵅu argapnik.

¹¹ Tamatkua piunᵅiᵅñiaqtut, aglaan ilvich itchagaᵅatutin.

Iluᵅatin tamatkua utuᵅqaᵅuᵅniᵅaqtut

aasriiñ atnuᵅaaluktun suunᵅiᵅutinᵅ.

¹² Uligaatun imuniᵅiᵅitin

aasrii simmiᵅutinᵅ atnuᵅaaluktun.

Aglaan ilvich atlanᵅuᵅumiñaitchutin

suli uᵅiutin isruᵅᵅitchumifaitchut.”

Psalm 102:25-27

¹³ Aasrii nalliatnun israqulᵅich uᵅautriᵅᵅaksimaitchuᵅ itna,

“Aqvittin taliᵅpiᵅniᵅa tunᵅaani aᵅalatchiᵅasiutilutinaasrii uvamnᵅ

akiᵅiᵅᵅiaᵅniᵅhatnunaglaan iluᵅaitᵅnik uumigirivich.”

Psalm 110:1

¹⁴ Israqulᵅich savaktaulᵅiñaqtut irrusruplutinᵅ. Tiliraurut ikayuᵅuplugich tamatkua annautrauniaᵅtuᵅanik.

2

Kamanaqtuaq Anniqsugiaq

1 Qiñigikput Igñiguruam kamanatluha isragulinñiñ. Taatnağuta piliqiaqtuksraurugut qaunatqiağiglugich tusraakkavut. Tupigiguptigik tamatkua taggivaaktağumiñaitchugut ilumutuuruamiñ.

2 Uqahipayaaq isragulgich uqautigikkañat payañaitchuañuruq. Aasriiñ kiñapayaaq navguiruaq maligutaksramik tupiksriñgitlunilu nalliusriaqağisiruq anasriññuqsautmik.

3 Taatniitpan qanuğuta annañniaqpsa anasiññuqsagviksraptikniñ suksrağingitchuptigu anniqsugiaq? Atangum Jesus uqautigiqqaagaa taamna anniqsugiaq. Aasriiñ tamatkua tusraaqqaaqtuat uqahigmik qaaniqsitkaat nalupqinaiqługu uvaptiknun ilumutuuniplugu.

4 Agaayyutimtuuq ilisimapkağniğai atlaakağiisigun quvinaqhutinj savaatigun, suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuligmigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

5 Aasriiñ Agaayyutim piksraqtaagiiñgitchai isragulgich añalatiksraulugich nunami tikitchağumaruami. Taamna uqautigigikput.

6 Aglaan Agaayyutim uqahani aglausimaruq, itna, "Agaayyun, suvaata isrummatigitlaniqpiuñ iñulhiñaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagitlaniqpiuñ iñuum igñiña?

7 Sivikitchuami kamanaitłuktitauraallakkaluaqługu isragulinñiñ, niaquusriğniğiiñ kamanautmik kamakktumiglu,

8 suli inillakkiñ añalatağitlasriplugu supayaaq."

Psalms 8:4-6

Taamna uqalıq uqautigigaluaqtitlugu Agaayyutmun inillañniplugu iñuk añalatchirauplugu supayaamik, pakma qiiñingitchikputsuli iñuum añalatchitłapiaqtilaaja supayaamik.

9 Aglaali qiiñigikput Jesus "sivikitchuami kamanaitłullakługu isragulinñiñ." Agaayyutim iluaqutmigun tuqupkağniğaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqługu niaquusriğniğaa kamanautmik kamakktumiglu.

10 Agaayyutim añalannigai supayaat, suli supayaat sagviğniğaaat kama-nautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiuñ igñi naglik-saalikun tikiutitquplugich iñugiaktuat igñigich qilañmun. Taamna igñiq aullağniiriguğniğaa anniqsugiañatnun.

11 Taamna ipqiqsitchiruaq iñuñnik Agaayyutmun suli tamatkua ipqiqsitauruat iluqatin aapaqağniqsut atautchiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kanjuğingitchaa taiyułiksrañat ukpiqsriuraut aniqatiumiñik.

12 Nipliqhuni Agaayyutmun, itna, "İitchuğipkautigigisigikpiñ aniqatiumnun;

nanğagisigikpiñ akungatni ukpiqtuarjuruat."

Psalms 22:22

13 İtnaqhunisuli,

"Tunñavigigisigiga Ataniq."

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,

"Uvaniittuña ililgaani Agaayyutim qaisañiñi uvamnun."

Isaiah 8:18

14 Taapkuva ililgaat timiqagtut auqaqhutinlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq timiqaqhuni ilinjisitun. Tuqukami sannigutami timimigun piyaqqtulasriñiğaa tuqupkaitłaruq iñuñnik, taamna tuungaq.

15 Jesus-ñum annautisrağniğai tamatkua iñuich tigutañuruat iñuunigtutulaagmikni iqsilhatigun tuqułigmik.

16 Atakkii Jesus-ŋum isrumaaluutigingitchai israġulgich, aglaan ikayuġugai iñuich kiñuviaġikkaŋi Abraham-ŋum.

17 Taatnamik Jesus iliruksauruq aniqatiunisun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunŋuksripluni tuniqsimaruanauplunilu agaayuliqsiggpaguqtuq ilinjitñun. Jesus-ŋum tuquhiġmigun piigñigai iñuich killuqsautinich qinuiqsitlugu Agaayyun.

18 Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuqaqsiukami. Taatnamik ikayulgu-niġai tamatkua ukpiqsriruat uuktuqaqsiupmata ilaaton.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

1 Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qilaŋmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksraġigiksi Jesus tilirauruq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsippauruq ukpigikkaqput payaŋaitlugu.

2 Jesus tuniqsimatruruq Agaayyutmun piksraqtaagiriminiñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimatruruq Agaayyutim iluqaani tupqani savatrikami Agaayyutim iñuiniñ.

3 Taamna iñuk nappairuq tupiġmik kamakkusriaqatluktuq tupiġmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautriñlautaġaluaqtuq Agaayyutim iñuiniñ Jesus savautriñlautaatluktuq.

4 Tupipayaaq nappairuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkaġigaa.

5 Moses-guuq tuniqsimaruq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktauhhiñaghuni. Moses nipliqsimaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami, [amiami Christ-mik].

6 Aglaan Christ tuniqsimaruq iġniġupluni anjalatchiruaq iluqaanik tupiġmik. Iluqata ukpiqsriruani Agaayyutmik, uvagut tupiġigaaŋigut Agaayyutim ukpiqsrisiqagupta niġiugaqaguptalu isruanunaglaan.

Minguiqsiaġviquqtut Agaayyutim Iñui

7 Tarraasriñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq, "Uvluvak tusraayupsiun Agaayyutim nipaa,

8 siqquqsilaagñiaqasigik isrummatigikkasri, taipchunatitun akililiqsuiruatun Agaayyutmik uvlumi taivrumani suviksrañlaami.

9 Aapaapsi uuktuapiaġataġaatŋa arguaġipluŋa qiniġaluaqługich savaatka.

10 Taatnaqłuŋa malġukipiani ukiuni uumitchautriruŋa taipchuniŋa iñuqatigiñik, aasriñ uqaqłuŋa, 'Pigisupayaakkaŋat killuuruq. Kaŋiqsimaitchaat ilitqusriġa.'

11 Tarra akiqsruqtuŋa uvanun uumitchaamni, itna, 'Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiaġvigitqukkamnun.' *Psalm 95:7-11*

12 Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqaġikkaŋa. Taatnamik qaunatqiaġutisitchi avatmun. Avallaŋgitchumuusriñi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsaun ukpiqqutailiġlu uummatipsitiñ.

13 Aglaan pitchuksaaġutisritchi avatmun taiyuġnaŋaansuli "Uvluvaŋmik" suli tusraatlaŋnapsi Agaayyutim nipaaniñ tupiksritlaŋnapsilu. Tupiksriñgitchupsi nalliqli siqquqsiviaqtuq ilaatni killuqsaumun sagluqipkaġuni.

14 Takku iluqata pigigaaŋtigut Christ-ŋum ukpiqsimauragŋiaŋgupta ukpiqsriŋŋaptiktun aullagŋiŋhaniŋaglaan tuniqsimalufalu payaŋaiguta isruanunaglaan.

15 Itnaqsimaruq,

“Uvluvak tusraayupsiuŋ Agaayyutim nipaa siqquqsilaagŋiaqasigik isrummatigikkasi taipchunatitun akilŋilqisuiruaton uvlumi taivrumani suviksrailaami.”
Psalm 95:7-8

16 Kisut tusraaniqpatruŋ Agaayyutim nipaa akilŋilqisuipmata ilaanik? Aa, iluqatiŋ taipchuanurut iŋuich Moses-ŋum annisikkaŋi Egypt-miŋ.

17 Kisutmi Agaayyutim uumitchautiniqpagich malŋukipiani ukiuni? Aa, iluqatiŋ taipchuanuniqsut killuqsaqtaqtuat tuquplutiŋaasriiŋ suviksrailaami.

18 Agaayyun akiqsrugŋisusug iŋmiŋun, “Isiqtitchumiŋaitchitka nunamun akisruutigikkamnun ilinjitŋun miŋguiqsiagvigittukkamnun.” Kisut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa, iluqatiŋ taipchuanurut tupiksriŋgitchuat Agaayyutmik.

19 Tarra ilitchugigikput ukpiqsriŋgisilaanŋat, taatnaqhutiŋaasriiŋ tikitchumiŋaiŋiŋiqsut kinilirviksragmiknun, taavrumuŋa nunamun Agaayyutim akisruutigikkanaŋun ilinjitŋun.

4

1 Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa miŋguiqsiagviksrakun itchugaaqtuq. Anayasuktuaqta nalliqsi tikiŋgitpiaqtuq taavrumuŋa miŋguiqsiagviiŋmun.

2 Takku iŋuktitun suviksrailaami inilŋaallapiaq uvaguttuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaagiksuakun. Aglaan tusraakkaŋata anniqsungŋiŋiŋai, takku Agaayyun ukpigiŋgitluŋu.

3 Uvagut ukpiqsriuruani miŋguiqsiagqataurugut Agaayyutmi nipliutaaton,

“Akiqsruqtuŋa uvamnun uumitchaŋamni,
‘Isiqtitchumiŋaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitŋun miŋguiqsiagvigittukkamnun.’”
Psalm 95:11

Itnaŋnisusug taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich iŋigataŋhaniŋaglaan nunam.

4 Aglausimaruq samma taavrumuuna tallimat malguŋuutaatigun uvlut itna, “Agaayyun miŋguiqsiagtuq savaagmiŋiŋ tallimat malguŋuutaatni uvlut.”

5 Tusraakkaptitun sivuani itnalgitchuq, “Isiqtitchumiŋaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitŋun miŋguiqsiagvigittukkamnun.”

6 Tarraasriiŋ taipchua tusraaqqaqtuat tusraayugaagiksuamik isinŋitchtut Agaayyutim miŋguiqsiagvianun ukpiqsriŋgitŋimiktigun. Taatnamik isitlasrugaaqtugut miŋguiqsiagqatauliksraptiknun Agaayyutmi.

7 Agaayyun inillaitqiksug atlamik uvlumik taipŋluŋu “Uvluvamik.” Iŋugiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigipluŋu David, uqaliqtigun tusraakkaptigun itna,

“Uvluvak tusraagupsiuŋ Agaayyutim nipaa siqquqsilaagŋiaqasigik isrummatigikkasi.”
Psalm 95:7-8

8 Tarra Joshua-mtuuq iŋui Agaayyutim miŋguiqsiagtiŋniqpagich, Agaayyutim uqagitqikkayaitchaa atla uvlug David-kun.

9 Taatnamik iŋui Agaayyutim isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun miŋguiqsiagviiŋmun.

10 Atakkii kiŋapayaaq isiqtuag Agaayyutim miŋguiqsiagvianun, nutqaqmiug savaagmiŋiŋ Agaayyun nutqaqmatun savaagmiŋiŋtuuq.

11 Ki, sakuukta isiguguta minguiqsiagvianun Agaayyutim. Tupik-sriñgitchuksraungitchugut atrilugich sivulliaavut suviksraillaami isingitchuat taavrumuḡa minguiqsiagvijnun ukpiqqutailigimiktigun.

12 Uvvatakku uqaha Agaayyutim uumaruq sanjillapiaqhuni. Qamunaaḡatlaruq iḡuum iḡuusrianunlu irrusrianunlu suli isivḡiuḡugu isrunmataalu kimmutaalu, atriplugu ipillapiaqtuaq avatmulik avguiraqtuq saunḡiñik sagviḡugu patqa.

13 Suli Agaayyutim sivuḡaani qanusripayauraq uumaruaq iriqsimanḡitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qñiqnaqhuni irraknun ilaan isivḡiuḡiyumaaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamañaqtuaq Agaayuliqsiqpak

14 Taatnamik, ki ukpigilakput payanaiguta Jesus, Agaayyutim Iḡñiḡa, kamañaqtuaq agaayuliqsiqpagikkaqput. Ilaa apqusaananiḡniqsuq qilaktigun sivuḡaanun Agaayyutim.

15 Takku agaayuliqsiqpakput isumaaluqatautlaruq ilisimapluni qanutun sayaisilaaptiknik. Ilaa anḡiqusaqsiupmiuq uvaptiktitun supayaatigun, aglaan killuqsanḡitluni.

16 Taatnamik sivuḡanḡutisa iḡuaqqutriquaqtuamun Agaayyutmun nalupqis-runḡiguta, ilisimalugu Agaayyun ilunḡuktaqtaqtaq iḡuaqqutriginiakkaqput ikayugnaqsiraḡigupta.

5

1 Iḡisimalapsisun Agaayyutim aglausimaruamiñ uqalhaniñ, qaukkipayaanat agaayuliqsiḡ piksraqtaanuragñiqsuq akunḡatniñ iḡuiich savautitquplugu Agaayyun pisigiplugich iḡuiich. Ilaa qaitchiruksauruq aatchuutiniḡ tunillautiniglu killuqsautinḡitḡun Israel-aagmiut. 2 Ilaa iḡuḡhiñaupluni inḡmiñik ilisimaruq sayaisilaagmiñik. Taatnaqhuni agganairrutitlagai tamatkua killuqsauqtuaq pisagaluqaḡinḡ.

3 Iḡumun aatchuqtuksraupmiraqtuq tunillautinik killuqsautmiñun pitri-galuallagmi killuqsautinḡitḡun Israel-aagmiunḡuqatmi.

4 Agaayuliqsiqpauḡiq kamakkutiqaḡtuq. Aasriiñ kiñaanmiñ iḡuk agaayuliqsiqpautlaitchuq inḡmigun; piksraqtaanuruksauruq Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaanupmatun.

5 Taatnatuntuuq Christ kamañniaqsanḡitmiuq inḡmiñik agaayuliqsiqpannun qaukḡiqsuḡuni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagigaa nipliutiḡlugu, “Ilvich Iḡñiḡigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ iḡñiḡiplutin takkuatni iḡupayaat.” *Psalm 2:7*

6 Uqagipmigaaptuuq atlamiiḡma,

“Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iliplugu,

aasriiñ agaayuliqsiḡisurutin isruitchuamun.” *Psalm 110:4*

7 Jesus nunamiḡnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuquḡiḡmiñ. Kiggusriaqagñiqsuq taluqsripluniki Agaayyutmik.

8 Iḡñiḡugaluanḡagmi nagliksaaqtuq atriplugich iḡuiich nagliksaaqmatun. Taatna nagliksaaqami ilinḡniqsuq tupiksriḡimik.

9 Pakma tuquanikami Jesus naamasiruq, aasriiñ anniqsuitlasiruq iḡunḡnik taimuḡa tupiksriḡupayaanik ilaanik.

10 Agaayyutim taiyutchiḡugu agaayuliqsiqpanmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kiliktuutit Qapiqunḡilluta

11 Uqautiksraukkağaluaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kanjicsipkautigihksraña taamna ilipsitñun, takku tusraasrunğitchusri alapisaaqpaitlusri.

12 Pakma ilisautriğugumiñaqsigaluaqtusri aglaan ilisautriqaqtuksraurusrisuli ilisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruatigun Agaayyutim uqałhiñi. Aniqammiuratun miluktuqtuksrausrugaağniqsusri niqipiatut-laitlusri.

13 Kisupayaaq miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchuğingitchaasuli atlakaagıksilaanajak nalaunñaruamlu killuuruamlu.

14 Aglaan niqipiaq pigigaat iñuguaniksamaruat. Taatnatun iñuum ilisağullapiaqtuam uqałhanik Agaayyutim kanjicsitłasisaiñağagigai sakiqnaqtuat suli puttuqsritłasrirağigaa sum nalaunñatilaanaja killuqsautautilaanajalu.

6

1 Taatnağuta uqautigingiğlavut sivulliich qağanaqtuat ilisauttutauruat Christ-kun. Iñugugnaqsigaatigut. Iisautriñğiqsa sivulliuplutiñ ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaanjiñiñ tuqułhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsriñikun,

2 suli ilisautriłuni paptaağiqitigun suli inillailuni argañnik iñuñnun, suli ilisautriłuni anjitiqłhatigun tuqunñaranik atanniñikunlu isuitchuakun. Taap-kua ilisauttutigigai aniqammiurat.

3 Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñnun, ami Agaayyutim pisuhigikpauñ.

4 Iñuk ukpiqsriuağuaniktuaq kanjicsipkakkauñanikami Agaayyutim qaumanajun, uuktuanjanikamiļu aatchuutauruamik qılanmiñ, piqasriutianikamiļu Ipqitchuami Irrutchimi,

5 uuktuanjanikamiñlu nakuułha uqałhan Agaayyutim suli sanñiqalha Agaayyutim anjalatchisaan,

6 tarra—taatnasiq ukpiqsriuağuaniktuaq taggivağumi maliguağalualigmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuu-titqilgitmatun pigaa Iğniña Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuqułha.

7 Iñuk ukpiqsrimaqtuaq Christ-mik ikayusiiaqtuq nunatun qaunakkusiaqtuatun silalukman, aasriiñ nauriaqtuq niqiksranik tamatkununja nunaliqiraunun.

8 Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraunğiqsitauruq nunatun naurirağaqtuaton kakitłagnaqtuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsunğitchuq.

9 Piqpagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisunğitchugut itilaapsitñik nunagiksuatun aasriiñ annautrauniaqtusri.

10 Agaayyun nalaunñaruqtakku. Puuyugumiñaitchaa qanuq ikayuıllapiałiqsi Agaayyutim iñuiñik piqutigiplugu piqpaksriñiqsi ilaanik.

11 Suli kaviuğigikput atausriullaalusri ikayuıñiapiaqplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnağupsi iñuuniqtutilaapsitñi nalupqinañiğiksi niğiugaqalqisi.

12 Savautrituiñaqugipsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliguitisritchi atlanun ukpiqsriuanun akuqtuiruanun ukpiqsriñikun anuqsruñikunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

13 Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiñ Abraham atuğniğaa atini takku atqitchuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ.

¹⁴ Itnaǵniqsuq,

“Nalupqinaitchuamik quviasaapiagñaigikpiñ aatchuǵutin iñuǵiallapiaquanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriiñ utaqqilǵataqami anuqsrukun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkanik.

¹⁶ Iñuittuuq akiqsruǵuupmiut atuǵlǵu iñuum atqa kamanatluktuaq inmikniñ. Anǵigutauruam nalupqinaigagigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaaǵutiksraq piiǵlǵu.

¹⁷ Uvvali Agaayyutim nalupqinaigukka tamatkunuja akiqsrukkaǵmiñun atlanǵuǵumiñaisilaaja sivunniutini aasriiñ nalupqinaiglǵu atuǵlǵu atchi.

¹⁸ Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunǵavigigikput Agaayyun atuqamiñ akiqsruutini nalupqinaiyautiniñ, atakkii uqalǵa atlanǵutlaitlumi. Ilaan akiqsruutaanlu nalupqinaiyautaanlu pitchuksaallapiagaaatigut tigungmitqiaǵiquplugu niǵiugaq qaisauruq uvaptiknun qamannirviuplugu.

¹⁹⁻²⁰ Niǵiugaǵikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittuq aullatlaitluniñu sañǵipluniñ. Taamna niǵiugaq kisaqsamaruq qilañmi sivuǵaanillapiaq Agaayyutim lilala talukuyaam tunuani inim ipqiiñiqsrauruam iluani. Kisaliqiri isiqtuq taruñ piquitigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus agaayuliqsiqpaguqtuq atripluǵu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

¹ Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniñ kamanagñaqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunnigaa Abraham utiqtuq akiliqqaalǵich umialgich. Agaayyutinigaa ikayuusriaqaplugu.

² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuǵniǵaa qulinǵuǵutaanik utqutipayaakkagmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliplugu itnautauruq Umialga Nalaunnaruahum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiiñiñam.

³ Iñuich naluniǵaich añayuqaak sivullianjillu unniiñ sumi annisilaaja tuqqutilañalu. Atriginigaa Iǵniña Agaayyutim agaayuliqsiusugaaqhuni qañapak taimuñ.

⁴ Isummatigisriñ qanutun kamañqtilaaja taavruma añutim, unniikii Abraham-ñum sivulliaǵikkapta kamanautiqaquam aatchuǵniǵaa qulinǵuǵutaanik utqutikkagmi.

⁵ Aasriiñ Abraham kiñuviaqagñisusq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tuvraqlǵu maligutaksraq Moses-ñum aglaaja Israel-aagmiupayaat qulinǵuǵutikuruksrauniqsut taapkunuja Levi-tkuayaanun agaayuliqsiǵuqtunun. Taatnaqtuksrauniqsut iluqatin Israel-aagmiupayaat qitunǵagigaluaqtitulatin Abraham-mun.

⁶ Aglaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanunǵiñǵagmi akuqtuiñiqsuq qulinǵuǵutmik Abraham-miñ. Injirsruqtuq Agaayyutmun ikayuqplugu Abraham akiqsruusriaqtuq.

⁷ Iñuk qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamanatluktuq iñunmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq.

⁸ Aasriiñ Levi-tkuayaat akuqtuiruqtut qulinǵuǵutmik aasriiñ ilisimarugut tuqqutilañatnik, aglaali Melchizedek akuqtuiruq qulinǵuǵutmik, aasriiñ uqagimaitchuq tuquniñu.

⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kinuviaqtuummağmi kiñuagun akuqtu-
isuugaluaqhuni qulinñuğutunik, ilaan qulinñuğutikuniğaa Melchizedek-mun
atakkii sivullianjan Abraham-ñum taimmani taputiplugu.

¹⁰ Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliağmi
Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaqmaun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsut maligutaksramik
Moses-kun atuqtaksraqtuummaitñik anjalatchiñhatigun agaayuliqsit
savautriñhatnik Agaayutmik. Uvva savaanjat tamatkua agaayuliqsit
anniqsuñhiñauullapiagnaqqan naamasilugu, suvaata inuqsrağniqpa
atlakauruamik agaayuliqsimik aggiqsuksramik atrilugu Melchizedek
kinuviağingisañaa Aaron-ñum?

¹² Tarra Aaron-ñum kinuviañi agaayuliqsauruksraungiqsut, atakkii nutaaq
agaayuliqsi aggiqsuq, Melchizedek-tun ittuaq. Taatnamik maligutaksraq
anjalatchiruaq savautriñhanik nutaam agaayuliqsippaum simmiqsuksrauniq-
suq.

¹³ Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsipauruq uqautigikkaqput.
Christ-tuuq Levi-tkuayaanunğitchuq, nalliatunniñ sivulliaqatai
savautrimaitchut agaayuliqsauplutin tunillaqtuğvinimi.

¹⁴ Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanijaħa Judah-miñ. Moses-
ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat savautritquplugich
agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuaq

¹⁵ Uvvasuli nalupqinaipsaagnaqsuq atla agaayuliqsi atriplugu Melchizedek
sagviqman.

¹⁶ Christ agaayuliqsigunğitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ñum
aglakkanjatigun Levi-tkuayaanuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsiguqtuq
sanñiagun iñuudhum simmigumiñaitchuam.

¹⁷ Agaayutim uqalhan nipliutiginigaa Christ-kun,
“Agaayuliqsaurutin qanapak taimuñaa
atriplugu Melchizedek.”

Psalms 110:4

¹⁸ Aasiili sivulliq tilliñ atugumiñaiqsuq takku sayaitluniñu sumun ikayuutauyu-
miñaitluniñu.

¹⁹ Maligutaksram nalaunñasripkağumiñaitkai iñuich Agaayutmi. Aglaali naku-
utluktuumik niğuganiktugut nalaunñasripkaqhuta Agaayutmi. Tamanna
pisigiplugu qallilaagnaqtugut Agaayutmun.

²⁰⁻²¹ Agaayutim nalupqinaigñigaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali
Levi-tkuayaat agaayuliqsiguqtuq nalupqinaiyautailaakun. Aasriili Jesus
agaayuliqsiguqtuq Agaayutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni,
“Atanguruam akiqsruutigigaa

isrummitqikkumiñaitluni, itna,

Agaayuliqsaurutin taimuñaa.”

Psalms 110:4

²² Taapkunuuna uqaliqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa nakuutluktuum sivun-
niugutim.

²³ Sulipsuuq, iluqatin sivulliich agaayuliqsit nayuutituiñatlainñiqsut
savaağmikni atakkii tuqułhum piiqsittagigai.

²⁴ Aglaan Jesus agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuaq taimuñaa.

²⁵ Taatnaqhuni annautitlapiagağigai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlau-
tiruat Agaayutmun inmigun, ataramik iñuuruq iniqsruutripluni ilinjitñik.

²⁶ Tarra taatnasriq agaayuliqsipak inuğigikput ipqitchuag
taqsraqtaitchuağlu pigiirrutaitchuaglu piisimaaqtuağlu killuliqiriniñ,
aasriiñ kamañaqspkakkaupluni qilañmi.

²⁷ Inuġingitchaa tunillaqtuliksrani uvluġaġipman taipkunatitun qaukliġisitun agaayuliqsiġ qaitchisuuruatitun tunillaqtuutmik, sivulliuplugu inmiġ killuqsautimiknun suliasriiġ Israel-aagatmiġ killuqsautinjitiġnun. Aglaan Jesus tuqukami sannigutami tunillautigirug inmiġnik atausriġmiaġlugu.

²⁸ Moses-ġum maliġutaksraġagun sayaitchuat iġnuich agaayuliqsiġ qaukliġuġuurut. Aglaan taamna maliġutaksraq inuġnaiqsuġ Agaayyutim iġni agaayuliqsiġpaguqtitmauġ nalupqinaiyautmiġgun. Aasiġiġ agaayuliqsiġpaugisiruġ taimuġa naamapluni supayaakun.

8

Agaayuliqsiġpaġa Sivunniugutim Nutauruamlu Nakuutlukuamlu

¹ Tarra una uqautigikkaqput, naalaġnillaksiuġ, piqaqtugut taatnatchimik agaayuliqsiġpaġmik aquvittuamik taliqpijanun aquppiutaqpaġan kamaġnaq-tuam Agaayyutim qilaġmi.

² Savautriruġ agaayuliqsiġpaupluni inimi ipqiġniġisrauruami agaayyuvip-iamiiġtuami [qilaġmi], iġnuum nappanġisaġani aglaan Atanġum inmiġnik nap-pakkaġani.

³ Qaukliġpayaġat agaayuliqsiġ qaitchisuuruksraurur aatchuutiniġ tunillautiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsiġpakputtuuġ aatchuutiqaqtuksrauruġ Agaayyutmun.

⁴ Uvvaami Jesus nunami itchugaaġumisuli agaayuliqsaunayaitchuġ, takku atlanik agaayuliqsiġqatug qaitchisuuruaniġ aatchuutiniġ tunillautiniglu tu-vraġlugu maliġutaksraq.

⁵ Agaayuliqsiġpayaat savaaqaġaqtut agaayyuvikpaġmi nunami atrinġulhiġaqtuami taġġaġhiġauruamiġlu tuvraġlugu agaayyuvikpapiġaġ qilaġmiġtuami. Moses nappaqsaaqsilġataqmauġ tupiġ agaayyuvikpakramun Agaayyutim uqautiniġaa, "Qaunatqiaġigutin nappaġumagiġni tupiġ tuvraġlugu iliktiġutaġ ilisauttusriaġikkan iġġimi."

⁶ Aglaan pakma Christ-ġum akuqtuġaa kamanatlukuġaġ savautriġiq at-laniġ agaayuliqsiġniġ savautriruaniġ nunami. Taatnamik Jesus-ġum akun-niġutauruam atausinġuqtitkai Agaayyunlu iġnuillu nakuutlukuġakun sivun-niġutikun. Taamna nakuutlukuġaġ sivunniugun tunġavigiġaa Agaayyutim tuniġsimalġhanun, tupiksriġlhanuunġilaġq iġnuich.

⁷ Uvvaami sivulliġ sivunniugun patchisaiġniġqpan, atlanik inuġnaġayaġitchuġ.

⁸ Agaayyutim quyaġiġiġniġiġai iġnuġikkani aasriġiġ itnaqhuni, "Taimanigu sivunniugutiqaġisiruġa nutaamik iġnuiġiġun Israel-ġum Judah-mlu.

⁹ Itchumiġnaġitchuġ atrinġatun sivunniugutim qaisaptun aapaanġitiġun uvlumi taivrurmani tasrirriutikapkiġch aullautityaġlugiġch Egypt-miġ.

Tupigiġmatruġ sivunniugutiġa taatnaġlugiġch suksraaġitka, nipliġsuġ Ataniġ.

¹⁰ Una sivunniugun inillanġniaġiġa Israel-aagmiupayaanun taivrurmani uvlumi, nipliġsuġ Ataniġ,

Iġigisiġiġa maliġutaksraġa iġnuġma isrummatinjitiġun aglaglugulu uummatinjitiġun, atrilugu iġnuġ aglakmatun kaliikkamun.

Ilinġisa kamagiġisigaatġa kisima agaayyutaluġa aasriġiġ ilinġiġch iġnuginiaġitka.

¹¹ Taivrurmanigu kiġnaunniġiġ ilisautriyumiġnaġiaġitquġ

nunaqatmiñik aniqatmiñiglu itnaguni, 'Iitichugiun Atanguruuq.'
 Atakkii kisupayaam ilisimapiagisigaanja
 kamanaiññiqsramiñaglaan kamanagñiqsramun.

¹² Takku ilunjugigisigitka tupigingitchaluaqtitlunja.

Suli itqagitqikkumiñaiñiglitka killuqsautinjich." *Jeremiah 31:31-34*

¹³ Agaayyutim uqautigikamiun nutaaq sivunniugun tarra uqautiginigaa
 sivunniugutigruuq utuqqaliruanuplugu. Supayaaq atuñnagumiñaiqman
 utuqqalipluni piigaqtuq.

9

Nunamitñaqtauruaglu Qilarnitñaqtauruaglu Agaayumaagvik

¹ Aasriili sivulliq sivunniugun atuqtaksraqtuq agaayuliqsitlu iñuillu
 savautriñiksranjatigun Agaayyutmik suli Agaayyutim irviagun nunamiit-
 tuakun.

² Taamna Agaayyutim irvia malgunnik inigaqtuq. Sivulligmi inimi
 kialuuraqagvigaqahuni niggiivigaqahuni lu ipqitчуuanik qaqqialigaanik, taiyuu-
 tiqaghuniasrii ipqitчуuamik inimik. ³⁻⁴ Tuglian talukuyaam tunuani inau-
 raq taiyuutiqaqñiqsuq inimik ipqinñiqsrauruumik piqaqtuq ikipkaiviñiamik
 tipragiksautinun piliaq kaviqsaamik maninmik suli ipqitчуuamik suluutmik
 iluqani qaaligaaq kaviqsaamik maninmik. Iluani ipqitчуuam suluutmik ilulik
 piliaq kaviqsaamik maninmik imalik Manna-mik suli ayauppianjanik Aaron-
 jum akutuqpalitlaruumik suli uyaqqak aglaqaqtuak maligitaksramik.

⁵ Qaanani suluutmik matuan isragullak tuglauqsimauraagñigaaq
 Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqigutrisimaagvia
 killuqsautinik. Aglaan tamatkua sut uqautigitlaitchivut pakma.

⁶ Uqautitqiglagu, Agaayyutim irvia malgunnik inigaqtuq. Uvluqagipman
 agaayuliqsit isigagniqsut silalligmun inimun savautityaqługu Agaayyun atu-
 umaraqahhatigun.

⁷ Aglaan kisimi qaukñiat agaayuliqsit isilhiñauraqñiqsuq ilulligmun in-
 imun aasriiñi atausriñmiaqługu ukiugagipman saagaqhuni auñmik qaisak-
 sragmiñik killuqsautmiñun suli killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsaa-
 tuat naluligimiktigun.

⁸ Taavrumuuna Ipqitчуuam Irrutchim kanjiqsipkaqaatigut apqun inimun
 ipqinñiqsrauruumun anmanqisilaanjanik uvaptiknun napaniqtutilaanani
 silallium inim.

⁹ Taamna silalliq ini atrikusrautauruq iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuu-
 tit ikipkaqługich tunillautit nalaunñasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum
 aatchuutaiñ patchisailaaqtikumiñaitchaat qauqrimmaagutillautaanani.

¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat anjalatchiñiñiaqtut niqiniglu imimiglu suli
 igguutiksraqtuqvikaanik. Iñuich tupiksriuruksrauniqsut tamatkuninja
 qaalhiñakun atuqtaksranik inillanñiañhanunaglaan nutaanjuruam
 nakuutluktuum sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ aggianiktuq. Ilaan agaayuliqsipqagaa sivunniugutim
 nutaanjuruam nakuutluktuum. Christ savautriraqtuq kamanatluktuumilu
 nakuutluktuumilu agaayyuvikpanmi nunakñaqtaungitchuami suli
 nappangisanatni iñuich.

¹² Christ isigtuq ipqinñiqsrauruumun inimun saagasunjaqani auñatnik
 nigrutit, aglaan isiqami tunillaqtuutiginigaa auni piqutigitpluta
 atausriñmiaqługu. Taatnaqami anniqsuutigaatigut taimunja.

¹³ Atakkii taimani iñuk qaayuḡnaqsiruaq killuliqiḡmigon. Ilaa ipqiqsitiq-
gaqtuq agaayuliqsim siqillaupmagu atuqlugu aunaḡat niḡrutit sulii kulavauram
ikipkaqtam aḡraja.

¹⁴ Tarra, nalupqinaittullapiaqtuq aunaḡanun Christ-ḡum salummaqtalaaja
qaugrimmaagiutillautaptiknik savaaḡniñiñ kanjigruaqtam, atakkii tunillaupmagu
iḡmiñik killuutaitluni Agaayutumun isruitchuakun Irrutichikun. Taat-
naqhuta savautriñhiñaaguqtugut Agaayutumik iñuuruamik.

¹⁵ Tuqukami Christ akunniḡutiḡniqsuq Agaayutumilu iñuḡmiḡu
sulii sanjiaqtitlugu nutaaq sivunniḡun. Taavrumuuna Christ-ḡum
tasutlasigai iñuich tuquruksrauruaḡat piqutigiplugu tupiksriñiḡhat
maligutaksramik sivulligmi sivunniḡutiḡruami. Tasuḡniḡai iñuich Agaayutum
piksraḡtaagikkani akuqtuitquplugich isruitchuamik paitchaktaaksrautumik,
amiami iñuulligmik isruitchuamik Agaayutumik.

¹⁶ Sivunniḡun Agaayutum inillakana atriqaqtuq sivunniḡutumik iñuum
aglagikkanaḡi iñuḡḡaḡmi. Tuquanikpan iñuich iḡsimarautlaruksrauruaḡat
tuqulhanik taavruma iñuum aglaktuam sivunniḡutumik.

¹⁷ Takku iñuum sivunniḡutaani sanjiaqtaitchuq iñuḡḡaan taavrumiḡa
aglaktuq. Aglaan aglaktuam tuqulhan aquagun sivunniḡuta
sanjinigaqtuq tarra.

¹⁸ Taatnatuntuuq sivulliq sivunniḡun sanjiaqamiuq tuqulhatigulhiñaq
niḡrutit aunaḡatigunlu.

¹⁹ Moses-ḡum uqautilqaaqamigich iñuich tillisipayaat maligutaksram
tiguḡiḡai aunaḡat nuḡgaich ilaplugu imigmiḡ sulii kaviqsaaq ipnaim mitqualu
hyssop-ḡum akiḡuaniglu, aasrii siqillaklugich makpiḡaat iluqaisalu iñuich,
²⁰ nipliqhuni ilinjiñun, “Taavruma augum nalupqinaḡaa sivunniḡun
Agaayutum tillisigikkana ilipsitiñun.”

²¹ Taatnatunsulii Moses-ḡum siqillaḡniḡaa auk ipqitchuamun inimun
taputiḡlugich sut atuḡuuruat savautriñiḡmi Agaayutumik.

²² Tarra, Agaayutum maligutaksraḡaḡaḡhuni supayaaqayaq
salummakkausruuḡ aukun. Agaayun natqigutriuminaḡaitchuq
killuutinik auk maqipkaḡaluaqnaḡu.

Christ-ḡum Tunillaqtulhan Piigai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ḡum ipqiqsaksraḡiraḡniḡaa siqillaupmagu aunaḡmik
ipqitchuamun inimun tuvrautauruamun qilaḡmiittuamun. Aglaan nakuut-
luḡhuni tunillaun inuqnaqtuq inimun ipqitchuamun qilaḡmiittuamun.

²⁴ Atakkii Christ isingitchuq ipqitchuamun inimun savaaḡikkaḡatnun
iñuich, tuvrautaulhiñaqtuamun ilumutuuruamun ipqitchuamun inimun.
Aglaan Christ isianiktuq qilaḡmun sivuḡaallapiaḡanun Agaayutum
akunniḡutchiutaupluni pisigiḡluta.

²⁵ Qaukhiata agaayuliqsit Israel-aagmiḡuuruat isiguruuq ipqiiñiqsramun
inimun ukiutaugaḡipman saagaqhuni aunaḡnik niḡrutim. Aglaan Christ
aachtuutigiḡataqtuksraunḡitchuq iḡmiñik akulaiḡlugu.

²⁶ Taatna Christ aachtuutigitqigaqtuksraugumi nagliksaatqigaqtuksrau-
nayaqtuq iñiqtaulhaniḡaḡlaan nunam. Aglaan pakma Christ sagviḡniqsuq
atausriḡmiaḡlugu piigiaḡlugu killuqsauḡ tunillaupmagu iḡmiñik.

²⁷ Iñupayaq tuquruksrauruaḡ atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma atan-
nikkauluni.

²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausriḡmiaḡlugu piigiaḡlugich killuutinich
iñupayaat. Sagvitqikkisiruḡ tugliani, piigiasruḡaḡnaḡu killuqsauḡ aglaan an-
nautityaḡlugich utaqqiruaḡ ilaanik

10

1 Maligutaksraŋa sivunniugutiġruam tikkuahhiñaġniqsuq naamasiruamun tuniļlautaananun Christ-ŋum, tagġaġihhiñaqługich ilumutuuruam. Ukiuġaġipman piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit aatchuġuurut tuniļlautinik. Aglaan tamatkua tuniļlautit killuutaigisilaiñniqsut iñuñnik tuniļlaqtuqtuanik.

2 Tuniļlautit killuutaigitałakpata iñuich nutqautianikkayagaat tuniļlaqtuq iniļļaanimma. Atakkii iñuich ukpiqtuanjuruat salummaqtinniqpata atausriġmiaqługu itqaġitqikkayaitkaich killuutitiñ qauġrimmaaġiutillautagmikni.

3 Aglaan tamatkua tuniļlautaaurat itqaqtirrutauraqtut killuutiñitñun ukiuġaġipman.

4 Takku auñat niġrutit piġġiyumiñaitchuq killuutmik.

5 Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna,
“[Agaayyutmaan,] Piqaġukkumiñaitchutin tuniļlautinik aatchuutiniglu
aglaan timiqaqtillugu uvannik tuniļlautigitulugu.

6 Ikipkaqługich aatchuutit tuniļlautitlu killuutaigutiksrat
quyalisaunġitchut ilipni.

7 Aasriiñ nipliqsuñ, ‘Agaayyutmaan,
aggiqsuñ savaaġityaqługu pisulhiñ,
aglaksimalhatun makpiġaani uvapkun.’ ”

Psalm 40:6-8

8 Sivulliani itnaġniqsuq, “Piqaġukkumiñaitchutin tuniļlautinik aatchuutiniglu,
ikipkaqługich aatchuutit tuniļlautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunġitchut
ilipni,” inġianjugaluanñaisa maligutaksrakun.

9 Tugliani nipliqsuq, “Agaayyutmaan, aggiqsuñ savaaġityaqługu
pisulhiñ.” Taatnaqami Christ-ŋum suksraaġniġaa sivulliq sivunniugun
tuniļlautituummaisaa aasrii inillakługu nutaaq sivunniugun.

10 Tarraasriiñ Christ-ŋum tupiġiniġaa Agaayyutim pisulha. Tuniļlautigikamiuñ
timini pisigiplugich killuutit ipqiqsagaatigut nalaunñapkaqhuta Agaayyutmi
atausriġmiaqługu.

11 Aasriiļi agaayuliqsipayaaq savautrirraqtuq uvlugagipman qaitchipłuni
atlanñutlaiļaanik tuniļlautinik killuutaigiyumiñaitchuanik.

12 Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tuniļlautmik killuutinun,
aquvittuq taliqpianun Agaayyutim minguiqsiaġiaqhuni savaaġmiñiñ taimuñ,
13 taimakñaniñaglaan utaqqiłuni tarani uumigirini
akiililiksrañatnunaglaan.

14 Takku atautchikun tuniļlautikun killuutaigñiġai taimuñ tamatkua
ipqiqsitaurat.

15 Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalupqinaigñiġaa uvaptiknun, it-
naqhuni,

16 “Una sivunniugun inillañniaġiġa Israel-aagmiupayaanun
taimani uvlumi, nipliqsuq Ataniq.
Iļiġisigiga maligutaksraġa iñuñma isrummatinjitñun
aglaglugulu uummatinjitñun.”

Jeremiah 31:33

17 Nipliqsuqsuli, itna,
“Killuqsautinich nalaunñairrutinijłlu
itqaġitqikkumiñaitmitka.”

Jeremiah 31:34

18 Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqługich tuniļlautiksrat pisig-
ilugich killuutit inuqnaġumiñaiqsut.

Qaliļlaaqta Agaayyutmun

19 Aniqtiumaan! Pakma taluqsrautairrutiqaqtuqut isiłiksraptiknun
Agaayyutim sivuġaanun, atakkii Jesus-ŋum tuniļlautiġiniġaa auni.

20 Christ-ŋum aŋmautinigaatigut nutauruamik apqutmik sivuŋaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiqpaqtun qallilaqtuatun Agaayyutmun amuŋatchiananun talukuyaam, uvaguttuuq qallilaatlasipmigikput Agaayyun timaagun Jesus-ŋum aatchuutigikkaŋagun tuqupluni.

21 Suli kamaŋaqtuamik agaayuliqsiqpaqtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyun tupqani, amiami ukpiqsirruanun.

22 Taatnaŋuta qallilaqta Agaayyutmun ilumutuŋuŋlugu uumman nalupqisruutaillaapiaglugu ukpiqsriŋiqput, atakkii Christ-ŋum siqillaqamisigut auŋmiŋik salummagai qauŋrimmaagiutillautavut killuqsautiptikniŋ suli iŋŋuqhuta imiŋmik ipqitchuamik.

23 Tigummitqiaŋiglakput niŋiugaq uqautigikkaqput qanuŋliqaanŋiguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsinaruq.

24 Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaagutilutalu piqqakutiliksrapitknun savaallautaqahiksrapitknunlu.

25 Katiraŋaŋa atautchimun qapiqtanŋiguta, atrisunŋaŋagich ilaŋich iŋuich katiraŋaŋaiqsuat. Iŋitchuŋigiksi Atanŋum aggitqinŋiaha. Taatnaŋlugu pitchuksaaguti yumaugut avatmun qapiqtanŋiguta ukpiqsriŋiptikni.

26 Uvvaami kaŋiqsiqqaagupta ilumutuuliŋmik aasriiŋ killuqsautuiŋaŋupta ukpiqsriŋiŋiguta Christ-mik, piitchuq niŋiugamik uvapitknun. Atakkii atlamik tunillaumtik qaisaksramik killuutiptiknun piiŋniŋiaqtuq.

27 Aglaan taatnatun iŋuuniŋaŋupta niŋiugiraksraŋigikput iqsiŋaŋtuag atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqquiŋiaqtuatum uumiksirruanik Agaayyutmik.

28 Iŋuk suksraŋanŋitchumi Moses-ŋum maligutaksraŋanik, taamna iŋuk tuqu-ruksrauruq ilunŋuktaiŋaakun ilisimariŋathiŋaŋqan malŋuŋnik unniŋ piŋasrunik.

29 Aglaan iŋuk suksraŋanŋitchumi Iŋŋiŋanik Agaayyutim suksraŋanŋitlunilu auŋanik Christ-ŋum ipqiqsitigikkaŋmiŋik, Agaayyutim taamna iŋuk anasriŋuqsatluŋkisigaa. Taavruma pisaanŋatigaa Ippitcheuq Irrusruq iluqqutriruaq ilaanik.

30 Iŋisimagikput kisuutilaŋa nipliŋsuam itna ipqitchuani makpiŋaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitcheuapayaq akisaŋisigiga.” Uqaqmiŋiqsuq itna, “Atanŋuruam atanniŋisigai iŋugikkani.”

31 Iqsiŋallapiagataqtuq anasriŋuqsakkauruni Agaayyutmiŋ iŋuuruamiŋ.

32 Itqallaksigik taipchua uvlut kaŋiqsiqqaagapsi ilumutuuruamik ukpiqsirruanŋuqhusri. Iglutuŋigiksi sakiŋniuliŋ atqunallapiaq.

33 Ilaatni pisaanŋatigikkaurusri atniaqsiuplusriŋu iŋuich takkuatni, ilaatnisuli piqataulhiŋaŋuqhusriunniŋ tamatkunani taatna aŋalatauruuanun.

34 Uvvasuli nagliksaaqatiqaguusri isiqtauruamik ikayuŋlughich suli quvi-atchaugikhusri ivayaqtukkaŋaluaqapsi suurapsitniŋ, ilitchuŋiplugu ilipsi suuraqahiksraŋsi nakuutluktuanik nuŋuyumiŋaitchuanik qilaŋmi.

35 Taamna pisigilugu taluqsrairrutiaŋitchi Atanŋimun. Kamaŋaqtuamik akiliusriaqagŋiaqtusri nikaikupsi.

36 Aglaan anuqsrutiaqtuksraurusri tupiksriŋaŋusri pisulhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuaginiŋigiksi ilaan akiqsruutigikkaŋa.

37 Agaayyun nipliŋsuq ipqitchuani makpiŋaani, “Pivikisuurami aggiŋsaŋmaruaq aggiŋisiruq.

Piŋatchiaŋumiŋaitchuq.

38 Nalaunŋasripkakaŋa iŋuugisiruq ukpiqsriŋihagun.

Aglaan quyagiyumiŋaitchiga iŋuk

tunuttuag uvamniŋ ukpiqsriŋaiqhuni.”

Deuteronomy 32:35

³⁹ Uvagut, ilaliqsuutingitchugut tamatkunani tunutlutinj piyaqqukkauniaqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani ukpiqsrimaaqtuani annautikkauplutinj.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriihum

¹ Inuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingigagigaa nigiuagikkani. Nalupqigingigagigaa atuumaruksraq qiniignaqsigaluaqnagu.

² Sivullivut taimani inuuniagaagniqsut taavrumuuna ukpiqsriihikun. Taatnaqlugich uqaqillautakkaurut.

³ Ukpiqsriihikun kanjigsigikput Agaayyutim iniqsitalaaja nunamik siqiniigmiglu uvlugianiglu uqaligmigun. Taavrumuuna kanjigsigikputtuuq iniqsitalaaja sunik qiniignaqtuanik sanjiagun inuich ilitchuigingisanjatnik isrummatigikkagmikkun.

⁴ Ukpiqsriihikun Abel aatchuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutluktuumik tunillautmik Cain-miin. Agaayyutim akuqtugnigaa Abel-num tunillautaa uqaqiplugu nalaunnatilaaja. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli ukpiqsriihaniin.

⁵ Ukpiqsriihikun Enoch aullautikkauniqsuq marrumakja inuuniagimii tuquruksraungitluni. Taatnaqlugu inuich paqinginiigaat Agaayyutim aullautipmagu. Aullautikkaugaluaqtitnagu uqaqhum uqautigigaa ilumutun quyalitniktaununiplugu Agaayyutmik.

⁶ Aglaan inuk ukpiqsriihitcheumi quyalitnikkumiinaitchuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaaq piqatiqaquktuaq Agaayyutmik ukpiqsriiruksauruq itilaananik sulii akiliutiqaqtilaananik tamatkunaja piliiqillapiaqhutinj pakaaqaqtuanun injmiinik.

⁷ Ukpiqsriihikun Noah-m kiliktuusriagigaa Agaayyutmiin atuumaruksraq qiniignaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu Agaayyutim tillisaa umiaqpaliruuq annautiksranjatnik qitungami. Umiaqpiliigmigun sagviqsinnigaa ukpiqsriihit hat nunam inui, aasriin taavrumuuna patchisiqutinigai. Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriiha Agaayyutim akuqtugnigaa nalaunnasripkakauplugu.

⁸ Ukpiqsriihikun Abraham tupiksriihiqsuq Agaayyutim tuqluqmani. Aullaagniqsuq atlamun nunamun akuqtuiviksragmiinun paitchaktaaksrautmik, nalugaluaajaan napmun aullaqtilaani.

⁹ Ukpiqsriihikun iglaanjuruq nunami akiqsruutigikkanani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqpajni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiin.

¹⁰ Takku Abraham nigiuagaagniqsuq nunaaqqiqpanmik payanjaitchuanik nappavilijmik, Agaayyutim injmiinik nappakkanjanik maligutlugu sivunniugutni.

¹¹ Ukpiqsriihikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik sijaiyauliksragmiinun kiinuviaksramik. Igfiruq aaquagaluaanagmi, takku ukpiginigaa Agaayyun pitlaruanuplugu akiqsruqtuaq.

¹² Tarraasriin atausriq anjun Abraham tuqunaruatun injmiin iligaluaqtuaq kiinuvianinjnisuq inuigiakhutinj uvlugianjusun qiluum sulii qavianjatun tagium siinaan kisitchuagnaitchuatun.

¹³ Tamatkua inuich iluqaqminj ukpigiigaat Agaayyun, aasriin tuqurut akuqtuigaluaqatinj akiqsruutauruamik. Aglaan qiniiglugich immasraagrak sivunigmi quviatchaktitaurut. Piiilaagingitchaat avaknaqtautilaqaqinj iglaanutilaqaqinlu marrumani nunami.

14 Iñupayaat uqaqamin iglaanutilaaǵmiknik marrumani nunami nalupqi-naigaat pakaaqahiqtin kiñuniksrautmiknik.

15 Iñuich taipkua isrumagisruunigumitruñ taimña nuna unisaqtin utihñaaugaluaǵniqsut pisukkumñ.

16 Aglaan ilinjah kimmutigaaqtut nakuutluktumamik kiñuniksramik qilañmi. Agaayyutim itqanaiyautigaa nunaaqciq ilinjitñun, atakkii kanjuginǵitchaa Agaayyutiginiluni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

17 Ukpiqsrihikun Abraham tunillautilaahñaaguǵniqsuq Isaac-mik Agaayyutim uuktuaqmani aatchuutigigisipmanjaan iǵñitualuni, taamna akuqtuaǵikkana Agaayyutim akiqsruutaagun.

18 Piñhiñaǵniqsuq ukpiǵiplugu Agaayyutim akiqsruutaa iǵñigmigun itnaqhuni, "Isaac-kun kiñuviaqǵniaqtutin."

19 Ukpiǵiginigaa Agaayyutmun anjpaǵniahiksraña Isaac tuqunaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuaǵitqikkaa Isaac iligaluaqtuq tuqunaruatun liilaa.

20 Ukpiqsrihikun Isaac-ñum piñusriaqaqtitmigik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumpkaǵisiñha akiqsruutigikkani sivuniksrami.

21 Ukpiqsrihikun Jacob tuquaqsikami piñusriaqaqtitmigik atausriullaaplugik iǵñak Joseph-ñum. Aasriñ putluni agaayumaǵvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuvua ayauppiagmi.

22 Ukpiqsrihikun Joseph-ñum uqautiginigaa aullahiksrañat Israel-aǵmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaǵihiksrañatigun saunigmi.

23 Ukpiqsrihikun Moses-ñum anayuaakkiñ iriqsimaniǵaaq piñasruni tatqini aniqqaaqman. Qiñiqamitku piññaqnaña iyaalugruam iqsiñgitchuk umialgum tillisaiñik tuqutquplugich anugaurat aniqammiurat.

24 Ukpiqsrihikun Moses iñuguanikami taiguqunajǵniqsuq iñunñun iǵñinjanik Pharaoh-m panian.

25 Piksraqtaǵigaa anallaqtauliksrani iñuini Agaayyutim, atakkii quviag-ingiñigaa iñuuniǵiq qaǵanaqtuq akisuruaqtuummaan Pharaoh-m tupqani.

26 Isummatiginigaa nagliksaahiksraña Christ-ñum kamanatlukhugu piqahaniñ akisuruapayaaniñiñ Egypt-ñum, takku ukpipiaǵniqsuq Agaayyutmun akiliǵniǵnipluni sivuniksrami.

27 Ukpiqsrihikun Moses-ñum aullaǵvigiginigaa Egypt iqsigingitlugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qiniqtuutun Agaayyutmik qiniñnaitchumamik. Taamna qiniqquraaq siimasraǵutigiginigaa.

28 Ukpiqsrihikun Moses-ñum inillañigaa niǵiqpagvikaq taiyuutiqaqtuq Apqusraaqtitauhigmik. Ukpiǵigaa Agaayyun uqaqman iñuich tigusritquplugich ipnaiyaat aunañnik siqillautilksrañitñik tupqisa talunjitñun. Agaayyutim ilaksiatqunǵitchai piyaqquiraumun Israel-aǵmiut anayukhiich.

29 Ukpiqsrihikun Israel-aǵmiut ikaǵniǵaat taǵiuq atiqaqtuq Red Sea-mik paliumaruakun nunakuqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsaǵaluaǵniqsut, aglaan iluqatin ipiniqsut imikun.

30 Ukpiqsrihikun Israel-aǵmiut kaivraǵniǵaich katchinñi Jericho-m tallimat malgunñi uvlni. Taatnaqhutin katchich katagaalanqsut.

31 Ukpiqsrihikun Rahab akisuk tukkuǵiginigaa nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqquñgitchuq piqatigilugich Jericho-gmiut ukpiqsriñgitchuat Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaagisivik? Pivikitchuq uqautigisağupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim.

³³ Ukpigsrihikun taipkua akimaraqtut umialinñiñ, nalaunjarualiqiplutin, akuqtuipłutin akiqsruutigikkanjanik Agaayyutim, umitlaplugich qaninjich lion-nat,

³⁴ qamitlaplugu ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutinj savikpakun tuqqutauiğmiñ, sayaitchuat sayaktusriplugich, sapiğñaqsipługich anjuyahğmi akiilittasiplugich anjuyaktinjich atlat nunat,

³⁵ unniñ ağnat akuqtuipłutin tuqunaruamiknik anjqtiksitaupmata. Atlat iñuich nanjitatauniqsut tuqułhiñaaguqhutin ayakhugu annagviksraqtin, niğiuğaqaqhutin anjqtihiksraqmiknik nakuutlukuamun iñuuiğmun tuquanikkumin.

³⁶ Atlattuuq nagliksaagmiñiqsut mitautigitchiupłutin ipiğaqtuqsuipłutinlu qiliğugillu isiqtapkağugich,

³⁷ uyağanjiglu miłuqtuqsuipłutin, uluaqtuğugich avikługillu, uuktuaqsuipłutin, tuqqutaupłutin savikpakun, qipiplutin atnuğaaqhutin ipnaich aminitñik tuttułuuraisalu, piilliuqhutin, ihuilliuqtitaupłutin, atniagsuipłutin,

³⁸ qipiplutin suviksrailaami iñğifiñ, iñuuniaqhutin sisini nunamilu uyağalunmilu. Iñuiñ nunam nalingiğitchaich tamatkua!

³⁹ Iluqatin tamatkua ilisimariqaqtut nalupqinaigutriruat ukpigsrihigmiknik uqağillautağugich. Aglaan nalliat akuqtuiniğitchuq iñuunjağmin Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

⁴⁰ Agaayyun sivunniutigaqtuq nakuutlukuamik uvaptiknun, itna, taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññaqaptigut anjaayquataanun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakuput

¹ Taipkunatitun ukpigsrirutatitun ilisimariqaqtuguttuuq avatanjutriruuanik uvaptiknik nuviyatun, aasriili tamatkua uqağihhiñaugaat ukpigsrihigput. Aq-paliutraqtitun piuğlugu unaviqutagikkanani, ki, piuğaglavut qilamipiaq killu-payaat unaviqutagikkavut maliguta Atanigmik. Aqpaliutraqta iglutuñikun tikiññialhanunaglaan kinilirviksrapta.

² Ataramik qihiqsimalakput Jesus aullağniiraalu naamasriraalu ukpigsrihigput, [atakkii tunjavigigaa Agaayyun iluqnaughuni]. Pisigiplugu qvianagtuq akiliusriaksrani suksraqingitkaa kanjunaqtuaq tuquliq sannigutami. Aasriñ aqvittuq Agaayyutim taliqpian tunjaanun anjalatchiqataupluni.

³ Jesus iglutuipmiñiqsuq qanusripayaanic akilliğutinñik killuligirit. Isummatigiraksraqigiksi Jesus piyuaqsuigupsi taatnatun, miñğuganğitchumuusriñ qapinasrirağangigusri maliguağapsitñi Christ-mik.

⁴ Killuqsauñ ayyauqtuğaluagiksi, aglaan ayyauqtunğitchiksi pigiitchuq tuqułapsitñunaglaan.

⁵ Puuyuguknağiksi Agaayyutim pitchuksaagihha ilipsitñun itna liilaa uqağipmatun qitunğamun,

“Iğniñ, suksraqiñğigñiaqnagu nalğusruutaa Atangum unniñ qapinasiañak iñiqtiqpatin.

⁶ Takku Atangum nalğusruğagigai tamatkua piqpagikkani, sulii annauksraqugich iñupayaat iğniğiliutikkani.”

Proverbs 3:11, 12

7 Iglutuqtaksragigiksi nalguqsruutaa Agaayyutim. Anlattaagigaasri igñigikkagmisun. Qanusriuva una igñiguruuq aapauruam anasriñjuqsatlaisarja?

8 Agaayyutim igñipayaaq ataramik iñukkuksağniğaa taatnatun. Ilipsi nalguqsruqsimaitchupsu aapailapsisun ilumutun igñigiliutipkaqsimaiññiqsusri ilaanun.

9 Uvvasuliuna, aapapta nunami nalguqsruğaatigut aasriisuli uvagut kamagisuuplugich. Kamaksriruksrauruguttuq Aapanatnik irrutchipsa pitluglugu aapaptikniñ nunami, atakkii iñukkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iñuuligmun.

10 Sivikisuurami aapapta nalguqsruğagigaatigut nalaunñanasrugikamitruñ. Aglaali Agaayyutim nalguqsruğagigaatigut piññagviksaptiknun ipqiqatigisrukhuta inmisun.

11 Iluqani nalguqsruun quvianaitchuuruq atniğñaqmiuq. Aglaan aquvatigun nalunaiguuruq qanuq nalguqsruun nakuutilaana Agaayyutim qitungagikkarjiiñun, tupiksriñmiktigun iñuguqtut atuitlasiruat nalaunñaruamik suli iñuuniaqtuat qiiñuiññakun.

12 Taamna pigilugu sayyiqsigin niviñasriuat argasri suli sayaitchuat niusri; qapinasiñasri. 13 Qaiqsisigin apqutiksrañat isigapsi. Aasriili sayaitlutin ukpiqsriuat pisrulguitchuatun puukagumiñaitchut atniğutin, aglaan mamititaulutin sanñisitqinñiaqtut.

Iisauttit suli Kiliktuutit

14 Qiñuiññaqautrisitichi iñupayaanun, iluqnauqsimalusri Agaayyutmun. Iñuum iñuuniangitchuam taatnatun qiñitlasriyumiñaitchaa Ataniq.

15 Qaunatqiağigitchi kiñaunniñ iñuk suliqutiksringiğñaqani iñuqaqutaanik Agaayyutim. Qaunagingitchupsu iñuich tikitpiaqtut akunnapsitñun miqutchisuuruat isrumagiñiqsitlusri, atriplugu kanjigruuq maqupkairuq nauriamik.

16 Naagaunniñ iñuk atlatuqtauviaqtuq agaayyiaqtaitluni Esautun inilğaanimma. Esau tuniruruq paitchaktaaksrautigaluagmiñik anayukliuñmigun atautchimun niğiniğmun.

17 Iisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ñun piñhiñaağumiuñ piññaktaaksrautni itigautiruq. Satuqsagaluagaa qulvimigun aglaan Isaac isrummitqikkumiñaiññaniñiqsuq.

18 Iipsiasriiñ, tikisimaitchusri iñgimun aksinñaitchuamun atriplugu iñgiq atilik Sinai-mik. Israel-aagmiut imani qiñigniğaat iñgiq ikularuuaq ikniğmik. Kiñuagun taaqsiñiqsuq anuqñigullapiaqhuni.

19 Taipkua iñuich tusraaniqsut qatrananik qalğuqtautim suli nipitullapiagtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitlutin uqapsaaqtut nipimun uqautitqiqungitlutin.

20 Agaayyutim tiliñğai, "Niğrutimunniñ aksikpagu iñgiq miłuqtukkauniaqtuq uyagañnik." Aglaan iñuich tatamillallaktut.

21 Iñgim qiñiqsalha tatamnallapiağataqtuq. Moses-unniñ uqagñiqsuq, "Atqunallapiaq iqsitchakñuñu uuliksiruñu."

22 Aglaan tikiññaniktusri Agaayyutim nayuutilhanun tikitmatun iñgimun atilinmun Zion-mik, suli nunaaqqiqpananun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, suli israğulinñun kisinñagumiñaitchuanun.

23 Tikitchusri katiqpagviatnun anayukliuplutin iğñiñiñ Agaayyutim atinich aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atangatnunlu iñupayaat

irrusrinjitñunlu nalaunñaruat iñuich tuquruat naamasripkakkaplutinj pakmani.

²⁴ Utlautipmiusri Jesus-mun akunnigutauruamun aatchuqtuamun nutauruamik sivunniugutmik iñunñun. Christ-ñum killuqsautaiquplugich iñuich maqipkañigaa auni sannigutami. Aunja Abel-ñum tuqqutauruaq uqautiqalhiñaqtuq akisautmik, aglaan aunja Christ-ñum uqautiqaqtuq natqigutrijigmik.

²⁵ Naalagñisritchi Agaayyutmun uqaqtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkunatitun Israel-aagmiutitun. Annagviksraññiqsut anasriññuqsasqsiuhgmiñ ayaummitñikamiñ kiliktuqtauruamik ilinjitñik maani nunami. Agaayyutim anasriññutlullakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilgityaqtigikkaqput qilanjmiñ pakma.

²⁶ Inilgaañ Agaayyutim iliqsraqtihiñañgaa nuna uqaqami iñgimi atilinjmi Sinai-mik, pakmaaglaan ilaa akiqsruqtuq nipliqhuni, “Atausripsaami iliqsraqtinniaigaa nunalhiñaunqitichuaq aglaan taputiniaqmigigaptuuq qilak.”

²⁷ Taavruma uqalhum “atausripsaami” nalupqinaillapiagaa Agaayyutmun supayaaq iñiqtaqikkani atlanñuqtitkisiñiplugu. Aasriññ kisimi iliqsraqtitangitichuaq itchumaagisipiaqtuq.

²⁸ Taatnağuta akuqtuiñaigtugut isruitchuamik kiñuniğmik iliqsraqtitangitichuamik Agaayyutim anjaayuqautaani. Aasriññ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriñikun taluqsriñikunlu,

²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suunğıirağaqtuatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alğasruutit

¹ Piqpakkutitichi ataramik aniqatigiñapsigun Christ-kun.

² Suksrağingitichuksraursi tukkuğinjñaliğmik takku ilanjich iñuich tuyuğmiaqağniqsut israğulinjnik nalunñaisa israğulgutilaanjitñik.

³ Itqumasrigik tamatkua isiqsivinjmiittuat isiqsivinjmiittatigipmatun ililugich, tamatkualu anallaqłuksiuruat nagliksaaqatigipmatun timipni ililugich.

⁴ Katchuusrimaliq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitñi. Ilaqatigiiksuaq katchuusrimaliqtik ipqisittaksrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atannigisigai atunim iñuich sayunaruatlu atlatuqtuatlu.

⁵ Kimmutiqatlusruñaqasri maninjmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsimaruaq,

“Unitchumiñaitchikpiñ

unniñ suksraagumiñaitchikpiñ.”

Deuteronomy 31:6

⁶ Taatnamik nalupqisrunqitluta niplihñaurugut,

“Atanğuruuaq ikayuqtigigiga.

Iqsiyumiñaitchunja iñuum qanuğaanunniñ.”

Psalms 118:6-7

⁷ Itqumasigik anjalatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqalhanik Agaayyutim. Ukpigutiqağitichi taipchunatitun iñuuniağimikni suli isrummatigilugu qanuq tuqulhat.

⁸ Jesus Christ atlanñutlaitchuq ikpaksrağlu, uvlupaglu, taimunjal.

⁹ Inunmun avallaktitnasri atlakaagisigun atlanqaqtuanuplutinj ilisauttutinjisigun malingiquplusri Agaayyutim ilumutuulhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriñipsitñi Agaayyutim ihuaqquatagun; sayyigumiñaitchusri ukpiqsriñipsitñi maliktuñiğupsigik iñuuniaqutit

tunillauditigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tunillauditigun anniqsuutiginiangitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna.

¹⁰ Uvaguttuuq tunillauditaqutugut. Taamna Jesus tuquruuq sannigutami. Tuquhagun Jesus-num piñiusriaqutugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami nigggivigitlaitchaat tunillautigikkaqput. [Taamna itnautauruq, tamatkua anniqsukkauniruut tupiksriñigimiktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut uvaptikni.]

¹¹ Ukiugañipman qaukhiata agaayuliqsit qamuñautirañigaa aunañ nigrutit ipqinñiqsramun inimun tunillautigisaqñugich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriñ tuquñaruat nigrutit timinñich ikipkaqtitlugich silataani nullaaqtugñivium.

¹² Taatnatun Jesus-tuuq tuqupmiuq sannigutami silataani nunaacqim, tunillautigisaqñiun auni iñuich killuqsautaiquplugich.

¹³ Taatnañgutaasriñ ilaanukta silataaniittuamun nunaacqim, iglutuutiqañguta iñuich nañguqsruqpatigut pisigilugu ilaa.

¹⁴ Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan nigñiuktugut kiñuniksramik isruitchuamik qilañmi, aasriñ utaqñigikput ukpiqsriñkun.

¹⁵ Pisigilugu Jesus-num savaañikkaña uvaptiknun, nanaqsimaaglakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriañiksaatitun ittut aatchuutigikkavut Agaayyutmun tunillaqtuutigiplugich.

¹⁶ Nakuurualiñisimaagitchi ikayuutilusri tamatkununa inuqsraqtuunun. Taatnatchich qaisauruut Agaayyutim quyañillapiagañ.

¹⁷ Tupigisigik iñuich añaalatigikkasri añaalatillusri ilinñitñun, atakkii kiggutiqaqtaksrañigaat Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutin qanaksrirut iñuuniañapsitñik. Tupigigupsigin savaaqñin quviatchaugiutiginiagaat, aglaan sakiñniuqtitkupsigin piññautigiyumiñaitchiksi.

¹⁸ Qauñrimmaañiutillautaqaqutugut patchisaitchuamik iñuuniañlautañgukhuta supayaakun. Taatnamik agaayutillañniaqtigut.

¹⁹ Suvaluk agaayutqugipsi utiqtitauñksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayutiq

²⁰ Agaayuruña Agaayyutmun aatchuiruamun qinñiññamik. Jesus tuqukami sannigutami kamañaqsipluni munaqsriñguqtuq uvaptiknun, ipñaisun ittuaguut, suli maqipkaqamiun auni nalupqinaññigaa nutaaq isuksraitchuaq sivunniugñtauraaq. Piqtugitiplugu taamna Agaayyun anñiqsitchiruuq atannaptiknik Jesus-mik tuquñaruaniñ.

²¹ Aasriñ pakma Agaayyutim ikayuñlisituq pitñasilusri pisuñigikkañanik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inñiññun Jesus Christkun. Kamakkutiqañisigikput pakma qañapaglu. Amen.

Aqulliich Iñammiugutit

²² Aniqatiumaan, inñiqsruañgipsi naalañnitquplugich uqañitka pitchuk-sañgutauplugich ilipsitñun tuyuutigikkatka ukunani naitchuani tuyuutini.

²³ Iñisimatqugipsi aniqatigikkaqput Timothy patchisaiqsitauñhanik isiqtauvinñiñ. Aggipqauraaqpan iluqanuk qinñiñgisañisigipsi.

²⁴ Tuyuñivut nayaaññañmik iluqaisa añaalatigikkasri ukpiqtuñuruapayaatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuqñmigaasri iñammiugutillautamik.

²⁵ Agaayyutimtuq tugluagñisi iñuaqutillautañmigun.

James-ηum Tuyuutai

1 Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanġuruamlu. Tuyuqtunja nayaanηaġmik iluqaitn̄un siaminηaruanaun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpiġunlu Puqiuunlu

2 Aniqatiumaan, atlakaagiich uuktuaġutit tikitpasi quviatchauġillapiaġitchi.

3 Iisimagiksi ukpiqsriġiqsi uukuakkaupman sivutmuulgusriġlaaġaġigaa.

4 Sivutmuulguħum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmilusilu, susruksiuŋiġusriġlu.

5 Nalliġsi kanġiqsimaitkumi suvaata uuktuaqsiutillaaġmiñik, ki, inġiġliuη Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruaq in̄upayaanun iġliġkuttutaitl̄uni suli suakatautaitl̄unil̄u.

6-7 Taamna in̄uk inġiqsruġli arguaqquataiġl̄ugu. Ilaa inġiqsruġumi aasiiñ ukpiqsrinġitchumi Agaayyutmik akuqtuiyumiñaitchuq isumatuliġmik atanġmiñ. In̄uk nalupqisuktuq atriqaqtuq anjalatchiqsuatun taġjumi – qunmukpuuq atmukpuuq.

8 Taamna in̄uk sivunnil̄guitchuq tuniqsimaruanġuηitchuq suraġalipayaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriuηitchuatlu

9 Ilaippauraq mattumani nunami quviasuktusrauruq Agaayyutim kamaŋaqsipkaqmani,

10 suli inuqsriuηitchuaq quviasullapiagli Agaayyutim atchiksipkaqmani. Inuqsriuηitchuaq tunηaviqaqtuq umialgutmiñun nauriatun ittuq:

11 Upinġaami uunaqtaqman siqiñġum pannaqħukkai ivgich. Nauriat katakhutin, qifiyunagaaluqtuq piunġiġaqtut. Taitn̄aturun umialik tuqullin̄iaqtuq in̄uunuragñiallaġmi.

Uktuaqsiuliġlu Anġiqsaaqsiuliġlu

12 Quvianamuruq in̄uk malinġuġutranġitchuaq uuktuaqsiukami atakkii payanaittuniġumi akuqtuigisiruq akiññaktaksraġmiñik in̄uuliġmik Agaayyutim akiqsruuttutaanik piqpagirimiñun.

13 Kisupayaaq anġiqsaaqsiukami taavrumuuna uktuaqsiulikun patchisigiraksraġinġichaa Agaayyun itnaġuni, “Uvaŋa anġiqsaaqsiuruηa Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtranġitchuam anġiqsaatlaitchaatigut killuqsaquluta. Agaayyun-unniñ anġiqsaaqsiukami malinġuġutratlaitchuq.

14 Aglaan kisupayaaq anġiqsaaqsiuraqtuq kaviuġuksaaqtaukami napitaukamilu kimmutm̄iñun.

15 Tarra, in̄uum kimmutm̄i piġiitchuam killuliqisupkaġaa, aasiiñ ilaan killuqsautaan tikiutiplugu tuquliġmun. Taatnaħaiñiaq ittuq.

16 Kimun killukuagutipkaqasi, aniqatiumaan piqpagikkamaan! Agaayyun patchisiginasiuη anġiqsaaqsiuġupsi.

17 Iluqani nakuuruapayaaq pakmaknaqtauruq Agaayyutmiñ. Ilaa simmiġsaġumiñaitchuq taġġatun siqiñiq nipipman. Agaayyun anġiqsaaqsiutlaitchuq uvaptiktun, aglaan in̄uich simmiġaqtut payanakhutin.

18 Pisuliġmigun Agaayyutim nutaagutitkaatigut uqaħkun ilumutuuruakun sivullitqupluta akunġatni in̄iqtaġikkanġi, iluqnauqhuta qaisimaruaġuut Agaayyutmun.

Naalaġniruatlu Tupiksriuatlu

19 Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaan, kisupayaaq ataramik itqanaili naalagñiiksrağmiñun uqaqpaniiksrağmiñunlu qinnaktañiiksrağmiñunlu.

20 Atakkii iñuk qinnaktaqami savakkumiñaitchuq nalaunñaruamik pisulhani Agaayyutim.

21 Taatnamik piiqsillapiaglugu iluqaan nalaunñaitchuaq. Aglaan atchiñikun uqałha Agaayyutim akuqtuğlugu inillakkanja uummatipsitñun. Ilaan uqałhan anniqsutlagaatin.

22 Tusaahñiñaqasi Agaayyutim uqałhiñik aglaan tupigilugich. Ukpisraqasi ilipsitñik naalagñiñhiñakun.

23 Atakkii kisupayaaq naalagñiñhiñaqtuag Agaayyutim uqałhiñik aasiñ tupiksriñitluni iñuktun tagğaqtuuraqtuatun ittuq qiniqtuaghuni inmiñun.

24 Qiniqtuagaaqhuni inmiñun aullaqamiasiiñ piigugağigaa qanuq qiniñaaqtilaani.

25 Agaayyutim uqałha nalaunñaruag maligutaksrauruq. Tupiksriuni taavrumiñja maligutaksramik patchisaigutauruq. Iñuum pakkiagituñiñaqamiñ— piiguqtasunjaqnagu tusaakkani aglaan atuqługu —taamna iñuk quviasukkisiruq surağahipayaağmiñi.

26 Kisupayaaq ukpiqtuanjanasugumi anjalalğuitñamiñ uqani ilaa sagluqsruutiruq inmiñik, ukpiqtuanñuñuruq.

27 Agaayyutim Aapauruam uqautigaatigut qanuq ukpiksriuram iñuuniañksrañja ittuksrautilaanjanik, ikayuğlugich ikayuqnaqtuat ilaipparaqtuummaisai ułgağnaaqtuummaisalu, sulii qaunagiluni inmiñik ilitqusiqahiksrağmiñiñ ukpiksriñitkun.

2

Irrutriñasi Iñuñnik Atlakaagıglugich

1 Aniqatiumaan, ukpiksrikapsi Jesus Christ-mik kamañtuamamik irrutriñasi iñuñnik atlakaagıglugich qiniñahñiñatigun.

2 Uvvaasiñ una atrikusauñ, Ukuagguuq iññuk, ilaqataa inuqsriunñiñiqsuq ilaqataasrii inuqsriunquni. Taamnaguuq inuqsriunñitçhuaq atnuğaaallauqaqhuni qitiqłiğutiqaqmıuq kaviqsamik, taamnaliasiiñ inuqsriunqtuag atnuğaağitluni. Taamna atnuğaaallaulik isiqniqpan katimapkağusi,

3 ilipsiasiiñ irrutillauguglugu itnağayağiksi, “Aquppiutallauguvva aquvirviksran.” Aasiñ inuqsriunqtuag isiqniqpan, ilipsi nipliutilugu, “Qikağiñ tavrani, naagaqaa talum sanigaani ayapigviñunurağiñ.”

4 Taatnağupsi tavra atlakaagıksitağisi iñuich isummatipsitñi naliaqługich iñuich inmiguuğutiqaqhusikii.

5 Naalagñisitchi, aniqatiumaan piqpaknaqtuasii! Agaayyun piksraqtaaqtuq ilaipauranik mattumani nunami ukpiksriñlapiaqplugich ilitçhuğipkaitqplugich agaayyutitñaqtaurauamik iñuñiğmik, amii? Ilaan akiqsruutiginigaa tamatkunja piqpagirimiñun, amii?

6 Inuqsriunñitçhuaq ataramik suksrağiñitkaat inuqsriunqtuag. Taatniittusi. Inuqsriunñitçhuaq ihuñliuqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaqtağasi uqaqsitaağviñmun, amii?

7 Ilipsi pigigaasi Christ, aglaan inuqsriunñitçhuaq Christ-ñum atqa uqautigirağagaat pigıñiplugu, amii?

8 Atuğniğupkich Agaayyutim uqałhiñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuuniaqatin ilıluğ iliptun.” Taatnağupsi piñlağisirusi.

⁹ Ilipsi irrutrigupsi iñuñnik atlakaagiiiksillugich qiiññahiññatigun killuqsaq-tusitavra, taavrumuuna patchisiñiktusi maligutaksraq navikapsiuñ.

¹⁰ Kisupayaaq navgigumi atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navgipmatun iluqaanik maligutaksramik.

¹¹ Agaayyun nipliqsuq, “Sayuñayumiñaitchutin” nipliqhunisuli, “Iñuağumiñaitchutin.” Taatnamik sayuñajitkaluağuvich aglaan iñuağuvich navguiriguqmiutin.

¹² Taatnamik iñuuniağitchi tuvrağlugu maligutaksraq patchisaigutiksrauruaq ilipsitñik, ilisimalugu Agaayyutmun atanniqsuqtilaaptiknik taavrumuuna tillisikon.

¹³ Agaayyun atanniqsuigaqsigumi iñupayaanik ilaan anasriññuqsağisigai nagliktaiguni nagliktaitchuat atlanik, aglaan nagligigisigai nagliktaqatuat. Agaayyutim nagliktañ nakuutlukksiruaq ataniñiksrananiñ.

Ukpiğunlu Savaatlu

¹⁴ Aniçatiumaan, iñuk nipliğumi ukpiqsrisiqagñiluni qiiñiqtitmiñagulu ikayuiñksrağmigun atlanik, ukpiqsrilha suuyumiñaitchuq, amii? Taatnatchim ukpiqsrilhum anniqsuğumiñaitchaa.

¹⁵ Uvvauna atrikusaan aniçatigiisigun atnuğaaakraiñliuqtuanik niqksraiñliuqtuaniglu,

¹⁶ ilapsiliasiiñ uqautillautagñiqpagich itna, “Iñuuniurallautagitchi, qiqisia-sunaqasi, niğillautagmiliusi,” aachuuraqmiñagillu inuğikkanjitiñik –taatnasiq ukpiqsrisaupiaqpa? Tavra sumun itpa?

¹⁷ Ukpiqsrisiqalhiññaqtuni savaaqagmiñanilu taamna ukpiqsrisaunillapiaqtuq. Taatnasriq ukpiqsrilñiq suksraitchuq, iñuktun tuqunaruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasuli atla iñuk nipliğaqtuq akikñaqtuipiluni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqag-tutin aglaali uvaña savaaqagtuña.” Kiikaa, ilitchuğipkanña ukpiqsrisiqnik savaaqatlaitchuanik aglaan urriqsutlasigikpiñ ukpiqsrismnik savaaqagti-tamnuk.

¹⁹ Ilvich ukpiğiviuñ Agaayyutim atausiutilaaña? Aarigaa, nakuullapiaq-tuq! Uvva tuunğaich ukpiğipmigaat taamna—iqsiliqpaitlutin ulullagaluaqtut, aglaan anniqsunjitmiut.

²⁰ Iitchuğiraksrağigiñ kanjicsimaitchuaatin, ukpiqsrilñiq savaaqanjitkumi su-yumiñaitchuq.

²¹ Kiata, isummatigillaksağlakput sivulliağikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunñasipkakanña savaaqahagun. Abraham-li qiiñiqtitkaa ukpiqsrilñi inil-lakamiun iğñiñi Isaac tunillagvinmun tuqqutlasiplugu.

²² Tavra ilitchigigiñ una: ukpiqsrilñiglu savaaqahiglu tugliliiutiruk. Abraham-ñum tupigipmagu Agaayyun nalupqinaigñigaa ukpiqsrilñiqapiaqtilaaña.

²³ Pakma ilitchuğigikput uqalhan Agaayyutim ilumutuulha niplittutaup-man, “Abraham ukpiğiplugu Agaayyun aasiilñi tupiksripman Agaayyutim nalaunñasipkağaa.” Taatnaqhuni taiyuutiqaqtuq Ilauraañanik Agaayyutim.

²⁴ Kanjicsigikput una, iñuk nalaunñasipkakkautilaaña Agaayyutmi ukpiqsrilñi qiiñiqtitnamiun surağahipayaagmigun, ukpiğutiqalhiññakuñjitchuaq.

²⁵ Aasiisuli, Rahab-ñum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqagtitnamigich atlaan tumikon annaktitkai. Taatnaanikman nalaunñasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitñikhuni Agaayyutmik.

²⁶ Tarra ilitchuğigikput una, Iñuum ukpiqsrilha suuyumiñaitchuq savaaqagtinjsuağumiuñ; ittuq tuqunaruatun irrusriq piñjanikman timimiñ.

3

Uqam Irrusia

¹ Ilauraamaan, iñugiaktuasii ilisautrauniasuñaqasi pivikraqağaluğupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut ilisautrauruani atannigisigaatigut pitluglugu atlaniñ.

² Iluqata kinniqiraqtugut atlakaagiikun. Iñuk kinniqirağanitñami surağalipayaagmigon taamna quyalitñiñtuq Agaayyutmik. Taavruma iñuum aňalatlagaa timini iluqaan.

³ Uvvaukua atrikusautit, Iñuum aňalarrutchigumiuñ qunñich qaninjisigon taavruma aňalatlagaa iluqaan. ⁴ Umiagpaitsuli aňalatchiğaqut mikiruuramiñ aqutmiñ igliğvigisukkañagun aquttim.

⁵ Taatnatuntuq uqaq, mikigaluaghuni timimi aglaan uqavigaagpau-rağaqtuq. Uvvasuliuna, Ikninuluuram iknaktittağigaa nuna napaagtuqtuummaan.

⁶ Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittug. Uqaq mikigaluaghuni saqvitrirup isummatipayaanik pigiičhuanik iñuum pigikkañiñik uummatmiñi. Uqalipayaapta pigiičhuat qilhuqtağagigaa piqatigiñiq akungatni iñuich, tunğaumkii taatnaqtitluta.

⁷ Iñuich taimakñaaglaan nuyuiqsairaqtut atlakaagiñik niğrutinik: aňnutinigli tñmianigli paamğquqtuanigli tağium aňjutaiñigli.

⁸ Aglaan iñupayaam aňalalğuitkaa uqani. Uqaq aňalatchuğnaitchuq. Iñupayaam isummataa immaukkaqtuq iñugiaktuanik pigiičhuanik isummatinik, iluliktun immaukkaqtuq tuqunanik.

⁹ Uqaptinik quyağigikput Ataniçput Aapagikkaqput sulipsuq uqap-tinik uqamaçhuqtigivut iñuuniaqatiuvut iñiqtañaruat Agaayyutim atrinatan.

¹⁰ Taavrurnakña atautchimiñ qanigmiñ quyağiq naagaqaa uqapiluhiq aniraqtuq. Ilauraamaan, kisimi quyağiq anirağaqtuksauruq.

¹¹ Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautaglu imigiñlaglu atautchimiñ suvlikkumiñaitchuk.

¹² Taatnatuntuq nunañiagich nauriyumiñaitchut paunganiç, naagaunniñ uqpiich nauriyumiñaitchut aqpinñik. Tarakña ilitchuğigikput una, kisimi quyağiq anirağaqtuksauruq qanigmiñ.

Puqiuñ Pakmakñaqtauruuq

¹³ Akunnapsitñi-samma piqaçpakiaç kanisimaagikkasugiruumik? Taatnatchimik iñuñmik piqaçpan, kiikaa urriqsutigliuñ kanisisiqatilaani surağalipayaagmigon iñuuniñallautaiğmigonlu.

¹⁴ Aglaan piqaçtusi uumiksriğimik ilipsitñi killuqsriğimiglu kamanagniağimiglu. Piqağupsi taatnatchiñik kamasaağutiginagu kanisimaiqisi atakkii taatnağupsi akikñaqtuğiksi ilumutuupluni ittuq.

¹⁵ Taatnasiq isumatuhiq pakmakñaqtaunitchuq aglaan iñukmitñaqtauruq, agaayyutitñaqtaunitchuq, tuunğağñaqtauruq.

¹⁶ Ukpisruruat killuqçutipmata avatmun kamasaağutigiplugulu isumatuhitñ, sanmisiğiq atlakaagiisigon ittaqtuq.

¹⁷ Aglaan iñuk isumatuhimik pakmakñaqtamik piqaçtuq ipqitchuq, qinuisaagunnaqmipuniñ, aggañaitmipuniñ, uqautisugnaqmiiq; ilunñuktaupmipuni, aasiñ iñuich ikayuusiaqagvigiplugu; tunñaviupluni ukpinñuqtaunñitmiuq.

¹⁸ Kiisaimmalu qinuisitchiñiaqtuat ukpisruruanik quviagigisivaat iñuñiq taatnasiq quyalisauruq Agaayyutmun, atrilugich nautchirrit quviasuutiqatquaat katittağmiknik.

4

Iłannaqatıq Nunam İñuiñik

1 Suvaatakiyaq qiniğagıvısi uqaalaplusılı avatmun? Atakkii ataramik piññañniaqhusi sunik pigiyumiñaisapsitñik. Taatnağupsi pisuiqsımayumiñaitchusi, aasiññ sanmisiñiq itchağatagısiuruq.

2 Kimmutıqaghısi pisuiqsımanıññapsi iññaqtuğuktıtkaasi. Killuqsriplısi sutıgun aglaan piññaqtaaqanıññapsi uqaalapkagaasi qiniqtıtılusılı. Naagaavva suqanıçchusi atakkii inıqsruñitısi Agaayyutmiñ.

3 Inıqsruurağniıallapsi sumik akuqtuıññaitmiusi killukun isumatıqaghısi. Suli akuqtuğumakkaqsı inıqsrukun atuğniññiññıaqlıgu inımıguıññıalıpsitñun.

4 Ukpıqsrıiti! Sayunaruıqtıtun, ilipsi iññuıññıitçhısi tuvrağlıgu iññuıññıırtıtaa Agaayyutim! Naagaavva kimıgıplıgu iññıich ilitqusıgıññııhat taavrumuuna Agaayyun uumıgıgıksi. Kanıqsımaaqpsııññıı taamna? Kisupayaaq taatnamik kimmutıqaqami ilitqusıgıññııgmik Agaayyutmun akıllıññııtırıqtuq.

5 İsumavısi tanıgıññııgıch aglausımaruat inılgaaññıı itna, “İpıqtıhuaq İrrusıriq Agaayyutim iññııgaa uvaptıknun, taavruva sıqñıagıplıta pıgıtıqplıta Agaayyutmun kısıanun?”

6 Aglaan Agaayyutim iññaqıtaa kamanatıltıtuıaq taavrumakñña sıqñıaktamıññıı sayıırağtıuq uvaptıknık akımmataupıññıı kamagıagıtıññııgmıññıı. Taatnamik Agaayyutim uqagıkkarıññıı aglausımaruq,

“Agaayyutim akıllıññııqısmagıı tamatkua kamagıagıtıruññıı inımıknık, aglaan qaitçırağtıuq iññaqıtmık tamatkunıñña atçıksuanıññıı sıvıuğagıññıı.”

Proverbs 3:34

7 Taatnamik ilıqnağısi qailısi Agaayyutmun. Ayyauğlıgu tuññaq anıqusaaqısiılıpsitñı qımakkumağlı ilıpsitñıñıı.

8 Qallııağısi Agaayyutmun ilaaptıuq ilıpsitñun qallııağısiıpmıuq. Ukpıqsrıruası, Agaayyutim killuqsautısi pııqpagıch tavra ipıqıgıı isummatısi salummaqımiplıgu iññuıññııqısi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautıtılasıtıqıkkıksı ilıqnaıllapııağısi. Ukpıññııuaqtıunıññıııağıtıçı.

9 İññıııgıtıgıtııgıch iññuıññııgıkkası, nunuurağııgıch qulvııusıññııññıı. Quvianıññııqısi sımmıqsıllıgu alıanamun.

10 İtqagııgı, Agaayyutim nayutıññııha nanıpayaaq itıtuıaq. Agaayyutimlı kamanaqıspkağıımagaası atçıkkıpsı.

Kilıktıun Qanıqıññıırağııqıtıçıññııkun Anıqatmık

11 İlauraamaañ, sanırrutıññııağıtıçı avatmun. Atakkii kıññııalıqaa uqautıksrıkamı akıknıağlıgu anıqatñıı naıpıqtıuıplıññıı ilaıññıı, taamna ilımun uqautıksrırağtıuq akıknıağlıgu Agaayyutim malıgıtaksrıñña. Taatnasıq iññııkupıksrıññıııaıtçıuq Agaayyutim malıgıtaksrıññııññıı atakkıı ilısmatıllıkkasıññııaqtıuq Agaayyutmiñ taatnaqamı. Taimmaasıññıı ilipsi, nağğıksrıññııapsıgun malıgıtaksrıamık atıuraññııqısağısi taavrumıñña aglaan atanıgıtıqtağtısi.

12 Aglaan iññııch tupıksrıruksrıaurut Agaayyutmık. İlaa kısımi malıgıtaksrıamık iññııqsıruq, sulı ilaa kısımi ataññııuruq sanıññııağıññıı anıññıısuıtııplıññıı naagaqaa pıyaqquıtııplıññıı. Kısıunıññıııgıvıçımi atanıgıtıqtağıvıch ilıpnık iññuıññııaqtıupññııññıı?

Kilıktıun Uqavıgaagıññııkun

13 Ataññıı nıplıqsıası, “Uvlıpak naagaqaa uvlaakun nunaaqıqmıkkısırugıt. Tavranı itıuallakkısırugıt ukıımi tauqsıgıññııağıtı manıññııññııağıqııtaasıññıı.”

14 Iisimanjitkaluaġiksiunniiñ uvlaakuksraq! Iñuuiqsi suuva? Ittuq puyulhiñatun. Sagvillakkaluaqami mikiruurami apyuillagaqtuq.

15 Aglaan itnaqtuksraqaluaqtuasi, "Pisuġigikpaun Atangum iñuugisirugut aasiñ savaaqsiluta sunik."

16 Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisunjitpaitlusikii. Tamanna uqavutipayaaq pigiitchuq.

17 Iñuum ilisimagaluaġlugu atugaksrani nakuuruuq aasiñ atunjitñamiun kil-luqsagtapiaqtuq.

5

Kiliktuun Umialinjmun

1 Atanji, inuqsrionjitchuasi! Alianniugitchi immakii ihuilliuġutiksrat tik-chagumarut ilipsitñun.

2 Umialgutisi suksraungiqhutin piungiqsut, qupilġut niġigaich atnuġaallausi.

3 Maniutisi kaviqsaat qatiqtaatlu qaliqtut. Taavruma qalhum ilitchuġipkaġaa atuiñġiqsi umialgutipsitñik ikayuutiginjilugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatualipsi suungiqsinniaqmigaasi atriplugu ikniq. Atakkii tutquqsituiñaqtusi umialgutinin isuanunaglaan iñuuniaġipsi.

4 Akiġiqsuuranjitmigisi savaktisi. Akiññaktaaksranjich niġiugikkanjich ilinjitñun qaitlaimigisi. Tusaasigik uqaallatinjich akikñaqhusi! Savaktisi kappianjapmata Atanguruamun Sanjipayaaqqtuamun tusaaraġigai aasiñ ikayuqġugich.

5 Inuqsrionjitchuasi, nunami quviasuutigilhiñġigisi umialgutisi, aliasunġisaġusi inuqsrusunjaqasi. Iñuuniaġipsitñi iġliktuarusi quyaliplugu kisan kimmutigikkaqsi. Taatnaġipsigun ilapsaaġaġigisi akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich qunnjich uqsraqsaqmata tuqutchiġiksram uvluanun.

6 Suksraungiqsusi iñuqaqtuqmisi nalaunjaruamik iñunmik, aasiñ ilaan aktiñaqunjitmigaasi.

Anuqsrulġlu Agaayuhġlu

7 Ilauraamaanj, taatnamik anuqsrusilusi Agaayutim Atanguruam agġiġiksranjanunaglaan. Atrikusautim uuma kanjipsipkaġisigaasi: Kinaliqaa asiġniġukami utaqqiraġigaa upingaalapiaq. Taimmaasiñ siqinġum silamlu naupkaqmagich asiġniġagaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirriruksramun utaqqiraqtuq nikasunajihuni.

8 Taatnatuntuuq ilipsi anuqsrusilusi. Nikatchautinagu niġiugaqsi, Atanguruam agġiġiksranja qalliuaraaqmipkaġlugu.

9 Ilauraamaanj! Uqapiluuatinasi avatmun, Agaayutimli atanniqsunjitchumagaasi. Atanji, Agaayun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq.

10 Ilauraamaanj, ilisaġitchi sivuniksriqiriniñ qanuq iġlutuihatnik sakiqnamik iġlutuitlašilusi anuqsrusilusi. Ilinjittuuq iliraurut uqaqtiksrauplutinj Agaayutmun.

11 Uqautigiraġigivut iñuich quvianaqġugich iġlutuiruat anuqsrusiplutin. Itqagilugu Job, iñuuniaqami tuniqsimaruq Agaayutmun anuqsrusipluni. Taatnatuntuuq sivulliapta qinġinaqtitkaat uvaptiknun iñuuniahatigun tuquhatigunlu Agaayutim ilunnjuktaqaqtılaanja naglikrsisilaanja ilinjitñun. Taamna ilisimagikput.

12 Uvvasuliuana ilauraamaanj, akiqsrugupsi sumik kiikaa uqaġikkapsikun atuqsiun. Ataramik uqaġusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqaġupsi saglusunjaqasi. Taatnanjtkupsi Agaayutim atannigisipiġaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitni iluilliugumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuqli quyyatinik.

¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitni atnignagumi tuqluili qauklnitnik ukpiqtuanjruat. Ilnisaasiin iniqsruutilitruj uqsruqlugulu atqagun Atanguruum.

¹⁵ Atnignaqtuuaq una iluaqsikkaugisiruq iniqsruqpata ukpiqsrihikun. Atangum iluaqsipkagisigaa. Aasiisuli taamna atnignaqtuuaq killuqsagniqpan Agaayyutim natqigutigisipmigaa.

¹⁶ Taatnamik, quliagisigik killuqsautisi iniqsruutilusilu avatmun; taavruma mamitkisasi. Inuk atuiruaq quyalisauruumik Agaayyutmun iniqsruqami iniqsruha savaaqatlapiqtuq.

¹⁷ Itqagilugu Elijah! Ilaaptuuq inugaluuaq uvaptiktun aasiin inuqsraqami iniqsruqtuksauruqtuuq kisupayaatun. Iniqsruqman Agaayyutmun sialuqunjtluq, sialunjtchuq nunami ukiuni pinasuni avvagmik ilaplughich.

¹⁸ Aasiin aquagun iniqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulgitchuq, nuna nauritqiaqsilgitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayugukkaatigut.

¹⁹ Ilauraamaan, ilari tupiksriaiqpan ilumutuuhgmik aasiin ukpiqsriuum ikayuppaun tupiksritqitlasipkaglugu Agaayyutmik,

²⁰ ilitchugiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriuum ikayugumiun piqataunaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriaiqaluanhaniin Agaayyutmik. Taatnatun ikayugaa inuuyumalitqiksitlugu inuuhgmik agaayyutitnaqtauruumik. Aasiin Agaayyun natqigutrigisiruq inugiallapiqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

¹ Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaana Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukunina tuyuutini piksraqtaaninun Agaayyutim unjtauplutiŋ siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-milu, Cappadocia-milu, Asia-milu, Bithynia-milu,

² piksraqtaaninun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkaninun Ipqitchuam Irrutchim tupiksritquplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitquplugillu aunaŋagun. Ihaqqutaa qinuininanaŋalu nausainaglik ilipsitni.

Iñuuruaq Niğiugaaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapaŋanun Atannapta Jesus Christ. Iunŋuqtaqpaligmigun anitqiksitkaatigut inuuruamun niğiugamun anjitiqihagun Jesus Christ tuqułigmiñ

⁴ suli paitchaktaaksrautmun piungiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniin piugangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi.

⁵ ilipsi qaunagikkaurusri sanŋiagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriłiqsi anniqsugiamun sagviğniagtuumun aqulligmi pivinmi.

⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami nagliksaaq-taullakkaluaqtusri atlaakaagiisigun uuktuagutitigun.

⁷ Tamatkunuuna uuktuagutitigun ukpiqsriłiqsi uuktuakkauruq iglutuitlapmaŋan. Manik kaviqsaaq piungigaqtuaq uuktuaguugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriłiqsi akisuruaŋutluktuaq kaviqsaaŋmiñ maninmiñuuktuakkauruksauruq. Ukpiqsriłiqsi ilumutuukpan akuqtuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauligmiglu sagviğataqpan Jesus Christ.

⁸ Qiriqsimaitchaluaŋaŋaan piqqagigiksi. Pakmaunniin qiniginitchaluaqlugu ukpiğigiksi quviasrullapiaghusri quvianaqpaauramik uqagilgunaitchuamik.

⁹ Takku ilisimarusri aatchuusriaginiaqtilaanapsitnik annautiksraŋanik inuutchipisi, tanjiutauluni ukpiğikkapsitñun.

¹⁰ Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim ihaqqutrisaanik aatchuus-riagikkapsitnik pakaaqallapiaqmiut ilitchuğiniaqlugu.

¹¹ Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtitmatin nagliksaałiksraŋanik Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aqugun nagliksaałhan, ilinich ilitchuğisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaanjanik.

¹² Agaayyutim ilitchuğipkağniğai savautriñgisilaŋat inmiknik aglaan ilipsitnik. Tamanna tusraayugaagiksuaq pakma uqautauruq ilipsitñun taipchunuuna quliaqtuağikkaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuaq Irrusriq tuyuuruuq qilaŋmiñ; israğulgitunniin inuğrugipmigaat kaŋiqsisuklugu tamanna.

Iñuuniałksraq Ipqilluni

¹³ Taatnamik paqnamaagiksilugich isrummatisri, qauğrimmaağikkitchi niğiugusri ihaqqutrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitñun sagviğataqpan Jesus Christ.

¹⁴ Atriługu tupiktauruuq ililgaag, atrinuniasruŋaqasri pigiitчуanun kimmutiğauułapsitñun inuuniaqapsi nalunŋapsi tusraayugaagiksuaamik.

¹⁵ Aglaan inuuniağitchi ipqilluni inuuniałapsitni atriługu ilaa tuqułtiğikkaqsi ipqitchuaq killuqsautaitłunilu.

¹⁶ Atakkii Agaayyutim uqalhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaŋa ipqitchuanuruŋa."

17 Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuuru-
amik iñuñnik atlakaagiksitasuñaqnagich savaañisigun. Iñuuniağitchi taluqs-
riñikun ilaanik irvigiuaraallañhani marruma nunam.

18 Iisimagiksi tasukkauñiqsi tañiğılaaniñ iñuuniağhatñiñ sivulliapsi.
Tasukkaunğitchusri piunğigaqtuatigun sutigun, ami manikun qatiqtaakun
unniññ kaviqsaakun,

19 aglaan akisuruakun aunagun Christ-ñum [tuniñlaqtauruam] ipnaiyaatun
patchisaitchuatun taqsraqtaitchuatunlu.

20 Ilaa piksraqtaanjuruuq iñiğaluaqnagu nuna, aglaan sagvikkauuq maku-
nani aqulligñi pivinñi pisigiplusri.

21 Christ-kun ukpigigiksi Agaayyun anjpkairuag ilaanik tuquñğmiñ
qaitchipługu kamanautmik, ukpiqsritquplusri niğiugaqaquplusriñu
Agaayyutmik.

22 Pakmaasriñ ipqiqsitnapsiun iñuusiqsi tupiksriñikun ilumutuuruamik tu-
migiplusgu Ipqitchuaq Irrusriq piqpaksritlasrirusri aniqatiupsitñik. Taat-
namik piqpakutisritchi piliqillapiagusi [ipqitchuamiñ] uummatmiñ.

23 Qitunğagiliutigaasri Agaayyutim tuqputlaitchuam anitqiksimaqapsi
nautchiaksrakuunğitchuaq piunğigaqtuakun aglaan piunğiganğitchuakun, ami
uqañhagun Agaayyutim iñuuruakunlu isuktitłaitchuakunlu.

24 Takku Agaayyutim uqañha aglausimaruq, itna,

“Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,

suli iluqañi kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriañatun ivgum.

Ivik pannaqługaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piigaaqtuq.

25 Aglaan uqañha Atanğuruam itkisiruq qarjavak taimurja.” *Isaiah 40:6-8*
Taamna uqañiq tusraayugaagiksuaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun.

2

1 Taatnaqługu piiqsitaksragigiksi iluqaan pigiñiq, kinnitñiğiglu,
ukpinñuqañtaunjuđiglu, siqññahiglu, pigiitchuakun uqautikrisisuuliglu.

2 Atriługu aniqammiuraq miluguktuatun kimmutiqagitchi Agaayyutim
ipqitłuni uqañhanik, ilipsiñi taavrumuuna nauyumuusri.

3 Takku uuktuagiksi Atanğuruam nakuulha.

Iñuuruuq Uyağak Piksraqtaanjuruatlu

4 Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyağañmun ayakkanatñun iñuich, aglaan
piksraqtaagikkanañun Agaayyutim akisuruagiplugu.

5 Suli atriñurusri iñuuruatun uyağaktitun. Atanğum atuğumagaasri
nappağumiun qiiñnaitchuag irrutchikun agaayyuvikpañni. Aasrii
Agaayyutim ipqitchuatun agaayuliqsaisun tuniñlaqtutlaniaqtusri tuniñlautinik
irrutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi
tumigilugu Jesus Christ.

6 Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim uqañhani, itnaqhuni,

“Piksraqtaaqtañuñja akisuruamik uyağañmik

qaukñitqupługu tunñjavik Zion-mi,

aasrii iñuum tunñavigiymiuñ ilaa

qapiqpanayumiñaitchuq.”

Isaiah 28:16

7 Ilipsitñunaasrii ukpiqsriñuanun ilaa akisuruañuruq, aglaan tamatkunurja
ukpiqsriñğitchuanun

“Taamna uyağak tuppirt ayakkanat,

taamna uyağak piitçuññlapiagaqtuq tuppirauni.”

Psalms 118:22

8 Suli

“Taavruma uyaġaum putukkisinniġai iñuich.

Taamna uyaġak paallaktitchiraġaqtuq ilinjitnik.” *Isaiah 8:14*
 Takku inmiknik putukkisaqtut tupiksriñġitlutinj uqaġimik. Taatnatun
 Agaayyutim sivunniugutigigai.

⁹ Aglaan ilipsi iñuksraqtaanjurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli
 ipqitchuajuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri. Piksraqtaanjurusri
 quliaqtuagıtquplugich quvignaqtuat savaanj Agaayyutim tuqłtuqigikkapsi
 taaqtuamiñ quvignaqtuamun qaumamiñun.

¹⁰ İlaatniimma qaanjqsuami iñuningipiagaluakkanasri, aglaan pakma
 iñugiliutigaasri Agaayyutim, suli akuqtuimaitlusriunniñ nagliktuutaanik,
 pakmaaglaan akuqtuġiksi nagliktaña.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piqpagiplusri ilauraamaan, avakñaqtaułhiñaqtusri iglaanjuplusri lu mat-
 tumani nunami. Taatnamik siimasaagıpsı piisimaaquplusri timim pisug-
 ruaġutaaniñ anjuyaktuamiñ akıllıiqsuqługich iñuutchisi.

¹² Nalaunnaruakun iñuuniagıtchi akungatni ukpiqsriñġitchuat. İlaatni uqa-
 maqłtuutigigumisi pigiitchuakun savaktıguġniłusri, qıñıgumagaich nakuuruat
 savaasiñ aasriñ kamaksruġlugu Agaayyun uvlumi ilaan tikiimakpatıgıt.

¹³ Pisigilugu Atanıq kamakkuıtıqagıusri iñupayaanik sanjıqıtuqatuanik,
 Rome-maġmiut umialıgıgaluaqpattruġ

¹⁴ naagalu kavanaugaluaqpata tillisiaqatıtuat ilaaniñ anas-
 riñıuqsaquplugich savaaqatıtuat pigiitchuakun suli nanġaquplugich tamatkua
 savaaqatıtuat nalaunnaruakun.

¹⁵ Atakkıi pisuhıgıgaa Agaayyutim savaallautapsıgun nutqautıtquplugu
 piñıliqılhat naluruat iñuich.

¹⁶ İñuuniagıtchi patchısaitchuatıtun iñuktıtun, aglaan atuqnagu patchi-
 sıiñıqı mattutıgıniagıglugu pigiitchuamun, aglaan iñuuniagıtchi savaktınıisun
 Agaayyutim.

¹⁷ Kamagılugich iñupayaat, piqpagılugich ukpiqtuanuruaqatısrı, taluġıglugu
 Agaayyun, kamakkuıtıqagıglugu umialik.

Urrakutaułha Christ-ıum Nagliksaathan

¹⁸ Savaktaurusrı, tupiksrisıtchi atannapsıtñik taluġıpiagıglugich, kısıitñun
 tamatkunıña ihuatmun anjalatıpsıtñun pisunıqasrı, aglaantuuq tamatkunıña
 atanġuturuanun.

¹⁹ İñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauġrimmaagıutillautaġmıgun
 iglutıgumi nanınnamik nalaunnaitchualıqınġıtchaluaqhuniunniñ.

²⁰ Pisigilugu savaagıırrutin ipıqatıuqsııgıuvich kamakkuıtımik piksraitıutın
 Agaayyutmiñ iglutıgaluaġupkuunniñ nanınnaq. Aglaan iglutıgıupku
 nanınnaq anuqsrułıkun nalaunnarualıqınıqapıch, taamna akuqtuyunaqtuq
 Agaayyutmi.

²¹ Taavrımunı ilipsi tuqłukkausrı. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqıtıgı-
 plusrı. Unıtıhıruq tvıraaksrapıtñik malıglugich tuvliġaġnıñı.

²² “İlaa killuqsatılaıtıchuq.

Kınnıtñınıutmik uqatılaıtıchuq.”

Isaiah 53:9

²³ Uqamaqłtuutıkkaukani uqamaqłtuutmik kıumaklıñġıtıchuq. Nagliksaaqamı
 anıqsraaqtuıñġıtıchuq. Aglaan tunıavıqatıtuq ilaanik atannıısuuru-
 amik nalaunnaruakun.

- 24 Ilaan akiyaḡigai killuutivut timimigun tuqupluni sannigutami tuqqutqu-pluta sanḡianun killuqsautim aasrii iḡuutqupluta nalaunḡaruakikun. Ilaan ipiḡaqtuḡniḡigun mamititaurusri.
- 25 Iipsi atriqagtusri ipnaisun killukuaguktuatun, aglaan pakma utiqsi-marusri munaqsrimun suli qaunaksraanun iḡuutchipsi.

3

Ilaqatigiich

- 1 Taatnatullapiaq nuliaḡuruasrii kamaksrisitchi uipsitḡik. Ilaḡichaasiin ukpiqsriḡitpata uqaligḡmik mumiksitauviaqtut nuliamaḡ iḡuuniallautaḡhatigun
- 2 ilinisa qinḡigumitrun ipqinḡiaḡiqsi taluqsriḡiqsiḡu iḡuuniallapsitḡi.
- 3 Qiniyunaqsriqsuqasri qaahḡiḡakun, nutchiqillapsigun naagaqaa kavigsaanik maninḡik uyamitqualiqsulikun suli atnuḡaaḡiksuanik atukkapsigun.
- 4 Aglaan pinḡaḡnaḡiqsi ititchiun iriqsimaagtuaḡun qamuuna uummatip-sigun, piungigangitchuaḡun pinḡaḡnaḡutaanik irrutchim piisaangitchuanḡupluni qinḡiḡnaḡaqḡuniḡu. Taamna kamanallapiaḡhuni akisuruq qinḡiḡhani Agaayyutim.
- 5 Taatnatuntuuḡ taipchua ipqitchuat aḡnat ukpiqsriḡuat Agaayyutmik iḡuuniusriqagtut pinḡaḡnaḡutiḡaqḡutinḡ qamuuna kamigiḡlugich uisḡin,
- 6 Sarah-tun tupiksriḡuatun Abraham-mik taipḡuḡu aḡaayyuaḡḡmiḡik. Iipsi ilaan panigigsaari nakuuruanik savaaḡaḡupsi iqsitchangitchupsḡu tupaḡanaḡtuatigun.
- 7 Taatnatuntuuḡ uinḡuruasii iḡuuniaqatigisigḡin nulasri kanḡiqsimaugaḡlusri aḡnat sayaktuitluktuaḡutilaanḡatik aḡutiniḡ suli paitchaktaaqatigipḡlugich iḡuaḡqutaanik iḡuuthum. Taatnaḡupsi pinḡaiḡutaitkisuruq inḡisruḡiqsi.

Nagliksaaliḡ Piqutigipluḡu Nalaunḡaruatiḡ

- 8 Pakmapak uqallautilapsi uumiḡa, iluḡasri atunim isumaḡaḡitchi, kanḡiqsiquḡiniuraḡusri avatmun, piḡpakḡutilusri aniqatigiisun, ilunḡukkutilusri, iḡuaḡqutilusriḡu atchiḡikun.
- 9 Akisaḡtuḡnagich pigiitchuaḡun atniiyummatmiglu naagaqaa uqamaḡuutmiglu uqamaḡuutrigikkasri, aglaali inḡisri tamatkua ikayuusriaḡaqulugich ilisimaluḡu tuḡlukkauḡiqsi inḡisruutraksraḡipḡlugich, aasriin taatnaḡupsi ikayuusriaḡaḡisipmuisri,
- 10 aglausimaruatun Agaayyutim makpiḡaanḡiḡi,
 “Iḡuk piḡpaksriḡuaḡ iḡuukḡimik
 suli uvlillautaguktuaḡ quviasrukḡhuni
 qaunagiliḡuḡ aḡniḡikkani uqahiksraḡaniḡ pigiitchuaḡmik
 suli qaḡluuḡni uqahiksraḡakniḡ sagluuḡtuanik.
- 11 Savangigḡi pigiitchuaḡnik aglaan savagḡi nakuuruanik.
 Pakaḡgiliḡuḡ qinḡiḡnaḡ pigiliutiniapiḡluḡu.
- 12 Atakkii irrak Atanguruam qaunaksriḡuruk iḡunḡnik nalaunḡaruaniḡ,
 suli siuttak naalaḡniruk inḡisruḡhatnun,
 aglaan kigiḡaanḡan Atanguruam akilḡiḡisimagai tamatkua
 savaaḡaḡtuat pigiitchuaḡmik.”
- Psalms 34:12-16*
- 13 Aasriin kia atniaḡisifḡiḡpasri nakuuruanik savaaḡaḡupsi.
- 14 Aglaan nagliksaḡupsi pisigilugu nalaunḡaruḡaḡ quvianamiugisirusri. Iqsiginagu iḡuuch tatamnaqsriḡaḡhat, unniin iḡuulḡuḡutinagich tamatkua.

15 Kamagisriun Atanguruuq Christ uummatipsitni, Atanigikkaqsi. Itqanairrutilugu ataramik kiggutiqaaliksraqsi inuum apiqsruqpasri nigugakun pigikkapsigun.

16 Aglaan kiuyumagiksi piisaangilikun taluqsriilikunlu, ataramik patchi-saisillugich qaugrimmaaigitillautasri. Taimmali kisut uqamaqhuutigikpasri savaaqagnilusri pigiitchuamik, ilinich kanjutchahifiaqumuut ilitchugilutin inuuniallautaipisitnik Christ-kun.

17 Tarra ihuatluktug, Agaayyutim pisuhigikpaun, nagliksaaqutigigupsin savaaqallautaliqui suumakna savaaqaligmii pigiitchuamik.

18 Christ-tuug nagliksaaqmiug. Ilaa tuqunaruq pisigiplugich killuqsautit atausrigmiaqlugu, nalaunnaruq inuk pisigiplugich nalaunnaitchuut tikiutis-rukhuta Agaayyutmun. Timaa ilaan tuqputaugaluaqtug aglaan irrusia inuuruqsuli.

19 Aasriin irrusriupluni ilaan utlanigaa irrutchich tigutaaqsiuvinmiittuat quliaqtuaqiaqhuni tusraayugaagiksuamik.

20 Taipchua irrusrich tupiksriingitchut Agaayyutim inilgaanima uvlunijni Noah-m, Agaayyutim anuqsrutikkaqsigun utaqqikamigich isrummitiqi-plugich Noah umiaqpalipkaqlugu. Ikituurat inuich, tallimat pinasruupluti, annautikkaurut umiaqpanmi uliqpakman.

21 Taamna atrinuruq paptaagutmun pakma anniqsuutigikkapsitun. Paptaagutigun inuk salummakkaungitchuq puyananiq timim, aglaan inuk iniqsruqtug Agaayyutmun salummaqplugu qaugrimmaaigitillautani killuqsautipayaani, pisigiplugu anjitiqilha Jesus Christ-nun,

22 qilanjmuktuug aquppipluni taliqpian tunjaani Agaayyutim. Isragulgillu sanjiqutiqaqtuatlu sanjiqaqtuatlu atanigigaat ilaa.

4

Atlanjuqtuaq Inuuniatiq

1 Tarra Christ nagliksaaqtuksraupman timimigun pisigiplugu nalaunnaruq, isrumaqaqtuksraupmiusri Christ isrumapmatun itqanaillusri nagliksaaqutigiraksraupkan nalaunnaruq. Atakkii kiinapayaaq nagliksaaqumi timimigun nutqautipmiga killuliqiqiq.

2 Taamna inuk inuuniangiqsuq pisuligruakun tuqunialigmiiunaglaan, aglaan pisuhagan Agaayyutim.

3 Taimma qaaniaktuami inuuniaqaaniktusri pisuulhatitun ukpiqsriingitchuat inuuniaqapsi suvaalhatikun, pisugruaigitikun, imilivaalhatikun, aliasrunginiakikun, piqfuktakikun taanqaquni, qaayugnaqtuakunlu aanguaqtukun.

4 Pakma ukpiqsriingitchuat atlagigaasri ilaliqsuutingiqapsi ilinjitun qilhuqtaihatni, aasriin uqamaqhuutigiaqsiplusri.

5 Aglaan ilinich kiggutiksraqaqtuksraugisirut savaagmiktigun ilaanun atanniinhiinaagtuamun inuuraniglu tuqunaruuaniglu.

6 Tarra taamna piqutigiplugu Christ quliaqtuaqniqsuq tusraayugaal-lautamik taipchununa tuquaniktuanun taimani ilinjili annautrautqu-plugittuug. Atannikkauyumiinaqsiplugich inupayaatuntuug nunami, aglaan Agaayyutim inuuyumiinaquniagai irrutchiqiktigun Agaayyutitun inuuruatun.

Anjalatchillautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

7 Aglaan supayaurat isruksrañat qalliurallapiaqtug. Taatnagusri qaugrimmaaigitichi qaunatiqagisurilu aasriin iniqsrutlasrilusri.

⁸ Pitluktaksraq una supayaamiñ, piñiqillapiağusri piqpakktisritchi avatmun, atakkii piqpaksrilhum maturağigai iñugiallapiaqtuat killuqsautit.

⁹ Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapilūutailaakun.

¹⁰ Iñullañuplusri akuqtuağaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiñ. Taatnağusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautaglugich atlakaagiich aatchuutai Agaayyutim, itna,

¹¹ kiñapayaaq uqagpan, Agaayyun uqagli taavruma uqagikkañagun, suli kiñapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirtutaagun Agaayyutim, Agaayyunli kamağikkaayyumuuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaña kamanaun añaalatchisilu taimuña isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaañiq Ukpiaqtuanupluni

¹² Piqpagikkamaan, tupañanasri ukpiqsriñiqsi uuktuaqsuikpan sakiqnaqtuatigun ikniqtun ittuatigun; atlayuağinagu niğiunailaakun taamna atuumakpan ilipsitñun.

¹³ Aglaan quviatchauğigitchi piqasiutinilusri Christ-mun nagliksaañhagun quviatchallapiağumuusri quyalusri kamanautaa sagviqpan.

¹⁴ Pisaanñatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-ñum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamanautaan, nayugaatin.

¹⁵ Sumiunniñ nalliysi nagliksaaqani iñuaqtuqtauluni, unniñ tigliñniaqtauluni, unniñ savvağluktauluni, unniñ naipiqtuqtauluni iñuich sutilañatnik.

¹⁶ Aglaan kisupayaaq nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriñha Christ-mik kanñusruutigingilijun, aglaan kamaksruğlijun Agaayyun ilisimanahğmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik.

¹⁷ Pakma atanniñhum aullağniiviksraña tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuñi atanniqsukkaúqqaagtksraurur. Tarra atanniqsuqqaagniqpatigut, qanutchimik isruksraqağisivat tamatkua tupiksriñgitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

¹⁸ “Nalaunñaruat iñuich annahksrañat qağanangiiñiqpan, sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatlu killuliqirittlu?” *Proverbs 11:31*

¹⁹ Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkauruat pisulhagun Agaayyutim naku-urualiqilich. Qaisimaapiaqtaksraqağigaich iñuutchisiñ iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsamaruamun ataramik.

5

Munaqsrañi Agaayyutim

¹ Pakma silğiqsuğniagitka gaukhiuruat akunnapsitñi, uvañaptuuq gaukhiupluna. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtuağiplugu, piqatauyumaaqñunaptuuq kamanautaanun sagviqsagumaruamun.

² Qaunagilugich iñugikkañi Agaayyutim, munaqsraqikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkana ilipsitñun]. Nunurausruñaqasri aglaan piyummatigipiaglugu, piññañniasruñaqasri aglaan savautiyumaapiaglugu.

³ Atanguniagvigrunñaqnagich Agaayyutim iñugikkañi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausitchi munaqsranun.

⁴ Aasrii gaukhiat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaquğutaanik kamanautim akiññaaktaatun piungigağumiñaitchuamik.

⁵ Taatnatuntuuq, nukatpiañjuruasrii kamakktuigağitchi gaukhiuruanik. Iluqasri kamañasrugisruñaqasri savauttutilusri atchiksualikun, atakkii “Agaayyutim ayaksimaagai kamañasrugiruat

aglaan ikayuqsimaag'ai atchiksuaqtuat."

Proverbs 3:34

⁶ Taatnamik atchiksimaag'itchi ilipsit'ni ataatni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli kamaqaqsiqkaqumagaasri piviksraq nalautitpan.

⁷ Igitillugu ilugaan isrumaaluutigikkaqsi ilaanun aasrii tutqiksiłusri, takku ilaan qaunagigisigaasri.

⁸ Qauğrimmaag'itchi qaunatqiağigusri. Uumiksriksi Tuunğaq ataramik ukpiğutaiqsitchiñiaqtuq ilipsit'nik, qalınuularuatun lion-tun kukiłuktuatun sumunliqaa niqiksraqsiuqhuni. ⁹ Taatnamik akililiqsuqsium payanağvigilugu ukpiqsriłiqsi, ilisimalugu aniqatiusri nanipayaaq nagliksaałhattuq ilipsisun.

¹⁰ Aasriiñ nagliksaaqtuallaanikkupsi sivikitchuami, Agaayyutim ihuaqutipayaaqaqtuam tułtuqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamanautigikkağmiñun, naamasripkağniagaasri, nalupqinağusri ukpiqsriłipsit'ni, sayaktusriłusri sulı payanağusri.

¹¹ İlaanun illi kamaanun sanjılu qanjavak taimunja. Taatna.

İlammiuğutit

¹² Aglaktunja naigıplıgu Silvanus-kun isrummatigikkapkun tuniqsimapluni aniqataulha. Pitchuksaag'ukkipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim ihuaqutigillapiałhamik. İlisimalugu taamna ihuaqun tuniqsimavigisiun.

¹³ Ukpiqtuanjuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaanjuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaanjamik, sulı Mark-ñum iğniğipmatun itağma.

¹⁴ Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. Qıñuiñnağ illi iluqapsit'ni ittuani Christ Jesus-mi. [Taatanuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaĩn

¹ Uvaŋa Simon Peter. Savaktigigaan̄a uqqiraqtigipluŋalu Jesus Christ-ŋum. Tuyuqtuŋa ukuniŋa iñuŋnun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsrih̄gmik uvaptiktun nalaunŋaruah̄gagan Agaayyutiŋa suli anniqsuqtiŋa Jesus Christ-ŋum.

² Iitchuḡisaiñ̄aqsuŋtuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq iħaqqutiqaḡitchi atqunaq qĩñuiñ̄namiglu.

Agaayyutim Tuqħuutaalu Piksraqtaan̄alu

³ Agaayyutim pakmakŋaqtauruakun san̄ŋiagun qaitchiñ̄iḡaatigut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaaḡih̄likun tumigiplugu iħitchuqsrih̄iptigun ilaanik tuqħuqtigikkaptiknik iħan̄juititqupluta kamanautmiñ̄un nakuuniqsrauh̄gmĩñ̄unlu.

⁴ Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruamik akiqsruutinik. Ukpigigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayuḡnaqtuamiñ̄ ittuamiñ̄ nunami iñuich kan̄iḡruaqtan̄isigun, aasrii piqatautlasriħ̄suri Agaayyutim irrusriani ilaaton iħiħ̄suri.

⁵ Tamanna pisigilugu pisuqtılaapsitñ̄i iħatigisriun̄ ukpiqsriħ̄apsitñ̄un nakuuħ̄iq, suli nakuuħ̄iq tapiḡlugu iħitchuḡimmaaḡih̄gmik,

⁶ suli iħitchuḡimmaaḡih̄iq tapiḡlugu in̄mun an̄alalḡuħ̄gmik, in̄mun an̄alalḡuħ̄iq tapiḡlugu anuqsruħ̄gmik, anuqsruħ̄iq tapiḡlugu agaayyutiqammaaḡih̄gmik,

⁷ suli agaayyutiqammaaḡih̄iq tapiḡlugu piqpaksr̄ih̄gmik aniqatinik, suli piqpaksr̄ih̄iq aniqatinik tapiḡlugu piqpaktamik iñupayaanun.

⁸ Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigun̄ nau-saiñ̄aqtusri taapkuunuuna, imailaaton in̄gitchusri asriringitchuatunlu, aasriiñ̄ iħitchuḡisaisaiñ̄aqtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik.

⁹ Aglaan kiñ̄apayaaq iñuk piqan̄ḡiñ̄iḡumi tamatkuniŋa irrusriksranik irigiitchuq qĩñ̄itlaiħ̄luni. Puuyuqmigaa salummakkautilaani killuqsautiḡruaḡmifiñ̄i.

¹⁰ Taatniitman, aniqatiumaan, sakuugitchi pisuqtılaaḡusri tuqħukkauħ̄iqsi piksraqtaan̄uħ̄iqsiħ̄lu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsi paasraaḡaḡumiñ̄aitchusri.

¹¹ Suli akuqtuigisirusri kamaŋaqtuamik paḡlatmik isiḡupsi isruitchuamun an̄aayyuqautaanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹² Taatnaqħ̄uŋa itqautisraḡataḡipsi tamatkuniŋa, iħisimagaħ̄aḡisiunniñ̄i payan̄aiḡvigiplugulu Agaayyutim iħumutuuruŋa pakma pigikkaqsi.

¹³ Nalaunŋaruah̄igiga iñuuniqtutilaamni maani nunami itqaqtiḡaḡukhusri sunik tamatkuniŋa.

¹⁴ Iħisimagiga timikukiksraḡma tikitchaqtuuraħ̄ha. Taatna atannapta Jesus Christ-ŋum nalupqinaiqħ̄lugu uqautigaan̄a.

¹⁵ Aglaan sakuugutiginiḡitka ilipsitñ̄un itqaḡitquplugich tamatkua ataramik tuquanikkaluḡuma.

Christ-ŋum Kamanautaa suli Sivuniksriqtauruaq

¹⁶ Quļaiaqtuḡiḡitchip̄si unipchaalian̄isigun iñuich iħitchuḡip̄kaisaqapta aḡ-ḡiḡñ̄iaħ̄hanik Atannapta Jesus Christ kamaŋaqtuakun san̄ŋiḡpauraḡmigun. Uvagut qĩñ̄illapiaqsimaḡikput kamaŋaqtuaq qaummaḡiñ̄iñ̄a.

¹⁷ Nayautturugut akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakkutmik kamanautmiglu, taavruma nipim nipliutipmagu kamañañiqsraurum supayaaniñ nipliqhuni, “Tarrataamna piqpagikkağa Iğñiğa quyalimaaqtig-lapaiaikkağa.”

¹⁸ Aasrii taimani tusraagikput taamna nipi nipliqsuaq qilañmiñ piqatigiplugu Jesus iñgimi taivrumanı Agaayyutim sagviqmagu kamanautni.

¹⁹ Uvaguttuug nalupqisruutigingipsaağikput uqautigikkañat Agaayyutim sivuniksriqirinjisa iñlğaanimma. Piñlautaqtusri naalağnitqiağikkupsigij uqalħich, takku uqalijich kanjicsipkağaasri aggitqinjñaiaqtılaañanik Jesus-ñum atriplugu nangum qaumapkaiħa taatuaq ini qausrağatağniñanunaglaan uvlum suli nuilğatağniñanunaglaan uvlugianan uvlaam.

²⁰ Sivulliulugu iłitchugiraksraqsi uvva, sivuniksriqirim iñmiktuiñaq kanjicsipkağumiñaitchaa sivuniksriqitauruaq Agaayyutim uqalħaniñ.

²¹ Atakkii iñuich sivuniksriqingitçhut sumiunniñ pisuligimiktigun, aqlaan Agaayyun uqağniqsut iñuñmigun añalatkaqsipmatij Ipqitçuam Irrutçhim.

2

Iłisautrit Tanjigilaakun

¹ Iñlğaanimma tanjigilaakun sivuniksriqirit iñukpalligñiqsut akungatni iñuich [Israel-mil]; taatnatun tanjigilaakun iłisautrit iñukpalligñiaqmiut akunnapsitiñi. Tikiutriñiaqtut nalunautçilutij tanjigilaanik iłisauttitinik suksraunğıutauyumiñiaqtuanik, piñlaağilugunniñi Atanguruaq tuquruaq annautisukħugich. Aasrii pisigiplugu piñlaaqaħhat Ataniğmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut.

² Suli iñugiallapiaqtuat piqasriqsuutigisirut pigiñlapiiaqtuatigun kanñunaqhutij iñuuniahatigun, aasrii iñuñnun uqamaqluutigipkaaqsilugu iłumutuuruuq pisigiplugich ilijich.

³ Pitlatuħimiktigun maniññañniagvigiğisigaasri, iłisautilusri uqautilusri lu iłumutuunğıtçuuanik. Agaayyutim atanniqsuirinjata pasriñğai taimakñaaglaan, aasriñ siñiktuanğıtçuq piyaqquħhiñaağulğugich ilijich.

⁴ Takku israğulğich killuqsaqmata Agaayyutim anasriññuqsaqmigai ig-itlugich nagliksaağvinmun qiliqsruiplugillu taagnaqsrami tikiññiahhanunaglaan uvluan atanniuviksram.

⁵ Suli Agaayyutim piyaqquqmigai iñuich iñuuruat taimani uvlunijni Noah-m, ipipkaqlugich agaayyutaitçhuat nunami uliqpañmun kamañaqtuamun. Noah quliaqtuağaqtuq iñuñnun nalaunñasriuksrauniplugich sivuğaani Agaayyutim, aasriñi Agaayyutim annautigai Noah-lu tallimat malğuk iñuiñlu.

⁶ Suli Agaayyutim patchisiquatinigai iluqaisa iñuich iñuuruat nunaaqqiqapañni Sodom-milü Gomorraħ-milü, aasriñi ağralipkağataqlugik iknikun. Taavrumuuna Agaayyun urriqsuutiqağniqsuq qanuq suksraunğığñiaqtılaañatnik iluqaitñik agaayyutailaanik.

⁷ Suli Agaayyutim annautipmigaa nalaunñaruaq Lot, qiniupkakkauruaq atqunaq qaayugnaqtuakun iñuuniahatigun killuliqirit iñuich.

⁸ Atakkii taamna nalaunñaruaq iñuk iñuuniaqami akungatni tamatkua killiqiruat iñuich uvlugagipman, iñuñliuqtitauruq qiniqlugillu tusraaplugillu pigiitçhuat savaañich.

⁹ Taatnaqhuni Atanğum iłisimagaa qanuq annautriksrani agaayyutiqaqtuanik uuktuagusriañitñiñ suli qanuq tiggumñiksrañat nalaunñaitçhuat iñuich uvluanunaglaan atanniuviksram anasriññuqsagviksrañatnun.

10 Agaayutum anasriñnuqsagisiñigai suvaluk tamatkua iñuich aňalatağıpkaqtuat timim kimmutigruañiñun qaayuğnaqtuanunlu, suli suksraqağıtchuat Agaayutum aňalatchisaanik. Tamatkua ilisautrit tañiğilaakun aañarut arguanaplutin. Sivuugagingitchaat uqamaqluutiqahiksraqtin qiriñgaitchuanik sanñiqaaqtuanik qilañmi.

11 Israğulgitunniñ kamanatluktuat sanñikun sayaktulikunlu tamatkunakña uqamaqluutigitlaitchaich taapkua nayuqtigikkani Atanguruam.

12 Aglaali tamatkua ilisautrit atriqaqtut isrumatlailaaton niğrutitun, aňalatautun aullasiğmikkun, aniruaton aňuniagaksrauplutin tuqputak-srauplutinlu. Uqağuurut pigiilplugich sunik kanjicsimangisağmikkik. Aasrii pvaqquğisirut isrumatlailaaton niğrutitun.

13 Taamna akiliusriagigisigaat nagliksaaqsiupkaihiğmiktigun atlanik iñuñnik. Ilinjisa kimmutigiragigaat pisuhigruaqtin uvlugaluamiunniñ. Kanjusraağutaulhiñaqtut ilipsitñun niğiqataukaminj ilipsitñi, taqsraqtatun suli qilğuliktun akunnapsitñi, quviasruutigiplugu ukpiqsaihiqtin.

14 Qiriñqamitruñ ağnaq ikhiçhakhutin sayunayumarut nutqaum-misilğuitlugu taatnasriq killuqsau. Iksisaagñiğaiç pitchiğiaqtuat iñuich killuliqihiksrañatnun. Ilinjisa uummatinich aňalatiqağniqsut kaviuqtauhigmun. Ilinjich taiyuaniqhluutikkaurut, suksraungiqsağumaaqtut.

15 Suksraağniğaat nalaunñaruakuagiq aasriñ ulapnaaplutin. Iñuuniagaqsirut iñuktun atiliktun Balaam iğniña Bosor-m, piqpaksriruaq akiliutaanik killuliqihum.

16 Aglaan suakatakkauruq killuliqihigmigun. Uqatlaalam natmaksigvian nipliutiplugu iñuum nipaaton nutqaqtinnigaa sivuniksriqiri kinniqisağaluaqtuaq.

17 Tamatkua ilisautrit atriqaqtut nivviatun imğilaamik suli taktugayauratun aňalatañatun anuğiqhuum. Tamatkua iñuich Agaayutum itqanaiyautiniğai inksrañatnik taaqtuam taagñiqsrañani isruksraitchuami.

18 Ilinjich uqağaminj nipitusriplutin uqağaqttut sumun atuğumiñilaatigun. Iksisaagñuğaiç pisugruağutaagun timim pivaahalikunlu tamatkua salumaqtitlutin annaqqammiqsuat tamatkunakña killukun iñuuniaqtuaniñ.

19 Ilinjisa akiqsruqtuğugaich iñuich atanniqsuqtiksrañiñiplugich ilinjich savaktaagrunñagminj qaayuğnaqtuamun, atakkii iñuk aňalattitaqtuq qanusripayaamun akiilirağaqtimñun.

20 Iñuich annaaniñiqsut qaayuğnautaitñiñ nunam iñuiñ ilitçuqsrihiğmiktigun atannaptikkik Anniqsuqtiptikkiglu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinjich illakkataağutitqikkuminj tamatkununja akiilipkağutinlu, isruksrañat pigiitlukkisiruq aullağniqqaahigmikniñ.

21 Ilitçuğigaluaqqaqlugu iñuuniahiq nalaunñaruakikun, ihuatlukkayağniqsuq ilinjitñi naluugagumitruñ taamna iñuuniahiq uumakña tunutchihiğmikniñ ipqitçuamik tillitmik qaisauruamik ilinjitñun.

22 Uvva atuumapkağaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqirağigaa inñmi miğiakkanj,” suli “Kuniaq iğğuanikkañat utiğaqtuq mağğagmun mağğiluktağiaqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atangum Aggiğñiathan

1 Piqpagikkamaan, ukua tuyuutit tugliğigaiç tuyuutma ilipsitñun. Taapkuñnuuna tuyuutipkun itiqsağukkipsi itqaqtillugich tamatkua uqautigikkatka iñuuniaqplusri ipqitçuakun.

2 Ilipsisitñun itqagıtqugitka sivuniksriqutauruat ipqıtchuatıgıun sivuniksriqıritıgıun sulı tillısauruat uvaptıknun atannaptıknıñlı annıqsuqtıptıknıñlı uqqıraqtıgıun.

3 Kanıqsıraksragıgıksı una sıvullıulugu, mıtautıksrıruat tıktıksırut ilıpsıtñun aqullıgñı uvlunı analatıttuat pısuğıruagmıknun. Mıtautıgıniagaasrı

4 uqaqhutın, “Jesus-ñum akıqsruutıgıgaa aggıtqıñıalı. Naamımı imma? Taimakñaqarı aapaavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aglaan sua iluqanı tamarra atlanñungıtchuq aullağniılğatañhaniñaglaan nunam iñıqtauñhan.”

5 Aglaan itqagıyummataıllapiagaat una, Inılğan Agaayıtım iñıgaa uqañhagun qılak sulı nuna, aasrıı nuna nunagıuqlugu imıgıñ sulı imıkun,

6 sulı tamarrumuuna imıkun nunaqqaag pıyaqquqlugu ulıqpaktıtluu.

7 Taatnatuntuuq qılailı nunalu pakma ittuat qaunaksrıqatut Agaayıtım uqañhagun pıyaqquğniñhanunaglaan iknıgmun. Taimanıgıun uvlunı Agaayıtım atannıqsuğısıgı iñıuch agaayıtıtıchtuat aasrııñ pıyaqquğlugıch.

8 Aglaan pıqpagıkkamaañ, puuyumanagu una, ısrumaraqtugut atausrıq uvlıq pıvıksılaañanık sulı 1,000 ukiut pıvıkpauraqaqtılaañanık, aglaan Atanıgımi atırık.

9 Atangum sukaisaağıtıgıñıtıchaa immıumasraqamıuñ akıqsruutıgıkkanı, iñıuch ilañıch sukaiññıgıagaluağatut. Aglaan anuqsrutıgaaasrı, atakkıı pıyumatıgıñıtıchaa kınıaunıñ pıyaqquqluluu, aglaan iluqaisa mumıqugaluağai kılлуqsautmıknıñ Agaayıtımın.

10 Aglaan uvlua Atanguruam tıktıksıruq nıgıılautılunı aggıñhatun tıgıñıñaqtım. Taıvrumanı qılaiç pııgısrıt qukıgñıaqtuamık tusragıñaqhutın sulı qaummatıt qılañmıttuat sıqumıtksırut iknıkun sulı nuna iknıaqtuq supayaatlu nunamıttuat.

11 Iluqagmıñ tamatkua sut pıyaqquğumaaqmata taatnatun, qanutçımıgıı iñuunıaıñaqtuksraunıqpsı? İñuunıaqtuksrausrı ipqılapiagıusrı sulı agaayıtıtıkuagıusrı supayaakun,

12 utaqılıluu Agaayıtım uvlua tıktıchumaqtuag sulı pısuqtılaapsıtñı tıkıumapkagnağıağniagıluu taimña uvlıq. Taıvrumanı uvlunı iknıgum u-nallapıaqtuam qılaiç pıyaqquğısıgıı sulı qaummatıt aukksıgıı.

13 Aglaan utaqıgıvıt Agaayıtım akıqsruutıgıkkanı, itnaamı, nıgııuagaqtugut nutaanık qılañnık sulı nutaamık nunamık iñuuvıksrañatnık nalaunñasrıpkakkauplutın iñıuch tupıksrıruat Agaayıtımık.

14 Taatnamık pıqpagıkkamaañ, utaqqısuñ taamna uvlıq. Pısuqtılaapsıtñı iñuunıağıtçı taqsraqtılaakun puıyıluktataılaakun sıvuğaanı Agaayıtım sulı qıñıñnıakun.

15 İsrummatıgısuñ anuqsıullapıaıña atannapta kanıqsımalugu annıqsuqurılña uvaptıknık. Taatnatuntuuq pıqpagıplugu anıqatıupta Paul-ñum aglakmıgaaasrı puqıtıtkun Agaayıtım qaisañagun.

16 Iluqanjıtñı tuıyıtıtıtıñı uqautıgıpmıgıı tamatkua sut. Uqanjıñ ilañıch kanıqsılğunaitçaluaqtut. Aasrıñ iñıuch naluruat payañaiqsımaıtçuatlu qıptıtıçıtñıqsut Paul-ñum tuıyıtıtıtıtñı sulıunıñ atlanık uqaññıñık Agaayıtım. Taamna pısigıplugu Agaayıtım pıyaqquğniagaı.

17 İlpsiasrıñ pıqpagıkkamaañ, tamatkua sut ilıtçuğıkkasrı sıvuanı qaunatqıağıksıgı. Taatnangıtçupsı sıvullıkkauvıaqmıusrı kılukuagıtınıgıun malıgıtçıñıtçuat. Aasrıñ qaunagıyımagıksı paallangılıksraqsı payañaiqsımmavıgıkkapsıtñıñ.

¹⁸ Aglaan nausraināgitchi ikuaqqutrisaagun ilitchugimmaagiksisaiñāglugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamanaun pakma sulī qarjavak taimuḡa. Taatnatuḡ.

Sivulliich Tuyuutai John-ŋum

Uqahiq Iñuunaqtuq

¹ Aglaktun̄a ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliñmik uqahiḡmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuuhiḡmik inniqsuamik aullağniñiğmiñaglaan. Taamna tusaagikput qiniq̄lugulu suli tautuk̄lugulu aksiapluguunniñ.

² Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuuhiḡmik tautun̄naqsipman qiniğuraaqsiñiağikput. Sagviqqaacman inmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutiñaqtauruakun iñuuhikun inniqsuakun aapami aullağniñiğmiñ.

³ Tamanna qiniñkaqput suli tusaaplugu uqağipmigikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluaqhusi piqatigilugik Aapauruaglu suli Iğñin̄alu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatigaqmatun ilinjnik.

⁴ Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuuhiḡmik iłitchuğitquplugu Jesus. Taatnağuta quviatchallapiağisirugut.

Agaayyun Qaummataurug

⁵ Uvvauna uqahiq uvagut tusaan̄anikkaqput Agaayyutim Iğñin̄aniñ aasiñ quliaqtuağigikput ilipsitñun, itnaiłiplugu, Agaayyun qaumaupluni suli ilaani taaqtuan̄itchuq suoramikunniñ.

⁶ Iñuk uqaqami piqataunipluni Agaayyutmi killuqsagtautigalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruğaqtuq piqataun̄itluni Agaayyutmi killuliqituiñaqhuniki. Taatnaiłiplugu atrin̄urugut iñuktitun taaqtuami pisuktuatitun.

⁷ Iñuuniagupta piqatauluta Agaayyutmi piqatigiisilluta avatmun, taatnaiłiplugu atrin̄urugut iñuktitun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiñ salummağaatigut killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim Iğñin̄a Jesus tuqqutaupluni maqipkaq̄lugu augikkani uvaptiknun.

⁸ Nipliakapta uvagut killuqsaḡumiñaitluta ukpiqsagaqtugut uvaptiknik. Taatnaqapta ilisiman̄itchugut Agaayyutim ilumutuuh̄anik.

⁹ Quliagikaptigu Agaayyutmun killuqsaḡniłuta ilaan natqigutiniagaatigut nalaun̄naiłipayaaptiknik, atakkii ilaa tuniqsimaruq nalaun̄jaruan̄upluni surağalipayaaḡmiñi.

¹⁰ Agaayyun niqliqsuq killuqsaḡnipluta aglaan nipliakapta killuqsat̄laitluta uqağigikput Agaayyun saglutun̄iplugu, tavraasiñ Agaayyutim uqağhagun iñuunian̄itluta.

2

Christ Uqapsaağutrikput

¹ Ilauraamaan̄, aglaaqsirun̄a ilipsitñun killuqsacun̄itkaluaqhusi. Aglaan kiñapayaaq killuqsacun̄ikpan piqagtugut uqapsaağutriksraptiknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsacs̄imaitchuaq.

² Taamna tuqukami sanniḡutami aatchuutigiruḡ inmiñik piqutigipluta, taavrumuunnaq̄lugu piigai killuutivut suli killuqsautin̄ich iluqatin̄ iñuich nanipayaaq.

³ Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukku-miñaitchugut ilisimatilaaptiknik ilaanik.

⁴ Iñuk niqliqman ilisiman̄iplugu Agaayyun aglaan tupigin̄itlugu ilaan tillisaa sagluqsruğaqtuq. Taatnasiq iñuk ilisiman̄itchuq ilumutuuruamik.

⁵ Kisupayaaq tupiksripman Agaayyutim nipliutaanik ilaan piqpagiragigaa Agaayyun atakkii ilitchuqsuiruq Agaayyutitnajaqtauruamik piqpaksrihigmik. Tupiksriguptaasiin Agaayyutmik nalupqinaigikput atausinjuqtillaaput ilaani.

⁶ Kisupayaaq nipliqami iñuuniañiluni atausinjuqatigimaaqlugu Agaayyun iñuuniaqtuksrauruq ataramik Jesus Christ-ñum iñuuniañhatun.

Nutauruaq Iñuuniaqurrun

⁷ Ilauraamaan, tuyuqanjichuñña ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqagmik innjaniktuamik taimakñaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakkaqsi tusaahapsitñiñaglaan.

⁸ Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. Iñuich ilitchugigaat taatnasiq piqpaksrihig Christ-ñum iñuuniañhagun ilipsiluumi iñuuniañhagsigun, atakkii taaqtuaq qaaniqsaiñiaqtuq aasiñ ilumun qauma qaummagiksiruq.

⁹ Iñuk nipliakami qaumamiinnipluni uumiksriuraagutigalugu ukpiqtuaqatiumiñik tavra kanjigruaqtaña simminjichuq —taaqtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsilgitchaqtuq killuliqipluni.

¹⁰ Aglaan iñuum nakuagikamigich ukpiqtuaqatiumi qaumamiittaqtuq, iñuuniañhani sumunniñ paasaqtittagumiñaitchaa.

¹¹ Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuaqatiumiñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taagmi. Kuisaimma-tai qanutnamuqausiksraigañivuuq atakkii taaqtuam qinilguiliplugu.

¹² Qitungamaan, taatnaqñuñña aglaktuñña iluqapsitñun, atakkii Agaayyutim natqigutigai pigiiliqutisi Jesus Christ savaaqñhagun.

¹³ Aglaktuñña ilipsitñun utuqqanaanun atakkii ilisimaaniklugu Agaayyun taimña innjaniktuuaq aullañniñhaniñaglaan.

Aglaktuñña ilipsitñun nukatpianun atakkii akiiligiksi Tuunqaaq pigiitchuapayaam aullañniiraa.

¹⁴ Aglaktuñña ilipsitñun, ililgaanun, atakkii ilisimaaniklugu Aapauruaq.

Aglaktuñña ilipsitñun utuqqanaanun ilisimaaniktuanun taivrumiña innjaniktuamik aullañniñhaniñaglaan.

Aglaktuñña ilipsitñun nukatpianun sanjiruanun tuniqsamaruanun Agaayyutim uqañhanun ittuanun ilipsitñi.

Taavrumuuna akiiligiksi pigiitchuapayaaq, Tuunqauruq taamna.

¹⁵ Kaviuginagich suuramik unniñ ilitqusiat nunam iñuñña. Atakkii iñuum kaviugikpaga taamna ilitqusiq piqpagiyumiñaitkaa Agaayyun.

¹⁶ Suami taavruma ilitqutchim ilagivañ? Kanjigruaqtam kaviugikkañña, sut iñuich qinikkañña piññaktaagisuklugu, sulipayaat mattumani nunami iñuich kamasaañgutigikkañña—taatnasiq iluaqñanjitkaluaqtuq Agaayyutim irru-siani.

¹⁷ Taamna ilitqusiat iñuñña nunam sulipayaat kaviugikkaññillu piigumaaqtut. Aglaan iñuk tupiksriuraq Agaayyutim pisukhanik iñuutuiñiaqtuq Agaayyutmi.

18 Ilauraamaan, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tusaamagiksi ak-
illiliqsuqtaa Christ aggiqsagumaniplugu. Aasiin ilitchugigikput inugiaktuat ak-
illiliqsuqtaai Christ aggianiksimaniplugich. Taatnamik ilisimarugut piviksram
isua qallisilaananik.

19 Tamatkua akilliliqsuqtaai Christ unniiñ piqataugaluqtuat uvaptikni
ilaliutillapianjtkaluanñagmin, taatnaqhutin aullagniqsut uvaptikniñ.
Tuniqsimagaluağumin Agaayyutmun akilliliqsuiñayaitchut Christ-mik,
aasiin nayugayağaatigut. Unitñamisigut nalupqinaitkaat sumiunniñ
piqataunjiqtin uvaptikni.

20 Aglaan iluqasi, ilumutuuhq ilisimagiksi, atakki Christ-ñum qaitchiñğaasi
ilitqusigmifiik.

21 Aglaktuna ilipsitñun naluruagilusi ilumutuuruahgmik aglaan ilisimagiga
ilitchugianikkaluahqisi taavrumina aasiin ilisimapmigiksi sagluturuuq ilaginjtkaa
ilumutuuruam.

22 Kiñali sagluturuunijpa? Kisupayaaq piilaaqaqtuuaq Jesus-mik Christ-
ñuniplugu (“Christ” itnautauruq, Agaayyutim tuyugikkañ anniqsuutiksrau-
plugu uvaptiknun). Taatnaqtuuaq taamna akilliliqsuqtauruq Christ-mik, aasiin
ayyaklugik Aapauruağlu Iğññalu.

23 Kiñapayaaq piilaaqaqtuuaq Iğññuruamik piqatauyumiñaitchuq taavruma
Aapanani; kisupayaaqaasiin uqaqtuuaq ukpiginiługu Iğññuruuq taamna
piqataullapiaqtuq taavruma Aapanani.

24 Aglaan ilipsi, ukpiqsrituiñagitchi tupiksriłusriłu tusaakkapsitñik
aullağmiñhaniñ ukpiqsriłqaałapsi. Taatnağupsi atausinñuumaniaqtusi
Iğññmiłu Aapauruamili.

25 Itqagıluq Christ nipliutigikkañ uvaptiknun, “Piqataułapsigun Aapami
qaitchigisigipsi inuuhgmik Agaayyutitñaqtauruamik.”

26 Piruksraukama aglaktuna ilipsitñun tamatkunuuna uqaqtuanik
ilisautrauniplutin. Ilumun akilliliqsuqtaurut Christ-mik qanugviiqsitchiñiaqhutin
ilipsitñik.

27 Aglaan ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusigmifiik nayuutiruamik ilip-
sitñi. Taatnamik ilipsi inuqsranjtchusi atlamik ilisautrimik, atakkii Christ-
ñum Irrusian ilisautigaasi supayaanik, aasiin ilitchugipkautaa ilumutuuruq.
Inuuniaqatigiigtichi Christ-mi.

28 Ki, qitungamaan, inuuniaqatigiigtichi ilaani. Taatnağupta
tatavrualanayaitchugut tikitpan sulı kanñusukkayaitchugut sivuğani
aggiqpan.

29 Ilisimaplugu Christ-ñum killuqsaqsimailaananıha nalupqiginjtchiksi
taamna nalaunñarualiqiruaq Agaayyutmun qitungagitilaana.

3

Agaayyutim Qitungai

1 Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitłuta! Piqpaksriłha
uvaptiknun kamanapqaitłuni taiyuutiqagaatigut qitungagmiñik, ilumun
ilaan qitungagıllapiağaatigut. Aglaan inuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik
kanjqsınjtkaatigut atakkii Aapauruaq ilitchugimaitługu.

2 Ilauraamaan, Agaayyutim qitungagıliutianikkaatigut. Ilisimanjtikikputsuli
qanutchiuluta iljiksraqput, aglaan sagviqpan ilaatun iljigisirugut, atakkii ilaa
qinğisigikput kanjqsıługulu irrusipiana.

3 Taatnamik, kisupayaaq niğugaqaqtuuaq Christ-ñum sagviłksranjanik
ipqinñiurağaqtuq atakkii ilisimaplugu Christ-ñum ipqisilaana.

⁴ Iñupayaaq killuqsagtuag atuiruq atiruamik tupiksritlaitchuam atuḡaḡikkaniñik. Iñuk killuqsagami ayairaqtuq Agaayyutmik navgipluni iñuuniaqurrutaanik.

⁵ Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ḡum iñuḡulha piigityaqhuni killuqsauti-payaanik. Killuqsagumiñaitchuq atakkii killuutaitluni.

⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausiḡḡuqatausimaruag Christ-mi killuqsag-taḡitchuq. Aglaan killuqsagtuam kanjicsimaitchaa ilitchuḡisimaitlugu Christ qaḡaunniñ.

⁷ Ilauraamaan, iñuḡmun ukpiqsagtitnasi. Iñuk atuiruag nalaunḡaruamik nalaunḡaruuruq Christ-tun killuqsagsimailaanuruatun.

⁸ Iñuk killuqsagtuagtuag tuunḡaḡḡaḡtauruq atakkii Tuunḡaḡ killuliqiniqsuq aullaḡniñhaniñaglaan. Pakma Iḡniḡa Agaayyutim agḡiḡniqsuq piyaqquḡiaḡlugu iluqaan Tuunḡaum savaaḡikkaḡa.

⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitunḡaḡilitikkaḡa killuqsagtaḡitchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaḡlugu iñuḡḡmiñik. Iñuk taamna killuqsagtaḡumiñaitchuq atakkii Agaayyutitḡaḡtauruq.

¹⁰ Tavrakii ilisimagiksi atlaakaḡiiksilaanḡaḡ qitunḡaiñ Agaayyutim suli qitunḡaiñ Tuunḡaum taavrumuuna, iñupayaaq killuqsagtuagtuag suli piḡpak-sriḡitchuag ukpiḡtuagatiumiñik Agaayyutitḡaḡtaunḡitchuq.

Piḡpakkutititchi Avatmun

¹¹ Uḡaḡhi Agaayyutim inniqsuat aullaḡniñhaniñaglaan tusaamakpasiḡu uḡautigaatigut piḡpakkutitḡupluta avatmun.

¹² Ilisimagikput Cain piḡpaksriḡitluni Abel-mik nukatchiaḡmiñik, taat-naḡlugu iñuḡtaḡiḡaa atakkii tuunḡaḡḡaḡtaupluni ilaa. Suvaata tuḡḡupauḡ? Ilaan savaaḡikkaḡi piḡiḡitlun. Aglaan Abel nalaunḡaniqsuq taatnamik ilaan savaaḡikkaḡi nakuuplutin. Ittuksrauyumiñaitchuḡ Cain-tun.

¹³ Ukpiḡtuagatmaan, quviḡusukkasi iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpaḡi.

¹⁴ Piḡḡagikaptigik ukpiḡtuagatiuvut ilisimagikput annautrautilaaḡput. Ak-illiḡiḡsuikaḡta Agaayyutmik atriḡaḡtugut tuḡḡaruatun aglaan annautrau-pluta pakma iñuutlasirugut Agaayyutikun. Iñupayaaq piḡpaksriḡitchuag ukpiḡtuagatiumiñik tuḡḡaruḡsuli piḡataunḡitluni Agaayyutmi.

¹⁵ Kisupayaaq uumiksriḡuag ukpiḡtuagatiumiñik tuunḡaḡḡaḡtauruq, ilaa iñuḡtuḡtaupluni uummatmiñi. Ilisimapiḡiksi iñuḡtuḡti piḡḡumiñaiñiḡlugu iñuḡḡmik Agaayyutitḡaḡtauruamik.

¹⁶ Christ tuḡḡutikamisigut taavrumuunnaḡlugu kanjicsipkaḡaatigut piḡpak-sriḡhum suutilaanik. Taatnaḡhuta tuḡḡutisugaaḡtaksraḡipmigivut ukpiḡ-tuagatiuvut.

¹⁷ Uvvaasiñ iñuk umialḡutiḡaḡumi inuḡsriunḡitluni suni aasrii ilitchuḡiplugu aniḡatiuni inuḡsriḡtuag suli ikayunḡikumiuḡ inuḡsriḡtuag, ilumun piḡ-paksriḡitchuq Agaayyun piḡpaksriḡmatun.

¹⁸ Ilauraamaan, piḡpaksriḡata uḡaḡhiñakun aglaan piḡpaksrisa savaaḡikkaptiḡunlu ilumutuuruakunlu.

Taluḡsrautairrun Sivuḡaani Agaayyutim

¹⁹ Piḡpaksriḡgupta taatna ilisimagisigikput pigitilaḡput ilumun Agaayyut-mun. Taatnaḡhuta tutḡiksut uummativut Agaayyutmi iqsisailaakun.

²⁰ Qakugupayaaq uummatipa ihuilliḡutitkaḡsikpatigut tunḡaruksraurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluḡtuq uummatiptikniñ, aasiñ ilaan ilisimagaa supayaaq.

²¹ Ӣauraamaan, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautair-rutiqaqtugut sivuḡaani Agaayyutim,

²² aasiin qanumipayaaq iniqsruḡupta supayaanik akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruaḡikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuḡlugu quyagikkaḡa.

²³ Aasiin taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunḡaluta Iḡñiḡmiñun Jesus Christ-mun suli piqqakkutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ḡum tillisaa uvaptiknun.

²⁴ Iluqaḡminḡ tupiksriuat Agaayyutim tillisaiñik atausinḡuqatigimaḡaat Agaayyun, aasiin Agaayyun piqataupluni ilinjitñi. Nalupqiginjitchikput Agaayyutim nayuutiḡa uvaptikni atakkii qaitlugu irrusiñi uvaptiknun.

4

Irrusia Agaayyutim suli Tanḡiḡlaaq Irrusiq

¹ Ӣauraamaan, iñugiaktuat tanḡiḡiḡiruat ilisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunḡavinagu iñupayaaq uqaḡtuaq Agaayyutim irrusiagun ni-pliḡniḡluni, aglaan uuktuaḡlugu Agaayyutitḡaḡtaugluaḡmagaan.

² Uumuuna nalupqiginjitchiksi Agaayyutim irrusia, iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaḡaḡtuaq Jesus Christ timiqaḡtilaanḡanik piqḡaḡtuq Agaayyutitḡaḡtauruamik irrutchimik.

³ Kisupayaaq uqaḡaḡitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqḡaḡitchuaq Agaayyutitḡaḡtauruamik irrutchimik. Taamna irrusigigaa akiḡliḡisḡtauruam Christ-mun. Tusaaniḡiksi taavruma agḡiqsaḡumḡa naagaunniñ ilaa imma nayuutianiktuq iñuḡni nanipayaaq.

⁴ Ӣauraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiin akiḡlianikkisi tamatkua tanḡiḡiḡirit, atakkii Agaayyun ittuaq ilipsitñi kamanatluktuanḡuruq tanḡiḡiḡiriniñ.

⁵ Tanḡiḡiḡirit tuunḡaḡḡaḡtauraut. Taatnakii uqaḡigaat sutigun akitñḡaḡtuiruat Agaayyutimik. Iñuittuuq tuunḡaḡḡaḡtaupmiruat naalaḡnipmiraḡigaich.

⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalaḡniḡaatigut. Uqaḡtigikkaḡput suunḡillaḡiaḡaluaḡtuq iñuḡni qitunḡaḡinḡaḡiñi Agaayyutim. Taavrumuuna iḡitchuḡiniḡaḡivut iñuich malikpatruḡ ilumutuuhḡ naagaḡaa malikpatruḡ killiḡiḡiḡ.

Agaayyun Piqaksriḡhuruq

⁷ Ӣauraamaan, piqqakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqaksriḡḡimik aasiin kisupayaaq taatnatun piqqakkutiqaḡtuaq qitunḡaḡigaa Agaayyutim ilisimaanikhuniḡu ilaanik.

⁸ Iñuk piqqaksriḡitchuaq iḡitchuqsrisimaitchuaq Agaayyutim atakkii Agaayyun piqqaksriḡhuruq.

⁹ Agaayyutim urriqsuḡniḡaa qanutonaglaan piqqaksrisilaani uvaptiknik tuyuḡikamiuḡ nunamun Iḡñitualuni atrinḡlaaq iñuutqupluta ilaagun.

¹⁰ Qanuutaupiaḡtilaanḡa piqqaksriḡhum uvva, taimani uvagut piqqaginḡkaluaḡikput Agaayyun, aglaan Ilaan urriqsuḡniḡaa piqqaksriḡi uvaptiknik tuyuḡikamiuḡ Iḡñitualuni piiquplugich killuqsautivut tuquḡiḡmiguḡ qinḡiḡsitlugu Agaayyun.

¹¹ Ӣauraamaan, Agaayyutim piqqagivaitluta, uvaguttuuq piqqakkutiruk-srauniqsugut avatmun taatniḡiḡlugu.

¹² Iñuum sumiunniñ Agaayyun qinḡinḡanitchaa. Piqqakkutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiin ilisautipluta piqqaksritqupluta atanik ilaa piqqaksripmatun iñuḡnik.

13 Nalupqiginitchikput atausinḡuqatigitilaan̄a Agaayyun suli ilaa iḡuutilaan̄anik uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñi inillakḡu uvaptiknun.

14 Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqagñiqsuq Iḡñituamiñik anniqsuqtiksrauplugu iḡupayaanun, aasiñ qin̄igikput iḡisimaraupluta.

15 Kisupayaaq uqautigumiuḡ nalupqinaigḡu Jesus Iḡñiḡiñiḡu Agaayyutmun, tavra Agaayyun iḡuuruq ilaani aasiñ ilaa atausinḡuumapluni Agaayyutmi.

16 Uvagut iḡitchuḡigikput ukpiḡiplugulu piqpaktan̄a Agaayyutim uvaptiknun. Agaayyun piqpaktauruq. Taamna piqpaksriruaq atausinḡuqsimaruq Agaayyutmi suli Agaayyun ilaani.

17 Taatnatun iḡuuniaqapta piqpaksrirugut Agaayyun piqpaksripmatun, aasiñ ataqsrautiqagumiñaitchugut uvluni atanniñḡum, atakkii iḡuuliqput atrigigaa iḡuuniañhan Christ-ḡum mattumani nunami.

18 Iḡuk piqpaksriruaq ataqsrāgumiñaitchuq. Piqpaksrigupta Agaayyun piqpaksripmatun ilaa taluḡiyumiñaitchikput. Iḡuk iqsiruaq ilaanik piqpaksriñgitchuqsuli Agaayyun piqpaksripmatun, atakkii iqsisiqatquqsuli Agaayyutmun anasiñḡuqsaḡisiñipluni.

19 Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiqqaaḡaatigut.

20 Iḡuk nipliḡumi piqpaksriñiḡuni Agaayyutmik aasiñ uumiksriḡuni ukpiḡtuaqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iḡuk piqpaksriñitñami ukpiḡtuaqatiumiñik qin̄itlakkaḡmiñik piqpaksriḡasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qin̄itlaisaḡmiñik.

21 Tillisiusiaqput Christ-miñ [aasiñ taatnatun ilaan iḡuuniaqugaatigut], iḡuk piqpaksrikami Agaayyutmik piqpaksriruksraupmiuqtuuq ukpiḡtuaqatiu-miñik.

5

Akimaruaḡurut

1 Iḡupayaaq ukpiqsiruaq Jesus Christ-ḡutilaan̄anik Agaayyutim qitunḡaḡigaa. Taatnaqhuta piqpaksrigupta Aapaptiknik piqpaksriruguttuuq ukpiḡtuaqatiuptiknik.

2 Piqpaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikaptalu tillisaiñik iḡisimanaqtuq piq-paksriñiqput Agaayyutim qitunḡaiñik.

3 Piqpaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksrirugut tillisaiñik, aasiñ tupiksriñiqput tillisaiñik sakiqnan̄itchuq,

4 atakkii qitunḡapayaan̄a Agaayyutim akimatlasiruaq nunam iḡun̄jisa ilitqu-sianiñ. Aasiñ akimatlasirugut ukpiqsrituiñakiptigun [Jesus-mik].

5 Kiñaaasiñ akimatlasiva tuunḡaḡnaqtauruniñ suli pigiitchuam kaviuḡikkapayaan̄aniñ? Iḡuk taamna kisimi ukpiqsiruaq an̄utum Jesus-ḡum Iḡñiḡutilaan̄anik Agaayyutmun.

Iḡisimarauat Jesus Christ-kun

6-8 Aasiñ nalupqiginitchikput ilaa Agaayyutmun Iḡñiḡitilaan̄a atakkii piqatut pin̄asunik iḡisimaraunanik. Jesus paptaakkaupman imiḡmik suli maqipkaḡaluaqitnagu augikkani tuqukami, Agaayyun nipliḡñiqsuq qḡar̄miñ Jesus Iḡñiḡiniplugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuuq iḡumuturuuq iḡisimaraupmiuq taavruma iḡumun Iḡñiḡitilaan̄anik. Ilaa iḡisimarauq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagun, aasiñ taapkua pin̄asut atirut iḡisimarauiḡmikni.

⁹ Iñuich ilisimaraupmata akuqtugağigivut, naagaqaa Agaayyutim ilisimaraunıha ukpiqnatluktug atakkii pinasuurautigun niplıqsuq ilumutuuplugu Jesus İğñiğitilaanjanik.

¹⁰ Kisupayaaq ukpiqsırıruaq Agaayyutim uqalhanik İğñiğmigun ilisimagaa uummatmiñi taavruma ilumutuutilaana. Kisupayaam ukpiqsırınıtchua taavrumıña ilumutuulıgmik uqagıpiagaa Agaayyun saglutunıplıgu, atakkii tunñanıtıuni Agaayyutim ilisimaraunhanun İğñiğmigun.

¹¹ Agaayyutim ilisimapkağaatıgıt taavrumıña itnaqhuni: Agaayyutim qaisana uvaptıknun iñuulıq Agaayyutıtıñaqtauruq, aasıñ taatnasiq iñuulıq İğñıñanııttuq.

¹² Kisupayaaq iñuuaqıtaqtauaq İğñıñjanik Agaayyutim iñuulıqtaqtuq ilaani Agaayyutıtıñaqtauruamik. Kisupayaaq iñuuaqıtaqıtchuaq İğñığuruamik iñuuyumiñaitchuğguuq.

Iñuulıq Isuitchuaq

¹³ Tuyuqtıña taapkunıña ilipsitñun ukpiqtuanun İğñıñagun Agaayyutim nalupqınaitqıplısi piqaaniktilaapsitñik iñuulıgmik Agaayyutıtıñaqtauruamik.

¹⁴ Una pisıgıplugu ukpiğillapiağıktut Agaayyun inıqsruqafta supayaamik pisulıhagun tusaaragıha uvaptıknik.

¹⁵ İıtchuğıpluguasıñ tusaaragıha inıqsrupayaqafta tavra ilisimapiağıktut qaisaqaanıha uvaptıknun inıqsruağıkkaptıknik ilaaniñ.

¹⁶ Kisupayaam qıñıgumıñ ukpiqtuaqtanı killuqsagılu taamna tuquğımuñıtkaluññaan, ki inıqsruutilıñ Agaayyutmun. Taatnağuni ukpiqtuaqataa iñuugısuruq, atakkii killuqsautai tuquğımuñıtıñ. Aglaan killuqsalıq itmıuqtuuq tuquğımun ittuq, aasıñ uqautıgıpsi inıqsruıtıgıtıñıtılu taamna Agaayyutmun.

¹⁷ İluqanı killulıqıliq killuqsautauruq, aglaan killuqsautıpayaat tuquğımun inğıtmiut.

¹⁸ İlisimagıktut kiñapayaaq qıtunğagıliutıkkana Agaayyutim killuqsaaqsıtılaisılaña atakkii İğñıñan Agaayyutim tugluaqsımaragıgaa, aasıñ Tuunğam atnıgumiñaitchaa kinnıyumiñaitıugulu.

¹⁹ İlisimagıktut qıtunğagıtılaaqıt Agaayyutmun, aasıñ ilisimagıpttuuq atlat iñuich mattumani nunami pıgıtılaanıt Tuunğagımun sulı ilaan kinnıplıgıch ilınıch.

²⁰ İlisimagıpttuuq İğñığıkkınan Agaayyutim aggianıha, aasıñ ilaan kanıqsıpkagaatıgıt ilaanik ilumutuuruamik. Ataıñıñınuqsımarugıt ilaanun ilumutuuruamun, İğñıñanunlu Jesus Christ-mun. İlaa Agaayyutaullapiaqtuq sulı iñuulıhuruq isuitchuaq.

²¹ İıauraamañ, agaayyutıqaqası agaayyutınñuanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ŋum

¹ Uvaña John ukpiqtuanjuruat qaukñich, tuyuqtuña aǵnamun Agaayyutim piksraqtaagikkañanun suli qitungañiñun piqpagikkamnun ilmun. Uvañahiñañitchuña piqpaksriruña, aǵlaantuuq iluqatin tamatkua ilisamaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi.

² Piqutigiplugu ilumutuuruuq uvaptikni ittuuq suli itkisipluni qañapak taimuña.

³ Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Iǵñiñan iluqqutillañiaǵiñisik suli ilunñugilusik tutqiksilitiglu ilumutuuruakun suli piqpaksriñikun.

Ilumutuuliǵlu Piqpakkunlu

⁴ Uvaña quviatchallapiaqtuña atakkii ilitchuǵigiga ilañich qitungavich iñuuniahat ilumutuuruakun, maligutlugu Agaayyutim Aapauruam tillisaa uvaptiknun.

⁵ Aasiñ, aǵnaaq, aglañitchuña nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavruniña pigikkaptiknik aullaǵniñhaniñaglaan. Injigikiñ uumiña, uvagut piqpakkutiruksraurugut avatmun.

⁶ Taamna piqpaksriñiq uqautigikkaǵa itnautauruq: Iñuuniaqtuksraurusi tupiksriñikun Agaayyutim tillisaiñik tusaakkapsitñik aullaǵniñhaniñaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iñuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷ Iñugiaktuat kinnirit tikitchut iñupayaanun uqaqatuuq nalupqinaiqhutinj Jesus Christ-mik timiqañiñiñiplugu. Taatnatchich iñuich kinniraurut suli akilliñisuuqtaturut Christ-mi.

⁸ Qaunagisitchi ilinjitñiñ. Tavra tammainitchemaiksi savaagikkaqsi aasiñ Agaayyutim akilliñisigaasi inuñaiǵlugu.

⁹ Kisupayaaq simmiuruuq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqataunitchuq Agaayyutmi. Taamnaasiñ tupiksriñuq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqatauruq Aapauruam ilu suli Iǵñiñuruami.

¹⁰ Kiñaliqaa utlautikpan ilipitñun quliaqtuaqañiñiñi Christ-ŋum ilisauttutaiñik tukkuliqñiñuq tupiqñun naagaqaa ilaliñagu.

¹¹ Atakkii kisupayaaq paglagumiñ kinniri piqasiqñiñagaa pigiitchuakun savaañagun.

Aqulliich Ilammiuǵutit

¹² Uqaksrauqkaǵaluaqtuña aglaan uqautigisunjitkitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamunaguktuña ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutig-illapiaǵayaǵikpuk.

¹³ Qitungañisa aǵnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaagikkañiñ tuyuǵaatin nayaanǵamk.

Pinayyak Tuyuutai John-ŋum

¹ Uvaŋa John ukpiqtuanjuruat qaukŋinich, tuyuqtuŋa uumuŋa Gaius-mun piqpagipiakkamnun.

² Iŋauraamaan, agaayyutigiŋipiŋ supayaaq iŋuaquplugu ilipni atniŋnaquŋitlutinlu. Iŋisimagiga iŋuaqtilaan irrutchipkun.

³ Quviasuŋppauraqtuŋa iŋanich aniaqatiut tikitchuat uqautipmatŋa ilipnik iluqnaullapiagŋniplutin Agaayyutmun suli iŋuuniagŋniplutin ilumutuuruakun.

⁴ Quviatchaktillapiagaatŋa sumipayaaq tusaakapkich qitungatka iŋuuniagŋniplugich ilumutuuruakun.

Gaius Nanŋausiaqqtuq

⁵ Iŋannamaan, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniaqatiunik, suvaluk iglauruanik.

⁶ Uqautigillautaŋaat ukpiqtuanjuruat iŋuaqqutriŋhiŋ. Pillautaŋniaqtutin qaisaksraŋaŋuvich inuŋikkanatnik iglauniŋatni. Qyaliŋiaŋiksi Agaayyun taatnaŋupsi.

⁷ Atakkii piqutigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisuŋaŋatin ikayuutmik Jew-ŋuŋitchuanŋi.

⁸ Uvagut ukpiqtuaguut ikayuqtaksraŋigivut taapkua iglauplutiŋ agaayuliqsit, savaqatauyumaugutli siamitchiŋhatni Agaayyutim ilumutuuruunik uqalhiŋik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

⁹ Aglakkaluaqtuŋa ukpiqtuanjuruapayaanun, aglaan Diotrephes qaukŋiutlaturuam suliquŋitigŋitkaŋa.

¹⁰ Taatnamik agŋiguma sagviŋŋiaŋitka savaaŋi uqaqhuni sagluqsruutigipluta. Taruŋa nutqallaŋitmiuq. Paŋlayumiŋaitmigai aniaqatiut suli pitchaiŋiraŋugitunniŋ tukkiisuktuat ilinŋitŋik anitqataŋugilŋu akunŋatniŋ ukpiqtuanjuruat.

¹¹ Iŋannamaan, tuvraqnagu piŋiitchuaq aglaan nakuuruuq. Kisupayaaq atuiruaq nakuuruamik agaayyutitŋaqtauruq naagasuli taamna atuiruaq piŋiitchuamik ilitchuqsriŋŋaŋitchuq Agaayyutmik.

¹² Aglaali Demetrius iŋupayaat uqautigillautaŋaat suli iŋuuniaŋhan ilitchuŋipkaŋaatigut iŋisimatilaanjanik ilumutuuruamik. Uvaguttuuq uqautigillautaŋaŋikput ilaa. Iŋisimagiŋ uqagikkapta ilumutuutilaanjanik.

Aqulliich Iŋammiaŋutit

¹³ Uqaksrauŋkaŋaluaqtuŋa aglaan uqautigisuŋitkitka ukunuuna tuyuutitigun.

¹⁴ Tautukkasuaŋgukkiŋipiŋ aasiŋ uqagunuk atatchimi kiiŋaŋruiaŋaŋutitulunuk.

¹⁵ Tutqutiŋaŋiŋ. Iŋauraat tuyuqtut nayaanŋaŋmik. Nayaanŋaŋuugivut ilauraavut iluqaisa.

Jude-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa Jude, savaktaa Jesus Christ-ŋum suli aniqatigiplugu James-ŋum. Tuyuŋigitka ukua iŋuŋnun tuŋlukkanjŋun piŋpagikkanjŋun Agaayyutim Aa-pauruam, qaunagikkanjŋunlu Jesus Christ-ŋum.

² Uvvatuŋ Agaayyutim ilunŋuktaqaqtillisi qŋiŋuiŋŋaqaqtillusriŋu suli piŋ-pakkutiqaqfullusri ataramik.

Atanniŋsuŋiksraq Iŋisauriŋŋuatigun

³ Piŋpagikkamaan, piŋsuŋtilaaptun aglaguktunŋa ilipsitŋun uqautigisukkaluaqŋu anniŋsuŋiaq iluŋata piŋgikkaŋput, aglaan piyumaatchaktunŋa pitchuksaagukhusri itna, aŋuyautisiun ukpiŋsriŋiq ipŋqisimaqulugu Agaayyutim qaisaŋa atausriaŋlugu iŋuŋmiŋun.

⁴ Atakkii ilanŋich agaayyutaitchuat iŋuich nalunautchiŋlutin iŋlatiniŋsut uvaptiknun. Atuŋgaŋaat killukun iluaqutrisaa Agaayyutipta qaayugnaqtuanun piŋsugruaŋutaitŋun timiminŋ suli ilinŋisa ayaktuaŋmiplugulu Jesus Christ Atanipput Aŋaayuaŋputlu. Agaayyutim taatnatchich iŋuich atanniŋsuŋniŋgai patchisauniŋluch iŋilŋaun.

⁵ Itqaŋtitchukkipsi sunik iŋisimaanikkaluakkapsitŋik. Itqaŋsiun una, Atanŋuruam annautigaluaŋluchich Israel-aagmiut Eŋypt-miŋ, aglaan aquagun piyaŋquŋniŋgai tamatkua ukpiŋqutaitchuat.

⁶ Suli israŋluchich sanŋiqagaŋaluaŋhutinŋ savaaŋagaŋaluaŋhutinŋlu qŋlanŋmi uniŋniŋgaat irvigigaluaŋkaŋtin. Agaayyutim tigutaŋniŋgai taaŋtual-lapiaqtuami piŋtukluchich isruitchuanik kalimŋiŋniŋk taivrumuŋaaglaan kamaŋaqtuamun uvlumun ilaan atanniŋsuiviksrautmiŋun.

⁷ Sulipsuuŋ Sodom-lu Gomorrah-lu nunaŋqŋiŋlu avataatniittuat: Iŋugikkanŋich aatchuutigirut inŋmiknik sayuŋaŋimun, aŋutigaluaŋtunniŋ aŋutinun. Savaanŋich kilgutaurut tuvraŋunŋiŋluchich, aasriiŋ nagliksaagisirut tatapsausriaŋmiknik isruksraitchuami ikniŋmi.

⁸ Taatnatullapiaŋ tamatkua siŋniŋaktuuraŋaŋit qaayugnaŋsigaat timirinŋ pigi-itchuakun, suksraŋiŋiŋlugu Agaayyutim aŋalatchisaa, uqamaŋlutaŋigipluŋiŋlu tamatkua kamaŋaqtuat pakmani.

⁹ Qaukŋiatunniŋ israŋluchich Michael taatna uqanŋitchuŋ. Qanaaŋatigikamiun tuunŋaŋ uqavaaŋutigiplugu nalliŋmiknun timaa Moses-ŋum piginaŋqtilaanŋa, akitŋaŋtunŋiŋniŋga uqamaŋlutaŋilugu aglaan uqautilhiŋaŋaa, “Atanŋumtuŋ iŋiqŋigilisin.”

¹⁰ Aglaali tamatkua iŋuich uqamaŋlutaŋiŋaŋuuruŋ supayaanik kanŋiqsimmaŋiŋiŋsaŋmiknik. Niŋrutitun aullasriaŋhiŋaŋhutinŋ ilanŋich kanŋiqsiŋhiŋaŋaat malikluguŋlu piŋsugruaŋutrinŋ, aasriiŋ taatnaŋamin piyaŋquŋkauniaŋqtut.

¹¹ Iŋsiŋamiuruŋ tamatkua! Iŋuuniŋsriaŋqtut Cain-tun, akiŋniŋaŋniŋhiŋaŋhutinŋ killuliŋilhiŋaŋaŋuŋhutinŋ piŋsigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaŋquŋniŋaŋqtut piŋsigiplugu uqavaaŋutrinŋiŋtinŋ.

¹² Taatnatchich iŋuich puŋyiluktaŋtitun ittut niŋiqatigikiŋkapsi, aasrii niŋiqataukaminŋ ilipsitŋiŋ qaunagiraŋqtut inŋmiknuŋhiŋaŋ taluŋsrisailaakun. Taapkuŋa atrigaŋich nuviŋat imŋilaat aŋalataŋi aŋuŋim. Ittuŋ napaaŋtutitun asriŋritlaiŋsuatitun, amusrimaŋlutinŋ kanŋituummaŋimŋ tuquullupiaŋhutinŋ.

¹³ Qaiŋpaysun taŋŋium itmiut aŋniŋlukman, aasrii kanŋunaŋtuat savaanŋich it-lutinŋ qapukluatun qaim. Uvlugiatun pamiulikun ittut [taimmausruuruatun].

Taatnatchich iñuich iniksraqagnaqtut taagñiqsrapianjani taaktuam qanavak taimuna.

¹⁴ Enoch-ñumtuuq, tallimat malguata kiñuvianjñ Adam-ñum, sivuniksriqutigipmigai tamatkua iñuich, uqaqhuni, “Atanjii. Ataniq aggigñiaqtuq piqatigilugich kisitchugñaitlutinj ipqitchuat israguligikkani.

¹⁵ Atanniqsugñiağai iñupayaurat. Anasriññuqsagñiağai killuliqiraupayaat agaayyutailaqhutinj savaapayaanjisigun, sulii agaayyutailaqhutinj iñuuniałhatigun, sulii uqamaqłutipayaatigun uqağikkañjisigun akitñiaqługu Agaayyun.”

¹⁶ Tamatkua iñuich uqapiluuutriraqtut uqaqtuyaaqhutin, iñuuniaqhutin injmin pisuhigruagmiktigun, uqavikhutin sulii nangaqługich atlat iñuich piññañniağiaqhutin pisukkağmiknik.

Kilgutit Alğaqsrutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, itqağiraksragigisi sivuniksriqutigikkanjich uqğiraqtinjñ Atannapta Jesus Christ-ñum.

¹⁸ Ilinja uqautigaasri aqulligñi uvluni iñuqağisiñiplugu mitautiksriuanik iñuuniağutin injmin pisuhigruagmiktigun pigiitчуakun.

¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atingirrutinun, aňalatitlutinj nunakñaqtam pisuhigruaññun, sulii piqangitlutinj Ipqitчуamik Irrutchimik.

²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, nappaisitchi ilipsitñik tunñavagilugu ipqinñiqsrauruuq ukpigun, agaayulusri Ipqitчуakun Irrutchikun.

²¹ Irviqaqtuññagursi piqpaktaani Agaayyutim, niğiugituiñaglugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunñuktanğun isruitчуamun iñuuhigmun.

²² Ilunñuksrisitchi tamatkunija nalupqisruktuanik ukpiqsriñigmiktigun.

²³ Annautrisitchi ilañitñik nuqitchipmatun ikniğmiñ. Ilunñuksrisitchi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuğanjich puyyiluktakñani kilqsautim.

Agaayutiq

²⁴ Uvva, nangaglakput ilaa qaunaksritlaruuq ilipsitñik paasraałksrapsitñiñ ukpiqsriñipsitñi sulii tikiutitlapiusri patchisaungigursi quvianakun sivuğanun kamanautaan.

²⁵ Kisimi Agaayyutauruq, aasiñ ilaan anniqsuğaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanautipayaaq, kamañniqsraq sanji sulii aňalatchisipayaaq pigigai taimakñaqañja pakmanunaglaan sulii qanavak taimuna. Amen.

Sagvikkauruat John-mun

¹ Ukunani makpiġaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkanġi. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qiñiqtitquplugich savaktimiñun sut akunisruñaqatin atuumasraġumaruat. Christ-ñum iłitchuġipkaġai savaktimiñun John-mun tuyuġiplugu israġuligikkani ilaanun.

² John-ñum nalupqinaiqługu quliaqtuaġiniġaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-ñum sagvikkanġalu. Uqautiginiġai sut iluqaisa qiñikkani.

³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriqtumik suli quyanaq-niaqpat taapkua tusraaruat uqałġnik ukuniña suli tupigipluġillu sut aglausimaruat taapkunani makpiġaani, atakkii tamatkua atuumaviksrañat qal-łillapiġataqtuq.

Paġlatit Tallimat Malġuñnun Agaayyuviniñun

⁴ Uvaña John aglañniaqtuña ukpiqtuanñuranun ittuanun tallimat malġuñni agaayyuviniñi nunami Asia-mi. Iħuaqqutriħiqagitchisug qiñiññamiglu Agaayyutmiñ, pakma ittumiñ, taimakñaqaña ittumiñ suli agġiqsaġumarumiñ, taapkunakñalu tallimat malġuñniñ irrusrianiñ sivuġaaniittuaniñ aquppiutaqpañan Agaayyutim,

⁵ suli Jesus Christ-miñ tuniqsimapluni ilisimaraumuñ, anjruamiñ tuqunaruaniñ sivulliqpianupluni suli sivulliuqtinjtifiñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ñum piqpagigaatigut patchisaıqsıtluta killuutiqtikniñ ilaan auñmigun.

⁶ Ilaan umialiguqtitkaatigut agaayulıqsıġuqtitlugillu savautitquplugu Agaayyutini aapagıkkaniłu. Kamanaun anjalatchisılu pigıġaa Jesus Christ-ñum taimuña isruitchuamun. Amen.

⁷ Uvva, agġiġniıqtuq nuviyatigun.

Iriqaqtuapayaam qiñiġisıġaa, ilinısalu kapirıruat ilaanik.

Iluqatinılu atlakaagıich iñuich nunami uıġualalutin qıagısırut ilaa pisıgilugu.

Aa, taatna itkisıpiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullaġniisaaq suli isrukħitchaaq.” Taatna nipliġsuq Atanguruq, pakma ittuq suli taimakñaqaña ittuq agġiqsaġumaruaġlu, Sanñıpayaaqtuq Agaayyun.

John-ñum Qiñıquuraatha Christ-mik

⁹ Uvaña John-ñuruña anıqatıgıkkası atausrıñuqataupluña piqatıgıgıpsı naglıksaaġutinik pisıgilugu Christ, piqatıgıpkatuaq ilipsıñun anıayyauqautmiñi suli piqatıgıpkahuni ilipsıñun iġlutuııġmi. Qıkiqtamun atıqaqtuamun Patmos-mik ilıkkauruña quliaqtuaqalıpkun uqałhanıglu Agaayyutim ilumutułhanıglu Jesus Christ-ñum.

¹⁰ Ĩamni Irrutchimi uvluani Atanguruam tusraaruña nipimik nipituru-amik tunumniñ, itna liılaa qalġuqtıqtıpkaktun,

¹¹ nipliġhuni, “Aġlakkumagıtın tautukkatın makpiġaanun aasrıı tuyuġilugich ukpiqtuanñuranun ittuanun tallimat malġuñni agaayyuviniñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qıviaqtuña qiñıġukługu uqaqtuq uvamnun. Qıviaqama qiñıġıtka tallimat malġuk kavıqsaat maniich kialuuraqagııch.

¹³ Aasrii qitqatni tallimat malguk kialuuraqaqviich qinigiiga atausriq atrilix iñuktun, atnugaaqahuni akuqturuamik isiganmiñunaglaan, suli tapsiqaqhuni kaviqsaq maninjimiñ satqamigun.

¹⁴ Ilaan niaqua nuyanilu qatigniqsut ipnaim mitquatun qatiquhutinlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun.

¹⁵ Isiganiksuli qivliqtaqniqsuk patukpatun ipqiqsaqtatun uunaksautiqpakun. Nipaasuli tusragnaqniqsuq qugluqtaqpatun.

¹⁶ Ilaan talicqinimiñi tiggummiñiqsuq tallimat malguknik uvluqianik. Savikpaksuli ipiktuqaq avatmulik annuugaqtuq qanganin. Suli ilaan kiiñaja qaummaginñiqsuq siqinñaagikmatun.

¹⁷ Tarra qiniquapku ulguniqsuja isigainun tuqunaruatun ilipluja, aasriin iligai talicqinich argani uvanun nipluutipluja, “Iqsiñak. Sivulliuruja aqulliu-plujalu.

¹⁸ Uvaja inuuruajuruja. Tuqugaluqaluja inuusragataqtuja taimuja isruitchuamun. Inuktun anmautiqaqtuatun anjalatchiqiqtaqtuja tuquligmik suli tuqunaruqaqviinjik.

¹⁹ Pakma aglakkich sut qinikkatin suli pakma ittuat suli itchagumaruat aquagun taavruma.

²⁰ Taapkua kanjicsilgunaitchuat qinikkatin—tallimat malguk uvluqiat talicqiniani arganma suli tallimat malguk kaviqsaat maniich kialuuraqaqviich—qanuutautilaanjatuvva, tallimat malguk uvluqiat israguligigaich tallimat malguk agaayyuviih, suli tallimat malguk kialuuraqaqviich tallimat malguk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

¹ “Isragulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiin itna: Tamatkua uqahigigai tiggummiruam tallimat malguknik uvluqianik talicqinimiñi, pisruktuam akungatni tallimat malguk kaviqsaat maniich kialuuraqaqviich.

² “Iisimagitka savaasri, sakuugutisri lu iglutukkasri lu anuqsrukun. Iisimagigaptuq ilatchilaisilaaqsi killuliqiruanik inunqnik suli isivgiuqtilaaqsi tamatkuninaja uqaqtuanik uqiraqtauniplutin piungitchaluanjagminj suli ilipsi ilitchuqiplugu saglututilaanjat.

³ Iisimagiga anuqsrutilaaqsi nagliksaqtilaaqsi lu pisigipluja suli ilipsi nikalinjitchusrisuli.

⁴ Aglaan uuminaja akitñaummatiqagipsi, piqpagingigipsitja inilgaanisun.

⁵ Itqasqasiun piqpaksrihigqaaqsi uvamnik ukpiqsriruaguqapsi. Isrummitqigitchi aasriin savautitqigluja sivuanisun. Isrummitqinñisugaqpsi agqiniagipsi piigluguasrii kialuuraqaqviksi inaanin.

⁶ Aglaan nakuuruqaqagaluqaqtusri uuminaja, uumiksrisusri savaanjitnik pigitchuanik Nicolait-aagruat uvaptuntuuq.

⁷ Inuk siutiqaqtuqaq tusraggatiksrannik naalagnili Irrutchim uqautigikkanjanik ukpiqtuanjuranun. Inuich akimaruat nigipkaqniagitka napaaqtuanin inuumaqtuam nauruamiñ nautchiaqaqviani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-gmiunun

⁸ “Isragulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiin itna: Taapkua uqahigigai sivulliuuram aqulliuuram lu, tuqugaluqaqtuam lu anjitiqksuam lu.

⁹ “Iisimagitka ihuiliugutisri ilaipauliqsi lu (aglaan umialgurusri). Iisimagitka sanutchisinich tamatkua Jew-nuniruat inuningitchaluaqtitlutin Agaayyutmun, aglaan ilumun savautriruanjurut tuungagmik.

10 Siivuugaginagu nagliksaağutigiyaşriikkaqsi. Uvva, tuungaum isiqtatp-kagumaagaqsigai ilasri isivgiukkaviksranjitnun, aasrii ihuilliugisirusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuquhipsitnunaglaan, aasriili akilifniiğipsi iñuufiğmik isruitchuamik niaquğusriqmatun.

11 Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksranjik naalağniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun. Iñuich akimaruat atnikkauyumiñaitchut tugliani tuquñum.

Agaaıyutim Uqautai Pergamos-miunun

12 "İsrağulğanunli agaayıvium Pergamos-mi aglağiñ itna: Taapkua uqağigigai piqaqtuam ipiktuamik avatmulijmik savikpañmik.

13 "İlisimagiga iñuuniaqtılaaqsi tuungaum aņalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqutituaqñiñi aqhusri, uvluiñiñniñiñ tuqquataupman tuniqsimapluni ilisimariga Antipas akunnapsitni tuungaum iñuuviani.

14 Aglaan ikituuranik akitñiñuunmatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvraıruanik ilisauttınjıgun Balaam ilisautrıruam Balak-mik killuqsagtıtuplugich İsrail-aagmiut. Killuqsagtıtut niğikamiñ niqinik tunillaıtauruanik aanguanun sulı sayuñakamiñ.

15 Sulipsuuq ilipsi ilaqaqmıusri tuvraıruanik piğiıtuakuñ ilisauttınjısiğun Nicolait-aagruat.

16 İsrummitqıgıchtiasriiñ. Taatnağisuağupsi agğiqiniagipsi aņuyııağlugich taapkua iñuich savikpañmik anniğaaqtuamik qanımiñiñ.

17 Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksranjik naalağniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun. Iñuk akimaruag niqiksriñiñiğiga iriqsımaaqtuamik Manna-mik sulı qaitchiługu qatiqtaamik uyağañmik. Aasrii uyağañmi nutaag atiq aglaqağisıruq, kia-unniñiñ iñuum ilisimanğisañanik kisiriıyaglaan taavruma iñuum akuqtıuruam.

Agaaıyutim Uqautai Thyatira-ğmiunun

18 "İsrağulğanunli agaayıvium Thyatira-mi aglağiñ itna: Taapkua uqağigigai İğniñan Agaayıyutim, irıqaqtuam atrıplıgu ikualaruag ikniq, sulı isiganı atrıqaqhutın qıvliqsagtıatun patukpatun.

19 "İlisimagitka savaasri, piqpakşriğisılı, ukpiqutrılı, savautrığisılı, sulı anuqsrułiqsi. İlisimagıgaptuuq una, savaagıkkapsi pakma qaanjummatıpiagaich savaagıkkasri ukpiqsırıruağuuqaaqapsi.

20 Aglaan uumiña akitñiñuunmatiqagipsi, ilipsi ilatchıqıluğı ağnaq Jezebel taiyuqtuag inmiñik sivuniksriqirimik. İlisautıgai kinniplugich savaktitka sayuñatquplugich sulı niğitquplugich niqinik tunillaıtauruanik aanguanun.

21 Pıviqaqtıtkaıuagıga isrummitqılıksrananun sayuñalıhaniñ, aglaan isrummitqıgungıñiñisıuq.

22 Uvva, inillaktınniagıtka ilaalu tamatkualu sayuñaqatıgıkkani nagliksaağutıpaırağviksranatnun inillakmatun sıñıgıvıñiñun nanjırrutum. Taamna piñiagıga isrummitqıñıgısuuqata killulıqılığmikniñi.

23 Sulı tuqunniagıtka ilılgañi. Tarra ukpiqtuanjuruapayaat ilıtuçıgıniagaat uvañautılaaga ilisımaruag iñuich ikpıkkutaatnik isrummatınjıtıñıglu. Sulı akilıgısiğipsi atausrıullaalısri malıgıllapiagıluğı savaaqsi.

24 Aglaan ilasri Thyatira-miıttuat qapsıugaluanıñısa malıngıtchuat taavruma piğiıtuakuñ ilisauttutanik sulı ilısaagıñıgıtıluğich kalıpsıksuat nalunaqtuani tuungaum, ilipsi uqautıgıpsı, Uqumailıuğutıgıtıkkumiñaitchipsı,

25 aglaan tıgummitqıagıtaksrağıksı piğianıkkası agğıgıñıñıñıñunaglaan.

²⁶ Iñuk akimaruag savaaqaqtuiniñaqtuaglu pisuligikkamnik isruanunaglaan, sanñiqutiksriññaigiga anjalatchitlasilugu nunaaqqqippannik.

²⁷ Uuma anjalataagaqsiññaigai sanñiqapiamik saagaqaqtuatun ayaupiamik saviñhamik,

anjalataaglugich iñuum siquvragipmatun qiku ilulik.

Psalm 2:9

Taatnatun akuqtuaqaqtunja sanñiqutiqañimnik Aapamniñ.

²⁸ Suli aatchuğisigiga uvlaam uvluğiananik.

²⁹ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniñi Irrutchim uqautigikkanañnik ukpiqtuanjuruunanun.

3

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

¹ “Israğulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglağiñ itna: Tamatkua uqağigai piqaqtuam tallimat malğunñnik Irrusrinñiñik Agaayyutim, suli tallimat malğunñnik uvluğiananik.

“Iisimagitka savaasri. Ilipsi taiyuutiqağaluaqtusri iñuuruanjuniplusri, aglaan tuqunjarusri.

² Qiptaitqigitchi. Sayyiqsimaagsigij tamatkua iñuuliqaqtuatsuli tuqugaluaqnagich, atakkii isivğügnigitka savaasri nalaunñaitlugich sivuğaani Agaayyutim.

³ Taatnamik itqağilugu qanuq akuqtuñiqsi tusraayugaagiksuamnik tusraakkapsitñik. Tupigisiun taamna isrummitqigusri. Qiptaiñgitchupsi agiqigisigipsi atrilugu tiglinñiaqti. Iisimayumiñaitchiksi kisumi sassağniğmi agiğniñiañksrağa ilipsitñun.

⁴ Aglaan piqağaluaqtusrisuli ikituuranik iñunñnik Sardis-mi atnuğaagmiknik puyyaktairagangitchuanik. Ilinja iñuuniaqatiginiagaatnja qatiqtaanik atnuğaagağutinj atakkii ilinjich nalliummatirut.

⁵ Iñuk akimaruag atnuğaagisiruq qatiqtaanik atnuğaanic, suli piigumiñaitchiga atigikkana makpigaaniñ iñuulhum. Uqautiginiagiga sivuğaani Aapama israğuligikkanañsalu piginiługu.

⁶ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniñi Irrutchim uqautigikkanañnik ukpiqtuanjuruunanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ğmiunun

⁷ “Israğulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglağiñ itna: Tamatkua uqağigai ipqitchuanjuruam, ilumutuuruamlu, piqaqtuamlu sanñiqutiqañhanik David-ñum saagaqaqtuatun anmautinik. Anmaqpaun kia-unniñi iñuum umikkumiñaitchaa, suli umikpaun kia-unniñi iñuum anmağumiñaitługu.

⁸ “Iisimagitka savaasri. Uvva, anmağniagiga talu ilipsitñun kia-unniñi iñuum umikkumiñaisanja. Iisimaruna mikiruamik sanñiqalipsitñik. Naagasuli tupiksrisusri uqağikkamnik suli tuniqsimaagtusri uvamnun piłlaağiñgitługu atigikkaga.

⁹ Naalağnisitchi, taapkua iñuich pigikkanañ tuunğam, nipliaruat Jew-ñuniplutin Jew-ñunginñagmin sagluplutinj—uvva, utlauptkagisigitka ilipsitñun aasrii purvigipkağlugich sivuğapsitñun suli ilitchuğipkağlugich uvamnun piqpagitilaapsitñik.

¹⁰ Ilipsi, tupiksrisusri uqautikapsi iğlutuitquplusri. Taatnamik gauraginiagipsi ihuiliugvinmi tikiññaqtuami iluqaanun nunamun uktuakkauviksrañatnun iñupayaurat nunamiittuat.

¹¹ Aggiğisiruna qilamipiaq. Tigummitqiağisijun payanağlugu pigikkaqsi, kisumununniñi aatitchumiñaitlusri akiññaaktaapsitñik akimagupsi.

12 Iñuk akimaruqaq ayaguqtinniaqigiga agaayyuvikpañani Agaayyutma, aasrii ilaa anitgikkumiñaiqsuq. Aglakkisigiga ilaanun atigikkaña Agaayyutma atigikkañalu nunaqqinjan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqagnaqtuaq qilañmiñ Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigiga ilaanun nutauruqaq atiga.

13 Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalagñiñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-gmiunun

14 “Israğulganunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqağigigai Amen-juruam, tuniqsimaruam ilumutuupluni ilisimaruam, aullagñiirauruam iñiqtapayaañanik Agaayyutim.

15 “Ilisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvvatuq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu.

16 Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuñiqsi, nigliñapiangñiñiqapsi uunallapiangitlusriñ, tivvuaqsahñiñaağugipsi qanimniñ.

17 Uqağaqtusri itna, ‘Uvaña umialguruña. Iñugiaksisaiñaqut surat. In-uqsrañaiqsuña.’ Taatna uqağapsi nalurusri qanutun ihuilliuqtilaapsitñik naglinnaqtulaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qiniñitaitlusriñ atnugañitlusriñ.

18 Alğaqsruğipsi tauqsiquplusri uvañniñ manñiñik kaviqsaamik ipqiqsakkauruamik iknikun umialgutquplusri, suli tauqsiquplusri qatiqtaanik atnugañnik qaliğuağlugu kanjunaqtuaq atnugañiqsi suli uqsruğutiksramik mamirrutiksrañanik irigikkapsi qiniñitlasriñgitchumuusriñ.

19 Tamatkua piqpagikkatka suagağigitka nalğuqsruqulğılu. Taatnamik piñiqpiagitchi isrummitqigusriñ.

20 Uvva, qichaqtuña talumi kachaktuqñuña. Kisupayaam tusrayumiñ nipiga añmautiluñalu talumik, isigisiruña ilaanun niğiqatigiasqiluguasrii suli ilaan niğiqatigilunja.

21 Iñuk akimaruqaq aquppiqağigipkağniagigiga aquppiutaqpanni, uvaptunuuq akimaplunja aquppiqağatupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpañani.

22 Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalagñiñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun.”

4

Nangairuat Qilañmi

1 Taapkuva aquatigun qiniqtunja talumik añmaruamik qilañmi. Aasrii sivulliq nipi tusrakkağa uqağman uvamnun qalğutaqtautiqpaktun itnağaaña, “Mayuğni uvuña. Qiniqtinniağikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquağun.”

2 Taimmaiñaq Ippitcheam Irrutchim añalatkaqsigaña. Qiniqtunja aquppiutaqpañmik inillaksimaruamik qilañmi, aasriñ taavrumiña aquppiruamik aquppiutaqpañmi.

3 Aasrii taamna aquppiruaq tarani qiniñaağniqsuq akisuruatitun uyağaktitun kavviagiksaatunlu, suli aquppiutaqpak kaivrağutiqağniqsuq niggamik qiniñaaqtuamik akisuruatun uyağaktun sunjauraaqtaatun.

4 Avataani aquppiutaqpaum iñuiññaq sisamat aquppiutaqpaqammiut. Qiniqtunja iñuiññaq sisamanik umialinñanik aquppiruamik aquppiutaqpañni, atnugaaligaat qatiqtaanik. Niaquğutiqağniqsut kaviqsaamik manñmik ni-aqumikni.

5 Aquppiutaqpañmiñ anniuğaağniqsut ikniqpalaich katlulatlu suli niprualaruatlu. Sivugaani aquppiutaqpaum naniuraqamniñiqsut tallimat

malgūṇnik ikummatilinik ikniḡmik. Taapkua tallimat malguk nanipiat Irrusriḡinīgai Agaayyutim.

⁶ Aasrii sivuḡaani aquppiutaqpaum taḡiuqpaaraḡniqsuq tapinniluktuatun. Sisamat uumaruat iriḡhaiḡalich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaum.

⁷ Sivulliq uumaruq atriḡaḡniqsuq lion-tun, aasriiḡ tuglia uumaruam paṇniqtun, piḡayuatsuli uumaruat kigiḡaḡniqsuq iḡuum kigiḡaḡatun, aasrii sisamaṇat uumaruat atriḡaḡniqsuq tiḡmiaqaktun.

⁸ Aasriiḡ taapkua sisamauruat uumaruat, iḡmikkullaa itchaksrallaanik israḡuḡaḡniqsut iriḡhaiḡauplutiḡlu ataaniḡlu siḡataaniḡlu israḡuḡisa. Aasrii nipliatiḡniḡniqsut uvluvakpaaraḡ unnuaqtuummaan,

“Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!
Ataniḡ Saḡḡipayaqaqtuaḡ

Agaayyun killuḡsautaiḡniqsuq ipqitchuaḡupluni,

ilaa inniqsuuq taimakḡa, ittuagḡlu pakma, sulī agḡiḡsaḡumaruaḡlu.”

⁹ Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nangautmik kamakkut-miḡlu quyyatmiḡlu taavrumaḡa aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi iḡuuruamun taimuḡa isruitchuamun,

¹⁰ iḡuiḡniḡaq sisamat umialiḡnat sitqummiraḡniqsut sivuḡaanun aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi purvigiplugu iḡuuruuq taimuḡa isruitchuamun, mattaḡḡuḡich niaḡuḡutiḡiḡ aasrii iḡiḡluḡich sivuḡaanun aquppiutaqpaum, nipliḡhutiḡ,

¹¹ “Ataniḡpuut Agaayyutikputlu, ilvich nalliummatiruḡurutin akuḡtūiḡksrapnun nangautmik kamakkutmiḡlu saḡḡimiḡlu, atakkī iḡiḡtaḡiḡitiḡ supayaurat, sulī pisulḡapkun iḡiḡtaurūt iḡuulḡiḡaḡhutiḡlu.”

5

Imurat Makpiḡaat Ipnaiyaagḡlu

¹ Aasriiḡ qiniḡtuḡa taliḡpiḡmi argaḡani taavruma aquppiruam aquppiutaqpaḡmi imuranik makpiḡaanik aḡlaḡaḡtuaniḡ iluatniḡlu siḡataatniḡlu sulī umiktuḡsimaruanik tallimat malgūṇnik nalunaitmiutanik.

² Qiniḡmiuḡa saḡḡiḡaḡtuamik israḡuḡiḡniḡlik nipliḡaḡtuamik nipituruamik nipimik, “Kiḡa nalliummativa qauḡtiḡukḡuḡich nalunaitmiutat aḡmaḡluḡiḡlu imurat makpiḡaat?”

³ Aglaan kiapayaaq qilaḡmi naagaḡaa nunami naagaḡaa ataaniunniḡ nunam aḡmatlaiḡniḡaich imurat makpiḡaat naagaunniḡ qiniḡluḡich imanḡat.

⁴ Tarra qiaruḡa atqunapiaḡ iḡuiḡniḡiqman nalliummatiruamīk aḡmatlalugich makpiḡaat aḡliḡiruksramik unniḡ qiniḡtuksramik imaḡikkaḡatnik.

⁵ Tarani iḡaḡata umialiḡnat nipliutigaḡaḡa, “Qianak. Lion-ḡat kiḡuḡvianiḡiḡ Judah-m, maḡḡuat David-ḡum, akimaruḡ aḡmatlasriḡluḡich imurat makpiḡaat sulī tallimat malguk nalunaitmiutat.”

⁶ Aasrii aquppiutaqpaum akunḡatni sisamat uumaruatlu akunḡatniḡlu umialiḡnat qiniḡtuḡa ipnaiyaamīk qichaḡtuamik qiniḡaḡaḡhuni tuḡqutauru-atun. Taamna nagruḡaḡniqsuq tallimat malgūṇnik. Iriḡaḡmiuḡtuuḡ tallimat malgūṇnik, aasriiḡ taapkua tallimat malguk Irrusriḡiḡaich Agaayyutim tuyuḡikkaauruāt iluḡaanun nunamun.

⁷ Ipnaiyaam agḡiḡhuni tigugai makpiḡaat taliḡpiḡan argaḡniḡiḡ taavrumakḡa aquppiruamiḡ aquppiutaqpaḡmi.

⁸ Tigupmagich makpiḡaat sisamat uumaruat iḡuiḡniḡaq sisamatlu umialiḡnat sitquḡniqsut sivuḡaanun ipnaiyaam, atuḡtuuraḡallaaplutiḡ

nuqaqtiliḡnik suli piḡaluuraqallaaplutiḡ piliuqtamik kaviqsaamik maniniḡmik immaukkaqhutiniḡ tipraḡiksautinik. Taapkua iniqsrugiḡigaich Agaayyutim ipqiḡsitanḡisa.

⁹ Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

“Ivliḡhiḡnaq tigutlagitin imurat makpiḡaat
suli qauqtitalugich taapkua nalunaitmiutat.

Nalliummatirutin atakkii tuqquataurutin

suli augikkapkun tasuipḡlutiḡ inḡuḡnik Agaayyutmun

qanusripayaaniḡ inḡuḡniḡ atlakaagiḡiḡnik uqautchiliḡniḡ, inḡuḡniḡnik
nakitḡapayaaniḡ.

¹⁰ Ivich umialiguqtitkai agaayuliqsiḡuqtitlugiḡlu

savautitquplugulu Agaayyutikput,

suli atanguniaqtut nunami.”

¹¹ Aasrii qivialgitchuḡa tusraaplunḡa inḡugiallapiaktuaniḡ israḡuliḡnik kia inḡuum kisitḡaisanḡitḡnik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialiḡnatlu,

¹² nipliḡsuat nipitusriplutiḡ,

“Ipnaiyaaq tuqquaturaaq nalliummatirug

akuqtuitḡapluni sanḡimik,

umialgutmiglu isrumatuḡiḡmiglu, sapigḡautmiglu, kamakkutmiglu, kama-
nautmiglu suli nangautmik.”

¹³ Aasriiḡ tusraagitka uumaruaḡapayaurat qilaḡmi, silamiḡlu, nunamiḡlu, ataaniḡlu nunam, taḡiumiḡlu –uumaruaḡapayaat nanipayaaq–uqautiqaqtuat itna:

“Nangauḡ kamakkunlu, iluqaan kamanaunlu anjalatchiḡiḡlu

piḡigaa aquppiruam aquppiutaqpaḡmi

suli ipnaiyaam taimuḡa isruitchuamun.”

¹⁴ Sisamat uumaruat nipliḡvigigaat, itna, “Amen.” Suli inḡuiḡiḡnaq sisamat umialiḡnat purvigigaat [sivugaaunun inḡuuruamun taimuḡa isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

¹ Qiḡniḡtuagiḡa ipnaiyaaq anḡmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malḡuuruat, aasrii tusraagiga ilaḡat sisamat uumaruat nipliḡsuaq nipitusripluni liilaa katlularuatun itnaqhuni, “Qaḡḡaiḡ.”

² Aasrii qiviaqama qiḡniḡtuḡa qatiḡtaamik tuttuqpaḡmik, suli natmaksiqsuaq tuttuqpaḡmi qiluiḡiḡnaqagḡniḡsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa aullagḡniḡsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.

³ Ilaan anḡmaqmauḡ tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruam nipliḡsuaq, “Qaḡḡaiḡ.”

⁴ Tarra atla tuttuqpak kaviqsaanuniḡsuaq anilḡitchuq aasrii natmaksiqsuaq sanḡimik qaitchikkauniḡsuq piḡitquplugu qiḡuiḡiḡnamik nunamiḡ, inḡuich tuqquatautitquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniḡsuq savikpauramik.

⁵ Ilaan anḡmalgitmauḡ piḡayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piḡayuat uumaruat uqallaktuag, “Qaḡḡaiḡ.” Qiviaqama qiḡniḡtuḡa taaḡtaamik tuttuqpaḡmik, aasriiḡ natmaksiqsuaq taavrumani saagaqagḡniḡsuaq uqumaisilaagutiḡnik arganḡmiḡi.

⁶ Suli tusraalḡitchiga nipi akunḡatniḡ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuag, “Sisamat qallutit imaḡat mukkaaḡ akivaḡniḡnaqtuq savaktuam akiḡiḡtaaksraḡanik uvlumi, suli qulit malḡuk qallutit imaḡat barley mukkaaḡ akivaḡniḡnaqtuq savaktuam akiḡiḡtaaksraḡanik uvlumi, aglaan minillugik uqsruglu misruglu.”

7 Aasrii aṅmalgitmauṅ sisamaṅat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamaṅatniñ uumaruat uqallaktuq, “Qağğaiñ.”

8 Qiviaqama qiñiqtuṅa qatiğiyaktaamik tuttuqpaṅmik. Natmaksiqsuaq taavrumani atiqagñiqsuq tuqqutmik suli tuquaniktuat maliklugu. Qaitchikkaunigsut saṅṅimik tuqqutचित्पलुगु sisamaṅat iñupayaat nunami savikpakun, kakkaagñakunlu, tuqunakunlu, iqsiñaqtuatigunlu niğrutinjigun nunam.

9 Suli ilaan aṅmaqmagu tallimaṅat nalunaitmiutat, qiñiğitka ataani tunillağvium iñuusriṅich tamatkua tuqqutauruat piqtigiplugu uqalḥa Agaayyutim suli pisigiplugu ilisimarauḥiqtiṅ tuniqsimalikun.

10 Iliṅich niplianiqsut nipitusrillapiqhutin, “Aatai, Ataniiq ipqitchuami suli ilumutuuruami, qakugun atanniğñaqpigich tuqqutigikkavut iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?”

11 Iluqagmiṅ qaitchikkaunigsut qatiqtaanik akuqturanik atnuğaanik aasrii uqautiplugich utaqquiraallaktuksrauniplugitsuli naatchianiḥatnunaglaan iñugiaktilaaksrautaat savaqatinjisa aniqatiunijlu ukpiqsriḥikun tuqqutausağumapmiruat ilijisitentuuq.

12 Aṅmaqmagu itchaksraṅat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpauragñiqsuq siqiñiq taqsiqmipḥuni taqtaatun ukiḥaatun suli tatqiq kaviqsiḥuni auk-tun.

13 Suli uvluğiat katagaalaplutiṅ nunamun, katagaalapmatun asriağikkani fig-ṅum napaaqtuaniñ piñaqsigaluaqnağich, ipsullakkaṅa liilaa anuğiqpaum.

14 Qilaglu piğñiqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iğğipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ.

15 Aasrii umialiniṅ nunam, qutchiksaatlu aṅalatit iñuich qaukḥiuruatlu aṅuyaktini umialgruatuḥu sapiğñaqtaatlu iñuich, iluqatiṅ savaktaagruitḥu savaktaagruuṅitchuatuḥu, iriqtut iṅmiknik qaiğusrunun akunğatnunlu uyağañisa iğğich,

16 kappianaplutiṅ iğğinun uyağañnunlu, “Kattaqisigut aasrii iriğuta kiiñañaniñ taavruma aqupperuam aqupperuam suli qinnautaaniñ ipnaiyaam.

17 Atakkii kamañaqtuq uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami iğlutuutigiḥiṅqpa taavrumani?”

7

144,000 Israel-aagmiut

1 Tamatkua aquatigun qiñiqtuṅa sisamanik israğuliṅmik makitaruanik sisamani qirğunijni nunam. Tigummiuğagñiğaiç sisamat anuğiniṅ nunam, anuqḥiqunğitḥu sumiunniñ nunamun naagaunniñ tağiumun naagaunniñ napaaqtunun.

2 Qiñiqtuṅa atlamik israğuliṅmik qunmukhuni nuirağavianiñ siqiñğum, saagaqḥuni taluğniqusriqsanjanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuḥuğaqtuq nipitusriḥu sisamanun israğuliṅnun saṅṅikscriḥaniksimaruanun piyaqquḥuktatlasiplugu nuna tağiuğlu.

3 Nipliḥuni, “Piyaqquḥuktaqnagu nuna, tağiuğlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutçhiğaluaqata qaunjisigun savaktiniḥik Agaayyutiḥta.”

4 Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutçhikkauruat. Iñugiaktilaagñiqsut 144,000-tun kiñuviapayaanjitiñ Israel-aagmiut.

5 12,000 kiñuvianj Judah-m nalunaitmiutçhikkaurut,

kiñuvianjisuli Reuben-ṅum 12,000,

kiñuvianjisuli Gad-ṅum 12,000,

6 kiñuvianjisuli Asher-ηum 12,000,
 kiñuvianjisuli Naphtali-m 12,000,
 kiñuvianjisuli Manasseh-ηum 12,000,
 7 kiñuvianjisuli Simeon-ηum 12,000,
 kiñuvianjisuli Levi-ηum 12,000,
 kiñuvianjisuli Issachar-ηum 12,000,
 8 kiñuvianjisuli Zebulun-ηum 12,000,
 kiñuvianjisuli Joseph-ηum 12,000,
 kiñuvianjisuli Benjamin-ηum 12,000.

Iñgaağruich Nunaaqqipayaaniñ

9 Taavruma aquagun qiniqtunja iñugiallapiagataqtuanik iñuηnik kia-unniñ iñuum kisitchumiñaisanjiñik nunaaqqipayauraniñ atlakaagiiñiñlu iñuηniñ suli uqausripayaaniñ. Qichağniqsut sivuğanun aquppiutaqpaum suli sivuğanun ipnaiyaam, atnuğaaqahutiñ qatiqtaanik akuqturuanik qisiqsiu-tinigli tummiuqaqhutinj,

10 nipliraqhutinj nipitusriplugu itna,
 “Agaayyutipta aquppiruam aquppiutaqpañmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.”

11 Iluqatinj israğulgich qichağniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialinjnat sisamatlu uumaruat, sitquqhutiñ sivuğanun aquppiutaqpaum nanğagaat Agaayyun.

12 Niplianiqsut,

“Amen,
 nanğaun, kamanaunlu,
 isrumatulıǵlu, quyyanlu, kamakkunlu,
 sanñılu, sapigñanlu
 illi Agaayyutiptiknun taimunja isruitchuamun.
 Amen.”

13 Aasrii ilanjata umialinjnat apiqsruğaañja, “Kisut makua iñuich atnuğaaqatuat qatiqtaanik akuqturuanik? Nakikñalu aggiqsuanjuvat?”

14 Nipliutigiga, “Anjuun, ilisimaruajurutin.” Aasriiñ ilaan uqallautigaaña, “Tamatkua ihuilliidiqpaaraq apqusrağniğaat. Iğğugniğaiç atnuğaañin akuqtu-ruat, aasrii qatiqsipkağulgich aujanun Ipnaiyaam.

15 Taatnaqhutiñ itut sivuğaañi aquppiutaqpañan Agaayyutim savautiplugu uvlumi unnuamılu agaayyuvikpañani, aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi tugluqaqsimaagısigai nayuutılgimigun.

16 Ilinjich niğisuksiutqikkumiñaitchut naaga imiğuksiutqikkumiñaitchut.

Siqiñgumlu atlamlu uunaum uunniuqtitqikkumiñaitchai.

17 Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuğaañi aquppiutaqpañmi niğipkağısigai munaqsritun
 sivullıǵlugıllu iñuunaqtuanun suvlıktuaguraaqtuun,
 suli Agaayyutim allaqtığısigai qulvipayaat irinjitiñiñ.”

8

Tallimat Malğujat Nalunaitmiutat

1 Uvva ipnaiyaam añmaqmaun tallimat malğujat nalunaitmiutat nıpruisaagataqtut qılanñi sıvisutılaalınñi sassagıñgum avvanani.

2 Aasriiñ qiniğitka tallimat malğuk israğulgich makitaruat sivuğaañi Agaayyutim. Aatchukkauniqsut tallimat malğujnik qalğuqtautinik.

³ Tarra atlaptuuq isragulik aggigñiqsuq. Sivugagmuktuq tunillaḡviḡmun, saaqhuni ikipkaiviliamik tipragiksautmik piliuqtamik maninmiñ kaviqsaamiñ. Aatchukkauniqsuq atqunaq tipragiksautmik avvutigitquplugu injiqsrulhatnun ipqiqsitaupayaat maninmi kaviqsaami tunillaḡviḡmi sivugaaniittuami aqup-piutaqpaum. ⁴ Aasriiñ isiḡa tipragiksautim piqatigiplugich injiqsrulhat ipqiqsittuat mayuqtuq isragulgum arganjiññiñ sivugaanun Agaayyutim.

⁵ Suli isragulgum tiguplugu ikipkaiviliaq tipragiksautmik immigñigaa ikniḡaniñ tunillaḡvium, igitluguasriñ nunamun. Taimma tusraḡnaqtut nipit katlulatlu, suli ikniqpalaḡaḡhuni nuna iliqsraqhuniḡu.

Qalḡuqtautit

⁶ Tarani tallimat malḡuk isragulgich piqaqtuat tallimat malḡuḡnik qalḡuqtautim itqanaiaqtut niqliqsitchisukhutiḡ.

⁷ Sivulliq isragulik niqliqsitchipman, natatquḡnat ikniḡlu avulik auḡmik kataḡniqsut nunamun. Tarraasriiñ piñayuaḡun napaagtui sunaaqtuatlu ivgich ikirut tamatkighutiḡ.

⁸ Aasriiñ tugliat isragulgich niqliqsitchipman liilaa imña iñḡippauraq iknak-titaq igitauniqsuq taḡiumun. Tarra piñayua taḡium auguqtuq.

⁹ Suli piñayuatni taḡiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piñayuiḡich umiaq-paich tamatkigñiqsut.

¹⁰ Piñayuat isragulgich niqliqsitchilgitman uvlugiaqpauraq ikualaruaq li-
ilaa auktuuḡun kataktuq qilaḡmiñ, katakhuni piñayuiḡitñun kurgilḡu suvlik-
taugaaqtuatlu.

¹¹ Atqa taavruma uvlugiam taiyuutiqaḡniqsuq “Sunagñiḡ.” Piñayuiḡich imḡich tuqunaḡuḡniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imiḡiḡlamiñ sunaḡnit chuamiñ.

¹² Sisamaḡat isragulgich niqliqsitchilgitman, taimmaiñaq piñayuiḡich siqiḡum tatqimlu uvlugiatlu taaqsilḡniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumangigñiqsuq, suli unnum qaummataan piñayua qaumangigñiqsuq.

¹³ Qiñiqtitluḡa tusraagiga tiḡmiaqpak tiḡmiruaq qutchikhuni qilaḡmi uqaḡhuni nipitusriplugu, “Nakliḡ! Aa, nakliḡ iñupayaanun iñuuruanun nunami, atakkii atlat piñasrut isragulgich niqliqsinniaqpatigik qalḡuqtautiqpat tatamnaḡisiruq.”

9

¹ Tarra tallimaḡat isragulgich niqliqsitchipman qalḡuqtautiqpaḡmik qiñiqtuḡa uvlugiamik kataktuamik qilaḡmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq aḡmaun natiqsiniñaitchuamun aḡmaniḡmun.

² Aḡmaqmaḡ natiqsiniñaitchuq aḡmaniq isiq mayuqtuq tarakḡa, itchialaḡatun uunaksautiqpaum, siqiñḡlu silalu taaqsiruk isiagun aḡmaniḡmiñ.

³ Itchialamiñ mitiglaḡaqtuat anirut qaanaḡun nunam. Qaisauruq saḡḡi atriplugich putyuutilgich nunami saḡḡiqaḡhutiḡ kapuutilgich tuqunaliḡnik.

⁴ Iliḡich tillisiaqatut piyaqquḡuktaitqunḡitlugich ivḡiḡiñik nunam naaga tamusripayaanik sunaaqtuanik naurianik napaaqtuniglu, aḡlaan kisiisa tamatkuva iñuich piqanḡitchuat taluḡniqsriqsanaḡnik Agaayyutim qaḡniḡisgun.

⁵ Suli tillisiaqatut tuqutitqunḡitlugich iñuḡnik, aḡlaan atniḡñapiḡaḡaqtuakun nagliksaḡtitquplugich tallimani tatqiñi, atniḡñatun putyuutilgum kapitnikmatun iñuḡnik.

⁶ Aasrii taipchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquñiq aglaan paqitchumiñaitchaat. Tuqusrulilla¹apiağisigaluaqtut aglaan tuquñiq qimakkisiruq ilinjitiñ.

⁷ Tarra qinñanich mitiglagagtuat atriqağniqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun anjuyaligmun; niaqunjitni inniqsuq niaqugun liilaa kaviqsaag manik, suli kigiñanich kigiñanjisitun iñuich.

⁸ Suli ilinjich nuyaqağniqsut nuyanjisitun ağnat, kigutiqaqhutin suli kigutinjisitun lion-nat.

⁹ Satqagutiqağniqsut satqagutititun savilhatun, aasrii siaksrunjinaat isragujisa inniqsuq siaksrunjinaatitun aksraliganisa tuttuqpaga²utit iñugiakhutin sukasriplutin anjuyaligmun.

¹⁰ Suli pamuqağniqsut kapuutiqaqhutin atri³lugich putyuutilgich. Ilinich atniaga⁴utiqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniaga⁵iruksrauplutin iñunmik tallimani tatqini. ¹¹ Ataniqağniqsut isragulganik natiqsiñaitchuam anmanğum. Jew-njuruat atiqaga⁶nigaat Abaddon-mik, aasrii⁷ Greek-nich taggisiga⁸qlugu Apollyon-mik, itnautiqaqtu⁹aq Piyacquqtimik.

¹² Sivulliq nagliksaagun qana¹⁰iqsuq. Uvva malguk nagliksaagutik tik-iñña¹¹iaqtuk aquagun taavruma.

¹³ Tarani itchaksra¹²jat isragulgich nipli¹³qsitchipman qalgu¹⁴qtautiqa¹⁵pa¹⁶m¹⁷ni¹⁸ik, tusraaniqsuna nipinik sisamaniñ iqirgunjiniñ tunilla¹⁹ğv²⁰n²¹miñ pili²²uqtamiñ manimik kaviqsaamik ittuamiñ sivu²³gaani Agaayyutim.

¹⁴ Uqautini²⁴gaa itchaksra²⁵jat isragulgich piqa²⁶qtu²⁷aq qalgu²⁸qtautiqa²⁹pa³⁰m³¹ni³²ik, “Pituikkich sisamat isragulgich pituks³³maruat kama³⁴naqtuami ku³⁵n³⁶mi Euphrates-mi.”

¹⁵ Tarra pitui³⁷gaich sisamat isragulgich itqanaiqs³⁸imm³⁹atr⁴⁰iruat taavrumuna sassa⁴¹niğmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuq⁴²qut⁴³chiruksraur⁴⁴u⁴⁵anik piñayui⁴⁶jitni⁴⁷ik iñupayaat.

¹⁶ Aasrii tusraa⁴⁸ğiga kisirrutaat anjuyaktit suli tuttuq⁴⁹pir⁵⁰aqtuat. Iñgiakt⁵¹ilaaqağniqsut 200,000,000-mik.

¹⁷ Suli qini⁵²ğitka tuttuq⁵³paich qini⁵⁴qquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinjitiñ satqagutiqağniqsut kaviqsaatun ikniqtun suli uqua⁵⁵qtaatun sapphire-tun suli suna⁵⁶qpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuq⁵⁷paich niaqun⁵⁸ich qini⁵⁹qağniqsut niaqun⁶⁰jisitun lion-nat, suli qan⁶¹ijitniñ anni⁶²u⁶³ga⁶⁴niqsuq ikniq, itchi⁶⁵glu, suli sulfur.

¹⁸ Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaagutitigun piñayui⁶⁶nich iñuich tuq⁶⁷quta⁶⁸niqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anni⁶⁹u⁷⁰ga⁷¹aqtuakun qan⁷²ijitniñ tuttuq⁷³paich.

¹⁹ Tamatkua san⁷⁴n⁷⁵ijağniqsut qan⁷⁶ig⁷⁷mikkun pamiumikkunlu. Pamuqağniqsut nimi⁷⁸giatun ittu⁷⁹anik niaquliga⁸⁰anik, aasrii atniaga⁸¹utigi⁸²ni⁸³gaich iñun⁸⁴nun.

²⁰ Suli kisin⁸⁵juqtat iñuich tuq⁸⁶quta⁸⁷ang⁸⁸it⁸⁹chu⁹⁰at tamatkunuuna nagliksaagutitigun isrummitq⁹¹igun⁹²it⁹³chut sava⁹⁴an⁹⁵atniñ argagikka⁹⁶ğminj. Nutqautini⁹⁷ğit⁹⁸chaat putqata⁹⁹liq¹⁰⁰it¹⁰¹in tuunganun, aanguanunlu pili¹⁰²uqtanun kaviqsa¹⁰³anik qatiq¹⁰⁴ta¹⁰⁵aniglu manin¹⁰⁶nun, patukpa¹⁰⁷niglu uya¹⁰⁸ğan¹⁰⁹iglu qiru¹¹⁰niglu, qini¹¹¹tlaitchuanik tusraat¹¹²laitchuanikunniñ pisrut¹¹³laitchuaniglu.

²¹ Naagaunniñ isrummitq¹¹⁴igun¹¹⁵it¹¹⁶chut iñua¹¹⁷qtu¹¹⁸ta¹¹⁹u¹²⁰ğimikniñ an¹²¹atkuu¹²²ğimikniñlu, sayuna¹²³ğimikniñlu, tiglik¹²⁴tu¹²⁵ta¹²⁶u¹²⁷ğimikniñlu.

¹ Suli qin̄iqtuṅa atlamik sapiḡn̄aqtuam̄ik israḡul̄im̄ik atq̄aqtuam̄ik q̄ilaṅmiñ, atnuḡaaq̄ahuni nuviyam̄ik, n̄iaq̄uḡutiqaq̄ahuni niggam̄ik, kigiñṅaṅa qaumapluni siq̄iñiqtun, niuk il̄ipl̄utik ayan̄aktitun ikniḡum.

² Ilaa t̄igum̄iaq̄aḡniqsuq mak̄piḡauran̄ik an̄maruan̄ik argan̄iñi, aasriiñ inil-lakkaa tal̄iḡpiich isigan̄ni taḡiumun, suli saumiich isigan̄ni nunamun.

³ Nipruaḡniqsuq nipitusr̄ill̄apiaq̄huni, atr̄ipl̄ugu lion-ṅum uḡiaḡuulanga. Tar-raasrii nipruaq̄man, tallimat malḡuk katlulat nipl̄iqsut.

⁴ Tarraasrii tallimat katlulat nipl̄iqmata aglaksaḡataqm̄iuṅalu. Tusraaḡiga nipi q̄ilaṅmiñ uqautriga, “Aglasruṅaq̄nagich uq̄aḡikk̄an̄ich tamatkua tallimat malḡuk katlulat, uqautiginaḡitunniñ.”

⁵ Tarra israḡulgum q̄iñ̄ik̄kaḡma q̄ichaqtuam̄ taḡium̄iḡu nunam̄iḡu, israutigai argan̄ni q̄ilaum tuṅaanun.

⁶ Akiqsruutigir̄uq̄ ilaagun iñuuruakun taimuṅa isruitchuamun iñiq̄sruakun q̄ilaṅmik, nunam̄iḡu, taḡium̄iḡu, suli uumar̄uapayaan̄ik taap̄kunani itna, “Tarani Agaayyutim atuumap̄kayasrigai sivunniutigikkani.

⁷ Aglaan tarani uvluni tallimat malḡuata israḡulgich nipl̄iqsitchisaḡataq̄pan qalḡuqt̄autmik Agaayyutim naann̄iaḡai kan̄iq̄sil̄gunaitchuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivuniksriḡirinun.”

⁸ Aasriiñ nipim tusraakk̄aḡma q̄ilaṅmiñ uqautil̄gitchaṅa, “Utlautilitin tiggutyakk̄ich mak̄piḡaurat an̄maq̄s̄imaruat argan̄iñi israḡulgum q̄ichaqtuam taḡium̄iḡu nunam̄iḡu.”

⁹ Utlakap̄ku israḡulik nipl̄iutigiga, “Q̄aiḡl̄akk̄ich mak̄piḡaurat uvaṅnun.” Aasrii nipl̄iutigaaṅa, “Tigulugich nigikk̄ich. Siḡḡlan̄ḡul̄iḡisiḡaluaqtutin aq̄iaḡupni, aglaan siḡḡnaḡniq̄tuq̄ honey-tun qan̄ipni.”

¹⁰ Aasrii tigukap̄k̄ich mak̄piḡaurat israḡulgum argan̄iñiñ niḡiḡitka. Tarra qan̄imni siḡḡnaaq̄tut honey-tun aglaan tarra iirgauraan̄ikap̄k̄ich aq̄iaḡuḡa siḡḡlan̄ḡul̄is̄uq̄.

¹¹ Aasriiñ uqautigaṅa, “Sivuniksriḡiruksraul̄gitchutin iñugiaktuatigun iñuktigun, nunaaq̄q̄isigun, uqautchisigun, umialiktigunlu.”

11

Malḡuk il̄isimarik

¹ Tarani aatchuusr̄iaq̄aqtuṅa uuktuut̄mik ayaupiatun ittuam̄ik, aasrii israḡulgum uqautigaṅa, “Mak̄illutin, uuktuḡuṅ agaayyuvikpaṅa Agaayyutim tun̄iḡḡaḡvialu, suli kisillugich iñugiakt̄ilaṅat taap̄kua agaayuruat tarani.

² Aglaan uuktuḡnagu siḡalliḡ katimmavik ittuaq̄ siḡataani agaayyuvikpaum. Taamna il̄aginagu atakk̄ii aatchuutauruq̄ Jew-ṅunḡitchuanun. Ilin̄jisa tutmaluḡ-iniaḡaat ip̄q̄itchuaq̄ nunaaq̄q̄iq̄ malḡuk̄ip̄iaq̄ malḡuṅni tatq̄iñi.

³ Suli tuyuḡiḡisiḡikka malḡuk il̄isimarikka, atnuḡaaq̄aḡutik miissuṅnik uk̄iḡhaan̄ik. Aatchuḡisiḡikka san̄ḡim̄ik 1,260 uvluni sivuniksriḡirautqulugik.”

⁴ Taap̄kuak malḡuk olive napaqtuk suli malḡuk kialuuraq̄aḡviiktarra napa-ruak sivuḡaani Agaayyutaan unam.

⁵ Aasriiñ kia iñuum atniḡniḡum̄igik taap̄kuak, ikniq̄ anniuḡaḡniḡuḡtuq̄ qan̄gakniñ, suli suksraun̄ḡiḡaḡniḡaḡik uumigiritik. Kisupayaam atniḡniḡum̄igik taatnatchikun tuq̄q̄utaur̄aḡis̄iruq̄.

⁶ Taap̄kuak san̄ḡiaq̄tuq̄ umiks̄it̄alutik q̄ilaṅmik sialukkumiñ̄aiḡlugu uvlun̄iḡiñi sivuniksriḡiḡim̄iḡ, san̄ḡiaq̄m̄iḡutik im̄ḡich auguq̄tilalugich suli nuna qanusripayaam̄ik iñuḡiḡuḡtiqaq̄titlaplugu, qanutupayaaq̄ akulaisiḡilugu pisukkumik.

⁷ Tarraasrii taapkuak naatpakku uqaqtauhiqtik, iqsifnaqtuam niǵrugaaǵuam mayuqtuam natiqsifnaichuamiñ aḡmaniǵmiñ aḡuyyutigisigik aasrii akiilǵugik suli tuqullugik.

⁸ Aasrii tuqunaruak timinjik nalagisiruk apqutaani nunaaqqim, atannapsi kikiaktuutikkauviani. Iitqusiagun taamna nunaaqqiq atrigigaa Sodom-ḡum Egypt-ḡum.

⁹ Tarani iñuich nunapayauramiñ nakitñapayaaq qifiǵisigaich tuqunaruak timinjik piñasruni uvluni uvlumlu avvanani. Tuvvaqtitchumiñaitchaichunniñ tuqunaruak timinjik iluvigmun.

¹⁰ Iluqatin iñuich nayuutiruat nunami quviasruutigigaich tuqulhakkun, aasriiñ tuyuqtuutiplutin aatchuutunik avatmun. Quviasrullapiǵniqsut atakkii taapkuak sivuniksriqirik ihuilliuqtitchiñiqsuk tamatkunija iñuuruanik nunami.

¹¹ Tarra uvlut piñasrut avvaǵmik ilaqaqtuat pianikmata Agaayyutim aniǵniḡan iñuulhan isigñigik taapkuak, aasriiñ makitiqtuk. Iqsitchal-lapiǵniqsut tamatkua tautuktuat taapkuñija.

¹² Aasrii tusraagaat nipituruuq nipi qilaḡmiñ uqaqtuuaq ilinjiknun, “Qaǵǵisitchik,” aasrii ilinjik mayuqtuk qilaḡmun nuviyakun, uumiksrimiknun qiniqtuuaqtitulitik.

¹³ Taavrumani sassagñigmi nuna aulaaqparaqtuq, aasrii qulinḡuǵutaa nunaaqqim ulǵuruuq, suli nunam aularuam iñuich tuqutkai iñugiaktutilaalgich 7,000-tun. Aasriiñ kisiḡnuqtuat tatamillapiaghutin nangaiñiqsut kamanau-taanik Agaayyutim qilaḡmiittuam.

¹⁴ Tarra tuglia nagliksaaǵutim pianiktuq. Uvva piñayuat nagliksaaǵutit agǵiyasriuraqtuq.

Tallimat Malǵuñat Qalǵuqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malǵuñat israǵulgich qalǵuqtautiqpañmiñik nipliqsitchiñiqsuq. Aasriiñ sapiǵñaqtuat nipit qilaḡmiñ itnaqtut,

“Uvakḡaniñaglaan aḡaayuqautaa nunam

aḡaayuqautigiliutigaa Agaayyutipta suli Christ-ḡan,
aasrii ilaa aḡalatchigisiruq taimuḡa isruitchuamun.”

¹⁶ Suli iñuiññaq sisamat umialinjnat aquppiruat aquppiutaqpañmikñi sivuǵaani Agaayyutim, sitquqhutin nangagaa Agaayyun,

¹⁷ uqaqhutin,

“Ataniiq Agaayyun Saḡḡipayaaqtaq, ittuami ataramik pakmalu, qaitchigiptiǵiñ quyyatmik,

atakkii urriqsuǵiñ kamanallapiaqtuuaq saḡḡiñ
suli aḡalatkasigitiñ iñupayaat.

¹⁸ Iñuñi nunam qinnallapiaqtut,

aglaan qinnautaiñ tikitchuq atanniqsuiviksraǵlu tuqunaruapayaanik.

Pakma akiḡiǵaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirinik ipqiqsittuaniglu, suli taluqsriuanik atigikkapnik kamanaiñḡaanlu kamanañḡaanlu.

Suli piyaqquǵniǵitiñ tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvikpaḡa Agaayyutim aḡmaqtuq qilaḡmi, aasrii suluun imalik sivunniugutaanik qifiǵnaqsiruq iluani agaayyuvikpaḡan. Tarani ikniqpalaqtaquq katlauraqhuniḡu, suli nuna aulapluni, atqunallapiaq natafquǵnaqhuniḡu.

1 Tarra atlayuağnaqpauraqtuaq sagviğñiqsuq qılañmi, sua-una ağnaq atnugaalik siqıñıgmik, aasrii tatqıq ataaniıtluni isiganıñ, suli niaqugmıñi ni-aquğutiqaqhuni qulit malğunıñik uvlugıñanik.

2 İğñiyasriñiqsuq. İgıalaugaqtuq atnıgñaliutiplugu iğñisuum.

3 Aasriisuli sagviqsuq atla atlayuağnaqpaktuq qılañmi. Tarrali, kamañaqtuaq kaviqsaağ tırıtchiaqluk tallimat malğunıñik niaqulik aasrii qulinik nagrulik suli tallimat malğuiñik niaquğutilik niaqugmıñi.

4 İlaan pamiunjan salikuğniğai piñayuiñich uvlugıñanıñ qılaum aasriiñ ik-sautigiplugich nunamun. Tarra tırıtchiaqluk makittuq sivuğanun ağnam iğñiyasriuram niğisuklugu ilılgaaña anırğauraqpan.

5 Ağnaq iğñirıuq anjugauramik anjalatchiruksramik saviñhamik ayaupiamik, aglaan ağnam ilılgaaña nuqitauruq Agaayyutmun aquppiutaqpananunlu.

6 Tarakña ağnaq aullauruq suviksrailaamun, iniksriukkanjanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munagiğisiñiğaat 1,260 uvluni.

7 Tarra anuyyiğñiqsut qılañmi. Michael-lu israğulinıñı akilıñiutiñiqsut tırıtchiaqlunmun. Tırıtchiaqluk anuyakmiuq israğuliktuummağmi.

8 Aglaan tamatkua akiilikkaurut iniksraqatqikkumiñaiqhutin qılañmi.

9 Tırıtchiaqlukpauraq igıtauruq atmun, taamna taimakñaqtaq nimigıaq, atıqaqtuaq tuunğagmik Satan-mıglu, kinnitñiktuaq iñupayaanik nanıpayaaq. İgitauruq nunamun israğuliktuummağmi.

10 Aasrii tusraaruña nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qılañmi, “Pakma tikitchuq anniqsugıaña, sanñialu, anayauqautaa lu Agaayyutipta suli anjalatchisaa Christ-ñan, atakkii taamna patchisiqutri anıqatiuptiknik sivuğaanı Agaayyutipta uvlumi lu unnuami lu igıtauruq atmun.

11 İlinısa akiiligaat anıagun ipnaiyaam suli ilısimarauğmiktıgıun Agaayyutim uqalhanik, atakkii sugingitkaat tuqquatauniksraqtıñ.

12 Taatnamik quviasrugitchi, qılaak suli iluqasrı iñuuruani qılañmi.

Naklıun! Naglıksaağun itkisıruq iñunñun nunami tağiumı lu ittuanun, atakkii tuunğaum tikitkaasrı qinnautıqpanmıgun ilısimaplugı sivikitchuami pivıqalıñı.”

13 Uvvaasriiñ tırıtchiaqluum ilıtchuğıkami sıñıtaitılaagmiñik nunamun, malıqsruaqsiñiğaa ağnaq iğñirıuq anjugauramik.

14 Aasrii ağnaq qritchıkauniqsuq israqqunik tıñmiaqpaum tıñıtquplugı nimigıamiñ suviksrailaamun, pamatchıgıvıksranjanun piñasrunı ukiuni av-agmik ilaplugich.

15 Uvvaasriiñ qanıgmıgun nimigıaqluk anıtchiñiqsuq imıgmik kuuktun ulır-rutısrukkaaluaqlugu ağnaq, aullautıtqugaluaqlugu ulıttuamun.

16 Aglaan nunam ikayugaa ağnaq anımaqlugu qanıgıkkani. İıgaa kuuk tırıtchi-aqluum anıtaña qanıgmıgun.

17 Tarani tırıtchiaqluum qinnautıllapiağaa ağnaq, aasrii aullaqhuni anuyyiğai kisiñnuqtauruat ağnam kiñuvianı, tamatkua tupıksrıruat tillısaıñik Agaayyutim suli uqautıqaqtuat Jesus Christ-mik.

18 Aasrii tırıtchiaqluk qıchağniqsuq sıñaani tağium.

13

1 Aasrii qiiñiqtuŋa niŋrugaaqłunmik mayuqtuamik taŋiumiñ tallimat malŋunmik niaqulik qulinik nagruliglu. Niaquŋutiqaqmıuq qulini nagrunmiñi, sulı niaquŋmiñi atıqaqłuni pısaanŋatauruunik.

2 Aasriisuli niŋrugaaqłuk qiiñıkaŋa atrıqaqtuq leopard-mik, isıgaqaqłuni-asrii aklam isıganısun, aasrii qanŋa lion-nım qanŋatun itluni. Tarra tırtıchi-aqłuum aatchuŋniŋaa niŋrugaaqłuk sanŋimiñik, aquppiutaŋmıfiŋlu, kamanaaqtuamıglu aŋalatchiŋiŋmiñik.

3 Qiiñiŋiŋa ilaŋat niaqunıñ niŋrugaaqłuum ikiliqsımaruaq liılaa tuqusrimaplugu, aglaan ikinŋa mamisrimanıqsuq. İñupayaam nanıpayaaq quvıŋusruutıginiŋaa malikługulu.

4 İñuich purvıginiŋaat tırtıchiaqłuk aatchuqtuuaq aŋalatchiŋiŋmiñik niŋrugaaqłunmun sulı purvıgıpmıgaat niŋrugaaqłuk uqaqłutin, “Kamanagnaıqpat taamna niŋrugaaqłuk! Sulı kia aŋuyakkumiñaqpaun akilliŋiŋlugu?”

5 Sulı niŋrugaaqłuk uqaqtıtaunıqsuq pıgiıllıapiaqtuanik pısaanŋatinik aŋalatchıtuplugu malŋukıpiaq malŋunı tatqıñi.

6 Taavruma aŋmaqlugu qanni uqamaqłutiniŋaa pısaanŋatinik akitıñaqtuqlugu Agaayyun ilaan atqalu iñuuniagvıalu taputıplugich iñupayaat nayıutıruat qılaŋmi.

7 İlaa aŋuyaktıtaunıqsuq ipqiqsıtanıñik Agaayyutim akiıllııugich. Sulı qaitchıkkauruq sanŋimik aŋalatchiŋiŋmik qanusripayaanun iñunun atłakaagiñik uqaıtchılınıñunlu, iñunıñun nunaaqqipayaat.

8 Aasrii iluqaŋim iñuich nunami purvıgıgısiŋaat niŋrugaaqłunmun, iñuich atınıch agłaksımaitchuanun İpnaıyaam Tuqqutauruam makpiŋaanıñi iñuuruatıgıun sıvuani nuna iñıqtanıñıñaa.

9 Kiñapayaq sıutiqaqtuuaq ki tusraali.

10 Kiñapayaq sıvullıkkauŋumi tigutaanıñıñmun tigutaanıvıñmunıñaqtuq.

Kiñapayaq tuqqutauruksrauŋumi savıpkakun savıpkakun tuqqutaugısirıuq.

Tarra taatniıtan Agaayyutim iñunı igłutuutıruksaurut ukpiqs-riñıqaqtuiñaŋutını.

11 Tarra sulı qiiñıgıtchunŋa atlamik niŋrugaaqłunmik sagvıqsuamik nunamiñ. Malŋunmik nagrauqaŋniqsuq ipnaıyaatun aasrii iqsıñıaqtuanik nıpiqaqłuni tırtıchiaqłuktun.

12 Aŋalatchıruq sıvullıum aŋalatchiñhagun niŋrugaaqłuum takkuani. Purvıgıpkanıŋai iñupayaat nunami sıvullıgmun niŋrugaaqłunmun, ikiliqsımakkauruamun aasriiñ mamıtıtaupluni.

13 İlaa savaaqaŋniqsuq kamanaaqtuanik quvıqnaqtuanik, ikniqunniñ kaktıtlıgu qılaŋmiñ nunamun takkuatni iñuich.

14 Aasriiñ kinnitıñıñıqsuq iluqaitñik iñunıñ iñuuruaniñ nunami tamatkunuuna quvıqnaqtuıñun savaaŋıkaŋmıgun takkuani sıvullıum niŋrugaaqłuum. Uqautiniŋai tamatkua iñuich nunami iñıqsıtuplugich atrınanık taavruma niŋrugaaqłuum ikiliqsımaruam savıpkakun iñuuplunısulı.

15 İlaan iñuukısrıtkaa atrınanun niŋrugaaqłuum sulı atrınŋa niŋrugaaqłuum uqatlapkaqlugu. Tamatkua putchunŋıtchuat kamaksrısunŋıtchuatlu atrınanun niŋrugaaqłuum tuqqutaupkaŋıñai.

16 Sulı taavruma nalunaitmiıtchıqsınnıñai qauñısigun iluqaisa iñuich kamanaitchuat kamanaaqtuatlu, umıalŋuruatlu ilaipparuatlu, savaktaaŋruunŋıtchuatlu savaktaaŋruuruatlu, tallıqpiagun arŋanısa naagaqaa.

¹⁷ Aasrii kiñaliqaa tauqsigumiñaitchuq naaga tunniuqqaayumiñaitchuq, kisimijaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik atigikkañanik niğrugaaqhuum naaga kisirrutaanik atqan.

¹⁸ Uvva taamna kalipsiksiuq suli iñupayaaq kañiqsisiqaqtuksrauruq. Iñuum kañiqsitlaruam kisilliuj kisirrutaa niğrugaaqhuum. Taamna kisirrutigigaa iñuum, aasrii kisirrutiqaqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

¹ Tarani qiviaqama qifñigiga ipnaiyaaq makitaruaq qimigaañani Zion-ñum. Piqatiqağniqsuq 144,000 iñuñnik piqaqtuanik atigmiñik Aapamiļu atqanik aglausimaruanik qauğmikni.

² Aasrii tusraaruña nipinik qilañmiñ nipaatum quğluqtaqpaum katlulaq-pauraqtuamlu aasriisuli nipaatum atuqtuuraqtuat nuqaqtılıñnik atuqtu-ramiknik.

³ Iliñich atuqtut nutauruamik atuutmik sivuğaani aquppiutaqpaum suli sivuğaadni sisamat uumaruatlu umialıñnatlu. Aasrii kia-unniñ iñuum ilitchumiñaiñigaa taamna atuutaat aglaan kisimij taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ.

⁴ Taapkua iñuich qaunagirut inmiknik atlatuğimñ, atakkii tuvaaqataitcut. Iliñisa malıñnıgaa ipnaiyaaq napmupayaaq aullaqman. Taapkua tasuqsımakkaurat akunğatniñ iñuich auñagun ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu.

⁵ Uqaqamin sagluuqtuatlaitcut. Patchisiqutinağumiñaitcut sivuğaani Agaayyutim, atriplugich iñuktıtun taqsraqtaılaatum.

Piñasrut Israğulğich

⁶ Tarani qifñigtuna atlamik israğuliñmik tinmiruamik qutchikhuni qilañmi isruitchuamik tusraayugaagiksuaqağniqsuq uqautiksrağmiñik tamatkununa nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñuñnun atlakaagiiñik uqautılıññun, iñuñitñun nunaaqqiqpapayaat.

⁷ Uqaqtuq nipitusrillapiaqhuni, “Talucsisitichi Agaayyutmik kamaksruğlugu, atakkii tikitchuq sassagñik atanniiviksraña. Purvigisriuj ilaa iñiqsiruq qilañmik nunamıglu tağiumıglu suvlıktuağuraaqtuaniğlu.”

⁸ Atlam israğulğum malıñnıgaa uqaqhuni, “Suksraunğikkauruq, kamanaqtuaq nunaaqqiğ taggisıqaqtuaq Babylon-mik suksraunğikkauruq, atakkii kinnıplugich iñupayaat nunami killuqsagtınnıgı inmiñun, imiliqtılığich iñupayaat sayunñan sanñiruamik wine-nañanik.”

⁹ Atlasuli piñayuaq israğulik malığuuipmiuq taapkuñnuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaam iñuum purvigigumiuj niğrugaaqhuuk atrıñalu akuqtuqıglulu nalunaitmiutanı uuma qaumıgun naagaqaa argañmıgun,

¹⁰ taavruma iñuum imıgisipmigaa wine-nañı qinnautaan Agaayyutim, kuvıkkauruq avuılaaq qallutaanun ilaan qinnautıqpañan. Taamna iñuk naglıksaaqtıtaugisıruq iknikun sulfur-kunlu sivuğaadni ipqıtchuat israğulğich suli sivuğaani ipnaiyaam.

¹¹ Aasrii itchiulangı ikniğum naglıksaaqtıtauruatıgun mayuqtuağisıruq taimuña isruitchuamun. Iliñich iñıqtuıqsıağviitcut uvlumi unnuamiļu, tamatkua putqataqtuat niğrugaaqhuñmun atrıñanunlu, suli kisupayaaq akuqturuuq nalunaitmiutanıñ atqanıglu.”

¹² Uvvaasriiñ ipqıqsıttuat iğlutuıtuıqaqtuksraurut, tamatkua tupiksıruat tillısaıñik Agaayyutim suli ukpiqsıruat Jesus-mik.

13 Aasriiñ tusraaruña nipimik qılanmıñ uqaqtuamik, “Aglagiñ. Quvianamiurut tuquniagtuat uvakñaniñaglaan tuniqsimahıgmiktigun Atanıgmun.” “Tarrallapiaq! İliniç minğuiqisiagısirut savaagmıknıñ suli akuqtuğisigaich akiññaktaatin savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigıkkana.

Kiprivik Katitchivıglu Nunami

14 Tarani qıñıqtuagıtıluna qıñıqtuna qatıqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaqtuag qaanani nuviyam innıqsuq iğñınatun iñuum. Niaquğmiñi manıñmik kaviqsamık nıaquğutiqağniqsuq, suli arganmıñi saagağniqsuq ipıktuamik kipritmik.

15 Suli atla israğulik anıruq agaayyuvikpañmıñ, tuqluqhuni taavrumuña aquppiruamun nuviyami, “Tıglugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tıktıchuq. Pınñuqtuag asriat katınnaqsırut nunami.”

16 Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsagaa kiprisini nunami, aasrii nunami pınñuqtuag asriat katılugıch.

17 Tarani atla israğulik anılğıchuq agaayyuvikpañmıñ ittuamiñ qılanmi, ilaaptuuq kiprisiqağmiñıqsuq ipıktuamik.

18 Aasriiñ atla israğulik amakñaqtuq tunıllağvıñmıñ sanñıqaqtuag anjalatlaplugu ikniq. Nıpruaqtuq nipıtusrıpluni taavrumuña tıgummıruamun ipıktuamik kipritmik uqaqhuni, “Atuğun ipıktuag kipriiñ, aasrii katılugıch asriat sıiğñıqtuag nunamiñ, takku asriat pınñullapiaqtut.”

19 Tarra israğulgum kiprisatıgıgaa kiprisini nunamun. Katıtkai asriat nunamiñ ıgıtıgıch misrıqqıvıkpauranun qınnautan Agaayyutim.

20 Misrıqqıvıvım imañı tutniqatagıgaat sıłataani nunaaqqım, aasriiñ auk maqıruq misrıqqıvıñmıñ unısrıksılaañı 200 mile-latun aasriiñ itılaalıqhuni tuttuqpaum qaqluğutıknunaglaan.

15

İsrağulğıch Anjalatchıruat İtuıllıuğutiqpauranık

1 Qıñıqtuna atlamık atlayuağnaqtuamik qılanmi kamanaghuni quvıqnaqtuamik. Tallimat malğuk israğulğıch pıqağniqsut tallimat malğunıñk iñuıllıuğutiqpauraksranık. Aqullıqsaanırut atakkii qınnautaa Agaayyutim nunıjchaagutiqaqtuq taapkunıña.

2 Tarani qıñıqtuna tağıumık tağgaqtuutıtun lılaa ılaratun ikniğmik suli taapkunıña akımaruanık nıgrugaqñmıñ suli atrıñaniñ kisırrutaaniñılu atqan. Qıchağniqsut sıñaani tağıum ittuam tağgaqtuutıtun, tıgummıpluğıch nuqaqtılğıch atuqtuurat Agaayyutim aatchuutai.

3 İlinısa atuğagaat atuutaa Moses-ñum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaqhutın,

“Kamanaqtut quvıqnaqhutınılu savaatin,
Atanııq Agaayyuun Sanñıpayaaqatuatiin.
Nalaunñaruñırut suli ilumutuırut pılğusritin,
Umıalıgıplutin iñuıch nunaaqqıqpañı.

4 Atanııq, kĩa taluğingıtıksıvatın
kamakkutiqağlugulu atıgıkkın,
atakkii kisıvıch ipğıchtuanırutın.

İñuıch nunaaqqıpyaaniñ agğıgısırut purvigılutın,
atakkii qıñıgnıgaıch iluqağmıñ suragaıtıtın nalaunñaruat.”

5 Taavruma aquagun qıñıgnıgıga ipqıñıñıqsrauruag ini agaayyuvikpañmi qılanmiıttuami añmağataqtuag.

⁶ Aasrii tallimat malguk isragulgich anirut agaayyuvikpañmiñ, piqaqhutij tallimat malgunjik ihuilliuğutiqpauraksranik, atnuğaaqqaqhutij salumaruanik qaummağiksaanik ukihaagiksaanik, suli tapsiqaqhutij manijmik kaviksaamik satqañmiktigun.

⁷ Tarra ilañata sisamat uumaruat aatchuğai tallimat malguk isragulgich tallimat malgunjik piñalunik kaviksaamiñ manijmiñ piñianik immaukkaqtuanik qinnautaaniq Agaayyutim iñuuruam taimuñja isruitchuamun.

⁸ Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaaniñ sanñjaniñlu Agaayyutim. Kiñaanñiñ iñuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpañmun naatchigaluaqñagich tallimat malguk isragulgich taapkuñja tallimat malgunjik ihuilliuğutiqpauranik.

16

İliligaurat İmalgich Qinnautaaniq Agaayyutim

¹ Tarani tusraaruñja nipituruamik nipimik taavrumakña agaayyuvikpañmiñ uqaqhuni taapkunuñja tallimat malgunnun isragulijñnun, “Kuvvityaqsigij nunamun imanijch ililigaurat qinnautaa Agaayyutim.”

² Tarra sivulliq isragulik aullaqtuq kuviplugu ililigaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniğñapiağataqtuatlu killiğruat ilirut iñunñun piqaqtuanun nalunaitmiutañanik niğrugaaqñuum purvigiplugulu atrıñja. ³ Tuglian isragulgam kuviñiğaa ililigaurani tağiumun. Tarra iliruq liilaa auñja tuquñjaruam iñuum, aasrii uumarupayaat tağiumi tuquplutin.

⁴ Piñayuaknik isragullak kuviñiğaa ililigaurani kuññun suvlik-tuağuraaqtuamunlu. Suli tamatkua imğat auguqtuq.

⁵ Tarra tusraagiga isragulik añjalatlaruq imiğmik uqaqtuq,
“Nalaunñapiaqtutin atanniikavich taatna,
ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamılu.

⁶ Atakkii iñuich maqipkaiñiqsut auñatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqirautlu, aasrii aatchuğitin auñmik imiğaksrañatnik. Taatnagaksrauruttakku.”

⁷ Suli tusraaruñja nipimik tunillağvijñmiñ uqaqtuamik,
“Aa, Ataniiq Agaayyun Sanñjipayaqaqtuatiin,
atanniqsuutitin ilumutuurur nalaunñapiaqhutij.”

⁸ Sisamanjata isragulgich kuviñiğaa ililigaurani siqiniğmun. Tarakñaaglaan siqiniğmun uunanñan iñuich uunniqipkağniğai atñluutiqaqñugich.

⁹ Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaqñuutiniğaat atqa Agaayyutim ihuilliuğutiqpauraqtitchiruam, suli isrummitqiniğitchut kamakku-tiğuglugu kamanautaa.

¹⁰ Tallimanat isragulgich kuvisiruq ililigauragmiñik aquppiutañanun niğrugaaqñuum, aasrii añayyuqautaa taaqsillapiaqtuq. Iñuich kirmağaiç uqqañ atniğñaaqpagitlutin

¹¹ taimaqñuutiplugu Agaayyun qılañmiittuq pisigiplugu atniğñatin killiğruatinju. Naagasuli mumiguliñğitmiut pigiitchuaniñ savağmikiñi.

¹² Itchaksrañat isragulgich kuvisiruq ililigauragmiñik kuukpaurañanun Euphrates-ñum, aasrii taamna kuuk paligñiğaa itqanaiqsaqñugu apqutik-srañat umialinjich kivaknam tunjaaniñ.

¹³ Tarraasrii qıñiqtuñja piñasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naagaayinik anniuğaqtuamik qanganiñ tiritchiaqñuum suli qanganiñ niğrugaaqñuum suli qanganiñ tanjiğilaqtuam sivuniksriqirim.

14 Taapkoa irrusriqluich tuung'aum savaaqaqtut quviquaqtuanik. Taapkoa piñasrut irrusriqluich aullaqaqtut umialipayauraniñun nunam nani-payaag, atautchimuktitchaqlugich anjuyaquplugich kamañaqtuami uvluani Agaayyutim Sanñipayaaqaqtuam.

15 (“Naalağnisitchi! Agğiğniiaqtuñja atrilugu tigliniñaqti. Quviasruktuq iñuk itqummaagiksuaq qaunagiplugich atnuğ'aani. Tarrakii aullağumiñaitchuq atnuğailaaguni sulii kannugilugu atnuğaisilaani.”)

16 Taapkoa irrusriqluich katinniğaiç atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

17 Tallimat malğ'ata israğulğich kuviñiqsuq iluligauragmiñik silamun. Tarrasrii kamanallapiagataqtuag nipi nipliqsuq aquppiutaqpañmiñ agaayyuvikpañmi uqaqhuni, “Naatchirut.”

18 Tarani tusrağnaqtuq katlulat, ikniqp'alagaqhuni sulii nuna iliqsraqpauraqhuni. Qañjunniiñ taatnatun nuna iliqsrağangitchuq. Taamna nunam iliqsraqpauraha suañjaniqsrauruq nunam aullağniivianiñaglaan.

19 Kamañaqtuag nunaagqiq avguğniqsuq piñasruutluni, sulii nunaagqich nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqagigaa kamañaqtuag Babylon qaitchuklugu qallugauraq immaukkaqtuag wine-nañanik, tarra ilaan tatamañtuag qinnautaa.

20 Sulii qikiqtapayaurat piiqsut iñğipayauratlu paqinnatqikkumiñaiqhutin.

21 Sulii natatquğnaqpaurat kataktut iñuñnun qilañmiñ uqumaisilaagataqtat 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaqluutigaat Agaayyun piquitigiplugu iluilliuğutiqaqauraq natatquğnatigun, taamna iluilliuğutiqaqauraq tatamnaqpag-itluni.

17

Akiisuppaglu Niğrugaaqlugu

1 Tarani ilañat tallimat malğuk israğulğich piqaqtuag tallimat malğunik iluligauranik uvamnukhuni uqautigaañja, “Ki. Qiniqtikisigikpiñ tatapsausriak-srañanik akiisuppaum aquppiruam iñugiaktuani imiğni.

2 Umialinji nunam sayuñaqatiqağniqsut taavrumiña akiisumik, sulii iluqatin iñui nunam imiliğniqsut imiqhutin wine-mik sayuñalhanik akiisum.”

3 Uvvaasriiñ Ipqitчуamun Irrutchimun añalatitluña israğulgum aullautigaañja suviksraillaamun. Aasriiñ qiniqtuñja ağnamik aquppiruamik qaañjani kavvigiksaa niğrugaaqluum aqlaqaqtuam pigitчуamik pisaañjatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niğrugaaqluk tallimat malğunik niaquqaqtuq sulii qulinik nagruqaqhuni.

4 Ağnaq atnuğaaqağniqsuq qiniğagiksuanik tuñuaqtaanik kavvigiksaaniglu, sulii qiniyunaqusriqsuqhuni manijmik kaviqsaamik sulii akisuruanik uyağauraamik sulii qatiqtaanik suñauraqañnik. Argañmiñ tigungmiñisug qallutmik pliuqtamik manijmiñ kaviqsaamiñ immaukkaqtuamik nagğunallapiagataqtuanik atuummiruanik sayuñahigmigun.

5 Ağnam qaunani aqlaqağniqsuq atigmik kanjicsilgunaitчуamik,

“Babylon, kamañaqtuag,

Aakañat Akiisut

nagğunallapiagataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

6 Tarra qiniğiga ağnaq imiliqsuag auñatnik ipqiqsittuat sulii auñatnik tuqqutauruat pisigiplugu ukpiqsriiqtin Jesus-mik.

Qiniqapku ağnaq atqunaq quvigusruktuñja

7 Aasrii israğulgum uqautigaaña, “Suvaata quviğusrukpiçh? Uqautigisigikpiñ kanjıqsılğunaıtçuanañanik ağnam suli taavruma niğrugaaqłuum usriaqsıgıvian, niaquqaqtuam tallimat malğunıñ nagrauqaqħunılu qulinik.

8 Niğrugaaqłuk qıñıkkana itkaluaqtuaq inğıqsuq pakma, suli mayuğumaaqsıruq natiqsıñaitçuamiñ añmağnımiñ aasriiñ piyaqquğvıñmuktuksrauluni. İñuich iñuuruat nunami tamatkua atıñich ağlaksımaıtçuata makpiğaañani iñuulħum iñıqtaulğataħhaniğlaan nunam quviğusrukısirut qıñığumıtrunı niğrugaaqłuk itkaluaqtuaq suli inğıqhuni pakma suli sagvitqıkkısiplıni ılaatnıgu.

9 İñuk kanjıqsısuktuaq taavrumiña isrumatuliqaqtuksrauruq Agaayytmiñ. Tallimat malğuk niaqut tallimat malğuk qimığaañurut taavruma ağnam aqup-pıvıgıkkani. Tallimat malğuk umialğupmiıttuuuq.

10 Tallimat umialgıch umialğunıağñıqsut, atausrıq umialğusugaaqħunısulı, suli atla ağıqsısağumapluni. Taimma ağığumi umialğuurallakkısigaluaqtuq sıvıkitçuami pıvıñmi.

11 Aasrii niğrugaaqłuk itkaluaqtuaq inğıqhuni pakma, taamna tallimat piñayuğıgaat atanğich ağlaan ılağıgaat tallimat malğuk atanğich. Suli piyaqquğvıñmuktısiruq.

12 Aasriiñ qulit nagrauich qıñıkkatin qulit umialğurut akuqtuımaıtçuat-suli añalatchıñksramik umialıktıtun, ağlaan sanñıqağumaaqtut umialıktıtun sıvıkitçuami pıvıñmi piqatıgilugu niğrugaaqłuk.

13 Taapkua ataıttıñıñamık sıvunniıtiqaqtut, suli qaitkısıgaat sanñıgıkkıqaqtıñ añalatchıñksraqtıñlı niğrugaaqħunımun.

14 İlinıch anıyuyıağısirut ipnaiyaamun ağlaan ipnaiyaam akiilıgısıgai, atakkii Atanığıgaat atanğich suli umialıgıgaat umialgıch, suli tamatkua piqatauruat ılaanı tuğħuıtiqaqtut piksraqtaañuplutıñ suli tunıqsımaıplutıñ.”

15 Aasriiñ israğulgum uqautigaaña, “İmğich qıñıkkatin akiisum aqup-pıvıgıkkani, tamarra iñuich iñuğıallapiaqħutıñ nunaaqqipayauranıñ uqausrıqaqtuata atlakaağıñıñik.

16 Suli qulit nagrauich qıñıkkatin suli niğrugaaqłuum uumıgiagutıgısıgaat akiisıuq. İlinısa aatkısıgaat suurapayaañıñik unıllıgu atnugaılaaq aasriiñ niğpımılıgu timaa ikıpkıqmılıgu ikniğmik.

17 Atakkii Agaayytım kipiğniğutiqaqtınnıgai tanıgıkuğıch ılaan sıvunniutini atausrıñıuqulugıllı qaitchıtqulugıllı ilinıch añalatchıñksranatnik umialıktıtun niğrugaaqħunımun, Agaayytım uqalıñı immiımanıaħhatnıunaglaan.

18 Ağnaq qıñıkkana nunaaqpıgıgıga kamañaqtuaq atanıqsımatnıktuaq umılinıñıñik nunam.”

18

Babylon Suksraunğıkkauruq

1 Tamatkua aquatıgun qıñıqtunıa atlamık israğulinıñmik atqaqtuamık qılanıñıñ añalatchıñıppauraqaqħuni, aasriiñ iluqaan nuna qaum-mağıksıpkıgaaa qaumanıñmiñıñik.

2 Tarra nıpruağniqsuq itna,
“Babylon kamañaqtuaq suksraunğıkkauruq, tarra ilımutuuruq!
İnıgılıutıgaat tuunğailılu qanusrıpayaatlı ırrusrıqıuıch
sulıpsıuq qaayığnaqtuapayaatlı
uumıñıaqtuatlı tıñmiagıruıch.

3 Babylon qaitchıgai wine-mık iñunıch nunaaqqipayaat imılıqtıtılgıch
sayunıħhan sanñıruamık wine-nanjanık.
Umılinıñı nunam sayunıaqatıgıñıgaat ilaa,

suli tauqsigñiaqtinñ nunam umialguǵvigiplugu
umialgutitigun akuqtukkanjich ilaan atugauǵhagun.”

4 Tarra tusraapmiuǵa atlamik nipimik qılanmiñ uqaqtuamik,
“İñuñmaan, annisitchi taavrumakǵa nunaaqqimiñ.

İlipsi ilauruksraunǵitchusri killuqsautaiñi,
piqataunǵitchumausriñ iluilliuǵutiksrautaiñi.

5 Killuqsautai iñugiaktut qutchiksiplutin qılaktun,
suli Agaayyutim itqagıgai savamaqǵuutai.

6 Utiqtitchivigisriun Babylon qaisanǵatun ilipsitñun,
akiliǵlugu malǵuktun ilaan savaanǵigun,
immiglugu qallugauranǵa malǵuktun ilaa imiksriuqmatun ilipsitñun.

7 Atqunallapiaqǵugu inmiñik kamagiruaq iñuuniugaqmiuq sus-
runǵisaallapiaqhuni.

Pakma aatchuqsıun nagliksaaǵutiksramik alianallapiaqtuamıglu.

Atakkii uqaqtuq inmiñun,

‘Uvanǵa aquppiuraaǵisıruǵa ataniqtun. Uilgaanǵitmiuǵa.

İlitchuqsıryumiñaitchuǵa alianamik.’

8 Taatnaqǵugu iluilliuǵutiqpauraksrañinñ tikitkisıgaat atautchimi uvlumi,
tuqulhum, alianamlu, kakkaaǵnamlu.

Suli ikigisıruq ikniǵmik,

atakkii Atanǵuruaq Agaayyun sapiǵñiaqtuq atanniıruaq ilaanik.”

9 Tarraasrıiñ umialinǵisa nunam sayuǵaqatiqaqtuat akiisumik
pisun nautaiǵun qıagisıgaat alianniugutıgilugu taamna aǵnaq qıñıǵumıtrun
ısa ikualanınǵan.

10 Qıchaǵisırut unǵasrıksılutin sivuuǵagılgulu ilaan nagliksaaqtıtauǵa
uqaǵutin,

“Naklıun, naklıun, ilvich Babylon, kamanaqtuaq nunaaqqıq,
sanıñıqagaluqaqtuaq nunaaqqıq.

Atautchimi sassaǵniǵmi anasrıñıuqsakkaunıaniktutin.”

11 Uvvaasrıiñ tauqsıǵniıutilgich nunapayaami qıarut kiñuvǵuplugu ilaa,
atakkii tarakǵaaglaan kimikunnıiñ tauqsıqsıksraıǵniıqsuq suuranıtñik.

12 Suuraqpaurat kavıqsaatlu qatıqtaatlu maniich, akısuruatlu uyaǵauraat,
qatıqtaatlu sunǵauraqpaich, ukiǵhaaǵıksaatlu suli ukiǵhaat tunǵaqtatlu, siluıllı
kavvıǵıksaatlu, qanusrılımaatlu ayuǵnaqtuat qıruich, qanusrılımaat suurat tu-
ugaanıñ, akısuruatlu qıruich, patukpaıllı, savıǵhatlu, uyaǵaıllı sıqquqtatun,

13 sinimatlu, avuugutit, tipraǵıksautit ikıpkıqǵıgich, myrrh-lu,
frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaaǵıksaat, mukkaaksratlu, niǵrutitlu,
ıpnaich, tuttuqpaich, tuttuqpagaıtıtu, suliunniñ iñuuruat iñuıch.

14 “Asrıatluunniñ kipıǵniugutıgıkkatin piıqsut ilıpniñ, suli suuraıpayaatin
akısuruat qıñıyunaqtuatlu taimmaurıt ilıpniñ, aasrıı sumıunniñ paqıtchu-
miñıǵıtın.”

15 Tauqsıǵniıutilgich tamatkunıǵa suuranik umialguqtuat taavrumakǵa
aǵnamiñ qıchaǵisırut unǵasrıksıuami, sivuuǵagılgulu nagliksaaqtıtıtauǵa alianapi-
aqtuamik qıalutin,

16 uqaǵutin,

“Naklıun, naklıun, Kamanaqtuaq nunaaqqıq

atnuǵaaqagıuuruq ukiǵhaaǵıksaanik tunǵaqtanıglu kavvıǵıksaanıglu,

qıñıyunaqusrıqsuqhuni manıñmik kavıqsaamik,

akısuruanıglu uyaǵauraanik, qatıqtaatlu sunǵauraqpanıñ.

17 Atautchimi sassaǵniǵmi tammaıǵai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqağmıñ umiaqpaich umialıñıch tağıuqsıuqtıllu suli iluqağmıñlu akıññañıaqtat tagiımı qıchağniqsut uñsarıksuami,

¹⁸ suli nıpaalarut qıñıqamıtrıñ isia ikualanıñan uqaqhutıñ, “Piıchıuq atlamık nunaaqqmıñ taavrumatun kamañaqtuatun nunaaqqsun.”

¹⁹ İlinısa nalluqsruğniğaat nunam apyua nıaqumıknun, qıallağmıñ kınıvğullagmıñlu nıpaalaplutıñ,

“Naklıñ, naklıñ. Taamna kamañaqtuaq nunaaqqıq!
İluqağmıñ umiaqpaqatuaq tagiımı umialguğniqsut
suurañıgun akısuruatıgun!

Ataıchımı sassanığmi suksraunğıqsauruq.”

²⁰ “Qılaak, quviasrukpaıtıgıñ suksraunğıqsaulha.
Quviasrukpaıtıchi Agaayyutım iñııllu uqqıraqtauruasıllu sıvunıksrıqı-
raurusıllu,

atakkıi Agaayyutım akıısuq anasrıñıuqsagıtıgıgaa
pısıgıplugu savaañıgun ilıpsıtıñun.”

²¹ Taranı sapığñaqtuaq israğulik tıgusrıruq uyağagruamik añıruatun mukkaaksrıuğıtıtun aasrıi mıluqsautıplugu tagıımun, itnaqhuni,

“Taatnatun kamañaqtuamik nunaaqqıq Babylon ıksautıkkauğısıruq,
aasrıiñ qıñığnatqıkkumıñıağısıruq sumıunniñ.”

²² Suli nıpıñıch nuqaqtilıgaqtıt atuqtuuralgıch
suli supluaqtuğnaqtuatlu qalğıuqtatıtlu tusrağnatqıkkumıñıaıtıtı ilıpnı
ıvaktıñıñaglaan.

Suluıqtıt qanusrıpayaanık paqınnatqıkkumıñıaıtıtı ilıpnı,
suli qatragrıña mukkaaksrıuğıtım tusrağnatqıkkumıñıaıtıtı ilıpnı.

²³ Suli qaumanga kiałuuram
qaummağıtıkkumıñıaıtıtı ilıpnı ıvaktıñıñaglaan.

Nıpaat uıksrautımılu nulaıksrautımılu
tusrağnatqıkkumıñıaıtıtı ilıpnı.

İlvıch tauqsığñaıqtıtın kamañağniqsraunıqsut nunamı.
Suli añatkuıñıpkun iluqaısa nunam iñıı kınıgıtın.

²⁴ Suli Babylon anasrıñıñıkkauruq
atakkıi aıñat sıvunıksrıqırıtıp qıtıtıuatlu iñııch
suli iluqağmıñ tuqqtaturuat nunamı qıñığnaqtıt nunaaqqmı.”

19

Qatchallautıqalıq Qılañımi

¹ Taavruma aquagun tusraarına nıpıqpauranıñ iñıugağrukpaum qılañımi,
uqaqhutıñ,

“Quyanaqñaqpat!
Anıqsuğıağlu kamañunlu [kamakkunlu] sanıñılu
pıgıgaa Atanguruam Agaayyutıpta.

² Atanıqsuıtai ilımutuurıt nalaunıñaplutıñ.
Atakkıi akıısuqpaum asıñıuğaa iñıupayaaq nunamı sayıñıağmıgun.

Taatnaqlıgu Agaayyutım atanığaa anasrıñıuqsaqılu
pıqıtıgıplugıch tuqqtaturuat ilaan savaktıñ.”

³ İlaqatçıqlıgu nıplıtıqsut.
“Quyanaqñaqpat!

İsqııualaruamıñ nunaaqqmıñ qunmuktıq taimuna isrııtıchuamun.”

⁴ Suli iñııñıñaq sısamatlu umialıñnat sısamatlu uumaruat putıqtıt
nangaqılu Agaayyun aqıppıruaq aqıppııtaqpañıñı, uqaqhutıñ,
“Amen! Quyanaqñaqpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

⁵ Suli nipi niqliqsuq aquppiutaqpaṅmiñ,
 “Nanġaqsiuṅ agaayyutigikkaqput,
 iluqapsi savaktauruasrii
 taluqsriruasriilu ilaanik,
 kamanaiñġaḡmiñ, kamananġaḡmiñ.”

⁶ Aasrii tusraagiga nipiqauparaq itna liilaa nipaaitun iñugiallapiaġataqhutin
 iñuich, nipaaitunlu iñugiaktuat imġich, nipaautunlu suarjaruam katlulam,
 uqaqhutin,
 “Quyanaqniaqpat!

Atanguruuq Agaayyutigikkaqput Saṅṅipayaaqquuq anjalatchiruq.

⁷ Quviatchakta quviasrullapiaġutalu.

Nanġaġlakput kamanautaa;

atakki katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq,
 suli ilaan nuliaksrautaa iñmiñik itqanainaniktuq.

⁸ Nuliaksrautaa atnuġaaksrisauruq

qatiqtaamik ukiñhaaġiksaamik qaummaġiksuamiglu salumaruamiglu.”

Atakkii ukiñhaaġiksaaq nalaunṅaruat savaaġigaaq ipqiqsitanġiñ Agaayyutim.

⁹ Aasriiñ israġulgum uqautigaanġa, “Aġlaguṅ una, quvianamiurut tamatkua
 aiyuġaaqtauruat katchuutiruakun nullautchiqpaġviksraṅanun ipnaiyaam.”
 Uqautitqikkaanġa, “Taapkua ittut ilumutullapiaq Agaayyutim uqañhi.”

¹⁰ Taranitarra puttunġa israġulgum isigaiñun purvigisrukluġu, aġlaan
 uqautigaanġa, “Taatnaqnak, uvanġaptuuq savaktiñhiġaġaṅa Agaayyutim
 iliṅṅun aniqatiuptitunlu tupiksriuat Jesus-ṅum sagvikkanġanik. Purvigilugu
 nanġaḡuṅ Agaayyun. Atakkii taapkua uqaksrisimaruat pisigiplugu
 Agaayyun sivullikkaaurut irrutchikun sivuniksriqirititun sivuani.”

Usriaqsiqsuaq Qatiqtaami Tuttuqpaṅmi

¹¹ Suli qiñiġiga qilak anmaqtuq, atanġii qatiqtaaq tuttuqpak! Taamnaasrii
 aquppiruq taavrumani atiqagñiqsuq Tuniqsamaruamik suli ilumutuuruamik,
 aasrii atanniqsuiruq anuyakhuniṅu nalaunṅaruahikun.

¹² Ilaan irrak inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugiaktut ni-
 aqūḡtit. Atqa aġlausimaniqsuq ilaani, kia-unniñ iñuum ilisimanġisaṅa
 aġlaan kisimi.

¹³ Atnuġaaqagñiqsuq akuqturuamik misruktaqsimaruamik auṅmun, suli
 taiyuġaat uumiṅa atigimik “Uqañha Agaayyutim.”

¹⁴ Suli anuyaktaiñ qilaum maliñniġaat usriaqsiqhutin qatiqtaani tuttuq-
 paṅni, atnuġaaqahutin ukiñhaaġiksaanik qatiqtaanik salamaruanik.

¹⁵ Ilaan qanġaniñ anniuġaġniqsuq ipiktuq savikpak. Taavrumiṅa
 ipiġaqtuġisiñiġai nunaaqqiqaich iñunġich, suli anjalatkisigai saviñhamik
 ayaupiamik. Tutmaġisigaa misriqqivia tatamnaqsiluni qinnautaa
 Saṅṅipayaaqquuam Agaayyutim.

¹⁶ Suli akuqturuamiñi mumigmiñiṅu atiqagñiqsuq aġlausimaruamik itna,
 “Umialġat umialġich,
 suli Atanġat Atanġich.”

¹⁷ Qiñilgitchunġa israġuliñmik qichaqtuamik siqiñiġmi nipitusriṅlapiqhuni
 uqautipluġich iluqaisa tiñmiat tiñmiruat silami, “Qaġġisitchi. Katittitchi
 niġityaġsri nullautchiqpaġviani Agaayyutim.

¹⁸ Niġiyumagisri timiñich umialġich, timiñich anuyaktit qaukiñisa, suli
 timiñich kamanaktuat anuṅit, tuttuqpañisalu timiñich tamatkualu tuttuqpa-
 qaḡtit. Niġiyumagisri timiñich iluqaisa iñupayaurat, savaktaaġruunġiñaanlu
 savaktaaġruunġaanlu, suli kamanaiñġaanlu kamananġaanlu.”

19 Suli qiniġigga niġrugaaqluk suli umialinġi nunam anjuyaktituummaisa katiruat anjuyaksaġumaaqługu taamna aquppiruaq tuttuqpañmi anjuyaktinġilu.

20 Aglaan niġrugaaqluk tigurauruq taputiplugu sivuniksriqinġuaqti savaaqaqtuaq quvinqnaqtuanik ilaan takkuani. Kinnitñinġisug tamatkuninġa akuqtuiruanik nalunaitmiutanġanik niġrugaaqluum suli putqataqtuanik ilaan atrinjanun. Iluqatik taapkuak sinjitaurok iñuunġaaknik narvananun ikniġum ikualaruamun sulfur-mik.

21 Suli kisinġuqtat tuqquataurur savikpañagun taavruma aquppiruam tuttuqpañmi, anniġaqtuakun qanġaniñ; aasrii iluqagminġ tinġmiat niġisuiġataġvigigaiġ timinġich.

20

1,000 Ukiut

1 Tarra qiniġtunġa israġulinġmik atqaqtuamġ qilanmiñ, saagaqħuni ar-ġanmiñi anġmoutaanġk natiqsiñaitchuam anġmangum kalimñiaqpañniġlu.

2-3 Ilaan tġugaa tiritġhiaqłuk, taamna taimakġaqtatq nimġigġaq, tuunġauruq Satan-ġuplumġilu, qiliqsruqługu sivunniqługu 1,000 ukiunik. Aasriiñ sinġinnġigaa natiqsiñaitchuamun anġmanġmun umikługu umġutmik piilłakkumiñaitchuamġk, Satan-mun sagluqiyumiñaiġługich iñuich tarakġaniñaglaan 1,000 ukiut naan-ñiħhatnunaglaan. Aglaan taapku aqatġgun pituisaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

4 Qiniġmiunġa aquppiutaqpañnik, suli iñuich aquppiruat tamatkunani sanġiqtutinġniġsut atanniqsuitquplugich. Aasriiñ qiniġitka iñuusrinġich tamatkua niġaukkaurat tuniqsimakaminġ Jesus-mun uqħhanunlu Agaayyutim suli payanaitñaminġ ukpiqsriħġmikni. Tamatkua putqatangitġhut niġrugaaqłunmun atrinjanunlu unniiñ akuqtunġitługu nalunaitmiutanġa qaumiktġgun naaga arġanmiktġgun. Ilinġich iñuutqinġniġsut atanġuqatauplutinġ Christ-mi 1,000-ni ukiuni.

5 Taamna tarra sivulliq anġitqigviksraq. Kisinġuqtanġich tuqunaruat anġitqiniġitġhut 1,000 ukiut naanġaiñġaisa.

6 Quvianamiurur ipqitłutinġ taapku piqataururativullġmi anġitqiliġmi. Tuglian tuqulħum sanġiksraipaiġai, aglaan agaayuliqsġigisġigai Agaayyutim suli Christ-ġum, suli atanġuqatigisġigaa 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauroq

7 Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisġiruv isiqtauvinmiñiñ.

8 Aasrii anġisġiruv kinnitñiġiġuni iñunġiñik nunam nanipayaaq ilaġilugik Gog-lu Magog-lu. Katinnġiġai iluqaisa anġuyyiaqulugich. Iñuġiaktutilaaqatut qavianġatun taġium siñaan.

9 Aasriiñ ilinġich siaminġniġsut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iñuñi Agaayyutim nunaaqqġiġlu piqpagillapiakkañ. Tarraasriiñ ikniq atqaqtuv qilanmiñ aasrii suksraunġiġugich.

10 Aasriiñ tunġaq kinnitñiktuaq ilinġitñik sinjitauroq narvananun ikniġum sulfur-ġumlu, sinjitaarviaknun sivuanġi niġrugaaqluum sivuniksriqinġuaqtimlu. Aasrii ilinġich nagliksaaġisġirut uvlumġilu unnuamiġlu taimunġa isruitchuamun.

Aqulliq Atanniivik

11 Suli qiniġtunġa anġruamġk qatiqtaamġk aquppiutaqpañmik taavruminġalu aquppiruamġk taavrumani. Ilaan sivuġaaniñ nunalu qilaglu aullauruk, sum-unniiñ paqinnaġumiñaiqħutik.

¹² Suli qiniġitka tuqunaruat, kamanaiñġaanlu kamananġaanlu, qichaqtuat sivuġaani aquppiutaqpaum. Tarra makpiġaat anmakkaurut, sulipsuug makpiġaanġich iñuuhum. Taapkuwa tuqunaruat atannikkaurut savaanġisigun aglaksimakkanġisutun makpiġaani.

¹³ Taġium suli tuquħum aňalatchivianlu utiqtitkai tuqunaruapayaat. Iinġich atannikkaurut atausriuttaaqługich maligutlugu savaanġat.

¹⁴ Aasriin tuquħlu ilaan aňalatchivialu sinġitauruk narvananun iknigum. Tarra taamna tugligigaa tuquħum.

¹⁵ Tarraasriin kisupayaaq, atigikkana aglaksimaitman makpiġaanġiñi iñuuhum, sinġitaupmiuq narvananun iknigum.

21

Nutaaq Qilak Nutaaġlu Nuna

¹ Tarani uvaña John qiniqtuña nutaamik qilanmik nutaamiglu nunamik. Sivulliq qilak sivullig!u nuna piiqsuk, taġiuq piiqmiiqtuuq.

² Suli qiniġiga ipqitchuaq nunaqqiq, nutaaq Jerusalem, atqaqtuaq Agaayyutmiñ qilanmiñ, itqanaiaqsimapluni suli qiniyunaqsurisukkaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiñun.

³ Aasrii tusraaruña nipiqpanmik aquppiutaqpanmiñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqasriutiruq iñunun. Agaayyutim nayuqatiginiagai, aasrii ilinġich iñuginiagai. Agaayyun inmiñik itqatauniaqtuq ilinġiñi.

⁴ Agaayyutim allaqtigisigai qulvipayaat irinġiñi. Iinġich tuqutqikkumiñaiqsut. Alianniutqikkumiñaiqsut kinjuvġulutin atniġnautiqagutinlu tarakjaninaglaan, atakkii sut sivuani itchuuruat piigñiqsut.”

⁵ Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpanmi uqaqtuq, “Atanġii, pakmapak savakkitka supayaat nutaaġuqługich.” Aasriin uqautipsaagaana, “Aglakkich ukua, atakkii uqalħich uqautigikkatka ukpiġnaqtut ilumutuuplutinlu.”

⁶ Sulipsuug uqautigaana, “Naanġaniktuq. Uvaña Alpha-ġuruña suli Omega-ġupluñalu, aullaġniisaaq suli isrukitchaaq. Kimunliqaa imiguliqsuamun aatchuutiginiagiga imiq akillaagługu suvliktuaguraaqtuanañi imġum iñuunaqtuam.

⁷ Kiñapayaaq akimaruwaq paitchaktaaqaġisiruq taapkunina. Suli ilaan Agaayyutigigisigaana suli ilaa iġniġigisigiga.

⁸ Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqsrissaitchuatlu, naġġunaqtuanik savaaqaqtuatlu, iñuwaqtuqtitlu, sayunaruatlu, aňatkuuruatlu, aanguaqtuqtautlu, iluqatinlu sagluturuat, iniqagnaqtut narvami ikualaruami iknigmik sulfur-miglu. Taamna tugligigaa tuquħum.”

Nutaaq Jerusalem

⁹ Tarani ilanata tallimat malġuk israġulgich tikitchaana piqaqtuaq tallimat malġunmik iluligauranik immaukkaqtuanik tallimat malġunmik aqulligñik ihuilliġutiqaauranik. Uqautigaana, “Qaġġaiñ, qiniqtinniagikpiñ katchuutityaqtuamik, nuliaksrautaanik ipnaiyaam.”

¹⁰ Ilaan akiyaagaana Ipqitchuakun Irrutchikun inġiqpauramun qutchiksua-mun, aasriin qiniqtitkaana ipqitchuamik nunaqqimik Jerusalem-mik atqaqtuamik qilanmiñ Agaayyutmiñ.

¹¹ Taamna nunaqqiq qaumaqaġniqsuq kamanautaanik Agaayyutim qaummaginġiqaqtuamik akisuruatun uyagaqtun taiyuutiqaqtuatuun jaspermik tapinniluktun igaliqtun.

12 Suli katchikpaqaqtuq qutchillapiaqtuanik qulit malgʻunnik paaqaghuni, suli qulit malgʻuk isragʻulgich qaunaksrirut paanik. Paani aglaqaḡniqsut atinjich qulit malgʻuk sivullianj Israel-num.

13 Piñasrut paaqpaqaḡniqsut avatillaanjanı, kivaknam tunjaani piñasrut paaqpaich, nigigpaum tunjaani piñasrut paaqpaich, uñallam tunjaani piñasrut paaqpaich, suli kanaknam tunjaani piñasrut paaqpaich.

14 Suli katchinji nunaqqim turviqaḡniqsut qulit malgʻunnik uyaḡanik aglaqaqtuanik qulit malgʻunnik atinjitnik uqqiraqtıjnıik ipnaiyaam.

15 Taamna isragʻulik uqaqtuq uvanun piqaḡniqsuq uuktuutmik piliamik manıjnıñ kaviqsamiñ uuktugʻuklugu nunaqqim paanjılu katchinjılu.

16 Nunaqqiq sisamanik iqirgʻuqaḡniqsuq suli taktılaanjalı iragtutilaanjalı atiplutik. Isragʻulgum uuktugʻaa nunaqqiq uuktuutmıñik, taktılaanjalı iragtutilaanjalı kinıktılaanjalı inniqsut 1,500 mile-laton atunim.

17 Suli uuktugʻai katchinji nunaqqim. Qutchiksilaqaḡniqsut 216 isıgnıqtun iñuum uuktugʻuñhatun, uuktuun isragʻulgum atukkanjatuntuuq.

18 Suli katchit pilıanunıqsut qivliqtaanıñ uyaḡanıñ taiyuutiqaqtuanıñ jasper-mik. Nunaqqıḡli pilıanunıqsuq manıjnıñ kaviqsamiñ, tapinıñlukuḡu igalıqtun.

19 Suli turvii katchinıñ nunaqqim qıñiyunaqusriqsusmarut qanusri-payaanik akisullapiaqtuanıḡu qivliqtaanıḡu uyaḡanik taiyuutiqaqtuanik jasper-mıḡu, sapphire-mıḡu, agate-mıḡu, emerald-mıḡu,

20 onyx-mıḡu, carnelian-mıḡu, chrysolite-mıḡu, beryl-mıḡu, topaz-mıḡu, chrysoprase-mıḡu, jacinth-mıḡu, suli amethyst-mik.

21 Aasriiñ qulit malgʻuk paanjı qulit malgʻuunıqsut qatıqtaat sunjauraqaich akisuruat. Paallaa pilıanunıqsuq atautchimiñ qatıqtaamiñ sunjauraqaıjnıñ akisuruamiñ, suli apqutaa nunaqqim innıqsuq salamaruamiñ manıjnıñ kaviqsamiñ, tapinıñlukuḡu igalıqtun.

22 Uvanı John qıñingıchunı agaayyuvıkanıñik nunaqqimi, atakkii Atanıq Agaayyun Sanıjpayaqaqtuq ipnaiyaaglu agaayyuvıkpaginıḡik taavruma.

23 Suli nunaqqiq inuqsranıñniqsuq siqıñıḡmik naaga tatqimik qaumatıksraḡmiñik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagıḡaa suli ipnaiyaq nanıḡıplugu taavruma.

24 Iñui nunapayaat pisruktaḡısrut nunaqqim qaumanı, suli umialḡi nunam tikiutrigisipmiut suurapayaḡmiknik tarunı.

25 Suli paanjı taavruma umıksımayumiñaitchut uvluqtutilaanjatun. Itqaḡısiun, unnuatlainıñiaqtuq taranı.

26 Tikiutigisıḡaich tarunı umialgutai suuranılu nunam nunaqqı-payaanata.

27 Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaqaqtuq naggʻunallapiaqtuanıñik naaga sagluturuq isıḡumiñaitchuq tarunı, aglaan kisimıñ tımatkua iñuıch atinjich aglaqaqtuat İpnaiyaam makpıḡaanıñi iñuuruatıḡun.

22

1 Tarra isragʻulgum qıñıqtıkaanı kuunıñik imḡan iñuunaqtuam, tapinıñlukuḡu igalıqtun, suvliguraaqtuanıñik apıppıutaqpananıñ Agaayyutim suli ipnaiyaam,

2 saḡvaqhuni qıtqagun apqutaan nunaqqim. Suli avatikni kuugum inıqsut napaaqtut iñuunaqtuat asrırrıuqaqtuat qulit malgʻuıñik tatqıḡaḡıpman ukıumi. Akutuqpalıñich napaaqtut mamırrutıḡıñıḡaich nunam iñunısa.

³ Suapayaaq Agaayyutim naǵǵugikkana piqutigiplugu killuqsauñ paqitqikkumiñaitchuq nunaaqqimi. Aquppiutaqpana Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisiruq, suli ilaan savaktinñ purvigigisigaat.

⁴ Ilinja qiniǵisigaat kiiñana [kanqisilugu irrusripana]. Suli ilaan atqa aglaqaǵniaqtuq qaunjitiñ.

⁵ Taavrumanı unnuaaqatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut qaumanaknik nangumlu siqinǵumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagigisigaat. Suli iñuich anjalatchiqataugisirut taimuna isruitchuamun.

Jesus Christ-ñum Aggıñha

⁶ Suli israǵulǵum uqautigaana, “Tamatkua uqautauruat ukpignapiaqtut suli ilumutuuplutin. Suli Atanguruam, Agaayyutaata irrusrinich sivuniksriqirit, tilinǵigaa israǵuligikkani ilitchuǵipkaquplugich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuanik.

⁷ Naalaǵnisitichi, uvaña agǵıluagısiruna. Quvianamiuruq iñuk kamaksriruag uqañitñik sivuniksriqutinisa ukua makpıgaat.”

⁸ Uvva John-ñuruna tusraaruag qiniǵıluq tamatkunıña sunik. Tarraasriin tusraakapkich qiniǵıluǵıllı sitquqtuna purvigisrukıluq sivuǵaatnun isiganıñ israǵulǵum qiniqtitchirima tamatkunıña sunik.

⁹ Aglaan ilaan uqautigaana, “Taatnaqnak, uvaña savaktauqaturuna ilipni anıqatiupni lu sivuniksriqirinılu, suli piqatigiplugich tamatkua kamaksriruat uqatınitñik ukua makpıgaat. Purvigıluq nangauñ Agaayyun.”

¹⁰ Tarra ilaan uqautigaana, “Iriqsimaniagıñagich uqañinich sivuniksriqutinisa ukua makpıgaat, takku piviksraq qallıruq.

¹¹ Iñuk piǵıitчуualıqıruag piǵıitчуualıqıtuıñaglı. Suli iñuk salumaitчуag salumaittuıñaglı. Suli iñuk nalaunñaruag nalaunñatuıñaglı. Suli iñuk ipqıtчуag ipqıqsautuıñaglı.

¹² Naalaǵnisitichi, agǵıluagısiruna. Saagaǵniagıga akılıutiksraǵa qaisaksraǵa iñupayauramun malıǵulluq qanutchimik savaaqapın.

¹³ Uvaña Alpha-ñuruna suli Omega-ñupluñalu, sıvulliıq suli aqulliıq, aullaǵniisaaq suli isrukıtchaaq.”

¹⁴ Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillisianik, suli] tamatkua igǵıuqtat atnuǵatın salummaǵıluqich. Ilinich isıtlasrıñiaqtut paatıgun nunaaqqımun suli niǵıtlasrıplutin asrianik napaaqtuanıñ iñuunaqtuam.

¹⁵ Nunaaqqım sılataani ittut qıpmich, anaktutlu, atlatuqtıtlı, iñuauqtıtlı, aanguanun putqataqtıtlı, kisupayaaglı piqaksriruaglı piqıqıruaglı saglutıgmik.

¹⁶ “Uvva Jesus-ñuruna, tuyuǵıgıga israǵıluq uqautitquplısrı ukpiqtuanıruasrı agaayyuvıñı tamatkunıña sunik. Uvaña kanıgıgaana kiñıviaǵıpluñalu David-ñum. Qaummaǵıksuaq uvlaam uvlıuǵıgıgaana.”

¹⁷ Suli Ipqıtчуag Irusrıq nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qagǵısitichi.” Suli kiñapayaaq tusraaruag taavrumanıña uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qagǵısitichi.” Suli kiñapayaaq imıǵıluqsuaq utlautılı. Kiñapayaaq imıǵıktuag akuqtuıli imıǵmik iñuunaqtuamı aatchuusrıagıluq.

Uqalısaagun

¹⁸ Uvaña John, kilillıpaıgıga iñupayaaq tusraaruag uqañitñik sivuniksriqutinisa ukua makpıgaat. Kıapayaaq ilakpıgıch tamatkua, Agaayyutımtuug ilılatıqagıspımgıga ihııııuǵıtuıqpaıranı aglaısimaruanı ukunani makpıgaani.

¹⁹ Suli kiñapayaaq piiqsikpan uqautiñitniñ makpiğaanaat tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq piigñiaqmigaa ilañiutiliksraña asrianjiñiñ napaqtuan iñuunaqtuam sulii ipqitchuamiñ nunaqqimiñ, aglausimaruaniiñ ukunani makpiğaani.

²⁰ Taamna nipliğñiqsuaq iluqaitñik tamatkuniña uqaqtuq, “Nalupqinaitchuamik aggluağisiruña.” Amen. Aggigiñ Ataniiq Jesus.

²¹ Iñuagqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ñum nayuutili iluqapsitñi. Amen. Taatnapiaq.